ÖNER, DÂVAYI KAZANDI

Mahkeme, Hasan Âli hakkındaki iddiaları sabit gördü ve böylece dâva sukut etti

Ankara, 19 (Telefonla) — Aylardanberi Türk efkârı umumiyesini meşgul eden Hasan Âli Yücel - Kenan Öner dâvasının kararı, nihayet bugün üçüncü Asliye ceza mahkemesinde verildi.

Yargıç Saffet Ünan 106 sayfalık gerekçesinin sonunda Kenan Önerin Yeni Sabahta çıkan iddialarının sabit görüldüğü için Türk Ceza kanununun 481 inci maddesinin üçüncü fıkrası gereğince dâvanın sakit olduğunu bildirdi.

Böylelikle 18 celse süren, 35 şahidin dinlenildiği, bu dava sona erdi.

Haber aldığıma göre Hasan Âli Yücel kararı temyiz etmek niyetindedir.

Dolaşan şayialara göre Demokrat

(Devamı Sa: 4 Sü: 3 de)

Hasan Âli Yücel - Kenan Öner dâvasında Kenan Öner müdafaasını yaparken

TDV İSAM Kütüphanesi Arşivi No OŞG-79/1

* * *

Karar hakkında

KENAN ÖNER DİYOR Kİ:

«Bu dâva benim değil, milletin dâvasıdır. Bunun için kendimden fazla vatandaşlarımı tebrik ederim»

Karardan sonra dün gece geç vakit Kenan Önerle görüştük. Ve bu husta bir diyeceği olup olmadığını sorduk. Kenan Öner bunun üzerine bize dedi ki:

«— Mahkemenin vermiş olduğu bu karar zaten hâkimin fazilet ve adaletinden beklenen bir netice idi. Binaenaleyh bu karar benim için bir sürpriz mahiyetini haiz değildir. Sayın

(Devamı Sa: 3 Sü: 6 da)

AKINTIYA

zim nuruz bolgemizde olduguna şüp- lotofun bu sözü üzerine, hiddet na

Hasan Âli - Kenan Oner dâvası

Başı 1 ncide

veya bağımsız milletvekillerinden bazıları Meclise bir takrir vererek bu karara istinaden Hasan Âli Yücel hakkında Meclis tahkikatı açılmasını istiyeceklerdir.

Daha duruşma saatinden çok evvel Adliye sarayı, koridorları dâvanın başladığı ilk günleri andıran büyük bir gençlik kalabalığı ile dolmağa başlamıştı. Bu kalabalığın duruşma salonuna giremiyen kısmı azamı dâva başladıktan sonra merdivenleri dolduruyor, bunlar hiç olmazsa salonun kapısına kadar gitmek istiyorlardı. Polis ve jandarma olağanüstü tedbirler almış, koridorlara barikatlar kurmuştu. Bir aralık gençlerle polisler arasında itişmeler ve sert münakaşalar cereyan etti. Fakat ikinci şube müdürü Feridin nazikâne konuşması sayesinde gerginlik hafifledi ve gençler:

«— Bize tatlı olarak söylenirse istenileni yaparız.» diyerek binadan çıktılar.

Gerekçe ve kararın okunması saat iki buçuktan altıyı on geçeye kadar sürdü. Gençler bu müddet zarfında sokakta beklediler. Dâva bittiği zaman Adliye sarayının önü hıncahınç kalabalıktı. Hâkim Saffet Ünan dışarı çıktığı zaman gençler kendisini şiddetle alkışladılar. Bindiği taksinin etrafını alarak (Yaşasın Türk Adliyesi, Türk hâkimleri!) diye bağırdılar. Kararı çok müteessir ve yüzü sararmış bir halde dinleyen Hasan Âli Yücel kalabalığın dağılmasına intizaren bir saat kadar savcının odasında oturdu.

CELSE AÇILIYOR

Saat 14,30 da Yargıç Saffet Ünan ve savcı yardımcısı yerlerini aldılar. Sanık Profesör Kenan Öner ve Yeni Sabah gazetesi sahibi Cemalettin Saracoğlu ve vekili Mahmut Evren gelmemişlerdi. Gelmedikleri anlaşılınca duruşmaya başlandı. 106 sayfa tutan gerekçe ve karar okundu. Gerekçe dâvanın nasıl başladığını, bütün safahatını geniş bir şekilde hülâsa ediyor, 35 şahidin şahadetlerini hülâsa ettikten sonra bunların bazılarını çürütüyor, bazılarını kıymetlendiriyordu. Gerekçede Kenan Önerin, eski Bakanın komünistleri himaye ettiği iddiasının varit bulunduğu neticesine varılıyor du. Kenan Önerin isnatlarının sıhhatine delil olarak gösterilen şeyler arasında şunlar vardır: Yurt ve Dünya mecmuasının Mecliste İçişleri Bakanı tarafından komünist dergisi olarak vasıflandırılmasına rağmen bunun kapatılmasına dair Başbakanlığa yazılan teskeredir ki ifade tarzı, Köy Enstitüsü dergilerinin de çıkan yazıların mahiyetini taşıyor.

Gerekçenin sonunda okunan karar şu idi: Cumhuriyet savcısının okuduğu ve bir suretini verdiği yazılı iddiasında isnatların hepsinin ayrı ayrı sübutu lâzım geldiği, şahitlerin doğru söylememiş olduğu, mesnet fiillerinin ispat edilememiş bulunduğu yolundaki mütalâası, ayni kasıtla hakaretlerin bir kül teşkil ettiği hakkında müesses içtihada ve gösterilen delil ve sebeplere göre mesnetsiz olduğu gibi dosyada mevcut olmıyan hayali ve mefruz hususlar şu veya bu türlü temayüller, cereyanlar veya bir kısım fikirlerin yargıç ve savcıyı ilgilendiremiyeceği, kanunî soruşturma dış hususlarla ilgili temayüllere asla ve hiç bir suretle yetki veremiyeceği ve saire mütalâaları da çok doğru olmakla beraber bu malûm hakikatin mahkemeye serdi yersiz ve yine şahadetin çürük ve aldatıcı bir müessese olduğu, gerçekten samimî olan şahidin az bulunduğu, bu sebeple şahidin samimî olmadığının farzedilmesi gerektiği ve şahadetin tehlikeli bir delil olduğu yolundaki mütalâa da kanunda yeri olmıyan nazariyeden olması itibarile mesnetsiz ve müdahil vekilinin iddiaları gösterilen delillerle muallelen tahlil ve münakaşa edilen şahitlerin birbirini bütünliyen beyanları ve kararda gösterilen resmî cevap yazıları mündericatı, rapor ve vesaik müfadından ve bunlara munzam vicdanî kanaat sanık Kenan Önerin neşrettiği açık mektupta yazılan yazılar 17/2/947 tarihli şikâyetname ve 19/3/947 tarihli iddianamede açıklanan müdahil hakkında madde tayini suretile yapılan isnatlar, delillerle sabit olduğundan Türk ceza kanununun 480/2 ve basın kanununun 27 nci maddesi gereğince sanıklar hakkındaki kamu davasının 481 inci maddesinin 3 üncü fıkrasının üçüncü bendi gereğince düşmesine temyiz edilebilmek üzere karar verildi.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 05G-79/1

(Devamı: Sa. 3; Sü. 1 de)

Yücel - Öner dâvası

Dün, savcı iddianamesini okudu ve Öner'le Cemalettin Saraçoğlunun teczi-yesini istedi

Ankara, 18 (Telefonla) — Öner ve Yücel davasına bugün üçüncü asliye ceza mahkemesinde devam edildi. Kenen Öner gelmemişti. İlk olarak Hasan Âli Yücelin matbu iddianamesinde adı geçenlerden İbrahim Süruri Ermete ile Mehmet Külâhlıoğlunun mahkemeye gönderdiği mektuplar okundu.

İbrahim Süruri Ermete Hasan Âlinin kendisinin Menemen hâdisesiyle alâkalı olduğu hakkındaki iddialarına cevap vererek divanıharpçe haksız yere cezalandırıldığını ve birçok yaraları bulunan bir Türk subayı olduğunu söyledikten sonra, Hasan Âlinin komünistleri himaye etmiş olduğundan emin bulunduğunu yazıyordu.

Mehmet Külâhlıoğlu da İstanbul Emniyet müdürlüğünde Ahmet Demirin emriyle ve onun önünde nasıl

(Devamı Sa: 4 Sü: 1 de)

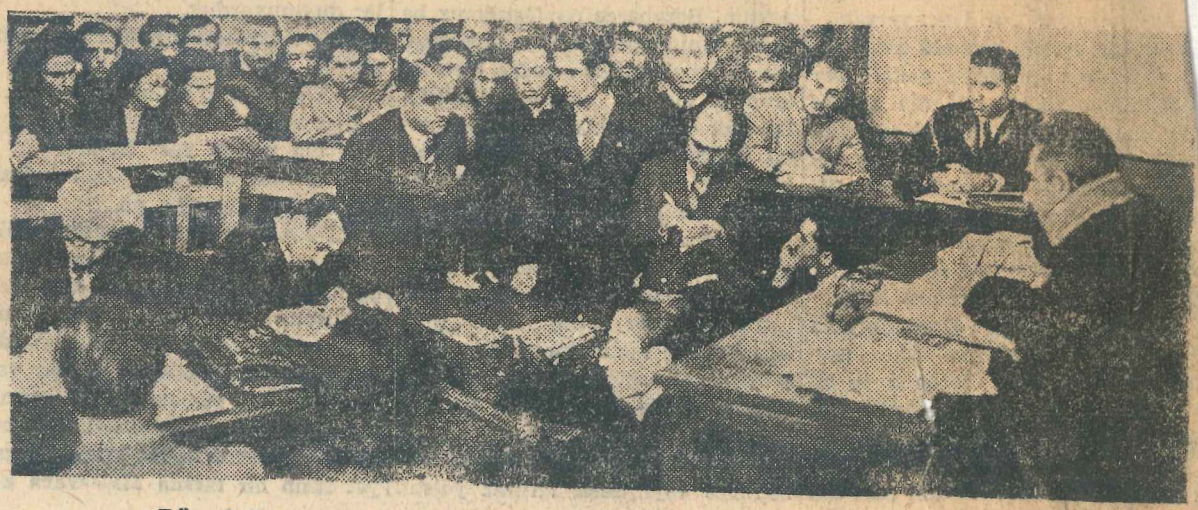

Dün Ankarada yapılan duruşmada Hasan Âli Yücel görülüyor

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/2

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 05G-79/2

Yücel - Öner dâvası

(Başı 1 incide)

falakaya çekildiğini anlatıyordu.

Bundan sonra Savcı 36 sayfa tutan iddianamesini okudu.

Savcı iddianamesinde: Eski İç İşleri Bakanı Şükrü Sökmensüerin Büyük Millet Meclisinde yaptığı yazılı ve sözlü beyanatından itibaren hâdiseyi bütün tafsilâtiyle izah etmiş, Kenan Önerin Hasan Âli hakkında yazdıklarını tekrarlıyarak şahitlerin ifadelerinde komünist olduklarını söyledikleri şahısları saydıktan sonra Irkçı ve Turancılara Emniyet müdürlüğünde yapılan işkenceler ve tazyiklere dair şahitlerin ileri sürdükleri iddiaları anlatmıştır.

Bundan sonra komünist oldukları söylenen Dil, Tarih - Coğrafya Fakültesi öğretim üyelerinden Pertev Naili, Niyazi Berker, ilmi yardımcı Mediha Berker, doçent Behice Boran, Sabahattin Âli, profesör Muzaffer Şerif, profesör Sadrettin Celâl, doçent Abdülbaki ve diğer şahıslar hakkındaki şahitlerin beyanlarını birer birer ele alarak delilleri saymıştır.

Kenan Önerin mahkemeye gösterdiği delilleri resmi dairelerden sorulan sualler, müdafaa şahitleri ve mahkemeye verilen kitap ve dergiler diye üç kısma ayırdıktan sonra, dosyada mevcut olmayan mevhum, şu veya bu türlü temayüller, cereyanlar fikirlerin hiç bir veçhile kendilerini ilgilendirmiyeceğini, yargıç ve savcının yalnız dosya içindeki bilgilere göre hükmünü vereceğini, soruşturma dışındaki cereyanlarla temayüllerin ve dedikoduların adalet kapısından içeri girmiyeceğini, adalet temsilcilerinin adalet zırhı içinde çevrilmiş ve tecrit edilmiş hava içinde çalışacağını, soruşturma dışında olanları kulaklarının işitmez, gözlerinin görmez, zihinlerinin almaz ve vicdanlarında yer bulmaz olduğunu söylemiştir.

Bunu müteakıp, Kenan Önerin delil olarak mahkemeye ibraz ettiği kitap ve dergiler üzerinde durmuş, bunlar hakkında ileri sürülen iddiaların Hasan Âli Yüceli itham etmeğe kâfi olmadığını beyan etmiş ve Hasan Âlinin bakanlık zamanında köy enstitülerinde okutulan ve köy okullarına dağıtılan kitapların tevzii işinde bir mes'uliyeti olmadığını tebarüz ettirmiştir.

Savcı, öğretim üyelerinden profesör Pertev Naili Boratav, doçent Behice Boran ve Niyazi Berkes hakkında komünist tahrikâtı yaptıklarına dair şikâyet olunması üzerine Bakan Hasan Âli tarafından fakülteden uzaklaştırılmış olmalarına, Danıştayca bunlar hakkındaki kararın bozulmasına işaretle bu öğretim üyelerinin komünist tahrikâtı yaptıklarını ve Hasan Âli tarafından himaye edildikleri iddiası ispat edilmediğini beyan etmiştir.

Irkçı ve Turancılara Ankara ve İstanbul Emniyet dairelerinde yapılan tazyik ve işkenceler iddiasını izah ettikten sonra, müdafaa şahidi olarak mahkemede dinlenenlerin şehadetlerinin dayandığı ilmi esaslar üzerinde durmuş, kaide olarak şahidin samimi olarak farzedilmesini, bazı şahitlerin müşahedelerinde hataya düşmelerinin, bazılarının da marazî olarak yalan beyanda bulunmalarının ve bazılerini gerçekten uzaklaştırmak için mütemadi ve mütevali gayretler sarfetmiştir. Neticede bu türlü iddiaların muhtevasız ve fakat belki de maksatlı bir propaganda isteğinden ibaret olduğu anlaşılmıştır.» demiştir.

Suç ve istek

Savcı ekim 946 da bazı gazetelerde çıkan muhtelif yazıları bahis mevzuu ederek sanık Kenan Önerin Karaköy Palastaki yazıhanesinde (İnsan haklarını koruma cemiyeti) adı altında yapılan toplantıda, komünist olarak tanınan Zekeriya Sertel ve Cami Baykutun bulunduğunu, bu kurulun umumi kâtipliğinin Kenan Önere verildiğini, bu yüzden karşılıklı çıkan yazıları ele alarak demiştir ki:

«— Şu neşriyata göre, Kenan Önerin komünist tanınan kimselerle dernek kurmasından ve bürosunu bu derneğin toplantılarına tahsis etmesinden komünistlerle işbirliği yaptığı mânasını mı çıkarmak gerektir?»

Verdiği izahatla bu dâvada Kenan Önerin vâki, şayi veya müessir olduğu iddia olunan maddeleri ispat edememiş olduğunu belirttiğini söyliyen savcı Kenan Önerin Hasan Âli Yücele hakaret ettiği gazeteden münderiç ve mahiyetleri izah edilen yazılarla sabit bulunduğunu ileri sürerek demiştir ki:

Hasan Âli Yücelin Irkçılık - Turancılık dâvası dolayısile zan ve tevkif altına alınan 23 gence işkence yaptırmak, Millî Eğitim Bakanlığını komünizm yatağı haline getirmek, komünistleri Millî Eğitim teşkilâtında himaye etmek gibi isnatlardır. Bu isnatların her biri suç teşkil eder. Bu isnatlar muhatabını memleket ölçüsünde husumete ve düşmanlığa ve nefrete maruz kılacak mahiyette sözlerdir.

Her biri ayrı ayrı hakaret teşkil eden bu sözlerin bir yazıda münderiç ve bir kastın mahsulü olmaları itibarile bunları ayrı ayrı suç saymaya hukuken imkân yoktur. Yargıtayın tekerrür eden içtihadı da bu merkezdedir.

Bu itibarla sanık Kenan Önerin sıhhatini ispat edemediği madde isnadı suretile hakaretten eylemi T.C.K. nun 480 maddesinin 2 inci fıkrasına ve yaşı dolayısile 56 ıncı maddesine uygundur.

Sanık Cemalettin Saracoğlunun, hakareti tazammun eden Kenan Önerin açık mektubunu şahsi fikirlerine uygun bulduğundan gazetesinde neşrettiğini açıkça bildirmesi itibarile cürme iştiraki sabit ve hareketi T. C. K. nun 480/2 inci ve Matbuat kanununun 27 inci maddesinin 1 ve 2 inci fıkralarile 49 uncu maddesine uygundur.

Sanıkların sözü edilen kanunlar maddeleri hükümlerine göre mahkûmiyetlerine karar verilmesi kamu adına saygı ile istenir.»

Bundan sonra Cemalettin Saraçoğlunun avukatı Mahmut Even üç iddianameyi okuyup dosyaları tetkik etmek için zamana ihtiyaç olduğunu söyliyerek mehil istedi. Gereği düşünüldü ve mahkeme müdafaaların yapılması duruşmayı 1 kasıma bıraktı.

lil olarak mahkemeye ibraz ettiği kitap ve dergiler üzerinde durmuş, bunlar hakkında ileri sürülen iddiaların Hasan Âli Yüceli itham etmeğe kâfi olmadığını beyan etmiş ve Hasan Âlinin bakanlık zamanında köy enstitülerinde okutulan ve köy okullarına dağıtılan kitapların tevzii işinde bir mes'uliyeti olmadığını tebarüz ettirmiştir.

Savcı, öğretim üyelerinden profesör Pertev Naili Boratav, doçent Behice Boran ve Niyazi Berkes haklarında komünist tahrikâtı yaptıklarına dair şikâyet olunması üzerine Bakan Hasan Âli tarafından fakülteden uzak laştırılmış olmalarına, Danıştayca bunlar hakkındaki kararın bozulmasına işaretle bu öğretim üyelerinin komünist tahrikâtı yaptıklarını ve Hasan Âli tarafından himaye edildikleri iddiası ispat edilmediğini beyan etmiştir.

Irkçı ve Turancılara Ankara ve İstanbul Emniyet dairelerinde yapılan tazyik ve işkenceler iddiasını izah ettikten sonra, müdafaa şahidi olarak mahkemede dinlenenlerin şehadetlerinin dayandığı ilmi esaslar üzerinde durmuş, kaide olarak şahidin samimi olarak farzedilmesini, bazı şahitlerin müşahedelerinde hataya düşmelerinin, bazılarının da marazî olarak yalan beyanda bulunmalarının ve bazılarının da türlü ruhi sebeplerin tesiri altında intıbalarını tahrif, tağyir ve tâdil etmelerinin şehadete mutat olarak atfedilen değeri ve önemi ölçüsüz derecede azaltmış bulunduğunu belirtmiş ve:

«— Şehadet tehlikeli bir delildir. Çünkü samimiyeti birçok âmillere bağlıdır. Vakıalar tarafsızca ve gerçek mahiyetine uygun bir şekilde nakledilmesi şartiyle doğru bir neticeye varılabilir. Türlü âmillerin tesiri altında bulunan şahidin vakıayı mahiyetine uygun olarak nakletmesi şüphelidir.» demiştir.

Bundan sonra mahkemede dinlenen şahitlerin ifadeleri ve şahsi durumları üzerinde ayrı ayrı durarak bunları uzun uzun izah ve tahlil etmiş, ve hulâsa olarak:

«— Irkçı - Turancılık davasında sanık bu davada tanık sıfatiyle dinlenmiş olan bu kimseler bir yandan takibe maruz kalmış, nezaret altına alınmış, ve tevkif edilmiş olmalarından ve öte yandan çeşitli sebeplerden dolayı Yücele karşı besledikleri husumetten dolayı tarafsız, samimî ve doğru beyanda bulunmalarına imkân olamıyacağı cihetle şehadetlerinin vicdani kanaati temine esas sayılamıyacağı gibi bunların isnat ve iddialara uygun tanıklıkta bulunmamaları ve şu suretle Yücele isnat olunan fiillerin her biri hakkındaki beyanlarının iddia hilâfına birbirine aykırı olmaları itibariyle tanıklık vasıf ve mahiyetinde görülmemiştir.

Mahkemeye yazılı delil olarak verilen matbuaların yazılan yazı ile müdafaa arasında hiç bir ilgisi bulunmadığını, sanığın isnatları arasında herhangi bir münasebeti görülmediğini söylemiş ve:

«— Sanık Kenan Öner dâvanın ilk oturumundan beri isnatlarını ispat için elinde bir takım yazılı deliller olduğunu ve bunları mahkemeye vereceğini tekrarlamak suretiyle olduğundan fazla ve başka görünmek istemiş mesnetsiz, hiç bir değeri olmıyan bu boş lâflarla Adalet temsilcilerinin kanaat ve görüşleri bu sözlerin bir yazıda münderiç ve bir kastın mahsulü olmaları itibarile bunları ayrı ayrı suç saymaya hukuken imkân yoktur. Yargıtayın tekerrür eden içtihadı da bu merkezdedir.

Bu itibarla sanık Kenan Önerin sıhhatini ispat edemediği madde isnadı suretile hakaretten eylemi T.C.K. nun 480 maddesinin 2 inci fıkrasına ve yaşı dolayısile 56 ıncı maddesine uygundur.

Sanık Cemalettin Saracoğlunun, hakareti tazammun eden Kenan Önerin açık mektubunu şahsi fikirlerine uygun bulduğundan gazetesinde neşrettiğini açıkça bildirmesi itibarile cürme iştiraki sabit ve hareketi T. C. K. nun 480/2 inci ve Matbuat kanununun 27 inci maddesinin 1 ve 2 inci fıkralarile 49 uncu maddesine uygundur.

Sanıkların sözü edilen kanunlar maddeleri hükümlerine göre mahkûmiyetlerine karar verilmesi kamu adına saygı ile istenir.»

Bundan sonra Cemalettin Saraçoğlunun avukatı Mahmut Even üç iddianameyi okuyup dosyaları tetkik etmek için zamana ihtiyaç olduğunu söyliyerek mehil istedi. Gereği düşünüldü ve mahkeme müdafaaların yapılması duruşmayı 1 kasıma bıraktı.

Güzel Sanatlar Akademisinde bir davet

Dün Güzel Sanatlar Akademisi tarafından şehrimizde bulunan ve Butterfly operasını oynayan Konservatuar heyeti şerefine bir kokteyl parti verilmişitir. Bu davette İstanbul Valisi doktor Lûtfi Kırdar, Güzel Sanatlar Umum Müdürü Halil Vedat Frat ve fikir ve sanat âlemimizin bir çok simaları hazır bulunmuştur. Misafirler, resim ve tezyin şubeleri tarafından hazırlanmış güzel eserlerden mürekkep sergileri de gezmişlerdir.

ÖLÜM

Manukyan Biraderler firması sabiplerinden

Bay **DİKRAN MANUKYAN**

kısa bir hastalık neticesi vefat etmiş olduğundan, cenaze merasimi bugün kü pazar günü 19 ekim 947 caat 14 te Beyoğlu Balıkpazarı Üç Horan Ermeni Kilisesinde icra olunacağı teessürle ilân olunur. İşbu ilân hususi davetiye yerine kaimdir.

Cenaze Levazımatı Becidyan

MEVLÛT

11 - 9 - 1947 tarihinde vefat eden aile reisimiz

RAGIP ERUS'un

21 - 10 - 947 salı günü Teşvikiye camiinde saat 12 de öğle namazini müteakiben mevlûdu okunacaktır. Tanıyanların ve sevenlerin ve arzu edenlerin gelmeleri rica olunur.

ERUS Ailesi

Dahiliye Mütehassısı ve Kimyager

Doktor Selim Berkol

Kan tahlili ile hakiki şeker hastalığını teşhis ve tedavi eder. Hasta kabulü her gün saat 15 ten 20 ye kadar.

Kadıköy: Altıyolağzı, Tel: 69158

AKŞAM 9 Şbat 1947

HAFTA KONUŞMASI

Fesübhanallah

«Yazın», edebiyat demekmiş! — «fi» Farsça bir edatmış! — Okul kitaplarına girmiyecek sözler — Bu hangi «has bahçe» dir? — Meğerse «mizan» ölçü ve «Midilli» cüce at imiş! — Zinaya teşvik sahnesi — Ata sözlerinin kıymetini düşüren misaller — Almanlardan öğrendiğimiz Karagöz - Hacivat muhaveresi!

Hayret!

Eskiler pek şaştıkları zaman bu kelimeyi de kâfi görmezlerdi, sonuna «zade - âver - bahş- efzâ» vesaire kabilinden Farsça kuyruklar takarlardı. Hatırımda kalmış, galiba (Lügati Naci) aynı kelimenin yanına bir de ihtar koymuştur: «etmek» maddesile kullanılmaz, yani «hayret ettim» denilemezmiş. Fesübhanallah!

Şimdi neye, hangi şeye hayret ettiğimi söyliyeyim:

Geçen gün ahbaplardan birini ziyarete gitmiştim; odadaki kalabalıktan ve iç politika üzerine yürütülen kararsız fikirlerden hoşlanmayınca usulcacık yan odaya geçtim. Baktım, ev sahibinin oğlu, kitaplarını önüne yığmış, ders çalışıyor.

— Nedir okuduğun?

— Türk yazını.

— «Yazın» da neymiş?

— Yani «edebiyat»..

— Fesübhanallah!

Dedim, kitabı elinden aldım. Aksi tesadüfe bakınız ki (Millî Eğitim Bakanlığınca kurulan özel bir komisyon tarafından hazırlanmıştır) kaydını taşıyan bu kitapta ilk gözüme ilişen satır şu oldu:

Filhal: O anda, hemen ve çabucak (Fi: Farsça edat)

— Oğlum, dedim, burada bir yanlışlık var: «Fi» Farsça değildir, Arapça zarf edatıdır.

Eh, bir hatadır olmuş, elbette düzeltilir; belki de yeni tabılarda düzeltmişlerdir, bile! Fakat — göz gezdirdikçe anladım ki — düzeltilecek şey çok. Meselâ «serv - kad», «sevr - kad» şekline girmiş. Haydi bunlara da fazla ehemmiyet vermiyelim; bizim kitaplarımız tertip hatasından, apartımanlarımız hamam böceğinden, sinemalarımız pireden kurtulmaz!

***

Sahifeleri çeviriyorum. İşte Hüseyin Rahmiden bahseden kısım. Acaba hangi eserinden hangi parçayı almışlar?

(Kadınlar vaizi) adındaki hikâyesinden berbat bir konuşmasını! Size bir fikir vermek için bazı cümleleri aynen alıyorum:

«Anasının kucağına yestehler — Melekler donlarını hiç kirletmezler — gelinin Kalpakçılar başında fink atar; kızın komşusunun oğlile nameleşir; beslemen manavın çırağile cilveleşir»

Bu cümlelerin bir sınıfta, hele kızlar sınıfında yüksek sesle okunması öğrencileri de öğretmeden bahsederken der ki:

Yavrum niçin boynun eğri tutarsın?
Senin derdin benden beter menekşe!
Kadrin anlamıyanlar alır eline,
Onun için eğri biter menekşe!

Gözler hakkındaki manzumesi dururken bir kötünün koynuna giren yarin has bahçesine inmekten ve nerelerine dokunduğunu

Yazan:

Refik Halid KARAY

bilmiyecek derecede coşkunluğa gelmekten bahseden parçayı okul kitabına yerleştirmek natüralizme fazla düşkünlük alâmeti!

***

Kitaplardaki lûgatçeler de pek hatalı. Meselâ «mizan» için «ölçü» denilmiş; değildir; terazidir. «Tutî» ye «papağan» deyivermişler; değildir; az çok insan sesi taklit eden, yemyeşil, papağandan hem ufak, hem zarif bir kuştur ki ona «dudududu kuşu» deriz; «tervicetmek» neden «tutmak» mânasına geliyor? Bir fikri uygun bularak onun öne geçmesini istemek demesinedir ki şimdi öz Türkçesini «önürtmek» yapmışlar. «Midilli» meğerse «cüce at» imiş. Hayır, cücelik bir sakatlıktır; Midilli, at neslinin ufak boyda bir cinsidir.

Bu gibi misalleri toplasak sütunlar dolar.

Zeynep Hatun'a mal edilmiş bir beyite rasladım, benim bildiğime göre Râbia Hatunundur. Nesiminin:

Âşık nice eylesin müdârâ

Mısraındaki «âşık» sözü de aslında sanırım «Arif» tir. Mamafih hafızama pek güvenemediğimden bunlar hakkında iddiaya girişmiyorum.

Büyük romancı Halid Ziyayı tanıtmak için kitaba hâtıratından bir parça konulmuş. Halid Ziyaya hâtıratçı muharrir gözile mi bakarız? Bereket, başka bir cilde (Mahalleye mevkuf) hikâyesini koymuşlar. Tevfik Fikret'i lise talebesine (Tarihi Kadim) manzumesile öğretmek de doğru değildir.

Kahramanlık? Esasi kan, vahşet!
Her şeref yapma, her saadet piç!
Başta, en başta kanlı bir bayrak!

Gibi mısraları ancak ve belki üniversitelerde serhedebiliriz: limezin olsun, sineği Bağdattan gelir — minareyi yaptırmayan yerden bitmiş sanır — kurtlu baklanın kör alıcısı olur» vesaireler?

Bunlar ilk akla gelenler... Bir edebiyat kitabı için seçmekliğim icabetse neler bulunur, neler!

Hem Ata sözlerine yer verdikten sonra manzum ve mensur şekildeki meşhur sözlere, hele her biri bir letafet olan tâbirlerimizle fevkalâde nefis halk cıvıltılarına, yani manilere neden bir bahis ayrılmasın

***

Nitekim Karagözün bahsi geçiyor. Geçiyor ama — tekrar fesübhanallah! — Alman kaynaklarından seçilmiş iki misalle... Almanlar Karagözü gayet yanlış anlamışlar. Hiç Karagöz «bihuzur», «mülâhaza», «meşâgili kesire ile münfeil» gibi sözler kullanır mı? Ayni kitapta sokak ağzile konuştuğu ileri sürülen Karagöze bu sözler söyletilir mi?

Şimdiye kadar işittiğim Karagöz - Hacivat muhaveresinin en az esprilisini şu lise kitabında okuduğumu söylersem mübalâğa etmiş olmam:

«Hacivat — Kadıköy aslında ne idi?»

«Karagöz — Kadıköy aslında kat kat köy idi; Kızkulesini hazfettik, Harem iskelesini nasbettik, Kadıköy oldu!»

Bu muhavere parçaları Karagöz oyunlarının inhitata yüz tutmasından sonra mahalle arası Karagözcüleri tarafından uydurulmuştur. Ehli anlar ve lise kitabına geçirmek şöyle dursun kopyalarını bulsa yırtıp atar.

İşte benim 5 cilde — bu ciltlerin kimi büyük kıtada, kimi küçüktür; kimi 31 sahifelik, kimi 96, kimi 267, kimi de 330 sahifeliktir ve hepsi de sevimsiz, itinasız basılmıştır — göz gezdirirken takılıp kaldığım noktalar bunlar... Başkaları da var ama şimdilik açmamağı tercih ediyorum.

Acaba edebiyat öğretmenleri ve bilginleri ne düşünüyorlar?

O kitapları bir de metod, devre ve daha ehemmiyetli cihetlerden tetkik kudretinde olanların fikri nedir? Benimki sadece dikkati çekmekten ibaret basit bir konuşmadır.

Mevzu mütehassıslar tarafından derinleştirilmeğe değer ama sanırım ilk tepki bir öfke olacak!

Öfkenin geçmesini sükûnetle beklemeli. Arkası hayırlı çıkar.

Eğitim Bakanlığınca [illegible] özel bir komisyon tarafından hazırlanmıştır) kaydını taşıyan bu kitapta ilk gözüme ilişen satır şu oldu:

Filhal: O anda, hemen ve çabucak (Fi: Farsça edat)

— Oğlum, dedim, burada bir yanlışlık var: «Fi» Farsça değildir, Arapça zarf edatıdır.

Eh, bir hatadır olmuş, elbette düzeltilir; belki de yeni tabılarda düzeltmişlerdir, bile! Fakat — göz gezdirdikçe anladım ki — düzeltilecek şey çok. Meselâ «serv - kad», «sevr - kad» şekline girmiş. Haydi bunlara da fazla ehemmiyet vermiyelim; bizim kitaplarımız tertip hatasından, apartımanlarımız hamam böceğinden, sinemalarımız pireden kurtulmaz!

***

Sahifeleri çeviriyorum. İşte Hüseyin Rahmiden bahseden kısım. Acaba hangi eserinden hangi parçayı almışlar?

(Kadınlar vaizi) adındaki hikâyesinden berbat bir konuşmasını! Size bir fikir vermek için bazı cümleleri aynen alıyorum:

«Anasının kucağına yestehler — Melekler donlarını hiç kirletmezler — gelinin Kalpakçılar başında fink atar; kızın komşusunun oğlile nameleşir; beslemen manavın çırağile cilveleşir»

Bu cümlelerin bir sınıfta, hele kızlar sınıfında yüksek sesle okunması öğrencileri de, öğretmenleri de ne hale sokar, düşününüz! Ya içlerinden biri çıkar da:

— «Fink» ne mânasına gelir?

Diye sorarsa ne yapacağız? Üniversitede, hususile tıp fakültesinde olsak neyse... açıklamakta mahzur görmeyiz. Hem Hüseyin Rahmiden eski âdetlerimizi, meselâ sokak yazıcılarını, eski konak ve ev hayatlarını, düğünleri, seyranları tasvir eden daha canlı, daha temiz, daha klâsik parçalar alınamaz mı? Bir lise sınıfı içinde «yestehler - don - fink atmak - nameleşmek - cilveleşmek» gibi kelimeler ne çirkin akisler yapar!

Kitaba bir de argo lûgatı ilâve edilmesi ve bahnameden bir parça katılması unutulmuş!

Hoş, Karacaoğlan o boşluğu pek hissettirmemiş:

Şunda bir kötünün koynuna girmiş
O benim sevmeğe kıyamadığım

Yine Fesübhanallah! «Koynuna girmek» çirkinliğine bir sınıf nasıl tahammül eder. Ötesi de var:

İndim has bahçene güller sokundum
Bilmiyorum nereler'ne dokundum

Gel de şu çapkının indiği «hasbahçe» yi talebeye izah et! Halbuki Karacaoğlan — uzun bir etüdümde anlattığım gibi — sadece şehvet düşkünü bir şair değildir; gayet içli ve hisli tarafları ve eserleri vardır. Meselâ menekzarif bir kuştur ki ona «dududu kuşu» deriz; «tervicetmek» neden «tutmak» mânasına geliyor? Bir fikri uygun bularak onun öne geçmesini istemek demesinedir ki şimdi öz Türkçesini «önürtmek» yapmışlar. «Midilli» meğerse «cüce at» imiş. Hayır, cücelik bir sakatlıktır; Midilli, at neslinin ufak boyda bir cinsidir.

Bu gibi misalleri toplasak sütunlar dolar.

Zeynep Hatun'a mal edilmiş bir beyite rasladım, benim bildiğime göre Râbia Hatunundur. Nesiminin:

Âşık nice eylesin müdârâ

Mısraındaki «âşık» sözü de aslında sanırım «Arif» tir. Mamafih hafızama pek güvenemediğimden bunlar hakkında iddiaya girişmiyorum.

Büyük romancı Halid Ziyayı tanıtmak için kitaba hâtıratından bir parça konulmuş. Halid Ziyaya hâtıratçı muharrir gözile mi bakarız? Bereket, başka bir cilde (Mahalleye mevkuf) hikâyesini koymuşlar. Tevfik Fikret'i lise talebesine (Tarihi Kadim) manzumesile öğretmek de doğru değildir.

Kahramanlık? Esasi kan, vahşet!
Her şeref yapma, her saadet piç!
Başta, en başta kanlı bir bayrak!

Gibi mısraları ancak ve belki üniversitelerde şerhedebiliriz; liselerin ilk sınıflarında değil...

Şu (Özel komisyon) tuhaf bir zihniyete sahip: Tarihçi Murat beyden de bir tarih yazısı alacağına aramış, taramış, bir tiyatro tenkidi bulmuş, zavallıyı genç nesle bununla tanıtmağa çabalıyor.

Peki, Abdülhak Hâmitten örnek olarak ne seçmişler? Bir tanıdığına yazdığı hususi mektubunu!

Aynı komisyonun en belirgin vasfı fikrimce zevksizlik... Zevksizliğe ve kabalığa kaçmadan yapamıyor. İşte XIV. asır (Yusuf ve Zeliha) sından aldığı parça Zelihanın Yusufu bir odaya kapatarak zinaya davet etmesi, «bak, saçlarım ne güzel! Gözlerim ne güzel! Yüzüm ne güzel!» diyerek kandırmağa çalışmasıdır. Fesübhanallah! Nasıl olmuş da Ahmet Rasimden (Fuhşi atik. Fuhşi cedid) i unutmuşlar...

Yine «Fesübhanallah» ki bizim en zengin hazinelerimizden biri olan (Atalar sözü) bahsinde seçilmiş misallerden çoğu tatsız tuzsuz, ahenksiz ve hikmetsiz cinsten... Meselâ «yağ yalan, kış gerçek — eve gerek iken mescide haram — Türk iti şehre gelince farsice ürer» gibi. Hani bizim dünyayı hayran bırakan o güzelim Ata sözlerimiz, meselâ o «tandır başında bağ dikmek kolay — sen ağa, ben ağa, bu ineği kim sağa — ölüsü olan bir gün ağlar, delisi olan her gün — it gibi yer, kurt gibi bakar — eskisi olmıyanın yenisi olmaz — pekaz espirisini şu lise kitabında okuduğumu söylersem mübalâğa etmiş olmam:

«Hacivat — Kadıköy aslında ne idi?»

«Karagöz — Kadıköy aslında kat kat köy idi; Kızkulesini hazfettik, Harem iskelesini nasbettik, Kadıköy oldu!»

Bu muhavere parçaları Karagöz oyunlarının inhitata yüz tutmasından sonra mahalle arası Karagözcüleri tarafından uydurulmuştur. Ehli anlar ve lise kitabına geçirmek şöyle dursun kopyalarını bulsa yırtıp atar.

İşte benim 5 cilde — bu ciltlerin kimi büyük kıtada, kimi küçüktür; kimi 31 sahifelik, kimi 96, kimi 267, kimi de 380 sahifeliktir ve hepsi de sevimsiz, itinasız basılmıştır — göz gezdirirken takılıp kaldığım noktalar bunlar... Başkaları da var ama şimdilik açmamağı tercih ediyorum.

Acaba edebiyat öğretmenleri ve bilginleri ne düşünüyorlar?

O kitapları bir de metod, devre ve daha ehemmiyetli cihetlerden tetkik kudretinde olanların fikri nedir? Benimki sadece dikkati çekmekten ibaret basit bir konuşmadır.

Mevzu mütehassıslar tarafından derinleştirilmeğe değer ama sanırım ilk tepki bir öfke olacak!

Öfkenin geçmesini sükûnetle beklemeli. Arkası hayırlı çıkar.

Refik Halid KARAY

ZİK

derneğinin i konseri

üstünde yalnız iki elle birkaç klâveyeden çıkan sesleri çıkarmasını bilmiş ve piyano gibi bir sazın değerini küçümsiyenlerin gözü önüne âdeta bir orkestra zenginliği ve ihtişamı sermiştir. (Liszt) in eserlerinde virtüoz ve besteci daimi bir mücadele içindedir denilebilir. Ne yazık ki galibiyet çok defa virtüozdadır. Bunda Liszt'in babasının işlediği büyük günahın izlerini aramalıyız. (Liszt), hocası (Czerny) nin de belirttiği gibi, bestecilik sahasında dev adımlariyle ilerilerken, babası çocuğunun hârikulâde istidadından paraca faydalanmak yolunu tutmuş, ciddi çalışmaları yüz üstü bıraktırmış ve küçük (Liszt) i konser gezilerine çıkarmıştır. Bu yüzden çocuğun bestecilik istidadı, tutulan yanlış yolla çıkmaza girmiş, körelmiştir. (Czerny) nin sözlerini aynen naklediyoruz: «Şuna kaniim ki eğer (Liszt), (composition) etütlerine devam edip tetkiklerini derinleştirseydi, eserleri şimdikinden daha başka türlü olacak ve ilk başarıların müjdelediği büyük besteci dünyaya doğmuş bulunacaktı.»

Şevkli, heyecanlı ve taşkın bir başlangıçla konçertoya giriyoruz. Fakat bunu debdebeli, tantanalı ve ihtişamlı bir tarzda ifade etmek doğru olmaz. Başlangıç teması filhakika kuvvetlidir. (Ömer Refik) in anladığı gibi ateşli bir çalışla çalmak gerek,,, (Cadence) ı canlı bir şekilde çalan piyanist, güzel bir (sonorité) de vermesini bildi. İkinci temada âdeta bir irtical havasının estiğini duyduk. Piyanist (Ömer Refik Yaltkaya) nın — geçen yıl çaldığı (Chopin konçertosu hariç — son yıllarda verdiği bütün resitallerde bulundum. Kayıtsız,

(Arkası 7 nci sayfada)

MAHKEME KORİDORLARINDA:

Kırk yıl günahkâr, bir gün tövbekâr

TDV İSAM Kütüphanesi Arşivi No 056-79/3

İsmailin başına gelenleri görüyor musunuz? Tövbe etmeğe giderken iki günah daha işlemiş. Çıplak kafalı, kırçıl bıyıklı bir adam. Göz kapakları şişmiş, burnu morarmış, üstü başı çamurlara bulanmış. Alnının sağ tarafındaki yaranın üzerinde kan bulaşıkları pıhtılaşmış. Koridorda kanapenin kenarında derin bir düşünceye dalmış gibi sessiz, hareketsiz duruyor.

Mraklılardan biri karşısına dikildi:

— Ne oldu yahu? Nedir bu halin?

İsmail silkinerek başını kaldırdı:

— Bana mı söyledin yoksa?

— Sana söylüyorum. Nedir bu halin? diyorum.

— İyiyim çok şükür. Yalnız başımda biraz ağrı var, midem de fıkır fıkır kaynıyor.

— Ya şu üstünün başının hali ne? Yüzün gözün de şişmiş.

İsmail yeni farkına varıyormuş gibi başını önüne eğip çamurlu göğsüne, dizlerine bir göz attı:

— Haaa... Onu mu soruyorsun?

— Perişan halini merak ettim de.

— Aldırış etme öyle şeylere. Meraklanacak bir iş yok. Ara sıra olur bunlar. Malûm ya, ölüsü kandilli rakı insanın karnına girince şişede durduğu gibi durmaz. Yeryüzünden kaldırmalı rakıyı.

— Rakı kendi kendine gelip senin karnına zorla mı giriyor?

— Yok, zorla karnıma girmiyor amma, içmek için zorluyor insanı. Hele bir de ölçüyü şaşırıp ipin ucunu kaçırdın mı, iş fena.

— İpin ucu senin elinde değil mi yahu? Niçin ölçüyü şaşırıyorsun?

— Bazan oluyor işte bey birader. Farkına varmadan kaçırıveriyor insan. Evvelki akşam bizim ahbaplarla toplanmıştık. Al takke, ver külâh derken kaçırmışız. Meyhaneden çıkınca cebime bir şişe daha sokmuşum. evde tekrar içmişim.

— Sen ipi sapı tamamile kaçırmışsın.

— Kaçınca böyle oluyor işte. Sabahleyin uyandım ki gözlerim açılmıyor, başım ağrıyor. Masanın altında şişe elime geçti. Dibinde bir kadeh rakı kalmış. Bari şununla mahmurluk bozayım dedim, başıma diktim. Başka türlü ayılmak kabil değil.

— Demek sarhoşluktan ayılmak için de rakı içiyorsun?

— Çivi çiviyi söker derler bey birader. Fakat şişenin dibindeki bir kadeh rakı fayda vermedi ki. Boğazımın borularını bile ıslatmadı. Baktım, bu iş böyle olmıyacak. Karşıda bakkal var. Hemen pantalonu bacağıma çektiğim gibi koştum, bir şişe daha aldım. Bir, bir daha, hele bir daha le geldin?

— Duuur... Dahası var. Şişeyi bitirdikten sonra aklım başıma gelince yatağın kenarına bağdaş kurdum, kendi kendime; «Ulan küp İsmail! Nedir senin bu halin? Namaz niyaz yok. Başka sevap da işlemezsin, üstelik rakı içip her gün günaha girersin. Yarın ahirette Zebanilerin karşısına çıkınca bunların hesabını nasıl ödiyeceksin? Bugüne kadar içtiğin elverir artık. Hadi kalk. ağzını çalkala, apdest al, camie git de Allahın huzurunda günahlarına tövbe et» dedim. dediğim gibi de yaptım.

Fakat evden çıkıp bir kaç adım yürüyünce tekrar başım dönmeğe, gözlerim bulanmağa başladı. Camiin yolunu şaşırmışım. Sokaklarda dolaşırken ihtiyar bir adama rasladım; «Efendi baba! dedim. Kusura bakma, ben camie gidiyordum da yolu şaşırdım. Caminin yolu ne taraftaydı?» Herif dik dik suratıma baktı; «Ulan, senin camide ne işin var?» dedi. «Efendi babacığım! Ben şimdiye kadar günahkâr bir adamdım, dedim. Fakat bugünden itibaren rakıya tövbe ettim. İnsan oğlu kırk yıl günahkâr, bir gün tövbekâr olur. Ben de temiz temiz apdest aldım, ağzımı çalkaladım. Şimdi camie gidip Cenabı hakkın huzurunda da tövbe edeceğim». İhtiyar öfkelendi; «Ulan eşşek herif! Ağzından burnundan pis pis rakı kokusu saçılıyor. Kör kütük sarhoşsun. Bu rezil halinle camiye nasıl girersin, Allahın huzuruna nasıl çıkarsın?» diyerek beni terslemeğe başladı.

«Ne kızıyorsun babacığım? Sana ne oluyor? Bu Allah ile benim aramda bir iş. Sen Müslüman değil misin? Allah ile kul arasına girilmez. Sen bana caminin yolunu tarif et de gerisine karışma» dedim. Herif bu sefer; «Vay! Sen Allahın ismini o pis ağzına nasıl alıyorsun? Bre kâfir oğlu kâfir!» diyerek suratıma bir tokat çakmaz mı? Öfkem kabardı, bir şamar da ben ona yerleştirdim. Herif bağırmağa başlayınca, şurada başım derde girmesin diyerek savuşmak istedim. Eh, ne de olsa, geçmişi tenekeli rakının tesiri var. Koşarak kaçarken bir çocuğa çarptım. ikimiz beraber yuvarlandık. Orada sızıp kalmışım. Gözümü açtığım zaman kendimi karakolda buldum. Görüyorsun ya başıma gelenleri! Tövbe etmeğe giderken iki günah daha işledim.

Ce. Re.

Mahkeme tazminat

irtical havasının estiğini duyduk. Piyanist (Ömer Refik Yaltkaya) nın — geçen yıl çaldığı (Chopin konçertosu hariç — son yıllarda verdiği bütün resitallerde bulundum. Kayıtsız,

(Arkası 7 nci sayfada)

kince tabanca ateş almış, fakat Jams iyi nişan alamadığı için baba-

Kendini rakı insanın karnına girince şişede durduğu gibi durmaz. Yeryüzünden kaldırmalı rakıyı.

— Rakı kendi kendine gelip senin karnına zorla mı giriyor?

— Yok, zorla karnıma girmiyor amma, içmek için zorluyor insanı. Hele bir de ölçüyü şaşırıp ipin ucunu kaçırdın mı, iş fena.

— İpin ucu senin elinde değil mi yahu? Niçin ölçüyü şaşırıyorsun?

— Bazan oluyor işte bey birader. Farkına varmadan kaçırıveriyor insan. Evvelki akşam bizim ahbaplarla toplanmıştık. Al takke, ver külâh derken kaçırmışız. Meyhaneden çıkınca cebime bir şişe daha sokmuşum. evde tekrar içmişim.

— Sen ipi sapı tamamile kaçırmışsın.

— Kaçınca böyle oluyor işte. Sabahleyin uyandım ki gözlerim açılmıyor, başım ağrıyor. Masanın altında şişe elime geçti. Dibinde bir kadeh rakı kalmış. Bari şununla mahmurluk bozayım dedim, başıma diktim. Başka türlü ayılmak kabil değil.

— Demek sarhoşluktan ayılmak için de rakı içiyorsun?

— Çivi çiviyi söker derler bey birader. Fakat şişenin dibindeki bir kadeh rakı fayda vermedi ki. Boğazımın borularını bile ıslatmadı. Baktım, bu iş böyle olmıyacak. Karşıda bakkal var. Hemen pantalonu bacağıma çektiğim gibi koştum, bir şişe daha aldım. Bir, bir daha, hele bir daha derken...

— Onu da bitirdin mi?

— Canın sağ olsun bey birader. Şişe bitti, benim gözlerim de çakmak gibi parlamağa başladı. İşte o zaman aklım başıma geldi.

— Yani ayıldın öyle mi?

— Tabiiii... Beynimin içerisi ayna gibi tertemiz oldu.

— Ayıldıktan sonra mı bu hagün tövbekâr olur. Ben de temiz temiz apdest aldım, ağzımı çalkaladım. Şimdi camie gidip Cenabı hakkın huzurunda da tövbe edeceğim». İhtiyar öfkelendi; «Ulan eşşek herif! Ağzından burnundan pis pis rakı kokusu saçılıyor. Kör kütük sarhoşsun. Bu rezil halinle camiye nasıl girersin, Allahın huzuruna nasıl çıkarsın?» diyerek beni terslemeğe başladı.

«Ne kızıyorsun babacığım? Sana ne oluyor? Bu, Allah ile benim aramda bir iş. Sen Müslüman değil misin? Allah ile kul arasına girilmez. Sen bana caminin yolunu tarif et de gerisine karışma» dedim. Herif bu sefer; «Vay! Sen Allahın ismini o pis ağzına nasıl alıyorsun? Bre kâfir oğlu kâfir!» diyerek suratıma bir tokat çakmaz mı? Öfkem kabardı, bir şamar da ben ona yerleştirdim. Herif bağırmağa başlayınca, şurada başım derde girmesin diyerek savuşmak istedim. Eh, ne de olsa, geçmişi tenekeli rakının tesiri var. Koşarak kaçarken bir çocuğa çarptım. ikimiz beraber yuvarlandık. Orada sızıp kalmışım. Gözümü açtığım zaman kendimi karakolda buldum. Görüyorsun ya başıma gelenleri! Tövbe etmeğe giderken iki günah daha işledim.

Ce. Re.

Mahkeme, tapu, icra ve noter ilânları

Bedelleri hususî şahıslar tarafından ödenen mahkeme icra, tapu ve noter ilânları gibi resmî ilânlar eskiden olduğu gibi doğrudan doğruya «AKŞAM» idaresi tarafından kabul edilmektedir.

zafferane ortaya çıkarsınız. Balayı seyahatine gidersiniz.

— Peki bunlar olamazsa?

Hélène:

— Bunlar olamazsa, seni, memleketten bir mühimmat gemisinde kaçak olarak başka tarafa aktarırız.

— Vay

Uzun bir sükût hüküm sürdü. Holly, birdenbire:

— Aman yarabbi! — diye bir kaç kere tekrarladı. — Şayet bilseydim ki...

Jake onu teselli etti:

— Haydi haydi, sükûn bul!

— Nasıl sükûn bulayım?.. Mühim bir noktayı unuttuğumu hissediyorum. Ama o nokta nedir? İhtimal ki, teyzeni sahiden ben öldürmüşümdür. Düşünüyorum düşünüyorum, aklıma gelmiyor. Ben bile bilemiyorum. Kaatil ben miyim?

Daha kim bilir ne kadar konuşacaktı. Fakat, Hélène elile omuzunu okşıyarak onu susturdu.

Jake:

— Kendinizi nafile yere azaba sokmayınız. — dedi. — Bu gece rahat rahat uyursunuz. Yarın uyandığınız zaman icabeden her şeyi hatırlarsınız.

Delikanlı düşündü ki, bu iş, öyle iddia ettiği gibi basit ve katî işlerden değil.

Fraser kadın tekrar göründü.Elinde bir tepsi. Tepside bir şişe, bardaklar, tabaklar ve koskocaman soğuk bir tavuk.

— Ahçınızdır diye düşündüm.

Getirdiklerini masanın üstüne bıraktı; ve Holly'yi yeniden süzdü. Seviyesinden umulmıyan vakur bir eda ile:

— Yok, hakkınız var, Jake. Bu kız kaatil olamaz. — dedi. — Aile kızı!... Pek aile kız, pek!

Misafirlerine gülümsedi.

— Eh, haydi, yiyin, için. Ben de çekileyim. Allah rahatlık versin. Umarım ki burada rahat edersiniz, güzelim. Kuzum Jake Justus, giderken kapıyı adamakıllı kapatmayı unutmayın.

Tavuğa ve şişenin muhteviyatına iyice iltifat ettikten sonra çıkmak üzere hazırlandılar.

Hélène:

— Sana gizlice bazı elbiseler getirmek tecrübesinde bulunurum. - dedi.

Jake, Holly'nin elini eline alarak biran baktı.

— Her şeyi unutunuz, her şeyi zihninizden siliniz. — dedi. — Üzülmeyiniz, işler yoluna girecektir. Ne müşkülâtla karşılaşırsak karşılaşalım, netice iyi olacaktır.

(Arkası var)

1947 نن 2. طين

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 05G-79/4

BUGÜN

3 üncüde : Yine et meselesi. Yazan: Murad Sertoğlu.
4 „ : Kütüphane. Yazan: Nahid Sırrı Örik.
5 „ : Amerika ziraat âleminde. Yazan: Nezahet Nureddin Ege. — Halka doğru inerken. Yazan: Nazım Arslanger. — Belediyenin zaferi. Yazan: Abbas Parmaksızoğlu.

Adres: Cağaloğlu Türbedar So. No. 18 İSTANBUL, Telefon 22

BİR KÂBUS

Mutena hücrelerden,, tabutluklardan yapılmış bir temelin üzerinde hür bir Türk idaresi kurulamaz...

Ankarada görülmekte olan bir matbuat davasında birkaç defa işkence idiaları işitildi. Bunları kat'î bir itimatsızlıkla karşıladığımı itiraf ederim. Zaten, dâvanın manzarası bunun daha ziyade siyasî tesirler düşünülerek idare edildiği hissini veriyordu. Onun için, işkence isnatlarına inanmak çok zordu. Tevkifhanelerdeki şahsî müşahade ve tecrübelerim de beni bu hususta takviye ediyordu. Sanasaryan hanının dam katında bazı hücreler vardır. Bunların rahat bir otel odası olduklarını iddia edemezsem de bir işkence odası, "mutena bir hücre" yahut bir "tabutluk" adını taşımalarına da imkân yoktur. Tevkifhaendeki hücreler de bir mevkufun haklı şikâyetine hak verdirmiyecek derecede geniştir. Eski Bekirağa bölüğünün bodrum katındaki odalar çoktan ortadan kalkmıştır. Ankarada Cebeci hapishanesi ile muvakkat tevkifhane hizmetini görmüş olan Çukur handan da haklı bir şikâyetle bahsedelim. Müteaddit mevkufiyetlerimin hiç birinde, tehdit ve işkence şöyle dursun, bir az kaba ve nahoş bir muameleye bile tesadüf etmedim. Hattâ, durum icabı, beklemeğe hakkım olmayan bir riayet ve hürmet eseri bile gördüm. Bundan başka, etrafımda hiç bir kimseden fena muameleye, tehdide, işkenceye maruz kaldıklarına dair ufak bir şikâyet ve hikâye işitmedim. İşte bütün bunlara bizim memlekette — bilhassa siyasî ihtiraslar işe karıştığı zaman — fena şeyleri mübalağaya, hattâ icat ve iftiraya fazla bir meyil bulunduğu hakkındaki tecrübelerim beni septik davarnmaya sevkeden birer sebep teşkil ediyorlardı.

Fakat, bahsettiğim dâvada, bu işkence iddialarının arkası kesilmediği gibi, üzerinde israr edilmeğe ve tafsilât verilmeğe de başlandı. Salâhiyetli hiç bir tekzip günden güne islâhına çalışılmağa azmedilmiş noksanların müessif fakat zarurî ve tabiî neticeleri olmayıp da kasden yapılması ve üzerine dayak, açlık, işkence ve tehdidin inzimam etmesi, "mutena hücre" ve "tabutluk" adı verilen hususî işkence yerlerinin ilâvesi takdirinde ortada hiç bir hafifletici sebep kalmaz, zerre kadar bir mazeret bile tasavvur edilemez.

Umumî hayata girdikten sonra, elli senedenberi bu vatanda bütün varlığımı hürriyete, hakka, adalete, iyileşmeye ve yükselmeye doğru bir çalışma ve didinme içinde yıpratmış bulunuyorum; son padişahlar devrini, meşrutiyet devrini yaşamış, Millî Mücadele safhasından geçerek geniş demokrasi devresine girmiş bulunuyorum. Hayatımda daima nikbin kaldım. Bu vatanın kurtulacağına ve yükseleceğine hep iman ettim. Başka türlü çalışılabilir miydi? Nihayet, vatanın dış politika sahasında sağlam bir temel üzerinde emniyet ve istiklâlini temin ettiğini, iç politikada bütün yüksek ve insanî idealden terekküp eden gayeye çok yaklaştığını ve büyük ümitler verecek bir selâmet yolu tuttuğunu gördüğüm dakikada bu işkence iddiaları, bu "mutena hücreler" bu "tabutluklar" karşıma dikilirse kendimi hakikaten bedbeht bulurum ve iflâs ile neticelenen yarım asırlık bir boğuşmanın sonunda bedbin olarak gözlerimi kapa-rım.

Söylenenlere inanamıyorum. Çünkü inanmak istemiyorum. Fakat bu müthiş itham karşısında bu kâfi midir? Hayır. Bu davada bütün bir rejimin, bütün vatandaşların koca bir vatanın namus meselesi vardır. "Mutena hücrelerden" "tabutluk" lardan yapılmış bir temelin üzerinde medenî bir hükûmet, hür bir Türk idaresi kurulamaz. Hepimizin

"tabutluk" adını taşımalarına da imkân yoktur. Tevkifhaendeki hücreler de bir mevkufun haklı şikâyetine hak verdirmiyecek derecede geniştir. Eski Bekirağa bölüğünün bodrum katındaki odalar çoktan ortadan kalkmıştır. Ankarada Cebeci hapishanesi ile muvakkat tevkifhane hizmetini görmüş olan Çukur handan da haklı bir şikâyetle bahsedelim. Müteaddit mevkufiyetlerimin hiç birinde, tehdit ve işkence şöyle dursun, bir az kaba ve nahoş bir muameleye bile tesadüf etmedim. Hattâ, durum icabı, beklemeğe hakkım olmayan bir riayet ve hürmet eseri bile gördüm. Bundan başka, etrafımda hiç bir kimseden fena muameleye, tehdide, işkenceye maruz kaldıklarına dair ufak bir şikâyet ve hikâye işitmedim. İşte bütün bunlara bizim memlekette — bilhassa siyasî ihtiraslar işe karıştığı zaman — fena şeyleri mübalağaya, hattâ icat ve iftiraya fazla bir meyil bulunduğu hakkındaki tecrübelerim beni septik davranmaya sevkeden birer sebep teşkil ediyorlardı.

Fakat, bahsettiğim dâvada, bu işkence iddialarının arkası kesilmediği gibi, üzerinde israr edilmeğe ve tafsilât verilmeğe de başlandı. Salâhiyetli hiç bir tekzip karşısında kıymet ve ehemmiyetlerini kaybetmiyen bu iddialar müttasıl arttıkça, vuzuh ve sarahat kesbettikçe, yavaş yavaş sinirlenmeğe başladığımı saklıyamıyacağım. Hele, bir kaç gün evvelki muhakeme esnasında bazı şahitlerin şikâyetlerini okuyalı beri, âdeta bir kâbus içindeyim. Zihnimde hep bunları tekrar ediyor, düşünüyor, her birini ayrı ayrı tahlil ederek kıymetlerini ölçüyorum. Bir çoklarını yersiz ve mânasız diye reddediyorum. Fakat bütün bu tenzilâta rağmen, kâbus yine dağılmıyor.

Tevkifhanelerimizin ve hapishanelerimizin medenî Türkiyeye yakışacak bir halde olmadığını biliyorum. Hapishanelerin ne halde olabileceklerini hastahanelerimizin halini düşünerek tahmin edebiliriz. Hastalar kovuşlara tıklım tıklım doldurulurken, hattâ bazen bir yatakta iki hasta yatırılırken, temizliğe kâfi derecede itina edilemezken, türlü mahrumiyetlere göğüs grilirken tevkifhanelerde mevkufların el, yüz yıkıyamamaları, tahta üzerinde kalmaları, yüz numaraya sıra ile girebilmeleri esefle karşılanır, fakat gayri insanî bir işkence eseri olduğu kabul olunamaz.

Ancak, bu türlü muameleler asırlardanberi, maziden kalmış ve me içinde yıpratmış bulunuyorum; son padişahlar devrini, meşrutiyet devrini yaşamış, Millî Mücadele safhasından geçerek geniş demokrasi devresine girmiş bulunuyorum. Hayatımda daima nikbin kaldım. Bu vatanın kurtulacağına ve yükseleceğine hep iman ettim. Başka türlü çalışılabilir miydi? Nihayet, vatanın dış politika sahasında sağlam bir temel üzerinde emniyet ve istiklâlini temin ettiğini, iç politikada bütün yüksek ve insanî idealler den terekküp eden gayeye çok yaklaştığını ve büyük ümitler verecek bir selâmet yolu tuttuğunu gördüğüm dakikada bu işkence iddiaları, bu "mutena hücreler" bu "tabutluklar" karşıma dikilirse kendimi hakikaten bedbeht bulurum ve iflâs ile neticelenen yarım asırlık bir boğuşmanın sonunda bedbin olarak gözlerimi kapa rım.

Söylenenlere inanamıyorum. Çünkü inanmak istemiyorum. Fakat bu müthiş itham karşısında bu kâfi midir? Hayır. Bu davada bütün bir rejimin, bütün vatandaşların koca bir vatanın namus meselesi vardır. "Mutena hücrelerden" "tabutluk" lardan yapılmış bir temelin üzerinde medenî bir hükûmet, hür bir Türk idaresi kurulamaz. Hepimizin gözü bu karanlıklara çevrilmeli, bahsedilen meş'um esrar perdesi parçalanmalı, içeriye güneş ve hava girmelidir. Hâlâ inanıyorum ve israr ediyorum ki yanlış sözler, mübalâgalı ve muhayyel isnatlar karşısındayiz. Fakat bunların böyle oldukları en objektif, en şümullü, en inandırıcı bir tahkik ve teftiş ile meydana konmalı, dakika kaybedilmeden konmalı ortadaki iddiaları teyit eder yolda eskiden kalmış küçük bir iz bile varsa kökünden temizlemeli ve bu zehirleyici, boğucu kâbusa nihayet verilmelidir.

Hüseyin Cahid YALÇIN

İskân kanununda yapılan tadilât

tatbikata dair talimatname hazırlandı

Ankara, 1 (Tanin) — İskân kanununda yapılan son tadilât dolayısiyle alâkalı Bakanlıklar tarafından tatbikata dair talimatnme hazırlanmış, ulaştırma, Sağlık İçişleri Bakanlıkları arasında bu maksatla yapılan temaslar sona ermiştir. Önümüzdeki günlerde kanunun tatbikine geçilmiş olacaktır.

İskân Umum Müdürü Doktor Cevdet Atasagun yarın muhtelif bölgeler de bu hususa dair tetkikler yapmak için seyahate çıkacaktır

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 0SG - 79/5

RADYOPİRİN

Baş, diş, kulak ve yüz ağrılarının süratle geçmesini temin eder. Nezleyi önler ve ateşi düşürür.

Her Eczanede Bulunur.

Cumhu

23 üncü yıl Sayı : 8065

KURUCUSU: YUNUS NADİ
Telgraf ve mektub adresi: Cumhuriyet, İstanbul — Posta kutusu: İst
Telefonlar: Umumî Santral Numarası: 24298. Yazı İşleri: 24299. M

Mecliste Komünistler İ

İç İşleri Bakanı, yurdumuzdaki komünist faaliyet ve tahriklerine dair mühim açıklamalarda bulundu

Türkiyeyi bir Sovyet cumhuriyeti haline getirmek üzere yapılan plânlar, girişilen teşebbüsler

Şükrü Sökmensüer, komünistlerin Demokrat Partiyi ve Mareşalı alet olarak kullanmak istediklerini söyledi ve Partinin gösterdiği uyanıklığı takdirle andı

Uşak seçimi

Uşakta bundan bir kaç ay önce yapılan belediye seçimini Demokrat Partinin kazandığı ilân edilmiş, fakat Halk Partisi itirazda bulunarak Danıştaya baş vurmuş, seçimin yenilenmesine karar almıştı. Geçen pazar tekrarlanan seçim sonunda bu sefer Halk Partisinin galib geldiği ilân olundu. Şimdi de Demokratlar itiraz ediyor, seçimin dürüst yapılmadığını ileri sürüyorlar. Belki onlar da Danıştaya baş vuracak, yeni baştan seçim yapılmasını isteyeceklerdir.

Bu vaziyete ne buyurulur?

Politika oyununda insanların bir türlü çocukluktan kurtulamadıklarına şüphe etmiyoruz. Her yerde herkes kendi partisinin mutlaka kazanmasını ister. Yeryüzünün çeşidli noktalarında yüzyıllardanberi yapılan müşahedeler, politika seçimlerine karışan koca bebeklerin, çelik - çomak oynayan mahalle çocukları kadar bile nefislerine hâkim olamadıklarını ortaya koymuştur. İki hasım tarafın karşılıklı mücadeleye girişip, kim galib, kim mağlûb beraberce karar vermeleri çok güçtür, hemen de imkânsızdır. Bunun içindir ki seçim

«Türkiye Komünist Partisinin İstanbuldaki merkezinden idare edildiğinin vesikalarla sabit oluşu Sıkıyönetim Komutanlığını malûm kararı almağa götürmüştür»

Ankara 29 (a.a.) — Büyük Millet Meclisi bugün Kâzım Karabekirin başkanlığında yaptığı toplantıda İç İşleri Bakanı Şükrü Sökmensüer, komünist tahriklerinden dolayı Sıkıyönetim Komutanlığınca yapılan soruşturmalar hakkında Giresun milletvekili Ahmed Ulusun sözlü soru önergesine karşı aşağıdaki açıklamada bulunmuştur:

«— Sayın arkadaşlarım,

1946 aralık ayının 16 ncı günü İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı ve mahkemesi tarafından iki siyasî partinin ve bunlara bağlı sendikalarla gazetelerin kapanmasına dair alınan kararların tatbikat alanında verdiği neticeler ve bu hususta vesikalara dayanan müşahedeler üzerinde Yüksek Meclisi aydınlatmak faydalı görülmüştür.

Ancak, Sıkıyönetimi bu kararı vermeğe sevkeden ana amiller üzerinde esaslı kanaat ve hükümlere varabilmek için yurdumuzdaki komünist faaliyetinin kısa

İç İşleri Bakanı Şükrü Sökmensüer Meclis kürsüsünde

bir tarihçesini de en mühim hatlarile yüksek bilgilerine arzetmek artık kaçınılmaz bir ödev olmuştur.

Tarihçe: Türkiyede komünizm faaliyeti 1919 - 1925, 1925 ilâ 1928, 1928 ilâ 1935, 1935 ilâ 1945 ve 1945 ten bugüne kadar olmak üzere beş safhada açıklanabilir.

Birinci safha

Daha evvel Berlinde ve komünizmin yer aldığı diğer yabancı memleketlerde çalışan ve yetiştirilen ve Bakûda Mustafa Suphinin davetile birinci kongresini yapan Türk komünistleri bu kongrede Türk komünist fırkasının programını hazırlamışlardır. Büyük Harbde muhtelif sebebler altında haricde kalan ve komünizme kazanılmış olan vatandaşlar bu kongreden sonra Türkiyeye girerek faaliyetlerine başlamışlardır.

1919 da doktor Şefik Hüsnü Türkiye işçi ve çiftçi sosyalist partisini kurarak sistemli bir faaliyete geçmiştir.

— *Arkası Sa. 2, Sü. 4 te* —

nhuriyet

KURUCUSU: YUNUS NADİ

adresi: Cumhuriyet, İstanbul — Posta kutusu: İstanbul No. 246
ı Santral Numarası: 24298. Yazı İşleri: 24299. Matbaa: 24290.

Perşembe 30 Ocak 1947

Rebeka muharririnin son eseri

KRALIN GENERALİ

Nişanlandığı gün attan düşerek kötürüm olan güzel bir kızın gönül acıları. İngilterede geçen iç harblerin heyecanlı romanı. 250 kuruş.

AHMED HALİD KİTABEVİ

istler İçin Dünkü İfşaat

muzdaki riklerine ı bulundu

mhuriyeti yapılan bbüsler

krat Partiyi ve klerini söyledi kdirle andı

uldaki merkezinden oluşu Sıkıyönetim nağa götürmüştür»

bir tarihçesini de en mühim hatlarile yüksek bilgilerine arzetmek artık kaçınılmaz bir ödev olmuştur.

Tarihçe: Türkiyede komünizm faaliyeti 1919 - 1925, 1925 ilâ 1928, 1928 ilâ 1935, 1935 ilâ 1945 ve 1945 ten bugüne kadar olmak üzere beş safhada açıklanabilir.

Birinci safha

Daha evvel Berlinde ve komünizmin yer aldığı diğer yabancı memleketlerde çalışan ve yetiştirilen ve Bakûda Mustafa Suphinin davetile birinci kongresini yapan Türk komünistleri bu kongrede Türk komünist fırkasının programını hazırlamışlardır. Büyük Harbde muhtelif sebebler altında haricde kalan ve komünizme kazanılmış olan vatandaşlar bu kongreden sonra Türkiyeye girerek faaliyetlerine başlamışlardır.

1919 da doktor Şefik Hüsnü Türkiye işçi ve çiftçi sosyalist partisini kurarak sistemli bir faaliyete geçmiştir.

— Arkası Sa. 2, Sü. 4 te —

Mareşala yazılan mektub

Zekeriya Sertel ile Cami Baykutun Mareşal nezdindeki teşebbüsleri

Bu mektubu Mareşal Çakmağa götüren Tevfik Rüştü Arasın Zekeriya Sertel ve Cami Baykuta yolladığı cevab

Ankara, 29 (Telefonla) — Meclisin bugünkü toplantısında İç İşleri Bakanı Şükrü Sökmensüer, komünist tahriklerinden dolayı Sıkıyönetim Komutanlığınca yapılan soruşturmalar hakkındaki sözlü soruya cevab verirken Zekeriya Sertelin evinde bulunan ve Mareşal Çakmağa hitaben yazılan mektubun müsveddesini de okumuştur. Arab harflerile Cami Baykutla Zekeriya Sertel taraflarından hazırlanan (2 eylûl 1946) tarihli mektub şudur:

Zekeriya Sertel

Cami Baykut

Muhterem Mareşal

2/9/1946

«Bugün Cami Beyefendi ile birlikte vaziyeti tetkik ederken vardığımız neticeyi zatı devletlerinize arzetmeği faydalı bulduk, Mecliste intihab mazbataları hakkında cereyan eden müzakere ve varılan netice bizde şu kanaati kuvvetlendirmiştir ki, Halk Partisi şimdiye kadar muhaliflere karşı oynadığı oyunlarda muvaffak olmuş ve nihayet Meclisin, hükûmetin ve Cumhur Reisinin meşruiyeti bakımından bir emrivâkii vücude getirmişlerdir. Bu işte bizi en ziyade üzen nokta, Halk ve Demokrat Partinin zatı devletlerinin de halk nezdindeki büyük teveccüh ve itimadını sarsmak için âdeta elbirliği ile hiç bir gayreti esirgememekte olmalarıdır.

«Halbuki halk, seçim münasebetile bütün tazyiklere rağmen ıztırabını ve iradesini ilk defa olarak ifade etmek fırsatını bulmuş ve intihabatta yapılan suiistimallere karşı da isyanını, tâ Çankaya eteklerine kadar sirayet eden nümayişlerle izhar etmiştir. Halkın bu umumî tezahürü, Meclisin, hükûmetin ve Cumhur Reisinin meşruiyetini tanımamakta olduğunun beliğ ifadesidir. Halkın bu temiz, bu mukaddes heyeca-

— Arkası Sa. 3, Sü. 7 de —

Suriye, Birleşmiş Milletlere müracaatini yalanlıyor

Reuter ajansı ise bu haberi Suriye Başbakanının verdiğini bildiriyor

Şam basınının neşriyatına bakın: "Hatay meselesini ortaya attığımız vakit Rusyanın müzaheretini istiyeceğiz ve

Sovyet Dünya

Uşakta bundan bir kaç ay önce yapılan belediye seçimini Demokrat Partinin kazandığı ilân edilmiş, fakat Halk Partisi itirazda bulunarak Danıştaya baş vurmuş, seçimin yenilenmesine karar almıştı. Geçen pazar tekrarlanan seçim sonunda bu sefer Halk Partisinin galib geldiği ilân olundu. Şimdi de Demokratlar itiraz ediyor, seçimin dürüst yapılmadığını ileri sürüyorlar. Belki onlar da Danıştaya baş vuracak, yeni baştan seçim yapılmasını isteyeceklerdir.

Bu vaziyete ne buyurulur?

Politika oyununda insanların bir türlü çocukluktan kurtulamadıklarına şüphe etmiyoruz. Her yerde herkes kendi partisinin mutlaka kazanmasını ister. Yeryüzünün çeşidli noktalarında yüzyıllardanberi yapılan müşahedeler, politika seçimlerine karışan koca bebeklerin, çelik - çomak oynayan mahalle çocukları kadar bile nefislerine hâkim olamadıklarını ortaya koymuştur. İki hasım tarafın karşılıklı mücadeleye girişip, kim galib, kim mağlûb beraberce karar vermeleri çok güçtür, hemen de imkânsızdır. Bunun içindir ki, seçim mekanizmasını işleten kolların mümkün olduğu kadar objektif elemanlardan meydana gelmesini temin etmek, demokrasi idarelerinde başlıca davalardan biri sayılmış, her memleket bu davayı kendi imkânlarına göre çözmeğe çalışmıştır.

Bizde seçim mekanizmasının işleme sistemi, henüz orta vatandaşı tatmin edebilecek bir şekilde kurulmuş olmaktan uzaktır.

Uşak seçimini ele alalım, Her iki parti de seçimleri elbette kendi hesabına kazanmak istiyordu. Bu uğurda elinden gelen gayreti esirgemiyecek, her çareye baş vurarak propaganda yapacaktı. Son bir dövüş çaresi olarak da, seçimi kaybettiği zaman, karşı tarafın işe fesad karıştırdığını iddia edecek, seçimin yenilenmesini temine kalkışacaktı. Geçen sefer Halk Partisi böyle yapmıştı. Bu sefer başına ayni hal geldiği takdirde, Demokrat Parti de şüphesiz ayni yola sapacaktı.

Uşağa gönderdiğimiz muhabir arkadaşlar oradan çektikleri telgraflarla seçimin muhtelif safhalarına dair bize aydınlatıcı haberler gönderdiler. Cumhuriyet Halk Partisi hükûmetince Uşak Belediye seçimlerinin dürüst bir hava içinde geçebilmesi için iyi niyetli gayretler sarfedildiğini sayın İç İşleri Bakanının Ankaradan telefon ederek Demokrat Parti Uşak Başkanile konuştuğunu, ona bir şikâyeti olup olmadığını sorduğunu öğrendik. Ayrıca, merkezden gönderilen bir mülkiye müfettişi vasıtasile her türlü haksızlıkların önlenmesine çalışıldığını da haber aldık. Buna rağmen netice gene tatmin edici olmadı. Seçim komisyonunun taraf tuttuğunu iddia ederek, Demokratlar, kendi müşahidlerini rey tasnif odasından geri aldılar. Böylece, reylerin yalnız Halk Partili olan komisyon üyeleri tarafından sayıldığını ve işe kasıd karıştığını iddia ederek sızlanıyorlar.

İmdi, oyunbozanlık edenin Demokratlar olduğunu farzedelim. Bunlar, belki de tasnif esnasında seçimi kaybettiklerini anlayınca, müşahidlerini kasden dışarı çağırmışlar ve ortalığı şüpheye boğmak istemişlerdir. Bu takdirde, Halk Partisine yazık olmuyor mu? Düşünün bir kere: Türlü fedakârlıkları göze alarak seçime giriyorsunuz. İşin içinde kaybetmek tehlikesi de var. Bir çok gayretler harcıyarak seçimi alınızın terile kazanıyorsunuz. Fakat gerçekten mağlûb olan karşı taraf, halkın yüreğine bir şüphe ukdesi sokmak suretile sizin zaferinizi balçıkla sıvıyor. Sanki o mağdur, siz gaddarmışsınız gibi acayib bir vaziyet ortaya çıkıyor.

Sahiden yazık!

Batı demokrasilerinden hiç birinde eşine raslanmıyan bu acıklı manzaranın

NADİR NADİ

— Arkası S. 3, Sü. 4 te —

İdare edildiğini vesikalarla sabit oluşu Sıkıyönetim Komutanlığını malûm kararı almağa götürmüştür»

Ankara 29 (a.a.) — Büyük Millet Meclisi bugün Kâzım Karabekirin başkanlığında yaptığı toplantıda İç İşleri Bakanı Şükrü Sökmensüer, komünist tahriklerinden dolayı Sıkıyönetim Komutanlığınca yapılan soruşturmalar hakkında Giresun milletvekili Ahmed Ulusun sözlü soru önergesine karşı aşağıdaki açıklamada bulunmuştur:

«— Sayın arkadaşlarım,

1946 aralık ayının 16 ncı günü İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı ve mahkemesi tarafından iki siyasî partinin ve bunlara bağlı sendikalarla gazetelerin kapanmasına dair alınan kararların tatbikat alanında verdiği neticeler ve bu hususta vesikalara dayanan müşahedeler üzerinde Yüksek Meclisi aydınlatmak faydalı görülmüştür.

Ancak, Sıkıyönetimi bu kararı vermeğe sevkeden ana amiller üzerinde esaslı kanaat ve hükümlere varabilmek için yurdumuzdaki komünist faaliyetinin kısa

İç İşleri Bakanı Şükrü Sökmensüer Meclis kürsüsünde

bir tarihçesini de en mühim hatlarile yüksek bilgilerine arzetmek artık kaçınılmaz bir ödev olmuştur.

Tarihçe: Türkiyede komünizm faaliyeti 1919 - 1925, 1925 ilâ 1928, 1928 ilâ 1935, 1935 ilâ 1945 ve 1945 ten bugüne kadar olmak üzere beş safhada açıklanabilir.

Birinci safha

Daha evvel Berlinde ve komünizmin yer aldığı diğer yabancı memleketlerde çalışan ve yetiştirilen ve Bakûda Mustafa Suphinin davetile birinci kongresini yapan Türk komünistleri bu kongrede Türk komünist fırkasının programını hazırlamışlardır. Büyük Harbde muhtelif sebebler altında haricde kalan ve komünizme kazanılmış olan vatandaşlar bu kongreden sonra Türkiyeye girerek faaliyetlerine başlamışlardır.

1919 da doktor Şefik Hüsnü Türkiye işçi ve çiftçi sosyalist partisini kurarak sistemli bir faaliyete geçmiştir.

— Arkası Sa. 2, Sü. 4 te —

Belediye, kasablarla mücadele halinde

Toptancılar, fiatları arttırmak için türlü çarelere başvuruyorlar, fakat Belediye işi sıkı tutmaktadır

Et narkı işi Belediye ile toptancılar arasında ciddî bir mücadele mevzuu olmakta devam etmektedir. Toptancılar, fiatları arttırmak için çeşidli çarelere başvurmaktadırlar. Belediye İktisad müdür muavini Emin bir muharririmize:

«— Belediye son narkı sonuna kadar yürütecektir. Kat'iyyen bu kararda rücu taraftarı değilim. Böyle bir harekete girişecek olursak İstanbul halkı eti beş liraya kadar yer. Sıkıntı müddeti şubat sonuna kadardır. Belki arasıra et darlığı olabilir. Fakat fiatları yükseltmiyeceğiz.» demiştir:

Dün de Mezbahada 1200 kadar koyunla

— Arkası Sa. 2, Sü. 1 de —

Sovyet Rusya - İngiltere ittifakı

Yeni anlaşma, 1962 ye kadar sürecek, tam bir askerî ittifak olacakmış

New-York 29 (Radyo) — Londradan haber verildiğine göre Ingiltere ile Rusya arasındaki ittifak yerine imzalanması beklenen yeni ittifak 1962 senesine kadar devam edecek ve iki taraf tam manasile askerî ittifak şartları içinde yaşayarak her tecavüze karşı birlikte mukavemet edeceklerdir.

— Arkası S. 3, Sü. 3 te —

Demokratların Uşak Belediye seçimi hakkındaki itirazları

Mülkiye müfettişi tahkikata devam ediyor, Demokratların beklenen beyannamesi bugün neşrolunacak

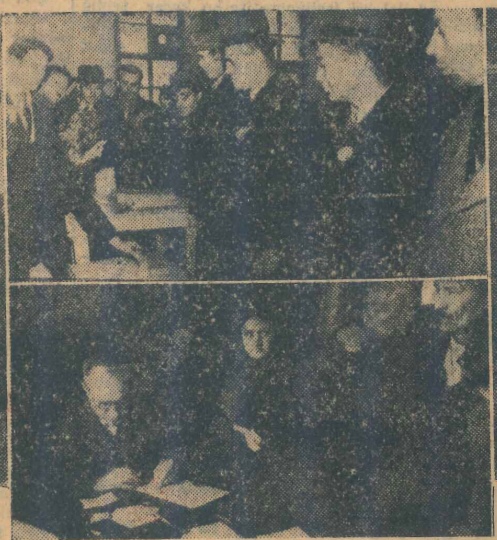

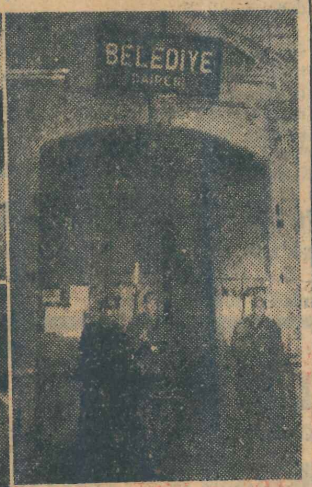

Yukarıda seçim esnasında C. H. P. mensublarının faaliyeti, orta yerde aşağıda Belediyeden bedava erzak alanlara imza yerine parmak bastırılıyor

Yukarıda Uşakta reylerin tasnif edildiği gece Belediye binasının kapısı, ortada sandık başlarında seçmenler reylerini atarlarken

İzmir 29 (Telefonla) — Ilân edilen neticelerden Uşak Belediye seçimini Halk Partisinin 589 rey farkile kazanmış olduğu yedek adaylardan mühim bir kısmının, bir sürpriz olarak, asıl üyeliğe geçtiği anlaşılmıştır. Adayların aldıkları oy miktarlarını gösteren listeler duvarlara asılmak üzeredir. En çok oy

— Arkası Sa. 2, Sü. 1 de —

Öğretmenler arasında enteresan bir münazara

İlkokullarda öğretmenler, sınıflarile beraber yürümeli mi, yürümemeli mi mevzulu münazara büyük bir alâka topladı

Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından ilkokul öğretmenleri arasında tertib edilen, «öğretmenler sınıflarile beraber yürümeli mi, yürümemeli mi?» mevzulu münazara dün Eminönü Halkevinde yapılmıştır. Millî Eğitim Müdürü Murad Uraz, toplantıyı açtıktan sonra Kültür İşleri Müdürü Nureddin Atasayar, münazara hakkında ufak bir konuşma yapmış ve ilkokul öğretmenleri arasında her ay bir münazara tertib edileceğini söylemiştir.

Öğretmenler, sınıflarile beraber yürüsün, uygun tezini müdafaa eden bir öğretmen demiştir ki:

«— Çocukların iyi ihtiyaçlarını inkişaf ettirmek, kötü inkişaflarını yok etmek için zamana ihtiyaç vardır. Öğretmen, sınıfile beraber yükselirse yeni bilgiler araştırmak ihtiyacını hissedecek ve bu suretle kendisini de yetiştirmiş olacaktır.»

Aksi tezi müdafaa edenlerden Mükerrem Tragay, uzun bir konuşma yapmış ve müdafaa ettiği tezin kazanmasını temin etmiştir. Çocuğu tek öğretmenin inhisarından muhakkak kurtarmak lâzım geldiğini iddia eden hatib demiştir ki:

«— Çocuk, tek öğretmenden alacağı iyi yahud kötü itiyadları, bütün bir ömür boyu taşıyacaktır. Talebelerini birinci sınıftan alan bir öğretmen, uzun zaman beraber kalmanın verdiği itiyadlarla, çocuğa bir nevi anne şefkati göstererek ve onun bir takım kusurlarını bu psikolojik tesirden dolayı görmiyecektir. İnsanlar ne kadar iyi olursa olsun daima hislerinin tesiri altında kalırlar. Meselâ bir çocuk ilk sınıfta güzelliği ve sempatisile öğretmeni tarafından sevilebilir. Bunun aksi de variddir. İşte bu suretle çocuk şımartılacak ve orta okul hayatında karşılaşacağı her dersin ayrı öğretmenile anlaşamıyacaktır.»

Üç saat süren münazarada bir çok hatipler söz alıp konuşmuşlar ve tezlerini müdafaa etmişlerdir. Neticede salonu dolduran öğretmenlere kırmızı ve beyaz fişler dağıtılmış, bu suretle münazaranın jüri heyeti öğretmenlerden teşekkül etmiştir. Öğretmenler sınıflarile beraber yürümesin diyenler 150 oya karşı 161 oyla kazanmışlardır.

Belediye, kasablarla mücadele halinde

— Baştarafı 1 inci sahifede —

200 kadar iyi kaliteli büyük baş hayvan kesilmiştir. Toptancılardan nark harici fiatla et almak istemiyen kasabların sayısı 48 i bulmuştur. Bunlar dün de Belediye murakıblarına başvurarak kendilerine et tedarik edilmesini istemişler. Belediye murakıbları da toptancılardan nark üzerine et alarak bunlara vermişlerdir. Yalnız peşin para veremiyenler toptancıların keyfine tâbi olmuşlardır. Toptancılar celeblerden narktan daha yükseğe hayvan almaktadırlar. Belediye memurları bunlara bu şekildeki hareketlerinin sebebini sormuşlar, onlar da «senenin dokuz ayında kazandık, üç ayında da ziyan ederiz» cevabını vermişlerdir. Halbuki hakikati halde pahalıya aldıkları malı karaborsa fiatına satmakta ve nark üzerinden fatura vermektedirler. Her ne kadar bu mevsim hayvan muvaredatının azaldığı mevsim ise de gene etraftan az çok koyun, kuzu gelmektedir.

Dün Karstan gelen bir telgrafta 1500 ü mütecaviz kasablık hayvanın Hopada beklemekte olduğu ve diğer sürülerin de Hopaya sevkedildiği bildirilmekte, vapur temini rica edilmektedir. Belediye İktisad Müdürlüğü Devlet Denizyollarile temas ederek bu hayvanları aldırmak üzere vapur temin etmiştir.

Bir ay sonra bol miktarda kuzu ve Akdeniz havzasından çokça koyun gelmeğe başlıyacaktır.

TEŞEKKÜR

Ölümü ile bizleri dilhun eden sevgili ağabeyim Mehmed Bingölün cenazesinde bulunan ve gerek mektub, telgraf, telefonla bu büyük acımıza iştirak eden aziz akraba ve dostlarımıza ayrı ayrı teşekkürle kederimiz mâni olduğundan muhterem gazetenizin tavassutunu rica ederim.

Cemil Bingöl

***

Aile reisimiz, sevgili ve aziz annemiz Firdevs Erberk'in aramızdan ebediyen ayrılması üzerine bizzat son teşyiine iştirak etmek veya telgraf ve mektublarla taziyette bulunmak suretile kederimizi paylaşan ak-

Dün geceki yangın

Dün akşam Davudpaşada bütün semti heyecana düşüren bir yangın olmuştur. Yangın saat 18 e doğru Kürkçübaşı mahallesinin Cami sokağında İhsana aid vatka fabrikasındaki pamukların sobadan sıçrıyan kıvılcımla tutuşması neticesinde çıkmış ve büyük bir süratle genişliyerek fabrikayı tamamen yakmıştır. Alevler, buradan 18 numaralı eve sıçramış ve üç katlı ahşab evi tamamen kül etmiştir. Bir jandarma yüzbaşısına aid olan bu evden bir radyodan başka hiç bir şey kurtarılamamıştır. Yangın bilâhare Abacıahmed sokağındaki 1, 3 ve 5 numaralı evlere sıçrıyarak buraları da tamamen yakmış ve saat 20 ye doğru söndürülmüştür.

İkinci bir yangın

Diğer taraftan dün aynı saatte Hasköyde de bir yangın olmuş ve Aynalıkavak caddesinde Süleymana aid cam eşya fabrikasının çatısı tamamen yandıktan sonra söndürülmüştür.

Uypeşt takımı bu hafta Galatasaray ve Fenerle karşılaşıyor

Uypeşt maçları tertib heyetinden:

Yurdumuzda bulunan Macar Uypeşt takımı, aramızda mevcud mukavele icabı son iki maçını şehrimizde aşağıda bildirilen tarihlerde Şeref stadında Galatasaray ve Fenerbahçe kulüblerile yapacaktır. 1 şubat 947 cumartesi günü saat 15 te Galatasaray - Uypeşt, 2 şubat pazar saat 15 te Fenerbahçe - Uypeşt. İzdihama mâni olmak için biletler bugünden itibaren aşağıda yazılı yerlerde satılacaktır: Cumartesi günü için tribün biletleri yeşil, duhuliye biletleri kırmızıdır. Pazar gününe aid tribün biletleri kırmızı, duhuliye biletleri beyazdır. Satış yerleri; İstanbulda Zeki Rıza Sporel, Eminönünde Arca tuhafiye mağazası, Beşiktaşta Sokoni benzin deposu, Beyoğlunda İpek sineması. Numaralı biletler yalnız Alkazar sineması yanındaki Özsüt mahallebici dükkânında.

Şehir haberleri

Üniversitede ara imtihanları

Edebiyat Fakültesi imtihanların kaldırılmasına karar verdi

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi profesörler heyeti dün toplanmış ve her şubede ara imtihanlarının kalkmasına ittifakla karar vermiştir.

Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Hâmid Ongunsu, dün bir arkadaşımıza demiştir ki:

«— Üniversiteler Kanununun çıkmasından sonra fakültelerin statülerini diğer memleketlerdeki statülere yaklaştırmak ve öğrencileri öğrenim devirlerinde kendi mesuliyetlerini düşünmeğe, ona göre çalışmalarını tertiblemeğe alıştırmak üzere daha ziyade serbest bırakmak temayülü kuvvetlendiği için fakültemizdeki ara imtihanlarının da kaldırılması kararlaştırılmıştır. Ancak büsbütün başka mahiyette olan lise öğreniminden sonra Edebiyat Fakültesine gelen öğrenciler, yeni bir öğrenim sistemile karşılaşmakta ve bu sisteme intibak etmek için zorluk çekmektedirler. Bu sebeble fakültenin genel kurulu, yeni yazılan öğrencilerin hazırlıklarını takib etmek ve intibak derecesini öğrenmek üzere her zümrenin kendi öğrencileri için ikinci sömestre sonunda bir yoklama imtihanı yapılmasını yerinde görmüştür. Bu öğrenciler kâfi hazırlıkları olduğunu isbat etmedikçe üçüncü sömestre geçmiş sayılmıyacaklar, fakat başarı gösterenler ondan sonra yalnız sertifika imtihanlarından başka hususî bir imtihana tâbi olmıyacaklardır. Tabiî her profesör ve doçentin öğrencilere travayları, seminer çalışmalarına iştiraki, yardımcı dersleri takib edip etmediği, velhasıl umumiyetle öğrencilerin çalışma durumlarını, kontrol etmesi daima hakkı ve vazifesidir.»

Vali cumartesi günü geliyor

Ankarada İdareciler kongresine iştirak etmiş olan Vali ve Belediye reisi Lütfi Kırdar cumartesi sabahı Ankaradan dönecek ve o sabah toplanacak olan Şehir Meclisine başkanlık edecektir. Vali, Meclise, Ankarada temaslarını ve belediye gelirlerinin arttırılması için alınan kararları anlatacaktır.

İsmail Fenni Efendi için yapılan ihtifal

Darüşşafaka lisesinde dün öğretmen ve talebenin iştirakile bir toplantı yapılmış ve ölümünden evvel okula teberrularda bulunan İsmail Fenni Efendinin hatırası anılmıştır. Bu vesile ile okul müdürü Reşad Alasyan, İsmail Fenni Efendinin hayatı ve eserleri hakkında bir konuşma yapmıştır.

Yumurta fiatları yükselmeğe başladı

Yumurta ihracına müsaade edilmesi üzerine piyasada kımıldamalar olmuş, bilhassa ihrac malı yumurtalar aranmağa ve fazla fiat teklif edilmeğe başlanmıştır. Ticaret Bakanlığı, tahsis edilmiş olan ihracat kontenjanının bir kaç firma tarafından kapatılmasına meydan vermemek için kontenjanı ihracatçılar arasında taksim etmiş ve İstanbulda her firmaya 150 şer sandık düşmüştür.

İhracatçılar bu miktarı çok az bulmakta ve ihracat masraflarına girmeğe dahi değmiyeceğini ileri sürmektedirler.

Garsonlar için kurslar

Garsonlar için açılacak kursların günleri taayyün etmiştir. Darülâcezeden tertib e-

Mecliste için d

— Baştarafı 1 inci sahifede —

Şefik Hüsnü Türkiye komünist partisi murahhası sıfatile Üçüncü Enternasyonale iştirak etmiş ve dönüşünde bu Enternasyonalden aldığı direktikle İş Derneği adile sendika teşkilâtının temelini atmıştır.

Türkiyeden bir takım gencleri yabancı illere göndererek onları yetiştirip Türkiyeye sevketmek komünizm faaliyetinin ele aldığı ilk işlerden biridir. Ayrıca dışarıdan bir takım ihtilâlci ve teşkilâtçı komünistler de Türkiyeye gelerek bunlar vasıtasile memleketimizdeki muhtelif komünist toplulukları beynelmilel işçiler ittihadı unvanı altında birleştirilmiştir.

Moskovada Şefik Hüsnü ve Türk arkadaşları tarafından kurulan (Türkiye Komünist Partisi Harici Bürosu) memleketimizdeki faaliyeti tanzim ve idare eden bir merci olmuştur.

İlk zamanda Aydınlık, Kurtuluş, Orakçekiç, Yoldaş namları altında bir takım dergiler ve broşürler ve beyannameler neşredilerek işçilerimize komünist fikirleri aşılama faaliyeti göze çarpmıştır.

Bu devrede bütün çalışmalar açık cereyan etmiştir.

Takriri sükûn kanunile bu devre kapanmıştır.

İkinci safha

İkinci devirde komünist faaliyeti gizli cereyan etmiştir.

Şefik Hüsnü ve Nazım Hikmet başta olmak üzere 38 komünist İstanbulda tevkif edilerek istiklâl mahkemelerine verilmiş, bunlardan Şefik Hüsnü mahkemece 15 yıl hapse mahkûm edildiğinden Avrupaya kaçmıştır.

Bu sırada Türkiye komünistleri faaliyet ve programlarını Viyanada yaptıkları bir toplantıda hazırlamışlardır. Şefik Hüsnü de ceza kanununun değişmesile cezalarının hafiflemesi yönünden mahkûmiyetten kurtulmuş ve memlekete dönerek faaliyetini devam ettirmiştir.

Faaliyetin hedefi Türkiyede bir ihtilâl yaparak proletarya diktatöryasını kurmak ve Sovyet rejimine iltihakı sağlamaktı. Bu maksadla İzmir, Eskişehir; Adanada; dışarıdan dönen gencler vasıtasile hamleler yapmış; fakat muvaffak olunamamıştır.

927 den itibaren Bolşevik adh bir broşürle işçiler greve ve bu yolda ihtilâle teşvik edilmeğe başlanmıştır.

Ancak polisin sıkı takibi neticesinde 89 kişinin ele geçirilmesi ve bunlardan bir kısmının mahkûmiyetile hedeflerine varamamışlardır.

Üçüncü safha

1928 de İstanbulda 45 kişilik bir komünist şebekesi yakalanmış ve 935 senesine kadar İzmirde; Ankarada; Trabzon, Adana ve Samsunda muhtelif zamanlarda muhtelif komünist yuvaları tesbit edilmiştir.

Bu devirde şiir ve edebiyat; gerekse ilim sahasındaki faaliyet örtülü olmuştur. Nazım Hikmetin şiirleri şöhret kazanmış; Marks'ın; Engels'in ve diğer Marksistlerin eserleri tercüme edilerek aydınların mütaleasına sunulmuştur.

Bu devirde bir toplama ve toparlama faaliyeti görülüyor.

Gene bu devirde cereyan eden hâdiseler komünistlik merkezinde esaslı görüş ihtilâflarına yol açmıştır. Türkiyemiz büyük inkılâbını başarmış durumdadır. Millî duygular ve köylünün toprak sevgisi işçi sınıfının vatana bağlılığı Türkiyedeki komünizm faaliyetini başarısızlığa sevketmiştir. Bu yönden komünist idarecileri taktiklerini değiştirerek gençliği elde etmek çarelerine başvurmuşlardır. Bir taraftan da iç harbi ve ihtilâli gerçekleştirmek için

Mecliste komünistler için dünkü ifşaat

— Baştarafı 1 inci sahifede —

Şefik Hüsnü Türkiye komünist partisi murahhası sıfatile Üçüncü Enternasyonale iştirak etmiş ve dönüşünde bu Enternasyonalden aldığı direktikle İş Derneği adile sendika teşkilâtının temelini atmıştır.

Türkiyeden bir takım gencleri yabancı illere göndererek onları yetiştirip Türkiyeye sevketmek komünizm faaliyetinin ele aldığı ilk işlerden biridir. Ayrıca dışarıdan bir takım ihtilâlci ve teşkilâtçı komünistler de Türkiyeye gelerek bunlar vasıtasile memleketimizdeki muhtelif komünist toplulukları beynelmilel işçiler ittihadı unvanı altında birleştirilmiştir.

Moskovada Şefik Hüsnü ve Türk arkadaşları tarafından kurulan (Türkiye Komünist Partisi Harici Bürosu) memleketimizdeki faaliyeti tanzim ve idare eden bir merci olmuştur.

İlk zamanda Aydınlık, Kurtuluş, Orakçekiç, Yoldaş namları altında bir takım dergiler ve broşürler ve beyannameler neşredilerek işçilerimize komünist fikirleri aşılama faaliyeti göze çarpmıştır.

Bu devrede bütün çalışmalar açık cereyan etmiştir.

Takriri sükûn kanunile bu devre kapanmıştır.

İkinci safha

İkinci devirde komünist faaliyeti gizli cereyan etmiştir.

Şefik Hüsnü ve Nazım Hikmet başta olmak üzere 38 komünist İstanbulda tevkif edilerek istiklâl mahkemelerine verilmiş, bunlardan Şefik Hüsnü mahkemece 15 yıl hapse mahkûm edildiğinden Avrupaya kaçmıştır.

Bu sırada Türkiye komünistleri faaliyet ve programlarını Viyanada yaptıkları bir toplantıda hazırlamışlardır. Şefik Hüsnü de ceza kanununun değişmesile cezalarının hafiflemesi yönünden mahkûmiyetten kurtulmuş ve memlekete dönerek faaliyetini devam ettirmiştir.

Faaliyetin hedefi Türkiyede bir ihtilâl yaparak proletarya diktatöryasını kurmak ve Sovyet rejimine iltihakı sağlamaktı. Bu maksadla İzmir, Eskişehir; Adanada; dışarıdan dönen gencler vasıtasile hamleler yapmış; fakat muvaffak olunamamıştır.

927 den itibaren Bolşevik adlı bir broşürle işçiler greve ve bu yolda ihtilâle teşvik edilmeğe başlanmıştır.

Ancak polisin sıkı takibi neticesinde 89 kişinin ele geçirilmesi ve bunlardan bir kısmının mahkûmiyetile hedeflerine varamamışlardır.

Üçüncü safha

1928 de İstanbulda 45 kişilik bir komünist şebekesi yakalanmış ve 935 senesine kadar İzmirde; Ankarada; Trabzon, Adana ve Samsunda muhtelif zamanlarda muhtelif komünist yuvaları tesbit edilmiştir.

Bu devirde şiir ve edebiyat; gerekse ilim sahasındaki faaliyet örtülü olmuştur. Nazım Hikmetin şiirleri şöhret kazanmış; Marks'ın; Engels'in ve diğer Marksistlerin eserleri tercüme edilerek aydınların mütaleasına sunulmuştur.

Bu devirde bir toplama ve toparlama faaliyeti görülüyor.

Gene bu devirde cereyan eden hâdiseler komünistlik merkezinde esaslı görüş ihtilâflarına yol açmıştır. Türkiyemiz büyük inkılâbını başarmış durumdadır. Millî duygular ve köylünün toprak sevgisi işçi sınıfının vatana bağlılığı Türkiyedeki komünizm faaliyetini başarısızlığa sevketmiştir. Bu yönden komünist idarecileri taktiklerini değiştirerek gençliği elde etmek çarelerine küçük bir mikyasta başarılabilmişti.

Bu devrede dikkatimizi en çok çeken mühim bir nokta da komünistlerin köye nüfuz ederek köyde şehirden ayrılık, münevver tabakaya düşmanlık ve bilhassa devlete emniyetsizlik hislerini uyandırmak mücadelesi ve mütearrız bir sınıf şuuru yaratmağa karar vermeleri ve bu yolda faaliyete geçmiş olmalarıdır.

Dördüncü safha

Bu devrede 1938 ve 1939 a kadar deniz harb okulları öğrencileri ile Yavuz harb gemisi mürettebatı arasına hulûl teşebbüsleri meydana çıkarılmıştır. Ayrıca 1940 ve 1941 yıllarında İzmir ve Zonguldakta bilhassa öğrencilerden mürekkeb komünist grupları yakalanmakla beraber 1943 yılında Hamidiye Köy Enstitüsünde bir teşkilât yuvasının meydana çıkarılması ve 1944 te merkezi İstanbulda olmak üzere Ankara Yedek Subay Okuluna nüfuz etmek istiyen teşebbüslerin tesbit edilmesi, aynı yılda Karabükte meydana çıkarılan sabotaj teşebbüsü ve Akhisarda 31 kişilik çoğu öğrenci olan bir grupun yakalanması ve bilhassa İstanbulda ileri genclik komünist teşekkülünün meydana çıkarılması bu devrin bariz vak'alarındandır. Ve komünistlerin faaliyet hedeflerini nerelere tevcih ettiğini göstermektedir.

Şairler, romancılar

Bu devrede sinsi ve sistemli komünist neşriyat faaliyetine de şahid oluyoruz. Başta Nazım Hikmet olmak üzere bir takım şairler ve romancılar sanat kisvesi altında komünist fikir ve inanlarını yaymağa başlamışlardır ki bu neşriyat genc ve heyecanlı dimağlarda az çok müessir olmuştur. Bir taraftan da bitaraf ve objektif görünerek Marx'ı, Engels'i ve diğer Marksist bilginlerin fikir ve doktrinlerini izah eden neşriyat da bu devirde genişlemiştir.

Beşinci safha (1945 - 1946

Bu devirde demokratik gelişmelerden faydalanma faaliyeti canlı bir surette göze çarpmaktadır. Tan gazetesinin neşriyatı, Şefik Hüsnünün Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisinin kurulu şu, Esad Adilin Türkiye Sosyalist Partisini örtülü olarak kurması, işçilerimizin millî duygularını çürütecek telkinler altında bu iki örtü altında çalışan komünist partinin direktifi ile bir çok işçi sendikalarının kurulması, komünizm zihniyetini besliyen gazete ve dergilerin basın alanında aşırı yayınlara başlaması, bu devirdeki faaliyetin ana hatları olup sıkıyönetim mahkemesi kararile örtülü bu komünist partileri ve bunlara bağlı sendikalar, gazete ve dergilerin kapatıldığı yüksek bilgileri dahilindedir.

Bu devirdeki faaliyetlere göz atınca şu görüşler kendini göstermektedir:

1 — Komünistler her zaman ve her yerde, ihtilâllerini başarıp iktidarı ele geçirinciye kadar gene hemen her yerde görülen taktiklerini takib ederek demokrasinin en büyük isteklileri görülmüşlerdir.

Türkiyedeki komünistler, hürriyeti boğmak için en tesirli tedbir olarak Türk milletinin en büyük nimeti olan hürriyeti vasıta olarak kullanmayı esas olarak kabullenmişlerdir. Şu suretle demokrasinin geliştirilmesi yolunda Halk Partisi tarafından atılan her adımdan komünist taktiğine uygun şekilde faydalanmakta tereddüd etmemişlerdir.

Şefik Hüsnünün komünist merkezine gönderdiği rapor

Mühim bir vesika:

Sıkıyönetim kararına göre, yapılan aramalarda ele geçirilen ve Şefik Hüsnü ki bu liste doğmak üzere olan hareketin siyasi muhtevası ve temelini karakterize ettiği cihetle onu da ayrıca bu mektubla birlikte gönderiyorum.»

Komünistler muhalefeti ne gözle görüyorlar?

Burada bahsedilen müdellel izahname; (Vilâyet komitelerine talimat) serlevhası altında komünist teşkilâtına gönderilmiştir. Gene Şefik Hüsnünün evrakı arasında ele geçirilen bu vesikadan alınan şu cümleler komünist partisinin memlekette beliren muhalefet cereyanını ne gözle gördüğünü nasıl ve niçin kendi teşkilâtına bu cereyanı körüklemek ve desteklemek vazifesi verdiğini sarahatle belirtmektedir.

«Anayasanın hiç bir yerinde ikinci bir siyasi parti yasağından bahsedilmediği bilâkis demokrasi mekanizmasının işleyebilmesi hiç olmazsa iki partinin mevcudiyetini zaruri kıldığı halde ikinci bir parti kurmak teşebbüslerinin taassubla ve sistemli bir tarzda önüne geçilmektedir. Bundan da daha ileri gidilmiş; her hangi bir parti gibi siyasi bir teşekkül olan komünist partisini kurmak veya ona girmek ağır bir suç gibi cezaya tâbi tutulmuştur.»

Anayasayı hükümsüz kılan bu duruma son vermedikçe bizim demokrat hür milletler camiasında yer almamız imkânı olmadığı gibi memleketimizdeki çarpık düzenin; çalıp çırpmanın önüne geçilemiyeceği de besbelli bir hakikattir. Bugün bu şartların altında yaşamaktan sabrı tükenen ve canı boğazına gelen yalnız emekçi kütleleri ve yoksul köylüler değildir. Başta münevver zümrenin tereddi etmemiş çoğunluğu olmak üzere; pek çeşidli çevrelere mensub bir çok yurdseverler; hattâ burjuvazinin bazı ileri görüşlü tabakaları bile bu baskı idaresinden cîğeri iki akçe etmez bir yarenler grupu tarafından ağızlarına kilid vurulmuş. yaşamaktan son derece bizar bir hale gelmişlerdir.

Bir zamandanberi bunlarda da bilfiil savaşma iradesi uyanmakta ve memleketin muhtelif bölgelerinde -tabii daha ziyade büyük şehirlerde- çalıp çırpmaya; vurgunculuğa; siyasi inhisara; vatanseverliğin faşizm ve ırkçılığa alet edilmesine karşı; doğru ve temizlik; serbest münakaşa; serbest bir dereceli seçim ve saire lehinde demokrat savaş grupları vücud bulmaktadır.

Bu vakıayı; geçen haziranda yapılan parti tebliğinde ilk defa işaret edilmiş; bizim de genel inkılâb (yani komünist) gayelerimizin propagandasına saplanıp kalmamız caiz olmıyacağı; çalışmalarımızı bu istikamete çevirerek bu ileri halkçı grupları ve dağınık kuvvetlerle elele; faşizme karşı bir ileri demokratlar birliği hareketi geliştirmeğe uğraşmamız gerektiği üzerinde durulmuştur.

Bu faaliyete elverişli şartlar, Kırım konferansından bilhassa Hitler Almanyası kuvvetleri illerine doğru çekilmeğe, barış ışıkları ufukta parıldamağa başladığındanberi daha da olgunlaşmıştır. Gayretlerimizden önümüzdeki aylar içinde elle tutulur sonuclar sağlayabileceğimizi müjdeliyen emareleri gözlerimiz gittikçe daha aydın olarak seçebiliyoruz. Yeter ki onlara ulaşmak için, bütün savaş gücümüzle, teşkilâtlı bir tarzda ileriye atılmayı becerelim.»

«Gizlilikten çıkma çareleri»

«İşletme ve daire hücreleri ve umumiyetle faal bir rol oynayan mücahidlerimiz, gizli çalışma usullerine başvurmamızın tek sebebi, altında yaşadığımız baskı ve yıldırma rejiminin yasakları olduğunu ve bunu istemiyerek yaptığı-

İdareciler kongresi

— Baştarafı 1 inci sahifede —

kümler haricinde tekaüde sevkedilmelerinde bariz bir haksızlık görüldüğü gibi yaşı ilerlemiş olmakla beraber bir çok idarecilerin sıhhî durumlarının bu vazifelerinin ifasına kat'iyyen mâni olmadığı bir hakikattir. Bunlardan sağlık durumları bucak müdürlüğü; kaymakamlık ve mülkiye müfettişliği vazifelerini başarmaya müsaid olmıyanların Bakanlığın merkez teşkilâtında ve yahud il merkezlerinde istihdam edilmeleri mümkün bulunduğundan kanunun tatbikında ameli bir fayda dahi yoktur.»

İç İşleri Teşkilât Kanunu

Kanunen her Bakanlığın bir teşkilât kanunu yapması gerektiği halde İç İşleri Bakanlığının iller teşkilâtı hakkında bir kanunu mevcud değildir. Bu eksikliği tamamlamak üzere hazırlanan ve kongreye sunulan tasarının 1 inci maddesinde deniliyor ki:

«İllerde devletin ve her Bakanlığın temsilcisi ve Bakanlıkların idarî ve siyasi icra vasıtası olan valinin emri altında diğer Bakanlıklar gibi İç İşleri Bakanlığının da bir teşkilâtı bulunur. Bu teşkilât il merkezlerinde: 1) Genel sekreterlik ve lüzum görülen yerlerde genel sekreter yardımcılığı; 2) Hukuk İşleri müdürlüğü; 3) Nüfus müdürlüğü; 4) Emniyet işleri müdürlüğü. 5) Jandarma komutanlığı; 6) Seferberlik müdür veya memurluğu; 7) Tercümandan ibarettir.»

İç İşleri memurları kanunlarına ek olarak hazırlanan bir tasarıda da bucak müdürlüğüne ilk olarak tayin olunabilmek için genel hükümler dışında, aranılacak vasıflar gösterilmekte ve bu vasıfları haiz olanların namzed olarak iller teşkilâtında 6 ay müddetle istihdam olunacakları kaydolunmaktadır. Bucak müdürlüğü 20, 25, 30. 35, 40, 50, 60 lira maaşlı olmak üzere 7 sınıftır.

Demokratların Uşak Belediye seçimi hakkındaki itirazları

— Baştarafı 1 inci sahifede —

4264 adedile Behçet Uşaklıgile, en az oy 4190 adedile Mustafa Yümlüye verilmiştir.

Demokratlardan en çok oy 3675 adedle seçimi feshedilen Belediye Başkanı Halil Sağcan kazanmıştır. Bu resmî neticelerle beraber seçimlere iştiraki resmen kabul edilen seçmen miktarı 7935 tir. Bu hesaba göre 9000 i aşan seçmenden yüzde seksen ikisi seçime iştirak etmiş demektir.

D. P. Uşak şubesi genel merkeze, seçimlere dair bir rapor göndermiştir. D. P. nin seçim esnasında cereyan eden kanunsuzluk hakkında Mülkiye Müfettişliğine verdiği muhtıra üzerine başlayan tahkikata devam edilmektedir.

Uşak Demokrat Parti şubesinin seçimler hakkında çıkaracağı beyannamenin yarın neşri muhtemeldir. Demokrat bayanların arzuları üzerine Demokrat milletvekili Ahmed Tahtakılıc cuma günü bir konuşma yapacaktır.

Uşak D. P. başkanının beyanatı

İzmir 29 (Telefonla) — D. P. Uşak şubesinin seçimler hakkında umumî merkeze gönderdiği rapora dair sızan haberlere göre, raporda seçimlerin cereyan tarzı anlatılırken bu seçimin iktidar partisi hesabına bütün tarih boyunca hazin bir tablo olarak kalacağına işaret edilmekte ve vatandaşların seçimlerin tarzından büyük elem duydukları ilâve olunmaktadır.

D. P. Uşak Başkanı Yusuf Aysal, bize verdiği beyanatta şunları söylemiştir:

«— Seçimi kaybetmişiz. Seçim kurulu

ler. Her ne kadar bu hayvanların muvaredatının azaldığı mevsim ise de gene etraftan az çok koyun, kuzu gelmektedir.

Dün Karstan gelen bir telgrafta 1500 ü mütecaviz kasablık hayvanın Hopada beklemekte olduğu ve diğer sürülerin de Hopaya sevkedildiği bildirilmekte, vapur temini rica edilmektedir. Belediye İktisad Müdürlüğü Devlet Denizyollarile temas ederek bu hayvanları aldırmak üzere vapur temin etmiştir.

Bir ay sonra bol miktarda kuzu ve Akdeniz havzasından çokça koyun gelmeğe başlıyacaktır.

TEŞEKKÜR

Ölümü ile bizleri dilhun eden sevgili ağabeyim Mehmed Bingölün cenazesinde bulunan ve gerek mektub, telgraf, telefonla bu büyük acımıza iştirak eden aziz akraba ve dostlarımıza ayrı ayrı teşekküre kederimiz mâni olduğundan muhterem gazetenizin tavassutunu rica ederim.

Cemil Bingöl

***

Aile reisimiz, sevgili ve aziz annemiz Firdevs Erberk'in aramızdan ebediyen ayrılması üzerine bizzat son teşyiine iştirak etmek veya telgraf ve mektublarla taziyette bulunmak suretile kederimizi paylaşan akraba ve dostlara bütün aile namına ayrı ayrı minnet ve şükranlarımızı arzeyleriz.

Merhumun ailesi namına: Profesör avukat İbrahim Ali Erberk

***

Aile reisimiz Tahsin Tütüncüoğlunun ziyaından duyduğumuz derin teessür içinde merhumun gerek hastalığı esnasında, gerek vefatını müteakib aile dostlarının gösterdikleri samimi alâkaya, telgraf, telefon, mektubla ve bizzat yapılan taziyetlere ve cenaze merasimine iştirak zahmetinde bulunan zevata doğrudan teşekküre fırsat bulamadığımızdan gazetenizin tavassutunu rica ederiz.

Tahsin Tütüncüoğlu ailesi

ÖLÜM

Merhum Hamza Beyin kerimesi, Cerrahpaşa hastanesi eski sertabibi merhum Dr. Rıza Servet Beyin refikası, Müzeyyen Sabancalı, Ali Alaybek, Abdullah Servet Alaybek ve Niyazi Alaybekin anneleri.

FATMA VİCDAN ALAYBEK

uzun zamandanberi devam eden hastalığından kurtulamıyarak 29-1-947 çarşamba günü vefat etmiştir. Cenazesi 30-1-947 perşembe günü (bugün) Teşvikiye camiinde öğle namazı kılındıktan sonra Asri mezarlığa defnedilecektir. Merhumeye rahmetler, kederdide ailesine sabırlar dileriz.

sonra sonduruluştur.

Uypeşt takımı bu hafta Galatasaray ve Fenerle karşılaşıyor

Uypeşt maçları tertib heyetinden:

Yurdumuzda bulunan Macar Uypeşt takımı, aramızda mevcud mukavele icabı son iki maçını şehrimizde aşağıda bildirilen tarihlerde Şeref stadında Galatasaray ve Fenerbahçe kulüblerile yapacaktır. 1 şubat 947 cumartesi günü saat 15 te Galatasaray - Uypeşt, 2 şubat pazar saat 15 te Fenerbahçe - Uypeşt. İzdihama mâni olmak için biletler bugünden itibaren aşağıda yazılı yerlerde satılacaktır. Cumartesi günü için tribün biletleri yeşil, duhuliye biletleri kırmızıdır. Pazar gününe aid tribün biletleri kırmızı, duhuliye biletleri beyazdır. Satış yerleri; İstanbulda Zeki Rıza Sporel, Eminönünde Arca tuhafiye mağazası, Beşiktaşta Sokoni benzin deposu, Beyoğlunda İpek sineması. Numaralı biletler yalnız Alkazar sineması yanındaki Özsüt mahallebici dükkânında.

TAKSİM BELEDİYE GAZİNOSU

Yarın 31 ocak CUMA gecesi

GEO DORLİS

Lokanta kısmında programını tamamladıktan sonra

PAVİYONda

Tamamen orijinal ve Paris kabarelerinde büyük muvaffakiyet kazanan numaralarını takdim edecektir.

Tel: 82904

başkanlık edecektir. Vali, Meclise, Ankarada temaslarını ve belediye gelirlerinin arttırılması için alınan kararları anlatacaktır.

İsmail Fenni Efendi için yapılan ihtifal

Darüşşafaka lisesinde dün öğretmen ve talebenin iştirakile bir toplantı yapılmış ve ölümünden evvel okula teberrularda bulunan İsmail Fenni Efendinin hatırası anılmıştır. Bu vesile ile okul müdürü Reşad Alasyan, İsmail Fenni Efendinin hayatı ve eserleri hakkında bir konuşma yapmıştır.

Yumurta fiatları yükselmeğe başladı

Yumurta ihracına müsaade edilmesi üzerine piyasada kımıldamalar olmuş, bilhassa ihrac malı yumurtalar aranmağa ve fazla fiat teklif edilmeğe başlanmıştır. Ticaret Bakanlığı, tahsis edilmiş olan ihracat kontenjanının bir kaç firma tarafından kapatılmasına meydan vermemek için kontenjanı ihracatçılar arasında taksim etmiş ve İstanbulda her firmaya 150 şer sandık düşmüştür.

İhracatçılar bu miktarı çok az bulmakta ve ihracat masraflarına girmeğe dahi değmiyeceğini ileri sürmektedirler.

Garsonlar için kurslar

Garsonlar için açılacak kursların günleri taayyün etmiştir. Darülâcezeden tertib edilen çocuklarla bar ve lokantalardaki garson çırakları kursu salı günü Tokatlıyan otelinde, pazartesi Belediye gazinosunda, çarşamba Park Otelinde saat 3.30 dan 4,30 a kadar devam edecektir. Kursların açılışında her hangi bir tören yapılmıyacak, ikmalinden sonra merasim yapılacaktır.

İhracat ruhsatnameleri

İhracat tacirlerinin ellerindeki ihrac ruhsatnamelerinin Ticaret Bakanlığınca tetkik ve yeniden tasdiki için ruhsatnamelerin Ticaret Odasına verilme müddeti yarın akşam sona erecektir. Ticaret Bakanlığı, bu ayın sonunda bitecek müddetin her ne suretle olursa olsun uzatılmıyacağını Ticaret Odasına bildirmiştir. Ruhsatnamelerini tasdik ettirmiyenler ihracatçılık hakkını kaybedecektir.

Tünelde ölüm

Tarlabaşında, Harri apartımanında oturan 50 yaşında Zafiri, Karaköyde Tünele girdiği sırada, birden düşüp ölmüştür. Ölümün kalb felcinden ileri geldiği neticesine varılmıştır.

Kürtajdan mı öldü?

Fatihte, Haracı Karamehmed mahallesinde oturan 25 yaşında Zehra, sancılanmış, Haseki hastanesine yatırılmıştır. Orada ölen kadının, kürtaj mahiyetinde harici bir müdahale sebebile öldüğü sanılmaktadır. Adli hekimlikçe, Morgda otopsi yapılmasına ve bu hususta rapor alınmasına lüzum görülmüştür. Cesed, Morga kaldırılmıştır.

Edebiyat Fakültesi çayı

Edebiyat Fakültesi coğrafya bölümünün yıllık çaylı toplantısı 1 şubat cumartesi günü Taksim Belediye gazinosunda yapılacaktır.

Gazeteciler Cemiyetinin kongresi

İstanbul Gazeteciler cemiyeti başkanlığından:

Cemiyetimizin fevkalâde kongresinin ikinci toplantısı bugün saat 14 te merkez binamızda yapılacaktır. Bu toplantıda mevcud ekseriyet telâkki edileceğinden sayın üyelerimizin behemehal gelmelerini rica ederiz.

varamamışlardır.

Üçüncü safha

1928 de İstanbulda 45 kişilik bir komünist şebekesi yakalanmış ve 935 senesine kadar İzmirde; Ankarada; Trabzon, Adana ve Samsunda muhtelif zamanlarda muhtelif komünist yuvaları tesbit edilmiştir.

Bu devirde şiir ve edebiyat; gerekse ilim sahasındaki faaliyet örtülü olmuştur. Nazım Hikmetin şiirleri şöhret kazanmış; Marks'ın; Engels'in ve diğer Marksistlerin eserleri tercüme edilerek aydınların mütaleasına sunulmuştur.

Bu devirde bir toplama ve toparlama faaliyeti görülüyor.

Gene bu devirde cereyan eden hâdiseler komünistlik merkezinde esaslı görüş ihtilâflarına yol açmıştır. Türkiyemiz büyük inkılâbını başarmış durumdadır. Millî duygular ve köylünün toprak sevgisi işçi sınıfının vatana bağlılığı Türkiyedeki komünizm faaliyetini başarısızlığa sevketmiştir. Bu yönden komünist idarecileri taktiklerini değiştirerek gençliği elde etmek çarelerine başvurmuşlardır. Bir taraftan da iç harbi ve ihtilâli gerçekleştirmek için ihtilâli yapacak uyanık kadroyu hazırlamak gerektiğini anlamışlar ve Türkiyenin sanayileşmesini ve proleter bir sınıfın doğmasını fırsat bilerek bu ihtilâl kadrosunu gerektiği zaman bu sınıfın başına geçirmek kararını almışlardır. İhtilâlde başlıca rolü proleter sınıfı oynıyacak; fakat asıl darbeyi bu maksadla yetiştirilmiş seçme bir azlık yani ihtilâl kadrosu indirecektir.

İki hedef

Bu hedefe varmak işi iki yönden ele alınmıştır:

Biri gizli siyasi taazzuv, yani hücre: ikincisi sendikadır.

Hücreler talim ve terbiye merkezleri; sendikalar işçi sınıfının siyasi partiye topluca bağlanmalarını sağlıyacak vasıtalar olarak ele alınmıştır.

İhtilâlci kadro için hapisaneler de ele alınmıştır.

Bu çalışmalarda cemiyetteki mukavemet unsurlarını zayıflatmak ve mevcud içtimaî nizamı tutan bağları gevşetmek ve mümkünse koparmak, diğer taraftan aydınlar sınıfına ve bu sınıfın beşiği olan mekteblere komünizm ideolojisini aşılamak işini esas olarak ele almışlardır. Bu kategoriye giren çalışmaların gayesi mevcud millî iman ve kanaatleri yıkmak ve yerine komünist iman ve kanaatlerini yerleştirmektir. Bu maksadla cemiyette mevcud her müessese ve yapılan her iş sureti haktan görünerek tenkid edilecek ve baltalanacaktır.

Şefik Hüsnünün bir mektubu

Şefik Hüsnünün ele geçen mektubundan:

İnkılâbçılar (yani komünistler) harbden az evvel kabul etmiş oldukları yeni taktik mucibince gizli teşkilâtlarını yok denilecek dereceye irca etmişlerdir. Buna mukabil tasavvur edilen Halk Partisine ve halkevlerine girmek işi ancak

Çocuklarımıza Müjde!

Bütün hazırlıkları tamamlanmış olan

ÇOCUK ÂLEMİ

Dergisi

1 Şubat CUMARTESİ Günü Çıkıyor.

Bayilere önceden ısmarlamayı kat'iyyen ihmal etmeyiniz.

Dünyanın söylediği, yalnız bir kadının anladığı aşk serenadı

MAVİ RAPSODİ

(RHAPSODY İN BLUE)

Müzik tarihinin en şerefli yıllarını yaşatan..
Müzik halikinin en derin aşkını canlandıran..
Müzik dünyasının meşhur varlıklarını birleştiren film

A R'da

BİR HAFTA DAHA ALKIŞLANACAK

Kadıköy SÜREYYA Sinemasında

BU AKŞAM

Amerikanın en büyük yıldızlarını; en meşhur caz krallarını, ölmez şarkılarını birleştiren yılın en muazzam filmi

MAVİ RAPSODİ

(Rhapsody in Blue)

İngilizce öğrenmek istiyenlere mühim ilân:

İNGİLİZCEYİ ÇABUK ve KOLAY ÖĞRETİRİM

Bu dil, ancak bu metodla öğrenilebilir. 335 büyük sahife, 3 üncü basılış, 250 kuruş. Yanlış bir kitab almamak için: (Muallim Fuad Gücüyener — Vahded Gültekin) isimlerine dikkat şarttır.

Haftalar, aylar değil, yıllarca unutulmıyacak bir eser:

AŞK YOLCULARI

(NOW VOYAGER)

BETTE DAVİS – PAUL HENREİD'in

Göz yaşları, gönül acılarile hayat verdiği derin bir ıstırab hazin bir aşktan yaşattıkları sanatın yıllarca övünebileceği yılın en güzel filmi.

L Â L E

Bir hafta daha gösterileceğini müjdeler

89 kişinin ele geçirilmesi ve bunlardan bir kısmının mahkûmiyetile hedeflerine varamamışlardır.

Üçüncü safha

1928 de İstanbulda 45 kişilik bir komünist şebekesi yakalanmış ve 935 senesine kadar İzmirde; Ankarada; Trabzon, Adana ve Samsunda muhtelif zamanlarda muhtelif komünist yuvaları tesbit edilmiştir.

Bu devirde şiir ve edebiyat; gerekse ilim sahasındaki faaliyet örtülü olmuştur. Nazım Hikmetin şiirleri şöhret kazanmış; Marks'ın; Engels'in ve diğer Marksistlerin eserleri tercüme edilerek aydınların mütaleasına sunulmuştur.

Bu devirde bir toplama ve toparlama faaliyeti görülüyor.

Gene bu devirde cereyan eden hâdiseler komünistlik merkezinde esaslı görüş ihtilâflarına yol açmıştır. Türkiyemiz büyük inkılâbını başarmış durumdadır. Millî duygular ve köylünün toprak sevgisi işçi sınıfının vatana bağlılığı Türkiyedeki komünizm faaliyetini başarısızlığa sevketmiştir. Bu yönden komünist idarecileri taktiklerini değiştirerek gençliği elde etmek çarelerine başvurmuşlardır. Bir taraftan da iç harbi ve ihtilâli gerçekleştirmek için ihtilâli yapacak uyanık kadroyu hazırlamak gerektiğini anlamışlar ve Türkiyenin sanayileşmesini ve proleter bir sınıfın doğmasını fırsat bilerek bu ihtilâl kadrosunu gerektiği zaman bu sınıfın başına geçirmek kararını almışlardır. İhtilâlde başlıca rolü proleter sınıfı oynıyacak; fakat asıl darbeyi bu maksadla yetiştirilmiş seçme bir azlık yani ihtilâl kadrosu indirecektir.

İki hedef

Bu hedefe varmak işi iki yönden ele alınmıştır:

Biri gizli siyasî taazzuv, yani hücre: ikincisi sendikadır.

Hücreler talim ve terbiye merkezleri; sendikalar işçi sınıfının siyasî partiye topluca bağlanmalarını sağlıyacak vasıtalar olarak ele alınmıştır.

İhtilâlci kadro için hapisaneler de ele alınmıştır.

Bu çalışmalarda cemiyetteki mukavemet unsurlarını zayıflatmak ve mevcûd içtimaî nizamı tutan bağları gevşetmek ve mümkünse koparmak, diğer taraftan aydınlar sınıfına ve bu sınıfın beşiği olan mekteblere komünizm ideolojisini aşılamak işini esas olarak ele almışlardır. Bu kategoriye giren çalışmaların gayesi mevcud millî iman ve kanaatleri yıkmak ve yerine komünist iman ve kanaatlerini yerleştirmektir. Bu maksadla cemiyette mevcud her müessese ve yapılan her iş sureti haktan görünerek tenkid edilecek ve baltalanacaktır.

Şefik Hüsnünün bir mektubu

Şefik Hüsnünün ele geçen mektubundan:

İnkılâbçılar (yani komünistler) harbden az evvel kabul etmiş oldukları yeni taktik mucibince gizli teşkilâtlarını yok denilecek dereceye irca etmişlerdir. Buna mukabil tasavvur edilen Halk Partisine ve halkevlerine girmek işi ancak gilerin basın alanında aşırı yayınlara başlaması, bu devirdeki faaliyetin ana hatları olup sıkıyönetim mahkemesi kararile örtülü bu komünist partileri ve bunlara bağlı sendikalar, gazete ve dergilerin kapatıldığı yüksek bilgileri dahilindedir.

Bu devirdeki faaliyetlere göz atınca şu görüşler kendini göstermektedir:

1 — Komünistler her zaman ve her yerde, ihtilâllerini başarıp iktidarı ele geçirinciye kadar gene hemen her yerde görülen taktiklerini takib ederek demokrasinin en büyük isteklileri görülmüşlerdir.

Türkiyedeki komünistler, hürriyeti boğmak için en tesirli tedbir olarak Türk milletinin en büyük nimeti olan hürriyeti vasıta olarak kullanmayı esas olarak kabullenmişlerdir. Şu suretle demokrasinin geliştirilmesi yolunda Halk Partisi tarafından atılan her adımdan komünist taktiğine uygun şekilde faydalanmakta tereddüd etmemişlerdir.

Şefik Hüsnünün komünist merkezine gönderdiği rapor

Mühim bir vesika:

Sıkıyönetim kararına göre, yapılan aramalarda ele geçirilen ve Şefik Hüsnü tarafından nisan 1945 te yazılarak umumî bir komünist merkezine gönderilen bir rapor olduğundan şüphe bulunmıyan bir vesikada, 1944 yılında (komünist ileri genclik) teşkilâtının polis tarafından meydana çıkarılmasını takib eden safhada «Komünist faaliyetinin zerre kadar sekteye uğramadığı, bilâkis bundan dersler çıkarılarak kusurlu ve çürük tarafları ayıklanmış ve daha sarih olarak geniş bir demokratik savaş cephesi kurmak istikametinin tutulmuş» olduğu kaydedilerek aynen şöyle denilmektedir:

«Memleketimizde de her türlü sol temayüllü grupları ve namuslu terakkiperver yurdseverleri içine alacak ve hattâ faşizme gönül vermiş veya yabancı faşist hükûmetlerin ajanlarile düşüp kalkmış unsurlardan temizlemek şartile, Halk Partisine de yer verecek (faşizme ve vurgunculara karşı demokrat mücadele cephesi) namı altında bir teşekkül yaratmağa çalışmak kararlaştırılmıştır. Bu teşebbüse girişilirken memlekette yer yer bir takım ileri görüşlü muhalefet gruplarının teşekkül ettiğine hiç değilse fırka «Halk Partisi» arasında iki muhalif mihrakın vücud bulduğuna, bunun teşebbüsün tahakkuku için zeminin olgunlaşmakta olduğunu gösterdiğine alınan kararda işaret edilmiştir.»

Bu cephenin komünist partisince, asıl gayeye varmak için bir vasıta olarak nazara alındığını, samimî demokrasi gelişmelerini sadece istismar etmek istediklerini ve bunu bir ilk basamak addettiklerini açıkça göstermesi bakımından aynı rapordan alınan aşağıdaki satırlar da dikkate şayandır:

«Hareketin teşkilâtlı kadrosuna müdellel bir izahname ile bu karar tebliğ edilmiş, asıl ana gayelerimize, yani komünizme her zamandan ziyade sadık kalmakla beraber, önümüzdeki zafer ve barış hazırlıkları arifesinde başlıca vazifemiz bu demokrasi cephesinin kurulmasına ve her çareye başvurarak temelleşmesine çalışmak olduğu işaret edilmiştir. Bu talimata komünist merkez heyeti ilk hamlede cephe hareketinin faaliyetine temel teşkil edecek 15 kadar şiar ve meta libi ihtiva eden bir de liste iliştirilmiştir.

Bu şiarlardan bir kısmını arzediyorum:

1 — Faşizm propagandacı ve tahrikâtçıları zindana.

2 — Devlet dairelerinde ve ordu kadrosunda faşistlerden; vurgunculardan ve kötü kullananlardan sıkı bir temizlik.

3 — Mahkûm ve sanık; antifaşist sol mücahidleri serbest; rahat ve faaliyete iade.

4 — Balkanlarda eski irtica cereyanlarına değil; yeni demokrat hükûmetlere yardım ve onlarla kaynaşma.

5 — Sovyetler Birliği ile çabucak anlaşacak ve eski dostluk bağlarından daha kuvvetli ve samimî münasebet kuracak antifaşist demokrat bir hükûmet.

6 — Bütün işçiler ve terakkisever aydınlar «halk için bir Türkiye» sağlıyacak olan (ileri demokratlar cephesine) dikkat ettik. Bir taraftan da (Tan) gazetesinde umumî siyaset ve cihandaki harb safhaları hakkında günü gününe görüşlerinizi aksettiren yazılar çıkmasını temine uğraştık, bazan bunları bizzat kaleme alanlara neşrettirdik.»

Tevfik Rüştü Arasın mektubları

Bu çalışmalar devam ederken, müstakbel muhalefetin temsilcisi olacağını ümid ve tahmin ettikleri şahsiyetlerin teşci edilmesini ve bunlarla şimdiden bir münasebet ve rabıta tesisini kendi düşüncelerine pek uygun bulan komünist liderleri derhal Tevfik Rüştü Arası vasıta yaparak bu şahsiyetleri kendi gayeleri uğruna kullanmak yoluna başvurmuşlardır. Zekeriya Sertelin evinde yapılan aramada elde edilen bazı vesikalar sırasile arzolunur.

Tevfik Rüştü Arasın Zekeriya Sertele yazdığı mektubdan: (Tarih 1945)

— Mecmuaya yazı göndermesi için Adnan Menderes ile konuştum. Gazetelerimizde zaruret olmadıkça yazı yazmak âdetini edinmediğini bildiğimi hatırlatarak sırf mecmuamız için ikinci nüshaya bir şey hazırlıyacağını vadetti. Celâl Bayar daha buraya gelmedi, belki siz orada daha önce görüşeceksiniz.»

«Yazı kadrosuna isterseniz Rüştü Şardağı da koyabilirsiniz.»

Görüşler Mecmuası için makale istenen zevat

Bu mektubda sözü edilen mecmuanın «Görüşler» mecmuası olduğu anlaşılmaktadır.

Tevfik Rüştünün Sabiha Sertele yazdığı mektubdan (30/10/1945 tarihli)

«..... Celâl Bayar, orada sizinle konuştuğunu söyledi ve aynı vadini teyid etti. Fuad Bey de sizinle görüştüğünü anlattı. Adnan Menderes ikinci nüsha için bir yazı hazırlıyacaktır.»

Bakna, bundan sonra: «aynı mahiyette teşebbüslere, siyasî hayata atıldıktan sonra Mareşal Çakmak da hedef olmuştur» dedikten sonra gazetemizin diğer bir sütununda dercettiğimiz Zekeriya Sertel ve Cami Baykurtun mektubunu okumuştur.

Bu mektub Büyük Millet Meclisinin meşru olmadığını millete göstermek için Demokrat Parti meclis grupunun Meclisi terketmek hareketini teşvikte muvaffak olmıyan solcuların Demokrat Partiden ümidlerini keserek Meclisin kanunî ve meşru durumunu baltalamak için Mareşal Çakmağı alet olarak kullanmak yolunda ayartıcı teşebbüslere nasıl devam ettiklerini pek açık surette göstermektedir. Bu suretle Mareşal Çakmağın hizmet yollarında kazandığı

— Arkası Sa. 3, Sü. 5 te

Bu hesaba göre 9000 i aşan seçmenden yüzde seksen ikisi seçime iştirak etmiş demektir.

D. P. Uşak şubesi genel merkeze, seçimlere dair bir rapor göndermiştir. D. P. nin seçim esnasında cereyan eden kanunsuzluk hakkında Mülkiye Müfettişliğine verdiği muhtıra üzerine başlayan tahkikata devam edilmektedir.

Uşak Demokrat Parti şubesinin seçimler hakkında çıkaracağı beyannamenin yarın neşri muhtemeldir. Demokrat bayanların arzuları üzerine Demokrat milletvekili Ahmed Tahtakılıç cuma günü bir konuşma yapacaktır.

Uşak D. P. başkanının beyanatı

İzmir 29 (Telefonla) — D. P. Uşak şubesinin seçimler hakkında umumî merkeze gönderdiği rapora dair sızan haberlere göre, raporda seçimlerin cereyan tarzı anlatılırken bu seçimin iktiar partisi hesabına bütün tarih boyunca hazin bir tablo olarak kalacağına işaret edilmekte ve vatandaşların seçimlerin tarzından büyük elem duydukları ilâve olunmaktadır.

D. P. Uşak Başkanı Yusuf Aysal, bize verdiği beyanatta şunları söylemiştir:

«— Seçimi kaybetmişiz. Seçim kurulu başkanlığından aldığım tebliğ böyle diyor. Türk efkârı umumiyesi önünde demokrasinin geniş ve açık bir imtihanını vermiş bulunuyoruz. Bir seçimden ziyade büyük bir dava kazandık. Millet oylarını bize verdi. Fakat bunlar sandıklardan çıkmadı.»

İstiyenlere mühim ilân:

ve KOLAY ÖĞRETİRİM

lebilir. 335 büyük sahife, 3 üncü basılış, nak için: (Muallim Fuad Gücüyener — isimlerine dikkat şarttır.

llarca unutulmıyacak bir eser:

OLCULARI

VOYAGER)

L HENREİD'in

at verdiği derin bir ları sanatın yıllarca güzel filmi.

Bir hafta daha gösterileceğini müjdeler

SON HABERLER

Siyasi İcmal

Suriyenin siyaseti hakkında

Dün verilen bir haber; Suriye hükûmetinin bizden davacı olmak ve bu davayı İskenderun meselesine hasretmiyerek Kilikya adı verilen ülkemize de teşmil etmek niyetinde olduğunu bildirmekte idi. İki komşu memleket arasında siyasî münasebetler kurulmuş ve aradaki dostluğu kuvvetlendirmek için bir çok tedbirlere başvurulmuş olduğu halde böyle bir davanın ortaya çıkması ve bu davanın bölünmez bir bütün olan Türk topraklarını alâkalandırmasını ancak hayretle karşılamak mümkündü. Fakat dostumuz Kral Abdullah Hazretlerinin memleketimizi ziyaretinden sonra Suriye gazetelerinin bize karşı takındıkları tavırla yaptıkları yayınlar hattâ Suriye hükûmetini aleyhimizde Güvenlik Konseyine başvurmak için ibzal ettikleri teşvikler; bu çeşid düşüncelerin Suriyede yer bulduğunu; hiç olmazsa bir kısım Suriyelilerin hayalinden geçmekte olduğunu belirtmekte ve gösterilecek hayretin de değerini düşürmekte idi.

Nedense Suriye gazeteleri, Kral Abdullah Hazretlerinin memleketimizi ziyaret etmesini çok fena tefsir ediyor ve bu ziyarete adeta Suriye aleyhinde yapılmış bir mana vermekte ısrar ediyorlar. Bu telâkki doğru ise o halde Lübnan Cumhur Reisinin ve Irak Kral Naibinin ziyaretlerini de aynı şekilde tefsir etmek icab ederdi. Böyle bir ihtimal varid olmadığı ve hakikat bu merkezde olduğu için bizim Kral Abdullah Hazretlerile Suriye aleyhinde herhangi fena niyet üzerinde birleşmemize imkân bulunmadığı da gayet aşikârdır. Fakat Suriye gazeteleri nedense bu apaçık hakikati idrak etmiyerek topraklarımız ve siyasetimiz hakkında acayib acayib yayınlar yapıyor ve ara bozmak için ellerinden geleni esirgemiyorlardı. Onun için dün Suriye hükûmetinin Birleşmiş Milletler Kuruluna veya bu kurulun herhangi teşkilâtına başvurduğuna ve bizim bir takım topraklarımız için iddialarda bulunmağa karar verdiğine dair gelen haberler, Suriye gazetelerinin tutmuş olduğu hareket tarzına son derece uygun olduğu için yalnız hayret uyandırmakla kalmıyarak ister istemez infial ile de karşılanmış bulunmaktadır.

Bugünkü haberlere gelince, Şamdan bildirildiğine göre Şam hükûmeti mahfilleri verilen haberleri yalanlamakta ve Suriye hükûmetinin Türkiye aleyhinde dava açmak niyetinde bulunmadıktan başka Kilikya adı verilen Türk topraklarına karşı herhangi bir talebde bulunmak da istemediğini bildirmektedir.

Birinci haberin kaynağı Şam olduğu gibi ikinci haberin de menşei Şam olduğu için ikinci haberin birincisini ne derece yalanladığını henüz bilmiyoruz. Çünkü Suriye gazetelerinin yayınları itimad ve itminan verecek mahiyette değildir. Bu gazeteler en kışkırtıcı neşriyatı yapmaktan çekinmemekte ve bizim Kral Abdullahla bir dostluk muahedesi imzalamakla bir Ankara - Amman mihveri kurduğumuzu, Suriyeye karşı bir Südet meselesi çıkardığımızı, İskenderunda ve Adanadaki Arablara zulüm ettiğimizi durmadan anlatmakta ve Arab Birliğini, Birleşmiş Milletler kurulunu, ve Güvenlik Konseyini aleyhimize kışkırtmaktadırlar. Daha dün gelen Şam postası dahi bu çeşid türrehatla doludur ve bütün bunlar dostluk ve komşuluk gereklerine uymıyan, uymasına imkân bulunmıyan hareketlerdir. Hele Kral Abdullahın «Batıda Britanya ile dostuz. Doğuda büyük bir devlet olan Türkiye ile daha fazla dostuz» demesi Şamda adeta kabahat sayılmış, onun için El-Kabes gazetesi 23 ocak tarihli sayısında Ürdün ile dostluğumuzun «Heder edilen hak, yağma olunan liman ve gasbedilen sancak» ı Arablık hesabına kurban etmek esasına dayandığını anlatan gülünc bir vaveylâ koparmıştır.

Hulâsa, Suriyenin durumu, daha ciddî ve daha hakikî olmak icab eder ve Suriyeli gazetecilerin daha saygılı davranmaları muhakkak ki daha iyi olur.

Ömer Rıza DOĞRUL

Suriye, Birleşmiş Milletlere müracaatini yalanlıyor

— Baştarafı 1 inci sahifede —

ğundan İngiliz maslahatgüzarını haberdar etmiştir.

Bu teşkilâtın hangi teşkilât olacağı söylenmemişse de, Başbakanın Birleşmiş Milletler teşkilâtını kasdetmiş olması muhtemeldir.

Başbakan sözlerine bilhassa şunları ilâve etmiştir:

«— Suriye, Kilikyanın da kendisine iade edilmesini istiyecektir. Zira, Kilikyada bulunan bir milyon Suriyelinin haklarından mahrum edildikleri ve Türk hakimiyeti altında istismar edildikleri iddia olunmaktadır.

Suriye hükûmeti Kilikyanın Türkiyeye ilhakını hiç bir zaman kabul etmemiştir.»

«Sevinç verici bir sürpriz»

Şamda çıkan El-Kabes gazetesi «Suriyelilere hazırlanan sevinc verici bir sürpriz» serlevhasile neşrettiği çerçeveli bir yazıda şunları yazıyor:

«Suriyenin Türkiye nezdindeki orta elçisi Doktor İhsan El-Şerif, dün Yunanistana gitmek üzere hareketinden evvel, Suriyenin şark bloku hakkında bir şey bilmediğini, yalnız bir tek birlik tanıdığını, onun da Arab Birliği olduğunu söylemiş, daha sonra, İskenderuna dair Suriyeliler için sevinc verici bir sürpriz hazırlandığını anlatmıştır.»

Suriye basınının neşriyatı

Beyrut 25 (Hususî) — Gazetelerimizin son zamanlarda Suriye basınına karşı haklı surette vaziyet aldıkları malûmdur. Türk gazetelerine cevab olmak üzere Suriye jandarma teşkilâtı şefi Hrand Maloyan demiştir ki:

«— Türk basınının aldıkları haberlerin hiç bir surette aslı ve esası yoktur. Siyasî bir amacı olan bir sürü yalanların karşısında olduğumuz aşikârdır. Türklerin iddia ettikleri gibi Cezire, Fırat ve Aleviler bölgelerinde, Süleyman Mürşid hâdisesi bir yana bırakılırsa, bin dokuz yüz kırk beş senesi haziranındanberi hiç bir kargaşalık olmamıştır. Diğer taraftan Türk basınının iddia ettiği gibi, memnu bölgeler iki tane olmayıp üç tanedir ve bütün yabancılar için fark gözetilmeksizin bu bölgelere girmek yasaktır. Yoksa bu noktalar yalnız Türklere kapatılmamıştır.»

Bazı gazetelerin yazdığına göre Suriye hükûmeti Türk gazetelerinin neşriyatına fazla ehemmiyet vermemektedir. Onlara göre bu basın düellosunun açılmasına başlıca iki sebeb vardır:

1 — «Suriyenin yavaş yavaş Arab memleketleri liderliğini ele almağa başlaması sırasında», Doğu blokuna karşı vaziyet alması.

2 — Suriyenin çok yakında Hatayın «anavatana» dönmesi için yapacağı taleblerin önünü almak.

Şamda çıkan «AN Nasser» gazetesi Hatayı son zamanlarda, ziyaret etmiş olan bir genc Suriyelinin sözde gördüklerinden bahsetmektedir. Gazete bu Suriyelinin daha fazla Antakyadan bahsettiğini yazmakta ve anlattıklarını şöyle sıralamaktadır:

1 — «Türkler Arab lisanını kökünden yok etmek istemektedirler. Türk polisinin, arabca konuşanları kamçılamağa hakkı vardır.

2 — Arabları hatırlatacak her şey insafsızca yok edilmiştir, o dereceye kadar ki, arabca yazılar taşıyan mezar taşlarını kaldırmak için Antakya Müslüman mezarlığı bile ortadan kaldırılmıştır.

3 — Arablar vergi diye gelirlerinin yüzde altmış beşini vermektedirler. Arablara karşı pek şiddetli tedbirlere rağmen, bunlar, hiç kulak asmamakta ve Hatayın «ana vatana» dönmesini beklemektedirler. Türk memurları, Türkiyenin Hatayı terketmek üzere olduğu kanaatindedirler. Bu ancak bir zaman meselesidir.»

Genc ziyaretçinin sözleri bundan ibaret. Nasser gazetesi başyazarı Ahmed Asseh, yazdığı aynı konudaki yazıda şöyle demektedir:

«Ergeç Türkiye şimal komşusunun tazyiklerine dayanamayıp razı olacaktır. Biz, Churchill'in dediği gibi, hukukumuzu itibara koymak için, şeytanla birleşmeğe hazırız. Bununla Rusyanın şeytan olduğunu söylemek değil de haklarımızı tanıtmak için az zaman sonra Hatay meselesini ortaya atacağımız vakit onun müzaharetini kabul etmeğe âmade olduğumuzu anlatmak istiyoruz.»

Semih Ziya Akbil

Hataydaki akisler

Antakya 29 (Hususî) — Suriye hükûmetinin, «Hatay davasını» Birleşmiş Milletler teşkilâtına havaleye karar vermiş olduğuna dair çıkan haberler burada büyük bir hayret uyandırmıştır. Bugüne kadar gerek Suriyenin zalimane idaresi altında yaşayan Lâzkiye ve Haleb havalisindeki yüz binden fazla Türk nüfusunun gerek Lâzkiye ve civarındaki Türk Alevilerinin bu fena Suriye idaresinden bir an evvel kurtarılmaları için burada ortaya atılan arzular bu haberle bir kat daha kuvvetlenmiş bulunmaktadır.

Etem Menderesin muhakemesi dün neticelendi

D. P. Aydın başkanı, Belediye başkanlarının açtığı davalardan beraet etti

İzmir 29 (Telefonla) — Aydın Valisi Salih Gündoğanla Aydın Belediye Başkanı Orhan Çiftçinin ve Germencik Belediye Başkanı Neşet Zincircinin Demokrat Parti Aydın Vilâyet Başkanı Etem Menderes aleyhinde açtıkları ve altı aydanberi devam eden dava Aydın Asliye Ceza mahkemesinde neticelendirilmiştir.

Davalar son milletvekili seçimleri arifesinde Etem Menderesin Sökeden dönerken Germenciğin Reis köyünde mola verdiği esnada etrafı kuşatan halka, idare âmirlerinin müdahalelerinden ve tazyiklerinden bahsederken: «Bu alçak, bu namussuz vali, gece gündüz bizi takib ettiriyor. Hırsız belediye reislerinin milletin kanını emdikleri yetmiyor mu? Biz kazandığımız zaman cezalarını vereceğiz» dediği iddia olunarak açılmıştı.

Etem Menderesin vekili avukat Sa-

Sovyet Rusya - İngiltere ittifakı

— Baştarafı 1 inci sahifede —

İngiliz - Fransız ittifakı

Londra 29 (a.a.) — İngiltere ile Fransa arasında bir ittifak andlaşması için kat'î müzakerelere Londrada bugün başlanmıştır.

Gizli bir İngiliz - Rus anlaşması

Berne, 29 (a.a.) — Bale'de çıkan «National Zeitung» gazetesinin Müttefik siyasî kaynaklarına atfen neşrettiği bir habere göre, Sovyetler Birligile Ingiltere arasında Avrupada İngiliz ve Sovyet nüfus bölgelerini tahdid için gizli bir anlaşma akdedilmiştir. Anlaşmaya göre, Balkanlar - Türkiye ve Yunanistan hariç olmak üzere Rus nüfuzuna girecektir. Buna mukabil Sovyetler, Oder - Neisse hattının batısındaki Alman arazisinin teşkilâtlandırılması işini batı devletlerine terketmektedir.

Gene bu habere göre, Ingiliz - Rus gizli anlaşması, Türkiye meselesi hakkında hiçbir hükmü ihtiva etmemekte ve dikenli Boğazlar meselesini muallâkta bırakmaktadır.

Yakın ve Ortaşark için ise Moskova, Arab memleketlerini İngiliz bölgesine dahil telâkki etmektedir. Hattâ Kremlin, Filistin, Ürdün, Irak; Suriye ve Lübnanı ihtiva edecek olan Büyük Suriye devletinin kurulmasına da muhalefet etmemeği taahhüd etmiştir. Ür-

Gündelik Fikirler

Acaba nedir ?

İstanbulun büyücek postanelerinden birinde halkın yazı yazması için bir ayda sarfedilen -daha doğrusu kaybedilen- yazı kalemi sayısını biliyor musunuz?

Bilemessiniz. Biz de bilmiyorduk, öğrendik: Yüz elli tane.. Evet, günde beş kalem zayi oluyormuş.

Bu hâdise acaba bir iktisadî olay mıdır, bir ahlâkı olay mıdır? Yoksa sadece -kalemle münasebeti var diye- bir edebî olay mıdır? anlayamadık.

İçtimaî hâdiseleri mütalea etmeyi bilenler için dikkate şayan bir şey!.

Uşak seçimi

— Başmakaleden devam —

biricik sebebi, vaktile burada uzunboylu yazdığımız gibi, eldeki seçim kanununun yetersizliği ve iptidailiğidir. Şüpheden kurtulmak, yürek rahatlığı içinde demokratik seçimler yapabilmek için bu kanunu mutlaka ıslah etmek lâzımdır. Seçim mekanizması o şekilde işliyebilmelidir ki, hiç bir siyasî parti oyunbozanlık yoluna sapamasın, yahud sapsa bile vatandaş, seçimin doğruluğundan şüphe edemesin. Bu, bizim icad edeceğimiz bir yenilik değildir. Garb memleketlerinde uzun zamandır tatbik edilen türlü şekilleri vardır. Onları gözönünde tutarak biz de seçim işlerimizi kendimize göre pekâlâ düzenliyebiliriz. Yok eğer illâ şimdiki seçim kanunu yürürlükte kalsın deniyorsa, tavsiye ederim, hemen tek parti sistemine dönelim. Hiç olmazsa dedikodu yılanları ortalıktan kalkar, vatandaşlar da kendi iç rahatlarına kavuşurlar.

NADİR NADİ

Muhtar seçimleri

Ankara, 29 (Telefonla) — Öğrendiğime göre Türkiyenin her tarafında muhtar seçimleri 22 - 28 şubatta yapılacaktır.

Tekel yolsuzluğu tahkikatı

Ankara, 29 (Telefonla) — Anayasa komisyonu Tekel yolsuzluğu hakkındaki tahkikatına bugün de Meclis toplantısından sonra devam etmiştir. Bugünkü toplantıda komisyon, Istanbuldan gelen bazı şahidleri dinlemiştir.

General Marshall, Moskova konferansında bulunacak

New-York 29 (Radyo) — Dış Işleri Bakanı Gl. George Marshall, gelecek martın onunda Moskovada toplanacak dört devlet Dış İşleri Bakanı konferansında hazır bulunmağa çalışacağını bildirmiştir. General Marshall, yanında kimleri götüreceğini henüz kararlaştırmamıştır.

Zonguldakta zelzele

Zonguldak, 29 (Hususî) — Bugün saat onu çeyrek geçe şehrimizde orta şiddette bir zelzele olmuştur. Bir çok binalardan halk, korku ile sokağa çıkmışlardır. Zelzele önce hafif başlamış ve bir aralık şiddetli olarak on saniye devam etmiştir.

Son dakika:

Bu sabah Unkapanında altı ev yandı

Bu sabah ikiye doğru Unkapanı, Hacıkadın mahallesinde Celâl adında bir şahsa aid evden çıkan yangın, süratle genişlemiştir. Ateşin genişlemesi üzerine yangın yerine İstanbul ve Beyoğlu itfaiyeleri gelmiştir. Gazetemiz makineye verildiği ana kadar üçer katlı 6 evin yandığı ve ateşin söndürülmek üzere olduğu öğrenilmiştir.

Yangının şebebi etrafında tahkikat yapılmaktadır.

TARİŞ ŞARABLARI

Mecliste için d

— Ikinci sahifeden d

hürmet sermayesini yıkmak
tahrik sermayesi olarak kulla
şebbüsü azamî kuvvetini bulmu
tir. Demokrat Partiyi idare
komünistlerin bu aldatıcı takti
let olmamak için gösterdikleri
lığı memnunlukla karşılıyoruz
lar».

Diğer bir vesika

Muhterem arkadaşlarım;
Bu teşebbüsün karanlık men
ret gözlerinizin önüne sermek
mektubların yazıldığı tarihten
kadar önce bizzat Şefik Hüsnü
dan kaleme alınmış ve evrakı m
ele geçmiş olan bir vasikanın
larını okumak kâfidir. Bu v
temmuz 1946 tarihli olup (se
sonra sınıf mücadelesinin
manzara) başlığını taşımaktad

Celâl Bayarın bir sözü

Celâl Bayar «İstanbul» —
serserilerin mektublarını getir
yorlar.
İç İşleri Bakanı Şükrü Sök
devamla: Gördük ki Demo
Halkçıları ayıran bir çok te
üstünde Türkiyenin selâmeti İn
mi; yoksa Sovyetler Birliğine m
makta olduğu meselesi vardır ve
rat muhalefete mensub olanla
başta Mareşal; Halkçıların n
toptan İngiltereye satmalarına
bir devlet haline düşürmelerine
süratle Sovyetlerle anlaşmak
ancak memleketi kurtarmak ve
tiklâli sağlamlaştırmak mümkü
ğına ve bunun için de insiyakî
da bu kanaati besleyen inkılâb
kan halk yığınlarile elbirliği
lâzım geldiğine inandıklarını aç
maktan çekinmediler. Öyle ar
ki Demokrat muhalefet iktidar
takdirde Halk Partisinin yapt
emekçi kütlelerin inkılâbcı mü
ri olan bizlere; yabancı, düşma
melesi yapmıyacak; bilâkis ha
setlerinde tarafımızdan destek
kıymet verecelerdir.)
Biraz aşağıda şu satırları ok
(...Kat'i halk mücadelesine şa
ğımızı ümid ettiren emareler
disler ortalıkta dolaşmaktadır.
bu rivayetlere dayanarak; kısme
lekette mevcud içtimaî kuvvet
vazenesini ve dış âlemde barışı
ması projesi gözönünde bulund
şu ihtimallerden birinin memle
lişeceği tahmin olunabilir:

Demokrat muhalefet ve M

Bu yazıda ileri sürülen ihtim
birincisi şöyle ifade edilmiştir:
rat muhalefet ve Mareşal; Me
çimlerin meşruiyetini tanıma
ve millî iradenin kendini göster
ilân ve toptan istifa ederek m
halk arasına intikal ettirirler.)

Sistemli bir şekilde

Komünist partisi, demokrati
yetlerden faydalanarak, ihtilâle
bir zemin hazırlamak için ce
bütün mukavemet unsurlarını
takatsiz düşürmek, içtimaî niza
bağları koparmak taktiğini de h
tatbik etmekte gecikmemiştir.
diğer komünist fikirli gazeteler,
bir şekilde ve her yönden cemiy
tün müesseselerine, manevî des
açıkça hücum etmişler, memnu
likleri körüklemek, sosyal ve e
nizamı bozup ve çığırından çık
termek için hiç bir fırsatı kaçı
lardır.

Şefik Hüsnünün kurduğu

Komünist Şefik Hüsnünün
«Türkiye Sosyalist Emekçi ve
Partisi» aynı şahsın 1919 da kur
o zamandanberi faaliyetini as
durmamış olan Türkiye komüni
sinin hattâ o zamanki isminde b
bir değişiklik yapmaksızın res
aleniyet sahasına çıkmasından
şey olmadığı görülüyor.
Şefik Hüsnünün evrakı arasın
nan (Bir demokrat millî birlik
kurmak lâzım) serlevhalı, 31
1945 tarihli vesikadan:
Demokrat burjuva grupları v
larla yanyana, şehir ve köylerin
lif çalışan halk sınıflarını tems
üzere teşekkül edecek, antifaşist
cı, işçi ve köylü partileri ve me
liklerine bu hareket içinde çok
bir faaliyet payı düşecektir.
İleri demokratlar cephesinde

LER

ş Milletlere

yalanlıyor

alması.

Suriyenin çok yakında Hatayın tana» dönmesi için yapacağı ta- önünü almak.

la çıkan «AN Nasser» gazetesi son zamanlarda, ziyaret etmiş r genc Suriyelinin sözde gördük- n bahsetmektedir. Gazete bu Su- n daha fazla Antakyadan bahset- yazmakta ve anlattıklarını şöyle aktadır:

«Türkler Arab lisanını kökünden mek istemektedirler. Türk poli- arabca konuşanları kamçılamağa vardır.

Arabları hatırlatacak her şey zca yok edilmiştir, o dereceye ki, arabca yazılar taşıyan mezar ı kaldırmak için Antakya Müs- mezarlığı bile ortadan kaldırıl-

Arablar vergi diye gelirlerinin altmış beşini vermektedirler. A- karşı pek şiddetli tedbirlere ı, bunlar, hiç kulak asmamakta tayın «ana vatana» dönmesini ektedirler. Türk memurları, Tür- ı Hatayı terketmek üzere olduğu indedirler. Bu ancak bir zaman sidir.»

ziyaretçinin sözleri bundan iba- asser gazetesi başyazarı Ahmed yazdığı aynı konudaki yazıda demektedir:

eç Türkiye şimal komşusunun erine dayanamayıp razı olacaktır. Churchill'in dediği gibi, hukuku- itibara koymak için, şeytanla bir- e hazırız. Bununla Rusyanın olduğunu söylemek değil de mızı tanıtmak için az zaman Hatay meselesini ortaya atacağı- kit onun müzaharetini kabul et- âmade olduğumuzu anlatmak is- .»

Semih Ziya Akbil

Hataydaki akisler

kya 29 (Hususî) — Suriye hükû- ı, «Hatay davasını» Birleşmiş er teşkilâtına havaleye karar olduğuna dair çıkan haberler büyük bir hayret uyandırmıştır. e kadar gerek Suriyenin zalimane altında yaşayan Lâzkiye ve Ha- valisindeki yüz binden fazla Türk nun gerek Lâzkiye ve civarında- k Alevilerinin bu fena Suriye ida- en bir an evvel kurtarılmaları için ortaya atılan arzular bu haberle t daha kuvvetlenmiş bulunmak-

yet Rusya - İngiltere ittifakı

— Baştarafı 1 inci sahifede —

İngiliz - Fransız ittifakı

ra 29 (a.a.) — İngiltere ile arasında bir ittifak andlaşma- kat'î müzakerelere Londrada bu- aşlanmıştır.

i bir İngiliz - Rus anlaşması

e, 29 (a.a.) — Bale'de çıkan nal Zeitung» gazetesinin Müttefik kaynaklarına atfen neşrettiği bir göre, Sovyetler Birligile Ingil - rasında Avrupada İngiliz ve Sov- ifus bölgelerini tahdid için gizli laşma akdedilmiştir. Anlaşmaya Balkanlar - Türkiye ve Yunanis- arç olmak üzere Rus nüfuzuna tir. Buna mukabil Sovyetler, O- Neisse hattının batısındaki Alman nin teşkilâtlandırılması işini ba- etlerine terketmektedir.

bu habere göre, Ingiliz - Rus nlaşması, Türkiye meselesi hak- hiçbir hükmü ihtiva etmemek- dikenli Boğazlar meselesini mu- bırakmaktadır.

n ve Ortaşark için ise Mosko- rab memleketlerini İngiliz bölge- dahil telâkki etmektedir. Hattâ in, Filistin, Ürdün, Irak; Suriye bnanı ihtiva edecek olan Büyük devletinin kurulmasına da mu- t etmemeği taahhüd etmiştir. Ür-

Gündelik Fikirler

Acaba nedir ?

İstanbulun büyücek postanelerinden birinde halkın yazı yazması için bir ayda sarfedilen -daha doğrusu kaybedilen- yazı kalemi sayısını biliyor musunuz?

Bilemessiniz. Biz de bilmiyorduk, öğrendik: Yüz elli tane.. Evet, günde beş kalem zayi oluyormuş.

Bu hâdise acaba bir iktisadî olay mıdır, bir ahlâkı olay mıdır? Yoksa sadece -kalemle münasebeti var diye- bir edebî olay mıdır? anlayamadık.

İçtimaî hâdiseleri mütalea etmeyi bilenler için dikkate şayan bir şey!.

Uşak seçimi

— Başmakaleden devam —

biricik sebebi, vaktile burada uzunboylu yazdığımız gibi, eldeki seçim kanununun yetersizliği ve iptidailiğidir. Şüpheden kurtulmak, yürek rahatlığı içinde demokratik seçimler yapabilmek için bu kanunu mutlaka ıslah etmek lâzımdır. Seçim mekanizması o şekilde işliyebilmelidir ki, hiç bir siyasî parti oyunbozanlık yoluna sapamasın, yahud sapsa bile vatandaş, seçimin doğruluğundan şüphe edemesin. Bu, bizim icad edeceğimiz bir yenilik değildir. Garb memleketlerinde uzun zamandır tatbik edilen türlü şekilleri vardır. Onları gözönünde tutarak biz de seçim işlerimizi kendimize göre pekâlâ düzenliyebiliriz. Yok eğer illâ şimdiki seçim kanunu yürürlükte kalsın deniyorsa, tavsiye ederim, hemen tek parti sistemine dönelim. Hiç olmazsa dedikodu yılanları ortalıktan kalkar, vatandaşlar da kendi iç rahatlarına kavuşurlar.

NADİR NADİ

Muhtar seçimleri

Ankara, 29 (Telefonla) — Öğrendiğime göre Türkiyenin her tarafında muhtar seçimleri 22 - 28 şubatta yapılacaktır.

Tekel yolsuzluğu tahkikatı

Ankara, 29 (Telefonla) — Anayasa komisyonu Tekel yolsuzluğu hakkındaki tahkikatına bugün de Meclis toplantısından sonra devam etmiştir. Bugünkü toplantıda komisyon, Istanbuldan gelen bazı şahidleri dinlemiştir.

General Marshall, Moskova konferansında bulunacak

New-York 29 (Radyo) — Dış İşleri Bakanı Gl. George Marshall, gelecek martın onunda Moskovada toplanacak dört devlet Dış İşleri Bakanı konferansında hazır bulunmağa çalışacağını bildirmiştir. General Marshall, yanında kimleri götüreceğini henüz kararlaştırmamıştır.

Zonguldakta zelzele

Zonguldak, 29 (Hususî) — Bugün saat onu çeyrek geçe şehrimizde orta şiddette bir zelzele olmuştur. Bir çok binalardan halk, korku ile sokağa çıkmışlardır. Zelzele önce hafif başlamış ve bir aralık şiddetli olarak on saniye devam etmiştir.

Son dakika:

Bu sabah Unkapanında altı ev yandı

Bu sabah ikiye doğru Unkapanı, Hacıkadın mahallesinde Celâl adında bir şahsa aid evden çıkan yangın, süratle genişlemiştir. Ateşin genişlemesi üzerine yangın yerine İstanbul ve Beyoğlu itfaiyeleri gelmiştir. Gazetemiz makineye verildiği ana kadar üçer katlı 6 evin yandığı ve ateşin söndürülmek üzere olduğu öğrenilmiştir.

Yangının şebebi etrafında tahkikat yapılmaktadır.

TARİŞ
ŞARABLARI

Mecliste komünistler için dünkü ifşaat

— Ikinci sahifeden devam —

hürmet sermayesini yıkmak için bir tahrik sermayesi olarak kullanmak teşebbüsü azamî kuvvetini bulmuş demektir. Demokrat Partiyi idare edenlerin komünistlerin bu aldatıcı taktiklerine alet olmamak için gösterdikleri uyanıklığı memnunlukla karşılıyoruz. «Alkışlar».

Diğer bir vesika

Muhterem arkadaşlarım;

Bu teşebbüsün karanlık membaını ibret gözlerinizin önüne sermek için bu mektubların yazıldığı tarihten bir ay kadar önce bizzat Şefik Hüsnü tarafından kaleme alınmış ve evrakı meyanında ele geçmiş olan bir vasikanın şu kısımlarını okumak kâfidir. Bu vesika 29 temmuz 1946 tarihli olup (seçimlerden sonra sınıf mücadelesinin gösterdiği manzara) başlığını taşımaktadır.

Celâl Bayarın bir sözü

Celâl Bayar «İstanbul» — Bir çok serserilerin mektublarını getirmiş okuyorlar.

İç İşleri Bakanı Şükrü Sökmensüer devamla: Gördük ki Demokratlarla Halkçıları ayıran bir çok teferrüatın üstünde Türkiyenin selâmeti İngiltereye mi; yoksa Sovyetler Birliğine mi dayanmakta olduğu meselesi vardır ve demokrat muhalefete mensub olanlar ve en başta Mareşal; Halkçıların memleketi toptan İngiltereye satmalarına ve tâbi bir devlet haline düşürmelerine karşılık süratle Sovyetlerle anlaşmak sayesinde ancak memleketi kurtarmak ve millî istiklâli sağlamlaştırmak mümkün olacağına ve bunun için de insiyakî bir tarzda bu kanaati besleyen inkılâbcı çalışkan halk yığınlarile elbirliği yapmak lâzım geldiğine inandıklarını açığa vurmaktan çekinmediler. Öyle anlaşılıyor ki Demokrat muhalefet iktidara geldiği takdirde Halk Partisinin yaptığı gibi emekçi kütlelerin inkılâbcı mümessilleri olan bizlere; yabancı, düşman muamelesi yapmıyacak; bilâkis haricî siyasetlerinde tarafımızdan desteklenmeğe kıymet vereceklerdir.)

Biraz aşağıda şu satırları okuyoruz:

(...Kat'î halk mücadelesine şahid olacağımızı ümid ettiren emareler ve havadisler ortalıkta dolaşmaktadır. Kısmen bu rivayetlere dayanarak; kısmen memlekette mevcud içtimaî kuvvetler muvazenesini ve dış âlemde barışın kurulması projesi gözönünde bulundurularak şu ihtimallerden birinin memlekette gelişeceği tahmin olunabilir:

Demokrat muhalefet ve Mareşal

Bu yazıda ileri sürülen ihtimallerden birincisi şöyle ifade edilmiştir: Demokrat muhalefet ve Mareşal; Mecliste seçimlerin meşruiyetini tanımadıklarını ve millî iradenin kendini göstermediğini ilân ve toptan istifa ederek mücadeleyi halk arasına intikal ettirirler.)

Sistemli bir şekilde

Komünist partisi, demokratik hürriyetlerden faydalanarak, ihtilâle müsaid bir zemin hazırlamak için cemiyetteki bütün mukavemet unsurlarını zayıf ve takatsiz düşürmek, içtimaî nizamı tutan bağları koparmak taktiğini de harfiyyen tatbik etmekte gecikmemiştir. Tan ve diğer komünist fikirli gazeteler, sistemli bir şekilde ve her yönden cemiyetin bütün müesseselerine, manevî desteklerine açıkça hücum etmişler, memnuniyetsizlikleri körüklemek, sosyal ve ekonomik nizamı bozup ve çığırından çıkmış göstermek için hiç bir fırsatı kaçırmamışlardır.

Şefik Hüsnünün kurduğu parti

Komünist Şefik Hüsnünün kurduğu «Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi» aynı şahsın 1919 da kurduğu ve o zamandanberi faaliyetini asla durdurmamış olan Türkiye komünist partisinin hattâ o zamanki isminde bile esaslı bir değişiklik yapmaksızın resmiyet ve aleniyet sahasına çıkmasından başka bir şey olmadığı görülüyor.

Şefik Hüsnünün evrakı arasında bulunan (Bir demokrat millî birlik cephesi kurmak lâzım) serlevhalı, 31 temmuz 1945 tarihli vesikadan:

Demokrat burjuva grupları ve aydınlarla yanyana, şehir ve köylerin muhtelif çalışan halk sınıflarını temsil etmek üzere teşekkül edecek, antifaşist inkılâbcı, işçi ve köylü partileri ve meslek birliklerine bu hareket içinde çok önemli bir faaliyet payı düşecektir.

İleri demokratlar cephesinde T.K.P. (Türkiye Komünist Partisi):

türülen müfrit komünistlerden Ahmed Fırıncı, Celâl Zühtü Benneci ve Nail Vahdeti tarafından kurulan ve bilâhara Norlur gazetesi sahibi hukuk mezunu Aram Pehlivanyan ve en büyük tehlike broşürünü çıkaran Fairs Erkman ile hücreleri teşkil edilen ileri demokratlar cephesinin üzerine teessüs ettiği ve eski gizli faaliyetini teşekkül eden bu parti içinde devam ettirdikleri Aram Pehlivanyan, Faire Erkman, Nail Vahdetinin mazbut ifadelerile de tevsik ve tesbit edilmiştir.

Esad Adilin kurduğu sosyalist partisi

Komünistlikten sabıkalı Esad Adilin kurduğu «Sasyalist Partisi» ne gelince, Esad Adilin Samsunda maruf komünistlerden Hürriyete yazdığı 7/8/946 tarihli bir mektubda «Biz en ileri formülleri tatbike imkân verici hayat şartlarını ve zemini hazırlamayı tercih ediyoruz.» denilmekte ve bu suretle bir intikal devresi tanımakla beraber bunun ileri formüller tâbiri ile ifade edilen komünistliği hazırlamağa matuf olduğu itiraf edilmektedir.

Bundan başka kurucu bir sınıfın diğerlerine tahakkümünü sağlamağı istihdaf eden faaliyetinden dolayı mahkûm olmuş bir komünist olan bu partinin icra komitesinde ve kurumları arasında evvelce Şefik Hüsnü ile beraber ayni gaye uğrunda çalışmış ve beraber tahtı muhakemeye alınmış ve komünistlikten 4 - 5 seneye mahkûûm Hüsameddin, gene mahkûm Sarı Mustafa gibi ötedenberi gizli teşkilâtta çok faal roller oynamış kimselerin bulunması ve elde edilen vesikalar arasında bulunan ve Şefik Hüsnü partisi ile her hususta işbirliği taahhüdünü tazammun eden her iki parti mümessillerinin imzasını muhtevi protokol ve partinin de legal kisve altında saklanan hakikî çehresini aydınlatmaktadır.

Esasen elde mevcud olan bir vesikadan alınan şu satırlar memleketimizde komünistlerin vaziyetini kâfi derecede aydınlatmaktadır.

«... Türkiyede bir tek komünist partisi vardır ve bunun bütün Türkiyeye yayılmış irtibatlı irtibatsız azaları vardır. Öbür tarafı lâftır.»

Biraz aşağıda:

«Bizde sağ komünistler; sol komünistler; sosyalistler diye bir dava da yoktur. Yalnız Kızılordunun Alman hududlarına indirdiği darbeleri hayranlıkla seyreden ve onun büyük zaferleri yanısıra mütevazice yürümek istiyen komünistler ve komünist partisi vardır.»

«Ne Ardahan; ne Kars; ne de Boğazlar meselesi»

Komünistler, memleketi içinden yıkmak gayesini istihdaf eden faaliyetlerile müvazi olarak; haricî siyaset alanında da onu zayıf düşürmek ve yalnız bırakmak çarelerini aramışlardır.

Önemle gözden geçirilmeğe değer vesikalar:

Şefik Hüsnünün evrakı arasında çıkan «muhalefet birliği» başlıklı ve 15/9/1945 tarihli yazıda aşağıdaki satırlar vardır.

«... Halk Partisi ancak hariciden biraz yardım koparmak ümidile galib demokrasiye yaranmak için memlekette muhalefet üzerine çöken tazyiki hafifletmiştir. Mesele ne Ardahan; ne Kars; ne de Boğazlar meselesidir; sadece Halk Partisinin dört elle hükûmet başında kalmak istediği meselesidir.»

Amerikan gazetecilerine mektub

Gene Şefik Hüsnünün evrakı arasında bulunan ve Amerikan gazetecilerine yazıldığı anlaşılan 21 şubat 1945 tarihli bir mektubdan:

(Yaşadığımız Türkiyedeki otoriter rejim iktidar inhisarını büyük bir kıskançlıkla elinde tutmakta ve faşistlikten mülem olan metod ve icraatını demokrasi ile perdelemeğe çalışmakta... Resmî veya yarıresmî şasiyetler tarafından desteklenen bu riyakâr idare o derecede maharetle idare edilmektedir ki yabancıların aldatıcı dekorun maskelediği hakikati görmelerine imkân bırakmamaktadır.)

«Komşu devlet»

Şefik Hüsnü diğer mektubunda:

«... Bir demokrat millî birlik cephesi kurmak ve Türkiye komünist partisine bağlı bir ileri demokratlar cephesi» vücude getirmek lüzumunu müdafaa etmekte ve bu maksadla tanzim ettiği bir programın 25 inci maddesinde açık olarak şu isteği belirtmektedir:

Mareşala yazılan mektub

— Baştarafı 1 inci sahifede —

nını Demokrat Parti temsil kabiliyetini gösterememiş, Halk Partisinin oyunlarına boyun eğerek millete hıyanet etmiştir. Millet bu heyecanına tercüman olmak hususundaki son ümidini zatı devletinize bağlamış bulunmaktadır. Mecliste kalıp mücadeleye Millet kürsüsünden devam etmenin de imkânı kalmadığı son celselerdeki tecrübelerle sabit olmuştur kanaatindeyiz. Milletin bu nezih ve mukaddes heyecanını kanalize ederek onun haklarının çiğnenmemesini temin için bizce radikal bir harekete ihtiyac vardır.

Bu ihtiyac şu iki noktaya dayanmaktadır:

1 — Halkı ümidsizliğe ve yeise düşürmemek, Türk tarihinde ilk defa görülen bu millî tezahürü akamete uğratmamak lüzumu, halk kendisine düşen millî vazifesini yapmış, iradesini izhar etmiş, sözünü söylemiştir. Şimdi haklarını müdafaa edecek, kendisine yol gösterecek bir lider olarak gözlerini zatı devletlerine çevirmiş bulunmaktadır. Mecliste kalmak, Meclisin ve hükûmetin meşruiyetini tanımak demek olacağı için halk yeise düşebilir ve kendi başına davasını halle teşebbüs edebilir, bu da memlekette anarşiyi doğurabilir..

2 — Memleketin bugünkü buhranlı vaziyetinde haricî emniyet meselesi ön safta gelen millî bir davadır. Halka dayamıyan, halkın iradesile iktidar mevkiine gelerek onu temsil salâhiyetinizi haiz olmıyan gayrimeşru bir hükûmet ise memleketin haricî emniyetini temine muktedir olamaz. Nitekim Cumhur Reisinin yeni seçimi münasebetile ecnebi devletlerden hiçbiri, hattâ dost tanıdıklarımız dahi, kendisini tebrik etmek teamülüne riayet etmemişler ve bu suretle de bu seçimin meşruiyetini tanımadıklarını göstermişlerdir. Böyle bir iradenin Türkiyenin haricî emniyeti bakımından hattâ zararlı olduğuna şüphe yoktur.

Binaenaleyh zatı devletlerinin Meclis kürsüsünden kısa, veciz ve fakat kat'î bir nutukla Meclisin, hükûmetin ve Cumhur Reisinin gayri meşru olarak kurulduğunu, böyle bir Mecliste bulunmakla onun mes'uliyetlerine iştirak edemiyeceğinizi bildirerek çekilmenizi, gemisi batmak üzere bulunan bir amiral gibi bayrağınızı alarak dışarıda halkla beraber onun hakkını ve davasını müdafaa etmenizi en tabiî ve zarurî bir hareket olarak görüyoruz. Bütün milletin böyle bir hareket karşısında arkanızdan geleceğine emin bulunuyoruz.

Şahsınıza karşı olan sonsuz bağdan ve memleketin selâmet ve kurtuluş ihtiyacından cesaret alarak vaki olan bu maruzatımızdan dolayı bizi mazur göreceğinizi umarız.»

Tevfik Rüştü imzalı mektub

Dr. Tevfik Rüştü Aras imzalı mektub:

9/IX/946

«Aziz dostlarım Cami ve Sertel Beyefendilere.

Mektubunuzu Mareşala kendim götürdüm. (Bu mektub, yukarıdaki mektubdur) görüşlerinizi ayrıca ben de izah ve teyid ettim. Müşarünileyh bu suretle hareketinizden çok memnun oldu.

Ve yazacağım cevabda sönmez muhabbetlerini tebliğ etmekliğimi rica etti. (Soldan bir ses -kanının son damlasına kadar-) sizin de makul göreceğini kuvvetle ümid ettiğim netice ve kararı Özdemir oğlumuz tafsilâtile size arzedecektir. Bu münasebetle de derin hürmetlerimi sunarım.»

Yanlış bir haber

Izmir, 29 (Telefonla) — Şehrimizde intişar eden Ticaret gazetesi bugünkü nüshasında eski Dış İşleri Bakanı Tevfik Rüştü Arasın mevkuf bulunduğuna dair Ankaradan aldığı bir haberi neşretmiştir.

CUMHURİYET — İzmir muhabirimizin telefonu üzerine burada tahkikatta bulunduk. Emniyet Müdürü Ahmed Demirden keyfiyeti sorduk. Bize şu cevabı verdi:

«— Tevfik Rüştü Aras mevkuf değildir. Haberin kat'iyen aslı yoktur. Bu haberin, bugün Mecliste okunan Tevfik Rüştü Arasa aid mektublardan galat olması ihtimali vardır.»

Suriye aleyhinde herhangi fena niyet üzerinde birleşmemize imkân bulunmadığı da gayet aşikârdır. Fakat Suriye gazeteleri nedense bu apaçık hakikati idrak etmiyerek topraklarımız ve siyasetimiz hakkında acayib acayib yayınlar yapıyor ve ara bozmak için ellerinden geleni esirgemiyorlardı. Onun için dün Suriye hükûmetinin Birleşmiş Milletler Kuruluna veya bu kurulun herhangi teşkilâtına başvurduğuna ve bizim bir takım topraklarımız için iddialarda bulunmağa karar verdiğine dair gelen haberler, Suriye gazetelerinin tutmuş olduğu hareket tarzına son derece uygun olduğu için yalnız hayret uyandırmakla kalmıyarak ister istemez infial ile de karşılanmış bulunmaktadır.

Bugünkü haberlere gelince, Şamdan bildirildiğine göre Şam hükûmeti mahfilleri verilen haberleri yalanlamakta ve Suriye hükûmetinin Türkiye aleyhinde dava açmak niyetinde bulunmadıktan başka Kilikya adı verilen Türk topraklarına karşı herhangi bir talebde bulunmak da istemediğini bildirmektedir.

Birinci haberin kaynağı Şam olduğu gibi ikinci haberin de menşei Şam olduğu için ikinci haberin birincisini ne derece yalanladığını henüz bilmiyoruz. Çünkü Suriye gazetelerinin yayınları itimad ve itminan verecek mahiyette değildir. Bu gazeteler en kışkırtıcı neşriyatı yapmaktan çekinmemekte ve bizim Kral Abdullahla bir dostluk muahedesi imzalamakla bir Ankara - Amman mihveri kurduğumuzu, Suriyeye karşı bir Südet meselesi çıkardığımızı, İskenderunda ve Adanadaki Arablara zulüm ettiğimizi durmadan anlatmakta ve Arab Birliğini, Birleşmiş Milletler kurulunu, ve Güvenlik Konseyini aleyhimize kışkırtmaktadırlar. Daha dün gelen Şam postası dahi bu çeşid türrehatla doludur ve bütün bunlar dostluk ve komşuluk gereklerine uymıyan, uymasına imkân bulunmıyan hareketlerdir. Hele Kral Abdullahın «Batıda Britanya ile dostuz. Doğuda büyük bir devlet olan Türkiye ile daha fazla dostuz» demesi Şamda adeta kabahat sayılmış, onun için El-Kabes gazetesi 23 ocak tarihli sayısında Ürdün ile dostluğumuzun «Heder edilen hak, yağma olunan liman ve gasbedilen sancak» ı Arablık hesabına kurban etmek esasına dayandığını anlatan gülünc bir vaveylâ koparmıştır.

Hulâsa, Suriyenin durumu, daha ciddî ve daha hakikî olmak icab eder ve Suriyeli gazetecilerin daha saygılı davranmaları muhakkak ki daha iyi olur.

Ömer Rıza DOĞRUL

Demiryolları memurlarına yapılan zam

— *Baştarafı 1 inci sahifede* —

adülüne dair kanuna bağlı 1 sayılı cetvelin Adalet Bakanlığı kısmında değişiklikler yapılması hakkındaki kanun tasarısı da Adalet Bakanının isteği üzerine acele görüşülerek kabul edilmiştir.

Maloyan demiştir ki:

«— Türk basınının aldıkları haberlerin hiç bir surette aslı ve esası yoktur. Siyasî bir amacı olan bir sürü yalanların karşısında olduğumuz aşikârdır. Türklerin iddia ettikleri gibi Cezire, Fırat ve Aleviler bölgelerinde, Süleyman Mürşid hâdisesi bir yana bırakılırsa, bin dokuz yüz kırk beş senesi haziranındanberi hiç bir kargaşalık olmamıştır. Diğer taraftan Türk basınının iddia ettiği gibi, memnu bölgeler iki tane olmayıp üç tanedir ve bütün yabancılar için fark gözetilmeksizin bu bölgelere girmek yasaktır. Yoksa bu noktalar yalnız Türklere kapatılmamıştır.»

Bazı gazetelerin yazdığına göre Suriye hükûmeti Türk gazetelerinin neşriyatına fazla ehemmiyet vermemektedir. Onlara göre bu basın düellosunun açılmasına başlıca iki sebeb vardır:

1 — «Suriyenin yavaş yavaş Arab memleketleri liderliğini ele almağa başlaması sırasında», Doğu blokuna karşı leşmeğe hazırız. Bununla Rusyanın şeytan olduğunu söylemek değil de haklarımızı tanıtmak için az zaman sonra Hatay meselesini ortaya atacağımız vakit onun müzaharetini kabul etmeğe âmade olduğumuzu anlatmak istiyoruz.»

Semih Ziya Akbil

Hataydaki akisler

Antakya 29 (Hususî) — Suriye hükûmetinin, «Hatay davasını» Birleşmiş Milletler teşkilâtına havaleye karar vermiş olduğuna dair çıkan haberler burada büyük bir hayret uyandırmıştır. Bugüne kadar gerek Suriyenin zalimane idaresi altında yaşayan Lâzkiye ve Haleb havalisindeki yüz binden fazla Türk nüfusunun gerek Lâzkiye ve civarındaki Türk Alevilerinin bu fena Suriye idaresinden bir an evvel kurtarılmaları için burada ortaya atılan arzular bu haberle bir kat daha kuvvetlenmiş bulunmaktadır.

Etem Menderesin muhakemesi dün neticelendi

D. P. Aydın başkanı, Belediye başkanlarının açtığı davalardan beraet etti

İzmir 29 (Telefonla) — Aydın Valisi Salih Gündoğanla Aydın Belediye Başkanı Orhan Çiftçinin ve Germencik Belediye Başkanı Neşet Zincircinin Demokrat Parti Aydın Vilâyet Başkanı Etem Menderes aleyhinde açtıkları ve altı aydanberi devam eden dava Aydın Asliye Ceza mahkemesinde neticelendirilmiştir.

Davalar son milletvekili seçimleri arifesinde Etem Menderesin Sökeden dönerken Germenciğin Reis köyünde mola verdiği esnada etrafı kuşatan halka, idare âmirlerinin müdahalelerinden ve tazyiklerinden bahsederken: «Bu alçak, bu namussuz vali, gece gündüz bizi takib ettiriyor. Hırsız belediye reislerinin milletin kanını emdikleri yetmiyor mu? Biz kazandığımız zaman cezalarını vereceğiz» dediği iddia olunarak açılmıştı.

Etem Menderesin vekili avukat Şahab Gürses müdafaası esnasında ezcümle: «Etem Menderesin şahsında Demokrat Partinin hüküm giymesine savaşıldığını ve eğer maksada varılırsa uğrunda savaşılan partiye büyük bir zafer ve muzaffer kumandana da emsalsiz bir mükâfat sağlanacağını bildiklerini adaleti vasıta kılmakla bir kat daha küçülen bu hasis ihtirası körletmek lâzım geldiğini söylemiş ve Türk adliyesine karşı güvenini belirtmiştir.

Bu müdafaayı müteakıb, mahkeme, Etem Menderesin belediye başkanları tarafından açılan davalardan beraetine, valinin açtığı davada üç gün hapse mahkûmiyetine ve bu cezanın teciline karar vermiştir.. Hüküm temyiz edilecektir.

Sovyet Rusya - İngiltere ittifakı

— *Baştarafı 1 inci sahifede* —

İngiliz - Fransız ittifakı

Londra 29 (a.a.) — İngiltere ile Fransa arasında bir ittifak andlaşması için kat'î müzakerelere Londrada bugün başlanmıştır.

Gizli bir İngiliz - Rus anlaşması

Berne, 29 (a.a.) — Bale'de çıkan «National Zeitung» gazetesinin Müttefik siyasî kaynaklarına atfen neşrettiği bir habere göre, Sovyetler Birligile Ingiltere arasında Avrupada İngiliz ve Sovyet nüfus bölgelerini tahdid için gizli bir anlaşma akdedilmiştir. Anlaşmaya göre, Balkanlar - Türkiye ve Yunanistan hariç olmak üzere Rus nüfuzuna girecektir. Buna mukabil Sovyetler, Oder - Neisse hattının batısındaki Alman arazisinin teşkilâtlandırılması işini batı devletlerine terketmektedir.

Gene bu habere göre, Ingiliz - Rus gizli anlaşması, Türkiye meselesi hakkında hiçbir hükmü ihtiva etmemekte ve dikenli Boğazlar meselesini muallâkta bırakmaktadır.

Yakın ve Ortaşark için ise Moskova, Arab memleketlerini İngiliz bölgesine dahil telâkki etmektedir. Hattâ Kremlin, Filistin, Ürdün, Irak; Suriye ve Lübnanı ihtiva edecek olan Büyük Suriye devletinin kurulmasına da muhalefet etmemeği taahhüd etmiştir. Ürdün Kralı Abdullah, büyük Suriye devletinin başına getirilecektir. Sovyetler Birliği Azerbaycanda, Ingiltere de Kürdistanda genişlemek siyasetinden vazgeçmektedirler.

Muhtar seçimleri

Ankara, 29 (Telefonla) — Öğrendiğime göre Türkiyenin her tarafında muhtar seçimleri 22 - 28 şubatta yapılacaktır.

Tekel yolsuzluğu tahkikatı

Ankara, 29 (Telefonla) — Anayasa komisyonu Tekel yolsuzluğu hakkındaki tahkikatına bugün de Meclis toplantısından sonra devam etmiştir. Bugünkü toplantıda komisyon, Istanbuldan gelen bazı şahidleri dinlemiştir.

General Marshall, Moskova konferansında bulunacak

New-York 29 (Radyo) — Dış Işleri Bakanı Gl. George Marshall, gelecek martın onunda Moskovada toplanacak dört devlet Dış İşleri Bakanı konferansında hazır bulunmağa çalışacağını bildirmiştir. General Marshall, yanında kimleri götüreceğini henüz kararlaştırmamıştır.

Zonguldakta zelzele

Zonguldak, 29 (Hususî) — Bugün saat onu çeyrek geçe şehrimizde orta şiddette bir zelzele olmuştur. Bir çok binalardan halk, korku ile sokağa çıkmışlardır. Zelzele önce hafif başlamış ve bir aralık şiddetli olarak on saniye devam etmiştir.

Son dakika:

Bu sabah Unkapanında altı ev yandı

Bu sabah ikiye doğru Unkapanı, Hacıkadın mahallesinde Celâl adında bir şahsa aid evden çıkan yangın, süratle genişlemiştir. Ateşin genişlemesi üzerine yangın yerine İstanbul ve Beyoğlu itfaiyeleri gelmiştir. Gazetemiz makineye verildiği ana kadar üçer katlı 6 evin yandığı ve ateşin söndürülmek üzere olduğu öğrenilmiştir.

Yangının şebebi etrafında tahkikat yapılmaktadır.

TARİŞ
ŞARABLARI
Hakikî bir zevk duymak için evinizde bu şarablardan bulundurunuz.
TARİŞ

ki Demokrat muhalefet iktidar takdirde Halk Partisinin yap emekçi kütlelerin inkılâbcı mi ri olan bizlere; yabancı, düşm melesi yapmıyacak; bilâkis h setlerinde tarafımızdan dest kıymet vereceklerdir.)

Biraz aşağıda şu satırları o

(...Kat'î halk mücadelesine şa ğımızı ümid ettiren emareler disler ortalıkta dolaşmaktadır bu rivayetlere dayanarak; kısm lekette mevcud içtimaî kuvv vazenesini ve dış âlemde barış ması projesi gözönünde bulun şu ihtimallerden birinin meml lişeceği tahmin olunabilir:

Demokrat muhalefet ve M

Bu yazıda ileri sürülen ihti birincisi şöyle ifade edilmiştir rat muhalefet ve Mareşal; M çimlerin meşruiyetini tanım ve millî iradenin kendini göst ilân ve toptan istifa ederek n halk arasına intikal ettirirler.

Sistemli bir şekilde

Komünist partisi, demokrat yetlerden faydalanarak, ihtilâl bir zemin hazırlamak için c bütün mukavemet unsurların takatsiz düşürmek, içtimaî niz bağları koparmak taktiğini de tatbik etmekte gecikmemiştir. diğer komünist fikirli gazetele bir şekilde ve her yönden cem tün müesseselerine, manevî d açıkça hücum etmişler, memn likleri körüklemek, sosyal ve nizamı bozup ve çığırından çı termek için hiç bir fırsatı ka lardır.

Şefik Hüsnünün kurduğu

Komünist Şefik Hüsnünün «Türkiye Sosyalist Emekçi v Partisi» aynı şahsın 1919 da k o zamandanberi faaliyetini a durmamış olan Türkiye komün sinin hattâ o zamanki isminde bir değişiklik yapmaksızın re aleniyet sahasına çıkmasından şey olmadığı görülüyor.

Şefik Hüsnünün evrakı arası nan (Bir demokrat millî birli kurmak lâzım) serlevhalı, 3 1945 tarihli vesikadan:

Demokrat burjuva grupları larla yanyana, şehir ve köyler lif çalışan halk sınıflarını tem üzere teşekkül edecek, antifaşi cı, işçi ve köylü partileri ve m liklerine bu hareket içinde ç bir faaliyet payı düşecektir.

İleri demokratlar cephesin (Türkiye Komünist Partisi):

İleri demokratlar cephesind komünist partisinin oynayaca mühimlerinden biri olacaktır. 2 miz, milletimizin en şuurlu, en derl inkılâbcı sınıfı olan şehir ve k çilerinin öz savaş teşkilâtı oln mıyor, aynı zamanda o, her hişlere göğüs gererek aralıks ve mücadelelerine devam memleketin içtimaî ve siyasî akışı içinde onunla kaynaşmış lenmiş bulunuyor.

T. K. P. müsavi haklı, kan yasî teşekkül sıfatile demokra liklerinden faydalanarak hall arasında açık çalışmak imkân çirinciye ve bunun neticesi n barı herkesin gözü önünde b ya kadar millî birlik cephesin cak diğer demokrat partiler v lerle elele memleketimizde de kök salması, faşizm ve ırkçı rının tamamile ezilmesi ve t uğrunda kardeşçe sistemli b girişmek ve iktisadiyatımızın işçilerin sıkı kontrolu altın devletçilik temeli üzerinde, bir tarzda gelişmesine yardı başka bir iddiada değildir.

Komünist partisi

Keza Şefik Hüsnünün el zılmış diğer bir vesikasından

«Türkiye Komünist Partis nin hususî şartları içinde e millî burjuvazi ve derebeyl Sosyalist Sovyetler Birliği letarya inkılâbı ve kom hine mücadele ve mevcu hâkimiyetini devirerek ye rejimini kurmak gayesini ta

Bundan başka

T. S. E. K. P. nin resmî örtülü tabirlere rağmen ha bir komünist partisi olduğ arasında konferanslar ve k ederek gizli komünist pr tahrik faaliyetinde bulunduğ partinin teşekkülünden evv rak faaliyette bulunan ve Ş nün teşvikile ötedenberi T rını üçüncü enternasyonal t rulan ve birer komünist t tiştiren Şark Üniversitesin

---

YAVUZ SULTAN SELİM AĞLIYOR

Tefrika : 158 — *Yazan:* **Feridun Fazıl Tülbentçi**

Yakub, Padişaha teminat verdi:

— Hasan kulunuz için bir tehlike yok sultanım. O şeytana bile külâhını ters giydirir. Bir kaç güne kalmaz huzurunuzdadır.

Yakubun hakkı vardı. Çal Hasan bir hafta sonra çıkageldi. Bir akşam üzeri konağın selâmlık dairesinde toplanmış, konuşuyorlardı. Akşam yemeğini hep beraber yiyeceklerdi. Mevzu hep Çal Hasanın Rodostan hareket edip etmediği üzerinde idi. Bölükbaşı Cafer endişe ile:

— Hasan Beye bir şey olursa biz ne yaparız?

Diyordu. Tam bu sırada Halis kaptan odadan içeriye girdi. Hep yerlerinden fırladılar:

— Ne o Hasan Bey yok mu? Başına bir felâket mi geldi?

Diye bağırdılar. Halis kaptan katıla katıla gülüyordu:

— Onun başına hiç felâket gelir mi? Vallahi beyzadelerim, şeytan onun yanında düpedüz bir aptaldır. Merak etmeyin bir saate kadar buradadır. Şövalyenin evine uğradı. Aralarında dehşetli bir ihtilâf var.

Yakub atıldı:

— Ne ihtilâfı?

Halis kaptan kısaca anlattı; şövalye Andrea Rodostan kardeşi Ciovanni, karısı, baldızı ve üç kızını beraber getirmişti. Ayrıca yelkenliye on fıçı da şarab yüklemişlerdi. Yolda altınların sahte olduğunu anlayan şövalye, yelkenli Kumkapıya geldiği zaman şarab fıçılarını vermek istememiş, sebeb olarak da kendisinin Venedikte şatoları, uşakları ve şarab dolu mahzenleri olduğunu ileri sürmüştü. Hasan Bey ise oralı olmamış, hiç olmazsa, dört tanesinin kendisine verilmesini istemişti.

Halis kaptan anlattıkça, meclisi bir neşedir alıyor, her kafadan bir ses çıkıyordu. İhtiyar Filipos amca ne söyliyeceğini bilemiyor, yalnız Çal Hasanın şarab seçmekteki meharetini sayıp döküyordu:

— Kumkapı kilisesinde eskiden bir papaz vardı. En kıdemli meyhaneciden fazla şarabdan anlardı. Kiliseye ayık gittiğini bilen yoktu. Fakat bu papaz bizim Hasan Beyin yanında hiç kalır.

Seyid Murtaza Efendi de lâf olsun diye Filipos amcayı tasdik ediyordu. Meclis sevinc ve neşe içinde devam ederken Hasan Bey de geldi. Hiddetli gözüküyordu. Odada bulunanların hepsi boynuna sarılarak alnından ve yanaklarından öptüler. Kendisine baş köşede yer verdiler. Hasan Beyin hiddeti geçmemişti:

— Şu şövalye denilen herif gibisini hayatımda görmedim. Üç ay arkadaşlık ettik, bütün ailesini buraya getirdik, hâlâ yaranamadık. Şarab parasını ben verdiğim halde bana hisse vermek istemiyor. Venedikteki şatolarından, şarab mahzenlerinden bahsediyor, hay olmaz olaydı. Herif utanmadan: «Beyzadem, sana baldızımı vereceğim, bu şarabları düğünde misafirlere ikram ederiz.» diye beni atlatmak istiyor. Halis kaptan da güya arkadaş olacak. Hiç yardım etmedi, şövalye ona da kardeşi Ciovanninin büyük kızını verecekmiş.

Filipos amca merakla dinliyordu. Onun en ziyade meşgul olduğu mesele şarab fıçıları idi.

— Yazık beyzadem gözümden düştün. Halbuki ben hiç olmazsa üç fıçıyı alacağını ümid ediyordum.

Mütaleasında bulundu. Çal Hasan, Filipos amcayı işitmemiş gibi davrandı. Osmana talimat verdi:

— Haydi Osman, sen delikanlısın, aşağıda hayvanın sırtında iki şarab fıçısı var. Bölükbaşı Caferle beraber gidip getirin.

Kahkahalar birbirini kovaladı. Seyid Murtaza Efendi bile ellerini çırpıyor:

— Beyzadem hiç elin frengine mat olur mu? Elbet onu alt etmiştir.

Diye bağırıyordu. Biraz sonra şarablar odaya çıkarıldı. Dolabdan çıkarılan taslar dizildi. Çal Hasanın da hiddeti geçmişti. Arkadaşlarını teşvike başladı:

— Haydi çocuklar, bu akşam bendesiniz, yıl üç yüz altmış beş gün ben de sizdeyim.

Sofralar kuruldu, âlem geceyarısına kadar devam etti. Kadehler doldu, boşaldı. Rodos seyahatini soranlara Hasan Bey:

— Şimdi bunu bırakın, işte sağ salim gittik, geldik.. Yarın sağlam kafa ile hepsini anlatırım, işler yolunda gitti ve gidiyor.

Cevabını veriyor, bu meseleyi içki sofrasında konuşmak istemediğini ihsas ediyordu. Kafalar iyice dumanlandıktan sonra, Çal Hasan, sazını alarak memleket havalarına başladı. Hem söylüyor, hem çalıyordu. Seyid Murtaza Efendi de bildiği bazı havalara pes perdeden iştirak ediyordu. Geceyarısına doğru Hasan Bey arkadaşlarından izin aldı:

— Darılmayın, ben bu akşam, şövalyelerde kalacağım. Zavallı Andrea altın peşinde, onu teselli etmek lâzım.

Kimbilir belki, şövalyenin dul baldızı kendisini bekliyordu. Çünkü Rodosa hareket etmeden iki gün evvel baldız Viyoletta ile bir kaç saat konuşmak fırsatını bulmuş ve ahpab olmuşlardı. Hattâ Viyoletta bunu bir münasebetle Filipos amcaya açmış ve:

— Hasan Bey ne cana yakın adam.

Demişti.

Ertesi günü, Yakub, Şahin ve Çal Hasan Yenisaraya giderek Padişahın huzuruna çıktılar. Selim, hepsine ayrı ayrı iltifat etti, hatır sordu:

— Hasan herhalde iyi haberlerle gelmiştir. Bizi merakta bıraktı.

(Arkası var)

hazırız. Bununla Rusyanın
lduğunu söylemek değil de
zı tanıtmak için az zaman
tay meselesini ortaya atacağı-
onun müzaharetini kabul et-
ade olduğumuzu anlatmak is-

Semih Ziya Akbil

Hataydaki akisler

29 (Hususî) — Suriye hükû-
«Hatay davasını» Birleşmiş
teşkilâtına havaleye karar
lduğuna dair çıkan haberler
üyük bir hayret uyandırmıştır.
kadar gerek Suriyenin zalimane
tında yaşayan Lâzkiye ve Ha-
isindeki yüz binden fazla Türk
n gerek Lâzkiye ve civarında-
levlerinin bu fena Suriye ida-
bir an evvel kurtarılmaları için
rtaya atılan arzular bu haberle
daha kuvvetlenmiş bulunmak-

Muhtar seçimleri

Ankara, 29 (Telefonla) — Öğrendiğime göre Türkiyenin her tarafında muhtar seçimleri 22 - 28 şubatta yapılacaktır.

Tekel yolsuzluğu tahkikatı

Ankara, 29 (Telefonla) — Anayasa komisyonu Tekel yolsuzluğu hakkındaki tahkikatına bugün de Meclis toplantısından sonra devam etmiştir. Bugünkü toplantıda komisyon, İstanbuldan gelen bazı şahidleri dinlemiştir.

General Marshall, Moskova konferansında bulunacak

New-York 29 (Radyo) — Dış İşleri Bakanı Gl. George Marshall, gelecek martın onunda Moskovada toplanacak dört devlet Dış İşleri Bakanı konferansında hazır bulunmağa çalışacağını bildirmiştir. General Marshall, yanında kimleri götüreceğini henüz kararlaştırmamıştır.

Zonguldakta zelzele

Zonguldak, 29 (Hususî) — Bugün saat onu çeyrek geçe şehrimizde orta şiddette bir zelzele olmuştur. Bir çok binalardan halk, korku ile sokağa çıkmışlardır. Zelzele önce hafif başlamış ve bir aralık şiddetli olarak on saniye devam etmiştir.

Son dakika:

Bu sabah Unkapanında altı ev yandı

Bu sabah ikiye doğru Unkapanı, Hacıkadın mahallesinde Celâl adında bir şahsa aid evden çıkan yangın, süratle genişlemiştir. Ateşin genişlemesi üzerine yangın yerine İstanbul ve Beyoğlu itfaiyeleri gelmiştir. Gazetemiz makineye verildiği ana kadar üçer katlı 6 evin yandığı ve ateşin söndürülmek üzere olduğu öğrenilmiştir.

Yangının şebebi etrafında tahkikat yapılmaktadır.

TARİŞ
ŞARABLARI
Hakikî bir zevk duymak için evinizde bu şarablardan bulundurunuz.

Rusya - İngiltere ittifakı

— Başlarafı 1 inci sahifede —

giliz - Fransız ittifakı

29 (a.a.) — İngiltere ile
arasında bir ittifak andlaşma-
t'i müzakerelere Londrada bu-
anmıştır.

bir İngiliz - Rus anlaşması

29 (a.a.) — Bale'de çıkan
Zeitung» gazetesinin Müttefik
ynaklarına atfen neşrettiği bir
göre, Sovyetler Birligile İngil -
ında Avrupada İngiliz ve Sov-
ış bölgelerini tahdid için gizli
şma akdedilmiştir. Anlaşmaya
lkanlar - Türkiye ve Yunanis-
ç olmak üzere Rus nüfuzuna
r. Buna mukabil Sovyetler, O-
elsse hattının batısındaki Alman
ı teşkilâtlandırılması işini ba-
lerine terketmektedir.
bu habere göre, İngiliz - Rus
aşması, Türkiye meselesi hak-
çbir hükmü ihtiva etmemek-
kenli Boğazlar meselesini mu-
ırakmaktadır.
ve Ortaşark için ise Mosko-
memleketlerini İngiliz bölge-
hil telâkki etmektedir. Hattâ
Filistin, Ürdün, Irak; Suriye
anı ihtiva edecek olan Büyük
levletinin kurulmasına da mu-
tmemeği taahhüd etmiştir. Ürlı Abdullah, büyük Suriye dev-
başına getirilecektir. Sovyetler
zerbaycanda, Ingiltere de Kür-
genişlemek siyasetinden vaz-
edirler.

lenderesin belediye başkanları
an açılan davalardan beraetine,
açtığı davada üç gün hapse
iyetine ve bu cezanın teciline
ermiştir.. Hüküm temyiz edile-

Muhtelif protokol ve partinin de legal kisve altında saklanan hakikî çehresini aydınlatmaktadır.

Esasen elde mevcud olan bir vesikadan alınan şu satırlar memleketimizde komünistlerin vaziyetini kâfi derecede aydınlatmaktadır.

«... Türkiyede bir tek komünist partisi vardır ve bunun bütün Türkiyeye yayılmış irtibatlı irtibatsız azaları vardır. Öbür tarafı lâftır.»

Biraz aşağıda:

«Bizde sağ komünistler; sol komünistler; sosyalistler diye bir dava da yoktur. Yalnız Kızılordunun Alman hududlarına indirdiği darbeleri hayranlıkla seyreden ve onun büyük zaferleri yanısıra mütevazice yürümek istiyen komünistler ve komünist partisi vardır.»

«Ne Ardahan; ne Kars; ne de Boğazlar meselesi»

Komünistler, memleketi içinden yıkmak gayesini istihdaf eden faaliyetlerile müvazi olarak; harici siyaset alanında da onu zayıf düşürmek ve yalnız bırakmak çarelerini aramışlardır.

Önemle gözden geçirilmeğe değer vesikalar:

Şefik Hüsnünün evrakı arasında çıkan «muhalefet birliği» başlıklı ve 15/9/1945 tarihli yazıda aşağıdaki satırlar vardır.

«... Halk Partisi ancak haricden biraz yardım koparmak ümidile galib demokrasiye yaranmak için memlekette muhalefet üzerine çöken tazyiki hafifletmiştir. Mesele ne Ardahan; ne Kars; ne de Boğazlar meselesidir; sadece Halk Partisinin dört elle hükûmet başında kalmak istediği meselesidir.»

Amerikan gazetecilerine mektub

Gene Şefik Hüsnünün evrakı arasında bulunan ve Amerikan gazetecilerine yazıldığı anlaşılan 21 şubat 1945 tarihli bir mektubdan:

(Yaşadığımız Türkiyedeki otoriter rejim iktidar inhisarını büyük bir kıskançlıkla elinde tutmakta ve faşistliklerden mülem olan metod ve icraatını demokrasi ile perdelemeğe çalışmakta... Resmî veya yarıresmî şasiyetler tarafından desteklenen bu riyakâr idare o derecede maharetle idare edilmektedir ki yabancıların aldatıcı dekorun maskelediği hakikati görmelerine imkân bırakmamaktadır.)

«Komşu devlet»

Şefik Hüsnü diğer mektubunda:

«... Bir demokrat millî birlik cephesi kurmak ve Türkiye komünist partisine bağlı bir ileri demokratlar cephesi» vücude getirmek lüzumunu müdafaa etmekte ve bu maksadla tanzim ettiği bir programın 25 inci maddesinde açık olarak şu isteği belirtmektedir:

«Bu kadar kat'i bir rol oynamakta olan bu komşu devlete içten dost ve onun yüzde yüz itimad edeceği şahsiyetlerden mürekkeb bir hükûmeti başımıza getirmekle ancak kabildir.

Dikkate şayandır ki, sıkıyönetim kararından önce memleketin iki yerinde komünistlerin aşırı faaliyetleri adalet cihazının dahi harekete geçmesini intac eylemiştir.

1 — Sosyalist emekçi ve köylü partisinin Gaziantep şubesi kurucuları, «içtimaî sınıfları birbiri aleyhine tahrik ve içtimaî nizamı bozmağa teşvik edici» mahiyette faaliyetlerinden dolayı 19.10.1946 tarihinde mahallî savcılıkça mahkemeye verilmiş ve tevkif edilmişlerdir.

2 — Eskişehirde «Serbest sanayi işçileri sendikası» kurucuları, kanunen memnu olan komünist propagandası yaptıklarından dolayı mahkemeye verilmişler ve neticede 11.12.1946 tarihinde ikişer yıl hapse mahkûm olmuşlardır.

Görülüyor ki sosyalist ünvanı altında kurulan hakikatte komünist partilerin ve bunlara bağlı sendikaların kanun dışı faaliyetleri sıkıyönetimden evvel adalet cihazımızca dahi sezilerek gereken kanunî kovuşturma yapılmıştır.

Yurdun muhtelif köşelerinde beliren bu müfrit solcu ve kanuna aykırı hareketlerin örtülü şekiller altında çalışan Türkiye komünist partisin ı İstanbuldaki merkezinden idare edildiğinin vesikalarla sabit oluşu ve olayların dikkati çekici şekilde sıklaşması, zarurî olarak sıkıyönetim komutanlığını malûm kararı almağa götürmüştür.

Sıkıyönetim, 16.12.1946 tarihli kararı, bu parti ve sendikaların cemiyetler kanununun birinci maddesinde yazılı «amacları kanuna aykırı» ve aynı kanunun dokuzuncu maddesinin «D» bendinde yazılı «gayelerini saklayan dernekler» mahiyetinde oluşlarına dayanmaktadır.

Ele geçen vesikalar Şefik Hüsnü ve Esad Adilin örtülü olarak kurdukları Türkiye sosyalist emekçi ve köylü partisile Türkiye sosyalist partisinin, kanunların yasak ettiği faaliyetlerde bulunduklarını tesbit etmektedir.

Sayın arkadaşlarım:

Sıkıyönetim isabetli bir seziş mahsulü olduğu bu açıklama ile sabit olan kararından sonra büyük milletimizin ve onun büyük meclisinin derin bir hassasiyetle kovuşturduğu bir konunun bugünkü durumunu eldeki bir kısım vesikalara dayanarak açıklıdım. Bu konu ile ilgili suçlular kaza mercilerinin elindedir.

Son söz adaletindir.

İç İşleri Bakanının bu açıklamasını takiben soru önergesi sahibi Giresun milletvekili Ahmed Ulus demiştir ki:

«— İç İşleri Bakanının izahatlarını dikkatle dinledim. Receb Peker hükûmetinin bu iş üzerinde hassasiyetle durmasından haz duydum. Yalnız bu vesikaların mahkemeye aynen neşredilmesini rica edeceğim. Başka diyecek bir şeyim yoktur.»

Yanlış bir haber

Izmir, 29 (Telefonla) — Şehrimizde intişar eden Ticaret gazetesi bugünkü nüshasında eski Dış İşleri Bakanı Tevfik Rüştü Arasın mevkuf bulunduğuna dair Ankaradan aldığı bir haberi neşretmiştir.

CUMHURİYET — İzmir muhabirimizin telefonu üzerine burada tahkikata bulunduk. Emniyet Müdürü Ahmed Demirden keyfiyeti sorduk. Bize şu cevabı verdi:

«— Tevfik Rüştü Aras mevkuf değildir. Haberin kat'iyen aslı yoktur. Bu haberin, bugün Mecliste okunan Tevfik Rüştü Arasa aid mektublardan galat olması ihtimali vardır.»

Tevfik Rüştü imzalı mektub

Dr. Tevfik Rüştü Aras imzalı mektub:
9/IX/946

«Aziz dostlarım Cami ve Sertel Beyefendilere.

Mektubunuzu Mareşala kendim götürdüm. (Bu mektub, yukarıdaki mektubdur) görüşlerinizi ayrıca ben de izah ve teyid ettim. Müşarünileyh bu suretle hareketinizden çok memnun oldu.

Ve yazacağım cevabda sönmez muhabbetlerini tebliğ etmekliğimi rica etti. (Soldan bir ses -kanımın son damlasına kadar-) sizin de makul göreceğini kuvvetle ümid ettiğim netice ve kararı Özdemir oğlumuz tafsilâtile size arzedecektir. Bu münasebetle de derin hürmetlerimi sunarım.»

Feridun Fazıl Tülbentçi

ldızımı vereceğim, bu şarabları
misafirlere ikram ederiz.» diye
atmak istiyor. Halis kaptan da
kadaş olacak. Hiç yardım etmedi,
ona da kardeşi Ciovanninin bü-
ni verecekmiş.
s amca merakla dinliyordu. Onun
de meşgul olduğu mesele şarab
di.
zık beyzadem gözümden düştün.
ben hiç olmazsa üç fıçıyı ala-
mid ediyordum.
easında bulundu. Çal Hasan, Fi-
ncayı işitmemiş gibi davrandı.
talimat verdi:
ydi Osman. sen delikanlısın, aşa-
yvanın sırtında iki şarab fıçısı
lükbaşı Caferle beraber gidip ge-

ahsalar birbirini kovaladı. Seyid
a Efendi bile ellerini çırpıyor:
eyzadem hiç elin frengine mat olur
bet onu alt etmiştir.
bağırıyordu. Biraz sonra şarablar
çıkarıldı. Dolabdan çıkarılan tas-
ldı. Çal Hasanın da hiddeti geç-
Arkadaşlarını teşvike başladı:
Haydi çocuklar, bu akşam bende-
yıl üç yüz altmış beş gün ben de
sizdeyim.

Sofralar kuruldu, âlem geceyarısına kadar devam etti. Kadehler doldu, boşaldı. Rodos seyahatini soranlara Hasan Bey:

— Şimdi bunu bırakın, işte sağ salim gittik, geldik.. Yarın sağlam kafa ile hepsini anlatırım, işler yolunda gitti ve gidiyor.

Cevabını veriyor, bu meseleyi içki sofrasında konuşmak istemediğini ihsas ediyordu. Kafalar iyice dumanlandıktan sonra, Çal Hasan, sazını alarak memleket havalarına başladı. Hem söylüyor, hem çalıyordu. Seyid Murtaza Efendi de bildiği bazı havalara pes perdeden iştirak ediyordu. Geceyarısına doğru Hasan Bey arkadaşlarından izin aldı:

— Darılmayın, ben bu akşam, şövalyelerde kalacağım. Zavallı Andrea altın peşinde, onu teselli etmek lâzım.

Kimbilir belki, şövalyenin dul baldızı kendisini bekliyordu. Çünkü Rodosa hareket etmeden iki gün evvel baldız Vivoletta ile bir kaç saat konuşmak fırsatını bulmuş ve ahpab olmuşlardı. Hattâ Vivoletta bunu bir münasebetle Filipos amcaya açmış ve:

— Hasan Bey ne cana yakın adam. Demişti.

Ertesi günü, Yakub, Şahin ve Çal Hasan Yenisaraya giderek Padişahın huzuruna çıktılar. Selim, hepsine ayrı ayrı iltifat etti, hatır sordu:

— Hasan herhalde iyi haberlerle gelmiştir. Bizi merakta bıraktı.

(Arkası var)

Bu Akşam SARAY Sinemasında
Güzellik.. Şıklık.. Sevimlilik.. Aşk filmi..
GİZLİ YARDIMCI
(OVER 21)
Güzel ve şayani hayret macera filmi başlıyor. Baş rollerde:
İRENNE DUNNE
ALEXANDER KNOX — CHARLES COBURN
Sevdiği erkeği himaye etmek ve kalbini kazanmak için kendisini fahişe gibi gösteren kibar bir kadının macerası.

RADYO

Bugünkü Program

7,28 Açılış ve program — 7,30 Müzik (Pl.) — 7,45 Haberler — 8,00 Müzik (Pl.) — 8,30 Kapanış.

★

12.28 Açılış ve program — 12,30 Müzik (Pl.) — 13,00 Haberler — 13,15 Türkçe plâklar — 13,30 Kapanış.

★

17,58 Açılış ve program — 18,00 Müzik: Hafif melodiler — 18.15 Dans orkestrası — 19,00 Haberler — 19,15 Geçmişte bugün — 19,20 Şarkılar ve türküler — 19,45 Türk müziği — 20,15 Radyo gazetesi — 20.30 Serbest saat — 20,35 Karışık şarkılar — 21,00 Konuşma — 21,15 Senfoni orkestrası — 22,15 Dans müziği (Pl.) — 22,45 Haberler — 23,00 Kapanış.

BULMACA

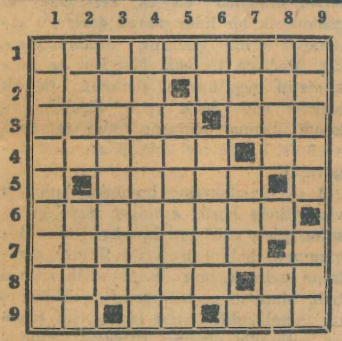

Soldan sağa:

1 — Edirnemizin uğradığı son felâket (İki kelime). 2 — Eski Türk kabilelerinden biri. Orta Asyada bir göl. 3 — Dalın çıktığı yer. ıstırab. 4 — Bir ay, bir sıfat takısının tersi. 5 — Tersi uydurma hikâyedir. 6 — Talik edemiyen. 7 — Büyük ve muazzam. 8 — Nezretmek. bir renk. 9 — Faydalının yarısı. cüz'i, yukarı kısım.

Yukarıdan aşağıya:

1 — Isıtma vasıtalarından birini tutuşturan (İki kelime). 2 — Şans getirir. sabundan daha kuvvetli bir temizleme vasıtası. 3 — Ahmaklara yakışır bir tarzda. 4 — Miktarı fazla bir şekilde eksilememe. 5 — Boyunu küçültüp azaltmaz. 6 — Bir harfin okunuşu, bir spor vasıtası. 7 — Seciye. çeviriniz «ad» manasına gelir 8 — Bir erkek adı, iskambilde bir kâğıd. 9 — Bir çeşid kaplıca. aşağı kısım.

Evvelki Bulmacanın halledilmiş şekli

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	İ	Ç	D	U	R	U	M	■	K
2	L	A	İ	N	■	B	A	L	O
3	İ	P	T	A	L	■	K	A	L
4	Ş	A	M	L	I	■	A	F	İ
5	M	■	E	M	S	İ	L	E	■
6	E	F	K	A	R	■	E	T	İ
7	M	İ	■	K	A	R	■	M	A
8	E	D	A	■	S	E	N	E	D
9	K	E	L	T	■	T	E	K	E

BORSA

İstanbul Borsasının 29/1/947 fiatları

			Kapanış
Londra	— 1	Sterlin	11.2840
New-York	— 100	Dolar	282,80
Paris	— 100	Fransız Fr.	2,35
Cenevre	— 100	İsviçre Fr.	67,535
Amsterdam	— 100	Florin	105,5575
Brüksel	— 100	Belçika Fr.	6,3875
Prag	— 100	Çekoslovak Kr.	5,60
Stockholm	— 100	İsveç Kr.	78,27

ESHAM VE TAHVİLÂT

% 5 faizli ikramiyeliler

İNŞAAT VE YOL MÜTEAHHİDLERİNE

Amerikadan yeni gelen

- Betonyer makinaları
- Taş kırma makinaları
- Asfalt püskürtme makinaları
- Santrifüj tulumbaları
- Benzin motopompları
- Dizel Elektrojen Grupları

Bu haftadan itibaren satişe arz edilecektir.

OTOKAR MÜESSESESİ
Taksim, Şehit Muhtar Cad. 3/2 - İstanbul
Telefon : 82608
Telegr.: OTOKAR-İSTANBUL

Satılık Çam Direk

Devlet Orman İşletmesi Silifke Müdürlüğünden:

1 — İşletmemize bağlı Silifke kazasının Say harmanı deposunda istifte mevcud 3172 aded muadili 180 metre küp 797 desimetre küp çam direk açık artırma suretile satılığa çıkarılmıştır.

2 — Beher metre küpün muhammen bedeli 42 liradır.

3 — Arttırma 5/2/947 tarihine rastlayan çarşamba günü saat 15 te İşletme binasında yapılacaktır.

4 — Muvakkat teminat 569 liradır.

5 — Şartname Orman Genel Müdürlüğünde; Mersin, Adana, Silifke İşletme müdürlüklerinde görülebilir.

6 — Isteklilerin muayyen gün ve saatte İşletme merkezinde komisyona müracaatleri. (964)

SATILIYOR

ÇOK KIYMETLİ BİR MAĞAZA

Galatasaray, İstiklâl caddesinde 214 No.lı çift vitrinli güzel bir mağaza şuyuun izalesi için 17/2/947 pazartesi saat 16 - 17 de Beyoğlu, 3 üncü Sulh Mahkemesinde satılacaktır. İzahat: Galata, Demirbağ Han No. 18. Tel: 40304.

Toprak Mahsulleri Ofisi Ankara Şubesinden:

Polatlıda Ziraî Kombinalar İşletmesindeki hububatımızdan on bin tonunun Polatlıya nakli işi 6/2/947 perşembe günü saat 15,30 da şubemizde açık eksiltmeye çıkarılacaktır.

Taliblerin mezkûr gün on bin lira muvakkat teminat akçelerile şubemize müracaatleri ilân olunur. (918)

YOL YAPTIRILACAK

Adana Belediye Başkanlığından:

1 — Belediyemize aid Karaisalı yolunun parke olarak yaptırılması işi kapalı zarf usulile eksiltmeye konulmuştur.

2 — Keşif bedeli 54985,85 lira, geçici teminatı 4123.94 liradır.

3 — İhalesi 11/2/947 salı günü saat 16 da Belediye Encümeninde yapılacaktır.

4 — Bu işe aid teklif mektublarının ihale günü mevzuu bahis belirli saatten bir saat evvel yani saat 15 e kadar Belediye Encümeni Başkanlığına verilmesi şarttır. «Postada vâki gecikmeler kabul edilmez.»

5 — Eksiltmeye girebilmek için taliblerin ihale gününden en az üç gün evvel Belediye Başkanlığına müracaat ederek Fen İşleri Müdürlüğünden ehliyet vesikası almaları şarttır.

6 — İş bu yola aid keşif, şartname ve diğer evrak Belediye Fen İşleri Müdürlüğünde isteyenlere bedelsiz verilir. (771)

Limanımıza gelen ve giden VAPURLAR

FRATELLİ SPERCO
İSTANBUL ve İZMİRDE
Vapur Acentaları
KONIKLIJKE NEDERLANDSCHE STOOMBOOT - MAATSCHAPPIJ N. V.
K. N. S. M.
Hollanda Kıralığı
Vapur Kumpanyası
AMSTERDAM
Avrupa ve Türkiye arasında MUNTAZAM POSTA

Anvers, Rotterdam, Amsterdam için
Limanımızda bulunan
JUNO Vapuru
31 ocakta
RİTA Vapuru
8 şubatta hareket edeceklerdir.

Amsterdamdan hareket
VENUS Vapuru
28 ocakta
HERCULES Vapuru
5 şubatta hareket edeceklerdir.

ARMEMENT İGNAZİO MESSİNA et Co.
CENOVA
İtalya ve Türkiye arasında muntazam 15 günde bir posta

Napoli ve Cenova için
LİBERTA Vapuru
Limanımızda olup 31 ocakta hareket edecektir.
CARBONELLO Vapuru
6 şubatta hareket edecektir.

TRİESTE için
NORSE LADY Vapuru
Limanımızda olup 1 şubatta hareket edecektir.

C. İ. T.
COMPAGNIA İTALİANA TURISMO
Kara ve Denizyolları Seyahat Biletleri — Turizm — Otel tedariki ve bagaj sevki için dünya teşkilâtı.
Her türlü malûmat için Türkiye Umum Vekilliğine müracaat
FRATELLİ SPERCO
İstanbulda: Hüdavendigâr Han, Galata Tel.: 40919
İzmirde: Cumhuriyet Bulvarı, 104 Tel.: 2004

SVENSKA—ORIENT LİNİEN
Limanımızda bulunan
BİRKALAND
Vapuru hamulesini boşalttıktan sonra 31 ocakta İSKENDERİYE, HAYFA ve GOTHENBURG için eşyayi ticariye alarak hareket edecektir.
DİKKAT: Bütün vapurlar soğukhava tertibatı ve zeytinyağ ile nebatî yağlar nakliyatı için hususî sarnıçlarla mücehhezdirler.
Fazla tafsilât için Galatada

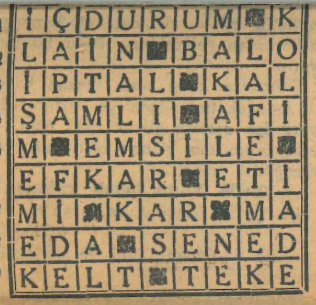

BORSA

İstanbul Borsasının 29/1/947 fiatları

		Kapanış
Londra	— 1 Sterlin	11.2840
New-York	— 100 Dolar	282,80
Paris	— 100 Fransız Fr.	2,35
Cenevre	— 100 İsviçre Fr.	67,535
Amsterdam	— 100 Florin	105,5575
Brüksel	— 100 Belçika Fr.	6,3875
Prag	— 100 Çekoslovak Kr.	5,60
Stockholm	— 100 İsveç Kr.	78,27

ESHAM VE TAHVİLÂT

% 5 faizli ikramiyeliler

	Satış
1933 Ergani	23.00
1938 İkramiyesi	21,10
Milli Müdafaa	20,70
D. Yolu ikramiyesi IV	101,25
D. Yolu ikramiyesi V	96,00
Tasarruf bonosu	69.6375

% 7 faizli tahviller

Sivas - Erzurum 1	20,50
Sivas - Erzurum 2-7	20,70
1941 Demiryolu I	20,40
1941 Demiryolu II	21.25
1941 Demiryolu III	21,20
D. D. V.	21.15
%6 D. D.	96.10
Milli Müdafaa I	20.35
Milli Müdafaa II	21.30
Milli Müdafaa III	21,45
Milli Müdafaa IV	20.27
%6 Kalkınma I	96,15

Anadolu Demiryolu Grupu

Anadolu Demiryolu 1-2	92,00
Hisse senedleri %60	52.75
Mümessil sened	70.00

Hisse Senedleri

Merkez Bankası	135,00
İş Bankası	16,00
T. Ticaret Bankası	4,50

İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları

Bu akşam saat 20,30 da
DRAM KISMI
ZEHİR
Yazan: Marguérite Veiller
Türkçesi: Mebrure Koray
Telefon: 42157

KOMEDİ KISMI
KÜÇÜK ŞEHİR
Yazan: Cevad Fehmi Başkut
Telefon: 40409
Pazar günleri 15,30 da matine
Cumartesi ve çarşamba günleri 14 te
ÇOCUK TİYATROSU

UYUZ ve DERİ
Hastalıklarını
DERMOLİV
GEÇİRİR.

ÜROLOG - OPERATÖR Prof.
Bahaeddin Lûtfi Varnalı
Böbrek Mesane İdrar ve Tenasül
Yolları Hastalıkları Mütehassısı
Beyoğlu İş Bankası karşısı Emir-
Nevruz sokak No 10. Panaiya Aprt
No. 2 Telefon: 42203

Sahibi ve Başmuharriri: NADİR NADİ
Bu nüshada yazı işlerini fiilen idare eden
CEVAD FEHMİ
Cumhuriyet Matbaası

Ankara Şubesinden:

Polatlıda Ziraî Kombinalar İşletmesindeki hububatımızdan on bin tonunun Polatlıya nakli işi 6/2/947 perşembe günü saat 15,30 da şubemizde açık eksiltmeye çıkarılacaktır.

Taliblerin mezkûr gün on bin lira muvakkat teminat akçelerile şubemize müracaatleri ilân olunur. (918)

YOL YAPTIRILACAK

Adana Belediye Başkanlığından:

1 — Belediyemize aid Karaisalı yolunun parke olarak yaptırılması işi kapalı zarf usulile eksiltmeye konulmuştur.

2 — Keşif bedeli 54985,85 lira, geçici teminatı 4123.94 liradır.

3 — İhalesi 11/2/947 salı günü saat 16 da Belediye Encümeninde yapılacaktır.

4 — Bu işe aid teklif mektublarının ihale günü mevzuu bahis belirli saatten bir saat evvel yani saat 15 e kadar Belediye Encümeni Başkanlığına verilmesi şarttır. «Postada vâki gecikmeler kabul edilmez.»

5 — Eksiltmeye girebilmek için taliblerin ihale gününden en az üç gün evvel Belediye Başkanlığına müracaat ederek Fen İşleri Müdürlüğünden ehliyet vesikası almaları şarttır.

6 — İş bu yola aid keşif, şartname ve diğer evrak Belediye Fen İşleri Müdürlüğünde isteyenlere bedelsiz verilir. (771)

İnanlı İnekhanesi Müdürlüğünden:

1 — Kurumumuzun 40 ton inek sütü ile 25 ton koyun sütü 7 şubat 1947 cuma günü saat 15 te şartnamesine göre pazarlıkla satılacaktır.

2 — Sütler müteahhidin Muratlıda göstereceği yere teslim edilmek şartile inek sütünün litresi 35 ve koyun sütünün litresi 40 kuruş tahmin edilmiştir.

3 — İsteklilerin 1800 lira muvakkat teminatlarile birlikte komisyona müracaatleri.

4 — Sütlere aid şartnameyi görmek istiyenlerin Kurum Müdürlüğüne müracaatleri ilân olunur. (856)

LABORATUVAR ve İTHALÂTÇILARA

Cenub mıntakasındaki doktorları tanıyan ve doktorlarca çok sevilen işten anlar bir eczacı, bu mıntakalardaki doktorlar nezdinde reklâm yapmak ve malın sürümünü temin etmek kabiliyetindedir.
Müracaat: Adana Posta Kutusu (105).

Belediye Sular İdaresinden:

23 kilometrelik 1000 milimetre dahilî kutrundaki font borular hakkında 5 şubat 1947 günü için mukaddema tayin ve ilân edilen eksiltme tarihi 26 şubat 1947 ye raslıyan çarşamba gününe kadar uzatılmıştır. İstekliler, o gün saat 15 e kadar tekliflerini kapalı zarfla İdare Muamelât Şefliğine verebilirler. (1145)

Adana Belediye Başkanlığından:

1 — Kanara buz nakliye kamyonu için bir karoser açık eksiltme suretile yaptırılacaktır.

2 — Karoserin muhammen bedeli yedi bin lira olup geçici teminat akçesi beş yüz yirmi beş liradır.

3 — İhalesi 7 şubat 947 cuma günü saat 15 te Belediye Encümeninde yapılacaktır.

4 — İstekliler şartnamesini her gün Belediye Yazı İşleri Müdürlüğü ve Kanara Müdürlüğünde görebilirler.

5 — İsteklilerin belli gün ve saatte teminat makbuzlarile birlikte müracaatleri ilân olunur. (1009)

Devlet Demiryolları İşletme U. M. den:

50 Ton Dekistrin Alınacak

Devlet Demiryolları Merkez 9 uncu Kom.syon Başkanlığından:

1 — 50 ton dekistrinin satın alınması kapalı zarf usulile eksiltmeye konulmuştur.

2 — Malzemenin muhammen bedeli 50000 (elli bin) ve muvakkat teminatı 3750 (üç bin yedi yüz elli) liradır.

3 — Şartnameler bedelsiz olarak Ankarada Malzeme dairesinden ve Haydarpaşada Teslimalma ve Yollama Müdürlüğünden verilir.

4 — Eksiltme Ankarada idare binasında Malzeme dairesinde toplanan Merkez 9 uncu Satınalma Komisyonunca 12/2/1947 çarşamba günü saat 15,30 da yapılacağından isteklilerin tekliflerile kanunun tayin ettiği vesikalarını ayni günde nihayet saat 14,30 a kadar makbuz mukabilinde adı geçen komisyon başkanlığına vermeleri (veya muayyen vakitten önce ele geçecek tarzda iadeli taahhüdlü olarak posta ile göndermeleri). (921)

tedariki ve bagaj sevki için dünya teşkilâtı.
Her türlü malûmat için Türkiye Umum Vekilliğine müracaat
FRATELLI SPERCO
İstanbulda: Hüdavendigâr Han, Galata Tel. : 40919
İzmirde: Cumhuriyet Bulvarı, 104 Tel. : 2004

SVENSKA ORIENT LINIEN
Limanımızda bulunan
BİRKALAND
Vapuru hamulesini boşalttıktan sonra 31 ocakta İSKENDERİYE, HAYFA ve GOTHENBURG için eşyayi ticariye alarak hareket edecektir.
DİKKAT: Bütün vapurlar soğukhava tertibatı ve zeytinyağ ile nebatî yağlar nakliyatı için hususî sarnıçlarla mücehhezdirler.
Fazla tafsilât için Galatada Tahir han 3 üncü katta
SCANDİNAVİAN NEAR EAST AGENCY
Vapur acentalığına müracaat.
Telefon: 44993-2-1

Adalet Mensuca Türk Anonim İdare Mecl

Şirketimiz hissedarlar umumî heyeti 2 günü saat 14 te senelik alelâde toplantısını, eylediği Balatta fabrika binası dahilinde ak

Ticaret kanununun 365 inci maddesi v rine göre muayyen hisseleri temsil eden hiss larını, lâzım gelen hisse senedlerini veya mü bir hafta evvel şirketimiz veznesine tevdi ed rica olunur.

RUZNAMEİ MÜZAKERAT:

1 — 1946 yılı işlerine aid meclisi idare rapori
2 — Bilânço, kâr ve zarar hesablarının okun kıbların ibrası,
3 — Devrei faaliyetle müddetleri hitam bu intihabı,
4 — Sene içinde vefat eden ikinci murakıbın tayin olunan yeni murakıbımızın keyfi faaliyetle müddetleri hitam bulan murak lerinin tesbiti,
5 — Kârın sureti tevzii, hususundan ibaret

İstanbul Vakıflar Dire

Müdiriyetimizden maaş almakta olan maaş zam farklarının tevziine başlanmıştır.

Belediye Sular İd

5000 kilo 15 m/m lik kurşun boru, ku be edilecek ve metre tul sıkleti 4 kilodan yağlı kösele, köseleler yağlı ve iyi cins ola

Yukarıda cins ve miktarı yazılı malze tekliflerini 3 şubat 1947 pazartesi günü saat desinde idare merkezinde muamelât dairesi

Maliye Bakanlığ

CİNSİ
Ağaç yazı takımı
» Tampon
Madenî telli kâğıdlık

Resmî daireler ihtiyacı için satın alına ayrı ayrı eksiltmeye konulmuştur. İsteklileri birlikte 13 şubat 1947 perşembe günü saat 14 sunda hazır bulunmaları.

tedariki ve bagaj sevki için dünya teşkilâtı.
Her türlü malûmat için Türkiye Umum Vekilliğine müracaat
FRATELLI SPERCO
İstanbulda: Hüdavendigâr Han, Galata Tel.: 40919
İzmirde: Cumhuriyet Bulvarı, 104 Tel.: 2004

SVENSKA ORIENT LINIEN
Limanımızda bulunan
BİRKALAND
Vapuru hamulesini boşalttıktan sonra 31 ocakta İSKENDERİYE, HAYFA ve GOTHENBURG için eşyayi ticariye alarak hareket edecektir.
DİKKAT: Bütün vapurlar soğukhava tertibatı ve zeytinyağ ile nebati yağlar nakliyatı için hususi sarnıçlarla mücehhezdirler.
Fazla tafsilât için Galatada Tahir han 3 üncü katta SCANDİNAVİAN NEAR EAST AGENCY
Vapur acentalığına müracaat.
Telefon: 44993-2-1

Dr. İhsan Sami
Öksürük Şurubu
Öksürük ve Nefes Darlığı Boğmaca ve Kızamık öksürükleri için pek tesirli ilâcdır.
Herkes kullanabilir.

DOKTOR - OPERATÖR
Mahmud Hidai RONA
Doğum, Kadın Hastalıkları Mütehassısı. Beyoğlu, Parmakkapı Mis sokağı başı numara 1.
Tel: 40273 - Ev Tel: 82949

Ürolog — Operatör
Dr. SUPHİ ARIN
İdrar Yolları ve Tenasül Hastalıkları Mütehassısı. Taksim Sıraselviler 59; saat 15 - 19. Tel 49289

DAVET
Doktor Bay Sadeddin Vedad Koçer, Beyoğlu İstiklâl caddesinde No. 301 Mısır apartımanı 1 No.ya teşrifiniz rica olunur.

Adalet Mensucat Fabrikası Türk Anonim Şirketi
İdare Meclisinden:

Şirketimiz hissedarlar umumî heyeti 21 şubat 1947 tarihine musadif cuma günü saat 14 te senelik alelâde toplantısını, şirketimizin merkezi ticaret ittihaz eylediği Balatta fabrika binası dahilinde aktedecektir.

Ticaret kanununun 365 inci maddesi ve esas mukavelenamemiz hükümlerine göre muayyen hisseleri temsil eden hissedarların toplantıda hazır bulunmalarını, lâzım gelen hisse senedlerini veya müsbit vesikalarını toplantı gününden bir hafta evvel şirketimiz veznesine tevdi ederek duhuliye varakalarını almaları rica olunur.

RUZNAMEİ MÜZAKERAT:

1 — 1946 yılı işlerine aid meclisi idare raporile murakıblar raporunun okunması,
2 — Bilânço, kâr ve zarar hesablarının okunarak tasdiki, idare meclisi ve murakıbların ibrası,
3 — Bu devrei faaliyetle müddetleri hitam bulan idare meclisi azalarının yeniden intihabı,
4 — Sene içinde vefat eden ikinci murakıbımız yerine kanun hükümlerine göre tayin olunan yeni murakıbımızın keyfiyeti tayininin tasdiki, ve bu devrei faaliyetle müddetleri hitam bulan murakıbların yeniden tayinile 1947 ücretlerinin tesbiti,
5 — Kârın sureti tevzii, hususundan ibarettir.

İstanbul Vakıflar Direktörlüğü İlânları

Müdiriyetimizden maaş almakta olan emekli, dul ve yetimlerin üç aylık maaş zam farklarının tevziine başlanmıştır. Müracaatleri. (1144)

Belediye Sular İdaresinden:

5000 kilo 15 m/m lik kurşun boru, kurşun borular 15 atmosferde tecrübe edilecek ve metre tul sıkleti 4 kilodan fazla olmıyacaktır. 500 kilo siyah yağlı kösele, köseleler yağlı ve iyi cins olacaktır.

Yukarıda cins ve miktarı yazılı malzeme satın alınacağından isteklilerin tekliflerini 3 şubat 1947 pazartesi günü saat 11 e kadar Beyoğlu İstiklâl caddesinde idare merkezinde muamelât dairesi şefliğine vermeleri. (1146)

Maliye Bakanlığından:

CİNSİ	Miktarı Aded	Geçici teminatı Lira
Ağaç yazı takımı	2000	525
» Tampon	2000	87
Madenî telli kâğıdlık	1000	187,5

Resmî daireler ihtiyacı için satın alınacak olan yukarıda yazılı malzeme ayrı ayrı eksiltmeye konulmuştur. İsteklilerin teminat parası ve nümuneleri ile birlikte 13 şubat 1947 perşembe günü saat 14 te Beşiktaşta Devlet Kâğıd Deposunda hazır bulunmaları. (859)

Başmüdürlüğünden:

1 — Umumî telefon merkezi levhasini taşiyan yerlerden yapılan bir konuşmadan yalnız (12) kuruş alınmaktadır. Bu kabil telefonların üzerinde bir konuşmanın (12) kuruş olduğunu gösterir levha da asılı bulunmaktadır.

2 — Dükkân, otel... Her nerede olursa olsun umumî olmıyan hususî telefonlarından halka ve müşterilere yaptırılacak konuşmalardan bu kabil telefon ve santralı bulunanlar bir konuşma için en çok (15) kuruş ücret alabilirler. (15) kuruştan fazla ücret istendiği ve alındığı takdirde telefon mukavelenamesinin 20 nci maddesi hükmüne göre bilâkayıd ve şart bu kabil telefon ve santralların derhal kapanması ve mukavelenin iptal olunarak tesisatın kaldırılması kat'iyen zarurî olacaktır. Bu hususa bütün abonelerin nazarı dikkatini celbeder ve bu hususta gerek kendilerinin, gerekse adamlarının müteyakkız bulunmalarını bilhassa rica ederim. (1116)

Etibank İstanbul Şubesinden:

Bankamız ihtiyacı için aşağıda miktar ve numaraları yazılı yerli imalât olmıyan lâstik çizmeler satın alınacaktır.

Taliblerin 6/2/947 günü öğleye kadar muvakkat pey akçesi olarak 2970,— TL. sını şubemiz veznesine yatırarak alacakları makbuzla ayni gün saat 14,30 da Satınalma Komisyonumuzda bulunmaları.

Banka ihaleyi yapıp yapmamakta serbesttir.

25	aded	No.	40
100	»	»	41
125	»	»	42
175	»	»	43
60	»	»	44
10	»	»	45

(1118)

Eskişehir C. Savcılığından:

1 — Eskişehir Ceza ve Tevkifevinin 947 yılı ekmek ihtiyacı kapalı zarf usulile ve 21/1/1947 tarihinde eksiltmeye çıkarılmış ise de kanuna uygun teklif yapılmamış olduğundan yeniden ve ayni usulle eksiltmeye konulmuştur.

2 — Eksiltmeye çıkarılan ekmek miktarı beheri 750 gram olmak üzere 79 bin adeddir. Tahminî bedeli on yedi bin altmış dört lira ve geçici teminatı 1279 lira 80 kuruştur.

3 — Eksiltme, 11/2/947 salı günü saat 15 te Eskişehir C. Savcılığı makamında toplanacak komisyon tarafından yapılacaktır.

4 — Teklif mektublarile geçici teminat makbuzu ve Ticaret Odasından alınacak vesikanın yukarıda yazılı saatten bir saat evveline kadar komisyon başkanlığına verilmesi veya taahhüdlü mektubla gönderilmesi lâzımdır.

5 — Buna dair şartname hergün iş saatlerinde Cezaevi Müdürlüğünde parasız görülebilir. (926)

Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları
Anonim Sosyetesinden:
UCUZ FİATLA BENZİN
Ucuz fiatla benzin rezidüsü satılacaktır. İsteklilerin Paşabahçe Fabrikamız Ticaret Şefliğine müracaatleri ilân olunur.

(Balye Çemberi Satılacak)
İstanbul Defterdarlığından:

Muhammen bedeli Lira	Krş.	Geçici teminatı Lira	
500	10	38	Millî Savunma Bakanlığı Eyüb gayrimamul ambarında bulunan beher kilosu (16.67) kuruş vasatî muhammen bedelli (2000) kilo kadar ince. (1000) kilo kadar kalın balye çemberi parçaları. «Mevcud çemberler üç tondan fazla çıktığı takdirde ihale bedeline göre hesab edilecek fiatla o miktarı da müteahhid almağı kabul edecektir.» Dosya 51190-402

Yukarıda yazılı çemberler 3/2/947 pazartesi günü saat 15 te Millî Emlâk Müdürlüğündeki komisyonda pazarlıkla satılacaktır.

Isteklilerin teminat makbuzları ve kimlik belgelerile ihale gün ve saatinde komisyona, fazla bilgi için sözü geçen müdürlüğe başvurmaları. (1122)

Tekel Genel Müdürlüğü İlânları
Malzeme Alım Şubesinden:

Cinsi	Miktarı	Güvenme parası	Saati
Parşömen kâğıdı	30.000 kilo	7560 lira	10
Elektromotör	9 aded	400 »	10.30

1 — Yukarıda cins ve miktarı yazılı malzeme pazarlıkla satın alınacaktır.

2 — Pazarlık, 25/2/1947 salı günü yukarıda gösterilen saatlerde Kabataşta Genel Müdürlük binasında Malzeme Alım Şubesindeki Komisyonda yapılacaktır.

3 — Şartnameler, hergün sözü geçen şubeden alınabilir.

4 — İsteklilerin belirli gün ve saatlerde güvenme paralarile birlikte mezkûr komisyona müracaatleri ilân olunur.

5 — İdare, kısmen veya tamamen ihalede serbesttir. (920

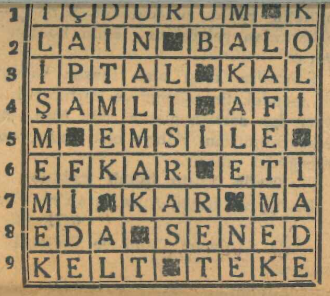

BORSA

İstanbul Borsasının 29/1/947 fiatları

			Kapanış
Londra	— 1	Sterlin	11.2840
New-York	— 100	Dolar	282,80
Paris	— 100	Fransız Fr.	2,35
Cenevre	— 100	İsviçre Fr.	67,535
Amsterdam	— 100	Florin	105,5575
Brüksel	— 100	Belçika Fr.	6,3875
Prag	— 100	Çekoslovak Kr.	5,60
Stockholm	— 100	İsveç Kr.	78,27

ESHAM VE TAHVİLÂT

% 5 faizli ikramiyeliler

	Satış
1933 Ergani	23.00
1938 İkramiyesi	21,10
Milli Müdafaa	20,70
D. Yolu ikramiyesi IV	101,25
D. Yolu ikramiyesi V	96,00
Tasarruf bonosu	69.6375

% 7 faizli tahviller

Sivas - Erzurum 1	20,50
Sivas - Erzurum 2-7	20,70
1941 Demiryolu I	20,40
1941 Demiryolu II	21.25
1941 Demiryolu III	21,20
D. D. Y.	21.15
%6 D. D.	96.10
Milli Müdafaa I	20.35
Milli Müdafaa II	21.30
Milli Müdafaa III	21,45
Milli Müdafaa IV	20.27
%6 Kalkınma I	96,15

Anadolu Demiryolu Grupu

Anadolu Demiryolu 1-2	92,00
Hisse senedleri %60	52.75
Mümessil sened	70.00

Hisse Senedleri

Merkez Bankası	135,00
İş Bankası	16,00
T. Ticaret Bankası	4.50

İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları

Bu akşam saat 20,30 da
DRAM KISMI
ZEHİR
Yazan: Marguérite Veiller
Türkçesi: Mebrure Koray
Telefon: 42157

KOMEDİ KISMI
KÜÇÜK ŞEHİR
Yazan: Cevad Fehmi Başkut
Telefon: 40409
Pazar günleri 15,30 da matine
Cumartesi ve çarşamba günleri 14 te
ÇOCUK TİYATROSU

UYUZ ve DERİ
Hastalıklarını
DERMOLİV
GEÇİRİR.

ÜROLOG - OPERATÖR Prof.
Bahaeddin Lûtfi Varnalı
Böbrek Mesane İdrar ve Tenasül
Yolları Hastalıkları Mütehassısı
Beyoğlu İş Bankası karşısı Emir-
Nevruz sokak No 10. Panaiya Aprt
No. 2 Telefon: 42203

Sahibi ve Başmuharriri: NADİR NADİ
Bu nüshada yazı işlerini fiilen idare eden
CEVAD FEHMİ
Cumhuriyet Matbaası

Ankara Şubesinden:

Polatlıda Ziraî Kombinalar İşletmesindeki hububatımızdan on bin tonunun Polatlıya nakli işi 6/2/947 perşembe günü saat 15,30 da şubemizde açık eksiltmeye çıkarılacaktır.

Taliblerin mezkûr gün on bin lira muvakkat teminat akçelerile şubemize müracaatleri ilân olunur. (918)

YOL YAPTIRILACAK

Adana Belediye Başkanlığından:

1 — Belediyemize aid Karaisalı yolunun parke olarak yaptırılması işi kapalı zarf usulile eksiltmeye konulmuştur.

2 — Keşif bedeli 54985,85 lira, geçici teminatı 4123.94 liradır.

3 — İhalesi 11/2/947 salı günü saat 16 da Belediye Encümeninde yapılacaktır.

4 — Bu işe aid teklif mektublarının ihale günü mevzuu bahis belirli saatten bir saat evvel yani saat 15 e kadar Belediye Encümeni Başkanlığına verilmesi şarttır. «Postada vâki gecikmeler kabul edilmez.»

5 — Eksiltmeye girebilmek için taliblerin ihale gününden en az üç gün evvel Belediye Başkanlığına müracaat ederek Fen İşleri Müdürlüğünden ehliyet vesikası almaları şarttır.

6 — İş bu yola aid keşif, şartname ve diğer evrak Belediye Fen İşleri Müdürlüğünde isteyenlere bedelsiz verilir. (771)

İnanlı İnekhanesi Müdürlüğünden:

1 — Kurumumuzun 40 ton inek sütü ile 25 ton koyun sütü 7 şubat 1947 cuma günü saat 15 te şartnamesine göre pazarlıkla satılacaktır.

2 — Sütler müteahhidin Muratlıda göstereceği yere teslim edilmek şartile inek sütünün litresi 35 ve koyun sütünün litresi 40 kuruş tahmin edilmiştir.

3 — İsteklilerin 1800 lira muvakkat teminatlarile birlikte komisyona müracaatleri.

4 — Sütlere aid şartnameyi görmek istiyenlerin Kurum Müdürlüğüne müracaatleri ilân olunur. (856)

LABORATUVAR ve İTHALÂTÇILARA

Cenub mıntakasındaki doktorları tanıyan ve doktorlarca çok sevilen işten anlar bir eczacı, bu mıntakalardaki doktorlar nezdinde reklâm yapmak ve malın sürümünü temin etmek kabiliyetindedir.
Müracaat: Adana Posta Kutusu (105).

Belediye Sular İdaresinden:

23 kilometrelik 1000 milimetre dahilî kutrundaki font borular hakkında 5 şubat 1947 günü için mukaddema tayin ve ilân edilen eksiltme tarihi 26 şubat 1947 ye rastlıyan çarşamba gününe kadar uzatılmıştır. İstekliler, o gün saat 15 e kadar tekliflerini kapalı zarfla İdare Muamelât Şefliğine verebilirler. (1145)

Adana Belediye Başkanlığından:

1 — Kanara buz nakliye kamyonu için bir karoser açık eksiltme suretile yaptırılacaktır.

2 — Karoserin muhammen bedeli yedi bin lira olup geçici teminat akçesi beş yüz yirmi beş liradır.

3 — İhalesi 7 şubat 947 cuma günü saat 15 te Belediye Encümeninde yapılacaktır.

4 — İstekliler şartnamesini her gün Belediye Yazı İşleri Müdürlüğü ve Kanara Müdürlüğünde görebilirler.

5 — İsteklilerin belli gün ve saatte teminat makbuzlarile birlikte müracaatleri ilân olunur. (1009)

Devlet Demiryolları İşletme U. M. den:

50 Ton Dekistrin Alınacak

Devlet Demiryolları Merkez 9 uncu Kom.syon Başkanlığından:

1 — 50 ton dekistrinin satın alınması kapalı zarf usulile eksiltmeye konulmuştur.

2 — Malzemenin muhammen bedeli 50000 (elli bin) ve muvakkat teminatı 3750 (üç bin yedi yüz elli) liradır.

3 — Şartnameler bedelsiz olarak Ankarada Malzeme dairesinden ve Haydarpaşada Teslimalma ve Yollama Müdürlüğünden verilir.

4 — Eksiltme Ankarada idare binasında Malzeme dairesinde toplanan Merkez 9 uncu Satınalma Komisyonunca 12/2/1947 çarşamba günü saat 15,30 da yapılacağından isteklilerin tekliflerile kanunun tayin ettiği vesikalarını ayni günde nihayet saat 14,30 a kadar makbuz mukabilinde adı geçen komisyon başkanlığına vermeleri (veya muayyen vakitten önce ele geçecek tarzda iadeli taahhüdlü olarak posta ile göndermeleri). (921)

tedariki ve bagaj sevki için dünya teşkilâtı.
Her türlü malûmat için Türkiye Umum Vekilliğine müracaat
FRATELLI SPERCO
İstanbulda: Hüdavendigâr Han, Galata Tel.: 40919
İzmirde: Cumhuriyet Bulvarı, 104 Tel.: 2004

SVENSKA ORIENT LINIEN
Limanımızda bulunan
BİRKALAND
Vapuru hamulesini boşalttıktan sonra 31 ocakta İSKENDERİYE, HAYFA ve GOTHENBURG için eşyayi ticariye alarak hareket edecektir.
DİKKAT: Bütün vapurlar soğukhava tertibatı ve zeytinyağ ile nebatî yağlar nakliyatı için hususî sarnıçlarla mücehhezdirler.
Fazla tafsilât için Galatada Tahir han 3 üncü katta
SCANDİNAVİAN NEAR EAST AGENCY
Vapur acentalığına müracaat.
Telefon: 44993-2-1

Adalet Mensuca... Türk Anonim... İdare Mecl...

Şirketimiz hissedarlar umumî heyeti 21 günü saat 14 te senelik alelâde toplantısını, eylediği Balatta fabrika binası dahilinde ak...

Ticaret kanununun 365 inci maddesi v... rine göre muayyen hisseleri temsil eden hisse... larını, lâzım gelen hisse senedlerini veya mü... bir hafta evvel şirketimiz veznesine tevdi ed... rica olunur.

RUZNAMEİ MÜZAKERAT:

1 — 1946 yılı işlerine aid meclisi idare raporl...
2 — Bilânço, kâr ve zarar hesablarının okuna... kıbların ibrası,
3 — Bu devrei faaliyetle müddetleri hitam bu... intihabı,
4 — Sene içinde vefat eden ikinci murakıbın... tayin olunan yeni murakıbımızın keyfiy... faaliyetle müddetleri hitam bulan murak... lerinin tesbiti,
5 — Kârın sureti tevzii, hususundan ibaret...

İstanbul Vakıflar Dire...

Müdiriyetimizden maaş almakta olan e... maaş zam farklarının tevziine başlanmıştır. M...

Belediye Sular İd...

5000 kilo 15 m/m lik kurşun boru, kur... be edilecek ve metre tul sıkleti 4 kilodan f... yağlı kösele, köseleler yağlı ve iyi cins olac...

Yukarıda cins ve miktarı yazılı malzem... tekliflerini 3 şubat 1947 pazartesi günü saat ... desinde idare merkezinde muamelât dairesi ...

Maliye Bakanlığı...

CİNSİ	
Ağaç yazı takımı	
»	Tampon
Madenî telli kâğıdlık	

Resmî daireler ihtiyacı için satın alına... ayrı ayrı eksiltmeye konulmuştur. İsteklilerin... birlikte 13 şubat 1947 perşembe günü saat 14 ... sunda hazır bulunmaları.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/6

PERŞEMBE
5
HAZİRAN
1947
Fiatı
10 kr.

VATANDAŞIN SESİ

Ey savcı neredesin?

MAHKEMELERİN verecekleri hüküm hakkında mütalâa dermeyan etmek, bir hakkın gerisinde ilerisinde mütalâa sahibi olmak bizim memlekette, hani şu Halkçıların mevcudiyetini iddia ettikleri, basın hürriyeti memleketinde, suçtur. Onun için Hasan Âli Yücel - Kenan Öner davası etrafında hukukî mütalâa serdetmekten çekineceğiz. Ve işe yalnız siyasî cepheden bakacağız.

Halk Partisi, tıpkı Haydar Rifat - Mahmud Esad Bozkurt davasındaki düşünce ile; Hasan Âli siyaseten mahvolur amma, Kenan Öneri de mahkûm ettiririm ya, diye düşündü, davanın neticesi ne olursa olsun bir Demokrat müfreze Halkçı bir piyade feda etti.

Dava safhaları ve şahidlerin ifadeleri siyasî bakımdan iktidar partisinin yüzünü güldürmedi. Öyle ifadeler dinledik ve okuduk ki yirminci asırda tüylerimiz diken diken oldu. Hele son duruşmada, poliste yapılan işkencelerden, madde zaman tasrih edilerek bahsedildi.

Vatandaş bekledi ki:

«Bu şahadetle büyük bir suç ifşa ve ihbar eden şahidin ifadesile Ankara mahkemesinin sayın savcısı alâkadar olsun, mahkemeden bu şahadetin zabıt suretlerini istesin, ve İstanbul emniyet direktörlüğünde, canlı canlı vatandaşları nasıl tabuta soktuklarını, 1500 mumluk ampulle daracık odalarda nasıl işkence yaptıklarını, adam katletmeğe kıyam edip kalb sektesinden öldü diye nasıl rapor alabileceklerini sorsun ve öğrensin, ya isnad doğrudur. Bu yeni Senirkent failleri hesap vermelidirler. Ya şahid veya muhbir yalan söylemektedir. Cezasını görmelidir. Bir mahkeme huzurunda ve halk efkârı önünde böyle bir iddiada bulunulup da hâdise millete malolunca, bizim kanaatimizce müddeiumumilik elini kolunu bağlayıp, hâdiseye yabancı kalamaz. Âmme hukukunun müdafii olan savcılık makamı, aksi takdirde vazifesini yapmamış ve hattâ böyle bir ortaçağ suçuna, bir enkizisyon zulmüne göz yummuş olur.

VATANDAŞIN SESİ

Kenan Öner davasında mahkeme başkanı ve savcı

Kenan Öner - Hasan Ali Yücel dâvası

Vatan
1-6-947

Bir şahit, Yücel'e yapılan isnatların doğru olduğunu, malûmatının mesmuata değil, vâkıalara istinat ettiğini söyledi

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 050-79/7

Kenan Öner, dünkü duruşmada konuşuyor

Ankara, 31 (Telefonla) — Hasan Âli Yücel — Kenan Öner davasının duruşmasına bugün saat 10 da Üçüncü Asliye Ceza mahkemesinde devam edildi. Sabahın sekizinden itibaren mahkemenin önünü büyük bir kalabalık doldurmuştu. Biz gazeteciler saat 9,30 da geldiğimiz zaman koridoru geçilemiyecek bir halde bulduk. Çokluğu hukukçu gençler teşkil ediy r du. Kıpırdamanın imkânı yoktu. Bundan evvelki oturumlarda görülen polis tedbiri de alınmamıştı.

Biraz sonra Kenan Öner geldi. Kalabalığın yol açmak istemesine rağmen ancak 5 — 10 dakika içinde 15 — 20 metre mesafe katedebildi ve mah-

(Devamı Sa: 4 Sü: 1 de)

Rusların Macar hükûmetini ele almak teşebbüsü

Amerikanın Rusyayı mütarekeyi ihlâl etmekle itham etmesi muhakkak addediliyor

Macaristandaki son siyasî buhran ehemmiyetini muhafaza etmekte ve harptenberi vukubulan buhranların en ciddisi olarak telâkki edilmektedir. Bu hususta A.A., A.P. ve radyodan aldığımız haberleri hülâsa olarak veriyoruz:

Macar Başbakanı Nagy'nin istifasından sonra yeni Macar kabinesini eski Milli Müdafaa Bakanı küçük emlâk sahipleri partisinden ve sol cenahtan olan general Lajos Dinnyes kurmuştur. Kabinede yegâne değişiklik eski istihbarat Bakanının Dışişleri Bakanlığına getirilmesidir.

Başbakan Nagy'nin istifası ya Peşteye avdet etmesini yahut yerini başkalarına bırakmasını istiyen bir ultimatom neticesidir. Anlaşıldığına göre Başbakan Nagy memlekete dönmek üzere yola çıkmış bulunuyordu. Fakat dostlarının ken

(Devamı Sa. 3; Sü. 1 de)

AKINTIYA KÜREK

Er kişi niyetine!

Dün bizim gazetede çıkan ihtiyar heyetleri seçim resmini gördünüz mü? Bir yerde sandığı musalla taşının üstüne koymuşlar! Siz misiniz sandığın gizli yerde olmasını istiyen? İşte alın sandık uhrevî gizliliğin üstündedir!

İhtiyar heyetleri seçiminde, rey sandığını musalla taşında görmek insana hüzün veriyor ve Bakî'nin şu şiirini hatırlatıyor:

Kadrini senk-i musallâda bilip ey Bâki!
Durup el bağlıyalar karşına yârân saf saf!

Fakat ne acıdır ki resimde el bağlıyan yâran da görmedik!

YEDEKÇİ

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/7

Kenan Öner - Hasan Âli dâvası

(Başı 1 incide)

kemeye girdi.

Biraz sonra Hasan Âli Yücelin vekili Profesör Bülend Nuri Esen, daha sonra Cemalettin Saracoğlunun vekili Mahmut Even geldiler. Kan ter içinde yelpazeleniyorlardı.

Hâkim Saffet Onan, Cumhuriyet savcı yardımcısı Abdullah Gözübüyük de yerlerini aldıktan sonra celse açıldı.

İlk olarak şahit Hikmet Banbonun dinlenmesine başlandı. İçişleri Bakanlığında memur olduğunu, Hasan Âliyi şahsan bir kaç kere gördüğünü, Kenan Önerle turancılık mahkemesinde görüştüğünü, fakat üç yıldır görmediğini söyledi. Yemin ettirildikten sonra, hâkim kendisine şöyle sordu:

«— Kenan Öner, Yeni Sabahtaki yazısında Hasan Âliye bazı isnatlarda bulunmuş. Komünist tanınan kimseleri ve Sabahattini himaye ederek milliyetçiler aleyhine dava açtığını, bu gençlerin işkenceye uğradığı iddia ediliyor, bildiklerinizi söyleyiniz.

Şahit şu cevabı verdi:

«— Önce bütün bu isnatların doğru olduğunu söylemek isterim. Malûmatım mesmuata değil, vâkıalara müstenittir. Turancılık davasına iki ay sonra Örfi idare mahkemesine ben de çağırıldım. Ankarada kaldığım bir ay içinde Ankarada dönen manevraları, bunu kimin hazırladığını Emniyet Müdürlüğüne giderek yakinen gördüm ve anladım. Gençlerin bir kısmı nezaret altına alındı. Bunlardan Osman Yüksel, şair Cemal Oğuzu görmek üzere bir kaç kere Emniyet Müdürlüğü nezarethanesine gittim. Ayni gün öğleden sonra Hasan Âlinin Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesine giderek dekan Şevket Aziz Kansu ile, ve diğer komünist hocalarla müşavere yaptığını, felsefeci Salâhaddinden duydum. Bir gün de Hasan Âliyi vilâyet merdivenlerinden inerken gördüm. Dört sene Dil. Tarih, Coğrafya Fakültesinde bulundum. Burada yazı, söz ve kitapla komünist propagandası yapılıyordu. Komünist profesör ve doçentler arasında Muzaffer Şerif, Niyazi Berker, Behice Boran, Pertev Naili Boratav, Azra vardı.

Şahit bundan sonra Halûk Karamağaralı ile tanıştığını, bu gencin komünistlerle tanışarak onların faaliyetini Millî Eğitim Bakanlığına şikâyet ettiğini, fakat hâdisenin Hasan Âli Yücel tarafından örtbas edildiğini anlattı ve sözlerine şöyle devam etti:

— Bu sefer m a h k e m e faaliyete geçti. Muzaffer Şerif Başoğlu, Nabi Dinçer ve diğer 7 — 8 genç tevkif edildi. Sonra muhakeme inkıtaa uğradı ve serbest bırakıldılar. Sanki bunlar hükûmet müsamahasile serbest bırakılıyormuş gibi fakülte gençlerinden bir kaç yüz kişi komünistliğe temayül ettiler. Bundan sonra bir cemiyet kurdular. Milliyetçi gençlerin nümayişi üzerine bazı milliyetçi hocaların vazifelerine derhal nihayet verildi. Bakanlık emrine alındılar. Profesörlükleri üzerlerinden alındı. Bu arada Atatürk tarafından takdir edilen Profesör Abdülkadir İnan okutman haline kondu. Milliyetçilerden asistan Ahmet Ellezoğlu, doçent Osman Turan Bakanlık emrine alındı. Şair Nihat Asya, Malatya lisesi müdürlüğünden alındı. Hüseyin Namık Orhun, Orhan Şahik Gökyay mahkemeye sevkedildiler. Bu durum karşısında milliyetçilerin en küçük vesilelerle ezildiğini komünistlerin en ehemmiyetli isnatlara rağmen oturduklarını gördüm. Komünistlerin behemehal himaye edildikleri kanaatine vardım. Komünistler bol para ile tercüme işlerinde terfih edildiler. Veled Çelebi İzbudağın eserine otuz sayfa mukaddeme yazan Abdülbaki Gökçınarlı bir kaç bin lira alıyor, koca eserin müellifi de ayni parayı alıyordu.

Şahit, Milliyetçi Osman Yükselin fakülteden tardedildiğini, Selâhaddin Ertürk ise Faruk Karamağaralının bir kaç kere sorguya çekildiklerini, Mülkiye mektebinde milliyetçi gençlerden şimdi Ankara maiyet memuru Aziz Cankayanın bir sene mektepten tardolunduğunu ve bütün bunların Hasan Âlinin emrile yapıldığını söyledi.

Bir ankete ben milliyetçiyim cevabını veren Osman Gümrükçüoğlunun iki sene, Ziya Çokerin bir sene tardedildiklerini, 3 mayıs nümayişi dolayısile Mülkiye Müdürü Zeki Mesut Alsanın istifaya mecbur tutulduğunu, Hasanoğlan köy Enstitüsünde komünist faaliyeti bulunduğunu, burada teksir makinesi ile basılan komünist beyannamelerin elden ele dolaştığını, Maarif Vekâletinde bu işin organizatörü olan İsmail Hakkı Tonguç'un bu gençleri çağırarak işi kapattığını, bunun üzerine gençlerin Meclis Reisi Kâzım Karabekire 30 sayfalık bir yazı ile vaziyeti bildirdiklerini, Kâzım Karabekirin de memleket sizden Türkçülük bekliyor, ben de öyle istiyorum diye gençlere hitap ettiğini, anlattı ve sözlerine şöyle devam etti:

«— Yeni Millî Eğitim Bakanının himmetile köy enstitülerinde kırk kadar hoca değişti. Ve bir kısmı da talebe ile teması olmıyan işlere nakledildi. Şahit bundan sonra tazyikleri anlattı. Kendisi İçişleri Bakanlığı memuru olduğu için Emniyet Umum Müdürü Kâmuran Çuhruğun kendisini âlet rolünde kullanmak istediğini söyledi ve dedi ki:

Ölümle tehdit edilmiş!

«— Profesör Remzi Oğuz Arık, Hasan Ferit Cansever, Hayrettin Karar, Hüseyin Namık Orhon, Zeki Velidî, Nihal Atsız, Ömer Rebii Bartın gibi memleketçe tanınmış bazı şahısların bir teşkilât dahilinde hükûmete karşı faaliyette bulunur şekilde göstermemi istedi. Bunu yaparsam benim için büyük istikbal olduğunu, aksi halde işten çıkarılacağımı söyledi. Sonradan ayni gün vazifeme son verildiğini öğrendim. Ben bu hâdisenin mürettep olduğunu, Hasan Âli ile Falih Rıfkı tarafından tertiplendiğini söyledim. Ben Kâmuranın tekliflerini kabul etmeyince (bu şahsı eziniz) diye emir verdi. Bu Anayasaya uymaz, dedim. Böyle istiyorum) cevabını verdi. (Hasan Âli deyiniz) dedim. (Evet, Hasan Âli istiyor) diye beni tazyik mahalline sevketti. 3 temmuzda tazyik mahalline girdim. 3 ve 4 temmuz günlerini, gece gündüz burada geçirdim. Hava ve yiyecek yoktu. Bilâhare tekrar Kâmuranın huzuruna çıkarıldım. Kâmuran (Resmî tebliğe uygun ifade vermediğin takdirde sen buradan sağ çıkamazsın.) dedi. Ağır küfürlerle dört tarafı kapalı havasız bir yere sokuldum. Burada dört buçuk ay kaldım. Buradan askerî hapisaneye nakledildim. Askerî mahkemede suçumuz olmadığı anlaşıldı da beraet ettim. Sonra hapisanede kaldığım müddetçe açıkta sayıldım ve Dahiliyede başka bir vazifeye tayin edildim.

Tazyik, Hasan Âli tarafından mı yaptırılmış

Şahidin ifadesi burada bitti. Kenan Öner, bu işlerde Hasan Âlinin müşareketi bulunup bulunmadığını sordu. Şahit:

«— Kâmuranın Hasan Âli istiyor diye cüretkârane konuşmasından tazyikın Hasan Âli tarafından yaptırıldığını anladığımı söyledi.

Kenan Öner, Hasan Âli komünistleri himaye ettiği için evinin taşa tutulduğunu ve silâh da atıldığını, bunun üzerine polis noktası klübesinin Hasan Âlinin evinin karşısına konduğunu sordurdu, şahit bu hâdiseyi kendisinin de duyduğunu söyledi.

Bundan sonra davacı vekili Bülent Nuri Esenin sualine şahit şu cevabı verdi:

«— Komünist demekle Sovyetlerle işbirliği yapıyor demek istemiyorum. Bu bir casusluk meselesidir. Bence komünist demek memlekette milliyet şuurunu, millî gelenekleri kabul etmiyerek bunun yerine sınıf şuuru ikame etmek, sınıf şuuru ihtilâliyle işçi sınıfı tahakküm eder bir mevkie getirmek. Kasdettiğimiz komünizm Marksın sosyalizmidir.»

Bülent Nuri Esenin hâdisenin nasıl tertip edildiği sualine şahit aylardır bir şey yapılmadığı şeklinde cevap verdi. Bülent Nuri Esen Kâmuran Cuhruğun emrinde daha yapılmadan tazyiki nasıl anladığını sordu.

Devam eden tazyik

Şahit:

«— Emniyet müdürlüğünde tazyik devam ediyordu. Bunları daha evvelden duymuştum. Tazyik Orhan Şahika, Reha Oğuza da yapılmıştı.

Bülent Nuri Esen bir de resmî tebliğden bahsetti dedi. Şahit şu cevabı verdi:

«— Bu mürettep hâdise sayın İnönüne başka şekilde aksettirilmiş, bir siyasî hâdise şeklinde gösterilmiş ve 19 mayıs nutku bu şekilde söyletilmişti. Resmî tebliğ de ya bir gün evvel veya o gün neşredilmişti. Uslûbu da ayni usluptur.»

Kenan Öner şahide bir sual sordu.. Hasanoğlandan gelen talebelerin fakültede, Fakülte talebelerinin Hasanoğlanda kalıp kalmadıkları hakkında malûmatı var mıdır dedi. Şahit, vardır derken Cumhuriyet savcı yardımcısı Millî Eğitim Bakanlığından gelen cevaplarda Kenan Önerin sorduğu hususların bulunduğu, duruşmanın boş yere uzatılmamasını söyledi. Ve Kenan Önerin talebinin reddini istedi.

Başkan düşündü ve şahide sorulmasına karar verildi. Dedi.

Şahit Pertev Boratavla Niyazi Berkesin sık sık Hasanoğlana gittiklerini, Hasanoğlandan da grup gelen talebelerin komünist doçentlerin odalarına girdiklerini söyledi ve bunlar arasında ilmî yardımcı Fatma Şaşkıngülü hatırladığını ilâve etti:

Orgeneral Sabit Noyanın cevabı

Bülent Nuri Esen İstanbuldan istenen müdafaa şahitlerinden Ahmet Ellez'in Sabit Noyan'ın Hasan Âli hakkında çok galiz şeyler söylediğini işittiğini, halbuki yazılan mektupların cevaplarında böyle bir şey söylemediklerini bildirdiklerini anlattı ve gelen cevapların fotoğraflarını mahkemeye verdi. Orgeneral Sabit Noyanın, Polis müdürü Demirin ve Kâzım Akgöçün cevapları fotoğraflar üzerinden okundu. Sıkıyönetim komutanı Sabit Noyan mektubunda (Şahsınız hakkında saygı beslediğimi bilmez değilsiniz. Tamamile gayri vâkidir. Böyle edep ve terbiye harici sözler hayatım müddetince ağzımdan çıkmamıştır. bu isnattan ben de müteessirim) diyordu.

Kenan Öner söz alarak ibraz olunan bu vesikaların tazimlerin tekrarından ibaret olduğunu söyledi ve dedi ki:

«— Bir şahidin ifadesi dost mektuplarile çürütülemez. Şahide yalancı şahittir denemez. Bunların hiç bir hukukî kıymeti yoktur. Zaten bu mektubu yazanlar evvel ahir tarafımdan iddia edilen ve herkes tarafından bilenen işkence vakalarında derece derece teaddileri mesbuk olanlardır. Hasan Âliye gösterilecek dostluk ifadelerile hakların da baş gösterecek tehlikenin önüne geçmek için mesbuk bir gayretin gizli sezintileri burada hissedilmektedir. Şahadetin kendisinin ayni kuvvette şahadetle ispat edileceğini, yeminle alınan ifadelerin aksinin dost mektuplarile isbat olunamıyacağını söyledi.

Vedad Nedimin resim öğretmeni romanı

Bundan sonra Millî Eğitim Bakanlığından gelen cevap, ve Bandırma Asliye Ceza mahkemesinde ifade veren şahit Alpaslanın ifadesi okundu. Niğde Asliye ceza mahkemesinde dinlenen şahit Ali Soylu da, öğretmen bulunduğu mekteplerdeki sol temayüllü hocaları anlatıyor, Yozgat resim öğretmeni Kemal Bingölün komünist Vedat Nedimle tanışarak o zaman radyo müdürü olan Vedad Nedim vasıtasile talebelerin resimlerinin Londraya gönderildiğini, Vedad Nedim tarafından yazılan resim öğretmeni romanının Ulusta tefrika edildiğini, radyoda ilân olunduğunu, bunların birer tesadüf eseri olamıyacağını, hocaların taşradan Ankaraya naklinin imkânsızlığına rağmen sol hocaların kolayca nakledildiklerini uzun uzun izah ediyordu.

Şahit, ifadesinin bir yerinde «Rükneddin Nasuhoğlunun yalanlarını düzeltmeği de faydalı buluyorum) diyor ve hulâsaten Samsun lisesindeki hâdiseyi şöyle anlatıyordu:

Samsun hâdisesi

— Toplantıda Hasan Âli, sözü milliyetçilere getirerek asmaktan, kesmekten bahsetti. Hemen yerimden fırladım. Orta ve yüksek öğretimin diğerlerinden ayrılamıyacağını söyledim. Onu komünistlerin hâmisi olarak itham ettim ve onu cevap vermeğe davet ettim. Herkesin gözü onun üzerine çevrilmişti. O hâlâ susuyordu. Sustu, sustu. Samsun valisi Rükneddin Nasuhoğlu, çaresiz bakışlarla Hasan Âliye bakıyordu. Adeta onu cevap vermeğe davet ediyordu. Cevap veremeyince, vali (Maksadınız anlaşıldı) dedi. Ben (Hayır cevap istiyorum) dedim. Vekilin bu sükûtu, (sükût ikrardan gelir) darbı meselini hatırlatıyordu. Vali, (Susunuz, fazla söz vermiyorum) dedi. Bir karakola götürüldüm. Sonra bir arkadaştan öğrendim: Vekil, (Keşki Samsuna gelmese idim, bu hâdise olmasa idi. Şimdi hepiniz yerinize gidiniz ve bu hâdiseyi unutunuz) demiş. Ertesi gün maarife gittim. Talebe, Emniyet dairesini sarmıştı. Beni tevkif edildi sanarak tahliyemi istiyordu.)

İçişleri Bakanlığından gelen

mal Yetkin olduğu anlatılıyor, Yurt ve Dünya dergisinden bir yıl 585, ertesi yıl 600, daha ertesi yıl 900 liralık satın alındığı, para artışının mecmua fiyatı yükselmesinden ileri geldiği, Halil Vedat ve Pertev Nailî Boratavın İzahlı Antolojisine bütün kitaplara olduğu gibi 1400 lira verildiği izah ediliyordu. Bu arada, köy enstitülerindeki teftişlerin normal teftişler mahiyetinde bulunduğu, İsmail Hakkı Songuç'un telkin yaptığı hakkında Bakanlıkta malûmat bulunmadığını, Klâsikler Serisinin durdurulmadığı, dergilerin 48 Şair adlı kitaba ait sayfasının çıkarıldıktan sonra dağıtıldığı izah ediliyordu.

Bundan sonra, profesör Oliver Nakosun uzun tercümesi, Hasan Âli Yücelin Başbakanlığa yazdığı tezkere okundu. Bunda, (Verim isimli mecmuanın kapanmasını rica etmiştim) deniyor, Topuz isimli dergide de ayni tahrik edici ruhún görüldüğü, bunun da kapanması icap ettiği, Yurt ve Dünya ile Adımların da kapanması mütalâasında bulunduğu anlatılıyordu.

Polur köy enstitüsünde solculuk cereyanı hakkındaki müfettişler tarafından tanzim edilen uzun bir rapor okundu. Bunda, enstitüdeki bazı hocaların telkinlerile öğrencilerin solcu fikirler taşıdığı, adı geçen öğretmenlerin enstitüde bulunmalarının mahzurlu görüldüğü anlatılıyordu. Köy enstitülerine yapılan tamim örnekleri de okundu.

Türkçe Metinler adlı kitap hakkında İstanbul edebiyat öğretmenlerinin Millî Eğitim Bakanlığına hitap eden uzun tetkik yazısı okundu. Edebiyat öğretmenleri kitabın programdan çıkarılmasını teklif ediyorlardı.

Oturumun tatili ve ikinci oturum

Saat biri geçmiş, ikiye geliyordu. Kenan Önerin müsaade istemesi üzerine oturum 15 dakika tatil edildi. Oturum açılınca edebiyat öğretmenlerinin yazısının okunmasına devam edildi. Kitapta (Susadıkça ver ağzıma dudağı, göğüste nasıl yatarsa dış, öyle taşlara işlemiş Heredotun izleri) gibi ahlâk için fena telkinler bulunduğu anlatılıyor, ahlâk ve din anlayışlarına hücum eden misaller veriliyordu. (Asiyabı devleti bir har da olsa döndürür) gibi hükûmet otoritesi aleyhinde misaller de bulunduğu anlatılıyor, kitapta komünizm usul ve prensiplerinin yer aldığı, müteharrik kahramanlık, yiğitlik eserlerinin bulunmadığı ve bütün bunları sol fikirlerin tebarüz ettirilmek istendiği kanaatinin doğurduğu izhar ediliyordu.

Sami Akyol ve arkadaşlarının raporu okundu. Bunda, Behice Boran, Pertev Nailî Boratav, Niyazi Berker, Mediha Berkere müşterek sualler sorulmuş, Görüşler mecmuasına neden yazı yazdıkları sorularak izahat alınmıştı.

Cumhuriyet Savcısı Abdullah Gözübüyük söz aldı. Orhan Şahin Gökay - Sabahattin Âli görüşmesinde bulunan edebiyat öğretmeni Nurullah Atacın Müddeiumumiliğe müracaat ederek dinlenmek istediğini söyledi. Nurullah Atacın kamu şahidi olarak dinlenmesini, matbuat davalarının müstaceliyeti dolayısile bugüne kadar mahkmeeye gelen vesikaların ve dinlenen şahitlerin beyanlarının kanaat getirmek ve karar vermek için kâfi geldiğini söyledi. Sıkıyönetim mahkemesinin Askerî Yargıtayda bulunan dosyasının tekrar istenmesine lüzum olmadığına karar verilmesini istedi.

Kenan Öner, ne olsa söyliyeceğim diyor

Biraz evvel tayyareye yetişmek üzere müsaade isteyen Kenan Öner heyecanla ayağa kalkarak:

«— Artık tayyare değil bilmem ne uçsa söyliyeceğim» dedi. Savcılık makamının sözlerinde tenakuz bulunduğunu bir yandan kendisine taallûk

ın vazifelerine derhal nihayet verildi. Bakanlık emrine alındılar. Profesörlükleri üzerlerinden alındı. Burada Atatürk tarafından takdir edilen Profesör Abdülkadir İnan okutman haline kondu. Milliyetçilerden aristan Ahmet Ellezoğlu, doçent Osman Turan Bakanlık emrine alındı. Şair Nihat Asya, Malatya lisesi müdürlüğünden alındı. Hüseyin Namık Orhun, Orhan Şahik Gökyay mahkeuymaz, dedim. Böyle istiyorum) cevabını verdi. (Hasan Âli deyiniz) dedim. (Evet, Hasan Âli istiyor) diye beni tazyik mahalline sevketti. 3 temmuzda tazyik mahalline girdim. 3 ve 4 temmuz günlerini, gece gündüz burada geçirdim. Hava ve yiyecek yoktu. Bilâhare tekrar Kâmuranın huzuruna çıkarıldım. Kâmuran (Resmi tebliğe uygun ifade vermediğin takdirde sen buradan sağ çıkamazsın.) dedi. talebinin redcini istedi.

Başkan düşündü ve şahide sorul masına karar. verildi. Dedi.

Şahit Pertev Boratavla Niyazi Berkesin sık sık Hasanoğlana gittiklerini, Hasanoğlandan da grup grup gelen talebelerin komünist do çentlerin odalarına girdiklerini söyledi ve bunlar arasında ilmi yardımcı Fatma Şaşkıngülü hatırladığını ilâve etti:

mekten bahsetti. Hemen yerinden kalkladım. Orta ve yüksek öğretimin diğerlerinden ayrılamıyacağını söyledim. Onu komünistlerin hâmisi olarak itham ettim ve onu cevap vermeğe davet ettim. Herkesin gözü onun üzerine çevrilmişti. O hâlâ susuyordu. Sustu, sustu. Samsun valisi Rükneddin Nasuhoğlu, çaresiz bakışlarla Hasan Âliye bakıyordu. Adeta onu cevap vermeğe davet ediyordu. Cevap veremeyince, vali (Maksadınız anlaşıldı) dedi. Ben (Hayır cevap istiyorum) dedim. Vekilin bu sükûtu, (sükût ikrardan gelir) darbı meselini hatırlatıyordu. Vali, (Susunuz, fazla söz vermiyorum) dedi. Bir karakola götürüldüm. Sonra bir arkadaştan öğrendim: Vekil, (Keşki Samsuna gelmese idim, bu hâdise olmasa idi. Şimdi hepiniz yerinize gidiniz ve bu hâdiseyi unutunuz) demiş. Ertesi gün maarife gittim. Talebe, Emniyet dairesini sarmıştı. Beni tevkif edildi sanarak tahliyemi istiyordu.)

İçişleri Bakanlığından gelen cevap

İçişleri Bakanlığından gelen cevapta Şükrü Sökmensüer, Büyük Millet Meclisinde yaptığı açıklamalardan bahsediyordu.

Emniyet Genel Müdürlüğünden gelen yazıda 943 de Eskişehir Hamidiye Köy Enstitüsündeki komünistlik propagandası hakkındaki tahkikat evrakının savcılığa verildiğini ve âmme davası açıldığı bildiriliyordu.

Başbakanlığın yazısı

Başbakanlıktan gelen yazıda da, 48 Şair adlı kitabın Bakanlar Kurulu kararile menedildiği anlatılıyordu. Sıkı Yönetim komutanlığının cevabında, sanıklar hakkındaki beraat kararının temyiz edildiği ve henüz katiyet kesbetmediği bildiriliyordu.

Milli Eğitim Bakanlığının cevabı

Milli Eğitim Bakanlığından gelen cevapta da, 939 - 940 da Felsefe Enstitüsüne tayin edilen doçentlerin Muzaffer Şerif, Behice Boran, Suut Ke-

Cumhuriyet Savcısı Abdullah Gözübüyük söz aldı. Orhan Şahin Gökay - Sabahattin Âli görüşmesinde bulunan edebiyat öğretmeni Nurullah Atacın Müddeiumumiliğe müracaat ederek dinlenmek istediğini söyledi. Nurullah Atacın kamu şahidi olarak dinlenmesini, matbuat davalarının müstaceliyeti dolayısile bugüne kadar mahkmeeye gelen vesikaların ve dinlenen şahitlerin beyanlarının kanaat getirmek ve karar vermek için kâfi geldiğini söyledi. Sıkıyönetim mahkemesinin Askeri Yargıtayda bulunan dosyasının tekrar istenmesine lüzum olmadığına karar verilmesini istedi.

Kenan Öner, ne olsa söyliyeceğim diyor

Biraz evvel tayyareye yetişmek üzere müsaade isteyen Kenan Öner heyecanla ayağa kalkarak:

«— Artık tayyare değil bilmem ne uçsa söyliyeceğim» dedi. Savcılık makamının sözlerinde tenakuz bulunduğunu, bir yandan kendisine taallûk eden delillerin önlenmesi için şahit ikame edildiğini, mahkemenin dinlenmesine karar verdiği şahitlerden vaz geçmediğini, birçok suallerin cevaplarının gelmediğni söyledi. Ve:

«— Maalesef müşterek bir mesai karşısında bulunduğumuzu görüyorum.» dedi. Müdafaa için bütün hakların kullanılacağını, iddia makamının bu kanuni hakları önliyemiyeceğini anlattı.

Tâlik kararı

Saat 1,5 olmuştu. Reis kararını verdi. Buna nazaran C. H. P. genel sekreterliğinden istenen zabıtnamenin celbi, Sıkıyönetim mahkemesi kararının Askeri Yargıtaydan celbi, şahit Milli Eğitim müfettişi Ziya Karamürselin hangi mıntakada bulunduğunun sorulması, Nurullah Atacın şahit sıfatile celbi, Maraş milletvekili Emin Soysala ait beyanatın gelecek oturumda okunması, kararlaştı. Duruşma 14 haziran gününe bırakıldı.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/8

BAŞMUHARRİRİ
Ahmet Emin YALMAN
VATANEVİ
Cağaloğlu, Molla Fenari
Sokağı 30 - 32
Telefon 24136 ve 22637
Telg. VATAN İst.

PAZAR
11
MAYIS
1947

VA

Yıl: 7 - Sayı: 2139 «EĞRIY

Hasan Âli Yücel-Kenan Oner dâvası

Dün dinlenen bir şahit " Hasan Ali yalnız komünistleri korumamış komünizmi de himaye etmiştir„ dedi

Esat Âdil « Hasan Âli gibi dört vekil daha olsa Türkiyenin işi tamamdı » dedi

Eski Bakan Hasan Âli Yücel

Eski Millî Eğitim Bakanı ve İzmir milletvekili Hasan Âli Yücel tarafından Demokrat Parti İstanbul İl İdare kurulu başkanı Kenan Öner aleyhine açılan davada; Kenan Önerin İstanbulda gösterdiği 6 müdafaa şahidinden 5 i birkaç gün evvel dinlenmişti. Son şahit de dün sabah asliye 7 nci ceza mahkemesinde ifadesini vermiştir. Tıp Fakültesinde talebe olan Necdet Özden adındaki bu şahit ezcümle demiştir ki:

«— Hasan Âli, yalnız komünistleri korumamış; komünizmi de himaye etmiştir. Koruduğu komünistler arasında Pertev Naili Boratav, Niyazi Berkes, karısı Mediha Berkes, Adnan Cemgil, Sadrettin Celâl, İsmail Hakkı Tonguç gibi şahıslar vardır. Dil kurumunda üye olan Ahmet Cevat bunlar arasındadır.

Bundan başka komünist olduğu malûm bulunan Esat Âdil Müstecaboğlu Vekâlet emrine alınmış ve bilâhare istifa etmiştir. Milliyetçi bir arkadaş kendisinden bu istifasının sebebini sormuş; o da: «Hasan Âliden azil edileceğimi öğrendiğim için daha evvel davranıp istifa ettim.» demiştir.

Gene Esat Âdil: «Hasan Âli gibi dört Vekil daha olsaydı Türkiyenin işi tamamdı.» demiştir. Bunu da Beyazıtta kitapçılık yapan İbrahim Süruri Ermeteden duydum.

Millî Eğitim Bakanlığında bir tercüme odası mevcuttur. Buraya Orhan Veli gibi şahıslar getirilmişti. Diğerlerinin adını bilmiyorum. Orhan Veli komünist olarak tanınmıştır. Yeni Bakan bu büroyu dağıtmıştır. Klâsik eserler arasında yer alan kitapların mühim bir kısmı Türk harsı aleyhindedir. Bundan başka bu kitaplar komünistlere tercüme ettirilmiştir.

Ayrıca komünist olarak tanınan

(Devamı Sa: 3 Sü: 6 da)

Hasan Âli, Kenan Öner dâvası

(Başı 1 incide)

kimseler tertip edilen lise ve orta okul kitaplarına Namık Kemal ve Mehmet Akif gibi milliyetçi şairlerin şiirleri konulmamıştır.

Köy enstitülerinin başına İsmail Hakkı Tonguç gibi tanınmış bir komünist getirilmişti.»

Şahit bundan sonra köy enstitülerinde komünist propagandası yapıldığını iddia etmiş ve Hasan Âlinin Türk musikisi aleyhinde söz ve tamimlerle Türk musikisini baltaladığını ileri sürmüştür.

Mahkeme, işi biten istinabe evrakını Ankaraya göndermeğe karar vermiştir.

056-79/8

Cumhurbaşkanı'nın 19 Mayıs söylevi

21 mayıs 1947

TDV İSAM Kütüphanesi Arşivi No 056-79/9

Yazan: Hikmet BAYUR

Görenek olmağa başladığı gibi bu söylevde de iki ayrı şahsiyetin düşünceleriyle karşılaştık: Devlet Başkanı İnönü ve C. H. Partisi Başkanı İnönü.

Gençliğin yurt sevgisini, ulusumuza, onun geleceğine ve bizzat gençlerin kendilerine güvenini arttıracak sözleri hep birlikte tasvip eder ve alkışlarız.

Ancak söylevde, daha çok, bir parti başkanı sıfatiyle söylenen ve hiç olmazsa o tarafa çekilmesi çok kolay olan sözler eksik değildir. Bu yüzden bu söylev üzerinde durmak isteriz.

Irkçılar ve Turancılar hakkındaki sözleri teessür duymadan okuduk dersek, samimî davranmış olmayız.

Her şeyden önce şunu belirtelim: Kendimiz Atatürk ulusçusu ve Atatürk Cumhuriyetçisiyiz, dolayısiyle ondan ayrılanlarla düşünce birliği durumunda bulunamayız. Ancak bu işte dâva büsbütün başkadır.

Bundan üç yıl önce aynı kişi, aynı yerde, aynı münasebetle konuşurken şunları demişti:

«Irkçılar ve Turancılar gizli tertipler ve teşkillere başladı» ve az sonra da: «Cumhuriyetin, Büyük Millet Meclisinin mevcudiyeti aleyhinde teşebbüsler karşısındayız.»

Bu sözleri söyleyen kişi hem Devlet Başkanı idi, hem de o zaman fiilî tek parti usulü henüz kütlenin vicdanında bütün nüfuzunu muhafaza etmekte olduğu için, tam manevî anlamiyle, «Millî Şef» idi.

Herkes, tabiî olarak, bu sözlerin çok esaslı temelleri bulunduğu inanına düştüğünden coşmuştu ve ona göre davranmıştı.

Sonra ne oldu? Sanıklar beraet etti; demek ki bunlar ne «gizli

(Arkası Sa. 4. Sü 4.)

Türkiye futbol birinciliklerinde

İki Demirspor takımı Fenerbahçeyi yoracak

24 Mayısta, şehrimizde, 19 Mayıs Stadında Türkiye futbol birinciliklerine başlanacaktır. Bu sene bu maçlara üç takım girecektir:

Fenerbahçe, Ankara Demirspor ve Adana Demirspor. İzmir bölgesinin birincisi bulunan Kayagücü maçlara iştirak etmemektedir.

Görülüyor ki Fenerbahçe iki Demirspor takımiyle mücadele etmek zorundadır. Demirspor takımları pek tabiidir ki birbirlerine yardım edeceklerdir. Bakalım Fenerbahçe bu iki kardeş takımiyle yapacağı maçlardan galip çıkabilecek mi? Şurası muhakkaktır ki en kuvvetli kadro ile aynayacak ve elinden geleni yapacaktır. Bu maçlardan galip çıkması pek de kolay olmıyacaktır. Zira saha avantajı Ankara Demirsporun lehinedir. İkinci takımın da Demirspor oluşu faydalar sağlayacaktır. Ankara Demirsporu Millî Eğitim mükâfatı maçlarında Fenerbahçe, Beşiktaş ve Galatasaray karşısında çıkarmış olduğu güzel oyunlarından birini oynıyabilirse

(Arkası Sa. 4. Sü 3.)

Mesut bir doğum

Ankara Bölge Başkanı ve Yataklı Vagonlar Müdürü Mithat Ertuğ'un dün gece bir kız çocuğu dünyaya gelmiştir. Ana babayı tebrik eder kızlarına ömür dileriz.

OSG-79/9

Cumhurbaşkanı'nın 19 Mayıs söylevi

(Basmakaleden devam)

tertip ve teşkillere» başlamışlardı, ne de «Cumhuriyetin ve Büyük Millet Meclisinin mevcudiyeti aleyhinde tertip ve teşebbüsler» e girişmişlerdi. Eğer ortada böyle bir şey olsaydı, bu gibi suçları kanunlarımız ağır surette cezalandırdığından, bunlar cezadan kurtulamazlardı.

Ancak arada bu gençler yıllarca hapiste kaldılar ve pek ağır muamelelere maruz tutuldular; onlara yapılanın işkence olup olmadığı üzerinde belki tartışılabilir, fakat şüphesiz ki onlar çok ezici ve yıpratıcı aylar geçirdiler. Şeyh Sait olayı üzerine veya komünistlik dolayısiyle sanık bulunan ve hattâ mahkûm olanlar dahi bu kadar ağır muamelelere maruz kalmamışlardı.

Bütün bunları hatırlayınca, son 19 Mayıs söylevinde aynı kişiler için kullanılan: «İlk önce, muhariplerden biri ve bize hayatî felâketler getirecek olan taraf faydasına masumları sürüklemek gayreti, Irkçılık ve Turancılık şekli altında harekete geçti» cümlesini beğenmek elimizden gelmedi.

Her an ve her yerde olduğu ve olabileceği gibi bizde de, nihayet esasen devletimizin ulusseverlik istikameti üzerinde yürüyen, fakat o yolda çok aşırı düşünceler besleyen bir kaç kişinin bulunması tabiî görülmelidir; bunlar halkımızın sağduyusu için bir mihenk taşı vazifesini görebilirler ve görmüşlerdir de.

Yukarı cümledeki fikir eğer tam mantıkî sonucuna götürülmek istenilirse bu kişilerin kendi yurtları aleyhinde yabancıya âlet olduklarına ve ona hizmet ettiklerine kadar vardırılabilir; bu da kanunun cezalandırdığı bir suçtur; halbuki bunlar şimdilik olsun beraet etmiş bir durumdadırlar. Dolayısiyle bu gibi sözlerin, ister Devlet, ister İktidar Partisi Başkanı sıfatiyle olsun, söylenilmemiş olmaları, her halde daha doğru olurdu sanırız.

Hattâ bunun tam tersine olarak biz son söylevde tarziyemsi sözler bile beklemiştik; biz şuna inanıyoruz ki tarziye ne kadar büyük bir makamdan gelirse o kadar büyüklük ifade eder.

Sözü geçen kimselerin mevkuf bulundukları sırada karşılaştıkları muameleler ve sonda beraet edecek olan bir takım yurttaşlarımızın aylarca ve bazan da yıllarca mevkufen yargılanmaları olayının sık sık tekerrürü kanunlarımızda ve onların uygulanması işinde bazı eksikliklerin bulunduğunu açığa vurmaktadır. Kamutay'daki muhalifler, hattâ İktidar Partisi mensupları veya hükümet, bunları tamamlayacak kanunî tekliflerde bulunurlarsa her halde büyük bir hizmet etmiş olurlar.

Cumhurbaşkanının söylevinde bir yandan Irkçılık ve Turancılık, öbür yandan da komünistlik, aynı ayarda şeyler gibi gösterilmektedir; bizce bunların ikisi de muzır olmakla birlikte aralarında her bakımdan çok büyük farklar vardır; bunları başka bir yazımızda belirtmeğe çalışacağız.

Cumhurbaşkanı son söylevinde de demokrasinin gelişmesi konusunu ele almış ve Başkanı olduğu partinin görüş ve iddialarını, Devlet Başkanı sıfatiyle konuştuğu bir kürsüden müdafaa etmiştir. Bunu doğru bulmadığımızı bir kaç gün önce başka bir vesile ile belirtmiştik. Bu yeni söylevin düşüncelerimizi değiştirmediğini açıklamaya hacet var mı?.

Hikmet BAYUR

28 mayıs 1947

AKŞAM

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/10

Klâsiklerin tercümesi meselesi

Millî Eğitim Bakanlığı tercüme hareketini genişletiyor

Hazırlanan on senelik bir plâna göre klâsik edebî eserlerden başka klâsik felsefe, tarih ve bilim eserleri de dilimize çevrilecek. Klâsik olmıyan kıymetli eserlere mahsus bir «bilim serisi» müellifleri ve eserlerini tanıtmak üzere de «klâsikler için yardımcı eserler servisi» açılacak.

Yazan:
Şevket RADO

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından dilimize çevrilen dünya klâsikleri serisi hakkında türlü şayialar çıktı. Tercüme faaliyetinin durdurulduğu, bundan sonra yalnız ilmî eserlerin tercüme edileceği, yarım kalmış eserlerin bile tamamlanmıyacağı zaman zaman ortaya çıkan şayialar arasındadır. Memleket kültür kalkınmasının en belli başlı hareketlerinden biri olan klâsiklerin Türkçeye çevrilmesi faaliyeti hakkında Ankarada tercüme bürosunun en salâhiyetli şahsiyetleriyle görüştüm. Bana verilen malûmat klâsiklerin tercümesinden vazgeçilmesi şöyle dursun daha esaslı kararlarla bu koleksiyonun zenginleştirilmek üzere olduğu merkezindedir:

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 1943 yılında hazırlanmış ve beş yıl içinde tercüme ettirilerek yayımlanması düşünülen eserler listesi tercüme bürosunun umumi heyetince tetkik edilmiş ve bu listeye önümüzdeki on yıl içinde yeniden tercüme ettirilmesi düşünülen edebi eserlerle klâsik felsefe, tarih ve bilim eserleri ilâve edilmiştir. Bundan başka, klâsik seriye girmemekle beraber dilimize çevrilmesinde fayda umulan felsefe, tarih ve bilim eserleri için «Bilim serisi» adı altında ikinci bir seri açılacaktır.

Millî Eğitim Bakanlığı yalnız klâsiklerin tercümesiyle iktifa etmemektedir. Kitapları dilimize çevrilen müelliflerin hayatları ve eserleri hakkında malûmat veren, devirlerini inceliyen en değerli biyografi ve monografileri de dilimize çevirtmeği lüzumlu görmüş. Bunları «Klâsikler için yardımcı eserler» adı altında yayımlamaya karar vermiştir. 43 kitaptan mürekkep bir liste şimdiden hazırdır.

Tercümede tutulacak esaslar

Şimdiye kadar klâsik eserlerin yazıldıkları dilden çevrilmeleri esas tutuluyordu. Memleketimizde Hint, Çin, eski Yunan, Lâtin, İspanyol, Portekiz ve İskandinav dillerini iyi bilen tanınmış mütercimler pek az olduğu için şimdilik yalnız bu dillerdeki klâsik eserlerin Fransızca, İngilizce, Almanca ve İtalyanca tercümelerinden çevrilmesi kararlaştırılmıştır. Bunlara Türk okuyucusunu daha uzun zaman bu kitaplardan mahrum bırakmamak düşüncesi hâkimdir.

Tercüme bürosu umumi heyeti «Dünya edebiyatından tercümeler» serisiyle, yeni açılan «klâsikler için yardımcı eserler» ve «Bilim eserleri» serisinde çıkmak üzere tercüme ettirilecek eserlerin havalesinde bundan sonra aşağıdaki esaslara göre hareket edecektir:

Eserler lüzum ve ehemmiyetleri göz önünde tutularak bir sıraya göre dilimize çevirtilecektir. Bu serilerde çıkmak üzere tercüme almak için tercüme bürosuna örnek göndermek usulü kaldırılacaktır. Öyle anlaşılıyor ki tercüme bürosu mütercimleri bizzat tâyin edecek ve edebi tercüme sahasında devamlı çalışmalarile başarı kazanmış kimseleri tercih edecektir. Kendilerine büro tarafından havale edilmemiş eserleri, listelerde olsun olmasın, tercüme edenlerin tercümeleri kabul edilmiyecektir. Eser kime verilmişse o tercüme edecek, esere onun adı yazılacak, büronun muvafakati olmadan ikinci ve üçüncü şahıslarla iş birliği yapılmıyacaktır.

Örnekleri büro, tetkik edecek

Mütercimler, tercümesi kendilerine havale edilen eserlerden 30 sahife çevirerek incelenmek üzere büroya gönderecek, muvafakat cevabı gelmeden tercümeye devam edilirse büro bundan dolayı hiç bir sorumluluk kabul etmiyecektir.

Havale tarihinden itibaren 3 ay içinde 30 sahifesi ve tercümeye devam edilmesini bildiren tezkerenin alındığı tarihten itibaren en geç bir yıl içinde tamamı veya ilk cildi tercüme edilip teslim edilmiyen eserleri tercüme bürosu ilk mütercimlerinden geri alarak başkasına verebilecektir. Meşru mazeret halinde verilen müddet uzatılabilir.

Mütercimler tercüme ettikleri eserlerin başına, yazar ve eseri hakkında mutlaka bir önsöz koyacaklardır. Aynı seride, aynı yazarın başka eserleri çıkmış ve bunlarda yazar hakkında etraflı bilgi verilmişse, yeni tercümenin önsözü kısaca o eseri tanıtmaya hasredilecek, bu önsöz telif olabileceği gibi tercüme de olabilecektir.

Bundan evvel tercüme olanlar

Tercüme bürosunun kararlaştırdığı esaslar arasında evvelce kendilerine eser havale edilmiş olanlara dair de bir kayıt vardır. Bunlardan, aradan bir yıl geçtiği halde eserleri teslim etmemiş mütercimler, kendilerine yazılı olarak verilecek son mühlet içinde tercümeleri tamamlıyarak büroya teslim etmezlerse eski haklarını kaybetmiş sayılacaklardır.

Şunu da kaydedeyim ki, tercüme bürosu dilimize çevrilecek eserleri seçerken kitapçıların dilimize çevirtebilecekleri eserleri listeye koymamaya dikkat edecektir. Tercüme bürosu ancak yayımlanması devlet yardımına muhtaç ve zarurî eserleri bu listelere koymak kararındadır.

Görülüyor ki klâsiklerin dilimize çevrilmesi hareketi durdurulmuş değildir. Bilâkis on senelik bir plân ile bu hareket daha faydalı istikametlere çevrilerek genişletilmektedir.

Şevket Rado

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/11

BAŞMUHARRİRİ
Ahmet Emin YALMAN
VATAN EVİ
Cağaloğlu, Molla Fenari
Sokağı 30 - 32
Telefon 24136 ve 22697
Telg. VATAN İst.

PAZAR
27
NİSAN
1947

VATAN

Yıl: 7 - Sayı: 2125 «EĞRİYE EĞRİ - DOĞRUYA DOĞRU»

Hasan Âli - Kenan Öner dâvası

Duruşma mühim safhaya girdi

Mahkeme, Kenan Öner'in iddialarını isbat talebini kabul etti

Kenan Öner, iddialarının bir kısmını isbat edecek vesaikin elinde bulunduğunu ve icap ederse mahkemeye ibraz edeceğini söyledi

Kenan Öner, bundan evvelki duruşmada konuşurken

Ankara, 26 (Hususi muhabirimizden) — Kenan Öner - Hasan Âli Yücel davasının duruşmasına bu sabah şehrimiz üçüncü asliye ceza mahkemesinde devam edildi. Sabah saat dokuzdan itibaren Adliyenin önü büyük bir kalabalıkla dolmağa başlamıştı. Saat 9,45 te, zaten apartıman odasından büyük, konak odasından küçük olan mahkeme salonu tıklım tıklım dolmuştu. İstif halindeki kalabalık başını kıpırdatamıyacak kadar birbirine intibak etmişti. Pencerelerin ve kapının açık olmasına rağmen nerkes havasızlıktan bunalmış hale gelmişti.

Hâkim Saffet Ünan ve Cumhuriyet savcısı yardımcısı Abdullah Gözübüyük gene evvelden yerlerini almışlar, evraklar üzerinde tetkikler yapıyor

(Devamı Sa: 2 Sü: 4 de)

Demokratlar, C. H. Partisini kuvvetlendirmeğe çalışıyor!

Yazan: *Mümtaz Faik FENİK*

Birkaç gündür, gazeteler, iki parti arasındaki gerginliğin son zamanlarda çok daha arttığını haber vermektedirler. Halk Partili muharrirler, muhaliflere karşı yaylım ateşine başlamışlardır. Hele kalemlerindeki hücum dozu daima aşırı olanlar, demokratlar için, şimdiye kadar hiç kullanmadıkları kelimeleri sarfetmektedirler. Halk Partisinden muayyen gazeteciler - nasıl olduğunu Allah bilir - demokratların son yaptıkları toplantıda yapılan konuşmaları elde etmişler, ve bunu bir tahrik mahiyetinde göstermeğe başlamışlardır. Şahsan bu toplantıda bulunmadığımız ve konuşmaların tam metnini de görmediğimiz için, bunlar hakkında burada bir fikir yürütecek vaziyette değiliz. Fakat orada söz söyliyenlerin şahsiyetleri, bize Halk Partisi gazetecilerinin iddia ettikleri gibi tahrik edici bir şekilde konuşmıyacaklarına itimat vermektedir.

Nitekim bu gizli konuşmaları elde ettiğini bildiren bir Halk Partili gazete, söylenenlerin, dinleyenler arasında bir teessür ve infial uyandırdığını da kaydetmektedir. Halbuki bizim duyduğumuza göre toplantıda sadece il ve ilçe idare heyetleri azaları hususunda söylediği sözlerdir.

Anlaşıldığına göre Halk Partisinin bütün endişesi demokratların halkla temas etmeleridir. Memlekette küçük demokrat merkezlerinin çalışmalarına imkân olduğu kadar sed çekmek mümkün olduğu halde başkanın ve yahut kurucuların seyahatlerini önlemek ve halkla temaslarını kesmek kabil olamamıştır. Bunun için şimdi, doğrudan doğruya partiye karşı bir hücum planı hazırlanmaktadır.

Öyle iddia ediyorlar ki, Demokrat Partinin gayesi, Halk Partisini yıkmaktır. Biz böyle bir ihtimal üzerinde acaba mı diye bir fikir yormağı dahi füzuli bir iş telâkki ederiz. Demokratlar, eğer Halk Partisini yıkıp ta yerine sade kendi partilerini ikame etmek gibi bir gaye gütmüş olsalardı, demokrasi mefhumu ortadan kalkar, ve tekrar tek partili sisteme dönülmüş olurdu. O zaman Halk Partisinin ne kabahati vardı? Demokratların ve kendilerine zahir olan halk tabakalarının asla böyle bir ihtimali düşünmüş olmalarını kabul etmeğe mantık müsa-

(Devamı Sa: 3 Sü: 4 de)

Truman'ın enteresan bir resmi

Truman

Parti liderlerini dış siyaset üzerinde görüşmek üzere Beyaz Saraya çağırdı

Vaşington, 26 (A.P.) — Başkan Truman, Cumhuriyetçi ve Demokrat Partilerin kongredeki liderlerini Amerikanın dış siyasetindeki son gelişmeleri General Marshall ile birlikte gözden geçirmek üzere Pazar gecesi Beyaz Saraya davet etmiştir.

General Marshall'ın pazartesi gecesi Grinviç saatile 01,30 da radyoda millete hitaben yapacağı konuşmadan evvel kongre ileri gelenlerine Amerikan - Rus münasebetleri hakkında mufassal izahat vereceği tahmin edilmektedir.

Marshall'ı Truman karşıladı

Vaşington, 26 (A.A.) — General Marshall Vaşingtonda uçaktan iner inmez Başkan Truman tarafından karşılanmıştır.

Amerikan yardımı ve Rus tehlikesi

Bir Amerikan saylavı Sovyetlerin Türkiye için hakikî bir tehlike olup olmadığının tahkiki için Türkiyeye bir tahkik komisyonu gönderilmesi teklifinde bulundu

Üniversiteler arası Kurul

A

Az

«Arap meml tesisi için Bi

Filistin davasının letlerde konuşulaca Kahire oldukça hey yaşıyor. Arap liderl le belki uyku uyum sinde bir telâş, ve h yecan var.

Her Arap, Filistin dan benimsemiş. Mul leşmiş Milletlerde he larak konuşacaklar. Birliği Umumi Kâtib tayyare ile Amerika diyordu. Kendisile diğimi bildirdim. Ço rağmen, beni kabul tini gösterdi ve:

— Filistin, dedi, bi ketidir ve Arap me kalacaktır. Bütün A leri, Filistinin hür v Arap devleti olarak Birleşmiş milletlerde lışacaklardır.

Şamda yaptığımız nız Filistin işini görü Milletler toplantısın vamız olan Filistin müdafaa edeceğimiz

Güreşçil Ankar

Yaşar Do Celâl, bi tezahür karşıla

Ankara, 26 (A.A.) - pılan güreş karşılaşm pa şampiyonu Yaşar katagorisinde Av Celâl Atik bu sabah İ siyle şehrimize gelmişl lerimiz garda büyük bi rafından karşılanmış ve lâmlanmıştır. Omuzlar yuma kadar getirilen o da halka takdim ed hare gar gazinosunda b tirahat ettikten sonra Bakanı Şemsettin let Meclisi başkanı G

Kenan Öner, bundan evvelki duruşmada konuşurken

cel davasının duruşmasına bu sabah şehrimiz üçüncü asliye ceza mahkemesinde devam edildi. Sabah saat dokuzdan itibaren Adliyenin önü büyük bir kalabalıkla dolmağa başlamış tı. Saat 9,45 te, zaten apartıman odasından büyük, konak odasından küçük olan mahkeme salonu tıklım tıklım dolmuştu. İstif halindeki kalabalık başını kıpırdatamıyacak kadar birbirine intibak etmişti. Pencerelerin ve kapının açık olmasına rağmen herkes havasızlıktan bunalmış hale gelmişti.

Hâkim Saffet Ünan ve Cumhuriyet savcısı yardımcısı Abdullah Gözübüyük gene evvelden yerlerini almışlar, evraklar üzerinde tetkikler yapıyor

(Devamı Sa: 2 Sü: 4 de)

Demokratlar, C. H. Partisini kuvvetlendirmeğe çalışıyor!

Yazan: *Mümtaz Faik FENİK*

Birkaç gündür, gazeteler, iki parti arasındaki gerginliğin son zamanlarda çok daha arttığını haber vermektedirler. Halk Partili muharrirler, muhaliflere karşı yayım ateşine başlamışlardır. Hele kalemlerindeki hücum dozu daima aşırı olanlar, demokratlar için, şimdiye kadar hiç kullanmadıkları kelimeleri sarfetmektedirler. Halk Partisinden muayyen gazeteciler - nasıl olduğunu Allah bilir - demokratların son yaptıkları toplantıda yapılan konuşmaları elde etmişler, ve bunu bir tahrik mahiyetinde göstermeğe başlamışlardır. Şahsan bu toplantıda bulunmadığımız ve konuşmaların tam metnini de görmediğimiz için, bunlar hakkında burada bir fikir yürütecek vaziyette değiliz. Fakat orada söz söyliyenlerin şahsiyetleri, bize Halk Partisi gazetecilerinin iddia ettikleri gibi tahrik edici bir şekilde konuşmıyacaklarına itimat vermektedir.

Nitekim bu gizli konuşmaları elde ettiğini bildiren bir Halk Partili gazete, söylenenlerin, dinleyenler arasında bir teessür ve infial uyandırdığını da kaydetmektedir. Halbuki bizim duyduğumuza göre toplantıda sadece il ve ilçe idare heyetleri azaları bulunmuşlar ve hatipleri uzun uzun alkışlamışlardır. Demokrat Parti başkanı ve arkadaşları toplantıyı terkederlerken bu alkışlar, sevgi tezahürleri dakikalarca devam etmiştir. Gözönünde olan bu hâdise bu kadar tağyir edilirse, hususi yapılan bir toplantı hakkında verilen tafsilâtın ne dereceye kadar doğru olduğu hakkiyle sorulabilir. Kaldı ki, herhangi bir konuşmada steno kullanmadan, söylenenleri böyle açıkça not etmeğe de imkân yoktur. Ve nihayet bir adamın bir cümlesini alarak, bütün konuşma hakkında bir fikir telkinine çalışmak insanı Kur'andaki «namaza durmayınız!» ibaresini kendi istediği gibi tefsir eden Bektaşi vaziyetine sokar.

Öyle görülüyor ki, Halk Partisi resmi mahfillerinin sükûtu muhafaza etmelerine rağmen, Halk Partisi muharrirlerine müşterek bir ilham vâki olmuş, ve hepsi ayni zamanda müşterek bir şekilde hücuma başlamışlardır. Beşiktaş iskelesi konuşmaları, bu hücumlar için yeni bir vesile telâkki edilmiştir. Çünkü ondan birkaç gün evvel de Halk Partili gazetelerde, geniş ölçüde bir taarruzun başlayacağına dair alâmetler görülmüştür. Hattâ en sakin, en kendi halinde telâkki edilen bir partili muharrir, demokratların hareketini üstü örtülü bir ihtilâl şeklinde tavsif edecek kadar ileri gitmiş, en ileri kalemşörleri bastırmıştır. Bunun sebebi, demokrat başkanının son yaptığı seyahatte halkla yaptığı temaslar, ve demokrasinin muzaffer olması için mücadeleye devam hususunda söylediği sözlerdir.

Anlaşıldığına göre Halk Partisinin bütün endişesi demokratların halkla temas etmeleridir. Memlekette küçük demokrat merkezlerinin çalışmalarına imkân olduğu kadar sed çekmek mümkün olduğu halde başkanın ve yahut kurucuların seyehatlerini önlemek ve halkla temaslarını kesmek kabil olamamıştır. Bunun için şimdi, doğrudan doğruya partiye karşı bir hücum planı hazırlanmaktadır.

Öyle iddia ediyorlar ki, Demokrat Partinin gayesi, Halk Partisini yıkmaktır. Biz böyle bir ihtimal üzerinde acaba mı diye bir fikir yormağı dahi füzuli bir iş telâkki ederiz. Demokratlar, eğer Halk Partisini yıkıp ta yerine sade kendi partilerini ikame etmek gibi bir gaye gütmüş olsalardı, demokrasi mefhumu ortadan kalkar, ve tekrar tek partili sisteme dönülmüş olurdu. O zaman Halk Partisinin ne kabahati vardı? Demokratların ve kendilerine zahir olan halk tabakalarının asla böyle bir ihtimali düşünmüş olmalarını kabul etmeğe mantık müsa-

(Devamı Sa: 3 Sü: 4 de)

Truman'ın enteresan bir resmi

Truman

Parti liderlerini dış siyaset üzerinde görüşmek üzere Beyaz Saraya çağırdı

Vaşington, 26 (A.P.) — Başkan Truman, Cumhuriyetçi ve Demokrat Partilerin kongredeki liderlerini Amerikanın dış siyasetindeki son gelişmeleri General Marshall ile birlikte gözden geçirmek üzere Pazar gecesi Beyaz Saraya davet etmiştir.

General Marshall'ın pazartesi gecesi Grinviç saatile 01,30 da radyoda millete hitaben yapacağı konuşmadan evvel kongre ileri gelenlerine Amerikan - Rus münasebetleri hakkında mufassal izahat vereceği tahmin edilmektedir.

Marshall'ı Truman karşıladı

Vaşington, 26 (A.A.) — General Marshall Vaşingtonda uçaktan iner inmez Başkan Truman tarafından karşılanmıştır.

Amerikan yardımı ve Rus tehlikesi

Bir Amerikan saylavı Sovyetlerin Türkiye için hakikî bir tehlike olup olmadığının tahkiki için Türkiyeye bir tahkik komisyonu gönderilmesi teklifinde bulundu

Vaşington, 26 (A.A.) — Mümessiller Meclisinde beyanatta bulunan Cumhuriyetçi Saylav Jacop Javits, Sovyetler Birliğinin Türkiye için hakiki bir tehlike teşkil edip etmediği tesbit edilmek üzere Türkiyeye hususi bir tahkik komisyonu göndermesini güvenlik konseyinden Amerika hükûmetinin istemesi lüzumunu kaydetmiş ve bunu, Yunanistan ve Türkiyeye yardım kanununa karşı bir tâdil teklifi şeklinde ileri sürmek fikrinde olduğunu söylemiştir.

Truman doktrini

Vaşington, 26 (A.A.) — Yunanistan ve Türkiyeye yardım kanunu

(Devamı Sa: 3 Sü: 1 de)

Üniversiteler arası Kurul

Kurul dün şehrimizde yaptığı ilk toplantıda Doçentlik imtihanı için 30 kişilik bir jüri heyeti seçti

Üniversiteler arası kurul dün saat 11 de, Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer gelemediği için, Teknik Üniversite rektörü Ord. Prof. Tevfik

(Devamı: Sa. 3; Sü. 1 de)

Basının Türk musikisi konseri

Büyük bir alaka ile beklenen Basın konseri, dün Şehir Tiyatrosu Komedi kısmında verildi. Bu Türk musikisi konseri bir sanat hâdisesi oldu. Bütün sanatkârlar, duydular ve duyurdular. Yukarıdaki resimde bütün ses ve saz sanatkârlarını programın son kısmında bu sanat hâdisesini yaratırken görüyoruz. Bugüne ait yazı dördüncü sayfamızdadır.

Birliği Umumi Kâtib
tayyare ile Amerika
diyordu. Kendisile
diğimi bildirdim. Ç
rağmen, beni kabul
tini gösterdi ve:

— Filistin, dedi, bi
ketidir ve Arap me
kalacaktır. Bütün A
leri, Filistinin hür v
Arap devleti olarak
Birleşmiş milletlerde
lışacaklardır.

Şamda yaptığımız
nız Filistin işini görü
Milletler toplantısın
vamız olan Filistin
müdafaa edeceğimiz

Güreşçile Ankar

Yaşar Do Celâl, bi tezahür karşıla

Ankara, 26 (A.A.) -
pılan güreş karşılaşm
pa şampiyonu Yaşar
katagorisinde Avr
Celâl Atik bu sabah İ
siyle şehrimize gelmişl
lerimiz garda büyük bi
rafından karşılanmış ve
lâmlanmıştır. Omuzlar
yama kadar getirilen
o da halka takdim ed
hare gar gazinosunda b
tirahat ettikten sonra
Bakanı Şemsettin
let Meclisi başkanı G

Şampiyon Yaşa

Senir

Antalyada dün de ri

Antalya, 26 (Hususi
kent faciası duruşma
devam etti. Amme şah
sında kaymakam Kem
diğer salâhiyetli kims
ması alâkayı çoğaltm
ciler daha evvelden
mışlardı. Mağdurlar ve
renle sanıklar müdafii
kun da hazırdılar. Cu
cı yardımcısı Sabri H
dia makamını işgal e
me, yine yargıç İhsan
fından idare ediliyord
dı. Şahitlerden Murat,
le anlattı:

— Veli Karaarslanı
lunun Uluborlu karal
rüldüğünü söylemişti.
luya giden ölünceye
düğünden ardından git
da jandarmaların yan

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 05G-79/11

Hasan Âli - Kenan Öner dâvası

(Başı 2 ncide)

şairleri stolojisinin solculuk mahiyetinde olup olmadığı ve muharrirlerine maariften ne miktar para verildiği;

9 — Emniyet teşkilâtının Mahmudiye köy enstitüsünde yaptığı tahkikat neticesinin sorulması, bu tahkikat sonunda müessese müdürü Raufla Eskişehir Maarif Müdürünün neden terfi ettirildikleri;

10 — İlk öğretim umum müdürü İsmail Hakkı Tonguç'la iştirak halinde köy enstitülerinde yapılan tetkikler hakkında Milli Eğitim Bakanlığında malûmat olup olmadığının, enstitü talebelerinin felsefe şubesine sık sık gelip gelmediğinin ve felsefe talebelerinin Hasanoğlan köy enstitüsüne gidip geceleri misafir kalıp kalmadığının sorulması;

11 — Yeni Milli Eğitim Bakanının vazifeye başlar başlamaz geniş ölçüde tahkikat yaptırıp her enstitüye bir müfettiş gönderip bir tarama ve teftiş icrasına lüzum görüş sebebi ve bu müfettiş fezlekelerinin veya suretlerinin celbi, bu teftişler sonunda sınıfı tenzil, nakledilenler veya vekâlet emrine alınanların kimler olduğunun ve sebeplerinin istizahı, klâsikler serisinin durdurulması sebebi, Maarif Vekâletince bastırılan «Türkçe Metinler» adlı seri hakkında yeni bakanın İstanbul edebiyat hocalarına yaptırdığı tetkikat raporunun celbi.

12 — Sabahattin Âli ve Nihal Adsız davası sırasında Hasan Âli Yücelin ihdas ettiği vakanın mahiyeti ve cereyan şekli hakkında mezkûr lise müdürü ile doçent Ahmet Ebez ve Ali Soylunun istinabe suretile ifadelerinin alınması;

13 — Irkçılık ve turancılık iddiasile haklarında yapılan tahkikatın cereyan tarzı hakkında sanıkların şehadetine müracaat edilmesi;

14 — Sayın Cumhurbaşkanının 19 Mayıs 1944 tarihinde gençliğe hitaben irat buyurdukları nutukta hâdiseye izafe olunan vasıfların tamamen aksi Sıkı Yönetim mahkemesinde yapılan duruşma neticesinde tahakkuk etmiş bulunmasına göre vaka kendilerine yanlış anlatılmış olduğu tahakkuk etmiş bulunduğundan hâdiseyi nutukta izah ettikleri veçhile kendilerine kimlerin anlattığının bir arîza ile müşarünileyhten istilâmı;

15 — Irkçılık ve turancılık davası hakkında İstanbul Sıkı Yönetim birinci mahkemesinden sadır olan hükmün bir sureti ile sanıklardan bazısının kendilerine tatbik olunan muamelenin tesbiti hakkında son oturumların birinde vâki olan talebin reddine dair verilen kârar suretinin Sıkı Yönetimden celbi. Yine bu dava dosyasında bulunması icap eden ve bizzat sanıklar tarafından verilen müdafaanamelerin birer suretinin celbi;

16 — Ankara üniversitesindeki komünist profesörlerin tahkikatını yapan müfettiş Sami Akyol ile arkadaşlarının yazdığı rapor suretinin celbi. İlk öğretim ve köy enstitülerinde son günlerde yapılan değişikliklere mesned teşkil eden müfettiş raporunun istenmesi;

17 — Milli talim terbiye azalarının Hasanoğlan veya diğer köy enstitülerinde ders verip vermediklerinin tesbiti, Milli Eğitim Bakanlığının en yüksek makamını işgal eden murakabe, teftiş ve tahkik salâhiyetini de haiz olan milli talim ve terbiye azalarının, köy enstitü müdürlerinin maiyetinde çalışacak kadar fedakârlık göstermelerinin sebebi.»

Kenan Önerin bu sualleri ve talepleri mahkemede bulunanlar tarafından alâka ile dinlendi. Reis, Bülend Nuri Esene hitaben:

— Ne gibi delilleriniz var?

— Resmî kanallardan geçmesi icap etmiyen deliller bugün elimdedir. Resmî makamların ve yeni Milli Eğitim Bakanının teşkil ettiği iki sınıfa ayrıldığını, sadece müdafaa çerçevesi içindeki taleplerin kabul edilmesi gerektiğini anlattı. Savcı sanık Kenan Önerin ileri sürdüğü hususların bir yandan komünistliğin desteklenmesi ve himayesi, diğer yandan 23 Türk gencine işkence yapılması fiilleri olduğunu, evvelâ bu noktaların Milli Eğitim Bakanının memurluğuna müteallik fiillerden olup olmadığının araştırılmasının zaruri bulunduğunu, 23 gence işkence yaptırılmasının Milli Eğitim Bakanının memuriyetine müteallik olmadığını, komünistleri desteklemek cihetine gelince, bu işin doğrudan doğruya Bakanlık görevini kötüye kullanmaktan ibaret bulunduğunu, bu itibarla işkenceye müteallik hususların reddedilmesine, dilekçede işlenen ve ayrı ayrı sayılan hususların mahkemece tetkik olunarak takdire göre müdafaa için lüzumlu olanlarının tefrik edilmesine karar verilmesini istedi.

Bundan sonra hâkim Saffet Onan Kenan Önere hitap ederek:

«— Bu komünistler kimlerdir? Bu dâva Bakan tarafından açtırılmıştır diyorsunuz, bu deliller nelerdir?

Kenan Öner şu cevabı verdi:

«— Muhterem hasım vekilinin söylediklerine göre iddiamı ispat için getireceğim delilleri kendim bulmak isteniyor. Mahkemeyi bununla işgal ettiğim için muatap tutuluyorum. Tebşir ederim ki bunların bir kısmı elimdedir. Bir kısmını ele geçirmeğe fevkalâde iktidarımla imkân yoktur, hata ediyorlar. Mahkeme bunu celp ile mükelleftir. Ben bu temayülü geçen celsede de hissetmiş ve açık lamıştım. Savcı hâdiseyi ikiye ayırarak işkence kısmını ayırmak istiyor. Mahkemenin ispat sadedinde verdiği karar heyeti umumiyeye şamildir. Bunlar öyle bir küldür ki birbirinden tefrikine imkân yoktur. Hasan Âli komünistlik cereyanını takviye için uğraşırken Sertelle teşriki mesai ettiği iddiasile Mareşali komünist sayanlar, aynı Sertelin gazetede çıkan dört makalesi ve Reisicumhurun nutkile ihticaca kalkacak kadar kendilerini şaşırdılar. Ve bunları toplayıp bir kitap halinde neşrettiler. Kendisi Bakan olmasaydı bunu memlekete tanıtmak imkânını bulur muydu? Bu adam Marif Vekâletinde bulunmuş olmasaydı zabıta ile beraber zabıta ile beraber merhum Ankara valisi ile birlikte tahkikatı bu şekle sokabilir miydi? Eğer yine Bakan olmasaydı hâdiseyi tağyir ve tağlit ederek Cumhurbaşkanına masum milliyetçi gençler aleyhine nutukların en şiddetlisini söyletebilir miydi?

Samsuna giden Maarif vekili orada komünistler lehine konuşurken (Sen bir komünistsin) hitabına maruz kalmıştır.. Şükrü Sökmensüer bir takım komünistlerden bahsederken Maarif Vekâletine ait kısımları kapalı geçmişti. Bunun tavzihini Dahiliye Vekiline sorarsam cevap vermez ancak bu hakkımızı mahkeme yerine getirebilir.»

Burada Kenan Öner müdafaanamenin verilmesinin henüz zamanı gelmediğini bilmekle beraber, gösterdiği delillerin mahiyetini daha ziyade anlatmak üzere müdafaanamesini mahkemeye verdi. Bu matbu bir kitaptır. 70 büyük sayfa tutuyordu. İçinde dâva ile alâkalı bazı vesikalar ve ifşaat vardı. Kenan Öner buna işaretle dedi ki:

«— Mahkemenin bunu okumakla yorulacağından eminim. Fakat bu davanın sonu cihana (Türkiyede adalet vardır) dedirteceği için mahkemenin hâdiseyi yorgunluğa değer bulacağına eminim.»

Reis sordu:

— Ne gibi delilleriniz var?

— Resmî kanallardan geçmesi icap etmiyen deliller bugün elimdedir. Resmî makamların ve yeni Milli Eğitim Bakanının teşkil ettiği

— Hayır, Hasan Âli Yücelin ihdas ettiği vaziyet hakkında..

Kenan Öner İsmetin Şişlide oturduğunu, Nihal Adsızın Türkiye Yayınevinde bulunduğunu, Orhan Şahik'in Galatasaray lisesinde edebiyat hocası olduğunu söyledi.

Avukat Mahmut Eren, Hasan Âli Yücelin hâdise ile alâkası bulunduğunu, bir memurun memuriyet vazifesi olduğu gibi memuriyet sıfatını da suiistimal edebileceğini, biz delilleri ancak izharla, irae ile mükellef olduğunu, ibraz mükelleftiyeti bulunmadığını, yedi iktidarında olmıyan delillerin ancak mahkemeden isteneceğini söyledi.

Kenan Öner tekrar söz alarak dedi ki:

Nihal Adsızın aleyhinde dâva açan bir komünisti Maarif vekili himaye etmek istemese idi bütün ikazlara rağmen Bakanlığında tutmasa idi, işi bu hale getirmezdi ve sayın İnönü de bu gençler aleyhine nutuk söylemezdi.

Bundan sonra Bülend Esen, ırkçıların birer kahraman gibi ortaya atılmak istendiklerini anlatarak dedi ki:

«— Bunlar ceza görmeden evvel ceza kanununda ırkçılık kelimesi bulunamamasından ceza görmediler. İrkçılık Avrupayı bugünkü haline sokmuş, binlerce hanümanı söndürmüştür. Bu taleplerle bu dâvaya siyasi bir tantana verilmek isteniyor.»

Kenan Öner derhal ayağa kalkarak:

«— Buna benzer sözler fransızca İstanbul gazetesinde de çıkmıştır. Ben ırkçılığı müdafaaya gelmedim. Ne ırkçıyım, ne komünistim. Ben hâkimat ve kanun hilâfına yapılan muameleleri açıkliyorum.» dedi.

Bu esnada beş dakikalık bir tatil yapıldı. Herkes bunalmıştı. Saat 12 ye gelmişti. Oturum tekrar açıldı. Reis Saffet Ünan kararını okudu. Bunda şöyle deniliyordu:

(Gereği düşünüldü. Kenan Önerin verdiği dilekçede mercilerinden sorulmasını istediği hususatın mezkûr dilekçe incelenerek hakikati maddenin isnadına taallûk edenler hakkında mercilerinden istenilen vesikaların celbi için Cumhuriyet savcılığına müzekkere yazılmasına ve İç İşleri Bakanının komünistler hakkında Büyük Millet Meclisinde irat ettiği nutku havi olan zabıt suretinin getirtilmesi için Cumhuriyet savcılığına müzekkere yazılmasına, adresi İstanbul Yayınevi olduğu bildirilen Nihal Adsızla Galatasarayda edebiyat hocası Orhan Şahin Gökyayın İstanbul asliye ceza mahkemelerinden birinde müdafaa dairesinde şahit sıfatile dinlenmeleri için talimatname yazılmasına, elinde hakikati maddenin ispatını bildiren bazı evrak ve vesikalar olduğunu söyleyen Kenan Önerin bu vesikaları mahkemeye tevdi etmesi lüzumuna ve gösterip adreslerini tavzih etmediği şahitlerin sarih adreslerinin Kenan Öner tarafından mahkemeye bildirilmesi lüzumuna ve bu hususatın ifası matbuat kanununun duruşmanın talîki için gösterdiği kısa müddet için yapılması mümkün olmadığından bizzarur duruşmanın 12/5/947 pazartesi saat 14,30 a bırakılmasına karar verildi.

Hâkimin kararı dinleyiciler tarafından (bravo seslerile) karşılandı. Mahkeme kalabalığı güçbâ ile dağıldı. Kenan Öner büyük bir kalabalık ortasında yürüyordu. Kalabalık Kenan Öneri alkışlıyor, (Hak yardımcımızdır) diye bağırıyordu. Kenan Öner elini kaldırarak (yapmayın) diyor ve kalabalığın heyecanını teskine çalışıyordu. Ve nihayet ilk rastladığı taksiye atlayarak kalabalık arasından ayrıldı.

celin ihdas ettiği vakanın mahiyeti ve cereyan şekli hakkında mezkûr lise müdürü ile doçent Ahmet Ebez ve Ali Soylunun istinabe suretile ifadelerinin alınması;

13 «— Irkçılık ve turancılık iddiasile haklarında yapılan tahkikatın cereyan tarzı hakkında sanıkların şehadetine müracaat edilmesi;

14 — Sayın Cumhurbaşkanının 19 Mayıs 1944 tarihinde gençliğe hitaben irat buyurdukları nutukta hâdiseye izafe olunan vasıfların tamamen aksi Sıkı Yönetim mahkemesinde yapılan duruşma neticesinde tahakkuk etmiş bulunmasına göre vaka kendilerine yanlış anlatılmış olduğu tahakkuk etmiş bulunduğundan hâdiseyi nutukta izah ettikleri veçhile kendilerine kimlerin anlattığının bir arîza ile müşarünileyhten istilâmı;

15 — Irkçılık ve turancılık davası hakkında İstanbul Sıkı Yönetim birinci mahkemesinden sadir olan hükmün bir sureti ile sanıklardan bazısının kendilerine tatbik olunan muamelenin tesbiti hakkında son oturumların birinde vâki olan talebin reddine dair verilen kârar suretinin Sıkı Yönetimden celbi. Yine bu dava dosyasında bulunması icap eden ve bizzat sanıklar tarafından verilen müdafaanamelerin birer suretinin celbi;

16 — Ankara üniversitesindeki komünist profesörlerin tahkikatını yapan müfettiş Sami Akyol ile arkadaşlarının yazdığı rapor suretinin celbi. İlk öğretim ve köy enstitülerinde son günlerde yapılan değişikliklere mesned teşkil eden müfettiş raporunun istenmesi;

17 — Milli talim terbiye azalarının Hasanoğlan veya diğer köy enstitülerinde ders verip vermediklerinin tesbiti, Milli Eğitim Bakanlığının en yüksek makamını işgal eden murakabe, teftiş ve tahkik salâhiyetini de haiz olan milli talim ve terbiye azalarının, köy enstitü müdürlerinin maiyetinde çalışacak kadar fedakârlık göstermelerinin sebebi.»

Kenan Önerin bu sualleri ve talepleri mahkemede bulunanlar tarafından alâka ile dinlendi. Reis, Bülend Nuri Esene hitaben:

— Bir diyeceğiniz var mı dedi.

Bülent Nuri Esen:

«— Sanığın istinat ettiği fiiller bizim idarî memuriyetimize taallük eden ef'al değildir.» Diye söze başlıyarak Kenan Önerin kendi işine yarıyacak delillerin toplanmasında mahkemeyi kendi hizmetinde bulundurmak istediğini, halbuki kendisinin haksızlığa uğradıkları için failine ceza verilmesini talep ettiğini, bu delilleri Kenan Önerin toplamış bulunması icap ettiğini söyledi ve:

«— Devlet Reisine bazı noktaların sorulması talebine karşı da (Bir devlet reisinin nutku hakkında «Ben bunda aldanmışım demek» ahcak Cumhurbaşkanına ait bir haktır. Bu hususun mahkeme tarafından Cumhurbaşkanından sordurmağa kalkışmak kendisini mecbur olmadığı bir işe davet etmek demek olur.) dedi ve şöyle ilâve etti:

«— Tekmil delillerin bizzat kendileri tarafından ibrazı lâzımdır.»

Bundan sonra Cumhuriyet Savcısı söz aldı, Kenan Önerin mahkemeye verdiği dilekçedeki hususların başlıca iki geçen celsede de hissetmiş ve açıklamıştım. Savcı hâdiseyi ikiye ayırarak işkence kısmını ayırmak istiyor. Mahkemenin ispat sadedinde verdiği karar heyeti umumiyeye şamildir. Bunlar öyle bir küldür ki birbirinden tefrikine imkân yoktur. Hasan Âli komünistlik cereyanını takviye için uğraşırken Sertelle teşriki mesai ettiği iddiasile Mareşali komünist sayanlar, aynı Sertelin gazetede çıkan dört makalesi ve Reisicumhurun nutkile ihticaca kalkacak kadar kendilerini şaşırdılar. Ve bunları toplayıp bir kitap halinde neşrettiler. Kendisi Bakan olmasaydı bunu memlekete tanıtmak imkânını bulur muydu? Bu adam Marif Vekâletinde bulunmuş olmasaydı zabıta ile beraber zabıta ile beraber merhum Ankara valisi ile birlikte tahkikatı bu şekle sokabilir miydi? Eğer yine Bakan olmasaydı hâdiseyi tağyir ve tağlit ederek Cumhurbaşkanına masum milliyetçi gençler aleyhine nutukların en şiddetlisini söyletebilir miydi?

Samsuna giden Maarif vekili orada komünistler lehine konuşurken (Sen bir komünistsin) hitabına maruz kalmıştır.. Şükrü Sökmensüer bir takım komünistlerden bahsederken Maarif Vekâletine ait kısımları kapalı geçmişti. Bunun tavzihini Dahiliye Vekiline sorarsam cevap vermez ancak bu hakkımızı mahkeme yerine getirebilir.»

Burada Kenan Öner müdafaanamenin verilmesinin henüz zamanı gelmediğini bilmekle beraber, gösterdiği delillerin mahiyetini daha ziyade anlatmak üzere müdafaanamesini mahkemeye verdi. Bu matbu bir kitaptır. 70 büyük sayfa tutuyordu. İçinde dâva ile alâkalı bazı vesikalar ve ifşaat vardı. Kenan Öner buna işaretle dedi ki:

«— Mahkemenin bunu okumakla yorulacağından eminim. Fakat bu davanın sonu cihana (Türkiyede adalet vardır) dedirteceği için mahkemenin hâdiseyi yorgunluğa değer bulacağına eminim.»

Reis sordu:

— Ne gibi delilleriniz var?

— Resmî kanallardan geçmesi icap etmiyen deliller bugün elimdedir. Resmî makamların ve yeni Milli Eğitim Bakanının teşkil ettiği komisyonlarca yapılan tetkiklerin rapor suretleri de mevcuttur. Fakat bunlar hakikatin bütün kemalile tezahürüne kâfi gelemiyecektir. İmzadan mahrum rapor suretlerine mahkemenin itimadını isteyecek kadar hakkımı suiistimal etmek elimden gelmez. İstediğim şeyler ait oldukları mercilerden istensin. İnkâr mevkiinde kalırsam bunları ibraz ederim.»

— Bahsettiğiniz şahitler kimlerdir?

— Samsun lisesinde Hasan Âli Yücelin komünistler lehinde, milliyetçiler aleyhinde yaptığı telkinat sırasında (sen komünistsin) diye hakikati ortaya atan öğretmen şehadet edecektir. Bunlar Samsun lisesi müdürü doçent Ahmet Belber ile Mustafa Toyludur. O zaman Samsunda olan ve şimdi Kocaeli valisi bulunan Rüknettin de bu hâdiseden malûmattardır. Irkçı sanıklardan bir kısım şahitlerin daha var. İsmet Resintümtürk, Nihal Adsız, Orhan Şahik.

— Bunlar işkence hakkında mı?

rak:

«— Buna benzer sözler fransızca İstanbul gazetesinde de çıkmıştır. Ben ırkçılığı müdafaaya gelmedim. Ne ırkçıyım, ne komünistim. Ben hakikat ve kanun hilâfına yapılan muameleleri açıklıyorum.» dedi.

Bu esnada beş dakikalık bir tatil yapıldı. Herkes bunalmıştı. Saat 12 ye gelmişti. Oturum tekrar açıldı. Reis Saffet Ünan kararını okudu. Bunda şöyle deniliyordu:

(Gereği düşünüldü. Kenan Önerin verdiği dilekçede mercilerinden sorulmasını istediği hususatın mezkûr dilekçe incelenerek hakikati maddenin isnadına taallük edenler hakkında mercilerinden istenilen vesikaların celbi için Cumhuriyet savcılığına müzekkere yazılmasına ve İç İşleri Bakanının komünistler hakkında Büyük Millet Meclisinde irat ettiği nutku havi olan zabıt suretinin getirtilmesi için Cumhuriyet savcılığına müzekkere yazılmasına, adresi İstanbul Yayınevi olduğu bildirilen Nihal Adsızla Galatasarayda edebiyat hocası Orhan Şahin Göleyayın İstanbul asliye ceza mahkemelerinden birinde müdafaa dairesinde şahit sıfatile dinlenmeleri için talimatname yazılmasına, elinde hakikati maddenin ispatını bildiren bazı evrak ve vesikalar olduğunu söyleyen Kenan Önerin bu vesikaları mahkemeye tevdi etmesi lüzumuna ve gösterip adreslerini tavzih etmediği şahitlerin sarih adreslerinin Kenan Öner tarafından mahkemeye bildirilmesi lüzumuna ve bu hususatın ifası matbuat kanununun duruşmanın tâlikı için gösterdiği kıza müddet için yapılması mümkün olmadığından bizzarur duruşmanın 12/5/947 pazartesi saat 14,30 a bırakılmasına karar verildi.

Hâkimin kararı dinleyiciler tarafından (bravo seslerile) karşılandı. Mahkeme kalabalığı güçbela ile dağıldı. Kenan Öner büyük bir kalabalık ortasında yürüyordu. Kalabalık Kenan Öneri alkışlıyor, (Hak yardımcımızdır) diye bağırıyordu. Kenan Öner elini kaldırarak (yapmayın) diyor ve kalabalığın heyecanını teskine çalışıyordu. Ve nihayet ilk rastladığı taksiye atlayarak kalabalık arasından ayrıldı.

Terzilere

En Faydalı Kitap

Dünyanın meşhur iki İngiliz metodundan faydalanarak meydana gelen bu kitabı Londra Minister Akademisinden mezun SACİT ÖZBEY hazırladı. En kolay usullerle yazılan ve altmış dersi ihtiva eden metodun bez ciltlisi 20 liradır. Satış yeri: Yeni Postane cad. No. 11-13, mektupla müracaat yeri: Sacit Özbey, Beyoğlu İstiklâl Cad. 139/2, Tel. 43439, daha fazla bilgi edinmek için broşür isteyiniz. (İ)

Sağlık ve Zevk Kâsesi..

Lezzet ve net..etini uzun müddet muhafaza eden şekerli

Altıntaş Kutu Sütlerine

bu adı vermek yerinde olur. Altıntaş kutu sütlerini, muhallebi, dondurma, krema ve benzeri tatlılarda ve kahvaltılarınızda emniyetle kullanabilirsiniz. Bütün eczane ve bakkaliye mağazalarından arayınız. Toptan Satış: Cendeli Han No. 9, Birinci Kordon, İzmir. (İ)

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 05G-79/11

Hasan Âli - Kenan Öner dâvası

(Başı 2 ncide)

şairleri stolojisinin solculuk mahiyetinde olup olmadığı ve muharrirlerine maariften ne miktar para verildiği;

9 — Emniyet teşkilâtının Mahmudiye köy enstitüsünde yaptığı tahkikat neticesinin sorulması, bu tahkikat sonunda müessese müdürü Raufla Eskişehir Maarif Müdürünün neden terfi ettirildikleri;

10 — İlk öğretim umum müdürü İsmail Hakkı Tonguç'la iştirak halinde köy enstitülerinde yapılan tetkikler hakkında Milli Eğitim Bakanlığında malûmat olup olmadığının, enstitü talebelerinin felsefe şubesine sık sık gelip gelmediğinin ve felsefe talebelerinin Hasanoğlan köy enstitüsüne gidip geceleri misafir kalıp kalmadığının sorulması;

11 — Yeni Milli Eğitim Bakanının vazifeye başlar başlamaz geniş ölçüde tahkikat yaptırıp her enstitüye bir müfettiş gönderip bir tarama ve teftiş icrasına lüzum görüş sebebi ve bu müfettiş fezlekelerinin veya suretlerinin celbi, bu teftişler sonunda sınıfı tenzil, nakledilenler veya vekâlet emrine alınanların kimler olduğunun ve sebeplerinin istizahı, klâsikler serisinin durdurulması sebebi, Maarif Vekâletince bastırılan «Türkçe Metinler» adlı seri hakkında yeni bakanın İstanbul edebiyat hocalarına yaptırdığı tetkikat raporunun celbi.

12 — Sabahattin Âli ve Nihal Adsız davası sırasında Hasan Âli Yücelin ihdas ettiği vakanın mahiyeti ve cereyan şekli hakkında mezkûr lise müdürü ile doçent Ahmet Ebez ve Ali Soylunun istinabe suretile ifadelerinin alınması;

13 — Irkçılık ve turancılık iddiasile haklarında yapılan tahkikatın cereyan tarzı hakkında sanıkların şehadetine müracaat edilmesi;

14 — Sayın Cumhurbaşkanının 19 Mayıs 1944 tarihinde gençliğe hitaben irat buyurdukları nutukta hâdiseye izafe olunan vasıfların tamamen aksi Sıkı Yönetim mahkemesinde yapılan duruşma neticesinde tahakkuk etmiş bulunmasına göre vaka kendilerine yanlış anlatılmış olduğu tahakkuk etmiş bulunduğundan hâdiseyi nutukta izah ettikleri veçhile kendilerine kimlerin anlattığının bir arîza ile müşarünileyhten istilâmı;

15 — Irkçılık ve turancılık davası hakkında İstanbul Sıkı Yönetim birinci mahkemesinden sadır olan hükmün bir sureti ile sanıklardan bazısının kendilerine tatbik olunan muamelenin tesbiti hakkında son oturumların birinde vâki olan talebin reddine dair verilen kârar suretinin Sıkı Yönetimden celbi. Yine bu dava dosyasında bulunması icap eden ve bizzat sanıklar tarafından verilen müdafaanamelerin birer suretinin celbi;

16 — Ankara üniversitesindeki komünist profesörlerin tahkikatını yapan müfettiş Sami Akyol ile arkadaşlarının yazdığı rapor suretinin celbi. İlk öğretim ve köy enstitülerinde son günlerde yapılan değişikliklere mesned teşkil eden müfettiş raporunun istenmesi;

17 — Milli talim terbiye azalarının Hasanoğlan veya diğer köy enstitülerinde ders verip vermediklerinin tesbiti, Milli Eğitim Bakanlığının en yüksek makamını işgal eden murakabe, teftiş ve tahkik salâhiyetini de haiz olan milli talim ve terbiye azalarının, köy enstitü müdürlerinin maiyetinde çalışacak kadar fedakârlık göstermelerinin sebebi.»

Kenan Önerin bu sualleri ve talepleri mahkemede bulunanlar tarafından alâka ile dinlendi. Reis, Bülend Nuri Esene hitaben:

— Ne gibi delilleriniz var?

— Resmî kanallardan geçmesi icap etmiyen deliller bugün elimdedir. Resmî makamların ve yeni Milli Eğitim Bakanının teşkil ettiği iki sınıfa ayrıldığını, sadece müdafaa çerçevesi içindeki taleplerin kabul edilmesi gerektiğini anlattı. Savcı sanık Kenan Önerin ileri sürdüğü hususların bir yandan komünistliğin desteklenmesi ve himayesi, diğer yandan 23 Türk gencine işkence yapılması fiilleri olduğunu, evvelâ bu noktaların Milli Eğitim Bakanının memurluğuna müteallik fiillerden olup olmadığının araştırılmasının zaruri bulunduğunu, 23 gence işkence yaptırılmasının Milli Eğitim Bakanının memuriyetine müteallik olmadığını, komünistleri desteklemek cihetine gelince, bu işin doğrudan doğruya Bakanlık görevini kötüye kullanmaktan ibaret bulunduğunu, bu itibarla işkenceye müteallik hususların reddedilmesine, dilekçede işlenen ve ayrı ayrı sayılan hususların mahkemece tetkik olunarak takdire göre müdafaa için lüzumlu olanlarının tefrik edilmesine karar verilmesini istedi.

Bundan sonra hâkim Saffet Onan Kenan Önere hitap ederek:

«— Bu komünistler kimlerdir? Bu dâva Bakan tarafından açtırılmıştır diyorsunuz, bu deliller nelerdir?

Kenan Öner şu cevabı verdi:

«— Muhterem hasım vekilinin söylediklerine göre iddiamı ispat için getireceğim delilleri kendim bulmak isteniyor. Mahkemeyi bununla işgal ettiğim için muatap tutuluyorum. Tebşir ederim ki bunların bir kısmı elimdedir. Bir kısmını ele geçirmeğe fevkalâde iktidarımla imkân yoktur, hata ediyorlar. Mahkeme bunu celp ile mükelleftir. Ben bu temayülü geçen celsede de hissetmiş ve açık lamıştım. Savcı hâdiseyi ikiye ayırarak işkence kısmını ayırmak istiyor. Mahkemenin ispat sadedinde verdiği karar heyeti umumiyeye şamildir. Bunlar öyle bir küldür ki birbirinden tefrikine imkân yoktur. Hasan Âli komünistlik cereyanını takviye için uğraşırken Sertelle teşriki mesai ettiği iddiasile Mareşali komünist sayanlar, aynı Sertelin gazetede çıkan dört makalesi ve Reisicumhurun nutkile ihticaca kalkacak kadar kendilerini şaşırdılar. Ve bunları toplayıp bir kitap halinde neşrettiler. Kendisi Bakan olmasaydı bunu memlekete tanıtmak imkânını bulur muydu? Bu adam Marif Vekâletinde bulunmuş olmasaydı zabıta ile beraber zabıta ile beraber merhum Ankara valisi ile birlikte tahkikatı bu şekle sokabilir miydi? Eğer yine Bakan olmasaydı hâdiseyi tağyir ve tağlit ederek Cumhurbaşkanına masum milliyetçi gençler aleyhine nutukların en şiddetlisini söyletebilir miydi?

Samsuna giden Maarif vekili orada komünistler lehine konuşurken (Sen bir komünistsin) hitabına maruz kalmıştır.. Şükrü Sökmensüer bir takım komünistlerden bahsederken Maarif Vekâletine ait kısımları kapalı geçmişti. Bunun tavzihini Dahiliye Vekiline sorarsam cevap vermez ancak bu hakkımızı mahkeme yerine getirebilir.»

Burada Kenan Öner müdafaanamenin verilmesinin henüz zamanı gelmediğini bilmekle beraber, gösterdiği delillerin mahiyetini daha ziyade anlatmak üzere müdafaanamesini mahkemeye verdi. Bu matbu bir kitaptır. 70 büyük sayfa tutuyordu. İçinde dâva ile alâkalı bazı vesikalar ve ifşaat vardı. Kenan Öner buna işaretle dedi ki:

«— Mahkemenin bunu okumakla yorulacağından eminim. Fakat bu davanın sonu cihana (Türkiyede adalet vardır) dedirteceği için mahkemenin hâdiseyi yorgunluğa değer bulacağına eminim.»

Reis sordu:

— Ne gibi delilleriniz var?

— Resmî kanallardan geçmesi icap etmiyen deliller bugün elimdedir. Resmî makamların ve yeni Milli Eğitim Bakanının teşkil ettiği

— Hayır, Hasan Âli Yücelin ihdas ettiği vaziyet hakkında..

Kenan Öner İsmetin Şişlide oturduğunu, Nihal Adsızın Türkiye Yayınevinde bulunduğunu, Orhan Şahik'in Galatasaray lisesinde edebiyat hocası olduğunu söyledi.

Avukat Mahmut Eren, Hasan Âli Yücelin hâdise ile alâkası bulunduğunu, bir memurun memuriyet vazifesi olduğu gibi memuriyet sıfatını da suiistimal edebileceğini, biz delilleri ancak izharla, irae ile mükellef olduğunu, ibraz mükelleftiyeti bulunmadığını, yedi iktidarında olmıyan delillerin ancak mahkemeden isteneceğini söyledi.

Kenan Öner tekrar söz alarak dedi ki:

Nihal Adsızın aleyhinde dâva açan bir komünisti Maarif vekili himaye etmek istemese idi bütün ikazlara rağmen Bakanlığında tutmasa idi, işi bu hale getirmezdi ve sayın İnönü de bu gençler aleyhine nutuk söylemezdi.

Bundan sonra Bülend Esen, ırkçıların birer kahraman gibi ortaya atılmak istendiklerini anlatarak dedi ki:

«— Bunlar ceza görmeden evvel ceza kanununda ırkçılık kelimesi bulunamamasından ceza görmediler. İrkçılık Avrupayı bugünkü haline sokmuş, binlerce hanümanı söndürmüştür. Bu taleplerle bu dâvaya siyasi bir tantana verilmek isteniyor.»

Kenan Öner derhal ayağa kalkarak:

«— Buna benzer sözler fransızca İstanbul gazetesinde de çıkmıştır. Ben ırkçılığı müdafaaya gelmedim. Ne ırkçıyım, ne komünistim. Ben hâkimat ve kanun hilâfına yapılan muameleleri açıkliyorum.» dedi.

Bu esnada beş dakikalık bir tatil yapıldı. Herkes bunalmıştı. Saat 12 ye gelmişti. Oturum tekrar açıldı. Reis Saffet Ünan kararını okudu. Bunda şöyle deniliyordu:

(Gereği düşünüldü. Kenan Önerin verdiği dilekçede mercilerinden sorulmasını istediği hususatın mezkûr dilekçe incelenerek hakikati maddenin isnadına taallûk edenler hakkında mercilerinden istenilen vesikaların celbi için Cumhuriyet savcılığına müzekkere yazılmasına ve İç İşleri Bakanının komünistler hakkında Büyük Millet Meclisinde irat ettiği nutku havi olan zabıt suretinin getirtilmesi için Cumhuriyet savcılığına müzekkere yazılmasına, adresi İstanbul Yayınevi olduğu bildirilen Nihal Adsızla Galatasarayda edebiyat hocası Orhan Şahin Gökyayın İstanbul asliye ceza mahkemelerinden birinde müdafaa dairesinde şahit sıfatile dinlenmeleri için talimatname yazılmasına, elinde hakikati maddenin ispatını bildiren bazı evrak ve vesikalar olduğunu söyleyen Kenan Önerin bu vesikaları mahkemeye tevdi etmesi lüzumuna ve gösterip adreslerini tavzih etmediği şahitlerin sarih adreslerinin Kenan Öner tarafından mahkemeye bildirilmesi lüzumuna ve bu hususatın ifası matbuat kanununun duruşmanın talîki için gösterdiği kısa müddet için yapılması mümkün olmadığından bizzarur duruşmanın 12/5/947 pazartesi saat 14,30 a bırakılmasına karar verildi.

Hâkimin kararı dinleyiciler tarafından (bravo seslerile) karşılandı. Mahkeme kalabalığı güçbâ ile dağıldı. Kenan Öner büyük bir kalabalık ortasında yürüyordu. Kalabalık Kenan Öneri alkışlıyor, (Hak yardımcımızdır) diye bağırıyordu. Kenan Öner elini kaldırarak (yapmayın) diyor ve kalabalığın heyecanını teskine çalışıyordu. Ve nihayet ilk rastladığı taksiye atlayarak kalabalık arasından ayrıldı.

celin ihdas ettiği vakanın mahiyeti ve cereyan şekli hakkında mezkûr lise müdürü ile doçent Ahmet Ebez ve Ali Soylunun istinabe suretile ifadelerinin alınması;

13 «— Irkçılık ve turancılık iddiasile haklarında yapılan tahkikatın cereyan tarzı hakkında sanıkların şehadetine müracaat edilmesi;

14 — Sayın Cumhurbaşkanının 19 Mayıs 1944 tarihinde gençliğe hitaben irat buyurdukları nutukta hâdiseye izafe olunan vasıfların tamamen aksi Sıkı Yönetim mahkemesinde yapılan duruşma neticesinde tahakkuk etmiş bulunmasına göre vaka kendilerine yanlış anlatılmış olduğu tahakkuk etmiş bulunduğundan hâdiseyi nutukta izah ettikleri veçhile kendilerine kimlerin anlattığının bir arîza ile müşarünileyhten istilâmı;

15 — Irkçılık ve turancılık davası hakkında İstanbul Sıkı Yönetim birinci mahkemesinden sadir olan hükmün bir sureti ile sanıklardan bazısının kendilerine tatbik olunan muamelenin tesbiti hakkında son oturumların birinde vâki olan talebin reddine dair verilen kârar suretinin Sıkı Yönetimden celbi. Yine bu dava dosyasında bulunması icap eden ve bizzat sanıklar tarafından verilen müdafaanamelerin birer suretinin celbi;

16 — Ankara üniversitesindeki komünist profesörlerin tahkikatını yapan müfettiş Sami Akyol ile arkadaşlarının yazdığı rapor suretinin celbi. İlk öğretim ve köy enstitülerinde son günlerde yapılan değişikliklere mesned teşkil eden müfettiş raporunun istenmesi;

17 — Milli talim terbiye azalarının Hasanoğlan veya diğer köy enstitülerinde ders verip vermediklerinin tesbiti, Milli Eğitim Bakanlığının en yüksek makamını işgal eden murakabe, teftiş ve tahkik salâhiyetini de haiz olan milli talim ve terbiye azalarının, köy enstitü müdürlerinin maiyetinde çalışacak kadar fedakârlık göstermelerinin sebebi.»

Kenan Önerin bu sualleri ve talepleri mahkemede bulunanlar tarafından alâka ile dinlendi. Reis, Bülend Nuri Esene hitaben:

— Bir diyeceğiniz var mı dedi.

Bülent Nuri Esen:

«— Sanığın istinat ettiği fiiller bizim idarî memuriyetimize taallük eden ef'al değildir.» Diye söze başlıyarak Kenan Önerin kendi işine yarıyacak delillerin toplanmasında mahkemeyi kendi hizmetinde bulundurmak istediğini, halbuki kendisinin haksızlığa uğradıkları için failine ceza verilmesini talep ettiğini, bu delilleri Kenan Önerin toplamış bulunması icap ettiğini söyledi ve:

«— Devlet Reisine bazı noktaların sorulması talebine karşı da (Bir devlet reisinin nutku hakkında «Ben bunda aldanmışım demek» ahcak Cumhurbaşkanına ait bir haktır. Bu hususun mahkeme tarafından Cumhurbaşkanından sordurmağa kalkışmak kendisini mecbur olmadığı bir işe davet etmek demek olur.) dedi ve şöyle ilâve etti:

«— Tekmil delillerin bizzat kendileri tarafından ibrazı lâzımdır.»

Bundan sonra Cumhuriyet Savcısı söz aldı, Kenan Önerin mahkemeye verdiği dilekçedeki hususların başlıca iki geçen celsede de hissetmiş ve açıklamıştım. Savcı hâdiseyi ikiye ayırarak işkence kısmını ayırmak istiyor. Mahkemenin ispat sadedinde verdiği karar heyeti umumiyeye şamildir. Bunlar öyle bir küldür ki birbirinden tefrikine imkân yoktur. Hasan Âli komünistlik cereyanını takviye için uğraşırken Sertelle teşriki mesai ettiği iddiasile Mareşali komünist sayanlar, aynı Sertelin gazetede çıkan dört makalesi ve Reisicumhurun nutkile ihticaca kalkacak kadar kendilerini şaşırdılar. Ve bunları toplayıp bir kitap halinde neşrettiler. Kendisi Bakan olmasaydı bunu memlekete tanıtmak imkânını bulur muydu? Bu adam Marif Vekâletinde bulunmuş olmasaydı zabıta ile beraber zabıta ile beraber merhum Ankara valisi ile birlikte tahkikatı bu şekle sokabilir miydi? Eğer yine Bakan olmasaydı hâdiseyi tağyir ve tağlit ederek Cumhurbaşkanına masum milliyetçi gençler aleyhine nutukların en şiddetlisini söyletebilir miydi?

Samsuna giden Maarif vekili orada komünistler lehine konuşurken (Sen bir komünistsin) hitabına maruz kalmıştır.. Şükrü Sökmensüer bir takım komünistlerden bahsederken Maarif Vekâletine ait kısımları kapalı geçmişti. Bunun tavzihini Dahiliye Vekiline sorarsam cevap vermez ancak bu hakkımızı mahkeme yerine getirebilir.»

Burada Kenan Öner müdafaanamenin verilmesinin henüz zamanı gelmediğini bilmekle beraber, gösterdiği delillerin mahiyetini daha ziyade anlatmak üzere müdafaanamesini mahkemeye verdi. Bu matbu bir kitaptır. 70 büyük sayfa tutuyordu. İçinde dâva ile alâkalı bazı vesikalar ve ifşaat vardı. Kenan Öner buna işaretle dedi ki:

«— Mahkemenin bunu okumakla yorulacağından eminim. Fakat bu davanın sonu cihana (Türkiyede adalet vardır) dedirteceği için mahkemenin hâdiseyi yorgunluğa değer bulacağına eminim.»

Reis sordu:

— Ne gibi delilleriniz var?

— Resmî kanallardan geçmesi icap etmiyen deliller bugün elimdedir. Resmî makamların ve yeni Milli Eğitim Bakanının teşkil ettiği komisyonlarca yapılan tetkiklerin rapor suretleri de mevcuttur. Fakat bunlar hakikatin bütün kemalile tezahürüne kâfi gelemiyecektir. İmzadan mahrum rapor suretlerine mahkemenin itimadını isteyecek kadar hakkımı suiistimal etmek elimden gelmez. İstediğim şeyler ait oldukları mercilerden istensin. İnkâr mevkiinde kalırsam bunları ibraz ederim.»

— Bahsettiğiniz şahitler kimlerdir?

— Samsun lisesinde Hasan Âli Yücelin komünistler lehinde, milliyetçiler aleyhinde yaptığı telkinat sırasında (sen komünistsin) diye hakikati ortaya atan öğretmen şehadet edecektir. Bunlar Samsun lisesi müdürü doçent Ahmet Belber ile Mustafa Toyludur. O zaman Samsunda olan ve şimdi Kocaeli valisi bulunan Rüknettin de bu hâdiseden malûmattardır. Irkçı sanıklardan bir kısım şahitlerin daha var. İsmet Resintümtürk, Nihal Adsız, Orhan Şahik.

— Bunlar işkence hakkında mı?

rak:

«— Buna benzer sözler fransızca İstanbul gazetesinde de çıkmıştır. Ben ırkçılığı müdafaaya gelmedim. Ne ırkçıyım, ne komünistim. Ben hakikat ve kanun hilâfına yapılan muameleleri açıklıyorum.» dedi.

Bu esnada beş dakikalık bir tatil yapıldı. Herkes bunalmıştı. Saat 12 ye gelmişti. Oturum tekrar açıldı. Reis Saffet Ünan kararını okudu. Bunda şöyle deniliyordu:

(Gereği düşünüldü. Kenan Önerin verdiği dilekçede mercilerinden sorulmasını istediği hususatın mezkûr dilekçe incelenerek hakikati maddenin isnadına taallük edenler hakkında mercilerinden istenilen vesikaların celbi için Cumhuriyet savcılığına müzekkere yazılmasına ve İç İşleri Bakanının komünistler hakkında Büyük Millet Meclisinde irat ettiği nutku havi olan zabıt suretinin getirtilmesi için Cumhuriyet savcılığına müzekkere yazılmasına, adresi İstanbul Yayınevi olduğu bildirilen Nihal Adsızla Galatasarayda edebiyat hocası Orhan Şahin Göleyayın İstanbul asliye ceza mahkemelerinden birinde müdafaa dairesinde şahit sıfatile dinlenmeleri için talimatname yazılmasına, elinde hakikati maddenin ispatını bildiren bazı evrak ve vesikalar olduğunu söyleyen Kenan Önerin bu vesikaları mahkemeye tevdi etmesi lüzumuna ve gösterip adreslerini tavzih etmediği şahitlerin sarih adreslerinin Kenan Öner tarafından mahkemeye bildirilmesi lüzumuna ve bu hususatın ifası matbuat kanununun duruşmanın tâlikı için gösterdiği kıza müddet için yapılması mümkün olmadığından bizzarur duruşmanın 12/5/947 pazartesi saat 14,30 a bırakılmasına karar verildi.

Hâkimin kararı dinleyiciler tarafından (bravo seslerile) karşılandı. Mahkeme kalabalığı güçbela ile dağıldı. Kenan Öner büyük bir kalabalık ortasında yürüyordu. Kalabalık Kenan Öneri alkışlıyor, (Hak yardımcımızdır) diye bağırıyordu. Kenan Öner elini kaldırarak (yapmayın) diyor ve kalabalığın heyecanını teskine çalışıyordu. Ve nihayet ilk rastladığı taksiye atlayarak kalabalık arasından ayrıldı.

Terzilere

En Faydalı Kitap

Dünyanın meşhur iki İngiliz metodundan faydalanarak meydana gelen bu kitabı Londra Minister Akademisinden mezun SACİT ÖZBEY hazırladı. En kolay usullerle yazılan ve altmış dersi ihtiva eden metodun bez ciltlisi 20 liradır. Satış yeri: Yeni Postane cad. No. 11-13, mektupla müracaat yeri: Sacit Özbey, Beyoğlu İstiklâl Cad. 139/2, Tel. 43439, daha fazla bilgi edinmek için broşür isteyiniz. (İ)

Sağlık ve Zevk Kâsesi..

Lezzet ve net..etini uzun müddet muhafaza eden şekerli

Altıntaş Kutu Sütlerine

bu adı vermek yerinde olur. Altıntaş kutu sütlerini, muhallebi, dondurma, krema ve benzeri tatlılarda ve kahvaltılarınızda emniyetle kullanabilirsiniz. Bütün eczane ve bakkaliye mağazalarından arayınız. Toptan Satış: Cendeli Han No. 9, Birinci Kordon, İzmir. (İ)

— Devamı 4 üncüde —

056-79/12

Yücel - Öner davasının akisleri

Emniyet müdürlüğündeki tabutluklar yıktırılıyor

Hasan Âli Yücel ile Kenan Öner davası sırasında dinlenen tanıkların hemen hepsi, tevkif edildikleri zaman İstanbul emniyet müdürlüğünün en üst katında tabuta benzer hücrelerde hapsedildiklerini ve bu suretle kendilerine işkence yapıldığını yargıç huzurunda söylemişlerdi.

Haber aldığımıza göre İçişleri Bakanlığı bu daracık hücrelerin yıkılması için emir vermiş ve emniyet müdürlüğü binasındaki hücrelerin yıkılmasına başlanmıştır.

Bu memlekete dışarıdan gelmiş bir kimse yukarıda «Son Posta» gazetesinden alarak klişesini koyduğumuz satırları okuyunca herhalde hayretten kendisini alamıyacaktır. 1947 yılında, medenî ve bilhassa demokrat olduğunu iddia eden bir memlekette «tabutluk» ismi verilen bu işkence hücrelerinin emniyet müdürlüğü binasındaki mevcudiyeti sebeplerini izah etmek çok güç olacaktır sanırız.

Kenan Öner - Hasan Ali Yücel davası münasebetile dinlenen şahitlerin, dehşetle bahsettikleri bu hücrelerin yıktırılması için İç İşleri tarafından verilmiş olan emri memnuniyetle fakat ayni zamanda hüzünle karşılıyoruz.

Tanrı bizi bir daha böyle dalâletlere düşmekten korusun!

12. Ekim 1947
Pazar

CUMHURİYET

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No OŞG-79/13

BİR DAKİKA :

Ektiğini biçiyor

Hasan Âli Yücel'in, dün mahkemede söylediklerinin son kısmına dikkat ettiniz mi?

Üç, dört liseli genc, sabık Maarif Bakanına, Ankara sokaklarında, ağıza alınmıyacak galiz sözlerle hakarette bulunmuşlar. Üstad da bundan acı acı şikâyet ediyor.

İyi ama, o genclerin terbiyelerinde ve yetişmelerinde baş rolü oynıyan kim? Seneler senesi Bakanlık koltuğunu işgal eden kendisi, yani bizzat Hasan Âli Yücel, değil mi?

Şaşacak ne var? — **D.N.**

Filistin yüzünden

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/14

SIRASI GELDİKÇE

"Tabutluk,, lar yıktırılıyor

Bedii Faik

Birinci sahifedeki haberi okuyanlar Tabutluğun ne olabileceğini düşüneceklerdir. Filhakika emniyet müdürlüğü ne ölülerin techiz ve tekfin yeridir ne de cinaî ölülerin tetkik için bekletildiği bir adlî tıp müessesesi...

O halde bu tabutluk nedir?.. 1947 yılının Türkiyesinde tabutluğun ne hizmet görmekte olduğunu anlamak pek müşkül olacaktır. Hazin bir hâdise karşısındayız. Doğru ise, tarih bunu hiç bir zaman afetmek hususunda semih davranmıyacaktır! Eğer hâdise sadece uydurma ise bu takdirde huzuru hâkimde tabutluğun bir işkence aleti olduğunu söyliyenleri dünyanın en ağır cezasına çarpmalıdırlar. İşkenceyi meneden Anayasanın sarih hükmü ve bunu ağır suç sayarak hapis tehdidi altına alan ceza kanunu dipdiri ayakta dururken nasıl olur da vatandaşlar Tabutluk denilen daracık hücre içerisinde işkenceye maruz bırakılır?

Tabutluğun hangi hizmette ve ne şekilde kullanıldığını hülâsaten Orhan Şaikin müdafaasından dinliyelim. Bu zatın ileri sürdüğüne göre: *(Tabutluk bir insanın zorla sığabileceği kadar dar yapılmış bir hücredir. Burada insan ancak ayakta durabilir. Teresinde 1500 mumluk bir ampul yanmakta ve müthiş bir hararet neşrederek insanın beyinini kaynatmaktadır.*

İtirafta bulunması azru edilenler fasıla ile buraya sokulur ve bir müddet sonra çıkarılarak yola gelmesi ihtar edilir.

Daracık hücreden 1500 mumluk ampullerin vücuda getirdiği şiddetli ziyanın altında bundan tâ bin beş yüz yıl gerideki insanlığın cezai usulleri görülmektedir.)

Orhan Şaikin tüyler ürperten iddialarını tetkik etmek bize düşmez. İçişleri Bakanlığının son zamanlarda bu tabutlukların kaldırılması için emirler verdiğini işiterek seviniyoruz. Ancak garip olan cihet bu tabutlukların nasıl ve kimler tarafından imal edildiği ve kullanıldığıdır. Her halde Türkiyede hiç bir vatandaş bunu imal ve istimale cesaret edemez. Olsa olsa bunları kablettarih şahsiyetler yapmış ve bu asırda müzeye götürülecek yerde yanlışlıkla emniyet dairesine konmuştur. Çünkü hâdiseyi başka türlü tefsir etmek kabil olamaz.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No DSG-79/15

AN

A DOGRU» Fiyatı 10 Kuruş

Bugün 5 inci sayfada

Orman bölgelerinden röportajlar

Yazan: Zeyyat Gören

Dünkü celsede Hasan Âli Yücel ve Kenan Öner

Yücel - Öner dâvası

Dünkü muhakemede yeni şahitler dinlendi

Hasan Âli Siyasal Bilgiler Okulu Müdürüne neden işten el çektirmiş

Hasan Âli Yücel - Kenan Öner dâvasının Ankaradaki son celsesinde bazı şahitlerin istinabe suretile dinlenmelerine karar verilmişti. İstanbulda bulunan şahitlerin ifadeleri dün sabah 7 inci Asliye cezada alınmıştır.

Celse açıldığı zaman dâvacı Hasan Âli Yücelin de mahkemeye geldiği görüldü. Kenan Öner ve Cemalettin Saraçoğlu da yerlerini aldıktan sonra duruşmaya başlandı. İlk olarak Siyasal Bilgiler okulunun eski müdürü Prof. Zeki Mesut Alsal'ın sorgusu yapıldı.

Talimat okunduktan sonra şahit bu hâdise hakkında bildiklerini şu şekilde anlattı:

— Ankaradaki Sabahattin Ali - Nihal Adsız dâvası dolayısile yapılan mahut mitingden bir müddet

(Devamı Sa: 5 Sü: 6 da)

Hasan Âli Yücel Kenan Öneri dinliyor

İngiltere veliahtı

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/15

Öner - Yücel dâvası

Dünkü muhakemede yeni şahitler dinlendi

(Başı 1 incide)

evvel Hasan Âli Yücel bana telefon etti. Yücel, müdürü bulunduğum Siyasal Bilgiler okulu talebelerinden bir kaçının Orhon dergisindeki ankete cevap verdiklerinden bahisle haklarında idarî soruşturma yapmamı emrettiler.' O zamana kadar böyle bir şeyden haberim olmadığı için vaziyeti tetkik etmek mecburiyetinde kaldım. Neticede Orhon dergisinin anketine cevap veren talebelerin suçsuz oldukları kanaatine vardım. Hasan Âli Yücel bir müddet sonra tekrar telefon ederek, Profesör Namık Zeki Aralın Siyasal Bilgiler dergisinde bütçe hakkında neşredilen makalesinin evvelce niçin tetkik edilmediğini sordu. Ben de bir profesörün tetkik ve tenkit yazısının kontrol edilemiyeceğini söyledim.

Ayrıca Yüksek tedrisat genel müdürlüğünden bir de tezkere aldım. Bunda ankete cevap verenlerin hareketlerinin doğru olmadığı ve Sabahattin Ali - Nihal Adsız dâvası devam ederken talebelerimizin toplu halde muhakemeyi takip ettikleri bildiriliyordu.

Bunun üzerine talebeleri konferans salonunda toplıyarak onlarla konuştum. Talebeye politika ile uğraşmamalarını tavsiye ettim. Gençler bana bu hususta söz verdiler.

3/5/944 tarihinde yapılan nümayişe Siyasal Bilgiler okulu talebelerinin de iştirak ettikleri şayi oldu. Halbuki ayni gün mektepte eleme imtihanları yapıldığından maddeten buna imkân yoktu. Merhum Ankara valisi Nevzat Tandoğan nümayiş hakkında mektebimizin müdür muavinleri ile konuştuğunu öğrendim. Ben de bu hususta kendileri ile temasa geçtim. Nevzat Tandoğandan talebelerimizden Osman Gümrükçüoğlu Ali Şenkayanın tevkif edildikleri haberini aldım. Bu iki çocuğun serbest bırakılmasını kendilerinden rica ettim. Ricamı yerine getireceklerini vadettiler ve o gece her iki talebe de serbest bırakıldı.

8/5/944 tarihinde karımın rahatsızlığı dolayısile İstanbula giderek on gün mezuniyet yaptım. Bu müddet zarfında Ankarada olan hâdiselerden haberim yoktu. 18-5-944 günü Ankaraya dönünce mektep disiplin komisyonunu toplantı halinde buldum. Komisyon üç talebe hakkında tard kararı alınması meselesini müzakere ediyordu. Ben de kendi kanaatimi söyliyerek, daimî tard kararı verilmesinin doğru olmıyacağını, bunu muvakkat tarda tahvil etmelerinin daha yerinde ve insanî bir hareket olacağından bahsettim. Neticede Osman Gümrükçüoğlu iki sene, Ali Çankaya ile Ziya Çokerin birer sene mektep dışı edilmelerine karar verildi. Bu cezanın sebepleri, Orhon dergisindeki ankete cevap vermiş olmaları ve alâkadarlara son zamanlarda memlekette yayılan komünizm aleyhinde tedbir alınması için yapılan teşebbüstür.

Bu talebeler hakkında karar verlunda Nihal Adsız ve Nurullah Barımana bir söz söylediniz mi?

— Hayır böyle bir beyanda bulunmadım. Zaten bir vekil hakkında bu şekilde bir şey söyliyemezdim de...

Bilâhare komiser Suavi Ortaçın ifadesine müracaatla bu şahide de ayni sual tevcih edildi. Bu şahit de böyle bir şey söylediğini bildirdi.

Bu iki şahidin sorgusunu müteakip muvacehe için Nihal Adsız ve Nurullah Barıman arandı. Gelmedikleri görülerek diğer şahit Talât Ceridin ifadesinin alınmasına başlandı. Eczacı okulunda okuyan Talât Cerid, Hasan Âli Yücel hakkında bildiklerini şöyle anlattı.

— Bundan dört sene evvel Bursa lisesinde okurken felsefe hocamız Malik Adalanla grup halinde Bursa hapishanesine sosyoloji tetkikleri yapmak için gitmiştik. Nâzım Hikmet de orada idi. Kendisine bir arkadaş, geçimini nasıl temin ettiğini sordu. O da: «Bizim Hasan Âli bana tercümeler yaptırıyor» dedi.

Söz alan Yücel:

«— Bu konuşma sırasında yanında arkadaşları olduğunu söyliyen şahit, bir kaç isimden başkasını acaba hatırlıyamıyor mu?..» diye sordu.

Şahit Talât ancak bir kaçını hatırlıyabildiğini söyledi.

Bundan sonra hâkim Nihal Adsızın geldiğini öğrenerek kendisini salona aldı.

Nihal Adsız şunları söyledi.

— Yedi ay birinci şubede kaldım. Memurlar arasında bilhassa komünist masasında olanlar bize karşı sempatilerini izhar ediyorlardı. Bu arada bize komünistler hakkında bazı gizli şeyler soruyorlar biz de onlara malûmat veriyorduk. Müdür muavini Hamdi bazan beni odasına alır konuşurduk. Benim kaldığım odada bir de komünist vardı. Ağzından lâf alabilmem için beni bu işe memur etmişti. Komünistlere düşman olduklarından bize sempati gösteriyorlardı. Hamdi, Suavi ve bir çok rütbesiz memurlar bizim başımıza gelen işin Hasan Âlinin boynu altından çıktığını söylüyorlardı. Hattâ benim evvelce mahkemede bu hususu söylediğimi gazetede okuyan Suavi, Nurullah Barımana, «başımıza iş açıyorsunuz» diye dert yanmış...

Nihalden sonra, Hamdi huzura alındı.

Hamdi:

— Ben Nihali odama çağırıp konuşmuş değilim. Bir gece nöbetçiydim. Odaları kontrol ediyordum. Nihal ve arkadaşları toplu halde oturuyorlardı.

Nihale:

«— Senin yaptığını beğenmiyorum. Komünistlerle mücadele etmek Başvekile açık mektup yazmakla olmaz. Komünistlerin gizli taktik ve mücadele usulleri vardır. Onlara ayni taktiklerle karşı koymak lâzımdır, dedim. Hiç bir zaman Nihal Atsızın iddia ettiği gibi bu işlerin Hasan Âlinin boynu

zat Tandoğandan talebelerimizden Osman Gümrükçüoğlu Ali Şenkayanın tevkif edildikleri haberini aldım. Bu iki çocuğun serbest bırakılmasını kendilerinden rica ettim. Ricamı yerine getireceklerini vadettiler ve o gece her iki talebe de serbest bırakıldı.

8/5/944 tarihinde karımın rahatsızlığı dolayısile İstanbula giderek on gün mezuniyet yaptım. Bu müddet zarfında Ankarada olan hâdiselerden haberim yoktu. 18-5-944 günü Ankaraya dönünce mektep disiplin komisyonunu toplantı halinde buldum. Komisyon üç talebe hakkında tard kararı alınması meselesini müzakere ediyordu. Ben de kendi kanaatimi söyliyerek, daimî tard kararı verilmesinin doğru olmıyacağını, bunu muvakkat tarda tahvil etmelerinin daha yerinde ve insanî bir hareket olacağından bahsettim. Neticede Osman Gümrükçüoğlu iki sene, Ali Çankaya ile Ziya Çokerin birer sene mektep dışı edilmelerine karar verildi. Bu cezanın sebepleri, Orhon dergisindeki ankete cevap vermiş olmaları ve alâkadarlara son zamanlarda memlekette yayılan komünizm aleyhinde tedbir alınması için yapılan teşebbüstür.

Bu talebeler hakkında karar verdiğimiz gün mektep müdürlüğünden çıkarıldığım hakkında Yücelin imzalı tezkeresini aldım.»

Profesör Zeki Mesut Alsalın sorgusunu müteakip hâkim Hakkı Ketenoğlu, Hasan Âliye şahidin şahadeti hakkında bir diyeceği olup olmadığını sordu.

Yücel:

«— Kendileri disiplin komisyonunda mevcut değilken, bu talebelerin tardı lehinde bir temayül olduğu halde komisyona iltihakların dan sonra bu kararın muvakkat tarda tahvili sırasında bir tesirin bulunduğuna veya bulunmadığına dair bilgileri var mıdır?» dedi.

Şahit:

«— Her halde bulunmadığına dair...» diye cevap verdi.

Yücelden sonra Kenan Öner:

— Bu kararı tesir altında mı vermişler, diye tekrar sordu.

Şahit:

— Bu hususta hiç bir şey bilmiyorum dedi. Yalnız komisyona iştirak ettiğim zaman evvelce arzettiğim sebepler ileri sürülerek Turancıların mektepten uzaklaştırılmaları hakkında bir cereyan vardı.

Kenan Öner:

— Mektepte talebeler arasında komünist cereyanı var mıydı?

— Hayır... olmadığını katiyetle biliyorum.

Zeki Mesut Arsaldan sonra İstanbul Emniyet Müdürlüğü birinci şube müdür muavini Hamdi Özdemirin ifadesi alındı:

Hâkim, şahide:

— Turancıların mevkuf bulunduğu sırada, tahkikatın Hasan Âli Yücelin boynu altından çıktığı yolundaki iddiaları hakkında ne biliyorsunuz? dedi.

Hamdi:

— Hasan Âli Yücel ile Nihal Atsız arasında bir münasebet olduğunu bilmiyorum. Fakat Nihal Atsız ile Hasan Âli Yücel arasında bir münasebet olduğunu biz de onlara malûmat veriyorduk. Müdür muavini Hamdi bazan beni odasına alır konuşurduk. Benim kaldığım odada bir de komünist vardı. Ağzından lâf alabilmem için beni bu işe memur etmişti. Komünistlere düşman olduklarından bize sempati gösteriyorlardı. Hamdi, Suavi ve bir çok rütbesiz memurlar bizim başımıza gelen işin Hasan Âlinin boynu altından çıktığını söylüyorlardı. Hattâ benim evvelce mahkemede bu hususu söylediğimi gazetede okuyan Suavi, Nurullah Barımana, «başımıza iş açıyorsunuz» diye dert yanmış...

Nihalden sonra, Hamdi huzura alındı.

Hamdi:

— Ben Nihali odama çağırıp konuşmuş değilim. Bir gece nöbetçiydim. Odaları kontrol ediyordum. Nihal ve arkadaşları toplu halde oturuyorlardı.

Nihale:

«— Senin yaptığını beğenmiyorum. Komünistlerle mücadele etmek Başvekile açık mektup yazmakla olmaz. Komünistlerin gizli taktik ve mücadele usulleri vardır. Onlara ayni taktiklerle karşı koymak lâzımdır, dedim. Hiç bir zaman Nihal Atsızın iddia ettiği gibi bu işlerin Hasan Âlinin boynu altından çıktığını söylemedim.

Diğer şahit Suavi de Nihal Atsıza böyle bir şey söylemediği yolundaki ifadesinde ısrar etti.

Mahkeme Nurullah Barımanın celbi için celseyi tatil etti.

Mareşal Çankırıda

(Başı 1 incide)

halde bu muazzam kalabalık şehrin dış kapısına doğru vakur ve mânalı gösterilerle akıyordu. Heyecan ve içten gelen tezahürat arasında şehri terkeden Çakmak'a Kastamonu Demokrat Parti başkanı avukat Hayri Tosunoğlu ve idare kurulu üyeleri refakat ediyorlardı. Bütün yol boyunca köylüler tarafından selâmlanarak uğurlanan Mareşal Çankırıya dokuz kilometre mesafede bulunan Beşdeğirmen köyünden bir kamyonla gelen Çankırılılar tarafından candan karşılandılar. Sayın Mareşali şehirde de büyük bir kalabalık bekliyordu. Mareşal halkın coşkun alkışları arasından otomobilden indi. Halkla beraber şehir bahçesine kadar gitti. Kısa bir müddet istirahatten sonra Çankırı Demokrat Parti idare kurulu üyelerinden Osman Taşkınbaş demokrasinin gayesini izah eden bir nutuk söyledi. Mareşal Çankırılılara gösterdiği sevgi tezahürlerinden dolayı teşekkür etti. Akşam yemeğini Demokrat Parti başkanı Ahmet Gür'ün evinde yedi. Fevzi Çakmak yarın öğleye kadar Çankırılıları kabul edecek, dileklerini dinleyecek ve kendileriyle hasbihallerde bulunacaktır. Mareşal Yarın Ankaraya dönecektir.

Kıbrıs Anayasası

Nikosya (Kıbrıs) 9 (A.A.) — Kıbrıs valisi Lord Winster, adanın gelecekteki anayasasının plânlarını bugün bitirmiştir.

Kıbrısın muhtelif teşekkülleri, mümessillerini tayine davet edilmiştir.

Sir Edward Jackson'un başkanlığı altında, altı Türk ve dokuz Yunanlıdan mürekkep bir istişare meclisi kurulacaktır.

---

seriyet elde etmişlerdir.

Halepte, muhaliflerin yarı yarıya bir kazanç temin ettikleri bildiriliyor.

Fakat bir sürprizle karşılaşılmıştır. «Müslüman Kardeşler» grupu üç mebusluk elde etmiştir. Umumî neticenin bir iki gün içinde belli olacağı söyleniyor.

«— Biz davet ve teklifimizin kimse

— Arkası Sa. 3, Sü. 5 te —

Hasan Âli - K. Öner davası 2 eylûle kaldı

Dün dinlenen şahidler Hasan Âli Yüceli itham ettiler

Kenan Öner

Hasan Âli Yücel

Ankara 12 (Telefonla) — Kenan Öner-Hasan Âli Yücel davasına, bugün de Üçüncü Asliye Mahkemesinde devam edildi. Geçen oturumda dinlenilmesine karar verilen tanıklardan Salâhaddin Ertürk gelmemişti.

Halûk Karamağaralı çağırıldı. Tanık,

— Arkası Sa. 4, Sü. 1 de —

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/16

1947 : Sayı 13
TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 055-79/16

Hasan Âli - K. Öner davası 2 eylûle kaldı

— Baştarafı 1 inci sahifede — fakültedeki komünist teşkilâtını ve bu teşkilâtla Hasan Âli Yücelin münasebetini bildiğini ileri sürerek ezcümle dedi ki:

«Talebe avlama organları»

— Benim şubemden (Arkeoloji şubesi) Nezih Fıratlı ve Klâsik Filoloji şubesinden Nabi Dinçer, ilk günlerde bana çok yakın arkadaşlık gösterdiler. Her türlü müşküllerime yardım ediyorlardı. Bu yardımlarını iyi niyetle karşıladım. Fakat sonradan bunların, komünistlerin «talebe avlama» organlarından olduklarını anladım.

Yargıç sordu:

— Nasıl anladınız?

— Benim ruhî temayüllerimi, fikrî durumumu kontrol ederek, ona göre bir metod tuttuklarını, sonradan kendilerinden öğrendim. Bunlar, mukaddes tanıdığım din, vatan, millet gibi mefhumlar; Namık Kemal, Ziya Gökalp gibi Türk büyükleri hakkında fena kelimeler kullanıyorlar ve kendilerine göre fikrî gelişmemi temin için bana bazı kitablar veriyorlardı.

Yargıç: — Ne gibi kitablardı?

— «Kadın ve sosyalizm», «Diyalektik materyalizm», «Sovyetler Birliğinin niçin hayranıyım?», «İşçi sınıfının ihtilâli» ve bazı şiir kitabları...

Süleymaniyeye kızıl bayrak çekeceklermiş

Bundan sonra tanık, bunların, memleket aleyhine çalıştıklarını sezdiğini, bunu meydana çıkarmak için kendilerinden görünmeğe karar verdiğini, bir akşam Nezih Fıratlının, kendisine, komünist teşkilâtı hakkında izahlarda bulunduğunu, bu teşkilâtın basamak basamak olup, bir ehramı andırdığından bahsettiğini ve tabiatile ehramın zirvesinde Stalin'in bulunduğunu kaydettiğini anlattı. Gene tanığın, bu arkadaşının ifadesine atfen anlattığına göre, fakültedeki talebeler birinci, hocalar da ancak ikinci basamakta imişler.

Kendisine bu sırları tevdi eden Nezih Fıratlının, bir buçuk yıla kadar Türkiyede komünist partisi kurulacağından ve Süleymaniyeye kızıl bayrak çekileceğinden, çekinmeden bahsettiğini ve bir yığın da gözdağı verdiğini ileri sürdü. Fakültenin her enstitüsünde ayrı ayrı avlama organları bulunduğunu kaydederek dedi ki:

Gizli toplantılar

— Nezihle Nabinin, bana emniyetleri vardı. Fakat başkalarının inanmadığını söylediklerinden, ben, toplantılara giremiyordum. Bu toplantılar, üç türlü idi. Biri sadece talebeler arasında yapılırmış; diğeri de hocalar arasında olurmuş. Bunlara, bazan Hasan Âlinin iştirak ettiğini de söylediler. Bir de ileri gelen talebelerle hocaların birlikte yaptıkları toplantılar varmış ki, Sefer Aytekinin de iştirak ettiği bu toplantılarda talebeye direktif verilirmiş.

«Hasan Âli bizdendir»

Nabi ile Nezihe, Hasan Âlinin durumunu, çok defalar sordum. Önceleri, sadece «iyi adamdır» diyorlardı. Sonra «bizdendir» demeğe başladılar ve sıkılınca kendisine başvuracaklarından bahsettiler.

Yargıç: — Siz, bu meseleyi şikâyet etmişsiniz, dedi.

Tanık devamla:

— Maarif müfettişleri tahkikat açmış-

milliyetçi olan Doçent Necati Akdere «itl» demesine rağmen sadece nakledildiğini, notlarının parlaklığına rağmen komünistlerle mücadele ettiği için Bahaeddin Ökenin ilmî yardımcı kalmasına Hasan Âlinin mâni olduğunu anlattı ve 19/5/1944 tarihinde fakülte konferans salonunda öğrencilerle bir konuşma yapan Hasan Âlinin, milliyetçi gençler için: «O kadar meraklı iseler, gitsinler, köyde sıva yapsınlar!» tarzında istihfafkâr bir dil kullandığını ilâve etti.

Bundan sonra Hikmet Tanyu salona alınarak tanıkla yüzleştirildi. Halûk, Hikmetin, bildiklerini anlattığını kabul etti. Yalnız Millî Eğitim Bakanlığına şikâyetin, şimdi Erzurum Lisesinde tarih öğretmeni olan Bahaeddin Öke tarafından yapılmış olduğunu ilâve etti.

Müdahil avukatı da, tanıktan bazı sualler sordu. Neticede, kendisine verildiğinden bahsettiği Nazım Hikmetin şiirinin, basılmamış olan ve 30 ağustos zafer bayramını tasvir eden şiiri olduğunu tanık tasrih etti ve gene tanık, «Hasan Âli bizdendir» sözünden, onun da komünist olduğuna inanmış olduğunu tasrih etti ve bunlar zapta geçirildi.

Hikmet Tanyunun bir düzeltmesi

Bu arada muvacehe için celbedilen Hikmet Tanyu da, bir tashih yapmak arzusunda bulunduğunu söyledi. Ezcümle dedi ki:

— İfademde Hasan Âlinin, fakültede komünist hocalarla ve Şevket Azizle bir toplantı yaptığını Salâhaddin Ertürkten duyduğumu söylemiş ve tarihini de 3/5/1944 olarak zikretmiştim. Bunu tashih edeyim: Tarih 6/3/1947 dir. Bu toplantı sırasında Hasan Âli, artık Bakan değildi. 23 gencin tevkifleri, Hasan Âlinin Samsundan dönüş tarihi olan 6/5/1944 ten sonra yapılmıştır. Ondan evvel basit bir zabıta vakası olan bu nümayiş, Hasan Âli tarafından büyütülmüştür.

Bu ifademi, şimdi Silifkede hâkim olan Hukuk mezunu ve şair Ziya İlhanın beyanatile de teyid ederim. Ziya İlhan, o zaman Ankara polis komiserlerindendi, aynı zamanda bu hâdiseyi, Profesör Hüseyin Avni Göktürkle Mülkiye hocalarından Fethi Çelikbaş da bilmektedirler.

Adnan Ötükenin söyledikleri

Bundan sonra Adnan Ötüken huzura alındı. Tanık, Millî Eğitim Bakanlığının bir mecmuaya abone olma formalitesini izahtan sonra ezcümle dedi ki:

«— «Yurd ve Dünya» mecmualarına, beriden evvelki neşriyat müdürü Faik Reşid Onat zamanında abone olunmuştur; ben, bu mecmuanın, bilhassa kapanmasından 3-5 sayı öncesinden, sol cereyanları propaganda ettiğini gördüm. Bariz şekilde komünist diyemem, ama, sol fikirlerle meşbu olduğunu anladım, evvelce bu mecmua, çıkaranlar tarafından abonelere gönderilir, bize de postane tevzi listesi verilirdi. Ben, bu müşahedeyi yapınca, Pertev Naili Boratava, şifahen bu mecmualarını bana göndermelerini söyledim ve bunları tevzi etmedim.»

«48 Şair» adlı eser

Adnan Ötüken, «48 Şair» adlı kitab hakkında radyoda söylenmek ve 149 ve 150 sayılı «İlk öğretim» dergisinde yayınlanmak üzere bir yazı hazırlamışsa da ikaz üzerine bundan vazgeçtiğini ve mecmuadan yazıyı çıkardığını anlattı.

Tanık, Adnan Cemgille Bayrak mec-

ler kullanıyorlar ve kendilerine göre fikrî gelişmemi temin için bana bazı kitablar veriyorlardı.

Yargıç: — Ne gibi kitablardı?

— «Kadın ve sosyalizm», «Diyalektik materyalizm», «Sovyetler Birliğinin niçin hayranıyım?», «İşçi sınıfının ihtilâli» ve bazı şiir kitabları...

Süleymaniyeye kızıl bayrak çekeceklermiş

Bundan sonra tanık, bunların, memleket aleyhine çalıştıklarını sezdiğini, bunu meydana çıkarmak için kendilerinden görünmeğe karar verdiğini, bir akşam Nezih Fıratlının, kendisine, komünist teşkilâtı hakkında izahlarda bulunduğunu, bu teşkilâtın basamak basamak olup, bir ehramı andırdığından bahsettiğini ve tabiatile ehramın zirvesinde Stalin'in bulunduğunu kaydettiğini anlattı. Gene tanığın, bu arkadaşının ifadesine atfen anlattığına göre, fakültedeki talebeler birinci, hocalar da ancak ikinci basamakta imişler.

Kendisine bu sırları tevdi eden Nezih Fıratlının, bir buçuk yıla kadar Türkiyede komünist partisi kurulacağından ve Süleymaniyeye kızıl bayrak çekileceğinden, çekinmeden bahsettiğini ve bir yığın da gözdağı verdiğini ileri sürdü. Fakültenin her enstitüsünde ayrı ayrı avlama organları bulunduğunu kaydederek dedi ki:

Gizli toplantılar

— Nezihle Nabinin, bana emniyetleri vardı. Fakat başkalarının inanmadığını söylediklerinden, ben, toplantılara giremiyordum. Bu toplantılar, üç türlü idi. Biri sadece talebeler arasında yapılırmış; diğeri de hocalar arasında olurmuş. Bunlara, bazan Hasan Âlinin iştirak ettiğini de söylediler. Bir de ileri gelen talebelerle hocaların birlikte yaptıkları toplantılar varmış ki, Sefer Aytekinin de iştirak ettiği bu toplantılarda talebeye direktif verilirmiş.

«Hasan Âli bizdendir»

Nabi ile Nezihe, Hasan Âlinin durumunu, çok defalar sordum. Önceleri, sadece «iyi adamdır» diyorlardı. Sonra «bizdendir» demeğe başladılar ve sıkılınca kendisine başvuracaklarından bahsettiler.

Yargıç: — Siz, bu meseleyi şikâyet etmişsiniz, dedi.

Tanık devamla:

— Maarif müfettişleri tahkikat açmışlardı. Bildiklerimi anlattım. Can Yüceldan de bahsettim. Vereceğim ifadelerin başkasına duyurulmıyacağını bana temin ettikleri halde, kısmen Nezih ve Nabi de bunları duymuş olduğundan tahkikat neticesiz kalmıştır.

«Onlara bir şey olmadığı halde»

Yargıç: — Neticesiz kaldığını nasıl ve nereden biliyorsunuz?

— Tahkikat, komünist talebe hakkında yapılmıştı. Halbuki onlara bir şey olmadı. Bilâkis benim durumum güçleşti. Nabi ile Nezihten uzaklaşmağa mecbur kaldım. Mülkiyeli arkadaşlarımdan Ali Çankaya ve Osman Gümrükçü, Orhon mecmuasının anketine cevab verdikleri için mektebden tardedilmişlerdi. Bu arkadaşlar, bunda, Hasan Âlinin parmağını görüyorlardı. Bizim fakülteden 1944 sonbaharında Nezih Fıratlı, Nabi Dinçer, Sefer Aytekin, Asım Avşar ve Muzaffer Şerif Başoğlu, dışarıdaki bir komünist faaliyetile ilgili görülerek askerî mahkemeye verildiler. Yargılanmaları, mevkufen yapıldığı halde kendileri hakkında hiçbir harekette bulunulmadı.

Hasan Âli ve milliyetçi gençler

Tanık, bundan sonra, Doktor Osman Turanın, sırf Nihal Âtsızla görüştüğü için Vekâlet emrine alındığını, Osman Yükselin, Sabahaddin Ali ile dövüşmesi sırasında tesadüfen orada bulunan Pertev Naili Boratava hakaret etti diye mektebden ebediyen tardedildiğini, buna karşılık komünist olan Doğan Aksoyun, günü tanık tasrih etti ve gene tanık, «Hasan Âli bizdendir» sözünden, onun da komünist olduğuna inanmış olduğunu tasrih etti ve bunlar zapta geçirildi.

Hikmet Tanyunun bir düzeltmesi

Bu arada muvacehe için celbedilen Hikmet Tanyu da, bir tashih yapmak arzusunda bulunduğunu söyledi. Ezcümle dedi ki:

— İfademde Hasan Âlinin, fakültede komünist hocalarla ve Şevket Azizle bir toplantı yaptığını Salâhaddin Ertürkten duyduğumu söylemiş ve tarihini de 3/5/1944 olarak zikretmiştim. Bunu tashih edeyim: Tarih 6/3/1947 dir. Bu toplantı sırasında Hasan Âli, artık Bakan değildi. 23 gencin tevkifleri, Hasan Âlinin Samsundan dönüş tarihi olan 6/5/1944 ten sonra yapılmıştır. Ondan evvel basit bir zabıta vakası olan bu nümayiş, Hasan Âli tarafından büyütülmüştür.

Bu ifademi, şimdi Silifkede hâkim olan Hukuk mezunu ve şair Ziya İlhanın beyanatile de teyid ederim. Ziya İlhan, o zaman Ankara polis komiserlerindendi, aynı zamanda bu hâdiseyi, Profesör Hüseyin Avni Göktürkle Mülkiye hocalarından Fethi Çelikbaş da bilmektedirler.

Adnan Ötükenin söyledikleri

Bundan sonra Adnan Ötüken huzura alındı. Tanık, Millî Eğitim Bakanlığının bir mecmuaya abone olma formalitesini izahtan sonra ezcümle dedi ki:

«— «Yurd ve Dünya» mecmualarına, beriden evvelki neşriyat müdürü Faik Reşid Onat zamanında abone olunmuştur; ben, bu mecmuanın, bilhassa kapanmasından 3-5 sayı öncesinden, sol cereyanları propaganda ettiğini gördüm. Bariz şekilde komünist diyemem, ama, sol fikirlerle meşbu olduğunu anladım, evvelce bu mecmua, çıkaranlar tarafından abonelere gönderilir, bize de postane tevzi listesi verilirdi. Ben, bu müşahedeyi yapınca, Pertev Naili Boratava, şifahen bu mecmualarını bana göndermelerini söyledim ve bunları tevzi etmedim.»

«48 Şair» adlı eser

Adnan Ötüken, «48 Şair» adlı kitab hakkında radyoda söylenmek ve 149 ve 150 sayılı «İlk öğretim» dergisinde yayınlanmak üzere bir yazı hazırlamışsa da ikaz üzerine bundan vazgeçtiğini ve mecmuadan yazıyı çıkardığını anlattı.

Tanık, Adnan Cemğille Bayrak mecmuasındaki münakaşasının neden ileri geldiğini anlatırken, Adnan Cemgilin, «Yurd ve Dünya» ya abone olduğundan bahsetmesi üzerine bunu açıklamağa mecbur kaldığını anlattı.

Kenan Önerin «48 Şair» adlı eser hakkındaki hazırlığı bir emirle mi yaptığı şeklindeki sualine de Adnan Ötüken şu cevabı verdi

«— Kimseden emir ve direktif alacak bir adam değilim. Şahsan milliyetçiyim ve türkçüyüm. Bir komünist antolojisinin de propagandasını yapamam.»

Okunan istinabe evrakı

Bundan sonra Maraş milletvekili Emin Soysalın gelmediği görüldü. Istanbuldan gelen Zeki Mesud Alsan, Nurullah Barıman, komiser Hamdi ve Suavinin istinabe evrakı okundu. Muhakemeye 15 dakika ara verildi.

İkinci oturum başlayınca «48 Şair» adlı eserin radyoda tavsiye edilmediği hakkında basın ve yayından, Hasan Ali Yücel hakkında bir dosya bulunmadığı hakkında Emniyet Umum müdürlüğünden, «türkçe metinler» in halen okutulduğu hakkında Millî Eğitim Bakanlığından gelen tezkereler ve diğer tezkere ve evrak okundu. Bu arada Hasan Âli Yücelin Samsundan 4.5.1944 tarihinde döndüğü tesbit ediliyordu.

Diğer bazı evrak ve dosyalar da okunduktan sonra Abdülbaki Gölpınarlının, âmme şahidi olarak dinlenmesini istiyen dilekçesi okundu. Kenan Öner,

— Arkası Sa. 3, Sü. 6 da —

H. Âli - K. Öner davası

Dün istinabe suretile ifadesi alınan eski bir gazeteci, dikkate değer şehadette bulundu

Eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücelin, Kenan Öner ve Yeni Sabah gazetesi sahibi Cemaleddin Saracoğlu aleyhine açtığı neşren hakaret davasının istinabesine dün sabah saat 9 da Yedinci Asliye Ceza Mahkemesinde gene devam edilmiştir.

Dünkü celsede, geçen istinabede bulunmıyan «Ergenekon» gazetesi sahibi Nurullah Barıman şahid olarak dinlenilmiş ve şunları söylemiştir:

«— 1943 yılında yedek subay olarak Ardahanda bulunuyordum. Bu yüzden o sene içinde Ankarada cereyan eden nümayiş hâdiselerinden haberim yoktur. 1944 yılında tevkif edilerek mevcuden İstanbul Emniyet Müdürlüğüne getirildim. Beni burada 5 numaralı koğuşa soktular. Bilâhare 4 üncü kısma alındım. Bulunduğum oda, sorgu odasının bitişiğinde olduğu için burada cereyan eden muhavereleri işitiyordum. Koğuşta benimle birlikte, komünistlikten sanık Muzaffer adında bir de elektrikçi vardı. Kendisile arkadaş oldum. Bir gün onu kapıya gözcü olarak koydum ve ben de içeride konuşulanları dinledim. Böylece Emniyet Umum Müdür Muavini Kâmran Çuhruk ile Sıkıyönetimden Kâzım Alucun muhaverelerini işittim. Kâzım Aluç, «Ne kadar sıkıştırırsak sıkıştıralım, hükûmet darbesine yanaşmıyorlar»

— Arkası Sa. 4, Sü. 2 de —

Amerikan yardımı

Anlaşma Ankarada bugün imzalanıyor

Ankara 11 (Telefonla) — Türkiye - Amerika yardım anlaşması, yarın saat 12 de Dış İşleri Bakanlığında imzalanacaktır. İmza töreninde Dış İşleri Bakanı Hasan Saka ile Birleşik Amerika Büyük Elçisi Wilson birer nutuk söyleyeceklerdir. Anlaşmanın metni, derhal basına verilecek ve pazar günü her iki memlekette de neşredilmiş olacaktır.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 028-79/17

H. Âli – K. Öner davası

OSG-79/17

— Baştarafı 1 inci sahifede —

dedi. Kâmran da kendisine şu cevabı verdi: «Ben Ankaradan geldim. Hasan Âli ile konuştum; bunların hükûmet darbesi yapacaklarına dair kendisinde vesikalar varmış. Bunlar domuzdurlar; doğru dürüst sorgu ile bir şey söylemezler. Baskı yapalım.»

Şahid, bunları söyledikten sonra cebinden bir evrak çıkarmış ve:

«— Şehadetimin sıhhatini isbat için elimde, bugüne kadar kimseye göstermediğim vesikalar var. Bunları mahkemeye de ibraz etmiyeceğim. Yalnız tarih, numara ve özünü arzu buyurursanız zapta geçiriniz» demiştir.

Şahidin okuduğu vesikalar şunlardır:

«— Bu vesika, İç İşleri Bakanlığından Sıkıyönetim Komutanlığına 18/5/944 tarih ve 23189 sayı ile gönderilmiştir. Özünde, ırkçılık ve turancılık gayesile gizli cemiyetler kuranlar hakkında yazılıdır. Vesikayı o zamanki İç İşleri Bakanı Hilmi Uran imzalamıştır. Bu mahrem vesikaya ekli 14 sahifeden müteşekkil bir de rapor vardır. Bu raporun üçüncü sahifesindeki sekiz satırdan ibaret bir yazı, Hasan Âlinin 1943 te bir rapor verdiğine delildir. Benim bildiklerim bundan ibarettir.»

Nurullah Barıman, işkence hakkında kendisine sorulan suale de şu cevabı vermiştir:

«— Ben subay olduğum için sorgum bittikten sonra Merkez Komutanlığına gönderildim. Bu itibarla işkence görmedim. Yalnız Orhan Şaik Gökyayın, Kâmran Çuhruh ile Kâzımın muhavere-lerini dinlediğim günden az sonra Emniyet Müdürlüğündeki «tabutluk» denilen mahalle sokulduğunu gördüm. Bundan maada Birinci Şube Müdürünün odasında ve kapısında tanımadığım birçok şahısların dayak yediklerini gördüm ve seslerini işittim. Bir gün Muzaffer adında bir polisin nezareti altında odamı değiştirirken, yanımda bulunan memur, önünden geçmekte olduğumuz dolablardan bir tanesinin üzerindeki küçük bir çerçeveyi açarak, «Dikkafalılık etme, burada insanı yola getirecek yerler vardır» dedi. Çerçeveden içeri baktığım zaman, kollarından kelepçe ile asılarak ve ayakları yerden kesilmiş, saç ve sakalı uzamış, avurdları çökmüş bir şahısla karşılaştım. Üzerinde kuvvetli bir elektrik ışığı vardı. Bildiklerim bundan ibarettir.»

Mahkeme, istinabe evrakının uçak postasile Ankara Dördüncü Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

Ankara 11 (Telefonla) — Hasan Âli - Kenan Öner davasına yarın üçüncü asliye cezada devam edilecektir.

subayların ailelerine mensub kimseler,

Hasan Âli - K. Öner davası

Dün ifadesi alınan bir şahid, eski bir şahidin sözlerini tekzib etti

Eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücelin, Kenan Öner ve Cemaleddin Saracoğlu aleyhlerine açtığı neşren hakaret davasının istinabesine dün devam edilmiştir.

Dünkü istinabede Ankara Asliye Ceza

— Arkası Sa. 3. Sü. 6 da —

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/18

tayyare gemisinde sigara içilmemelidir.

Hasan Âli - K. Öner davası

— Baştarafı 1 inci sahifede —

Mahkemesine bir istida göndererek âmme şahidi olarak dinlenilmesini istiyen Edebiyat Fakültesi Şarkıyat Enstitüsü Doçenti Abdülbaki Gölpınarlı dinlenilmiştir. Şahid, ifadesinde şunları söylemiştir:

«— Benim buradaki şehadetim, Ankara Üçüncü Asliye Ceza Mahkemesinde devam etmekte olan Hasan Âli Yücel-Kenan Öner davasında şahid olarak dinlenilen Nihal Atsız ile Hikmet Tanjunun ifadelerinin hakikate uymadığına şamildir. Bu iki şahid, benim Hasan Âli Yücel tarafından himaye edildiğimi dört madde ile söylemişlerdi. Bunlardan birincisi, benim mahkûm olduğumdur ki bunun aslı yoktur. Ben mevkufen devam eden muhakemem sonunda beraet etmişimdir. İkincisi benim hapisanede yatarken Millî Eğitim Bakanlığının tercümelerini yaptığımdır ki bunun da aslı esası yoktur. Ben hapisanede yalnız Mesnevinin beşinci cildinin tashih işlerile uğraşmışımdır. Mevkuf olan bir kimseye tecrümenin ehli ise kendisine verilmesi bir hata mıdır? Orhan Şaik Gökyay da Kâbusnameyi hapisanede tercüme etmiştir. Üçüncü nokta, gene bu mevkufiyetim esnasında maaşımı aldığımdır ki bu da tamamen hilâfı hakikattir. Elân 13 aylık maaşımı almış değilimdir. Ben beraet ettikten sonra usulü dairesinde şahsan istida ile Üniversiteye müracaat ettim ve memuriyetim bana iade edildi. Hikmet Tanjunun ifadesine gelince: Mumaileyhin şehadetine göre, gûya Hasan Âli Yücel beni himaye için Mesnevinin önsözünü yazdırmış ve buna mukabil bana tercümeyi yapan Veled Çelebinin aldığı kadar para vermiş. Bu da asılsızdır. Hem şahid, önsöze 30 sahife diyor, halbuki 15 sahifedir. Demek ki Hikmet Tanju, eserin üzerindeki kayda dahi dikkat etmemiş, hattâ muhteviyatını bile gözden geçirmemiştir. Vaki şikâyeti doğru değildir. Şunu da ilâve edeyim ki, Mesnevinin her cildinin sonuna açıklamalar yapan benim ve bunlar yüzlerce sahifeyi bulmuştur. Buna mukabil ücret aldım. Bu ücret, açılama ve mukabele hakkımdır.»

İfadesi alınacak ikinci şahid İbrahim Süruri gelmemişti. Söz alan Kenan Öner bu şahid hakkında şunları söylemiştir:

«— İfadesine müracaat edilmeisni istediğim İbrahimden biraz evvel bir mektub aldım. Şahid, mektubunda, «Beni bu işten affedin, başımı belâya sokmayın» demektedir. Mevzuubahis dava benim değil, bir millet davasıdır. İhzaren celbine karar verilmesini isterim.»

Savcı da talebe uyulmasını istemiş ve mahkeme, tanık İbrahim Sürurinin behemehal mahkeye celbi için C. Savcılığına müzekkere yazılmasına karar vererek duruşmayı 24 temmuz perşembe günü saat 15 e bırakmıştır.

O5G-79/18
1947

27.4.947

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/19

BAŞMUHARRİRİ
Ahmet Emin YALMAN
VATANEVİ
Cağaloğlu, Molla Fenari
Sokağı 30 - 32
Telefon 24136 ve 22637
Telg. VATAN İst.

PAZAR
27
NİSAN
1947

VATA

Yıl: 7 - Sayı: 2125 «EĞRİYE EĞRİ - DOĞRUYA DO

Hasan Âli - Kenan Öner dâvası

Duruşma mühim safhaya girdi

Mahkeme, Kenan Öner'in iddialarını isbat talebini kabul etti

Kenan Öner, iddialarının bir kısmını isbat edecek vesaikin elinde bulunduğunu ve icap ederse mahkemeye ibraz edeceğini söyledi

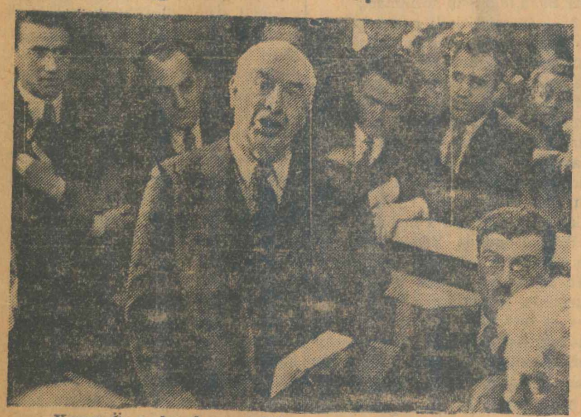

Kenan Öner, bundan evvelki duruşmada konuşurken

Ankara, 26 (Hususî muhabirimizden) — Kenan Öner - Hasan Âli Yücel davasının duruşmasına bu sabah şehrimiz üçüncü asliye ceza mahkemesinde devam edildi. Sabah saat dokuzdan itibaren Adliyenin önü büyük bir kalabalıkla dolmağa başlamış tı. Saat 9,45 te, zaten apartıman odasından büyük, konak odasından küçük olan mahkeme salonu tıklım tıklım dolmuştu. İstif halindeki kalabalık başını kıpırdatamıyacak kadar birbirine intibak etmişti. Pencerelerin ve kapının açık olmasına rağmen nerkes havasızlıktan bunalmış hale gelmişti.

Hâkim Saffet Ünan ve Cumhuriyet savcısı yardımcısı Abdullah Gözübüyük gene evvelden yerlerini almışlar, evraklar üzerinde tetkikler yapıyor

(Devamı Sa: 2 Sü: 4 de)

Truman'ın enteresan bir resmi

Truman

Parti liderlerini dış siyaset üzerinde görüşmek üzere Beyaz Saraya çağırdı

Vaşington, 26 (A.P.) — Başkan Truman, Cumhuriyetçi ve Demokrat Partilerin kongredeki liderlerini Amerikanın dış siyasetindeki son gelişmeleri General Marshall ile birlikte gözden geçirmek üzere Pazar gecesi Beyaz Saraya davet etmiştir.

General Marshall'ın pazartesi gecesi Grinviç saatile 01,30 da radyoda millete hitaben yapacağı konuşmadan evvel kongre ileri gelenlerine Amerikan - Rus münasebetleri hakkında mufassal izahat vereceği tahmin edilmektedir.

Marshall'ı Truman karşıladı

Vaşington, 26 (A.A.) — General Marshall Vaşingtonda uçaktan iner inmez Başkan Truman tarafından karşılanmıştır.

...ratlar, C. H. Partisini ...endirmeğe çalışıyor!

Yazan: *Mümtaz Faik FENİK*

...r, iki ...aliğin ...ı ha... ...i mu... ...aylım ...emle... ...olan... ...kadar ...arfet... ...nuay... ...Allah ...ıkları elde ...ahiye... ...Şah... ...ız ve ...örme... ...urada ...eğiliz. ...şahsi... ...cileri... ...ci bir ...timat elde ...i ga... ...ara... ...ırdı... ...i bi... ...a sa... ...aları

hususunda söylediği sözlerdir.

Anlaşıldığına göre Halk Partisinin bütün endişesi demokratların halkla temas etmeleridir. Memlekette küçük demokrat merkezlerinin çalışmalarına imkân olduğu kadar sed çekmek mümkün olduğu halde başkanın ve yahut kurucuların seyehatlerini önlemek ve halkla temaslarını kesmek kabil olamamıştır. Bunun için şimdi, doğrudan doğruya partiye karşı bir hücum plânı hazırlanmaktadır.

Öyle iddia ediyorlar ki, Demokrat Partinin gayesi, Halk Partisini yıkmaktır. Biz böyle bir ihtimal üzerinde acaba mı diye bir fikir yormağı dahi füzuli bir iş telâkki ederiz. Demokratlar, eğer Halk Partisini yıkıp ta yerine sade kendi partilerini ikame etmek gibi bir gaye gütmüş olsalardı, demokrasi mefhumu ortadan kalkar, ve tekrar tek partili sisteme dönülmüş olurdu. O zaman Halk Partisinin ne kabahati vardı? Demokratların ve kendilerine zahir olan halk tabakalarının asla böyle bir ihtimali düşünmüş olmalarını kabul etmeğe mantık müsa-

(Devamı Sa: 3 Sü: 4 de)

Amerikan yardımı ve Rus tehlikesi

Bir Amerikan saylavı Sovyetlerin Türkiye için hakikî bir tehlike olup olmadığının tahkiki için Türkiyeye bir tahkik komisyonu gön derilmesi teklifinde bulundu

Üniversiteler arası Kurul

Hasan Ali - Kenan Öner dâvası

(Başı 1 incide)

lar. Saat 10,30 u bekliyoralrdı.

Mahkeme salonunu dolduranların çoğu gençti. Hemen hepsi Hukuk talebesi... Bir aralık kalabalık arasından (Ölüyoruz, bayılan var, çıkacağız) sesleri duyuldu. Bütün gürültülere, itişmelere, kakışmalara cebri nefsederek aldırmayan hâkim Saffet Ünan, nihayet sabredemedi ve (Bağrışmayın, dinliyeceksiniz efendi gibi dinleyin.) dedi. Polis Üçüncü şube müdürünün yerinde bir müdahalesile polisler kapı ağzındaki ve mahkeme salonundaki tıkanıklığı açtılar. Kalabalık biraz nefes alır gibi oldu. Biz gazeteciler gene ayakta not tutmak mecburiyetinde idik. Topu topu mahkemede 12 sandalya var. Bunlara hâkim stajiyerleri oturmuşlar. Bir aralık bir hâkim, iki bayan stajiyeri mahkemeye sokmak istedi. Koridoru dolduranlar (Olmaz, olmaz; biz çıktık onlar nasıl girerler?) diye bağırdılar. Adalet yerini buldu. Tavsiyeye rağmen, bu bayanlar da salona alınmadı.

Saat 10,30. Hâkim ve savcı cüppelerini giydiler. Hasan Âli Yücelin vekili Bülent Nuri Esen, Kenan Öner, Cemalettin Saraçoğlunun vekili Mahmut Even sıra ile yerlerini aldılar. Oturum açıldı.

Mahkemenin istediği 23 şubat tarihli Ulus gelmişti. Bundan Hasan Âli Yücelin yazdığı üçüncü mektup var&. Radyoda okunan Hasan Âli Yücelin mektubu da gelmişti. «Hasan Âli Yücelin Mareşale üçüncü mektubu» yazısı okundu. Bu mektupta (Hiç bir zaman ispata muktedir olamıyacaksınız... Devlet adamları tezlil edilmemeli..) gibi fıkralar okunurken Kenan Öner, hafif hafif tebessüm ediyor, Bülent Esene eğilerek birşeyler söylüyordu.

Bundan sonra geçen oturumdaki talepler hakkında mahkemenin ara kararı okundu. Kararda iddianın, müdafaaların, mahkemeye verilen lâyiha ların tetkik edilip gereğinin düşünüldüğü anlatıldıktan sonra şöyle deniliyordu:

«Sanık Kenan Öner de izafe ettiği fiillerin müdahilin memuriyetine müteallik bulunduğunu ve sıhhatini ispat edeceğini, 481 inci maddeye istinaden istemiştir. Ceza kanunu tatbikatında devamlı veya muvakkat, ücretli veya ücretsiz, ihtiyari veya mecburi surette teşrii, idari veya adli bir âmme vazifesi gören kimselerin memur olduklarını, Türk ceza kanununun 279 uncu umaddesi emretmektedir. Bu tarifin milletvekilleri ile bakanlara şamil olduğu bedihidir. Bu maddenin tâdiline dair Büyük Millet Meclisi Adliye encümeni mazbatasında (bu maddenin encümenimizce tesbit olunan yeni şekline göre mebuslar da ceza kanununun tatbikatında memurdur.) denildiği gibi 1255 sayılı Büyük Millet Meclisince kabul olunan kararda da (Memurin kanunundaki tarife ve o kanuna göre devlet memuru olacaklarda aranması lâzım gelen hususi vasıfları tayin ve bunların gene o kanuna göre haiz olacakları hukuk ve salâhiyetleri tahdit maksadile yapılmış olup umumi ve şâmil bir mânaya göre âmme hizmetlerinden her hangi birini ifa ile mükellef olan memurdur.) denilmektedir. Anayasanın (Milletvekilliği ile hükûmet memurluğu bir şahısta birleşemez.) emrinden ceza kanunu tatbikatında milletvekillerini memur addeder. Ceza kanununun 279 uncu maddesini nakzeden bir hüküm çıkarmağa imkân yoktur.)

Kararda ceza kanununun 266 ncı maddesinin birinci ve üçüncü bendindeki fıkralar tekrar ediliyor ve milletvekillerile bakanların Türk ceza kanunu bakımından memur olduklarının aşikâr bulunduğu anlatılıyor; gene ceza kanununun 270 inci maddesi hükmü tekrarlanıyor ve hulâsa olarak şöyle devam ediyordu:

(481 inci maddenin birinci bendi de tecavüz olunan bir memur olup 266, 267, 268 inci maddelerde beyan olunan usul müstesna olmak üzere kaydile bu hükmü bir daha teyit ettikten sonra isnat olunan fiil ifayı memuriyete taallûk eylediği takdirde hakikati maddenin ispatı iddiasının ayni mahkemede kabul ve tetkik olunacağını emretmesinde 266 ncı maddenin 3 üncü bendinde yazılı olan ve memur sayılan milletvekillerile temsil ve emrü idare salâhiyetini haiz bakanlar hakkında da 480 inci maddeye uygun ve memuriyetlerine müteallik yapılan isnadatın şayi, mütevatir veya sarih olduğunu ispat edeceği hakkındaki müdafaasının kabulünü teyit etmektedir. Hakikati maddenin ispatı iddiasının mahkemece kabul ve tetkiki, müşteki hakkında bir takibat icrası demek olmayıp sanığa müdafaa bakımından tanınmış kanuni bir hak olmasına ve bu hallerin tetkiki de mahkemenin esas vazifelerinden bulunmasından mü dahil vekilinin Anayasa ve tüzük maddelerine dayanarak yaptığı itiraz yersizdir. Sanıklar hakkında 480 inci maddenin uygulanması istenmiş, sanık da 481 inci maddenin tatbikını istemiş olmasına ve ceza kanunu tatbikatında milletvekili ve bakan memur olmalarına göre müdafaa vekili ile Cumhuriyet savcısının aksi mütalâaları mesnetsiz, icrayi memuriyete müteallik olarak müdahaleyi yaptığı suç mevzuu anlaşılan isnatların sahasını ispat edeceği hakkındaki Kenan Önerin ref'i, Türk ceza kanununun 479, 480, 481 inci maddelerine mutabık olmakla kabulüne ve bu hususdaki müdafaasının ve göstereceği delillerin tetkikine karar verildi.)

Kararın okunuşu sırasında mahkemedeki ve koridorüaki kalabalıktan çıt çıkmıyordu. Kararın okunmasından sonra hafif bir «bravo» sesi yükseldi.

Bundan sonra reis, Kenan Önere döndü:

«— Delilleri verin.» dedi.

Kenan Öner üç daktilo sayfalık bir kâğıt verdi. Reis bu kâğıtları okuttu. Bu kâğıtlarda 27 muhtelif maddenin temini rica ediliyordu. Bunları şöylece hulâsa edebilirim:

1 — İçişleri Bakanı Şükrü Sökmensüer Büyük Millet Meclisindeki açıklamasında komünistlerin köylere nüfuz ettiğini, köyde şehirden ayrılık, münevver tabakaya düşmanlık, devlete emniyetsizlik hislerini uyandırarak mücadeleci ve mütearrız bir sınıf şuuru yaratıldığından bahsetmiştir. Köylere nasıl hülûl edildiğinin ve hangi vasıtalarla böyle bir şuur yaratılmağa çalışıldığının İçişleri Bakanından sorulması;

2 — Yine bu ifşaatta 940 — 941 de Zonguldakta bilhassa öğrenciler den mürekkep bir komünist grupu yakalandığı, 1943 de Hamidiye Köy Enstitüsünde tahrikât yuvası meydana çıktığı, 1944 de Akhisarda bir çoğu öğrenci olan 31 kişilik bir grup yakalandığı bildirilmiştir. Bunlar ne vasıta ile öğrenilmiş, ne suretle önlenmiştir? Yakalananlar içinde öğretmen var mıdır? Bu faaliyet hakkında Millî Eğitim Bakanına malûmat verilmiş midir? İçişleri Bakanlığından sorulması;

3 — 48 şair isimli risalenin 1944 de Bakanlar kurulunca toplatılmasına karar verilmiş mi idi? Verilmiş ise sebebi nedir?. Bu kitabın neşri sırasında Bakanlık dergilerine bu kitabın mekteplere tavsiyesi hakkında bir tamim yazılmış mıdır? Yazılmışsa bunu ihtiva eden derginin tavsiye eden yaprağı yırtılarak mı dağıtılmıştır? Bu risale dolayısile nisanın 3 veya 2 inci salı günü C.H.P. grupunda Yücel aleyhinde cereyan eden münakaşayı ihtiva eden zaptın bu hususa taalûk eden suretinin gönderilmesinin temini;

4 — 1947 Millî Eğitim Bütçesinin müzakeresi sırasında köy enstitüleri hakkında Milletvekili Emin Soy salın mütalâalarının istenmesi;

5 — 1939 da Dil, Tarih - Coğrafya Fakültesinde açılan felsefe şubesinde ilk olarak profesör ve doçent olarak tayin edildikleri? Bu şubeyi idare eden Fransız Profesör La Combe'in komünist faaliyetinden şikâyet eden raporunun celbi;

6 — Millî Eğitim Bakanlığınca, komünist mecmuası «Yurt ve Dünya» ya nakdi yardımda bulunulup bulunulmadığının, bulunulmuşsa miktarının sorulması;

7 — Hasan Âlinin oğlu Can Yücelin komünistliği hakkında zabıta ve maarif müfettişliğince tahkikat yapılıp yapılmadığının, yapılmışsa neticesinin sorulması, Can Yücel hakkında maarif müfettişlerinden Sami Akyol tarafından verilen raporun celbi;

8 — Halil Vedatla Pertev Naili Boratabın müşterek yazdıkları halk

(Devamı Sa: 4 Sü: 3 de)

Gala Kalem

Tenezzül ederler mi ya?

Yakında Glascow'da İngiltere millî takımile Avrupa karma takımı arasında bir futbol maçı yapılacak. İngiltere ile Avrupanın futbolde karşılaşması ilk defa değildir. Harpten önce de, hatırladığımıza göre, böyle bir maç yapılmıştı.

Futbol İngilterede doğduğu ve İngilizler futbolün ilk üstatları olduğu için Avrupa - İngiltere maçını hiç bir Avrupalı millet, kendisi hesabına bir zül saymamıştı.

Bu son yapılacak Avrupa - İngiltere maçını da eskisi gibi Milletlerarası Futbol federasyonu hazırladı ve Avrupa karma takımına oyuncu verip vermiyeceğini Rus futbol federasyonundan sordu. Rus federasyonu nihayet cevap vermiş ve: «Glascow'daki maça iştirak etmeğe tenezzül eden bir tek oyuncumuz bile yoktur» demiş.

Öyle ya! Rusya dururken İngiltere kim oluyor ki koskoca Avrupa kıtasını temsil eden bir karma takım İngiltereye karşı oynasın! Rus futbolcüler elbette böyle bir şeye tenezzül etmezler.

Fakat Pragda güreş müsabakaları olursa, bu müsabakalarda Rus işgal veya nüfuzu altındaki Slav milletleri tarafından Rusya lehine hareket edecek bir Slâv hakem grupu sağlanmış bulunursa, dünyaca meşhur Estonyalı güreşçiler ister istemez «Rus» adı altında bu müsabakalara iştirak etmak zorunda kalırsa, mesele yoktur. İşte o zaman Sovyetler Birliği spor teşkilâtının güreş kolu o müsabakalara girmeğe tenezzül eder.

Rusyada her şey siyasetin emrinde olduğuna göre, sporun da orada ayni yolda olmasını hoş görmeli.

TATLISERT

Kör Kodi

Okuyucularımız, mazur görsünler

Dün, İstanbul Gazeteciler Cemiyetinin Türk musikisi konseri vardı. Konser, geçen senekinden de parlak oldu ve büyük bir alâka topladı. Bunu, Şehir Tiyatrosu Komedi kısmını tamamile dolduran davetlilerin her çalınan veya söylenen musiki parçasından sonra bütün binayı saran sürekli alkışlarından olduğu kadar derin bir haz ifade eden yüzlerinden de anlamış bulunuyoruz.

Seçkin ses ve saz sanatkârlarının iştirak ettikleri bu konserin teknik bir - tenkit demiyorum - röportajını dahi yapmak benim yetkim dışındadır. Ben sadece, bu vesile ile, ciddî ve emniyet telkin edici bu gibi organizasyonların nasıl haklı bir alâka ve rağbet topladığı üstünde duracağım.

Basın Birliği İstanbul bölgesinin geçen sene tertip ettiği balo ve Türk musikisi konseri gibi, Basın Birliğinin lâğvından sonra - bazı meslekdaşlık tesanüdüne aykırı ve menfi hareketlere rağmen - o birliğin yerine geçen ve İstanbul gazetecilerinin büyük bir kısmını sinesinde toplıyan İstanbul Gazeteciler Cemiyetinin bu sene tertip ettiği balo ve Türk musikisi konseri de, büyük bir alâka gördü. Nasıl ki ayni cemiyetin tertip ettiği eşya piyangosu biletleri de, daha çekilmesine bir ay kadar olduğu halde, âdeta kapışılmaktadır.

Bütün bunlar gösteriyor ki, üyelerinin samimiyet ve itimat temeli üstüne kurulmuş bir teşekkülün, girişdiği işlerde kendi muhiti dışına da itimat telkin edecek bir ciddiyet göstermesi neticesinde başaramıyacağı bir şey yoktur.

İstanbul Gazeteciler Cemiyeti idare heyetinin naçiz bir üyesi sıfatile, cemiyetimizi her fırsatta desteklemek lûtfunda bulunan dostlarımıza ve sanatkârlarımıza teşekkür edersem, cemiyetimiz üyelerinden hiç birinin kendilerine tercüman olmadığını iddia edeceklerini sanmıyorum ve hattâ akıma bile getirmiyorum.

Oku[illegible]
kendi
setme[illegible]

Huk
kültes
bünye
mestr
etmişt
tesinir
makta
rarları
şümuli
lâsa e
1948 d
istenile
ma ve
mevzu

İstan
larında
met A
rak k
da gö
saplar
birinci
mişler

Maz
fedile
tişlere
memi

Mal
rar ve

İm

TÖVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 086-79/19

27-4-947

Hasan Âli - Kenan Öner dâvası

(Başı 2 ncide)

şairleri stolojisinin solculuk mahiyetinde olup olmadığı ve muharrirlerine maariften ne miktar para verildiği;

9 — Emniyet teşkilâtının Mahmudiye köy enstitüsünde yaptığı tahkikat neticesinin sorulması, bu tahkikat sonunda müessese müdürü Raufla Eskişehir Maarif Müdürünün neden terfi ettirildikleri;

10 — İlk öğretim umum müdürü İsmail Hakkı Tonguç'la iştirak halinde köy enstitülerinde yapılan tetkikler hakkında Milli Eğitim Bakanlığında malûmat olup olmadığının, enstitü talebelerinin felsefe şubesine sık sık gelip gelmediğinin ve felsefe talebelerinin Hasanoğlan köy enstitüsüne gidip geceleri misafir kalıp kalmadığının sorulması;

11 — Yeni Milli Eğitim Bakanının vazifeye başlar başlamaz geniş ölçüde tahkikat yaptırıp her enstitüye bir müfettiş gönderip bir tarama ve teftiş icrasına lüzum görüş sebebi ve bu müfettiş fezlekelerinin veya suretlerinin celbi, bu teftişler sonunda sınıfı tenzil, nakledilenler veya vekâlet emrine alınanların kimler olduğunun ve sebeplerinin istizahı, klâsikler serisinin durdurulması sebebi, Maarif Vekâletince bastırılan «Türkçe Metinler» adlı seri hakkında yeni bakanın İstanbul edebiyat hocalarına yaptırdığı tetkikat raporunun celbi,

12 — Sabahattin Âli ve Nihal Adsız davası sırasında Hasan Âli Yücelin ihdas ettiği vakanın mahiyeti ve cereyan şekli hakkında mezkûr lise müdürü ile doçent Ahmet Ebez ve Ali Soylunun istinabe suretile ifadelerinin alınması;

13 «— Irkçılık ve turancılık iddiasile haklarında yapılan tahkikatın cereyan tarzı hakkında sanıkların şehadetine müracaat edilmesi;

14 — Sayın Cumhurbaşkanının 19 Mayıs 1944 tarihinde gençliğe hitaben irat buyurdukları nutukta hâdiseye izafe olunan vasıfların tamamen aksi Sıkı Yönetim mahkemesinde yapılan duruşma neticesinde tahakkuk etmiş bulunmasına göre vaka kendilerine yanlış anlatılmış olduğu tahakkuk etmiş bulunduğundan hâdiseyi nutukta izah ettikleri veçhile kendilerine kimlerin anlattığının bir arıza ile müşarünileyhten istilâmı;

15 — Irkçılık ve turancılık davası hakkında İstanbul Sıkı Yönetim birinci mahkemesinden sadir olan hükmün bir sureti ile sanıklardan bazısının kendilerine tatbik olunan muamelenin tesbiti hakkında son oturumların birinde vâki olan talebin reddine dair verilen karar suretinin Sıkı Yönetimden celbi. Yine bu dava dosyasında bulunması icap eden ve bizzat sanıklar tarafından verilen müdafaanamelerin birer suretinin celbi;

16 — Ankara üniversitesindeki komünist profesörlerin tahkikatını yapan müfettiş Sami Akyol ile arkadaşlarının yazdığı rapor suretinin celbi. İlk öğretim ve köy enstitülerinde son günlerde yapılan değişikliklere mesned teşkil eden müfettiş raporunun istenmesi;

iki sınıfa ayrıldığını, sadece müdafaa çerçevesi içindeki taleplerin kabul edilmesi gerektiğini anlattı. Savcı sanık Kenan Önerin ileri sürdüğü hususların bir yandan komünistliğin desteklenmesi ve himayesi, diğer yandan 23 Türk gencine işkence yapılması fiilleri olduğunu, evvelâ bu noktaların Milli Eğitim Bakanının memurluğuna müteallik fiillerden olup olmadığının araştırılmasının zarurî bulunduğunu, 23 gence işkence yaptırılmasının Milli Eğitim Bakanının memuriyetine müteallik olmadığını, komünistleri desteklemek cihetine gelince, bu işin doğrudan doğruya Bakanlık görevini kötüye kullanmaktan ibaret bulunduğunu, bu itibarla işkenceye müteallik hususların reddedilmesine, dilekçede işlenen ve ayrı ayrı sayılan hususların mahkemece tetkik olunarak takdire göre müdafaa için lüzum lu olanlarının tefrik edilmesine karar verilmesini istedi.

Bundan sonra hâkim Saffet Onan Kenan Önere hitap ederek:

«— Bu komünistler kimlerdir? Bu dâva Bakan tarafından açtırılmıştır diyorsunuz, bu deliller nelerdir?

Kenan Öner şu cevabı verdi:

«— Muhterem hasım vekilinin söylediklerine göre iddiamı ispat için getireceğim delilleri kendim bulmak isteniyor. Mahkemeyi bununla işgal ettiğim için muatap tutuluyorum. Tebşir ederim ki bunların bir kısmı elimdedir. Bir kısmını ele geçirmeğe ferdî iktidarımla imkân yok tur, hata ediyorlar. Mahkeme bunu celp ile mükelleftir. Ben bu temayülü geçen celsede de hissetmiş ve açık lamıştım. Savcı hâdiseyi ikiye ayırarak işkence kısmını ayırmak istiyor. Mahkemenin ispat sadedinde verdiği karar heyeti umumiyeye şamildir. Bunlar öyle bir küldür ki birbirinden tefrikine imkân yoktur. Hasan Âli komünistlik cereyanını takviye için uğraşırken Serteile teşriki mesai ettiği iddiasile Mareşali komünist sayanlar, aynı Sertelin gazetede çıkan dört makalesi ve Reisicumhurun nutkile ihticaca kalkacak kadar kendilerini şaşırdılar. Ve bunları toplayıp bir kitap halinde neşrettiler. Kendisi Bakan olmasaydı bunu memlekete tanıtmak imkânını bulur muydu? Bu adam Marif Vekâletinde bulunmuş olmasaydı zabıta ile beraber zabıta ile beraber merhum Ankara valisi ile birlikte tahkikatı bu şekle sokabilir miydi? Eğer yine Bakan olmasaydı hâdiseyi tağyir ve tağlit ederek Cumhurbaşkanına masum milliyetçi gençler aleyhine nutukların en şiddetlisini söyletebilir miydi?

Samsuna giden Maarif vekili orada komünistler lehine konuşurken (Sen bir komünistsin) hitabına maruz kalmıştır.. Şükrü Sökmensüer bir takım komünistlerden bahsederken Maarif Vekâletine ait kısımları kapalı geçmişti. Bunun tavzihini Dahiliye Vekiline sorarsam cevap vermez ancak bu hakkımızı mahkeme yerine getirebilir.»

Burada Kenan Öner müdafanamenin verilmesinin henüz zamanı gelmediğini bilmekle beraber, gösterdiği delillerin mahiyetini daha ziyade anlatmak üzere müdafaanamesini mahkemeye verdi. Bu matbu bir kitaptır. 70 büyük sayfa tutuyordu. İçinde dâva ile alâkalı bazı vesikalar ve ifşaat

— Hayır, Hasan Âli Yücelin ihdas ettiği vaziyet hakkında:.

Kenan Öner İsmetin Şişlide oturduğunu, Nihal Adsızın Türkiye Yayınevinde bulunduğunu, Orhan Şahik'in Galatasaray lisesinde edebiyat hocası olduğunu söyledi.

Avukat Mahmut Eren, Hasan Âli Yücelin hâdise ile alâkası bulunduğunu, bir memurun memuriyet vazifesi olduğu gibi memuriyet sıfatını da suiistimal edebileceğini, biz delilleri ancak izharla, irae ile mükellef olduğunu, ibraz mükellefiyeti bulunmadığını, yedi iktidarında olmıyan delillerin ancak mahkemeden isteneceğini söyledi.

Kenan Öner tekrar söz alarak dedi ki:

Nihal Adsızın aleyhinde dâva açan bir komünisti Maarif vekili himaye etmek istemese idi bütün ikazlara rağmen Bakanlığında tutmasa idi, işi bu hale getirmezdi ve sayın İnönü de bu gençler aleyhine nutuk söylemezdi.

Bundan sonra Bülend Esen, ırkçıların tirer kahraman gibi ortaya atılmak istendiklerini anlatarak dedi ki:

«— Bunlar ceza görmeden evvel ceza kanununda ırkçılık kelimesi bulunamamasından ceza görmediler. Irkçılık Avrupayı bugünkü haline sokmuş, binlerce hanümân söndürmüştür. Bu talepierle bu dâvaya siyasî bir tantana verilmek isteniyor.»

Kenan Öner derhal ayağa kalkarak:

«— Buna benzer sözler fransızca İstanbul gazetesinde de çıkmıştır. Ben ırkçılığı müdafaaya gelmedim. Ne ırkçıyım, ne komünistim. Ben hakikat ve kanun hilâfına yapılan muameleleri açıklıyorum.» dedi.

Bu esnada beş dakikalık bir tatil yapıldı. Herkes bunalmıştı. Saat 12 ye gelmişti. Oturum tekrar açıldı. Reis Saffet Ünan kararını okudu. Bunda şöyle deniliyordu:

(Gereği düşünüldü. Kenan Önerin verdiği dilekçede mercilerinden sorulmasını istediği hususatın mezkûr dilekçe incelenerek hakikati maddenin isnadına taallûk edenler hakkında mercilerinden istenilen vesikaların celbi için Cumhuriyet savcılığına müzekkere yazılmasına ve İç İşleri Bakanının komünistler hakkında Büyük Millet Meclisinde irat ettiği nutku havi olan zabıt suretinin getirtilmesi için Cumhuriyet savcılığına müzekkere yazılmasına, adresi İstanbul Yayınevi olduğu bildirilen Nihal Adsızla Galatasarayda edebiyat hocası Orhan Şahin Gökyayın İstanbul asliye ceza mahkemelerinden birinde müdafaa dairesinde şahit sıfatile dinlenmeleri için talimatname yazılmasına, elinde hakikati maddenin ispatını bildiren bazı evrak ve vesikalar olduğunu söyleyen Kenan Önerin bu vesikaları mahkemeye tevdi etmesi lüzumuna ve gösterip adreslerini tavzih etmediği şahitlerin sarih adreslerinin Kenan Öner tarafından mahkemeye bildirilmesi lüzumuna ve bu hususatın ifası matbuat kanununun duruşmanın tâlikı için gösterdiği kısa müddet için yapılması mümkün olmadığından

nın durdurulması sebebi, Maarif Vekâletince bastırılan «Türkçe Metinler» adlı seri hakkında yeni bakanın İstanbul edebiyat hocalarına yaptırdığı tetkikat raporunun celbi,

12 — Sabahattin Âli ve Nihal Adsız davası sırasında Hasan Âli Yücelin ihdas ettiği vakanın mahiyeti ve cereyan şekli hakkında mezkûr lise müdürü ile doçent Ahmet Ebez ve Ali Soylunun istinabe suretile ifadelerinin alınması;

13 «— Irkçılık ve turancılık iddiasile hakiarında yapılan tahkikatın cereyan tarzı hakkında sanıkların şehadetine müracaat edilmesi;

14 — Sayın Cumhurbaşkanının 19 Mayıs 1944 tarihinde gençliğe hitaben irat buyurdukları nutukta hâdiseye izafe olunan vasıfların tamamen aksi Sıkı Yönetim mahkemesinde yapılan duruşma neticesinde tahakkuk etmiş bulunmasına göre vaka kendilerine yanlış anlatılmış olduğu tahakkuk etmiş bulunduğundan hâdiseyi nutukta izah ettikleri veçhile kendilerine kimlerin anlattığının bir arıza ile müşarünileyhten istilâmı;

15 — Irkçılık ve turancılık davası hakkında İstanbul Sıkı Yönetim birinci mahkemesinden sadir olan hükmün bir sureti ile sanıklardan bazısının kendilerine tatbik olunan muamelenin tesbiti hakkında son oturumların birinde vâki olan talebin reddine dair verilen karar suretinin Sıkı Yönetimden celbi. Yine bu dava dosyasında bulunması icap eden ve bizzat sanıklar tarafından verilen müdafaanamelerin birer suretinin celbi,

16 — Ankara üniversitesindeki komünist profesörlerin tahkikatını yapan müfettiş Sami Akyol ile arkadaşlarının yazdığı rapor suretinin celbi. İlk öğretim ve köy enstitülerinde son günlerde yapılan değişikliklere mesned teşkil eden müfettiş raporunun istenmesi;

17 — Milli talim terbiye azalarının Hasanoğlan veya diğer köy enstitülerinde ders verip vermediklerinin tesbiti, Milli Eğitim Bakanlığının en yüksek makamını işgal eden murakabe, teftiş ve tahkik salâhiyetini de haiz olan milli talim ve terbiye azalarının, köy enstitü müdürlerinin maiyetinde çalışacak kadar fedakârlık göstermelerinin sebebi.»

Kenan Önerin bu sualleri ve talepleri mahkemede bulunanlar tarafından alâka ile dinlendi. Reis, Bülend Nuri Esene hitaben:

— Bir diyeceğiniz var mı dedi.

Bülent Nuri Esen:

«— Sanığın istinat ettiği fiiller bizim icrayı memuriyetimize taallûk eden ef'al değildir.» Diye söze başlıyarak Kenan Önerin kendi işine yarıyacak delillerin toplanmasında mahkemeyi kendi hizmetinde bulundurmak istediğini, halbuki kendisinin hakarete uğradıkları için failine ceza verilmesini talep ettiğini, bu delilleri Kenan Önerin toplamış bulunması icap ettiğini söyledi ve:

«— Devlet Reisine bazı noktaların sorulması talebine karşı da (Bir devlet reisinin nutku hakkında «Ben bunda aldanmışım demek» ancak Cumhurbaşkanına ait bir haktır. Bu hususun mahkeme tarafından Cumhurbaşkanından sordurmağa kalkışmak kendisini mecbur olmadığı bir işe davet etmek demek olur.) dedi ve şöyle ilâve etti:

«— Tekmil delillerin bizzat kendileri tarafından ibrazı lâzımdır.»

Bundan sonra Cumhuriyet Savcısı söz aldı, Kenan Önerin mahkemeye verdiği dilekçedeki hususların başlıca mak isteniyor. Mahkemeyi bununla işgal ettiğim için muatap tutuluyorum. Tebşir ederim ki bunların bir kısmı elimdedir. Bir kısmını ele geçirmeğe ferdi iktidarımla imkân yoktur, hata ediyorlar. Mahkeme bunu celp ile mükelleftir. Ben bu temayülü geçen celsede de hissetmiş ve açık lamıştım. Savcı hâdiseyi ikiye ayırarak işkence kısmını ayırmak istiyor. Mahkemenin ispat sadedinde verdiği karar heyeti umumiyeye şamildir. Bunlar öyle bir küldür ki birbirinden tefrikine imkân yoktur. Hasan Âli komünistlik cereyanını takviye için uğraşırken Sertelle teşriki mesai ettiği iddiasile Mareşali komünist sayanlar, aynı Sertelin gazetede çıkan dört makalesi ve Reisicumhurun nutkile ihticaca kalkacak kadar kendilerini şaşırdılar. Ve bunları toplayıp bir kitap halinde neşrettiler. Kendisi Bakan olmasaydı bunu memlekete tanıtmak imkânını bulur muydu? Bu adam Marif Vekâletinde bulunmuş olmasaydı zabıta ile beraber zabıta ile beraber merhum Ankara valisi ile birlikte tahkikatı bu şekle sokabilir miydi? Eğer yine Bakan olmasaydı hâdiseyi tağyir ve tağlit ederek Cumhurbaşkanına masum milliyetçi gençler aleyhine nutukların en şiddetlisini söyletebilir miydi?

Samsuna giden Maarif vekili orada komünistler lehine konuşurken (Sen bir komünistsin) hitabına maruz kalmıştır.. Şükrü Sökmensüer bir takım komünistlerden bahsederken Maarif Vekâletine ait kısımları kapalı geçmişti. Bunun tavzihini Dahiliye Vekiline sorarsam cevap vermez ancak bu hakkımızı mahkeme yerine getirebilir.»

Burada Kenan Öner müdafaanamenin verilmesinin henüz zamanı gelmediğini bilmekle beraber, gösterdiği delillerin mahiyetini daha ziyade anlatmak üzere müdafaanamesini mahkemeye verdi. Bu matbu bir kitaptır. 70 büyük sayfa tutuyordu. İçinde dâva ile alâkalı bazı vesikalar ve ifşaat vardı. Kenan Öner buna işaretle dedi ki:

«— Mahkemenin bunu okumakla yorulacağından eminim. Fakat bu davanın sonu cihana (Türkiyede adalet vardır) dedirteceği için mahkemenin hâdiseyi yorgunluğa değer bulacağına eminim.»

Reis sordu:

— Ne gibi delilleriniz var?

— Resmî kanallardan geçmesi icap etmiyen deliller bugün elimdedir. Resmî makamların ve yeni Milli Eğitim Bakanının teşkil ettiği komisyonlarca yapılan tetkiklerin rapor suretleri de mevcuttur. Fakat bunlar hakikatin bütün kemalile tezahürüne kâfi gelemiyecektir. İmzadan mahrum rapor suretlerine mahkemenin itimadını isteyecek kadar hakkımı suiistimal etmek elimden gelmez. İstediğim şeyler ait oldukları mercilerden istensin. İnkâr mevkiinde kalırsam bunları ibraz ederim.»

— Bahsettiğiniz şahitler kimlerdir?

— Samsun lisesinde Hasan Âli Yücelin komünistler lehinde, milliyetçiler aleyhinde yaptığı telkinat sırasında (sen komünistsin) diye hakikati ortaya atan öğretmen şehadet edecektir. Bunlar Samsun lisesi müdürü doçent Ahmet Belber ile Mustafa Toyludur. O zaman Samsunda olan ve şimdi Kocaeli valisi bulunan Rüknettin de bu hâdiseden malûmattardır. Irkçı sanıklardan bir kısım şahitlerin daha var. İsmet Rasintümtürk, Nihal Adsız, Orhan Şahik.

— Bunlar işkence hakkında mı? isteyiniz.

za kanununda ırkçılık kelimesi bulunamamasından ceza görmediler. Irkçılık Avrupayı bugünkü haline sokmuş, binlerce hanüman söndürmüştür. Bu taleplerle bu dâvaya siyasi bir tantana verilmek isteniyor.»

Kenan Öner derhal ayağa kalkarak:

«— Buna benzer sözler fransızca İstanbul gazetesinde de çıkmıştır. Ben ırkçılığı müdafaaya gelmedim. Ne ırkçıyım, ne komünistim. Ben hakikat ve kanun hilâfına yapılan muameleleri açıklıyorum.» dedi.

Bu esnada beş dakikalık bir tatil yapıldı. Herkes bunalmıştı. Saat 12 ye gelmişti. Oturum tekrar açıldı. Reis Saffet Ünan kararını okudu. Bunda şöyle deniliyordu:

(Gereği düşünüldü. Kenan Önerin verdiği dilekçede mercilerinden sorulmasını istediği hususatın mezkûr dilekçe incelenerek hakikati maddenin isnadına taallûk edenler hakkında mercilerinden istenilen vesikaların celbi için Cumhuriyet savcılığına müzekkere yazılmasına ve İç İşleri Bakanının komünistler hakkında Büyük Millet Meclisinde irat ettiği nutku havi olan zabıt suretinin getirtilmesi için Cumhuriyet savcılığına müzekkere yazılmasına, adresi İstanbul Yayınevi olduğu bildirilen Nihal Adsızla Galatasarayda edebiyat hocası Orhan Şahin Gökyayın İstanbul asliye ceza mahkemelerinden birinde müdafaa dairesinde şahit sıfatile dinlenmeleri için talimatname yazılmasına, elinde hakikati maddenin ispatını bildiren bazı evrak ve vesikalar olduğunu söyleyen Kenan Önerin bu vesikaları mahkemeye tevdi etmesi lüzumuna ve gösterip adreslerini tavzih etmediği şahitlerin sarih adreslerinin Kenan Öner tarafından mahkemeye bildirilmesi lüzumuna ve bu hususatın ifası matbuat kanununun duruşmanın tâlikı için gösterdiği kısa müddet için yapılması mümkün olmadığından bizzarur duruşmanın 12/5/947 pazartesi saat 14,30 a bırakılmasına karar verildi.

Hâkimin kararı dinleyiciler tarafından (bravo seslerile) karşılandı. Mahkeme kalabalığı güçbela ile dağıldı. Kenan Öner büyük bir kalabalık ortasında yürüyordu. Kalabalık Kenan Öneri alkışlıyor, (Hak yardımcımızdır) diye bağırıyordu. Kenan Öner elini kaldırarak (yapmayın) diyor ve kalabalığın heyecanını teskine çalışıyordu. Ve nihayet ilk rastladığı taksiye atlayarak kalabalık arasından ayrıldı.

Terzilere

En Faydalı Kitap

Dünyanın meşhur iki İngiliz metodundan faydalanarak meydana gelen bu kitabı Londra Minister Akademisinden mezun SACİT ÖZBEY hazırladı. En kolay usullerle yazılan ve altmış dersi ihtiva eden metodun bez ciltlisi 20 liradır. Satış yeri: Yeni Postane cad. No. 11-13, mektupla müracaat yeri: Sacit Özbey, Beyoğlu İstiklâl Cad. 139/2, Tel. 43439, daha fazla bilgi edinmek için broşür (İ)

Sağlık ve Zevk Kâşesi

e bu
dir:
ınsız
arak
ğun-
ka-
işleri
okrat
1 bir
ir.

— Arkası Sa. 3, Sü. 2 de —

DEG-79/20

Hasan Âli - K. Öner arasındaki dava

Dün, dinlenen bir şahid de Hasan Âlinin, komünistlere yardım ettiğini söyledi

Eski Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücelin Demokrat Parti İstanbul İl idare kurulu başkanı Kenan Öner ile Yeni Sabah gazetesi sahibi Cemaleddin Saracoğlunun aleyhlerine açtığı neşren hakaret davasının istinabesine dün sabah asliye 7 nci ceza mahkemesinde devam edilmiştir. Geçen celsede dinlenemiyen son şahid Necdet de dün dinlenilmiştir.

Şahid, ifadesinde şunları söylemiştir:

«— Hasan Âli Yücel komünistleri korumuştur Koruduğu komünistler ara-

— Arkası Sa. 3, Sü. 5 te —

Yunanistanda

Atina 10 (a.a.) — Washington'daki

Hasan Âli - Kenan Öner arasındaki dava

0;6-79/20

— *Baştarafı 1 inci sahifede* —

sında Pertev Naili Boratav, Niyazi Merkes, Adnan Cemgil, İsmail Hakkı Tonguç ve Sabahaddin Âli vardır. Bu zatlar, ilim yollarına gider görünerek milliyetçiliği öldürmeğe çalışmışlardır. Hasan Âlinin koruduğu komünistler arasında Esad Adil de vardı. Beyazıddaki Ege kütübhanesinin sahibi İbrahim Süruri söylerdi: Esad Adil arkadaşlarına: «— Vekiller arasında Hasan Âli gibi dört Bakan daha olsun Türkiyenin işi tamamdı» dermiş. Ayrıca Rifat Ilgaz adında bir ilk okul öğretmeni komünistlik suçundan altı ay hapse mahkûm olmuştu. Bu zat, mahkûmiyetini bitirdikten sonra Niğdede bir okula öğretmen tayin edilmişti.»

Şahid, bundan başka köy enstitülerindeki komünizm propagandasından bahsetmiş, Hasan Âlinin Türk musikisi aleyhine konuşmalar ve tamimlerle millî musikimizi baltalamak ve milliyetçilik esaslarından ayırmak yolunu tuttuğunu söylemiştir.

Mahkeme, bu son şahidin ifadesini de havi istinabe evrakını Ankara mahkemesine göndermeğe karar vermiştir.

Akseki bankası muhasebecisi

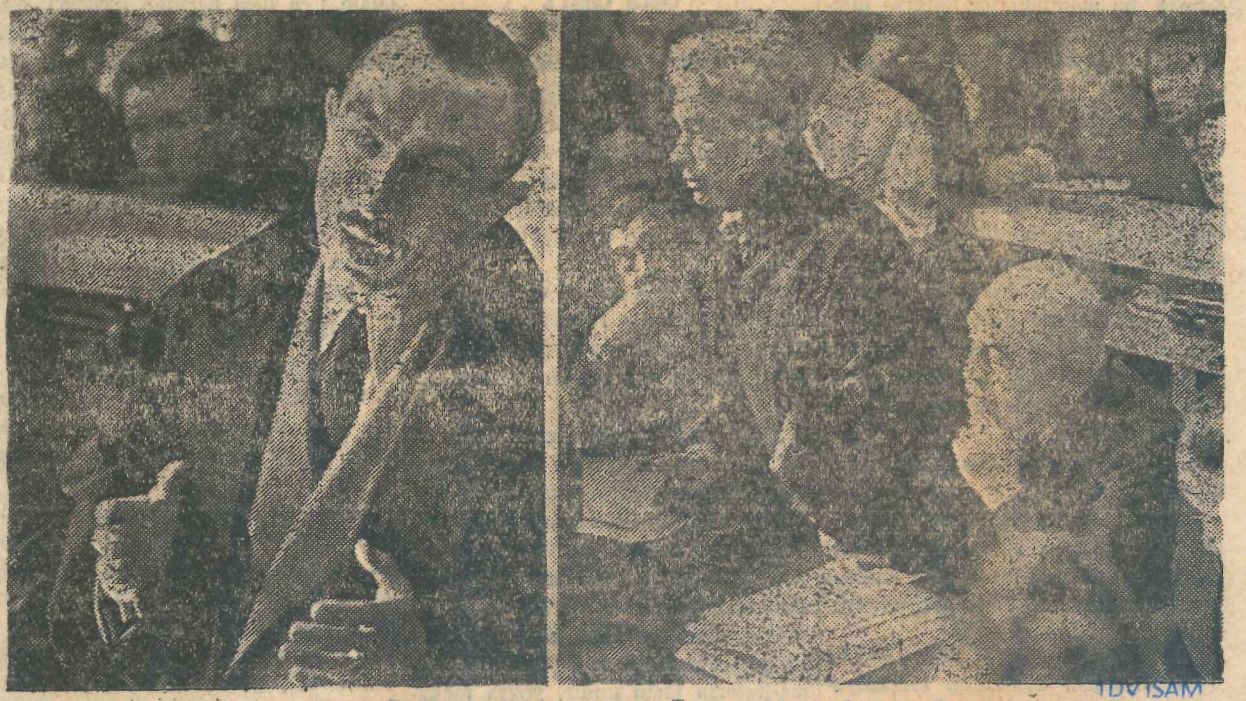

Hasan Alinin avukatı ve Kenan Öner mahkeme huzurunda

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 08-79/21

Hasan Âli Yücel - Kenan Öner dâvası

Vatan 13 Mayıs 1947

Dün dinlenen şahitler Hasan Âlinin komünistleri himaye ettiğini söylediler

Mahkeme, Kenan Öner'in 27 maddelik dilekçesindeki üç bendi reddederek diğer bendlerin de tahkikini kabulle bu maddelerin mercilerinden sorulmasına karar verdi

Ankara, 12 (Hususî Muhabirimizden telefonla) — Kenan Öner - Hasan Âli Yücel davasının duruşmasına bugün öğleden sonra saat 14,30 da Üçüncü Asliye Ceza mahkemesinde devam edildi. Saat 13 ten itibaren adliye binasının kapısına yine büyük bir kalabalık toplanmıştı. Saat 13,30 da mahkeme salonu henüz boştu. Cumhuriyet savcı yardımcılarından Ertuğrul Bayındırın delâletile biz gazeteciler içeriye alındık ve birer sandalyaya sahip olduk. Bu duruşmada oturduğumuz yerde not tutacağımız için çocuklar gibi seviniyorduk.

Koridorda yine büyük bir kalabalık olduğu uğultudan belli... Tıpkı stadyomlarda mühim maç günlerinde duyduğumuz gürültü, bravo sesleri.

(Devamı Sa: 5 Sü: 3 de)

Mahkeme Başkanı Saffet Ünan

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/21

Hasan Âli - Kenan Öner dâvası

(Başı 1 incide)

Hâkim Saffet Ünan ve Cumhuriyet savcı yardımcısı Abdullah Gözübüyük yerlerini aldılar. Kenan Öner geldi, sarı defterini açtı. Not almak üzere hazırlandı. Hasan Âlinin vekili Bülend Nuri Esen, Yeni Sabah gazetesi sahibi Cemalettin Saraçoğlunun vekili Mahmut Even de yerlerini aldılar.

Oturum açıldı. Geçen oturumda verilen karar gereğince İçişleri Bakanının konuşmasını ihtiva eden Büyük Millet Meclisi zabıtlarının gönderildiği, İstanbulda, Zonguldakta dinlenen şahitlerin ifadelerinin geldiği anlaşıldı.

Reis daktiloya dikte ediyor, fakat koridordaki gürültü ve uğultu yüzünden söyledikleri duyulmuyordu. Bütün oturumlarda soğukkanlılığını muhafaza eden hâkim bu vaziyet karşısında «komiseri çağırın» dedi ve komisere hıtaben: «Salonun alacağı kadar dinleyici alın ve şu gürültüyü kesin» dedi. Çoğunu üniversiteli gençler teşkil eden büyük bir kalabalık salona girdi. Gençler mukavemet koşusu yapmış gibi kan ter içinde ve nefes nefese idiler. Sıralar ve sandalyalar üzerine çıkmışlardı. Bu esnada bir kanapenin çatır çatır kırıldığı duyuldu.

Necdet Sancerin ifadesi

Zonguldak Asliye Ceza mahkemesinde dinlenen şahit Necdet Sancerin ifadesi okundu. Şahit, Hasan Âli Yücelin, Sabahattin Âli, Pertev Naili Boratav gibi komünistleri, doçent vesaire olarak Bakanlıkta kullandığını, Yurd ve Dünya dergisine abone olarak bunları bütün liselere ve öğretmen okullarına gönderttiğini, Balıkesir lisesinde edebiyat hocası iken Yurd ve Dünya dergisini okul kütüphanesine koydurtmadığını, klâsiklerin tercümelerinin bir kısmının sol temayüllü kimselere yaptırıldığını anlatıyordu. Şahit, Hasan Âlinin, Devlet Reisine meşhur 19 Mayıs nutkunu söylettiğini de izah ettikten sonra, poliste tabutluk denilen yerde yapılan tazyiklere Orhan Şahikin şahit olduğunu, Nihal Atsızın bodrumda, içinden lâğım boruları geçen bir odada bir hafta hapsedildiğini, bütün bunların en büyük âmili Hasan Âli Yücel olduğunu ilâve ediyordu.

Kocaeli valisinin ifadesi

Bundan sonra, Kocaeli valisi Rüknettin Nasuhioğlunun alınan ifadesi okundu. Şahit, Sabahattin, Nihal Atsız davası görülürken Samsun valisi bulunduğunu anlatıyor, hulâsa olarak şöyle diyordu:

«1944 de Hasan Âli Samsuna gelmişti. Samsun lisesi pansiyonunu gezdik. Lise ve sanat enstitüsünü ziyaret ettik. Samsun Halkevinde verilen çayda Bakanla öğretmenler arasında hasbıhaller yapıldı. Bazı öğretmenler politikaya temas ettiler. Bakan, hem öğretmenlik, hem poltika olmaz, dedi. Lise felsefe hocası Ali Mustafa Soylu adında birisi Bakana solcu, dedi, müdahale ettim, söylersin, söylemezsin, münakaşasından sonra salonu polis vasıtasile terketti.

Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesinde komünist olduğu iddia edilenler

Orhan Şahik, Nihal Adsızın İstanbulda alınan ve gazetemizde çıkan ifadeleri okundu. Bunda Orhan Şahik, Millî Eğitim Bakanlığında ve Dil, Tarih, Coğrafya fakültesindeki komünistleri sayıyor, bunları nasıl tanıdığını anlatıyordu. Bu arada Sabahattin Âli, Pertev Naili Boratav, Behice Boran, Niyazi Berker, Adnan Cemgil isimleri geçiyordu. Ferit Alnar delâletile Nâzım Hikmete klâsikler tercüme ettirildiği, Sabahattin Âli, vekâlet emrine alınmakla beraber tercümeler yaptırmağı vadettiği, Yurd ve Dünya mecmuası sahiplerine mecmuayı neşretmeyin, doğacak zararı telâfi ederim, dediği, Sabahattin Âliye, Nihal Adsız aleyhine Hasan Âlinin ve Falih Rıfkının dava açtığını uzun uzun anlatıyordu.

Nihal Adsızın ifadesi

Sıra Nihal Adsızın ifadesinin okunmasına geldi. Nihal Adsızdan Pertev Naili Boratav, Niyazi Berker, Mediha Berker, Sadrettin Celâl, Sabahattin Âli, Muzaffer Şerif Başoğlu, Behice Boran, Ahmet Cevat isimlerini sayıyor, Bakanlığın bu şahısları ve sol temayüllü mecmuaları himaye ettiğini anlatıyor, fakülte dekanı Şevket Aziz Kansunun Aydınlık dergisindeki milliyetçilik aleyhine yazısını bahis mevzuu ediyor, Abdülbaki Gülpınarlıya, mevkuf iken klâsikler tercüme ettirildiğini uzun uzun izah ediyordu.

Bundan sonra yine İstanbulda dinlenen şahitlerden İsmet Rasin Tümtürk, Mehmet Külâhlı, Ahmet Ellezoğlu, Necdet Özgelenin ifadeleri okundu.

Samsun lisesinde öğretmen iken vekâlet emrine alınan Ali Mustafa Soylu hakkında Millî Eğitim Bakanlığından gelen cevapta, kendisinin hâlen bir yere tayin edilmediği, komiserlikten gelen cevapta da adres olarak gösterdiği Ege otelinde bulunmadığı bildiriliyordu.

Kenan Öner konuşuyor

Reis Kenan Önere sordu. Kenan Öner, Niğdede, Yenimahallede, sabık belediye reisi Mustafa Soylunun oğlu Ali Soylu olduğunu söyledi ve bir noktayı tavzih edeceğini anlatarak hulâsaten dedi ki:

«— İsnadatımı isbat sadedinde vâki olan talebimin kabulüne dair ittihaz buyurulan kararda hem Yücelin komünistleri himaye etmesini, hem de komünistler aleyhinde kanaat besliyenleri işkence ile tazipleri cihetlerine de şamil olan iddialarımın, hem de cemi sigası kullanılarak isbatına karar verilmiş bulunmaktadır. Eğer işkence yapılmadığı sabit olursa buna saik olan da ortadan kalkacaktır.

Bana bu davada düşen vazife hem işkencenin yapıldığını ve nasıl yapıldığını, hem de bu işkencede Hasan Âlinin rolünü isbat etmek karara göre bizim için bir hak teşkil etmektedir. Şu ciheti de arz zaruretindeyim ki mahkemenizce isnadatımın isbatı hakkında verilmiş olan kararın kemali hicap ve teessürle arzedeyim ki Demokratları himayeye matuf olduğuna, bu davanın Demokrat partinin bir oyunu bulunduğuna dair bazı yerlerden serpintiler işitilmeğe başlanmıştır. Şurası da bir hakikattir ki bu dedikodular hamdolsun memleketimizin en salâhiyettar adliyecileri tarafından en katî bir lisanla tekzip edilmesine rağmen şurasını tasrih zaruretindeyim ki matbu müdafaanamede de arzettiğim veçhile bu davanın Demokrat Parti ile alâkası benim tesadüfen bu partide mukayyet bulunmamdan ibarettir.

Hattâ yine orada arzettiğim veçhile 945 senesi Martının 14 ünde Halk Partisi Genel Sekreteri Memduh Şevket Esendala gönderdiğim şikâyet zamanında ortada ne Demokrat Parti, ne de demokrasi kelimesi vardı, ben memleket rejimine muhalif gördüğüm bu hâdiseyi dost ve düşmanlara iblâğ ve ifşa edecek yerde samimî ve memlekete merbut bir insan sıfatile bunu herkesten gizliyerek doğrudan doğruya memleket idaresinden mesul olanlara bildirmekle iktifa ettim. Bu suretle bu işte partinin alâkası olmadığını, daha iki sene evvel isbat etmiş bulunuyorum. Memleket kuvvei adliyesinden beklediğim şey velev mahkûmiyet ve idamım şeklinde tecelli etsin, adaletin meydana çıkmasından başka bir şey değildir. Bunu mahkemeniz huzurunda isbat etmek bana düşen bir vazifedir.»

Hüseyin Namık Orkun şahadet ediyor

Bu esnada salona şahit Hüseyin Namık Orkun alındı. Lâcivert elbisesi üstündeki kır saçlı ve gözlüklü başı ile ağır bir ilim adamı intibaı bırakıyordu. Hasan Âli Yüceli 921 den beri tanıdığını, Kenan Öneri türkçülük davası dolayısile tanıdığını söyledi ve yemin etti. Hâdiseyi hülâsaten şöyle anlattı:

«— Küçük evlerde otururken müddeiumumî muavini Zihni Betil adında bir komşum vardı. Karısı da hukukçu idi. Tanışır, sık sık görüşürdük. Kendisi evini sattı, küçük evlerden ayrıldı. Artık tesadüfen görüşüyorduk. Bir gün Taşhanda rastladım. Sabahattin Alinin Nihal Adsızı dava ettiğini söyledi. Benim bildiğim Sabahattin Ali böyle davaya girişmezdi. Vehbi Betul Sabahattin istidasını verirken savcılıktaki odada beş altı arkadaştık dedi ve şöyle devam etti: (Bir arkadaş Sabahattine — Ya isbat ederse komünist olduğunuzu dedi. Sabahattin Ali de şu cevabı verdi: (Ağabeyim Falih Rıfkı ile Vekil Hasan Âli Yücel ısrar ediyorlar da onun için dava ediyorum, yoksa aklımdan geçmezdi) dedi. Zihni Betülün bu sözlerinden bu davayı bu iki zatın tahrik ettiğini anladım.

— Sabahattini nasıl biliyorsunuz?

— Müseccel komünisttir.

Hüseyin Namık şöyle devam etti:

«— 1944 de türkçü Ankara Valisinin gönderdiği üç memuru mahsusla tevkif edildim. Birkaç kitabım da alınarak valinin yanına götürüldüm. Orada konuştuklarımız mevzula alâkalı değil, anlatmıyacağım. Bu sırada bir telefon çaldı. Vali muhatabına: (Gel... Enteresan meseleler var... Şimdi önümde duruyor) diyordu. Önünde duran bendim ve alınan kâğıtlardı. Vali bana dönerek: (Şimdi bana bir zat gelecek, o zatı seninle karşılaştırmak istemiyorum. Aşağıda komiserlerin odasında türkçülük hakkındaki fikirlerini yaz) dedi. Aşağıdaki odada birkaç memur vardı. Bir müddet pencere önünde durdum. Bir de baktım Hasan Âlinin otomobili geldi. Hasan Âli indi ve vilâyete girdi. Gözümle gördüm. Sonra oturdum yazımı yazıyordum. Bu sırada bir memur girdi, elindeki kâğıdı arkadaşlarına göstererek (Remzi Oğuzun evinden aldıklarımız) dedi ve valiye götüreceğini ilâve etti. Orada oturanlardan biri: (Hayır şimdi girme, yanında Hasan Âli var) dedi. Bunu kulağımla duydum. Vali beni tekrar çağırdı. Sen şimdi muvakkaten evinde hapissin dedi. Bir ay evden çıkmadım. Sonra tevkif edilerek türkçü diye İstanbula gönderildim. 10 ay hapis kaldım ve beraet ettim.

— Hangi tevkifhanede kaldınız?

— Polis birinci şubede tavan arasında. Orada bir karyola sığacak kadar küçük münferit hücreler var.

— Size işkence yapıldı mı?

— Bu odada oturmaktan başka işkence yapılmadı.

— Beni askerî tevkifhaneye gönderin demediniz mi?

— Demek imkânsızdı. Helâya giderken bile polisten müsaade almak lâzımdı.

Bu esnada avukat Bülent Esen Sabahattin Aliye müseccel komünisttir demekle şahidin ne kastettiğini sordu. Hüseyin Namık, Sabahattin Aliyi [illegible] duğunu söyledi.

Sıra zayıf, esmer, kısa boylu, kahve rengi elbiseli bir gencin dinlenmesine geldi. Adının Osman Yüksel olduğunu, Serdengeçti gazetesinin sahibi bulunduğunu söyledi. Ve uzun uzun anlatmağa başladı.

«— Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesine girdiği zaman hocaların iki grup olduğunu ve milliyetçilerle solcuların birbirleri aleyhine atıp tuttuklarını söyledi. Milliyetçiler, yani Hamdi Ragıp ve Necati Akter solcular için bunlar ilim adamı değil, ideoloğdur diyorlar, solcular da onlara faşist diyorlardı. Sık sık Muzaffer Şerif, Niyazi Berker ve Behice Boranla temas ettiğini, bilhassa ders haricindeki temaslarında bunların solcu fikirler aşıladıklarını, derslerde demokrasi kelimesi geçince (Kokmuş demokrasi, burjuva demokrasisi) dediklerini, sosyalizmden âdeta bir cennetten bir hayal âleminden bahseder gibi davrandıklarını söyliyen şahit bilhassa Yurt ve Dünyada bu hocaların fikirlerini açıkça söylediklerini hattâ Muzaffer Şerifin ayni kızı sen sevsen bir de zengin sevse tabiî kızı zengine verirler diye hikâyeler anlatarak para, servet, kapitalin muzır şeyler olduğunu tebarüz ettirdiğini söyledi. Reis:

— Sen bunları bırak, Vekil nasıl himaye etmiş onu söyle.

— Oğlu vasıtasile.

— Bir çocuğun hareketi babayı mesul eder mi?

— Etmez amma bazı şeyler düşündürür.

Şahit 944 nümayişleri dolayısile fakülteden koğulduğunu, İstanbulda 77 gün höcrede hapis kaldığını, ademi takip kararı aldıktan sonra Devlet Şûrasından karar aldığını söyledi. Reis:

— İmtihanını verdin mi?

— Hayır, tekrar tardedildim. Serdengeçti mecmuasında fakültenin içyüzünü yazmıştım. Yine tardedildim.

— Sabahattin Ali ile aranızda hâdise geçti mi?

— Evet.

— Gözlüğünü kıran sen misin?

— Evet.

Şahit bundan sonra nasıl tevkif edildiğini anlattı: Tahkikat sırasında Hasan Âlinin vilâyete geldiğini, İstanbulda işkence höcrelerine koyduklarını 24 saatte yüz gram ekmek verdiklerini su ve ışık yüzü görmediğini izah etti.

Bundan sonra şahitlerden Zeki Sofuoğlu dinlendi. Özleyiş dergisi sahibi olduğunu söyledi. Yemin ederken namusum, vicdanım, Türklüğüm, Allahım üzerine diyordu. Hâkim ihtar etti. Mahkemede yalnız namus ve vicdan üzerine yemin edilir dedi. Ve yemini tekrarlattı. Rüştiye mezunu olan şahit, diğer şahitlerin saydığı isimleri tekrarladı ve bunlara şunları ilâve etti: Adana erkek lisesinde İngilizce öğretmeni Rasim Göknel, Musiki hocası Nureddin Çelik, Cevdet Kudret Solok, Atatürk lisesinde Nabi Dinçer, Kız Lisesinde Leylâ Ozbay, Kız Enstitüsünde Nazife Cengil.

«— Bunlar hepsi komünist mi?

«— Evet temaslarımla biliyorum. Nureddin Çelik hocamdır. Lisede iken Rus ihtilâlinin büyük bir inkılâp olduğunu, beşeriyete Fransız ihtilâlinden daha büyük bir ufuk açtığını söylerdi Rasim Göknel de bana komünistlik telkin etti. Şevket Azizin komünistliğini de Aydınlık mecmuasından öğrendim. Ayni zamanda kendisini ziyaret eden İstanbul üniversitelilerine (Sizi makine medeniyetinin tıkırtılarına kulak vermeğe çağırıyorum. Dünyaları bırakınız makineye kulak veriniz) dedi.

«— Bunlar komünistlik midir?

«— Emniyette bir adam bir adama komünist demek için bunlar kâfidir. Aydınlık mecmuası sahibi

lenmesi için Niğde Asliye cezasına talimatname gönderilmesine, dâvanın 31-5-947 cumartesi günü saat 10 a bırakılmasına karar verildi.

Kenan Önerin geçen oturumda verdiği 7 maddelik dilekçesi 9, 10, 19 uncu maddelerden ikisi Can Yücelin dinlenmesini istiyordu. Birisi de Cumhurbaşkanının 19 mayıs nutkunda izah ettiği hususların kim tarafından kendisine anlatıldığının bir arize ile Cumhurbaşkanından sorulması hakkında idi. Mahkeme yukarıdaki kararı ile üç noktanın sorulması talebini reddetti. Bu vaziyete göre Cumhurbaşkanının malûmatına müracaat edilmiyecektir.

Güzel Sanatlar Akademisinde

Garip bir zihniyet yüzünden bu yıl resim şubesi hiç bir mezun vermedi!

Güzel Sanatlar Akademisi resim şubesinde 1946-1947 ders senesi mezuniyet konkurlarının ilki, dün konkura giren on yedi talebenin topyekûn muvaffakiyetsizliğiyle, Akademi tarihinde görülmemiş bir şekilde neticelenmiştir. Konkur jürisini teşkil edenler ilk olarak bir mesele üzerinde ittifaka karar vermiş bulunmaktadırlar. Konkura dahil olan on yedi genç, büyük konkur hakkını verecek olan bu ilk imtihanda muvaffak olamadıkları için Güzel Sanatlar Akademisi bu yıl resim şubesinden tek bir mezun dahi vere miyecektir. Bu acı netice etrafında dün Akademi muhitinde yaptığımız temasların neticesini yazıyoruz:

Resim şubesinden mezun olacak talebenin küçük ve büyük olmak üzere iki konkur imtihanından geçmesi gerektir. Bunların ilkinde başarı gösteremiyen talebe ikincisine girmek hakkını kaybeder ve otomatikman sınıfta kalır. Geçen yıl konkura iştirak eden beş kişinin beşi de muvaffak olmuştur. Bu sene bu on yedi kişi kendilerine verilen bir haftalık müddetten istifade ederek mezuniyet imtihanlarına hazırlanmışlardır. Fakat Akademinin garip sanat telâkkisine uymadıkları için mezuniyeti mümkün kılan ikinci konkura girmeğe dahi ehil görülmemişlerdir.

Birkaç gün evvel henüz imtihan kompozisyonları görülmediği halde konkura girecek bir talebeyle jüri âzalarından biri arasında şöyle bir muhavere cereyan etmiştir:

«— Geçen seneki hata bir daha tekerrür etmiyecektir. Hiç birinizi mezun etmiyeceğiz.»

«— Fakat efendim, henüz eserlerimizi görmediniz. Hem biz, bunca senedir maddî, mânevî nice sıkıntılara katlanarak mezun olacağımız günü bekledik.»

«— Madem fakirsin, Akademiye neye geliyorsun?»

Akademi tahsilini aşağı yukarı, parayla elde edilebilen bir lüks telâkki eden bu profesör ve mensup olduğu jüri yedi sekiz yıl dolgun notlar vererek son sınıfa kadar getirdiği talebesi hakkındaki kanaatini son dakikada ne gibi bir tesir altında değiştirmiştir? Acaba, bu kadar zamandır tahsilden sonra talebe hiç bir şey öğrenmemişse son sınıfa kadar nasıl gemiştir? Bir sene geri kaldıktan sonra mezun edilecekse yıllar boyunca öğrenemediği «Sanat» i bir sene içinde mi hatmedecektir? Yoksa, gaye, son sınıfa kadar getirdikten sonra belge vermek midir?

İlgililerin bu acı vaziyete dikkat

Hem de, ivazsız olarak... Bu zaviyeden yaptığı hizmetler, sayılmıyacak kadar çoktur. Meslekdaşları onun için: «Gerek neşriyatı ve gerekse verdiği konferanslarla memleketimizde hemşireliği ilk defa tanınan bir insandır» diyorlar. Her sene hemşire

[illegible] larak öğündüğümüz Sayın Doktor Falik da, şu sözlerile belirtmektedir:

«— Kongreye Bayan Esma Deniz davet edilmişti. Ancak, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı seyahat için gereken dövizi temin edemedi. Vaziyet bu şekilde takarrur edince, o za-

sinde dinlenen şahit Necdet Sancerin ifadesi okundu. Şahit, Hasan Âli Yücelin, Sabahattin Âli, Pertev Naili Boratav gibi komünistleri, doçent vesaire olarak Bakanlıkta kullandığını, Yurd ve Dünya dergisine abone olarak bunları bütün liselere ve öğretmen okullarına gönderttiğini, Balıkesir lisesinde edebiyat hocası iken Yurd ve Dünya dergisini okul kütüphanesine koydurtmadığını, klâsiklerin tercümelerinin bir kısmının sol temayüllü kimselere yaptırıldığını anlatıyordu. Şahit, Hasan Âlinin, Devlet Reisine meşhur 19 Mayıs nutkunu söylettiğini de izah ettikten sonra, poliste tabutluk denilen yerde yapılan tazyiklere Orhan Şahikin şahit olduğunu, Nihal Atsızın bodrumda, içinden lâğım boruları geçen bir odada bir hafta hapsedildiğini, bütün bunların en büyük âmili Hasan Âli Yücel olduğunu ilâve ediyordu.

Kocaeli valisinin ifadesi

Bundan sonra, Kocaeli valisi Rüknettin Nasuhioğlunun alınan ifadesi okundu. Şahit, Sabahattin, Nihal Atsız davası görülürken Samsun valisi bulunduğunu anlatıyor, hulâsa olarak şöyle diyordu:

«1944 de Hasan Âli Samsuna gelmişti. Samsun lisesi pansiyonunu gezdik. Lise ve sanat enstitüsünü ziyaret ettik. Samsun Halkevinde verilen çayda Bakanla öğretmenler arasında hasbıhaller yapıldı. Bazı öğretmenler politikaya temas ettiler. Bakan, hem öğretmenlik, hem poltika olmaz, dedi. Lise felsefe hocası Ali Mustafa Soylu adında birisi Bakana solcu, dedi, müdahale ettim, söylersin, söylemezsin, münakaşasından sonra salonu polis vasıtasile terketti.

Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesinde komünist olduğu iddia edilenler

Orhan Şahik, Nihal Adsızın İstanbulda alınan ve gazetemizde çıkan ifadeleri okundu. Bunda Orhan Şahik, Millî Eğitim Bakanlığında ve Dil, Tarih, Coğrafya fakültesindeki komünistleri sayıyor, bunları nasıl tanıdığını anlatıyordu. Bu arada Sabahattin Âli, Pertev Naili Boratav, Behice Boran, Niyazi Berker, Adnan Cemgil isimleri geçiyordu. Ferit Alnar delâ-

yere tayin edilmediği, komiserlikten gelen cevapta da adres olarak gösterdiği Ege otelinde bulunmadığı bildiriliyordu.

Kenan Öner konuşuyor

Reis Kenan Önere sordu. Kenan Öner, Niğdede, Yenimahallede, sabık belediye reisi Mustafa Soylunun oğlu Ali Soylu olduğunu söyledi ve bir noktayı tavzih edeceğini anlatarak hulâsaten dedi ki:

«— İsnadatımı isbat sadedinde vâki olan talebimin kabulüne dair ittihaz buyurulan kararda hem Yücelin komünistleri himaye etmesini, hem de komünistler aleyhinde kanaat besliyenleri işkence ile tazipleri cihetlerine de şamil olan iddialarımın, hem de cemi sigası kullanılarak isbatına karar verilmiş bulunmaktadır. Eğer işkence yapılmadığı sabit olursa buna saik olan da ortadan kalkacaktır.

Bana bu davada düşen vazife hem işkencenin yapıldığını ve nasıl yapıldığını, hem de bu işkencede Hasan Âlinin rolünü isbat etmek karara göre bizim için bir hak teşkil etmektedir. Şu ciheti de arz zaruretindeyim ki mahkemenizce isnadatımın isbatı hakkında verilmiş olan kararın kemali hicap ve teessürle arzedeyim ki Demokratları himayeye matuf olduğuna, bu davanın Demokrat partinin bir oyunu bulunduğuna dair bazı yerlerden serpintiler işitilmeğe başlanmıştır. Şurası da bir hakikattir ki bu dedikodular hamdolsun memleketimizin en salâhiyettar adliyecileri tarafından en kati bir lisanla tekzip edilmesine rağmen şurasını tasrih zaruretindeyim ki matbu müdafaanamede de arzettiğim veçhile bu davanın Demokrat Parti ile alâkası benim tesadüfen bu partide mukayyet bulunmamdan ibarettir.

Hattâ yine orada arzettiğim veçhile 945 senesi Martının 14 ünde Halk Partisi Genel Sekreteri Memduh Şevket Esendala gönderdiğim şikâyet zamanında ortada ne Demokrat Parti, ne de demokrasi kelimesi vardı, ben memleket rejimine muhalif gördüğüm bu hâdiseyi dost ve düşmanlara iblâğ ve ifşa edecek yerde samimî ve

Hem de, ivazsız olarak... Bu zaviyeden yaptığı hizmetler, sayılmıyacak kadar çoktur. Meslekdaşları onun için: «Gerek neşriyatı ve gerekse verdiği konferanslarla memleketimizde hemşireliği ilk defa tanınan bir insandır» diyorlar. Her sene hemşire okulunda kep giyme merasiminde de bunun için kendisine söz söyletiyorlar.

2 — Evinde çalıştırdığı hususî atölye ile kimsesiz çocuklara, masrafı kendisine ait olmak üzere eşya hazırlar, tanıdığı olsun, olmasın, müracaat eden herkese koşar, çocuklarının fennî ve tıbbî olarak yetişmesine fiilen ve hiç bir menfaat gözetmeden bakar. Bu itibarladır ki, resmî veya hususî bir müessese ve teşekkülde, ücret mukabilinde çalışarak hizmet etmeyi onun için bir nakise sayanların, bütün bu hissî, ivazssız gayretleri ve müsbet eserleri karşısında bilmeyiz yüzleri kızarmıyacak mı?

3 — Bayan Fahrünnisa Seden, ilk gündenberi söylediği ve son mektubunda da bildirdiği gibi, hiç kimsenin hakkı olan şerefi gasbetme temayülünü göstermemiş, bilâkis kendi naçiz çalışmasile memlekete ve mesleğe şeref kazandırmağa çalışmıştır. Hâdiselerin cereyan tarzından da anlaşıldığı gibi, resmî makamlar tarafından gönderilmediği ve kendi fedakârlığı ile bu seyahate çıktığı halde, aksini iddia etmek, bir nevi suç isnat etmektir.

4 — Bir mektep müdürünün, hâdiseleri, berakis göstererek, resmî makamların ricalarını dahi nazarı dikkate almayıp resen telgraf çekmeğe kadar gitmesi, her türlü usul ve mevzuata muhalif bir hareket değil mi? Bunun böyle olduğunu, resmî bir ağız olan İstanbul Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürü ve değerli bir insan olarak öğündüğümüz Sayın Doktor Faik da, şu sözlerile belirtmektedir:

«— Kongreye Bayan Esma Deniz davet edilmişti. Ancak, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı seyahat için gereken dövizi temin edemedi. Vaziyet bu şekilde takarrur edince, o zamanlar kendi hesabına kongreye, samiin sıfatile gidecek olan Bayan Fahrünnisa Seden, Bayan Esma Deniz yerine vekâlet etmeği istedi. Biz de kabul ettik. Bizi alâkadar eden cihet, orada herhangi bir şahsın değil, memleketin temsilidir. Bunu filân veya falan yapmış bir fark mevcut değildir. Bu meyanda, bir iki gün evvel Bayan Esma Denize vekâletini vermesi için de tazyik yapılmış değildir. Sadece bir rica bahis mevzuudur.»

Görülüyor ki, resmî makam bile, bu sayın bayana emir bile vermemiş de, sadece rica etmiştir.

5 — Yukarıda Bayan Fahrünnisa Sedenin mektubu da isbat ediyor ki, Amerikada birlik idarecileri, bu kongrede temsil edilmemiz için candan arzu göstermişler; hattâ vekâlet vermesi için bizzat Bayan Denize müracaat etmişlerdir. Bayan Esma Denizden kongre günü gelen sert bir menfî telgraf üzerine şeref mevkiinden, derin bir acı ile bayrağımızı indirmişlerdir.

Görülüyor ki, hâdise cidden acıdır. Memleket menfaatinin şahsî menfaatlerden üstün olduğu hakikatini ve zaruretini kabul etmemek bize ne kadar pahalıya mal olmuştur. Hem de, nazik bir zamanda...

Biz, kendi payımıza teessüf ve elemle bu satırları yazıyoruz. Adili mutlak olan memleket umumî efkârı, fuzuli bir inadın doğurduğu bu büyük husranın müsebbipleri hakkında, lâyık gördüğü âdil kararı elbetteki verecektir.

verirken savcılıktaki odada beş altı arkadaştık dedi ve şöyle devam etti: (Bir arkadaş Sabahattine — Ya isbat ederse komünist olduğunuzu dedi. Sabahattin Ali de şu cevabı verdi: (Ağabeyim Falih Rıfkı ile Vekil Hasan Âli Yücel ısrar ediyorlar da onun için dava ediyorum, yoksa aklımdan geçmezdi) dedi. Zihni Betülün bu sözlerinden bu davayı bu iki zatın tahrik ettiğini anladım.

— Sabahattini nasıl biliyorsunuz?

— Müseccel komünisttir.

Hüseyin Namık şöyle devam etti:

«— 1944 de türkçü Ankara Valisinin gönderdiği üç memuru mahsusla tevkif edildim. Birkaç kitabım da alınarak valinin yanına götürüldüm. Orada konuştuklarımız mevzula alâkalı değil, anlatmıyacağım. Bu sırada bir telefon çaldı. Vali muhatabına: (Gel... Enteresan meseleler var... Şimdi önümde duruyor) diyordu. Önünde duran bendim ve alınan kâğıtlardı. Vali bana dönerek: (Şimdi bana bir zat gelecek, o zatı seninle karşılaştırmak istemiyorum. Aşağıda komiserlerin odasında türkçülük hakkındaki fikirlerini yaz) dedi. Aşağıdaki odada birkaç memur vardı. Bir müddet pencere önünde durdum. Bir de baktım Hasan Âlinin otomobili geldi. Hasan Âli indi ve vilâyete girdi. Gözümle gördüm. Sonra oturdum yazımı yazıyordum. Bu sırada bir memur girdi, elindeki kâğıdı arkadaşlarına göstererek (Remzi Oğuzun evinden aldıklarımız) dedi ve valiye götüreceğini ilâve etti. Orada oturanlardan biri: (Hayır şimdi girme, yanında Hasan Âli var) dedi. Bunu kulağımla duydum. Vali beni tekrar çağırdı. Sen şimdi muvakkaten evinde hapissin dedi. Bir ay evden çıkmadım. Sonra tevkif edilerek türkçü diye İstanbula gönderildim. 10 ay hapis kaldım ve beraet ettim.

— Hangi tevkifhanede kaldınız?

— Polis birinci şubede tavan arasında. Orada bir karyola sığacak kadar küçük münferit hücreler var.

— Size işkence yapıldı mı?

— Bu odada oturmaktan başka işkence yapılmadı.

— Beni askerî tevkifhaneye gönderin demediniz mi?

— Demek imkânsızdı. Helâya giderken bile polisten müsaade almak lâzımdı.

Bu esnada avukat Bülent Esen Sabahattin Aliye müseccel komünisttir demekle şahidin ne kastettiğini sordu. Hüseyin Namık, Sabahattin Aliyi şahsen tanıdığını, evvelce yazdığı şiirler dolayısile mahkûm olduğunu, Markopaşa gazetesinden de fikirleri solcu bir zat olduğunun anlaşıldığını söyledi. Hasan Âli Yüceli 1922 denberi tanıdığını, o zaman Hasan Âlinin İstanbul Darülfünununda intibak memuru bulunduğunu, 930 da Avrupadan döndüğü zaman ilk karşılaşmasında Hasan Âli ile sarılıp öpüştüklerini anlattı ve şöyle devam etti:

«— Senin Hasan Âli adında bir arkadaşın var dedim, derhal suratı asıldı. O komünisttir, beni ne diye karıştırıyorsun. O benim adımı lekeliyor dedi. Sonra Vekil oldu. Haber aldım ki bana komünisttir dediği Hasan Âli Sadri Ethemle birlikte kendisine gitmişler, Hasan Âli Yücel de bu Hasan Âliyi İstanbulda Bakanlığın kitap satış yerine tayin etmiş.»

— Komünistleri himaye bundan mı ibaret?

Şahit dalgın dalgın düşündü:

«— Benim Haydar Gönenç adında bir talebem vardı. Ankara Kurtuluş orta okuluna tayin edildi. Bu mektebin müdürü Feridun bu öğretmeni polislerin takip ettiklerini, komünist olduğunu söyledi. Hasan Âli bunu evvelâ Arapkire, sonra İneboluya müdür yaptı. Hasan Âlinin Vekâleti zamanında komünistler daima himaye edilmiştir.»

Bülent Esen ben şahide intibalarını değil, himaye edilenler kimler ve nasıl edilmiştir bunu sordum» dedi. Şahit bildiklerinin bundan ibaret ol-

— Oğlu vasıtasile.

— Bir çocuğun hareketi babayı mesul eder mi?

— Etmez amma bazı şeyler düşündürür.

Şahit 944 nümayişleri dolayısile fakülteden koğulduğunu, İstanbulda 77 gün höcrede hapis kaldığını, ademi takip kararı aldıktan sonra Devlet Şûrasından karar aldığını söyledi. Reis:

— İmtihanını verdin mi?

— Hayır, tekrar tardedildim. Serdengeçti mecmuasında fakültenin içyüzünü yazmıştım. Yine tardedildim.

— Sabahattin Ali ile aranızda hâdise geçti mi?

— Evet.

— Gözlüğünü kıran sen misin?

— Evet.

Şahit bundan sonra nasıl tevkif edildiğini anlattı: Tahkikat sırasında Hasan Âlinin vilâyete geldiğini, İstanbulda işkence höcrelerine koyduklarını 24 saatte yüz gram ekmek verdiklerini su ve ışık yüzü görmediğini izah etti.

Bundan sonra şahitlerden Zeki Sofuoğlu dinlendi. Özleyiş dergisi sahibi olduğunu söyledi. Yemin ederken namusum, vicdanım, Türklüğüm, Allahım üzerine diyordu. Hâkim ihtar etti. Mahkemede yalnız namus ve vicdan üzerine yemin edilir dedi. Ve yemini tekrarlattı. Rüştiye mezunu olan şahit, diğer şahitlerin saydığı isimleri tekrarladı ve bunlara şunları ilâve etti: Adana erkek lisesinde İngilizce öğretmeni Rasim Göknel, Musiki hocası Nureddin Çelik, Cevdet Kudret Solok, Atatürk lisesinde Nabi Dinçer, Kız Lisesinde Leylâ Ozbay, Kız Enstitüsünde Nazife Cengil.

«— Bunlar hepsi komünist mi?

«— Evet temaslarımla biliyorum. Nureddin Çelik hocamdır. Lisede iken Rus ihtilâlinin büyük bir inkılâp olduğunu, beşeriyete Fransız ihtilâlinden daha büyük bir ufuk açtığını söylerdi Rasim Göknel de bana komünistlik telkin etti. Şevket Azizin komünistliğini de Aydınlık mecmuasından öğrendim. Ayni zamanda kendisini ziyaret eden İstanbul üniversitelilerine (Sizi makine medeniyetinin tıkırtılarına kulak vermeğe çağırıyorum. Dünyaları bırakınız makineye kulak veriniz) dedi.

«— Bunlar komünistlik midir?

«— Emniyette bir adam bir adama komünist demek için bunlar kâfidir. Aydınlık mecmuası sahibi Sadreddin Celâl üç yıl evvel maarif Şûrasında pedagoji komisyonunda aynen (Aile bir zehirdir. Eğer inkılâp fikirlerini biz çocuklarımıza aşılamak istiyorsak bu fikri vermeliyiz) dediğini Peyami Safa Tasvir gazetesinde tenkit ederek yazmıştır.

Şahit mütalealarla dolu daha bir çok hâdiseler anlatıyordu. Reis müdahale etti. Mütalea değil bilgi istiyorum dedi. Şahit vaktile Edebiyat hocası ve lise müdürü olan Arif Nihat Asya Bakan tarafından bir fikir münakaşası yüzünden tenzili sınıfla başka yere tayin edildiğini, Cevdet Kudret Soloku 3 mayıs nümayişinden sonra müdür muavini yaptığını söyledi.

Saat beşi geçiyordu. Hâkim kararını bildirdi. Buna göre, geçen oturumda Kenan Öner tarafından mahkemeye verilen 70 sayfalık mat bu arzuhalle, şahit dinlenmesi ve bazı hususların mercilerinden sorulmasına dair olan 27 maddelik dilekçedeki 9, 10, 19 uncu maddelerde sorulması istenen bu maddelerin isnatların doğruluğunun ispat iddiasında ilgileri görülmediğinden bu talebin reddine ve bu dilekçenin diğer bentlerinde tahkiki istenen maddelerin mercilerinden sorulması için Cumhuriyet savcılığına müzekkere yazılmasına, Bandırma Asliye cezasına yazılan talimatnamenin tekidine, Niğdede olduğu bildirilen Samsun lisesi Felsefe öğretmeni Ali Mustafa Toylunun şahit sıfatile din

kura giren on yedi talebenin topyekûn muvaffakiyetsizliğiyle, Akademi tarihinde görülmemiş bir şekilde neticelenmiştir. Konkur jürisini teşkil edenler ilk olarak bir mesele üzerinde ittifaka karar vermiş bulunmaktadırlar. Konkura dahil olan on yedi genç, büyük konkur hakkını verecek olan bu ilk imtihanda muvaffak olamadıkları için Güzel Sanatlar Akademisi bu yıl resim şubesinden tek bir mezun dahi veremiyecektir. Bu acı netice etrafında dün Akademi muhitinde yaptığımız temasların neticesini yazıyoruz:

Resim şubesinden mezun olacak talebenin küçük ve büyük olmak üzere iki konkur imtihanından geçmesi gerektir. Bunların ilkinde başarı gösteremiyen talebe ikincisine girmek hakkını kaybeder ve otomatikman sınıfta kalır. Geçen yıl konkura iştirak eden beş kişinin beşi de muvaffak olmuştur. Bu sene bu on yedi kişi kendilerine verilen bir haftalık müddetten istifade ederek mezuniyet imtihanlarına hazırlanmışlardır. Fakat Akademinin garip sanat telâkkisine uymadıkları için mezuniyeti mümkün kılan ikinci konkura girmeğe dahi ehil görülmemişlerdir.

Birkaç gün evvel henüz imtihan kompozisyonları görülmediği halde konkura girecek bir talebeyle jüri âzalarından biri arasında şöyle bir muhavere cereyan etmiştir:

«— Geçen seneki hata bir daha tekerrür etmiyecektir. Hiç birinizi mezun etmiyeceğiz.»

«— Fakat efendim, henüz eserlerimizi görmediniz. Hem biz, bunca senedir maddî, mânevî nice sıkıntılara katlanarak mezun olacağımız günü bekledik.»

«— Madem fakirsin, Akademiye neye geliyorsun?»

Akademi tahsilini aşağı yukarı, parayla elde edilebilen bir lüks telâkki eden bu profesör ve mensup olduğu jüri yedi sekiz yıl dolgun notlar vererek son sınıfa kadar getirdiği talebesi hakkındaki kanaatini son dakikada ne gibi bir tesir altında değiştirmiştir? Acaba, bu kadar zamandır tahsilden sonra talebe hiç bir şey öğrenmemişse son sınıfa kadar nasıl gemiştir? Bir sene geri kaldıktan sonra mezun edilecekse yıllar boyunca öğrenemediği «Sanat» i bir sene içinde mi hatmedecektir? Yoksa, gaye, son sınıfa kadar getirdikten sonra belge vermek midir?

İlgililerin, bu acı vaziyete, dikkat nazarlarını çekeriz.

Müzeyyen Senar ve arkadaşları

Dün askerî prevantoryomda bir konser verdiler

Kıymetli ses sanatkârımız Müzeyyen Senar ve arkadaşları kemanî Hakkı Derman, Udî bestekâr Şerif İçli ve klârnet Şükrü Tunar, asil bir hareket ve temiz bir düşünce ile dün Çamlıcadaki Askerî prevantoryoma giderek hastaların önünde bir konser vermişlerdir.

Türk musikisinin en seçkin parçalarını okuyan ses sanatkârımız her ne kadar hüzün verici parçalar okumaktan kaçınmışsa da bu menhus hastalığın ruhî icaplarından olarak göz yaşları içinde dinlenmiştir.

Günün en heyecanlı ve hüzün verici sahnesi, hâkim sınıfından bir hastanın sanatkârlara hıtaben arkadaşlarının teşekkürlerini ifade eden bir konuşma yaparken göz yaşlarını zaptedemiyerek sözlerini yarıda kesmek mecburiyetinde kalması olmuştur.

Dün geç vakit prevantoryomdan gazetemize telefon eden hastalar ses sanatkârımıza ve arkadaşlarına teşekkürlerini bildirmek ricasında bulunmuşlardır.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-79/22

huriyet

KURUCUSU: YUNUS NADİ
adresi: Cumhuriyet, İstanbul — Posta kutusu: İstanbul No. 246
Santral Numarası: 24298. Yazı İşleri: 24299. Matbaa: 24290.

Perşembe 15 Mayıs 1947

MEMUR DAVASI!

Yazan: *Sâfi Dümer*

Memurlarla, emeklilerin haklarına ışık tutan eser.. Şimdiye kadar dokunulmamış noktalar.. Fiatı 65 Kr,

Satış yeri: İKBAL Kitabevi

Komünizm aşılıyan hocalara karşı tedbir

Meclis Millî Eğitim Komisyonunda Ankara Üniversitesinde bu gibi hocalara karşı gevşek davranıldığı belirtildi

Ankara Üniversitesi kadrosu tasdik edilmedi

Üç gün süren komisyon toplantısında milletvekilleri, bilhassa, Dil - Tarih ve Coğrafya Fakültesindeki bazı hocalar üzerinde durdular

Milli Eğitim Bakanı R. Şemseddin Sirer — Dünkü heyecanlı toplantıda bulunanlar: Manisa milletvekili Rıdvan Nafiz — Kars milletvekili Tezer Taşkıran — Kırşehir milletvekili İsmail Hakkı Baltacıoğlu

Ankara 14 (Telefonla) — Büyük Millet Meclisi Milli Eğitim komisyonunda iki gündür mühim bir konu üzerinde hararetli görüşmeler ve tartışmalar olduğunu bildirmiştim. Bu görüşmeler, bilhassa Üniversiteler kadroları hakkında münakaşalara yol açmış ve bir çok hatibler, Üniversitelerimizin muzır unsurlardan temizlenmesi, gençliğin milli bünyemize yabancı cereyanlardan ve zararlı telkinlerden korunması yolundaki görüşlerini açıklamışlardı.

Komisyon bugün sabah ve öğleden sonra olmak üzere iki toplantı yapmış, geç vakte kadar süren görüşmelerde bulunmuştur. Toplantıda ilim yerine komünist propagandası yapan ve ellerine teslim edilen bakir dimağlara komünizm zehiri akıtarak memleketin mukaddes bildiği ne varsa, milli kıymetlerin hepsini yıkmak istiyen, milli varlığımıza ve istiklâlimize kasdeden bazı komünist fikirli hocaların, Üniversitenin muhtarlığını siper ederek tedrisata devam etmeleri, heyecanla ele alınmıştır.

Hatibler, toplantıda hâdisenin Meclise de aksetmiş, bu bakımdan şaibeli olanların durumları üzerinde çetin münakaşalar da yapılmış olduğu halde dokuz aylık muhtariyeti müddetinde Üniversite Kanununun müsaid bulunmasına

— *Arkası Sa. 3, Sü. 5 te* —

Birleşik Avrupa davası

Churchill dün bir

Üniversitede lisan dersi

Alâkadarlar, talebenin liseden zayıf olarak geldiğini söylüyorlar

... esasından halledilmesi ve lisan

Lâstik

söylemektedir:

«— Bu gayretleri sarfedenleri takdir

Komünizm aşılıyan hocalara karşı tedbir

— *Baştarafı 1 inci sahifede* —

rağmen bu gibiler hakkında tedbir almak cihetine gidilmemesini şiddetle tenkid etmişlerdir.

Gene bu günkü toplantıda Üniversite senatolarının, üniversitelerarası kurulun aktif halde propaganda yapan ve komünistlikleri İç İşleri Bakanının son açıklaması ile de ortaya konan bu hocaları herhangi bir inzibatî ceza ile olsun cezalandırmamış olması ileri sürülmüştür. Toplantıda bilhassa Ankara Üniversitesine bu hususta çok daha gevşek ve müsamahakâr davranması ve komünist hocaların Ankara Üniversitesinde tekâsüf etmiş bulunması, çok heyecanlı konuşmalara yol açmıştır.

Milletvekilleri ileri sürdükleri mütalealar üzerinde mühim açıklamalar yapmışlardır. Toplantıda Millî Eğitim Bakanı R. Şemseddin Sirer ve fakülte dekanları da bulunmuştur.

Komisyon, İstanbul Üniversitesi kadrosunu tasdik etmiştir. Fakat Ankara Üniversitesi kadrolarına dair tasarı, ittifakla reddedilmiştir.

Millî Eğitim komisyonu, üç gün süren hararetli ve heyecanlı görüşmelerde belirtmiş olan, mahzurlardan âri salim bir kadro istemektedir.

Hâdisenin Ankara Üniversitesinde mühim akisler uyandırması bekleniyor. Bugünkü toplantıda, bilhassa, Dil-Tarih ve Coğrafya fakültesindeki bir takım profesörler üzerinde durulmuştur.

İskenderiyede veba

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No OŞG-79/23

k istiyorsanız
olan
ON
ARI
al alınız.
içinde yüze
bulacaksınız.
fiatı 50 Krş.

Cumhuriyet

24 üncü yıl Sayı : 8168

KURUCUSU : YUNUS NADİ
Telgraf ve mektub adresi: Cumhuriyet, İstanbul — Posta kutusu: İstanbul No. 246
Telefonlar: Umumî Santral Numarası: 24296. Yazı İşleri: 24299. Matbaa: 24290.

Salı 13 Mayıs 1947

RUH ve KÂİNAT
Dr. BEDRİ RUHSELMAN
Bu eser, ruh ve metafizik sahada memleketimizde çıkan ilk ciddî kitabdır. Ölüm, ölüm ötesi meseleleri manyatizma, hipnotizma yolile ruhî tezahürler, uyku, rüya, telepati, ruhların dünyaya tekrar gelişleri ve bunlar gibi insanları meşgul eden daha birçok meraklı ruhî meseleler açık güzel bir üslûbla bu kitabda anlatılmıştır. Üç büyük cild (bin) sahifeyi mütecaviz, Takımı 750 Krş. Gayret Kitabevinde satılıyor.
Mütaleasını tavsiye ederiz.

hur Başkanı İnönünün Beyanatı

kiye, sulhun sağlamlaştırılması için bütün komşularile işbirliği yapmağa hazırdır

ikan yardımı askerî alarda kullanılacak

n bütünlüğüne veya hâkimiyetine temas er hangi bir meselenin bahis mevzuu ahi edilmesini arzu edemeyiz»

Londra, 12 (B.B.C.) — Türkiye Cumhur Başkanı İsmet İnönü British United Press muhabirine bir demeçte bulunmuş ve muhabirin sorduğu müteaddid sualleri cevablandırmıştır. Sorulan ilk sual, Türkiyenin Amerikadan alacağı yardımdan ne gibi hususlardan istifade edeceğine aiddi. Başkan İnönü şu cevabı vermiştir:

«— Bu para askerî sahalarda kullanılacaktır. Memleketin imar ve kalkınması için de ayrıca Beynelmilel Kalkınma ve Gelişme Bankasına müracaat edilecektir.»

İkinci sual Boğazlara aiddi. Başkan İnönü şu cevabı vermiştir:

«— Montreux mukavelesinin Boğazlarda kurduğu rejim, en muhik ve her tarafı tatmin edecek olan en muvazeneli rejimdir. Bununla beraber Montreux mukavelesinden şikâyeti olan her tarafla, bu mukavelenin çerçevesi dairesinde görüşmeğe hazırız.»

Üçüncü sual, Türkiyenin yabancı herhangi dev-

— *Arkası Sa. 3, Sü. 2 de* —

Kuraklık

Hasan Âli - Kenan Öner davasına dün de bakıldı

Mahkemede dinlenen müdafaa şahidleri, eski Millî Eğitim Bakanının komünistleri himaye ettiğini söylüyorlar

Mahkeme, Cumhur Başkanının da malûmatına müracaat edilmesine karar verdi

Ankara 12 (Telefonla) — Hasan Âli Yücel - Kenan Öner davasına, bugün Asliye Üçüncü Cezada devam edildi. Gene çok kalabalık bir dinleyici kütlesi

...rikan yardımı askerî ...alarda kullanılacak

...n bütünlüğüne veya hâkimiyetine temas ...er hangi bir meselenin bahis mevzuu ...ahi edilmesini arzu edemeyiz»

Londra, 12 (B.B.C.) — Türkiye Cumhur Başkanı İsmet İnönü British United Press muhabirine bir demeçte bulunmuş ve muhabirin sorduğu müteaddid sualleri cevablandırmıştır. Sorulan ilk sual, Türkiyenin Amerikadan alacağı yardımdan ne gibi hususlardan istifade edeceğine aiddi. Başkan İnönü şu cevabı vermiştir:

«— Bu para askerî sahalarda kullanılacaktır. Memleketin imar ve kalkınması için de ayrıca Beynelmilel Kalkınma ve Gelişme Bankasına müracaat edilecektir.»

Ikinci sual Boğazlara aiddi. Başkan İnönü şu cevabı vermiştir:

«— Montreux mukavelesinin Boğazlarda kurduğu rejim, en muhik ve her tarafı tatmin edecek olan en muvazeneli rejimdir. Bununla beraber Montreux mukavelesinden şikâyeti olan her tarafla, bu mukavelenin çerçevesi dairesinde görüşmeğe hazırız.»

Üçüncü sual, Türkiyenin yabancı herhangi dev-

— Arkası Sa. 3, Sü. 2 de —

Taarruza geçen Yunan ordusundan bir müfreze

Yunanistanda çetelere karşı umumî taarruz

20 bin kişilik askerî birlikler, Tesalya ve Makedonyada hücuma geçtiler

Atina 12 (A.P.) — Yunan hükümetinin çetelere karşı giriştiği umumî taarruzun ikinci safhası başlamış bulunmaktadır. Atinadaki askerî kaynakların bugün bildirdiklerine göre, sayıları 20 bin kişi tahmin edilen askerî birlikler dün şafakla beraber kuzey - batı Thesalya ve Batı Makedonyada harekâta

metre kare olan harekât sahasının, geçen seferki harekâtın kuzeyinde, dağlık Lindüs mıntakasında olduğunu bildirmektedirler. Kesin hatlar henüz belli olmamakla beraber, çetelerin elinde bulunmakta olan bölge ve camiaların Grevena vâdisi etrafındaki tepelerde bulunduğu bildirilmektedir.

Kuraklık tehlikesi

Tarım ve Ticaret Bakanları dün Mecliste izahat verdiler

Toprak Ofisin elinde ihtiyacımıza kifayet edecek stok vardır

Ankara 12 (Telefonla) — Büyük Millet Meclisi bugün Tevfik Fikret Silayın başkanlığında yaptığı oturumda, Eskişehir milletvekili Abidin Potoğlunun kuraklık tehlikesine karşı hükûmetçe ne düşünüldüğünün bildirilmesi hakkındaki sözlü sorusuna Tarım ve Ticaret Bakanları cevab vermişlerdir.

Tarım Bakanı ezcümle şunları söylemiştir:

«— 1946 senesinde kışlık ekilişler, bir yıl evvelin ekilişine nazaran yer yer yüzde ondan yüzde otuza kadar fazla idi. Sonbahar ve kış yağınları 1946 yılı içinde geçen yıllara ve 15 yıllık ortalamaya nazaran çok fazla ve dağılış ba-

— Arkası Sa. 3, Sü. 5 te —

Boks şampiyonası dün başladı

Hasan Âli - Kenan Öner davasına dün de bakıldı

Mahkemede dinlenen müdafaa şahidleri, eski Millî Eğitim Bakanının komünistleri himaye ettiğini söylüyorlar

Mahkeme, Cumhur Başkanının da malûmatına müracaat edilmesine karar verdi

Ankara 12 (Telefonla) — Hasan Âli Yücel - Kenan Öner davasına, bugün Asliye Üçüncü Cezada devam edildi. Gene çok kalabalık bir dinleyici kütlesi, salondan başka koridoru da doldurmuştu.

Müdahil avukat Bülend Nuri Esenle Cemaleddin Saracoğlunun avukatı Mahmud Eren ve Kenan Öner hazırdılar.

Savcı makamında Abdullah Polad Gözübüyük bulunuyordu. Yargıç Saffet Unan, oturum açılınca yazılan tezkerelere gelen cevablar okundu. Şükrü Sökmensüerin, komünistler hakkında Meclisde yaptığı açıklamaya dair zabıtların geldiği görüldü.

Zonguldak Asliye Ceza mahkemesinde istinabe yolu ile dinlenen tanık Necdet Sancarın ifadesi okundu. Bu tanık da, İstanbulda dinlenenlerin ileri sürdükleri noktaları teyid eder mahiyette cevablar vermişti.

Rükneddin Nasuhoğlunun verdiği ifade

Daha sonra Kocaeli Valisi Rükneddin Nasuhoğlunun İzmir Asliye Cezasınca

— Arkası Sa. 2, Sü. 4 te —

Hüseyin Namık Orkun

Rükneddin Nasuhoğlu

Dün şahid olarak dinlenenlerden

Üniversitede lisan imtihanı kaldırılmıyor

Dün toplanan Senato, Hukuk Fakültesinin verdiği kararı tasvib etmedi

İstanbul Üniversitesi senatosu, dün Rektör Sıddık Sami Onarın başkanlığında yaptığı toplantıda, Hukuk Fakültesi profesörler kurulu tarafından, fakültelerde lisan imtihanlarında muvaffak olamıyan talebelere diğer imtihanlara girme hakkı tanınması yolunda ve-

müzakere neticesinde tasvib etmemiştir.

Bu hususta kendisile görüşen bir arkadaşımıza Rektör Prof Sıddık Sami Onar demiştir ki:

«— Lisan mektebinin ıslahını düşünüyoruz. Şimdilik mevcud talimatnameler meriyettedir. İleriki için bir talimat-

Din ve tarikat güden neşriyat

Adalet ve İç İşleri Bakanları bugün Parti Grupunda izahat verecekler

Ankara 12 (Telefonla) — C.H.P. Meclis Grupu umumî heyeti, yarın saat 15 te toplanacaktır. Gündemde, Seyhan milletvekili Ahmed Remzi Yüregirin din ve tarikat güden neşriyatın ve tarikatçilik hareketlerinin son zamanlarda ala-

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/23

GÜNÜN MEVZULARI

Yeni sanayi plânında kâğıd ve kimya endüstrileri

Yazan: Abidin Dav'er

Bundan evvelki yazılarımızda beş yıllık müstacel sanayi plânının, dokuma sanayiinden, pamuklu, yünlü, kendir ve sun'i elyaf şubelerinde ve ağır endüstri ile makine sanayiinde yapılması düşünülen hamlelerinden bahsetmiştik. Bu yazımızda da plânın selüloz ve kâğıd sanayii ile kimya sanayiini ihtiva eden kısmını tetkik edeceğiz.

Selüloz ve kâğıd sanayii

Osmanlı İmparatorluğunun satvet devirlerinde memleketimizde kâğıd da yapılırdı. İstanbulda, isminden de anlaşılacağı üzere, Kâğıdhanede bir kâğıd fabrikası vardı. Bu fabrikadan başka Bursa Dilimbuz deresi vadisinde de bir kâğıd fabrikası çalışıyordu. Bunlar İkinci Beyazıd devrine kadar işlemişlerdir. Ayrıca Yalovada da İbrahim Müteferrikanın bir kâğıd fabrikası vardı.

Sonraları Türkiye, kâğıdını da dışarıdan getirtmek zorunda kalmıştı. Modern bir kâğıd fabrikası kurmak şerefi de Cumhuriyet devrine nasib olmuştur. Bu satırların muharriri, İzmitteki ilk fabrikamızın yerinin tayini, temelatma ve açılma törenlerinde bulunmuş olmakla bahtiyardır.

6/10/1936 tarihinde işletmeye açılan birinci kâğıd fabrikasını başka müesseseler de takib etmiştir. İzmit şimdi, bir selüloz sanayii bölgesi olmuştur. Orada ikinci kâğıd fabrikası, odun, saman ve paçavra selülozu ve kloralkali fabrikaları açılmış; ayrıca bu kâğıd sanayii için tali işletme maddeleri için fabrikalar ve tesisler kurulmuştur. Bunlar arasında kaolin fabrikası, kavak ağacı ormanlığı, Sapanca - İzmit su şebekesi ve iki büyük betonarme iskele de vardır.

Umumî istihsal kıymetleri 1945 te 17 milyon lirayı geçen bütün bu fabrika ve tesisler memleketin çeşidli kâğıd ve karton ihtiyacını karşılayamadığı için selüloz sanayii müessesesini genişletmek zarureti hasıl olmuştur.

1 — Sargılık kâğıd fabrikası:

İzmitte, yılda 3000 ton muhtelif cins ince ambalaj ve sargılık kâğıd imal edebilecek kudrette bir fabrika kurulacaktır. bu cins kâğıdlar, bilhassa portakal, limon ve elma gibi toprak mahsullerile diğer bazı memleket mamullerinin, ihraca elverişli bir şekilde ambalâj edilmesi için lüzumludur. Bu fabrikanın makine ve tesislerini tetkik ve icabında sipariş vermek üzere bir heyet Avrupa ve kavva ihtiyacının yüzde 90 ı temin edilmiş olacaktır.

Kimya sanayii

Memleketimizde kurulması kararlaştırılmış olan kimya sanayiine aid bazı fabrikalar birinci beş yıllık plâna dahildi. İkinci Dünya Harbi, bunların kurulmasını ve açılmasını geciktirmiş olmakla beraber, bir kısmı işlemeğe açılmış bulunmaktadır. Bunlar arasında İzmitteki klor ve sutkostik fabrikaları vardır. İkinci beş yıllık plânda, sanayiimizin bir kül halinde ele alınması düşünülmüş olduğu için, kimya sanayiine aid bazı konular da bu plâna ithal edilmiştir. Fakat kimya sanayii çok şümullü bir çok kolları ihtiva eder. Bunların her birinin yurdumuz için ayrı ayrı bir kıymeti vardır. Bununla beraber malî ve idarî zaruretler karşısında ancak bir kısmı ele alınmıştır.

1 — Azot sanayii:

Birinci derecede millî müdafaa ihtiyaçlarını karşılamak üzere, azot sanayii için, şunlar düşünülmüştür:

a — Günde 40 ton kadar kuru amonyak imal edecek bir fabrika kurulması,

b — Bundan yılda 6 bin ton koyu nitrik asid,

c — Yılda 2000 ton kristalize amonyom nitrat,

d — Yılda 28,000 ton azotlu gübre,

ve diğer tali kimya maddeleri elde edilecektir.

Bir harb halinde vatanın müdafaası için elzem olan barut ve diğer patlayıcı maddeler imalinde kullanılan maddeleri hazırlayacak olan azot sanayii, barış zamanında da ziraatimizin muhtac olduğu sunî gübreyi yapacaktır.

Fabrikanın Kütahyada Tunçbilekte kurulması münasib görülmektedir. Burada tesis edilecek bölge elektrik santralından da faydalanmak mümkün olacaktır.

2 — Soda ve sudkostik sanayii:

Memleketimizin halen 10,000 tona varan soda ihtiyacını karşılamak ve ilerideki gelişmeler de gözönünde tutulmak suretile yılda 20,000 ton soda imal edebilecek bir fabrikanın kurulması üzerinde durulmuştur.

Memleketin artmakta olan sudkostik ihtiyacını, İzmitteki klor ve sudkostik fabrikasının karşılayamıyacağı görüldüğünden bu kimyevî maddenin de aynı fabrikadan sağlanması düşünülmüştür. Bu fabrika, yurdda oldukça mühim bir

Şehir haberleri

Muhtarlığa rağbet çok

Seçime iştirak edeceklerin defterleri hazırlanıyor

Muhtar seçimine iştirak edeceklere aid defterlerin hazırlanmasına başlanmıştır, Ayın yirmisinde bu defterler tamamlanacaktır. Bu defa muhtar olmağa talib olanlar çoğalmıştır. Partililer arasında dahi bu işin talibi çoktur. Bilhassa Beyoğlu, Karaköy, Eminönü semtlerindeki muhtarlığa evvelce yüksek hizmetlerde bulunanlardan dahi istekililer vardır. Emlâk fiatlarının yüksek oluşu ve satıştan muhtarlara binde bir mühür hakkı verilmesi, ikametgâh tezkerelerinin her sene değişmesi vesaire gibi gelirler, bazı semtlerde muhtarlara büyük kazançlar temin ettiğinden muhtar seçilmek için uğraşanların sayısı oldukça yüksektir.

Kilo başına 2 kuruş zam!

Belediye İktisad Müdürlüğü, bina kiralarının artması dolayısile et fiatlarına zam yapılması hakkında perakendeci kasabların müracaatlerini haklı bularak kilo başına ikişer kuruş zam yapılmasını Belediye Daimî Komisyonuna teklif etmiştir.

Güneş tutulması memleketimizden görülmiyecek

27 mayısta güneşin tutulacağı hakkındaki haberler üzerine Rasadhaneden malûmat sorduk. Rasadhane Müdürlüğü, bu hâdisenin memleketimizden görülmiyeceğini bildirdi.

Gazeteciler Cemiyeti Başkanı geldi

Bir müddettenberi Avrupada bulunan İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Sedad Simavi dün İsveç tayyaresile şehrimize gelmiştir.

Hindistandan alınan çuval ve kanaviçe

Ticaret Ofisinin Hindistandaki heyeti, çuval ve kanaviçe mubayaasına başlamıştır. Mubayaanın 5-6 bin tonu bulacağı tahmin edilmektedir.

Yün sanayicilerinin dünkü toplantısı

Yün sanayicileri dün Bölge Sanayi Birliğinde toplanarak, yün ipliğinin 15 tondan 20 tona çıkarılan mayıs ayı kontenjanının tevzi usulünü görüşmüşlerdir.

Fındık satışları

35 milyon kiloyu bulan geçen senenin fındık mahsulünden artakalan son parti fındığın da satışı sağlanmıştır. 2500 fonluk bu son parti, İngiltere ve Belçikaya gönderilecektir. Bu suretle yeni sene fındık mahsu-

Hasan Ali - Kenan Öner davasına dün de bakıldı

— *Baştarafı 1 inci sahifede* —

dinlenmiş olduğuna dair zabıt okundu. Kocaeli Valisi, Sabahaddin Âli - Nihal Adsız davası sırasında Samsun Valisi olduğundan bu işin mahiyetile davanın açılış sebebini ve Hasan Âlinin bunda müessir olup olmadığını bilmediğini söylemiştir. Rükneddin Nasuhoğlu, Hasan Âlinin bu sırada Samsuna geldiğinden bahsederek halkevinde şerefine verilen bir çayda, öğretmenlerle hasbıhaller yaptığını, memlekette bilginin artması için daha çok gayret sarfı gerektiğini söylediğini, bazı öğretmenlerin politikaya temaslarını doğru bulmadığını anlatmış, bu sırada çıkan bir hâdiseyi de kaydederek ezcümle demiştir ki:

— Öğretmenler arasında bulunan isminin ya Ali veya Mustafa Soylu olduğunu sandığım felsefe hocası söz istedi ve Yozgad Lisesinde Milli Eğitim Bakanlığının bir tamimini okurken, elindeki kalemle masayı vurarak tamimin muhteviyatını istihfaf eden bir resim öğretmeninden bahsetti. Diğer bir zat, kendisine: «Sus!» dedi. Ben de ayağa kalktım. Bakanın tedrisatın takviyesi mevzuunda konuştuğunu, eğer şahsî bir şikâyeti varsa ayrıca bir mülâkat taleb ederek söyleyebileceğini, bu konuşmayı bozmağa hakkı olmadığını söyledim. Bakan: « — Kararını versin.» dedi. «Söylerim!», «söyleyemezsin.» diye iki taraflı münakaşa oldu. Bunun üzerine Emniyet Müdürüne söyledim. Kendisinin salonu terkettirdi.

Ertesi sabah öğretmeni çağırdım: «Akşam yaptığını beğendin mi? Her şeyden evvel Vekil bir misafirdi.» dedim. «Bir şeyler oldu.» dedi.

Diğer istinabeler

Bundan sonra Orhan Şaik Gökyayın, Nihal Adsızın ve diğer tanıkların istinabe yolile alınan ifadeleri okundu. Şimdiki adresi bilinmiyen Samsun Lisesi eski öğretmenlerinden Mustafa Soylu hakkında Milli Eğitim Bakanlığından gelen cevab okundu. Kendisinin, Bakanlık emrine alınmış olduğu ve henüz kendisine bir iş verilmediği kaydedilen tezkerede adres olarak Ankarada bir otel gösterilmişse de halen orada bulunmadığı anlaşılıyordu.

Kenan Önerin isteği

Bundan sonra söz alan Kenan Öner dedi ki:

«— Isnadlarımı isbat yolundaki talebe karşı ittihaz buyurulan kararda, hem Yücelin komünistleri himaye etmesi, hem de ayni maksadla komünistler aleyhinde hareket edenleri işkence ile tâzipleri cihetlerine dair olan iddialarımızın cemi suretile isbatına yol açılmıştır.

Böyle olduğu halde mahkemeden gönderilen istinabe varakasında bu cihetler Nevzad Tandoğan tarafından gönderilmiş üç memuru mahsusla tevkif olundum. Valinin yanına götürüldüm. Orada kendisile konuştuklarımız, sualinizle ve bu mevzula alâkalı değildir. Yalnız o sırada telefon çaldı. Bir zatla görüşüyordu. Tabiatile ben, sadece Tandoğanın söylediklerini işitiyordum. «Gel!» dedi. «Enteresan meseleler var. Önümde duruyor.»

Valinin önünde duran da evimde yapılan araştırmada alınmış bir kaç matbu kitabla bazı evraktı. Vali: «Bekliyorum» diyerek telefonu kapattıktan sonra bana:

— Şimdi bir zat gelecek; seninle karşılaştırmak istemiyorum. Aşağıya, komiserlerin odasına gireceksin. Orada türkçülük hakkındaki fikirlerini yaz, bana ver, dedi.

Aşağıya indim. Oda kalabalıktı. Bana yer gösterilmesini, pencere önünde bekledim. Bir müddet geçti. Dışarı bakınca Hasan Âlinin otomobilinin durduğunu gördüm. Hasan Âli, otomobilden indi; Vilâyete doğru geldi. Hasan Âlinin vilâyete geldiğini bu suretle gözümle gördüm. Bu sırada bulunduğum odaya bir sivil geldi. Elinde bir sürü evrak vardı; komisere göstererek: «Bunlar, Remzi Oğuzun evinden aldıklarımızdır.» dedi. Valiye götürmek isteyince oturanlardan biri: «Hayır, şimdi gitme, Valinin yanında Hasan Âli var. Çıksın da ondan sonra.» dedi. Bu suretle Hasan Âlinin, Valinin yanında olduğunu kulağımla da duydum.

Ben, yazımı hazırladıktan sonra Tandoğanın odasına çıktım. Okudu. Bana: «Sen, şimdi muvakkaten evinde hapissin» dedi. Bir ay kadar evde kaldım. Bir ay sonra İstanbula «türkçü» diye gönderdiler. Orada mevkuf olarak 10 ay kaldım.

Yargıç sordu:

— Sonra ne oldu?

— Beraet ettim. Mevkufiyetimin 6 ayını İstanbulda Emniyet birinci şubenin tavanarasındaki, ancak bir karyola sığacak kadar münferid, basık tavanlı bir hücresinde geçirdim. Bana, başka işkence yapılmadı.

Tanık, bu sırada yargıcın bir sualine cevaben de:

— Şikâyet, maatteessüf imkânsızdı, dedi. Halâya gitmek bile polisten izin almağa vabeste idi.

— Ankara Valisi sizi, Zihni Betille konuşmanızdan ne kadar sonra çağırtmıştı?

— Katî tarihini bilmiyorum. Nümayişten bir ay kadar sonra idi.

Sabahaddin Âli müseccel komünist midir?

Hasan Âlinin avukatı Prof. Bülend Nuri Esen söz aldı:

olduktan sonra müsabaka imtihanını kazanarak Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde felsefe şubesine yazıldığını, hocalar arasında ikilik gördüğünü, bir kısmının milliyetçi grupu teşkil ettiğini, diğerlerinin solcu olduğunu, milliyetçi hocaların solcular için «Bunlar ilim adamı değil, ideologlar» dediklerini, solcuların da ötekilerin «faşist ve mürteci» olduklarını iddia ettiklerini söyledi. Başta Muzaffer Şerif olmak üzere Necati Akder, Muzaffer Ragıb, Behice Boran, Niyazi Berkesin, talebelerine solcu fikirler aşıladıklarını anlattı.

Yargıç sordu:

— Nedir bu solcu fikirler?

— Meselâ derslerde demokrasiden bahis açıldı mı, «Kokmuş demokrasi! Burjuva demokrasisi!» deniyor; dayandığı esaslar, prensipler adamakıllı baltalanıyor, sosyalizm, açıkça bahsedilmemekle beraber, bir cennet, bir hayal âlemi gibi gösteriliyordu.

Tanık Osman Yüksel, talebelerin de bu ikilik arasında kaldıklarını kaydetti ve Hasan Âli Yücelin oğlu Can Yücel de dahil olduğu halde solcuların Almanlar Stalingrad'dan çekilirlerken yakında ihtilâl kopacağını ileri sürdüklerini anlattı.

Yargıç sordu:

— Ne ihtilâli kopacakmış?

— Kızıl ihtilâl. «Caddelerden kelle toplıyacağız» diyorlardı. Hattâ daha büyüklerimizin bile sosyalist olduklarını söylüyorlardı.

Bu sırada Sabahaddin Âli ile kendi arasında bir hakaret davasının da açılmış olduğundan bahsederken, yargıç Saffet Unan, bu davayı daha önce kendisi gördüğünden tanığa dikkatlice bakarak:

— Sabahaddin Âlinin gözlüğünü kıran sen miydin? dedi. Tanık:

— Evet efendim, cevabını verdi.

Maamafih tanık, fakültesinin iç vaziyetine dair mecmuasına bir yazı yazdığından dolayı bu sefer de mektebden kovulduğunu ilâve etti.

3 mayıs nümayişinde Emniyete götürüldüğünü, 23 gün Ankara Emniyetinde kaldığını, ilk götürülenlerin 60 kadar olduğunu, bunlardan dokuzunun alıkonduğunu, ayın 9 unda 7 si bırakıldığını, sadece Cemal Oğuzla kendisinin kaldıklarını ve Nevzad Tandoğanla bir muhaveresini ifade etti.

Yargıç sordu:

— Bu tahkikat sırasında Hasan Âli geldi mi?

— Geldi. Falih Rıfkı ile beraberdiler. İki defa geldiğini hatırlıyorum. Beni sorguya çekmedi. Bazı arkadaşları çekmiş. Sonra İstanbula sevkedildim. 77 gün

nın bir kâğıd fabrikası vardı.

Sonraları Türkiye, kâğıdını da dışarıdan getirtmek zorunda kalmıştı. Modern bir kâğıd fabrikası kurmak şerefi de Cumhuriyet devrine nasib olmuştur. Bu satırların muharriri, İzmitteki ilk fabrikamızın yerinin tayini, temelatma ve açılma törenlerinde bulunmuş olmakla bahtiyardır.

6/10/1936 tarihinde işletmeye açılan birinci kâğıd fabrikasını başka müesseseler de takib etmiştir. İzmit şimdi, bir selüloz sanayii bölgesi olmuştur. Orada ikinci kâğıd fabrikası, odun, saman ve paçavra selülozu ve kloralkali fabrikaları açılmış; ayrıca bu kâğıd sanayii için talî işletme maddeleri için fabrikalar ve tesisler kurulmuştur. Bunlar arasında kaolin fabrikası, kavak ağacı ormanlığı, Sapanca - İzmit su şebekesi ve iki büyük betonarme iskele de vardır.

Umumî istihsal kıymetleri 1945 te 17 milyon lirayı geçen bütün bu fabrika ve tesisler memleketin çeşidli kâğıd ve karton ihtiyacını karşılayamadığı için selüloz sanayii müessesesini genişletmek zarureti hasıl olmuştur.

1 — Sargılık kâğıd fabrikası:

İzmitte, yılda 3000 ton muhtelif cins ince ambalaj ve sargılık kâğıd imal edebilecek kudrette bir fabrika kurulacaktır. bu cins kâğıdlar, bilhassa portakal, limon ve elma gibi toprak mahsullerile diğer bazı memleket mamullerinin, ihraca elverişli bir şkilde ambalâj edilmesi için lüzumludur. Bu fabrikanın makine ve tesislerini tetkik ve icabında sipariş vermek üzere bir heyet Avrupa ve Amerikaya gönderilmiştir.

2 — Üçüncü kâğıd fabrikası:

İzmitte üçüncü bir kâğıd fabrikası daha kurulacaktır ve bu fabrika sarı saman kâğıdı, oluklu mukavva ambalaj kutuları ve diğer karton ve mukavva çeşidleri imal edecektir.

Bu fabrikanın çıkaracağı şeyler sayesinde, memleket mamullerinin daha emniyetli ve daha ucuz olarak nakli mümkün olacak, ambalaj için bir çok kereste sarfının önüne geçilecektir. Üçüncü fabrika yılda 16,500 ton çeşidli malzeme imal edecektir. Bu fabrikanın makinelerini sipariş etmek salâhiyeti de Avrupa ve Amerikaya giden heyete verilmiştir.

3 — Odun hamuru fabrikası:

Sümerbank, 1942 - 43 tenberi selüloz sanayii müesseselerinin odun ihtiyacını Batı ve Orta Anadolu ormanlarından ziyade, Doğu ve bilhassa Çoruh ormanlarından temine çalışmak hedefi üzerinde yürümektedir. Orman Genel Müdürlüğünün de iştirakil yapılan incelemelerde Çoruh ormanlarından yılda 40 - 50 bin metre mikâbı selüloz odunu temini mümkün görülmüştür. Ayrıca Çoruh kollarından Aralıkderedn 3500 - 4000 beygir kuvvetinde bir enerji sağlanması kabil olacağı anlaşıldığından Borçkada 12,000 ton mihanikî odun hamuru yapabilecek bir tesis kurulması düşünülmüştür. Böylece hem selüloz sanayii ihtiyacının bir kısmını, yarı mamul halde, bu bölgeden sağlayarak batı ve orta ormanlarının yükünü hafifletmek hedefi, hem de Çoruh bölgesinin kalkınmasına yardım etmek gayesi güdülmüştür. Ancak, orman ve enerji etüdleri henüz tam bir şekilde yapılmadığından, Borçka fabrikası da beş yıllık plâna a-

idarî zaruretler karşısında ancak bir kısmı ele alınmıştır.

1 — Azot sanayii:

Birinci derecede millî müdafaa ihtiyaçlarını karşılamak üzere, azot sanayii için, şunlar düşünülmüştür:

a — Günde 40 ton kadar kuru amonyak imal edecek bir fabrika kurulması,

b — Bundan yılda 6 bin ton koyu nitrik asid,

c — Yılda 2000 ton kristalize amonyom nitrat,

d — Yılda 28,000 ton azotlu gübre, ve diğer talî kimya maddeleri elde edilecektir.

Bir harb halinde vatanın müdafaası için elzem olan barut ve diğer patlayıcı maddeler imalinde kullanılan maddeleri hazırlayacak olan azot sanayii, barış zamanında da ziraatimizin muhtac olduğu sunî gübreyi yapacaktır.

Fabrikanın Kütahyada Tunçbilekte kurulması münasib görülmektedir. Burada tesis edilecek bölge elektrik santralından da faydalanmak mümkün olacaktır.

2 — Soda ve sudkostik sanayii:

Memleketimizin halen 10,000 tona varan soda ihtiyacını karşılamak ve ilerideki gelişmeler de gözönünde tutulmak suretile yılda 20,000 ton soda imal edebilecek bir fabrikanın kurulması üzerinde durulmuştur.

Memleketin artmakta olan sudkostik ihtiyacını, İzmitteki klor ve sudkostik fabrikasının karşılayamıyacağı görüldüğünden bu kimyevî maddenin de aynı fabrikadan sağlanması düşünülmüştür. Bu fabrika, yurdda oldukça mühim bir miktarda kullanılan nişadır ve sodyum bikarbonat gibi talî maddeler de yapacaktır

Soda fabrikasının İstanbul, İzmit veya esas maddesi tuz olduğu için Çamaltı tuzlalarına yakın olmak üzere İzmirde kurulması düşünülmektedir. Fakat malî imkânların müsaadesizliği gözönünde tutularak bu fabrikanın tesisi şimdilik yeni beş senelik plâna konulmamıştır.

3 — Göztaşı fabrikası:

Bu fabrikanın makineleri Karabükteki iki kimyevî madde fabrikasını kurmuş olan Alman firmasına sipariş edilmişti. Fakat Almanya ile siyasî münasebetlerimizin kesilmesi üzerine bu makineleri getirtmek mümkün olamamıştır. Beş yıllık yeni plâna konulan bu fabrika, malî imkânlar dolayısile, şimdilik plândan çıkarılmıştır.

Kurulması kararlaştırılan kimya sanayii işlemeğe başladıktan sonra, bunların çıkaracakları maddeler bakımından memleket ihtiyacı yüzde yüz nisbetinde karşılanmış olacaktır.

4 — Sülfür karbon fabrikası:

Sümerbank Gemlikteki Sunğipek fabrikası sahasında bir sülfür karbon fabrikası kurmak fikrinde idi. Yılda 600 tonluk istihsal kudretinde olan bu fabrikanın kullanacağı ham madde kükürt ve kömürden ibarettir. Sülfür karbon maddesi, Sunğipek ve kısmen de Pirine fabrikalarında kullanılacaksa da, bu fabrikanın da müstacel plândan çıkarılmış olması muhtemeldir.

5 — D. D. T fabrikası:

İkinci beş yıllık plânın ilk hazırlandığı sırada haşerat öldüren D.D.T. maddesi yapmak üzere İzmitteki fabrikada bir tesis kurulması münasib görülmüştür. Bu tesis günde 100 - 200 gram saf madde istihsal decek ve yüzde 1 mah-

luşu ve satıştan muhtarlara binde bir mühür hakkı verilmesi, ikametgâh tezkerelerinin her sene değişmesi vesaire gibi gelirler, bazı semtlerde muhtarlara büyük kazançlar temin ettiğinden muhtar seçilmek için uğraşanların sayısı oldukça yüksektir.

Kilo başına 2 kuruş zam!

Belediye İktisad Müdürlüğü, bina kiralarının artması dolayısile et fiatlarına zam yapılması hakkında perakendeci kasabların müracaatlerini haklı bularak kilo başına ikişer kuruş zam yapılmasını Belediye Daimî Komisyonuna teklif etmiştir.

Güneş tutulması memleketimizden görülmiyecek

27 mayısta güneşin tutulacağı hakkındaki haberler üzerine Rasadhaneden malûmat sorduk. Rasadhane Müdürlüğü, bu hâdisenin memleketimizden görülmiyeceğini bildirdi.

Gazeteciler Cemiyeti Başkanı geldi

Bir müddettenberi Avrupada bulunan İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Sedad Simavi dün İsveç tayyaresile şehrimize gelmiştir.

Hindistandan alınan çuval ve kanaviçe

Ticaret Ofisinin Hindistandaki heyeti, çuval ve kanaviçe mubayaásına başlamıştır. Mubayaanın 5-6 bin tonu bulacağı tahmin edilmektedir.

Yün sanayicilerinin dünkü tolpantısı

Yün sanayicileri dün Bölge Sanayi Birliğinde toplanarak, yün ipliğinin 15 tondan 20 tona çıkarılan mayıs ayı kontenjanının tevzi usulünü görüşmüşlerdir.

Fındık satışları

35 milyon kiloyu bulan geçen senenin fındık mahsulünden artakalan son parti fındığın da satışı sağlanmıştır. 2500 tonluk bu son parti, İngiltere ve Belçikaya gönderilecektir. Bu suretle yeni sene fındık mahsulüne geçen seneden kalma stok fındık ilâve edilmiyecektir. Bu yıl mahsulün normal olacağı tahmin edilmektedir.

Memleketimize tahsis edilen dokumalar

Hindistan hükûmeti, memleketimize yeniden 30 ton Hind dokuması tahsis etmiştir.

Suriye ile yapılacak ticarete konulan şartlar

Suriye hükûmetinin, Fransız-Türk ödeme anlaşmasının Suriyede uygulanmaması hakkındaki talebi üzerine, Suriye ile yapılacak hususî takas ve serbest dövizli muamelelerde, Türk firmalarının kat'î taahhüde girmeden evvel her defasında Ticaret Bakanlığı ile danışmada bulunarak muvafakat cevabı almaları şart koşulmuştur.

İhracına müsaade edilen mallar

Lisansları Bakanlıkça verilmek üzere mayi klor ve kireçkaymağının serbest dövizle ve takasla ihracına müsaade edilmiştir.

Satışa çıkarılan elbiselik kumaşlar

Sümerbank İplik ve Dokuma Müessesesinin Defterdar fabrikası, 35.707 lira tutarında 3562 metre ince elbiselik kumaşı satılığa çıkarmıştır.

Hasta subaylara verilen konser

Ses sanatkârlarımızdan Müzeyyen Senar Işıl, Hakkı Derman, Şerif İçli ve sanat arkadaşları, dün Çamlıcadaki askerî sanatoryoma giderek, tedavi edilmekte olan subaylarımıza güzel bir konser vermişlerdir. Gerek sanatoryom idaresi ve gerekse hastalar, bu sanatkârlara teşekkür etmektedirler.

Güzel Sanatlar Akademisi Resim Şubesinin tabloları beğenilmedi

Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Şubesi mezuniyet imtihanları neticesi dün belli olmuştur. Profesör Leopold Levi'nin başkanlığındaki jüri heyeti, mezun olacak 18 talebeye aid tabloların hiçbirini beğenmemiştir. Bu suretle bu yıl akademinin Yüksek Resim Şubesinden bir tek talebe mezun olmıyacaktır. Jürinin bütün tabloları reddettiğini idareden öğrenen talebeler, dün muhtelif müracaatler yapmışlar ve bu arada Millî Eğitim Bakanlığına da bir telgraf çekerek,

öğretmeninden bahsetti. Diğer bir zat, kendisine: «Sus!» dedi. Ben de ayağa kalktım. Bakanın tedrisatın takviyesi mevzuunda konuştuğunu, eğer şahsî bir şikâyeti varsa ayrıca bir mülâkat taleb ederek söyleyebileceğini, bu konuşmayı bozmağa hakkı olmadığını söyledim. Bakan: « — Kararını versin.» dedi. «Söylerim!», «söyleyemezsin.» diye iki taraflı münakaşa oldu. Bunun üzerine Emniyet Müdürüne söyledim. Kendisine salonu terkettirdi.

Ertesi sabah öğretmeni çağırdım: «Akşam yaptığını beğendin mi? Her şeyden evvel Vekil bir misafirdi.» dedim. «Bir şeyler oldu.» dedi.

Diğer istinabeler

Bundan sonra Orhan Şaik Gökyayın, Nihal Adsızın ve diğer tanıkların istinabe yolile alınan ifadeleri okundu. Şimdiki adresi bilinmiyen Samsun Lisesi eski öğretmenlerinden Mustafa Soylu hakkında Millî Eğitim Bakanlığından gelen cevab okundu. Kendisinin, Bakanlık emrine alınmış olduğu ve henüz kendisine bir iş verilmediği kaydedilen tezkerede adres olarak Ankarada bir otel gösterilmisse de halen orada bulunmadığı anlaşılıyordu.

Kenan Önerin isteği

Bundan sonra söz alan Kenan Öner dedi ki:

«— Isnadlarımı isbat yolundaki talebe karşı ittihaz buyurulan kararda, hem Yücelin komünistleri himaye etmesi, hem de ayni maksadla komünistler aleyhinde hareket edenleri işkence ile tâzipleri cihetlerine dair olan iddialarımızın cemi sıygası istimal edilmek suretile isbatına yol açılmıştır.

Böyle olduğu halde mahkemeden gönderilen istinabe varakasında bu ciheti sarih görmiyen yargıçlarımız, işkenceye dahil olan iddialarımızın isbat yolunu kapatmışlardır. Ortada yapılmış bir işkence vardır. Herhangi bir adamın bu babdaki müdahale ve iştiraki bahis mevzuu olmıyacağına göre ne şekilde işkence ve nasıl yapıldığını ve Hasan Âlinin bundaki rolünü isbat etmek, karara göre benim için bir hak teşkil etmektedir. Şu ciheti de kemali hicab, üzülerek ve teessürle arzetmek zaruretindeyim ki bu isbat hakkında verilmiş olan kararın Demokratları himayeye matuf olduğuna dair bazı yerlerde serpintiler işitilmeğe başlanmıştır. Bu dedikodular, hamdolsun, memleketimizin en salâhiyettar adliyesince ve adliyecileri tarafından en kat'î lisanla tekzib edilmesine rağmen, burada kat'î bir lisanla tekrar tasrihe mecburum ki bu davanın Demokrat Parti ile alâkası, benim tesadüfen o partide mukayyed bulunmamdan ibarettir. Hattâ bu meseleler üzerinde 1944 te Halk Partisi Genel Sekreteri Memduh Şevket Esendala yazıp gönderdiğim şikâyet zamanında, ortada ne Demokrat Parti ne de demokrasi kelimesi işitilmekte idi.»

Hüseyin Namık Orhon neler anlatıyor?

Bundan sonra Gazi Terbiye Enstitüsü tarih öğretmeni Hüseyin Namık Orhun çağırıldı ve tanık olarak dinlendi. Yargıçın sualine karşı Hüseyin Namık, ezcümle dedi ki:

«— Küçük evlerde bir komşum vardır. Savcı yardımcılarından Zihni Betil... Ailece görüşürüz. Evini sattı; çıktı. Bir müddet sonra kendisine Taşhanda tesadüf ettim: «Haberiniz var mı? Sabahaddin Âli, Nihal Adsızı dava etti» dedi.

Haberim olmadığını söyledim. «Benim bildiğim Sabahaddin Âli böyle bir

duğunu gördüm. Hasan Âli, otomobilden indi; Vilâyete doğru geldi. Hasan Âlinin vilâyete geldiğini bu suretle gözümle gördüm. Bu sırada bulunduğum odaya bir sivil geldi. Elinde bir sürü evrak vardı; komisere göstererek: «Bunlar, Remzi Oğuzun evinden aldıklarımızdır.» dedi. Valiye götürmek isteyince oturanlardan biri: «Hayır, şimdi gitme, Valinin yanında Hasan Âli var. Çıksın da ondan sonra.» dedi. Bu suretle Hasan Âlinin, Valinin yanında olduğunu kulağımla da duydum.

Ben, yazımı hazırladıktan sonra Tandoğanın odasına çıktım. Okudu. Bana: «Sen, şimdi muvakkaten evinde hapissin» dedi. Bir ay kadar evde kaldım. Bir ay sonra Istanbula «türkçü» diye gönderdiler. Orada mevkuf olarak 10 ay kaldım.

Yargıç sordu:

— Sonra ne oldu?

— Beraet ettim. Mevkufiyetimin 6 ayını İstanbulda Emniyet birinci şubenin tavanarasındaki, ancak bir karyola sığacak kadar münferid, basık tavanlı bir hücresinde geçirdim. Bana, başka işkence yapılmadı.

Tanık, bu sırada yargıcın bir sualine cevaben de:

— Şikâyet, maatteessüf imkânsızdı, dedi. Halâya gitmek bile polisten izin almağa vabeste idi.

— Ankara Valisi sizi, Zihni Betille konuşmanızdan ne kadar sonra çağırtmıştı?

— Katî tarihini bilmiyorum. Nümayişten bir ay kadar sonra idi.

Sabahaddin Âli müseccel komünist midir?

Hasan Âlinin avukatı Prof. Bülend Nuri Esen söz aldı:

— Tanık, Sabahaddin Âlinin müseccel komünist olduğunu söylüyor. Bunu nereden biliyor?

— Sabahaddin Âli, daha önce Konyada yazmış olduğu bir şiirle mahkûm olmuş bir adamdır. Markopaşadaki fikirleri, tamamile solcu bir insan olduğunu gayet vâzıh şekilde gösteriyor.

Bülend Nuri Esen:

— Bizim davamız, Hasan Âli Yücelin komünistleri himaye ettiği iddiası üzerinedir. Tanık, bu himayeyi, Hasan Âlinin otomobilinin Vilâyet konağı önünde durmasile ifade etti.

Hüseyin Namık Orkun:

— Bana böyle bir sual tevcih edilseydi, yani Hasan Âli Beyin komünistleri himaye ettiğine dair bir sual irad buyurulsaydı, maalmemnuniye cevab verirdim.

Yargıç:

— Size sormuştum, dedi ve sualini tekrarladı.

Tanık, ezcümle şunları söyledi:

— Ben, Hasan Ali Beyi 1922 denberi tanırım. O zaman kendisi, İstanbul Darülfünununda inzibat memuru idi. Gayet samimî konuşurduk. Mebus olduktan sonra bir gün sokakta karşılaştık; karşılıklı meselelerden bahsettik. Gazi Terbiye Enstitüsünde Haydar Gönenç adında bir talebem vardı. Komünistliğini bilmiyordum. Yalnız tezine «Bedreddin-i Simavî» yi mevzu almıştı. Mektebden çıktıktan sonra Ankarada Kurtuluşta ortaokula tayin ettiler. Halen Devlet Demiryolları Okulu Müdürü olan Feridun, o zaman mektebin müdürü idi. Bana dedi ki: «Hoca, bu senin taleben miydi?» «Evet» dedim. «Polisler mütemadiyen takib ediyorlar. Müthiş bir komünistmiş» Sonradan kendisinin göz

Tanık Osman Yüksel, talebelerin de bu ikilik arasında kaldıklarını kaydetti ve Hasan Âli Yücelin oğlu Can Yücel de dahil olduğu halde solcuların Almanlar Stalingrad'dan çekilirlerken yakında ihtilâl kopacağını ileri sürdüklerini anlattı.

Yargıç sordu:

— Ne ihtilâli kopacakmış?

— Kızıl ihtilâl. «Caddelerden kelle toplıyacağız» diyorlardı. Hattâ daha büyüklerimizin bile sosyalist olduklarını söylüyorlardı.

Bu sırada Sabahaddin Âli ile kendi arasında bir hakaret davasının da açılmış olduğundan bahsederken, yargıç Saffet Unan, bu davayı daha önce kendisi gördüğünden tanığa dikkatlice bakarak:

— Sabahaddin Âlinin gözlüğünü kıran sen miydin? dedi. Tanık:

— Evet efendim, cevabını verdi.

Maamafih tanık, fakültesinin iç vaziyetine dair mecmuasına bir yazı yazdığından dolayı bu sefer de mektebden kovulduğunu ilâve etti.

3 mayıs nümayişinde Emniyete götürüldüğünü, 23 gün Ankara Emniyetinde kaldığını, ilk götürülenlerin 60 kadar olduğunu, bunlardan dokuzunun alıkonduğunu, ayın 9 unda 7 si bırakıldığını, sadece Cemal Oğuzla kendisinin kaldıklarını ve Nevzad Tandoğanla bir muhaveresini ifade etti.

Yargıç sordu:

— Bu tahkikat sırasında Hasan Âli geldi mi?

— Geldi. Falih Rıfkı ile beraberdiler. İki defa geldiğini hatırlıyorum. Beni sorguya çekmedi. Bazı arkadaşları çekmiş. Sonra İstanbula sevkedildim. 77 gün kadar kaldım.

— İşkence yaptılar mı?

— Bir hücreye kapadılar. 24 saatten 24 saate 300 gram ekmek verdiler. Işık yüzü görmüyorduk. Bazı günler su dahi bulamazdık. Elbiselerimiz ve gömleklerimiz, peynir gibi kırılıyordu.

Tanık, Nevzad Tandoğanla görüşmeleri sırasında: «Şefe ben ihbar etmedim. Bunu aklından çıkar. Onu ihbar edenler başka» dediğini de ilâve etti.

Bundan sonra yargıç, tanıklardan çoğuna, Zeki Sofuoğluna tebligat yapılamadığına dair tezkereyi okumağa başlarken ve Zeki Sofuoğlu ismini söyler söylemez, dinleyiciler arasında biri:

— Efendim, deyince, yargıç:

— Senin adresine tebligat yapılamamış. Tanık olduğuna göre orada niçin bulunuyorsun? dedi.

— Dinleyici sıfatile bulunuyorum.

Tanık, huzura alındı. Özleyiş dergisinin sahibi olduğunu söyledi. Usulen yemin ettirilirken:

— Namusum, vicdanım, Allahım ve Türklüğüm üzerine...» diye yemine başlayınca yargıç:

— Yalnız namus ve vicdanına yemin et! Allah üzerine yemin hukuk mahkemesinde olur. Kraldan ziyade kral taraftarı olma! Ve sana bu şahidliğinde tavsiye ederim, bildiğini ve gördüğünü söyle, dedi.

Şahid, cevab verirken biraz tafsilâta giriştiğinden yargıc:

— Sorduklarıma cevab ver. Mazini, istikbalini sormadım. Hikâye de dinlemek istemiyoruz, dedi.

Tanık, Hasan Âli Yücelin himaye ettiği komünistler olarak bir takım isimler sıraladı ve şunları saydı: Yekta Şevket Aziz Kansu, Pertev Naili Bora-

malzeme imal edecektir. Bu fabrikanın makinelerini sipariş etmek salâhiyeti de Avrupa ve Amerikaya giden heyete verilmiştir.

3 — Odun hamuru fabrikası:

Sümerbank, 1942 - 43 tenberi selüloz sanayii müesseselerinin odun ihtiyacını Batı ve Orta Anadolu ormanlarından ziyade, Doğu ve bilhassa Çoruh ormanlarından temine çalışmak hedefi üzerinde yürümektedir. Orman Genel Müdürlüğünün de iştirakil yapılan incelemelerde Çoruh ormanlarından yılda 40 - 50 bin metre mikâbı selüloz odunu temini mümkün görülmüştür. Ayrıca Çoruh kollarından Aralıkderedn 3500 - 4000 beygir kuvvetinde bir enerji sağlanması kabil olacağı anlaşıldığından Borçka'da 12,000 ton mihanikî odun hamuru yapabilecek bir tesis kurulması düşünülmüştür. Böylece hem selüloz sanayii ihtiyacının bir kısmını, yarı mamul halde, bu bölgeden sağlayarak batı ve orta ormanlarının yükünü hafifletmek hedefi, hem de Çoruh bölgesinin kalkınmasına yardım etmek gayesi güdülmüştür. Ancak, orman ve enerji etüdleri henüz tam bir şekilde yapılmadığından, Borçka fabrikası da beş yıllık plâna alınmakla beraber, Avrupa ve Amerikaya giden heyete, yalnız bu gibi tesislerin tetkiki için salâhiyet verilmiştir. son defa Orman Genel Müdürlüğü, bu bölgeden senede 40 - 50 bin metre mikâblık selülozluk odun temin edilebileceğini bildirmiştir. Bunun üzerine Borçka fabrikası, şimdilik beş yıllık sanayi plânından çıkarılmıştır. Bununla beraber, tetkikler daha ziyade derinleştirilecek ve ondan sonra kat'î bir neticeye varılacaktır.

Yeni kâğıd fabrikalarımız işlemeğe başladığı zaman memleketin kâğıd, mumişti. Fakat Almanya ile siyasî münasebetlerimizin kesilmesi üzerine bu makineleri getirtmek mümkün olamamıştır. Beş yıllık yeni plâna konulan bu fabrika, malî imkânlar dolayısile, şimdilik plândan çıkarılmıştır.

Kurulması kararlaştırılan kimya sanayii işlemeğe başladıktan sonra, bunların çıkaracakları maddeler bakımından memleket ihtiyacı yüzde yüz nisbetinde karşılanmış olacaktır.

4 — Sülfür karbon fabrikası:

Sümerbank Gemlikteki Sunğipek fabrikası sahasında bir sülfür karbon fabrikası kurmak fikrinde idi. Yılda 600 tonluk istihsal kudretinde olan bu fabrikanın kullanacağı ham madde kükürt ve kömürden ibarettir. Sülfür karbon maddesi, Sunğipek ve kısmen de Pirine fabrikalarında kullanılacaksa da, bu fabrikanın da müstacel plândan çıkarılmış olması muhtemeldir.

5 — D. D. T fabrikası:

İkinci beş yıllık plânın ilk hazırlandığı sırada haşerat öldüren D.D.T. maddesi yapmak üzere İzmitteki fabrikada bir tesis kurulması münasib görülmüştür. Bu tesis günde 100 - 200 gram saf madde istihsal decek ve yüzde 1 mahlûlü hazırlamak suretile günde 10 - 20 tonluk bir mücadele maddesi sağlanacaktır. Şimdi Tekel İdaersi de Yoket diye bir haşerat öldürücüsü yapmakta olduğu için, bu D.D.T. tesisinin beş yıllık plân dışında bırakılmış olması muhtemeldir. Eğer Tekelin yaptığı madde ihtiyaca kâfi gelmiyorsa, bu fabrikanın da hemen kurulması memleketin sağlığı bakımından lüzumludur.

Sonuncu bir yazıda da toprak ve çimento sanayii ile Beykoz deri ve kundura fabrikasından bahsedeceğiz.

ABİDİN DAV'ER

15 Mayıs Perşembe günü matinelerden itibaren

ŞARK SİNEMASINDA

Lüks ve şöhret peşinde koşan genc bir kızın acıklı macerası, kıskançlık ve gururu yüzünden cinayeti dahi göze alan taşyürekli bir kadın.. Mütevazi fakat asil ruhlu bir erkeğin büyük fedakârlıkları.. Acıklı hissî ve ibret verici vak'alarla dolu bu içtimaî filmi, heyecan ve sonsuz bir alâka ile seyredeceksiniz.

Sinema mevsiminin en son ZAFERİ

evvel ile [illegible] bulunarak muvafakat cevabı alınması şart koşulmuştur.

İhracına müsaade edilen mallar

Lisansları Bakanlıkça verilmek üzere mayi klor ve kireçkaymağının serbest dövizle ve takasla ihracına müsaade edilmiştir.

Satışa çıkarılan elbiselik kumaşlar

Sümerbank İplik ve Dokuma Müessesesinin Defterdar fabrikası, 35.707 lira tutarında 3562 metre ince elbiselik kumaşı satılığa çıkarmıştır.

Hasta subaylara verilen konser

Ses sanatkârlarımızdan Müzeyyen Senar Işıl, Hakkı Derman, Şerif İçli ve sanat arkadaşları, dün Çamlıcadaki askeri sanatoryoma giderek, tedavi edilmekte olan subaylarımıza güzel bir konser vermişlerdir. Gerek sanatoryom idaresi ve gerekse hastalar, bu sanatkârlara teşekkür etmektedirler.

Güzel Sanatlar Akademisi Resim Şubesinin tabloları beğenilmedi

Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Şubesi mezuniyet imtihanları neticesi dün belli olmuştur. Profesör Leopold Levi'nin başkanlığındaki jüri heyeti, mezun olacak 18 talebeye aid tabloların hiçbirini beğenmemiştir. Bu suretle bu yıl akademinin Yüksek Resim Şubesinden bir tek talebe mezun olmıyacaktır. Jürinin bütün tabloları reddettiğini idareden öğrenen talebeler, dün muhtelif müracaatlar yapmışlar ve bu arada Millî Eğitim Bakanlığına da bir telgraf çekerek, hazırladıkları tabloların yeni bir jüri tarafından tetkik edilmesini istemişlerdir. Bugünkü neticeye göre son sınıfta bir yıl daha okuyacak olan 18 talebeden altısı kızdır.

Salih Zeki Buluğun cenazesi dün kaldırıldı

Vefatını teessürle haber verdiğimiz Millî Eğitim Bakanlığı başmüfettişlerinden Salih Zeki Buluğun cenazesi, dün Beyoğlu Belediye Hastanesinden kaldırılarak Beyazıd camiinde öğle namazı kılındıktan sonra, Edirnekapı Şehidliğine defnedilmiştir. Cenaze merasiminde Millî Eğitim Bakanı Reşad Şemseddin Sirer adına Bakanlık müsteşarı Besim Kadırgan ile Teftiş Heyeti Reisi Ekrem Sarac hazır bulunmuşlardır. Ecnebi, hususi ve resmi mekteblerden kırk kadar çelenk gönderilmiştir.

Metresini öldüren polis neler anlatıyor?

Galatada Zürafa sokağında bir genelevde çalışan metresi Hayguhiyi altı kurşunla öldüren Galata polis merkezi memurlarından 1820 yaka numaralı İbrahim Erdem, dün Üçüncü Sulh Ceza Mahkemesine getirilerek sorgusu yapılmıştır. Katil sorgusunda şunları söylemiştir:

«— Hayguhi ile iki buçuk senedir tanışıyorduk. Aramızda bir nikâh mevcud değildi, zira kendisi genelevde çalışıyordu. İki gece evvel gene Hayguhinin bulunduğu eve gittim. O gece evde kalmamı söyledi. Ben, izinler kesilc olduğu için kalamıyacağımı söyleyince bana kızdı ve küfretti. İçki içmiştim, ne yaptığımı bilmiyorum.»

Üçüncü Sulh Ceza Yargıcı Tahsin Okur, sanığın sorgusunu yaptıktan sonra hakkında tevkif kararı vermiştir.

Çocuk düşürmek istiyen bir ana öldü

Aksarayda Çıngıraklıbostan sokağında 23 numaralı evde oturan Mürüvvet adında bir kadın, sancılar içinde kaldırıldığı Haseki Hastanesinde ölmüştür. Yapılan tahkikat sonunda kadının çocuk düşürmek istediği anlaşılmış, cesedi Morga kaldırılmıştır.

Boğaziçi Genclik Kulübünün senelik kongresi

Boğaziçi Genclik Kulübünün senelik kongresi 18 mayıs pazar günü sabahı saat 10 da Arnavudköyündeki Çiçek Sineması salonunda yapılacaktır.

dular, hamdolsun, memleketimizin en salâhiyettar adliyesince ve adliyecileri tarafından en kat'i lisanla tekzib edilmesine rağmen, burada kat'î bir lisanla tekrar tasrihe mecburum ki bu davanın Demokrat Parti ile alâkası, benim tesadüfen o partide mukayyed bulunmamdan ibarettir. Hattâ bu meseleler üzerinde 1944 te Halk Partisi Genel Sekreteri Memduh Şevket Esendala yazıp gönderdiğim şikâyet zamanında, ortada ne Demokrat Parti ne de demokrasi kelimesi işitilmekte idi.»

Hüseyin Namık Orhon neler anlatıyor?

Bundan sonra Gazi Terbiye Enstitüsü tarih öğretmeni Hüseyin Namık Orhun çağırıldı ve tanık olarak dinlendi. Yargıcın sualine karşı Hüseyin Namık, ezcümle dedi ki:

«— Küçük evlerde bir komşum vardır. Savcı yardımcılarından Zihni Betil... Ailece görüşürüz. Evini sattı; çıktı. Bir müddet sonra kendisine Taşhanda tesadüf ettim: «Haberiniz var mı? Sabahaddin Âli, Nihal Adsızı dava etti» dedi.

Haberim olmadığını söyledim. «Benim bildiğim Sabahaddin Âli, böyle bir davaya girişmez» dedim. Şu cevabı aldım:

«— İstidasını verirken orada bir kaç arkadaştık. Bir arkadaşımız, kendisine sordu: «Ya komünist olduğunuzu isbat ederse?» O da aynen şunu söyledi: Ağabeyim Falih Rıfkı ile vekil. Hasan Âli Yücel ısrar ediyorlar. Bu yüzden dava ediyorum, yoksa dava açmak, benim hatırımdan geçmez.»

Yargıç:

— Siz, Sabahaddin Âliyi tanır mısınız? Komünist midir?»

— Müseccel komünisttir.

Bu sırada dinleyiciler arasında gülüşmeler oldu. Yargıç ihtarda bulundu.

Hüseyin Namık Orhun, devamla dedi ki:

— 1944 te türkçü diye, Ankara Valisi Hüseyin Namık Orhun'.

— Bana böyle bir sual tevcih edilseydi, yani Hasan Âli Beyin komünistleri himaye ettiğine dair bir sual irad buyurulsaydı, maalmemnuniye cevab verirdim.

Yargıç:

— Size sormuştum, dedi ve sualini tekrarladı.

Tanık, ezcümle şunları söyledi:

— Ben, Hasan Ali Beyi 1922 denberi tanırım. O zaman kendisi, İstanbul Darülfünununda inzibat memuru idi. Gayet samimî konuşurduk. Mebus olduktan sonra bir gün sokakta karşılaştık; karşılıklı meselelerden bahsettik. Gazi Terbiye Enstitüsünde Haydar Gönenç adında bir talebem vardı. Komünistliğini bilmiyordum. Yalnız tezine «Bedreddin-i Simavî» yi mevzu almıştı. Mektebden çıktıktan sonra Ankarada Kurtuluşta ortaokula tayin ettiler. Halen Devlet Demiryolları Okulu Müdürü olan Feridun, o zaman mektebin müdürü idi. Bana dedi ki: «Hoca, bu senin taleben miydi?» «Evet» dedim. «Polisler mütemadiyen takib ediyorlar. Müthiş bir komünistmiş». Sonradan kendisinin gözönünde bulunması lâzım gelen bir yere tayini için yazılmış. Hasan Ali de, kendisini Arabkire müdür yaptı. Şimdi İneboluda müdürdür. Bende uyanan intıba şudur ki, Hasan Âli Yücel zamanında komünistler daima himaye edilmiştir.

Bülend Nuri Esen:

— Mahkeme, tanıktan intıbamı değil, duyduğunu, bildiğini, gördüğünü sormuştur.

Hüseyin Namık Orkun:

— Bildiğimi söylemeğe geldim. Bildiklerimi söyledim. Bildiklerim bundan ibarettir.

Kendi kendine mahkemeye gelen şahid

Bundan sonra Saracoğlu mahallesinde oturan ve «Serdengeçti» mecmuasının sahibi ve neşriyat müdürü olduğunu söyliyen Osman Yüksel dinlendi. Bu tanık, 1940 ta Antalya Lisesinden mezun lemez, dinleyiciler arasında biri:

— Efendim, deyince, yargıç:

— Senin adresine tebligat yapılamamış. Tanık olduğuna göre orada niçin bulunuyorsun? dedi.

— Dinleyici sıfatile bulunuyorum.

Tanık, huzura alındı. Özleyiş dergisinin sahibi olduğunu söyledi. Usulen yemin ettirilirken:

— Namusum, vicdanım, Allahım ve Türklüğüm üzerine...» diye yemine başlayınca yargıç:

— Yalnız namus ve vicdanına yemin et! Allah üzerine yemin hukuk mahkemesinde olur. Kraldan ziyade kral taraftarı olma! Ve sana bu şahidliğinde tavsiye ederim, bildiğini ve gördüğünü söyle, dedi.

Şahid, cevab verirken biraz tafsilâta girıştiğinden yargıc:

— Sorduklarıma cevab ver. Mazini, istikbalini sormadım. Hikâye de dinlemek istemiyoruz, dedi.

Tanık, Hasan Âli Yücelin himaye ettiği komünistler olarak bir takım isimler, sıraladı ve şunları saydı: Yekta Şevket Aziz Kansu, Pertev Naili Boratav, Behice Sadık Boran, Niyazi Berkes, karısı Mediha Berkes, İstanbulda Sadreddin Celâl Antel, Erkek lisesinden bir türlü atılmıyan ingilizce hocası Rasim Gökmen, aynı lisede bizzat şikâyet ettiğim musiki hocası Nureddin Çelik, Adnan Cemgil, halen Atatürk lisesinde hoca Cevdet Kudret Solok, Dil-Tarih, Greko-Lâtin lisanları tedris edilen kısımdan mezun Atatürk lisesinde klasik şubeye tayin edilen Nabi Dincer, Ankara Kız lisesinde öğretmen Leylâ Özbay, Kız Enstitüsünde öğretmen Nazife Cemgil...

Tanık, bunların komünist olduğuna neden hükmettiğini birer birer anlattı. Bu arada, İstanbul Millî Talebe Birliğinin iki ay evvel Ankarayı ziyaretinde Şevket Azizin, kendilerine ancak komünist lûgatine vâkıf olanların anlıyacakları bir dille: «Memleketin dört bucağına makine zihniyeti götürünüz! Hayali bırakın! Makine tıkırdısına kulak verin!» tarzında öğüdler verdiğini ilâve etti:

Yargıc sordu:

— Bunları söylemek komünistlik midir?

— Bu kelimelere vâkıf olanların mahiyetini Emniyette komünist masasında çalışanlar da bilir.

— Siz Emniyette çalıştınız mı?

— Hayır. Mevkufken öğrendim. Bunlar, komünist temayülâtının remzi gibidir.

Tanık, Sadreddin Celâl için de dedi ki:

— Daha iki, üç sene önce Maarif Şûrası toplantısında pedagoji komisyonunda aynen şunları söylemiştir: «Aile bir zehirdir. Eğer inkılâb fikirlerini genc çocuklarımıza aşılamak istiyorsanız aileyi kaldırınız.»

O zaman müşahid olarak bulunan Peyami Safa, bunları Tasvir gazetesinde açıkça yazmıştır.»

Tanık, bundan sonra komünistlerin

15 Mayıs PERŞEMBE Saat 21 de

KADIKÖY OPERA SİNEMASINDA

Kadıköylüler Gecesi

Süzan Yakar — Mustafa Çağlar — Semiha Coşar

KONSERLERİ

Üstad bestekâr **KAVALALI MEHMED** ve saz arkadaşları.

Programa ilâveten: **ZİD KARDEŞLER**

Not: Sanatkâr Safiye Aylâ müsamereye iştirak etmiyecektir.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/24

Hasan Âli Yücel - Kenan Öner davasında hâkim ve savcı

15. Ki. 1947

Hasan Âli Yücel - Kenan Öner davası

C. H. P., mahkemenin istediği zabıtların gönderilemiyeceğini bildirmişti, mahkeme talebinde ısrara karar verdi

Dünkü celsede Kenan Önerle Savcı ve Hasan Âli Yücelin vekili arasında geçen tartışmalar

Ankara 14 (Telefonla) — Hasan Âli Yücel - Kenan Öner davasına bugün devam edildi. Duruşma açılınca Nurullah Ataç çağırıldı; gelmediği anlaşıldı. Evvelce yazılan müzekkere üzerine Milli Eğitim Bakanlığından 5 aded köy enstitüsü dergisi gönderildiği görüldü. Bu dergilerde Kenan Önerin matbu dilekçesinde bahsedilen ve okunması istenen kısımlar birer birer okundu. Dördüncü sayısının 589 uncu sahifesindeki «Demokrasi ve sosyalizm» başlıklı yazı ilk olarak okundu. Finlandiya ve İsveçteki sosyalist partilerin kazanması için başarılı çalışmaları övülen «faal ve sa-

— *Arkası Sa. 4. Sü. 1 de* —

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/24

Hasan Âli Yücel - Kenan Öner davası

— *Baştarafı 1 inci sahifede* —

dik sosyalist» Laski'den Niyazi Berkes tarafından tercüme edilmiş olan bu eser hakkında geniş malûmat verilmekte idi.

Nurullah Ataç geldi

Yazılar okunduğu sırada Nurullah Atacın mahkemeye gelmiş olduğu haber alındı, kendisi çağırıldı. Usulen hüviyeti alındı. Saracoğlu mahallesinde oturduğunu, 1898 doğumlu olduğunu, Atatürk lisesinde öğretmen bulunduğunu, Hasan Âli Yücelle Cemaleddin Saracoğluyu tanıdığını, Kenan Öneri tanımadığını söyledi.

Kenan Öner, şu sualin de sorulmasını istedi:

«— Acaba hangi lisanları biliyor?»

Yargıç sordu:

— Hangi lisanları biliyorsunuz?

Nurullah Ataç — Türkçe, fransızca bilirim; fakat sorulmasının sebebini anlıyamadım.

Kenan Öner — Sonra anlarsınız.

Nurullah Ataç, biraz da ingilizce bildiğini söyledi. Bundan sonra yargıcın sualine cevaben dedi ki:

Sabahaddin Âlinin evinde

— Sabahaddin Âli arkadaşımdır. Vekâlet emrine alındığını duyunca evine gitmiştim. Orhan Şaik Gökyay da arkadaşımdır. O da Sabahaddin Âlinin evinde idi. Bu dava dolayısile Orhan Şaikin bu hususdaki şehadetini gazetelerde okudum. Sabahaddin Âlinin, Hasan Âli Yücelin kendisine telefon ettiğini: «Vekâlet emrine alındığın için üzülme, tercüme bürosundan iş verir, zararını telâfi ederiz» diye şehadet ettiğini anladım. Halbuki ben de Sabahaddin Âlinin evinde idim. Bu şekilde söylemedi: «Vekâlet emrine alındığımı duyunca Vekile gittim, çoluk çocuğum var, ne ile geçinirim, diye Vekilden sordum. Vekil de tercüme yapar, geçinirsin, dedi» diye anlatmıştı. Bu muhaverenin üzerinden yıllar geçti. Tabiatile teferrüat hatırda kalmaz. Fakat konuşmanın havası hatırımdadır. Sabahaddin Âlinin anlatışında «telâfi» sözü geçmemiştir.»

Yargıcın sualine cevaben Nurullah Ataç:

— Orhan Şaik, Sabahaddin Âlinin evine gittiğim zaman, zannederim orada idi. Daha önce bu mesele konuşuldu mu bilemem; benim yanımda böyle konuşuldu.»

Kenan Önerin sözleri

Kenan Öner dedi ki:

— Tanık, yunanca ve lâtinceden edebi kıymet kazanan klâsiklerin tercüme ettirilmesi suretile ve Hasan Âlinin, Bakanlığı müddetince yardımını görmüş bir zattır. Memleketimizde lâtince, yunanca bilen değerli insanlar bulunurken bu şahide bilmediği dillerden tercümeler yaptırılması, Yücelle aralarındaki münasebetin hususiyetini gösterir. İki mektub parçasının delâletile dava açan iddia makamının bu hâdise karşısında samit ve sakit kalması ne kadar teessüre şayandır. İzmitte istinabe yolu ile ifadesi alınan valinin, hakikati ketmetmesi karşısında da alâkasız kalması aynı derecede teessüre şayandır. Muhterem savcılık makamının tek taraflı olarak yalnız benim aleyhime deliller toplamak suretile sarfettiği gayretin manasına nazarı dikkatinizi celbederim.»

Orhan Şaik hakkında

Nurullah Ataç dedi ki:

«— Tercüme bürosu kurulduğu zaman bu büronun reisi idim. Fransızca ve ingilizce eserlerin asıllarından çevrilmesi kararlaşmıştı. Ancak memlekette lâtince ve yunanca bilenler pek az olduğundan bu dillerdeki eserlerin başka dillerden de çevrilmesine müsaade edilmişti. Mamafih, her tercüme ettiğim eserin altına «fransızca filân eserden çevrilmiştir» diye göstermişimdir.»

Yargıç — Böyle kaç eser tercüme ettiniz?

«— Vallahi bilmiyorum; her halde 17 den fazladır. Fakat ben, Hasan Âlinin Bakanlığından evvel de tercüme eserlerimle tanınmıştım. Kendisinden iyilik gördüğüm ve bu sebeble şehadete geldiğim doğru değildir. Esasen ben, bu sözlerimle Orhan Şaiki de tekzib etmiş olmuyorum. Orhan Şaik yalan söylemiyor; sadece ihtiraslarına kapılarak hâdiseye başka bir şekil vermiş oluyor.»

Yargıç — Acaba neden ihtiraslarına

sırada söz almış olan Maraş milletvekili Emin Soysalın konuşmasını gösteren zabıtların okunmasına başlandı. Emin Soysal, umumiyetle Milli Eğitim işleri üzerindeki görüşlerini belirtmiş, tenkidlerde bulunmuş, bu arada köy enstitüleri çalışmalarında görülen aksaklıklara dokunmuş, bu enstitülerde maddi, manevî her türlü varlığı kıymetsiz göstermek, memleketin büyüklerini, geleneğini, tarihî abidelerini tenkid etmek, aile nizamını yıkmak, şehirle köyü ayırmak, proletarya sınıfı teşkil etmek ve manevî sahada bir enflasyon yaratmak gayesini güden, fakat neticesiz kalmağa mahkûm bazı kışırdanışlar da anlatılmakta idi.

«Görüşmek istemiş mi?»

Savcı Abdullah Gözübüyük, söz alarak dedi ki:

— Tanıklardan Ali Soylu Niğdede dinlendiği sırada Hasan Ali Yücelin bir Niğde milletvekili vasıtasile kendisile görüşme talebinde bulunduğunu bildirmiştir. Müdahil vekilinden bu Niğde milletvekilinin kim olduğunu bildirmesini istiyorum.»

Bülend Nuri Esen:

— Bildiğime göre hâdise şu şekilde cereyan etmiştir, diye söze başladı:

Yargıç:

— Görüşmek istemiş mi, istememiş mi? Onu söyleyiniz, dedi.

Bülend Nuri Esen:

— Hayır istememiş. Bildiğime göre hâdise şu şekilde olmuştur: Niğde milletvekillerinden İbrahim Soyer, Meclisteki müvekkilim Hasan Ali Yüceli görmüş, hemşerisi ve yakını bulunan Ali Soylunun affedilmesi ricasında bulunmuş, o da «gelsin, görüşelim» demiş. Bu sırada şimdiki Bakan Reşad Şemseddin Sirer de yanlarına gelmiş. İbrahim Soyer, aynı şeyi yeni Bakandan da rica etmiş, Reşad Şemseddin Sirer:

«— Evvelâ Yücel affetsin; sonra ben de düşünürüm. Yücelden affını ben de rica ediyorum.» demiş. Bunları müvekkilimden işittim.

Bülend Nuri Esen, sözleri zapta geçtiği sırada tekrar söz alarak dedi ki:

— Yalnız Yücelden affını ben de rica ediyorum dediğinden hiç emin değilim, diye tavzih etti.

«— Evvelâ Yücel affetsin, ondan sonra düşünürüm.» demiş olduğunu duydum.

Gelen yazılar

Bundan sonra Sarıyer ortaokul müdürü Şinasi Tamer imzalı dilekçe okundu. Tamer, diyordu ki:

«Hasan Ali davası münasebetile Ahmed Ellezoğlu ifadesi arasında bir «Galiba Şinasi Tamer göreceksiniz, bu tonguç şöyle yapacak, böyle yapacak!» dediğini hayretle karşıladım. Bu, tamamen isnad ve iftiradır.»

Askeri Yargıtay başkanlığından gelen yazı da okundu. Bu yazıda mahkemece istenilen müdafaa örneklerinin birçok olduğu, suretlerinin çıkarılıp mahkeme gününe kadar yetiştirilmesi müşkül olduğu, kabilse bir memur gönderilip tetkik ettirilmesi, yahud suretlerini almak için seri yazar iki daktilo yollanması bildiriliyordu.

Kendisine sorulan suale cevaben Kenan Öner, Orhan Şaik, Nihal Adsız ve müvekkili Ismet Rasin Tümtürkün müdafaaları suretlerinin eski harflerle olarak kendisinde bir defterde yazılı olduğunu söyledi ve şunları ilâve etti:

— Benim mahkemeden celbini istediğim evrak, Turancı sanıkların, işkencenin vukuunun tesbiti hakkındaki arzuhal suretile mahkemenin, bunu reddeden gayet kısa ara kararı suretidir. Sanıklar hakkında Sıkıyönetim mahkemesinde ittihaz edilmiş karar suretini esasen istememişimdir.»

C.H.P. Genel Sekreterliğinden gelen cevab

Bundan onra C. H. P. Genel Sekreterliğinden 12/6/1947 tarihile yazılan cevab okundu. Bu cevabda C.H.P. Meclis Grupundan «48 şair» adındaki risale dolayısile istenilen zabıtlar hakkında Meclis Grupu başkan vekilinin cevabının ilişik olduğu bildiriliyordu. Meclis Grupu Başkan vekilliği, o günkü toplantıda Bakanlığı ilgilendiren bütün konular üzerinde Bakanın etraflı izahat verdiği kaydolunmakla beraber ifa-

Şaikin memuriyet durumunun ne olduğu;

3 — Orhan Şaikin Konservatuardaki müdürlük vazifesinin hangi tarihten hangi tarihe kadar devam ettiği, maiyetinde çalışan Sabahaddin Ali hakkında komünistliğine veya diğer ef'aline dair resmî bir şikâyeti sebkedip etmediği;

4 — Istanbul Edebiyat Fakültesi doçentlerinden Abdülbaki Gölpınarlıya mevkufiyetinin devamı sırasında tercüme edilmek üzere klâsik eserler verilip verilmediği;

5 — Hasan Ali Yücelin 1944 yılı mayısında yaptığı teftiş seyahatinde Ankaradan hangi tarihte hareket ettiği ve nerelere uğrıyarak döndüğü;

6 — Sadreddin Celâl Antelin komünistlikten mahkûmiyeti olup olmadığı, varsa hüküm tarihi ve vazifeye ne zaman, ne suretle alındığı ve bugüne kadar tayin edildiği işlerin Rektörlükten sorulması;

7 — Abdülbâki Gölpınarlının komünistlikten zan altına alınarak tevkif ve muhakeme edilip edilmediği ve mahkûmiyeti sırasında maaş alıp almadığı, doçentliğe tayin edilip edilmediğinin sorulması.

Davacı avukatının ricası

Bundan sonra avukat Bülend Nuri dedi ki:

— Usul hükümlerine göre memleket selâmetinin mevcudiyeti sebebile mahkemece sorulan bir hususa cevab verilmesi için bu sualin bu makamın en yüksek mümessiline tevcihi gerekir. Salâhiyetli merci olmak itibarile Genel Sekreterliğe değil, Meclis Grupu Başkanlığına tezkere yazılması lâzımdı. Nihal Adsız, Istanbuldan gelen talimat sırasında işkencenin, Yücelin teşvik ve telkini ile vukua geldiğini, kendisine Istanbul Emniyet Müdürlüğünde birinci şube üçüncü kısım âmiri Hamdi ile komiser Suavinin söylemiş olduğunu ifade etmiştir. Bu hususun tahkiki zımnında adı geçenlerin dinlenmesini rica ederim. Gene şahidlerden Hikmet Tanyu, 3 mayıs nümayişi akabında Dil Tarih Fakültesinde Hasan Ali Yücelin başkanlığında bir müşavere heyetinin toplandığını ifade etmiş, bunu Istatistik Umum Müdürlüğünden kütübhane müdürü Salâhaddin Ertürkten işittiğini söylemiştir. Salâhaddin Ertürkün de şahid olarak dinlenmesine karar verilmesini rica ederim.»

Şiddetli münakaşalar

Bundan sonra Kenan Öner söz aldı ve bu sözleri dolayısile de mahkemede savcı ile Kenan Öner ve Hasan Âli Yücelin müdafii Bülend Nuri ile Kenan Öner arasında şiddetli münakaşalar açıldı. Kenan Öner ezcümle dedi ki:

— Nedense, davanın başladığı gündenberi hâdisenin en mühim kısmını teşkil eden işkence bahsine bir ateşmiş gibi el sürülmekten çekinildiğini hissediyorum. Şahidler, bu hususta tam olarak şehadette bulunmamışlardır ve İstanbulda istinabeler alınırken istinabe naibi, gönderilen salâhiyetnamede bu hususta kat'î sarahat olmadığı beyanile bu hususdaki suallerimi muallâkta bırakmıştır. Müdafaa hakkıma taallûk eden herhangi bir delilin lâzım gelip gelmediğini takdir etmek, zannediyorum ki âmme müdafiinden ziyade bana aid olmak icab eder. Dinlenmesi istenilen yeni şahidlerin istimaı hakkında müsbet veya menfi bir karar vermekten korkacak bir mevkiden çok uzakta bulunduğum için bu hususta mahkemenizin istediği veçhile karar vererek tecelli edecek hakkı takdirine hürmetten başka elimden bir şey gelmez. Ancak, bu şahidler, geçen seferlerde de olduğu gibi başka şahidlerin ifadelerinin kıymetini düşürmek emeline müstenid olduğu mahsûs olmasına göre, bu hususta müsbet bir karar verilecekse şehadetleri mevzuu bahsolan eşhasın muvacehesi yapılması esbabının da teminini rica ederim. Savcının ve hasım vekilinin, C.H.P. Genel Sekreterliğinden gelen cevab hakkında serdettiği ifadelerini, memle-

dedi ki:

— Biz davayı kaybetmek vaziyetinde değiliz. Bu dava, müekkilime komünistlik ve komünistleri himaye ismad edilmesi ve işkenceye teşvik ettiğinin iddia edilmesile açılmıştır. Biz burada ceza hukuku, hattâ basit ceza hukuku ile meşgulüz; yüksek siyasetle değil. İstenen zabıtlar hakkında ileri sürdüğüm mütalea, vakit kazanmak için değildir. Benim vakit kazanmak için çalıştığımı iddia edenler, bir taraftan da ayrı şahidler ikamesile işi uzatmamalı idiler.

— Orhan Şaik, Sabahaddin Âlinin evine gittiğim zaman, zannederim orada idi. Daha önce bu mesele konuşuldu mu bilemem; benim yanımda böyle konuşuldu.»

Kenan Önerin sözleri

Kenan Öner dedi ki:

— Tanık, yunanca ve lâtinceden edebî kıymet kazanan klâsiklerin tercüme ettirilmesi suretile ve Hasan Âlinin, Bakanlığı müddetince yardımını görmüş bir zattır. Memleketimizde lâtince, yunanca bilen değerli insanlar bulunurken bu şahide bilmediği dillerden tercümeler yaptırılması, Yücelle aralarındaki münasebetin hususiyetini gösterir. İki mektub parçasının delâletile dava açan iddia makamının bu hâdise karşısında samit ve sakit kalması ne kadar teessüre şayandır. İzmitte istinabe yolu ile ifadesi alınan valinin, hakikati ketmetmesi karşısında da alâkasız kalması aynı derecede teessüre şayandır. Muhterem savcılık makamının tek taraflı olarak yalnız benim aleyhime deliller toplamak suretile sarfettiği gayretin manasına nazarı dikkatinizi celbederim.»

Orhan Şaik hakkında

Nurullah Ataç dedi ki:

«— Tercüme bürosu kurulduğu zaman bu büronun reisi idim. Fransızca ve ingilizce eserlerin asıllarından çevrilmesi kararlaşmıştı. Ancak memlekette lâtince ve yunanca bilenler pek az olduğundan bu dillerdeki eserlerin başka dillerden de çevrilmesine müsaade edilmişti. Mamafih, her tercüme ettiğim eserin altına «fransızca filân eserden çevrilmiştir» diye göstermişimdir.»

Yargıç — Böyle kaç eser tercüme ettiniz?

«— Vallahi bilmiyorum; her halde 17 den fazladır. Fakat ben, Hasan Âlinin Bakanlığından evvel de tercüme eserlerimle tanınmıştım. Kendisinden iyilik gördüğüm ve bu sebeble şahadete geldiğim doğru değildir. Esasen ben, bu sözlerimle Orhan Şaiki de tekzib etmiş olmuyorum. Orhan Şaik yalan söylemiyor; sadece ihtiraslarına kapılarak hâdiseye başka bir şekil vermiş oluyor.»

Yargıç — Acaba neden ihtiraslarına kapılıyor?

«— Bilmiyorum. Belki Hasan Âli ile, belki Sabahaddin Âli ile aralarında bir şey vardır.»

Savcı muavininin cevabı

Savcı Yardımcısı Abdullah Gözübüyük bu sırada söz alarak, Kenan Önerin daha önceki sözlerine cevablar verdi; ezcümle dedi ki:

«— Biz Cumhuriyet Savcıları, yalnız hâdiseleri takib ve anlayışımıza göre, kanunları tatbikle mükellef adliye cihazının tarafsız ve adalet ülküsüne bağlı uzuvlarıyız. Şimdi bu oturumda dinlenmiş olan müdafaa tanıklarının beyanları hakkında hiç bir takdiri mütalea söyliyecek değiliz. Bunlar, birer birer tahlil edilecektir. Eski bir hukuk hocası olan ve meslektaşımız bulunan sanık Kenan Önerin sık sık memuriyetimize ve bu makamı temsil edenlere vaki ithamları münasib ve yerinde değildir. Müdafaa, namütenahiye giden sınırsız bir hak olmadığı gibi, münasib ve uygun ifadelerle yapılması da lâzımdır.»

Bundan sonra getirilen köy enstitüsü dergilerinden yazıların okunmasına devam edildi. Bu arada yüksek köy enstitüsü öğrencilerinden bazılarının yazıları okundu.

Bu sırada mahkemeye, İstanbul Asliye cezasında dinlenen Ahmed Ziya Karamuk'un ifadesine dair zabıtname gelmişti; o da okundu.

Emin Soysalın Meclisteki konuşması

Oturuma 15 dakika ara verildi. Saat 12 de duruşmaya tekrar devam edildi. Mecliste 24-12-1946 salı günü Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi görüşüldüğü sırada Emin Soysal Tamer ortaokul müdürü Sinasi Tamer hakkında şunları söylemiş:

«— Yalnız Yücelden affını ben de rica ediyorum dediğinden hiç emin değilim, diye tavzih etti.

«— Evvelâ Yücel affetsin, ondan sonra düşünürüm.» demiş olduğunu duydum.

Gelen yazılar

Bundan sonra Sarıyer ortaokul müdürü Şinasi Tamer imzalı dilekçe okundu. Tamer, diyordu ki:

«Hasan Ali davası münasebetile Ahmed Ellezoğlu ifadesi arasında bir «Galiba Şinasi Tamer göreceksiniz, bu tonguç şöyle yapacak, böyle yapacak!» dediğini hayretle karşıladım. Bu, tamamen isnad ve iftiradır.»

Askeri Yargıtay başkanlığından gelen yazı da okundu. Bu yazıda mahkemece istenilen müdafaa örneklerinin birçok olduğu, suretlerinin çıkarılıp mahkeme gününe kadar yetiştirilmesi müşkül olduğu, kabilse bir memur gönderilip tetkik ettirilmesi, yahud suretlerini almak için seri yazar iki daktilo yollanması bildiriliyordu.

Kendisine sorulan suale cevaben Kenan Öner, Orhan Şaik, Nihal Adsız ve müvekkili Ismet Rasin Tümtürkün müdafaaları suretlerinin eski harflerle olarak kendisinde bir defterde yazılı olduğunu söyledi ve şunları ilâve etti:

— Benim mahkemeden celbini istediğim evrak, Turancı sanıkların, işkencenin vukuunun tesbiti hakkındaki arzuhal suretile mahkemenin, bunu reddeden gayet kısa ara kararı suretidir. Sanıklar hakkında Sıkıyönetim mahkemesinde ittihaz edilmiş karar suretini esasen istememişimdir.»

C.H.P. Genel Sekreterliğinden gelen cevab

Bundan onra C. H. P. Genel Sekreterliğinden 12/6/1947 tarihile yazılan cevab okundu. Bu cevabda C.H.P. Meclis Grupundan «48 şair» adındaki risale dolayısile istenilen zabıtlar hakkında Meclis Grupu başkan vekilinin cevabının ilişik olduğu bildiriliyordu. Meclis Grupu Başkan vekilliği, o günkü toplantıda Bakanlığı ilgilendiren bütün konular üzerinde Bakanın etraflı izahat verdiği kaydolunmakla beraber ifşası memleketin selâmetine zarar verecek mahiyette olduğundan bu zabıtların gönderilemiyeceği bildiriliyordu.

Savcı yardımcısının 8 maddelik dilekçesi

Bundan sonra Savcı Abdullah Gözübüyüğe söz verildi. Şunları söyledi:

«— Sıkıyönetim mahkemesinde verilen kararla bu mahkemedeki sanıklara aid müdafaanameler, bu defa gelen yazıdan anlaşıldığı üzere binlerce sahifeyi bulmaktadır. Bunların suretlerinin çıkarılması çok uzun zaman alacaktır. Esasen işkence yaptırma konusuna aid müdafaa şahidleri dinlenmiştir. Bunların getirilmesi maksadsız ve faydasız bir hale gelmiştir. Mahkemenin, bu cihetı takdir ederek adı geçen müdafaaların istenmesinden sarfınazar etmesini talebederim. Türkiye Büyük Millet Meclisi H. P. Meclis Grupu başkanlığından gelen yazıda istenmekte olan tutanağın gönderilmesi, memleketin umumî menfaatlerini ihlâl ve sırlarını ifşa edici mahiyette olduğu düşüncesile gereken izahat verilmiş ve bu izahat, müdafaa bakımından takdire yeter görülmüştür.»

Savcı yardımcısı, bundan başka mahkemeye bir dilekçe sunarak bunların da birer birer aid olduğu yerlerden tahkikine karar verilmesini istedi, ki bunlar şunlardır:

1 — Sabahaddin Alinin hangi tarihte, ne sebeble Bakanlık emrine alındığı, hangi tarihte, ne sebeble mahkûm olduğu, mahkûmiyetinden sonra hangi Bakan zamanında vazifeye alındığı, müteakib vazifelerini hangi Bakan zamanında geçirdiği;

2 — Vazifeye alındığı tarihte Orhan zımnında adı geçenlerin dinlenmesini rica ederim. Gene şahidlerden Hikmet Tanyu, 3 mayıs nümayişi akabında Dil Tarih Fakültesinde Hasan Ali Yücelin başkanlığında bir müşavere heyetinin toplandığını ifade etmiş, bunu Istatistik Umum Müdürlüğünden kütübhane müdürü Salâhaddin Ertürkten işittiğini söylemiştir. Salâhaddin Ertürkün de şahid olarak dinlenmesine karar verilmesini rica ederim.»

Şiddetli münakaşalar

Bundan sonra Kenan Öner söz aldı ve bu sözleri dolayısile de mahkemede savcı ile Kenan Öner ve Hasan Âli Yücelin müdafii Bülend Nuri ile Kenan Öner arasında şiddetli münakaşalar açıldı. Kenan Öner ezcümle dedi ki:

— Nedense, davanın başladığı gündenberi hâdisenin en mühim kısmını teşkil eden işkence bahsine bir ateşmiş gibi el sürülmekten çekinildiğini hissediyorum. Şahidler, bu hususta tam olarak şehadete bulunmamışlardır ve İstanbulda istinabeler alınırken istinabe naibi, gönderilen salâhiyetnamede bu hususta kat'î sarahat olmadığı beyanile bu hususdaki suallerimi muallâkta bırakmıştır. Müdafaa hakkına taallûk eden herhangi bir delilin lâzım gelip gelmediğini takdir etmek, zannediyorum ki âmme müdafiinden ziyade bana aid olmak icab eder. Dinlenmesi istenilen yeni şahidlerin istimaı hakkında müsbet veya menfi bir karar vermekten korkacak bir mevkiden çok uzakta bulunduğum için bu hususta mahkemenizin istediği veçhile karar vererek tecelli edecek hakkı takdirine hürmetten başka elimden bir şey gelmez. Ancak, bu şahidler, geçen seferlerde de olduğu gibi başka şahidlerin ifadelerinin kıymetini düşürmek emeline müstenid olduğu mahsûs olmasına göre, bu hususta müsbet bir karar verilecekse şehadetleri mevzuu bahsolan eşhasın muvacehesi yapılması esbabının da teminini rica ederim. Savcının ve hasım vekilinin, C.H.P. Genel Sekreterliğinden gelen cevab hakkında serdettiği ifadelerini, memleketin adlî cihazına hürmetsizlik addetmesem, hürmetle karşılarım. Bu hâdisenin içyüzünü, maalesef ilk tezkereye cevab gelmediği gün sezer gibi olmuştum. Dün ve bugün okuduğum gazetelerden anladığıma göre, koca bir hükûmet ve Halk Partisi cihazı karşısında tekbaşıma mücadele zaruretinde kaldığım için derin bir mefharet hissettiğimi arzetmek yolundayım.

Bugüne kadar yazdığım yazıların mahkemenizde kendime mal ettiğim hareket tarzı ile sizin de, milletin de kanaat getirmiş olacağı veçhile bu davayı sırf adlî bir çerçeve ile tahdid ederek elimden geldiği kadar adaletle siyaseti birbirine karıştırmamağa çalıştığımı isbat eylemiş bulunduğuma kanîim.

Buna rağmen davamın ilk günlerindenberi sizin vicdanınız haricinde başlıyan himaye fikirleri, adaleti, memleket ve millet mukaddesatında yeri olan kanunları altüst etmek mukabilinde de olsa, mutlaka mahkûmiyetimi temin yolunda Halk Partisinin tam siyasî faaliyetile benim varlığım, sizin ve milletin vicdanına saldırmakta bir mahzur görmediğini teyid edecek bir mahiyet almış bulunmaktadır.

«Particilikten vazgeçiniz»

Bu sırada yargıç, Kenan Önere ihtarda bulundu. Savcı da, Kenan Önere hitaben:

— Particilikten vazgeçiniz! dedi.

Kenan Öner, savcıya hitaben:

— Size susmak düşer, mahkemeyi başkan idare eder, dedi.

Bu münakaşadan sonra Kenan Öner, Halk Partisinin bu zabıtları vermemek için tedbirler almakta olduğunu, son günlerde gazetemizde okuduğu bir havadisi de ileri sürerek kaydetti. Emin Soysalın şahid sıfatile malûmatına müracaat edilmesini ve diğer bazı şahidlerin dinlenmesini istedi.

Davacı avukatının talebi

Avukat Bülend Nuri Esen söz alarak dedi ki:

— Biz davayı kaybetmek vaziyetinde değiliz. Bu dava, mücekkilime komünistlik ve komünistleri himaye ismad edilmesi ve işkenceye teşvik ettiğinin iddia edilmesile açılmıştır. Biz burada ceza hukuku, hattâ basit ceza hukuku ile meşgulüz; yüksek siyasetle değil. İstenen zabıtlar hakkında ileri sürdüğüm mütalea, vakit kazanmak için değildir. Benim vakit kazanmak için çalıştığımı iddia edenler, bir taraftan da ayrı şahidler ikamesile işi uzatmamalı idiler. Maamafih ben, bu talebimden vazgeçiyorum. Bu tezkere parti başkanlığına yazılmasın. Kendilerini de aynı şekilde harekete davet ediyorum. Yücel gibi bir adama kolay kolay «Sen komünistsin!» denilemez.»

Bu sırada Bülend Nurinin kullandığı bir tabir dolayısile Kenan Öner de mukabelede bulundu. Yargıç, bu şiddetli ve ağır tartışmayı zapta geçirmedi.

Mahkemenin kararı

Duruşmaya yarım saat kadar ara verildi. Oturum açılınca yargıç kararını bildirdi: İstanbul İkinci Sıkıyönetim Mahkemesinin Turancılar tarafından verilmiş olan ve kendilerine yapılan bu işkencelerin mahallinde keşif ve tesbitine dair verilen ve kısa olduğu bildirilen ara kararın suretinin celbini, Orhan Şaik, Nihal Adsız ve İsmet Tümtürkün son yazılı müdafaaları suretinin, dosya Askeri Yargıtayda ise oradan, İki Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesine iade edilmişse bu mahkemeden istenilmesine karar verdi.

Parti Grupu zabıt örnekleri mahkemece isteniyor

Parti Grupundan istenilen zabıt örneklerinin memleketin selâmetine zarar verecek mahiyette olduğundan gönderilmesine imkân olmadığı bildirilmişti. Mahkeme, bunu mevzuata aykırı bulduğundan ve bu zabıtların tetkiki, görülmekte olan davanın mevzuu ve iddia ve müdafaa itibarile elzem bulunduğundan, gizli müzakerata aid olduğu cevabdan anlaşılan bu zabıt örneklerinin gizli bir oturumda tetkik edilerek ifşa ve neşredilmemek suretile melhuz zararın önleneceği belirtilerek her iki zabıt örneğinin de Adalet Bakanlığı vasıtasile mahkemeye gönderilmesini temin için Savcılığa tezkere yazılmasına karar verildi.

Bu duruşmada ileri sürülen diğer talebler için gelecek oturumda karar verilecektir. Duruşma 28 haziran 1947 ye bırakıldı.

ORTAK ARANIYOR

10,000 lira sermaye koyacak bir ortağa ihtiyac vardır. Halihazırda çalışan bir fabrika Cemal Eman, Sıhhî Lâstik ve Plâstik Fabrikası, Galata Kalafat yeri Makaracılar 23-25 İstanbul.

En nihayet tahkik heyetinin şu şe- müşlerdir.

Hasan Âli davası

Kenan Öner aleyhine açılan davanın evvelki günkü celsesinde zapta yanlış geçen bir nokta tashih edildi

Davanın son celsesinden bir intıba

Ankara 13 (Telefonla) — Hasan Âli Yücel - Kenan Öner davasının Asliye Üçüncü Cezadaki dünkü oturumu sonunda mahkeme kararını bildirmiş ve Kenan Önerin dilekçesindeki 10, 11 ve 27 nci maddelerden gayri bendlerin tahkiki kabul edildiğini tefhim etmişti. Bu suretle Cumhur Başkanı İsmet İnönünden de, bir ciheti tenvir etmeleri için, bir ariza ile istirhamına dair taleb de kabul edilmiş olmakta idi.

Muhakemeden sonra kararın tefhimi sırasında bir rakam yanlışlığı yapıldığı ve 21 denecek yerde 27 olarak gösterildiği, mahkeme zaptına da bu yolda geçirildiği anlaşılmış ve bu cihet, yargıç tarafından kararın altına şerh verilmek suretile usulü dairesinde tashih edilmiştir. Bittabi kararda yapılan bu tashih, taraflara önümüzdeki oturumda da ayrıca tefhim edilecektir. Meselenin önemli tarafı, duruşmadan sonra yapılan bu tashihin, Cumhur Başkanının şehadetini alâkadar eden bende tesadüf etmesidir. Bazı ilgililer, bunun, ne de

— *Arkası Sa. 3, Sü. 4 te* —

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056 79/25

11 - Mayıs - 1947 Cumhuriyet

Dediğimiz gibi, Cumhur Başkanı, bütün dünyaya hakikî durumumuzu anlatmış ve dünya efkârını aydınlatmıştır. Demecin bütün hakikatsever ve barışseverler tarafından takdir olunacağını muhakkak sayarız.

***

OSG-77725

Hasan Âli davası

— *Baştarafı 1 inci sahifede* —

olsa bir takım yorumlara yol açabileceği mütaleasındadırlar. Öğrendiğime göre Hasan Âli Yücelin müdafii Prof. Bülend Nuri Esen de, karardaki rakam yanlışının tashih edildiğine bugün muttali olduğundan, yarın bu hususta savcılığa bir müracaat yapacaktır.

İlkokul öğretmenlerinin

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No DSG-79/26

Eski Millî Eğitim Bakanı komünistleri korumuş mu?

Hasan Âli Yücel tarafından Kenan Öner aleyhine açılan hakaret davasında, sanığın gösterdiği müdafaa şahidleri dün şehrimizde dinlendiler ve dikkate değer şahadette bulundular

— Baştarafı 1 inci sahifede —

— Eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücelin, Bakanlık teşkilâtına komünistleri doldurduğu ve onları himaye ettiği iddia olunuyor, bu hususta malûmatınız nedir ve İç İşleri Bakanının nutkunda bahis konusu olan komünistler kimlerdir?

— Ben İç İşleri Bakanının nutkunu tamamen okumadım. Millî Eğitim Bakanlığında eskiden tanıdığım iki kişi vardır ki bunlarla fikren temas halindeydim. Bunlar Sabahaddin Âli ile Pertev Boratavdır ve ikisi de komünisttir.

— Vazifeleri nedir?.

— Pertev Boratav fakültede doçentti, şimdi profesördür. Sabahaddin Ali de Konservatuarda öğretmendi. Yazılarından tanıdığım komünistler de şunlardır: Behice Boran, Niyazi Berkes, Adnan Cemgil...

— Bunlar ne iş yaparlar?..

— Niyazi ile Behice Dil, Tarih, Coğrafya fakültesinde doçenttirler. Adnan da orada aynı vazifededir.

— Bunların komünistliklerini nereden anladınız?..

— Sabahaddin Âli ile Pertev Boratavla uzun zaman arkadaşlığımız vardır, fikirlerinden... ötekileri de yazılarından...

— Eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücelin bunları himaye ettiğini biliyor musunuz?.

— Evet biliyorum. Nihal Adsızın «Orhun» mecmuasında neşrettiği mektublar parti grup içtimaında münakaşa edilmiş ve bunun üzerine Sabahaddin Âli vekâlet emrine alınmıştı. Bir gün sonra Sabahaddin Âlinin evine gittim, orada bir topluluk buldum. İçlerinde Niyazi Berkes de vardı. Sabahaddin Âliden bu haberin doğru olup olmadığını sordum. Bana, Vekilin telefon ettiğini, kendisini vekâlet emrine almanın bir zaruret olduğunu, tercümelerle bu zararı telâfi edebileceğini söylediğini bildirdi. Bu hâdiseden bir kaç gün evvel veya sonra da «Yurd ve Dünya» mecmuasının neşredilmemesi hakkında Bakanın bu mecmua ilgililerile görüştüğünü ve bu yüzden doğacak maddî zararı karşılıyacağını gene Sabahaddin Âliden duydum. Malûm bir komünist olan Nazım Hikmet de Hasan Âlinin himayesi altındaydı. Nazım Hikmet Çankırı hapisanesinde mahkûm iken Konservatuar opera tercümeleri yaptırmaktaydı. Bu tercümelerde müzisyenlerle beraber türkçeye vâkıf şahıslar da vazifelendirileceklerdi. Adını şimdi hatırlıyamadığım, ancak 940 yılından sonra tercüme ettirildiğini bildiğim bir opera tercümesi işi, Hasan Ferid Alnara verilmiş ve o da defalarca Çankırıya giderek Nazım Hikmetin rey ve fikrine müracaat etmiştir. Nazım Hikmet mahkûm olduğu için tercüme ücreti yalnız Ferid Alnara verilmiş, o da onun hissesini ayırmıştır. Bunları bana bizzat Ferid Alnar anlattı.

Yargıç şahide sordu:

— Peki bu işi Nazım Hikmete kim vermiş?.

— Ferid Alnar böyle bir salâhiyete sahib değildir. Bu işleri doğrudan doğruya Bakan yapar. Ferid Alnar, böyle tehlikeli bir iştiraki başlıbaşına yapamazdı.

— 23 milliyetçi gencin işkenceye uğradıkları ve bunda Hasan Âli Yücelin bir rolü olup olmadığı iddiası etrafında ne biliyorsunuz?.

— Komünistlerin uğradıkları hücumlara karşı Hasan Âlinin komünistleri himaye edip etmediğini, 23 milliyetçi gencin işkencelere uğramasına ne gibi bir telkinde bulunduğunu bilmiyorum.

Bu sırada Kenan Öner söz alarak şahide, Sabahaddin Âlinin, Nihal Adsız aleyhine açtığı dava dolayısile Hasan Ali Yücelden direktif alıp almadığını bilip bilmediğinin sorulmasını istedi. Şahid dedi ki:

— Evet... Sabahaddin Âli bana «Eğer Hasan Ali ile Falih Rıfkı ısrar etmeselerdi Nihal hakkında dava açmıyacaktım» dedi.

Şahid Orhan Şaik şu cevabı vermiştir:

— Evet, Samsunda böyle bir hâdise cereyan etmiştir. Irkçılık sanıkları hakkında Zekeriya Sertel tarafından kaleme alınan bir kitabda İnkılâb Enstitüsü tarafından tabolunup dağıtılmıştır. Hattâ içinde Vekilin yazıları da vardır.

Nihal Adsızın anlattıkları

Bu şahidden sonra Nihal Adsız salona alınarak dinlendi. Yargıç şahide sordu:

— İç İşleri Bakanının nutkunda bahsolunan komünistler kimlerdir?

— Millî Eğitim Bakanlığının kadrosu içinde bulunan Ankara Dil - Tarih ve Coğrafya fakültesinde profesör Pertev Nafiz, Niyazi Berkes, karısı ilmî yardımcı Meliha Berkes, İstanbul Edebiyat fakültesinde profesör Sadreddin Celâl, Konservatuar öğretmenlerinden Sabahaddin Âli, lise öğretmenlerinden Adnan Cemgil, hâlâ Amerikada bulunan profesör Muzaffer, Ankara Dil fakültesinde doçent Behice bulunmaktadırlar. Bunların hepsi komünistlerdir. Ya mahkûm olmuşlardır, ya en az nezaret altına alınmışlardır.

Bu esnada Kenan Öner, yargıcdan müsaade alarak şahide sordu:

— Bir profesör daha vardır... Galiba kendisi Giridlidir?..

— Evet, Dil Kurumunun nafiz azalarından Ahmed Cevad vardır. Bu zat, Rusyada Türkiye aleyhinde neşriyatta bulunmuştur.

— Hasan Âli Yücelin bunları himaye ettiğine dair bilginiz var mı?.

— İç İşleri Bakanlığının nutkunda «Yurd ve Dünya» adlı mecmuadan bahsedilirken bunun Moskovadan talimat alan Şefik Hüsnü tarafından idare edildiği bildirilmişti. Bu mecmua Hasan Âlinin Bakanlığı zamanında Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinden ayrılan tahsisatla mubayaa edilmiş, ve okutturulmak üzere mekteblere dağıtılmıştır. Yakın zamana kadar Millî Eğitim Bakanlığı Neşriyat müdürlüğünü yapan Adnan Cahid Ötügen, bunların tamamını mekteblere göndermemiş, depoya saklamıştır. Bunu da Ankarada çıkan «Bayrak» gazetesinde okudum.

Şahid bundan sonra Sabahaddin Âlinin beş yıllık bir Muallim mektebi mezunu olmasına ve Cumhuriyet hükûmetlerinin iki başkanına da hakaret suçundan 14 ay hapse mahkûm edilmiş bulunmasına rağmen Hasan Âli Yücel tarafından Konservatuar ve yüksek bir okula öğretmen olarak tayin edildiğini, komünistlikten mahkûm olan bir çok öğretmen ve profesörleri kültür müesseselerinin başına getirdiğini bunların isimlerini sayarak söylemiş, Bakanlığın milliyetçi öğretmenleri şu veya bu sebeble vazifeleri başından bilâsebeb uzaklaştırdığını iddia ederek şunları ilâve etmiştir:

— 400 kadar klasik eser tercümesi yapılmış ve bunlardan mühim bir kısmı komünistlikle melûf kimselere yaptırılmıştır.

Yargıç sordu:

— Milliyetçi genclere yapıldığı iddia olunan işkencede Hasan Âli Yücelin bir rolü var mıdır?

— 944 yılında komünistler aleyhine yapılan nümayiş yüzünden üç yüz genc polis tarafından yakalanmıştı. Bunların ifadesi alınırken Hasan Âli Yücelle Falih Rıfkının polis dairesine giderek genclere sual sorduklarını, bizzat sorguya çektiklerini, hattâ tehdid ettiklerini duydum. Bir gün Orhan Şaiki Ankaradaki evinde ziyaret etmiştim, Riyaseticumhur eski başyaveri merhum Celâlle telefonla konuşuyorlardı. Celâl Bey merhum ikide bir:

— Mel'unlar.. diye bir tâbir kullanıyordu.

— Başyaver kimi kasdediyordu bu sözlerile?

— Herhalde Hasan Âli ile Falih Rıfkıyı.... Hattâ, biz nezaret altında iken kapımızın önünde nöbet bekliyen polisler bile bütün bu işlerin Hasan Âli Yücelin başının altından çıktığını söylüyorlardı.

Şehir haberleri

Amerikada Türkiyenin propagandası

Üniversite Talebe Birliği gerekli malzemeyi temin için bir komite kurdu

İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği idare heyeti dün toplanarak, Amerikadaki gençlerimizin Türkiyeyi Amerikada tanıtabilecek dergi, kitab, film, plâk vesaire taleblerinin nasıl karşılanabileceğini görüşmüştür. Bilindiği gibi Kaliforniyada tahsilde bulunan talebelerimiz, Üniversite Talebe Birliğine gönderdikleri bir mektubda Amerikada Türkiyenin hiç tanınmadığından şikâyet etmişler, memleketimizi tanıtmak maksadile bir cemiyet kurduklarını bildirmişler ve bu iş için gerekli malzemenin teminini rica etmişler.

Üniversite Talebe Birliği, temsil ettiği yüksek tahsil gençliği için, bu malzemeyi tedarik etmenin bir vazife olduğunu düşünerek Vedad Refioğlunun başkanlığında bir komitenin kurulmasını kararlaştırmış ve gerekli parayı komite emrine vermiştir. Komite, bu malzemenin derhal tedariki için resmî makamlara ve hususî şahıslara başvuracak, gerek hibe suretile, gerek bedeli mukabilinde tedarik edilecek kitab, dergi, film ve plâğı Amerikaya gönderecektir.

19 Mayıs Bayramı

Vilâyetçe hazırlanan 19 Mayıs Gençlik bayramını kutlama töreni programı hazırlanmıştır. Törenden evvel İnönü stadının açış töreninin yapılması da muhtemeldir. Hummalı bir faaliyetle stadın ikmaline çalışılmaktadır. Bu münasebetle Vali bir nutuk söyleyecektir. Şehrimizde bulundukları takdirde Cumhur Reisi İsmet İnönü de kendi namlarına izafe edilen bu güzel stadın açılış törenine davet edilecektir. Bu defaki törene Deniz Harb Okulu ve Deniz Lisesi kendi bandolarile birlikte iştirak edeceklerdir. Törene gelecekler için biletler hazırlanmaktadır. İnönü stadı büyük olduğundan buraya daha fazla davetli gelebilecektir.

Kasabların şikâyetine Belediye ne diyor?

Perakendeci kasabların Başbakanlığa müracaatle İstanbul Belediyesinden şikâyet ettiklerini dünkü nüshamızda yazmıştık. Bu şikâyetin sebebini Belediyeden sorduk; bize şu cevab verildi:

«— Perakendeci kasablar Belediyeye müracaatle kendilerine verilen kiloda 18 kuruş kâr haddinin arttırılmasını ve nakliye ücretinin toptancılar tarafından ödenmesini istemişlerdir. Kendilerine verdiğimiz cevabda kâr haddinin artırılamıyacağını, nakliye ücretini kim verirse versin bunun kâr haddinin içine dahil bulunduğunu kendilerine tebliğ ettik. Belki şikâyetleri bundan ileri gelmiştir.»

Faziletli bir Türk çocuğu

Belediye Beyazıd tahsil şubesi memurlarından Faik Atasağonun oğlu on yaşında Erol Atasağon evvelki gün Beyazıd kulesi dibinde bir para çantası bulmuş ve içinde yüz liraya yakın para ile bazı kâğıdlar buluman bu çantanın Amerikalı misafirlere ait olduğunu görerek götürüp ilgililere teslim etmiştir. Fazilet ve yüksek ahlâk sahibi bu küçük çocuğu ve ailesini tebrik ederiz.

Anadolu yakasında yapılacak su bendi

Sular İdaresinin Elmalıda yaptıracağı ikinci bend için yapılan sondajlar iyi netice vermediğinden Ankaradan gelen jeologun göstereceği başka bir mahalde ikinci bir sondaj daha yapılacak; olmazsa Ağva deresinden istifade cihetine gidilecektir.

İlkokul talebeleri için açılacak kamplar

Millî Eğitim Müdürlüğü bu yıl da ilkokul öğrencileri için muhtelif yerlerde kamplar açacaktır. Doktor raporile bünyesi zayıf olduğu tesbit edilen çocuklarla, sağlam bünyeli çocuklar ayrı ayrı yerlerde kamp yapacaklardır.

Plâjların kontrolu

Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürü Dr. Faik

Niyazi Berkes de vardı. Sabahaddin Âliden bu haberin doğru olup olmadığını sordum. Bana, Vekilin telefon ettiğini, kendisini vekâlet emrine almanın bir zaruret olduğunu, tercümelerle bu zararı telâfi edebileceğini söylediğini bildirdi. Bu hâdiseden bir kaç gün evvel veya sonra da «Yurd ve Dünya» mecmuasının neşredilmemesi hakkında Bakanın bu mecmua ilgililerile görüştüğünü ve bu yüzden doğacak maddî zararı karşılıyacağını gene Sabahaddin Âliden duydum. Malûm bir komünist olan Nazım Hikmet de Hasan Âlinin himayesi altındaydı. Nazım Hikmet Çankırı hapisanesinde mahkûm iken Konservatuar opera tercümeleri yaptırmaktaydı. Bu tercümelerde müzisyenlerle beraber türkçeye vâkıf şahıslar da vazifelendirileceklerdi. Adını şimdi hatırlıyamadığım, ancak 940 yılından sonra tercüme ettirildiğini bildiğim bir opera tercümesi işi, Hasan Ferid Alnara verilmiş ve o da defalarca Çankırıya giderek Nazım Hikmetin rey ve fikrine müracaat etmiştir. Nazım Hikmet mahkûm olduğu için tercüme ücreti yalnız Ferid Alnara verilmiş, o da onun hissesini ayırmıştır. Bunları bana bizzat Ferid Alnar anlattı.

Yargıc şahide sordu:

— Peki bu işi Nazım Hikmete kim vermiş?.

— Ferid Alnar böyle bir salâhiyete sahib değildir. Bu işleri doğrudan doğruya Bakan yapar. Ferid Alnar, böyle tehlikeli bir iştiraki başlıbaşına yapamazdı.

— 23 milliyetçi gencin işkenceye uğradıkları ve bunda Hasan Âli Yücelin bir rolü olup olmadığı iddiası etrafında ne biliyorsunuz?.

— Komünistlerin uğradıkları hücumlara karşı Hasan Âlinin komünistleri himaye edip etmediğini, 23 milliyetçi gencin işkencelere uğramasına ne gibi bir telkinde bulunduğunu bilmiyorum.

Bu sırada Kenan Öner söz alarak şahide, Sabahaddin Âlinin, Nihal Adsız aleyhine açtığı dava dolayısile Hasan Ali Yücelden direktif alıp almadığını bilip bilmediğinin sorulmasını istedi. Şahid dedi ki:

— Evet... Sabahaddin Âli bana «Eğer Hasan Ali ile Falih Rıfkı ısrar etmeselerdi Nihal hakkında dava açmıyacaktım» dedi.

Kenan Öner tekrar söz aldı ve şahide şu suali sordurttu:

— Hasan Âli, gencler hakkında takibata girişilirken polislerle birlikte tetkikler yapmış mıdır, ve bu hâdisenin bir ırkçılık ve turancılık cereyanı almasında amil olmuş mudur?

— İlk tahkikat başladığı zaman Ankarada Vilâyet konağında ayrı ayrı hücrelerde mevkuf bulunuyorduk. Bu sırada Hasan Ali Yücel, sık sık Vilâyete geliyordu. Burada mevkufiyetimiz devam ederken ziyarete gelen arkadaşlarımdan Ahmed ve Hikmet Tanyudan Hasan Âlinin oraya geldiğini duymuştum.

Kenan Öner bu şahide şu suali de tevcih etti:

— Bu şahid, ırkçılar hâdisesinde işkenceye uğramış bir sanıktı. Cereyan eden muhakemesi sırasında bir müdafaaname vermiş, bunda kendilerine yapılan muameleleri ve Hasan Âli Yücelin rollerini izah etmişti. Kendisi tarafından kaleme alınan bu lâyihayı bir hakikat olarak kabul eder mi?.

Şahid şu mukabelede bulundu:

— Bu müdafaaname harfi harfine doğrudur.

Sanık Kenan Öner, şahid Orhan Şaikin hâdiseleri apaçık ortaya atmaktan kaçındığını ve bu olayların tarihî birer vaka olduklarından hakikati söylemesi lâzım geldiğini söyliyerek yargıca:

— Sorun bu şahide, demiştir. Hasan Ali Yücel Samsun lisesinde milliyetçilik aleyhinde propaganda yapmış mıdır ve aynı şeyleri memleketin diğer bucaklarında ve mekteblerde tekrarlamış mıdır?

diği bildirilmişti. Bu mecmua Hasan Âlinin Bakanlığı zamanında Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinden ayrılan tahsisatla mubayaa edilmiş, ve okutturulmak üzere mekteblere dağıtılmıştır. Yakın zamana kadar Millî Eğitim Bakanlığı Neşriyat müdürlüğünü yapan Adnan Cahid Ötügen, bunların tamamını mekteblere göndermemiş, depoya saklamıştır. Bunu da Ankarada çıkan «Bayrak» gazetesinde okudum.

Şahid bundan sonra Sabahaddin Âlinin beş yıllık bir Muallim mektebi mezunu olmasına ve Cumhuriyet hükûmetlerinin iki başkanına da hakaret suçundan 14 ay hapse mahkûm edilmiş bulunmasına rağmen Hasan Âli Yücel tarafından Konservatuar ve yüksek bir okula öğretmen olarak tayin edildiğini, komünistlikten mahkûm olan bir çok öğretmen ve profesörleri kültür müesseselerinin başına getirdiğini bunların isimlerini sayarak söylemiş, Bakanlığın milliyetçi öğretmenleri şu veya bu sebeble vazifeleri başından bilâsebeb uzaklaştırdığını iddia ederek şunları ilâve etmiştir:

— 400 kadar klasik eser tercümesi yapılmış ve bunlardan mühim bir kısmı komünistlikle melûf kimselere yaptırılmıştır.

Yargıç sordu:

— Milliyetçi genclere yapıldığı iddia olunan işkencede Hasan Âli Yücelin bir rolü var mıdır?

— 944 yılında komünistler aleyhine yapılan nümayiş yüzünden üç yüz genc polis tarafından yakalanmıştı. Bunların ifadesi alınırken Hasan Âli Yücelle Falih Rıfkının polis dairesine giderek genclere sual sorduklarını, bizzat sorguya çektiklerini, hattâ tehdid ettiklerini duydum. Bir gün Orhan Şaiki Ankaradaki evinde ziyaret etmiştim. Riyaseticumhur eski başyaveri merhum Celâlle telefonla konuşuyorlardı. Celâl Bey merhum ikide bir:

— Mel'unlar.. diye bir tâbir kullanıyordu.

— Başyaver kimi kasdediyordu bu sözlerile?

— Herhalde Hasan Âli ile Falih Rıfkıyı.... Hattâ, biz nezaret altında iken kapımızın önünde nöbet bekliyen polisler bile bütün bu işlerin Hasan Âli Yücelin başının altından çıktığını söylüyorlardı.

— Samsun hâdisesi hakkında malûmatınız var mı?

— Evet efendim. Hasan Âli Yücel, Samsuna gitmiş, oradaki lisede mual - limleri toplamış, onlara milliyetçilik aleyhtarı fikirlerini açmış.. İşte bu sırada ismini hatırlıyamadığım bir felsefe öğretmenile aralarında sert bir münakaşa başlamış, ve bu öğretmen Hasan Âlinin yüzüne karşı:

«— Sen, bir komünistsin!!.. diye haykırmış..»

Diğer şahidlerin ifadeleri

Nihal Adsızın şehadetinden sonra yargıç, bazı ifadeleri telif etmek için Orhan Şaikle ikisini yüzleştirdi. Müteakiben Ismet Rasin Tümtürk, Mehmed Külâhlı ve Ahmed Elez adlarında 3 şahid dinlendi. Bunlardan Ahmed Elez, Ankara Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinde asistanken, ırkçılık ve Turancılık yaptığı iddiasile tevkif olunduğunu ve bu sebeble vazifesine son verildiğini söyledikten sonra demiştir ki:

«— Tevkif edilip İstanbula geldiğim zaman o vakitki Örfî İdare Komutanının başkanlığında bir tahkik heyeti tarafından sorguya çekildim. Bu işlerde hiç bir rolüm olmadığını uzunuzadıya izah ederek Millî Eğitim Bakanının yüzünden bu hallerin başıma geldiğini söyledim. O sırada Örfî İdare Komutanı dayanamadı «Bu çocuk, Hasan Âlinin hışmına uğramış..» dedi.

İstinabe şahidlerinin ifadeleri böylece tesbit edildikten sonra yargıç, zabıtların Ankara asliye ceza mahkemesine gönderilmesi kararile duruşmayı tatil etti.

Müzik dünyasının ölmez yaratıcısı «GEORGE GERSHWİN» in hayatından alınan eşsiz film

Bugün AR Sinemasında

MAVİ RAPSODİ

JOAN LESLİE — ROBERT ALDA'nın

bir harika olan ölmez eserleri.

gi, film ve plâğı Amerikaya gönderecektir.

19 Mayıs Bayramı

Vilâyetçe hazırlanan 19 Mayıs Gençlik bayramını kutlama töreni programı hazırlanmıştır. Törenden evvel İnönü stadının açış töreninin yapılması da muhtemeldir. Hummalı bir faaliyetle stadın ikmaline çalışılmaktadır. Bu münasebetle Vali bir nutuk söyleyecektir. Şehrimizde bulundukları takdirde Cumhur Reisi İsmet İnönü de kendi namlarına izafe edilen bu güzel stadın açılış törenine davet edilecektir. Bu defaki törene Deniz Harb Okulu ve Deniz Lisesi kendi bandolarile birlikte iştirak edeceklerdir. Törene gelecekler için biletler hazırlanmaktadır. İnönü stadı büyük olduğundan buraya daha fazla davetli gelebilecektir.

Kasabların şikâyetine Belediye ne diyor?

Perakendeci kasabların Başbakanlığa müracaatle İstanbul Belediyesinden şikâyet ettiklerini dünkü nüshamızda yazmıştık. Bu şikâyetin sebebini Belediyeden sorduk; bize şu cevab verildi:

«— Perakendeci kasablar Belediyeye müracaatle kendilerine verilen kiloda 13 kuruş kâr haddinin arttırılmasını ve nakliye ücretinin toptancılar tarafından ödenmesini istemişlerdir. Kendilerine verdiğimiz cevabda kâr haddinin artırılamıyacağını, nakliye ücretini kim verirse versin bunun kâr haddinin içine dahil bulunduğunu kendilerine tebliğ ettik. Belki şikâyetleri bundan ileri gelmiştir.»

Faziletli bir Türk çocuğu

Belediye Beyazıd tahsil şubesi memurlarından Faik Atasağonun oğlu on yaşında Erol Atasağon evvelki gün Beyazıd kulesi dibinde bir para çantası bulmuş ve içinde yüz liraya yakın para ile bazı kâğıdlar bulunan bu çantanın Amerikalı misafirlere aid olduğunu görerek götürüp ilgililere teslim etmiştir. Fazilet ve yüksek ahlâk sahibi bu küçük çocuğu ve ailesini tebrik ederiz.

Anadolu yakasında yapılacak su bendi

Sular İdaresinin Elmalıda yaptıracağı ikinci bend için yapılan sondajlar iyi netice vermediğinden Ankaradan gelen jeoloğun göstereceği başka bir mahalde ikinci bir sondaj daha yapılacak; olmazsa Ağva deresinden istifade cihetine gidilecektir.

İlkokul talebeleri için açılacak kamplar

Millî Eğitim Müdürlüğü bu yıl da ilkokul öğrencileri için muhtelif yerlerde kamplar açacaktır. Doktor raporile bünyesi zayıf olduğu tesbit edilen çocuklarla, sağlam bünyeli çocuklar ayrı ayrı yerlerde kamp yapacaklardır.

Plâjların kontrolu

Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürü Dr. Faik Yargıcı dünden itibaren deniz hamamlarını ve plâjları kontrola başlamıştır.

Kiracılar birbirine girdi

Kasımpaşa caddesinde 41 numaralı evde oturan Şeref, Ali, Kâmil, Halil, Kâzım ve Arif adında 6 kişi beraber oturdukları evin odalarını paylaşamamak yüzünden kavgaya tutuşmuşlardır.

Kavgacılar taşla ve ellerine geçirdikleri kap kaçak gibi şeylerle birbirlerini yaralamışlardır. Bunlardan Arifin yarası ağırdır.

Gene kadın yüzünden

Edirnekapıda, Neslişah Sultan mahallesinin Çınarlı sokağında 35 numaralı evde oturan Ahmed Koç ile Bedri Küçükkoç adında iki arkadaş Bayrampaşa civarında içkili bir kır gazinosunda otururlarken kadın meselesi yüzünden kavgaya tutuşmuşlar, kavga sonunda iki arkadaş bıçaklarını çekerek birbirlerini ağır surette yaralamışlardır.

Fransız tiyatro sanatkârları şerefine büyük bir suvare tertib ediliyor

10 mayıs cumartesi akşamı Taksim Belediye Gazinosunda şehrimizde bulunan Fransız Komedi artistleri şerefine Şehir Tiyatromuz artistlerinin de iştirak edeceği ve sabaha kadar devam edecek büyük bir suvare tertib edilmiştir.

Suvareye misafir artistler Parisin en meşhur terzilerinin yarattığı zengin tuvaletlerile iştirak edecekler ve bazı gösteriler yapacaklardır.

Bu suvareye arzu edenler önceden masalarını ayırtmak suretile iştirak edebileceklerdir, ve herkes gece elbisesi giyecektir.

Edebiyat çayı

Edebiyat Fakültesinin senelik çayı 10 mayıs cumartesi günü zengin bir programla Taksim Belediye Gazinosunda verilecektir. Hava müsaid olduğu takdirde, toplantı yazlık kısımda yapılacaktır.

Edebiyat gün ve gecesi

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Mezunları Cemiyeti tarafından 8 mayıs perşembe günü verilecek olan Eski Edebiyat Gün ve Gecesi Şehir Tiyatrosunda Fransız heyetinin temsilleri yüzünden teknik sebeblerle 15 mayıs 1947 perşembe gün ve gecesine bırakılmıştır.

Konferans

Ord. Prof. Ali Fuad Başgil, yarın saat 18,30 da Eminönü Halkevinde «Hasta gözile hekim» mevzulu bir konferans verecektir.

Eski milletvekillerinden Tahsin Hüdaioğlu öldü

Meşrutiyet ve Cumhuriyet devirleri milletvekillerinden, Maraşın tanınmış çiftçilerinden ve eski İstiklâl mahkemesi reislerinden Tahsin Hüdaioğlunun dün Maraşta vefat ettiği teessürle haber alınmıştır. Merhuma Tanrıdan mağfiret ve kederli ailesine başsağlığı dileriz.

riyet

usu: İstanbul No. 246
4299. Matbaa: 24290.

Perşembe 8 Mayıs 1947

GENERAL ELECTRIC
Türkiye Umumi Acentası:
KOÇ TİCARET T. A. Ş.
(İstanbul - Ankara - Eskişehir)

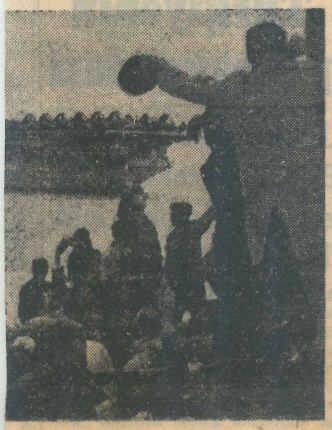

Dost filo dün gitti

Amerikalı misafirlerimiz limandan ayrılırlarken şehri selâmladılar. Kalabalık bir halk kütlesi de gemileri, Yeşilköy açıklarına kadar tezahüratla teşyi etti, dost Amiralin demeci

Beş gündenberi misafirimiz bulunan dost Amerikan filosu dün sabah, İstanbul halkının candan tezahüratı arasında limanımızdan ayrılmıştır.

Saat tam 9 da, evvelâ Dayton kruvazörü, onu takiben Purdy ve Bristol muhribleri, kısa birer manevrayı müteakıb Üsküdar önünden geçerek şehri selâmlamışlar ve limandan çıkmışlardır. Uçak gemisi Leyte, saat 9,30 da hafif yolla limanı terketmiştir.

İstanbul halkı, sevimli misafirlerini Denizyollarının tahsis ettiği Kalamış, Ülev ve Heybeliada vapurlarile Yeşilköy açıklarına kadar uğurlamıştır. Vapurlardaki halk, hep bir ağızdan «Dağ başını duman almış» şarkısını söylemiş, Amerikan gemilerinden buna el sallamalar ve hoparlörlerle yayınlanan «Hoşça kalınız, çok teşekkür ederiz» cümlelerile mukabele edilmiştir.

Denizyollarının tahsis ettiği vapurlara binemiyenler, dost filonun hareketini sahillere birikerek alâkayla seyretmişler ve misafirleri uğurlamışlardır.

Amiral Bieri'nin ayrılırken basına verdiği demeç

İstanbul 7 (a.a.) — Birleşik Amerika Akdeniz kuvvetleri komutanı Visamiral

— *Arkası Sa. 3, Sü. 3 te* —

Yardım projesi

Temsilciler Meclisinde dün de münakaşalar ve tartışmalar oldu

«Tasarıyı ezici bir ekseriyetle kabul edelim»

«Birleşmiş Milletlerin kalbine bir bıçak saplandı ise bunu batıran Rusyadır»

Washington 7 (A.P.) — Birleşik Amerika Temsilciler meclisi bugün de Başkan Truman'ın 400 milyon dolarlık Yunan - Türk yardım programının müzakeresine devam etmiştir. Meclisin bugünkü oturumunda bir çok tartışmalar cereyan etmiş ve birbirlerile çarpışan muhtelif kanaatler dinlenilmiştir.

Ohio mebusu, cumhuriyetçi Bender, tasarının Amerikayı yeni bir harbe sürüklemeğe matuf bulunduğunu ileri sürmüş ve buna mukabil Teksas temsilcisi demokrat Lindon Johnson, programı müdafaa ederek, bunun barışı sağlamak için «hesablanmış bir tehlikeyi» gözönünde tuttuğunu anlatmıştır.

Johnson, Amerikalıların bir prensipi

— *Arkası Sa. 3, Sü. 2 de* —

Kira kanununda değişiklikler

Yeni kanun teklifi, geçici bir komisyonda görüşülecek

Ankara 7 (Telefonla) — Millî korunma kanununun kiralara dair maddesinde yapılması istenen değişikliklere dair kanun teklifi, muhtelit komisyonlara havale edilmişti.

Filistin davası

Birleşmiş Milletler Asamblesi dünkü toplantısında Arab heyetinin de siyasî komitede dinlenmesine karar verdi

Filistin Arab komitesinin siyasî komisyonda dinlenmesi hakkındaki teklif, 5 muhalif reye karşı 28 reyle kabul edildi

Irakın Birleşmiş Milletlere gönderdiği murahhası Hariciye Nazırı Fazıl Cemali Bey Arab murahhaslarile New-York'ta konuşuyor

New-York 7 (R.) — Birleşmiş Milletlerin siyasi komitesi bugün toplanarak Filistin meselesini tahkik için bir komisyon teşkiline karar vermiştir. Amerika murahhası, komisyonun yedi devletten teşekkül etmesi lehinde söz söylemiş ve bu komisyona büyük devletlerin iştirak etmemesini istiyerek Kanada, Çekoslovakya, İran, Holanda, Peru, İsveç, Uruguay devletlerinden kurulmasını teklif etmiş ve tahkik heyetinin tarafsız devletlerden olmasını istediğini belirtmiştir.

İngiltere murahhası Cadogan, Amerikanın Arab komitesinin siyasi komisyon tarafından dinlenmesini istemiş, komisyon bu teklifi beş muhalife karşı 28 reyle kabul etmiştir.

Arab sözcüleri bunu bir hatanın tamiri olarak kabul etmektedir.

Son dakika

New-York 7 (B.B.C. nin muhabiri bildiriyor) — Birleşmiş Milletler asamblesi bugün toplanarak Filistin Arab heyetinin de tıpkı Yahudi ajanlığı gibi siyasi komite tarafından dinlenmesine

«Tasarıyı ezici bir ekseriyetle kabul edelim»

«Birleşmiş Milletlerin kalbine bir bıçak saplandı ise bunu batıran Rusyadır»

Washington 7 (A.P.) — Birleşik Amerika Temsilciler meclisi bugün de Başkan Truman'ın 400 milyon dolarlık Yunan - Türk yardım programının müzakeresine devam etmiştir. Meclisin bugünkü oturumunda bir çok tartışmalar cereyan etmiş ve birbirlerile çarpışan muhtelif kanaatler dinlenilmiştir.

Ohio mebusu, cumhuriyetçi Bender, tasarının Amerikayı yeni bir harbe sürüklemeğe matuf bulunduğunu ileri sürmüş ve buna mukabil Teksas temsilcisi demokrat Lindon Johnson, programı müdafaa ederek, bunun barışı sağlamak için «hesablanmış bir tehlikeyi» gözönünde tuttuğunu anlatmıştır.

Johnson, Amerikalıların bir prensipi

— Arkası Sa. 3, Sü. 2 de —

Kira kanununda değişiklikler

Yeni kanun teklifi, geçici bir komisyonda görüşülecek

Ankara 7 (Telefonla) — Milli korunma kanununun kiralara dair maddesinde yapılması istenen değişikliklere dair kanun teklifi, muhtelit komisyonlara havale edilmişti.

Ticaret komisyonu, milli korunmada yapılan değişikliklerin daima geçici komisyonlarda görüşülmüş olduğunu, diğer taraftan bu değişikliklerin âcil ihtiyacları karşılıyacağını ileri sürerek geçici bir komisyonda görüşülmesini uygun görmüştür.

Ticaret komisyonunun bu tezkeresi, bugünkü Mecliste okunarak kanun teklifinin geçici bir komisyonda görüşülmesi kabul edildi.

Birleşmiş Milletler Asamblesi dünkü toplantısında Arab heyetinin de siyasî komitede dinlenmesine karar verdi

Filistin Arab komitesinin siyasî komisyonda dinlenmesi hakkındaki teklif, 5 muhalif reye karşı 28 reyle kabul edildi

Irakın Birleşmiş Milletlere gönderdiği murahhası Hariciye Nazırı Fazıl Cemali Bey Arab murahhaslarile New-York'ta konuşuyor

New-York 7 (R.) — Birleşmiş Milletlerin siyasi komitesi bugün toplanarak Filistin meselesini tahkik için bir komisyon teşkiline karar vermiştir. Amerika murahhası, komisyonun yedi devletten teşekkül etmesi lehinde söz söylemiş ve bu komisyona büyük devletlerin iştirak etmemesini istiyerek Kanada, Çekoslovakya, İran, Holanda, Peru, İsveç, Uruguay devletlerinden kurulmasını teklif etmiş ve tahkik heyetinin tarafsız devletlerden olmasını istediğini belirtmiştir.

İngiltere murahhası Cadogan, Amerikan murahhasını desteklemiştir. Arjantin murahhası 11 üyeden müteşekkil bir heyet teşkilini istiyerek beş büyüklerin, üç Amerika Latin devletinin, bir Arab memleketinin ve coğrafi durumları dolayısile seçilecek iki memleketin bu komisyona dahil olması lâzım geldiğini söylemiştir.

Hindistan murahhası Asaf Ali, Birleşmiş Milletler genel kurulunun derhal olağanüstü bir toplantı yaparak Filistin Arab komitesinin siyasi komisyon tarafından dinlenmesini istemiş, komisyon bu teklifi beş muhalife karşı 28 reyle kabul etmiştir.

Arab sözcüleri bunu bir hatanın tamiri olarak kabul etmektedir.

Son dakika

New-York 7 (B.B.C. nin muhabiri bildiriyor) — Birleşmiş Milletler asamblesi bugün toplanarak Filistin Arab heyetinin de tıpkı Yahudi ajanlığı gibi siyasî komite tarafından dinlenmesine karar vermiştir. Rey alındığı zaman bir tek muhalife karşı 39 lehte rey vermiş ve 11 devlet rey vermekten istinkâf etmiştir. Rusya istinkâf edenler arasındaydı.

General Marshall da bugün Amerikanın Filistin meselesi hakkında Başkan Truman'ın geçen seneki demecine bağlı olduğunu söylemekle beraber, Birleşmiş Milletlerin çalışmaları üzerinde tesir etmek istemediğini anlatmıştır.

Eski Millî Eğitim Bakanı komünistleri korumuş mu?

Hasan Âli Yücel tarafından Kenan Öner aleyhine açılan hakaret davasında, sanığın gösterdiği müdafaa şahidleri dün şehrimizde dinlendiler ve dikkate değer şehadette bulundular

Eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel tarafından Kenan Öner aleyhine açılan ve Ankara 3 üncü asliye ceza mahkemesinde görülmekte olan hakaret davasının geçen oturumunda istinabe yolile ifadelerinin alınmalarına karar verilen şehrimizdeki şahidler dün saat 14,30 da İstanbul 7 nci asliye ceza mahkemesinde dinlenmişlerdir.

Dünkü celsede Kenan Öner, Yeni Sabah gazetesi sahibi Cemaleddin Saracoğlu ve avukatı Mahmud Even hazır bulunmuşlardır. Şahidlerden ilk olarak salona, eski Ankara Konservatuarı müdürü Orhan Şaik alınmıştır. Hâlâ Galatasaray lisesi edebiyat öğretmeni olduğunu söyliyen bu şahide Ankara asliye 3 üncü ceza mahkemesinden gönderilen talimat okunmuş, ve müteakiben yargıç Ismail Hakkı tarafından kendisine şu sual tevcih olunmuştur:

— Arkası Sa. 2, Sü. 1 de —

Dünkü duruşmada şahidler dinlenirken

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 06-79/26

18. V. 1947
TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/27

istendi, Atinada affı

Üniversitede softa var mı?

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi kadrosunun Mecliste Millî Eğitim Komisyonu tarafından reddedilmesi bazı başyazarlarımızı fena halde sinirlendirdi. Bunlar, tek cephe halinde taarruza geçerek komisyon kararının aleyhinde hüküm yürütüyor, olur olmaz sebeblerle Üniversiteye dışarıdan karışılırsa memlekette fikir hürriyetinin korunamıyacağını söylüyorlar.

Hâdisede tuhaf bulduğumuz bir nokta, fakülte kadrosunu geri çeviren Millî Eğitim Komisyonu üyelerinden çoğu ile bu karar aleyhine cephe kuran başyazarların hep Cumhuriyet Halk Partisine bağlı saylavlar olmalarıdır. Millî Eğitim Komisyonundaki Halk Partili üyeler Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin öğretim kadrosunu ittifakla mı reddetmişlerdir? bilmiyoruz. Fakat bu red hâdisesine karşı cephe kuran Halk Partili başyazarlar fikirlerinde hemen de müttefik gibidirler. Aynı partinin safları arasında göze çarpan bu tezada dikkat etmeden geçemedik.

Bize sorulacak olursa, bu hususta bir hükme varabilmek için, ilkönce Millî Eğitim Komisyonunun kadroda kimlere ve ne maksadla itiraz ettiğini bilmek isterdik. Ankara Üniversitesinde vazife gören profesörlerden hemen hiçbirini iyi tanımamaktayız. Son yıllarda etrafında birçok dedikodular dolaşan bu Üniversitede, öyle bazılarının iddia ettiği gibi, Moskovaya bağlı kızıl sarıklı hocalar var mıdır? Varsa bunlar kimlerdir ve böyle oldukları nereden anlaşılmaktadır? Sonra, Meclisteki Millî Eğitim Komisyonu bir yüksek öğretim müessesemizin kadrosuna itiraz edebilmek için, kendini, o kadroyu hazırlıyan muhtar Üniversite heyetinden daha mı salâhiyetli görmektedir? Yoksa Ankara Üniversitesinin kendi kendini kontrol edemiyecek kadar zayıf bir bünyeye mi malik olduğuna inanmaktadır?

Cevabını yalnızbaşımıza bulamadığımız bu nokta bir tarafa, bilgi ve düşünce hürriyetinin gelişmesi bakımından ciddi bir mesele ile karşı karşıya bulunduğumuza şüphe yoktur. Hepimiz biliriz ki ilmin vatanı olmadığı gibi, politikası da yoktur. Hakikati, sırf hakikat aşkına arayan bir adam, kendini her türlü sosyal takıntılardan uzak tutmak zorundadır. Cemiyetimizin ve devrimizin bir uzvu olarak vakıâ hepimiz bazı inanclara bağlanıyor, bazılarını da yadırgıyo-

NADİR NADİ

— Arkası Sa. 3, Sü. 4 te —

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/27

CUMHURİYET

Üniversitede softa var mı?

— Başmakaleden devam —

ruzdur. Bilhassa mevzuu insan toplulukları olan bilim kollarında bu inanclardan sıyrılmak çok güçtür. Fakat ilim yapmanın da kolay bir şey olmadığını kabul etmek ve bu yolda çalışacaksak kafamızı önceden edinilmiş kanaatlerden temizlemek de doğru bir harekettir.

Ortaçağdaki geriliğin başlıca sebebi, ilimle imanın beraber yürütülmesi idi. Dar çerçeveli dogmatik bir ruh bütün dünyayı kaplamıştı. Bütün hâdiseler mukaddes yazılara göre izah ediliyordu. Hürriyetin ilk şartı olan şüpheye Ortaçağda yer yoktu. Tanrı yazılarına körükörüne inanmaya mecburdunuz. Kitabda yeri olmadığı ileri sürülerek, dünyanın döndüğünü iddia eden Galilee'nin yere diz çöktürülüp nasıl tövbeye zorlandığını çocukluğumuzda okumuşuzdur.

Ne yazık ki Renaissance'tanberi parlak bir inkişafa kavuşan ilim ve düşünce hürriyeti Yirminci asrın ortalarına doğru yer yer kara bulutlarla örtüldü. Tıpkı Ortaçağın kilisesi gibi zamanımızın totaliter devletleri de ilimle imanı birleştirmeğe kalkıştılar. Almanyada bütün sosyal hakikatler ırkçılık nazariyesile aydınlatılmak istendi. Devlet, Üniversitelere direktifler verdi, ilim adamları birer politikacı seviyesine indirildi. İnmek istemiyenler kadro dışı edildi. Sovyet Rusyaya da otuz yıldanberi aynı zihniyet hâkimdir. Marksizme uymıyan fikirler orada yasaktır. Bir Sovyet profesörü, meselâ Pareto sosyolojisinden, yahud Walrace ekonomisinden bahsetmek şöyle dursun, bunları okuyamaz bile. Nasıl eskiden Mukaddes Kitaba aykırı düşünen insanlar kâfir sayılıyor idiyse, bugün de Rusyada tarihî maddeciliğe uymıyacak bir fikir ileri süren bir kimse derhal aforoz ediliyor ve çok defa da fırını boyluyor. Tıpkı Ortaçağın autodafeleri gibi...

Bugün bizim için mühim olan, ilim yuvalarımızı böyle geri bir duruma düşmekten kurtarmaktır. Şu veya bu nazariyeyi okutmamak diye bir prensip kararına varmak Atatürk Türkiyesine yakışır bir hareket sayılamaz. Böyle bir yol tuttuğumuz takdirde giderek dünkü Almanyaya ve bugünkü Rusyaya benzememiz mukaddderdir. Kürsüde Moskova ağzı ile konuşan bir profesör ya satılmıştır, yahud da kızıl sarıklı bir softadır. Bu gibiler zaten Üniversitelerimiz tarafından kapıdışarı edilmek gerekir. Yüksek öğretim müesseselerimizde vazife gören ilim heyetimizin, oraya lâyık olmıyan bu gibi elemanları bulup meydana çıkarmakta bir güçlüğe uğrıyabileceğini düşünmek bile istemeyiz.

NADİR NADİ

Polissiz telefonlu kulübeler

Ankara 17 (Telefonla) — Ankarada ... olarak Sağlık Bakanlığında ... telefonlu kulübelerin ...

15. Ö. 1943 • Yeni Sabah

Hasan-Âli Yücel

K. Öner dâvası

İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 026-79/28

Dünkü oturumda Kenan Öner'in ileri geri konuşması karşısında yargıç, adalete siyaset karıştırmamasını kendisine ihtar etti

Dün saat 9.30 da şehrimiz Üçüncü Asliye Ceza Mahkemesinde eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel gazete sütunlarında hakarette bulunmaktan sanık Kenan Öner ile Yeni Sabah gazetesi sahibi Cemalettin Saracoğlu'nun duruşmasına devam edilmiştir.

★ *Sonu 8 inci Sa. 3 üncü sütunda*

Cinayet salgını karşısında polis bıçakları to

TBMM İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/28

Hasan Âli Yücel K. Öner dâvası

★ *Başı 1 inci Sayfada*

Dünkü oturumda da yargıç gene Saffet Ünan'dı. C. Savcılığı yerini de savcı yardımcılarından Abdullah Pulat Gözübüyük işgal ediyordu. Dâvacı Hasan Âli Yücel'in avukatı Prof. Bülent Nuri Esen, sanık Kenan Öner ve sanık Cemalettin Saracoğlu'nun avukatı Mahmut Even den oturum açıldığı zaman hazır bulunuyorlardı.

Yargıç oturumu açar açmaz önce tanık Nurullah Ataç'ın dinlenmesine karar vermiş fakat Nurullah Ataç'ın o dakikada hazır bulunmadığı görülünce, sanık Kenan Öner'in mahkemeye vermiş olduğu 70 sayfalık dilekçesinin 37 ve 38 inci sayfalarındaki hususların tespit edilmiş olduğunu, gönderilen köy enstitüsü dergilerinin 4 üncü sayısının 589 uncu sayfasındaki (Demokrasi ve sosyalizm) başlıklı yazının okunacağını söylemiş ve adı geçen yazıyı okutmuştur.

Bu yazının okunması bitince, tanık Nurullah Ataç'ın geldiği anlaşılmış ve kendisinin derhal ifadesine başvurulmuştur.

Nurullah Ataç yargıcın çeşitli sorularına ezcümle şu cevapları vermiştir:

"— 1898 de İstanbul'da doğdum. Şimdi Ankara Atatürk Lisesinde öğretmenim. Saracoğlu Mahallesinde 7-9 numarada oturuyorum. Hasan Âli Yücel ile Cemalettin Saracoğlu'yu tanırım. Tanıklığımı doğru yapacağıma yemin ederim."

Tanık ifadesine devam ederken Kenan Öner, tanığın hangi lisanları bildiğinin kendisinden sorulmasını yargıçtan istemiş ve Nurullah Ataç "Türkçe ve Fransızca bilirim. İngilizceyi az bilirim" cevabını vermiştir.

Bundan sonra yargıç, tanığa, C. Savcılığına gelerek Orhan Şaik Gökyay ile Sabahattin Ali arasında geçen bir konuşmada hazır bulunduğunu söylediğini ve bundan ötürü tanıklık edeceğini, binaenaleyh bildiklerini söylemesini istemiştir.

Nurullah Ataç bu soruyu şöyle cevaplandırmıştır:

"— Sabahattin Ali'nın vekâlet emrine alındığını işitince evine gittim. Orhan Şaik de orada idi. Konuşma arasında Sabahattin Ali'nın şu mânada sözler söylediğini hâlâ hatırlıyorum: "Vekâlet emrine alınmam üzerine Bakana derhal telefon ettim. Çoluk çocuk sahibi olduğumu, bu durum karşısında ne yapacağımı söyledim. Bakan, tercüme yaparak geçinirsin, dedi" işte Sabahattin Ali bu şekilde konuştu. Yoksa gazetelerin yazdığı ve iddia edildiği gibi Bakanın kendisine "sana tercümeler yaptıracağım geçinirsin" şeklinde bir şey anlatmadı."

Bundan sonra Kenan Öner söz alarak şöyle demiştir:

"— Hasan Âli Yücel Nurullah Ataç'a Yunanca ve Lâtince klâsiklerden ve bunlara zammeten eserler tercüme ettirmek suretiyle kendisine, vekâleti müddetince yardımlarda bulunmuştur. Memleketimizde Lâtince ve Yunanca bilen değerli insanlar bulunduğu halde bunlara müracaat edilmeden, bilmediği dillerde Nurullah Ataç'a tercümeler yaptırılması Hasan Âli'nin Ataç'ı ne kadar koruduğunu anlatır."

Nurullah Ataç:

"— İlk kurulduğu zaman ben Tercüme Bürosunun Başkanı idim. Her eserin aslından çevrilmesi kararlaşmıştı. Ancak, memlekette Yunanca bilen az olduğundan bu gibi eserlerin başka dillere tercümesinden tercüme edilmesine müsaade olunmuştu. Nitekim benim Yunancadan yaptığım tercüme kitapların üstünde "bu eser, aslının şu dile tercümesinden çevrilmiştir" kaydı vardır.

Ben Hasan Âli Bakan olmadan önce de tercümeler yapardım. Ve benim tercümelerle yakından meşgul olduğumu herkes bilir."

Tanık bundan sonra, Orhan Şahik'in gazetelerde okuduğu ifadesinde, o gün Sabahattin Ali'nın evinde konuşulanları yanlış söylediğini ve hâdiseye başka bir renk vermek istediğini hissettiğini ilâve etmiş ve Savcının isteği üzerine yargıcın tevcih ettiği "o gün Sabahattin Ali'nın evinde sizden başka kimler vardı?" sorusunu da şöyle cevaplandırmıştır:

"— Orhan Şahik'in hanımı vardı. Tanık "Niyazi Berkes orada mı Savcılığı itham edici mahiyetteki hareketlerine temas ederek şöyle demiştir:

"— Biz Cumhuriyet savcıları yalnız, hâdiseleri, takdir ve anlayışımıza göre, kanunları tatbikle mükellef adliye cihazının tarafsız ve adalet hükmüne bağlı uzuvlarıyız. Şimdi bu oturumda dinlenmiş olan müdafaa tanıklarının beyanları hakkında hiçbir takdiri mütalâa beyan edecek değilim. Sırası geldiği zaman bunlar birer birer tahlil edilecek ve bu hususta kanaatimiz kanun çerçevesi içinde ve kanun süzgecinden geçirilerek mahkemeye arzedilecektir. Eski bir hukuk öğretmeni olan meslekdaşımız bulunan sanık Kenan Öner'in, uygun olmıyacak şekilde sık sık memuriyetimize ve onu temsil edenlere vaki ithamları münasip ve yerinde değildir. Müdafaa, namütenahiye giden sonsuz bir hak olmadığı gibi, yapılırken münasip ve uygun ifadelerle yapılması da lâzımdır. Bu itibarla sanığın bizim şu veya bu yoldaki hareketimizi ters vasıflandırıcı anlayışı, yerinde değildir. Sayet biz şu veya bu yolda bir işlem yaptı isek, bunlar, hâdisenin objektif ve kanunen anlaşılmasının birer ifadesinden ve kanunun bize yüklediği vazifenin yerine getirilmesinden ibarettir."

Bundan sonra Başkan, Kenan Öner'in okunmasını istediği Köy Enstitüleri dergilerinde'ki çeşitli yazıları okutmuştur. Okunan yazılar şunlardır: Köy Enstitüleri dergisinin 532 nci sayfasında Mehmet Öcel adlı öğrencinin yazdığı (köyümüzde olup bitenler), aynı derginin 4 ncü sayısının 548 nci sayfasındaki "İsa Öztürk" imzalı (dedikodu) yazısı, aynı dergideki (Bulutlar) şiiri, (Yaz tatili) başlıklı yazı, 3 sayılı dergideki Fazıl Efe imzalı (Elif teyze) adlı yazı, (Duzumen yolunda)) başlıklı yazı, 3 numaralı derginin 437 nci sayfasındaki (Bizim köy) yazısı, ve Yüksek Köy Enstitüsü öğrencilerinden İsa Öztürk'ün hazırladığı ve dergiye alınmış olan (Frodizm) adlı konferans yazısı.

Dergilerden bu yazıların okuttırulmasını müteakip tanık Ahmet Ziya Karamuk'a ait istinabe okunmuş ve bundan sonra 946 Milli Eğitim bütçesinin müzakeresi sırasında, Milletvekili Emin Soysal tarafından Büyük Millet Meclisinde verilen demeç (B.M.M. tutanak dergisinden) okutturulmuştur.

Bundan sonra Savcı, Niğde Milletvekillerinden birinin bir gün Hasan Âli Yücel'e gelerek Mustafa Soylu adında birisinin affedilmesini rica da bulunduğunu bu zatın kim olduğunun Avukat Bülent Nuri Esenden sorulmasını istemiş, avuat, bu zatın Niğde Milletvekili ve Mustafa Köylü'nün yakını İbrahim Soyer olduğunu ve müvekkiliine Mustafa Soylu'yu affetmesini rica ettiğini, müvekkilinin de kendisine getirilmesinden sonra bunu düşüneceğini söylemiş ve bu sırada Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer'in de gelerek Yücel affettikten sonra bir yere tâyinini düşüneceğini ifade etmiştir.

Bu izahattan sonra Sarıyer Ortaokul müdürü Şinasi Tamer'in dilekçesi okunmuştur. Sinasi Tamer bu dilekçesinde ezcümle şöyle demektedir: "Bir gün benim bir toplantıda "Tonguç yeni bir devir açacak" dediğim hakkında Ahmet Ellezoğlu adlı birisi tarafından verilen ifade tamamen valandır. Ben böyle bir şey söylemedim."

Yargıç bu dilekçeden sonra Askeri Yargıtay Başkanlığının Savcılık eliyle gelen tezkeresini okutmuştur. Bu tezkerede Turancılara ait evrakın 1000 sayfadan fazla tuttuğu, binaenaleyh suretlerinin gönderilmesinin çok güç olduğunu, ya süratle tape eden iki daktilo gönderilmesi vahut bu evrakların bir Yargıtay memuru emanetinde maskemeye sunulacağı bildirilmekte idi.

Bunun üzerine sanık Kenan Öner bu evrakların hepsine lüzum olmadığını, sadece Orhan Şahik, Nihal Adsız ve İsmet Basın Tümtürk'ün müdafaanamelerinin alınması lâzımgeldiğini bildirmiştir.

Bundan sonra Yarmc C.H.P. Meclis Grunu Başkanlığının cevabına atfen C.H.P. Genel Sekreterliğinin C. Savcılığına yazdığı cevabi tezkere okutmuştur. Bu tezkerede ezcümle şöyle denmekte idi:

"Cumhuriyet Halk Partisi Meclis

geçen müdafaanamelerin istenmesinden sarfınazar edilmesini ve C. H. Partisi ve Türkiye B. M. M. Grupu Başkanlığından gönderilen yazıda istenmekte olan tutanakların gönderilmesinin, memleketin umumi menfaatlerini ve sırlarını ihlâl edici mahiyette ouduğu düşüncesiyle gereken izahat verilmiş ve bu izahat takdire yeter görülmüştür."

Bundan sonra C. Savcısı mahkemeye 8 maddelik bir dilekçe sunmuştur. Bu dilekçede Sabahaddin Ali'nin hangi tarihte ve ne sebeple Bakanlık emrine alındığı, Sabahaddin Ali Konservatuvarda vazifeli iken Orhan Şahik'in görevinin ne olduğunu, Sabahaddin Ali hakkında resmen bir şikâyet ve takibat olup olmadığı, Hasan Âli Ediz'in komünistlik mevzuunda takibat görüp görmediği, İstanbul Edebiyat fakültesinden Abdülbaki Gölpinarlı'ya mevkuf iken maaş verilip verilmediği, tercüme edilmek üzere kitap verilip verilmediği, Hasan Âli Yücel'in Bakanlık görevinin ne zaman başladığı ve ne zaman sona erdiği, Sadreddin Antel'in komünistlikten mahkûm olup olmadığını, mahkûm olmuş ise mahkûmiyetinden sonra cevazı istihdam kararı olup olmadığının ve Abdülbaki Gölpinarlı'nın komünistlikten zan altına alınıp alınmadığının, keza vazifesinden çektirilip çektirilmediğinin anlaşılması için ilgili yerleer tezöere yazılmasını istemiştir.

Savcıdan sonra avukat Bülent Esen söz almış ve usul hükümlerine göre, memleket selâmetinin bahis mevzuu olması sebebiyle C.H.P. Meclis Grupu Başkanlığı bu hususta takdire salâhiyetli merci olduğu için Genel Sekreterliğin, Grup Başkanlığı tarafından vedilen bilgiye müstenit malûmatla iktifa olunup olunmaması hususunu mahkemenin takdirin ebıraktığını söylemiştir.

Avukat bundan sonra 3 mayıs nümayişi üzerine Dil - Tarih Fakültesinde Hasan Âli Yücel'in Başkanlığında bir müşavere heyetinin toplanmış olduğunu bir tanık tarafından geçen oturumlarda ifade edildiği için tanığın kendisinden duyduğunu söylediği İstatistik Umum Müdürlüğü Kütüphane Memuru Salâhaddin Ertürk'ün dinlenmesi rica sında bulunmuştur. Keza Bülent Esen, müdafaa tanığı Adsız'ın, Yücel'in Irkçı - Turancılar dâvasına müessir avukat olduğunu söylediği İstanbul Emniyet Müdürlüğünde Şube Müdür Muavini Hamdi ile komiser muavininin de dinlenmesini istemiştir.

Bunu müteakip Cemalettin Saracoğlu'nun avukatı Mahmut Even söz alarak Köy Enstitüleri dergisinin 2 nci sayısının 313 üncü sayfasındaki (Yeter) başlıklı şiirin okunmasını istemiş ve yargıç adı geçen şiiri okutmuştur.

Bu yazının da okunmasından sonra söz istiyen Kenan Öner, nedense dâvanın başladığı gündenberi (işkence) bahsine savcının dokunmaktan çekindiğini, şahitlerin bu hususta tam şekilde izahat vermemiş bulunduklarını, istinabe yoliyle şahadetleri dinlenen eşhasın bilhassa bu kısım hakkında malûmatları olduğunu ve kendilerine bu cihetin de sorulması gerektiği halde istinabede bu yolda kesin sarahat olmadığını söylemiş ve müdafaa hakkına taalluk eden her hangi bir delilin gerekip gerekmiyeceğini takdir etmenin âmme müdafaii savcıdan ziyade kendisine ait olması icabettiğini, mahkemece bu delillerin toplanmasına karar verilmiş olmasiyle, müdafaa hakkının teyidedilmiş bulunduğunu ve bundan feragati istilzam için bir halin mevcut bulunmadığını anlatmıştır. Sanık bundan sonra, şahadetleri bahis mevzuu olan kimselerin muvaceheleri yapılması esbabının da temininı istemiş, Halk Partisi Genel Sekreterliğinden gelen cevaptaki ifadeleri, memleketin adlî cihazına hürmetsizlik addetmese gülmekle karşılıyacağı bildirmiştir. Sanık sözlerine devamla ilk tezkereye cevap gelmemesi üzerine bugünkü hali daha o zaman sezer gibi olduğunu anlatmış ve şöyle demiştir:

"— Dün ve bugün okuduğum gazetelerde de, koca bir hükümet ve Halk Partisi cihazının karşısında tek başıma mücadele zorunda kaldığımı görünce bundan mefharet hissettim."

Sanık bundan sonra, İstanbul'a hareket etmeden önce mahkemeye bir

---

Hasan Âli Yücel'in evi taşlandığı sıralarda evin önüne veya civarına polis kulübesi konup konmadığının sorulmasını da istemiştir.

Söz alan Avukat Profesör Bülent Nuri Esen ezcümle şöyle demiştir:

"— Dâvanın düğüm noktasını daima gözönünde bulunduruyoruz. Hasan Âli Yücel uzun yıllar hükümet teşkilâtı başında büyük hizmetler etmiş değerli bir şahsiyettir. Kenan Öner'in "adalet, rayından fırlatılmak isteniyor" gibi sözleri yersiz-

lizceyi az bilirim" cevabını vermiştir.

Bundan sonra yargıç, tanığa, C. Savcılığına gelerek Orhan Şaik Gökyay ile Sabahattin Ali arasında geçen bir konuşmada hazır bulunduğunu söylediğini ve bundan ötürü tanıklık edeceğini, binaenaleyh bildiklerini söylemesini istemiştir.

Nurullah Ataç bu soruyu şöyle cevaplandırmıştır:

"— Sabahattin Ali'nın vekâlet emrine alındığını işitince evine gittim. Orhan Şaik de orada idi. Konuşma arasında Sabahattin Ali'nın şu mânada sözler söylediğini hâlâ hatırlıyorum: "Vekâlet emrine alınmam üzerine Bakana derhal telefon ettim. Çoluk çocuk sahibi olduğumu, bu durum karşısında ne yapacağımı söyledim. Bakan, tercüme yaparak geçinirsin, dedi" işte Sabahattin Ali bu şekilde konuştu. Yoksa gazetelerin yazdığı ve iddia edildiği gibi Bakanın kendisine "sana tercümeler yaptıracağım geçinirsin" şeklinde bir şey anlatmadı."

Bundan sonra Kenan Öner söz alarak şöyle demiştir:

"— Hasan Âli Yücel Nurullah Ataç'a Yunanca ve Lâtince klâsiklerden ve bunlara zamimeten eserler tercüme ettirmek suretiyle kendisine, vekâleti müddetince yardımlarda bulunmuştur. Memleketimizde Lâtince ve Yunanca bilen değerli insanlar bulunduğu halde bunlara müracaat edilmeden, bilmediği dillerde Nurullah Ataç'a tercümeler yaptırılması Hasan Âli'nin Ataç'ı ne kadar koruduğunu anlatır."

Nurullah Ataç:

"— İlk kurulduğu zaman ben Tercüme Bürosunun Başkanı idim. Her eserin aslından çevrilmesi kararlaşmıştı. Ancak, memlekette Yunanca bilen az olduğundan bu gibi eserlerin başka dillere tercümesinden tercüme edilmesine müsaade olunmuştu. Nitekim benim Yunancadan yaptığım tercüme kitapların üstünde "bu eser, aslının şu dile tercümesinden çevrilmiştir" kaydı vardır.

Ben Hasan Âli Bakan olmadan önce de tercümeler yapardım. Ve benim tercümelerle yakından meşgul olduğumu herkes bilir."

Tanık bundan sonra, Orhan Şahik'in gazetelerde okuduğu ifadesinde, o gün Sabahattin Ali'nın evinde konuşulanları yanlış söylediğini ve hâdiseye başka bir renk vermek istediğini hissettiğini ilâve etmiş ve Savcının isteği üzerine yargıcın tevcih ettiği "o gün Sabahattin Ali'nın evinde sizden başka kimler vardı?" sorusunu da şöyle cevaplandırmıştır:

"— Orhan Şahik'in hanımı vardı.

Tanık "Niyazi Berkes orada mı idi?" sorusuna karşı da "hatırlamıyorum" demiştir.

Tanık Nurullah Ataç bu konuşmanın tarihini de hatırlıyamadığını fakat Nihal Adsız davası sıralarında olduğunu söylemiş ve bundan sonra Savcı Abdullah Gözübüyük söz alarak, sanık Kenan Öner'in sık sık

---

aynı dergideki (Bulutlar) şiiri, (Yaz tatili) başlıklı yazı, 3 sayılı dergideki Fazıl Efe imzalı (Elif teyze) adlı yazı, (Duzumen yolunda)) başlıklı yazı, 3 numaralı derginin 437 nci sayfasındaki (Bizim köy) yazısı, ve Yüksek Köy Enstitüsü öğrencilerinden İsa Öztürk'ün hazırladığı ve dergiye alınmış olan (Frodizm) adlı konferans yazısı.

Dergilerden bu yazıların okutturulmasını müteakip tanık Ahmet Ziya Karamuk'a ait istinabe okunmuş ve bundan sonra 946 Milli Eğitim bütçesinin müzakeresi sırasında, Milletvekili Emin Soysal tarafından Büyük Millet Meclisinde verilen demeç (B.M.M. tutanak dergisinden) okutturulmuştur.

Bundan sonra Savcı, Niğde Milletvekillerinden birinin bir gün Hasan Âli Yücel'e gelerek Mustafa Soylu adında birisinin affedilmesini ricada bulunduğunu bu zatın kim olduğunun Avukat Bülent Nuri Esenden sorulmasını istemiş, avuat, bu zatın Niğde Milletvekili ve Mustafa Köylü'nün yakını İbrahim Soyer olduğunu ve müvekkiline Mustafa Soylu'yu affetmesini rica ettiğini, müvekkilinin de kendisine getirilmesinden sonra bunu düşüneceğini söylemiş ve bu sırada Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer'in de gelerek Yücel affettikten sonra bir yere tâyinini düşüneceğini ifade etmiştir.

Bu izahattan sonra Sarıyer Ortaokul müdürü Şinasi Tamer'in dilekçesi okunmuştur. Sinasi Tamer bu dilekçesinde ezcümle şöyle demektedir: "Bir gün benim bir toplantıda "Tonguç yeni bir devir açacak" dediğim hakkında Ahmet Ellezoğlu adlı birisi tarafından verilen ifade tamamen valandır. Ben böyle bir şey söylemedim."

Yargıç bu dilekçeden sonra Askeri Yargıtay Başkanlığının Savcılık eliyle gelen tezkeresini okutmuştur. Bu tezkerede Turancılara ait evrakın 1000 sayfadan fazla tuttuğu, binaenaleyh suretlerinin gönderilmesinin çok güç olduğunu, ya süratle tape eden ilgi daktilo gönderilmesi yahut bu evrakların bir Yargıtay memuru emanetinde maskemeye sunulacağı bildirilmekte idi.

Bunun üzerine sanık Kenan Öner bu evrakların hepsine lüzum olmadığını, sadece Orhan Şahik, Nihal Adsız ve İsmet Rasin Tümtürk'ün müdafaanamelerinin suretlerinin alınması lâzımgeldiğini bildirmiştir.

Bundan sonra Yargıç C.H.P. Meclis Grunu Başkanlığının cevabına atfen C.H.P. Genel Sekreterliğinin C. Savcılığına yazdığı cevabi tezkereyi okutmuştur. Bu tezkerede ezcümle şöyle denmekte idi:

"Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grupu Umumi Heyetinin. 11.4.944 tarihli toplantısında Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel, ilk, orta ve yüksek tedrisat, teknik öğretim ve okul kitaplariyle dil meseleleri gibi Bakanlığı ilgilendiren bütün konular hakkında ayrı ayrı ve etraflı izahat verdikten sonra bir hafta önceki toplantıda müzakere edilmiş olan basın ve yayın konusu etrafında cereyan etmiş bulunan görüşmeler münasebetiyle Grup âzasını tatmin edici geniş beyanatta bulunmuş ve bu arada iki arkadaşın çeşitli konular etrafında mütalâalarını söylerken temas etmiş oldukları 48 Sair adlı eser dolayisiyle ileri sürdükleri fikirlere karşı aynı mahiyette cevaplar varmiştir."

Bundan sonra her iki celseye ait konuşmaların çok çeşitli olması ileri sürülmekte ve bu görüşmeleri ilgilendiren zabıtların aynen veya hulâsatan gönderilmesi memleket selâmetine zarar verecek mahiyette bulunduğu zikredilerek zabıt örneğinin gönderilmesine kanuni imkân bulunmadığı beyan edilmekte idi.

Bu tezkerenin okunmasından sonra söz alan Savcı şu mütalâada bulunmuştur:

"— Önce de arzettiğim gibi, Sıkıyönetim Mahkemesinden verilen karar ve bu karar dosyasında bulunan, sanıklara ait müdafaanameler bu defa bildirilen yazılardan anlaşıldığı üzere binlerce syfayı buluyor. Bu itibarla, 1000 sayfalık müdafaanamenin ve buna ek vesika suretlerinin çıkarılması çok uzun zaman alacağı gibi, esasen işkence ve işkence yaptırma konusuna ait müdafaa şahitleri dinlenmiş ve bu hususa dair beyanları bu hakaret davasını dosya tutanakları arasına girmiş bulunması dolayisiyle mezkûr müdafaanamelerin aynen istenmesi maksatsız ve faydasız ve lüzumsuz bir hale gelmiş bulunmaktadır. Bu cihetî mahkeme takdir ederek, adı

---

takdire şâyaniyetin hâkî olduğu için Genel Sekreterliğin, Grup Başkanlığı tarafından vedilen bilgiye müstenit malûmatla iktifa olunup olunmaması hususunu mahkemenin takdirin ebıraktığını söylemiştir.

Avukat bundan sonra 3 mayıs nümayişi üzerine Dil - Tarih Fakültesinde Hasan Âli Yücel'in Başkanlığında bir müşavere heyetinin toplanmış olduğunu bir tanık tarafından geçen oturumlarda ifade edildiği için tanığın kendisinden duyduğunu söylediği İstatistik Umum Müdürlüğü Kütüphane Memuru Salâhaddin Ertürk'ün dinlenmesi ricasında bulunmuştur. Keza Bülent Esen, müdafaa tanığı Adsız'ın, Yücel'in Irkçı - Turancılar dâvasına müessir avukat olduğunu söylediği İstanbul Emniyet Müdürlüğünde Şube Müdür Muavini Hamdi ile komiser muavininin de dinlenmesini istemiştir.

Bunu müteakip Cemalettin Saracoğlu'nun avukatı Mahmut Even söz alarak Köy Enstitüleri dergisinin 2 nci sayısının 313 üncü sayfasındaki (Yeter) başlıklı şiirin okunmasını istemiş ve yargıç adı geçen şiiri okutmuştur.

Bu yazının da okunmasından sonra söz istiyen Kenan Öner, nedense dâvanın başladığı gündenberi (işkence) bahsine savcının dokunmaktan çekindiğini, şahitlerin bu hususta tam şekilde izahat vermemiş bulunduklarını, istinabe yoliyle şahadetleri dinlenen eşhasın bilhassa bu kısım hakkında malûmatları olduğunu ve kendilerine bu cihetin de sorulması gerektiği halde istinabede bu yolda kesin sarahat olmadığını söylemiş ve müdafaa hakkına taalluk eden her hangi bir delilin gerekip gerekmiyeceğini takdir etmenin âmme müdafaii savcıdan ziyade kendisine ait olması icabettiğini, mahkemece bu delillerin toplanmasına karar verilmiş olmasiyle, müdafaa hakkının teyidedilmiş bulunduğunu ve bundan feragati istilzam için bir halin mevcut bulunmadığını anlatmıştır. Sanık bundan sonra, şahadetleri bahis mevzuu olan kimselerin muvacheleri yapılması esbabının da teminini istemiş, Halk Partisi Genel Sekreterliğinden gelen cevaptaki ifadeleri, memleketin adlî cihazına hürmetsizlik addetmese gülmekle karşılıyacağı bildirmiştir. Sanık sözlerine devamla ilk tezkereye cevap gelmemesi üzerine bugünkü hali daha o zaman sezer gibi olduğunu anlatmış ve şöyle demiştir:

"— Dün ve bugün okuduğum gazetelerde de, koca bir hükümet ve Halk Partisi cihazının karşısında tek başıma mücadele zorunda kaldığımı görünce bundan mefharet hissettim."

Sanık bundan sonra, İstanbul'a hareket etmeden önce mahkemeye bir dilekçe vereceğini bu dilekçeyi bugün yarın tape ettireceğini söylemiş ve sözlerini gene memleketin iç siyasetine dökerek, bu dâvaya girerken adaletle siyaseti karıştırmak istemediğini, dâvanın ilk günlerindenberi, yargıcın arzusu hilâfına başlıyacı himaye fikirlerinden ve Halk Partisinin millet vicdanında kötü akisler yapacak tezahürlerinden çekinmediğini söylemiş ve bundan sonra C. Savcısına tekrar siddetli hücumlarda bulunmuştur. Sanık gene devamla C.H.P. Genel Sekreterliğinin zabıt suretlerini göndermemesinin bu dâvaya karşı isyanının bir delili olduğunu Hasan Âli'nin birkaç gün önce İstanbul'da hiç hicap duymadan, dolaşırken şuna buna: "artık dâva Partimizin dâvası olmuştur. Kenan Öner görecek ve anlıyacaktır" dediğini söylemis. C.H. Partisinin tepeden tırnağa kadar senelerdenberi solculuk, bolseviklik cereyanı güdenleri korumak istediğini ifade etmiş ve sözlerine devam etmek isterken yargıcın:

"— Sivasete girmiyelim!" ihtarıyle karşılasmıştır.

Bu sırada Savcı da bu ihtara katıldığını belli etmiş bunun üzerine Kenan Öner âsabi bir hareketle Savcıya:

— Sen karışma efendim diye bağırmıştır.

Bu arada Kenan Öner, idam sehpası önünde bile düşüncelerini değiştirmiyeceğini, eğer dilerse, yargıcın, bu dâva hakkında nihai kararı vermeden cekilmesini ve yerine başka birisinin gelmesini söylemiş ve aynen şöyle demiştir:

"Onlar kanunu oyuncak gibi ayaklar altına alırlar. Zabıtları cebren ellerinden almalıdır"

Bu sırada Yargıcın Kenan Öner'e sık sık sadede gelmesi yolundaki ihtarları işitilmekte idi.

Sanık Kenan Öner bu arada, Hasan Âli Yücel'in evi taşlandığı sıralarda evin önüne veya civarına polis kulübesi konup konmadığının sorulmasını da istemiştir.

Söz alan Avukat Profesör Bülent Nuri Esen ezcümle şöyle demiştir:

"— Dâvanın düğüm noktasını dalma gözönünde bulunduruyoruz. Hasan Âli Yücel uzun yıllar hükümet teşkilâtı başında büyük hizmetler etmiş değerli bir şahsiyettir. Kenan Öner'in "adalet, rayından fırlatılmak isteniyor" gibi sözleri yersizdir. Mahkeme zabıtlarını iyi okuyamıyor. Daha dikkatle tetkik etmesi gerekir. Biz burada siyasetle değil, basit bir ceza usuliyle meşgulüz. Hâdiseler üzerinde gelişi güzel dolaşmak mânasızdır. Halk Partisinin Grup içtimaında konuşulan meseleleri kimden duymuşlar? Kendisine söyliyenin adını versinler! İstişhat etsinler! Yücel gibi bir adama sen komünistsin, sen şöylesin, sen böylesin demeğe aslâ hakkı yoktur."

Kenan Öner hiddetle ayağa kalkarak ve Hasan Âli Yücel için:

"— Bir rezili himaye edemem ya!" demiştir.

Bunun üzerine yargıç 10 dakika istirahat vermiş ve bu sözlerin zaptа geçirilmiyeceğini, söylenmemiş farzedildiğini bildirmiştir.

Üçüncü oturum

15 dakika istirahatten sonra 14.20 de üçüncü oturum açıldığı zaman yargıç kararını okumuştur. Bu karara göre, 2 numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinin Turancıların verdiği dilekçe suretiyle bu isteğin mahkemece reddine ait karar sureti istenecek, Orhan Şahik, Nihal Adsız ve Rasim Tümtürk taraflarından o mahkemeye verilen yazılı müdafaa suretlerinin de keza ilgili makamdan istenmesi için tezkere yazılacak ve C.H.P. Grup müzakerelerine ait zabıt örnekleri, memleket selâmetine zarar vermemek için mahkemenin gizli bir oturumunda tetkik edilmek, ifşa ve neşredilmemek üzere Adalet Bakanlığı kanaliyle istenecektir.

Yine bu karara göre, dâvacı vekili ile Savcının ve sanık Kenan Öner'in dinlenmesini istediği şahitlerin getirilmesi ve bazı vesikaların mahkemeye celbinin sağlanması yolundaki istekleri incelenerek gelecek oturumda karara bağlanacaktır.

Duruşma 28 haziran 947 cumartesi saat 9.30 a bırakılmıştır.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/29

huriyet

KURUCUSU: YUNUS NADİ
adresi: Cumhuriyet, İstanbul — Posta kutusu: İstanbul No. 246
Santral Numarası: 24298. Yazı İşleri: 24299. Matbaa: 24290.

Pazar 27 Nisan 1947

GENERAL ELECTRIC
ISITMA
TESISATLARI

Hasan Âli Yücel - Kenan Öner davası

Mahkeme, K. Önerin iddialarını isbat edebileceğine karar verdi

Bunun üzerine delilleri sorulan Kenan Öner, eski Millî Eğitim Bakanının komünistleri himaye ettiğine dair yirmi yedi maddelik bir iddia ortaya attı ve bunların tahkikini istedi

Kenan Öner hâkim huzurunda konuşurken ve mahkemeden çıkarken

Ankara, 26 (Telefonla) — Hasan Âli Yücel - Kenan Öner davası bugünkü oturumda asliye 3 üncü ceza dairesi yargıcı Saffet Unan tarafından tebliğ edilen kararla daha meraklı bir safhaya girmiş bulunuyor. Karar, Kenan Önerin iddialarını isbat etmek hakkı olduğuna dairdi. Kenan Öner, bizzat, Cemaleddin Saracoğlunun avukatı Mahmud Even, Hasan Âli Yücelin de vekili Prof. Bülend Esen mahkemede bulundular. Ekserisini Hukuk Fakültesi öğrencileri teşkil eden kalabalık geçen oturumdan da fazla idi. Zabıta tarafından daha sıkı tedbir alındığından tehacümün önüne geçildi. Buna rağmen bazı genc dinleyicilerin mahkemede ayakta duracak yer kalmadığından duvarın üstündeki kalorifer borularına tırmandıkları da görüldü.

Oturum 10,30 da açıldı ve yargıç Saffet Unan, önce Ulus gazetesinin 23 şubat tarihli sayısında Hasan Âlinin Mareşala hitaben yazdığı üçüncü mektubu aynen okuttu. Bundan sonra Basın Yayın Umum Müdürlüğünden ge'en cevab okundu. Bu cevabda Mareşalın açık mektubunun ayni zamanda Radvo gazetesinde de yayınlandığı bildirili-

— Arkası Sa. 4 Sü. 1 de —

Balıkesir Valisi Celâl Bayar dün

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No OŞG-79/29

Hasan Ali Yücel - Kenan Öner davası

— Baştarafı 1 inci sahifede —

yordu. Bu cevaba Hasan Âlinin Radyo gazetesinde okunan 4 sahifelik mektubu eklenmişti ki bunun Ulusta çıkan ayni olduğu görüldü.

Yargıç, Kenan Önere sordu:

— Mukabil davanızda bahsettiğiniz valar bunlar mıdır?.

Kenan Öner:

— Bunlardır, dedi.

Ara kararı

Yargıç, iddia ve müdafaalarla mahkemeye verilen lâyihaların tetkik edilerek gereği düşünüldüğünü bildirdi ve şu kararı bizzat okudu:

«19/3/1947 tarihli iddianamede Kenan Önerin Yeni Sabah gazetesinde müdahile hitaben neşrettiği mektubda «Bakanlığınızı Şükrü Sökmensüerin nutkunda ima edilen insanlarla doldurarak oranın bir komünist yatağı haline gelmesine bilerek veya bilmiyerek sebeb olmuşsunuz» dendikten ve bir kaç sene evvel Sabahaddin Âli ile Nihal Adsız arasında Ankarada bakılan dava ile İstanbul Sıkıyönetim mahkemesinde görülmekte olan ırkçılığa aid davaya temas edildikten sonra Câmilerden, Sertellerden yüz bin kat komünist olan bir adamı himaye edebilmek için bu zavallılar aleyhinde icad ettiğiniz hâdise yüzünden milliyetçi gencleri işkenceler altında ezdiren gene sizsiniz» demek suretile halkın hakaret ve husumetine maruz bırakacak şeref ve haysiyetine dokunacak madde isnadlarından Türk ceza kanununun 480 inci maddesi uyarınca dava açılmış ve bu isnadlar tecavüz olunanın icrayi memuriyetine müteallik olduğu yazının heyeti mecmuasından anlaşıldığı gibi sanık Kenan Öner de izafe ettiği bu fiillerin, müdafiin memuriyetine müteallik bulunduğunu ve sihhatini isbat edeceğini 481 inci maddeye istinaden istemiştir. Ceza kanunu tatbikatında: Devamlı veya muvakkat ücretli veya ücretsiz ihtiyarî ve mecburî surette teşrif, idarî veya adlî bir âmme vazifesi gören kimselerin memur olduklarını Türk ceza kanununun 279 uncu maddesi tasrih etmektedir. Bu tarifin milletvekillerile, Bakanlara şamil olduğu bedihidir. Bu maddenin tadiline dair Türkiye Büyük Millet Meclisi adliye encümeni mazbatasında «bu maddenin encümence teshit olunan yeni şekline göre mebuslar da ceza kanununun tatbikatında memurdur» denildiği gibi 8/8/1941 tarihli ve 1255 sayılı Millet Meclisince kabul olunan kararda da «memurin kanunundaki tarif, o kanuna göre devlet memuru olacaklarda aranması lâzım gelen hususî vasıfları tayin ve bunların o kanuna göre haiz olacakları hukuk ve salâhiyeti tahdid maksadile yapılmış olup umumî ve şamil bir manaya göre, âmme hizmetlerinden herhangi birini ifa ile mükellef olanlar memurdur» denilmektedir.

Anayasanın 23 üncü maddesinin «milletvekilliğile hükûmet memurluğu bir işte birleşemez» emrinden ceza kanunu tatbikatında milletvekillerini memur addeden Türk ceza kanununun 279 uncu maddesini nakzeden bir hüküm çıkarmaya imkân yoktur. Ceza kanununun 266 ncı maddesinin birinci bendinde «hakaret ve taarruz asker ve jandarma efradından ve 2 nci ve 3 üncü bendlerde mezkûr memurlardan biri aleyhine» diye yazılı ve gene bu maddenin 3 üncü bendinde memur denilen kimseler «Büyük Millet Meclisi azasile tamsil hakkını ve emir ve idare salâhiyetini haiz rüesa ve muhakim azası» diye gösterilmesine göre milletvekili ve Bakanların Türk ceza kanunu bakımından memur oldukları aşikârdır. Gene Türk ceza kanununun 270 inci maddesi «geçen maddelerde muharrer cürümlerin failî hakaret ve taarruz ettikleri sahıslara isnad ettiği ef'al ve evsafın şayi ve mütevatir olduğunu ispata kalkışırsa bu talebi kat'iyen kabul edilmez» hükmünü koymuş ve 485 inci maddenin dördüncü bendi de tecavüz olunan bir memurun «266, 267 ve 268 inci maddelerinde beyan olunan ahval müstesna olmak üze-

Kenan Önerin delilleri

Yargıç Kenan Önerden bu hususdaki delillerini sordu, Kenan Öner mahkemeye üç sahifelik bir istida verdi ve bu dilekçedeki 27 madde birer birer okundu. Bu maddelerde ileri sürülen noktaların alâkalı şahsiyet, makam ve dairelerden tetkiki ve tevsiki isteniyordu.

Birinci madde, İç İşleri Bakanı Şükrü Sökmensüerin Meclisteki nutkunda komünistlerin köylere nüfuz ederek, köyü şehirden ayırma yolundaki çalışmalarından bahsettiğini işaretle köylere nasıl hulûl edildiği ve hangi vasıtalardan faydalanarak çalışıldığının Şükrü Sökmensüerden sorulması lüzumu belirtiliyordu.

Bundan sonraki maddede gene Şükrü Sökmensüerin ifşaatında temas ettiği bazı komünist faaliyetleri ve bu arada Hamidiye köy enstitüsü ve Aksiharedaki faaliyetler hakkında bazı malûmatın tesbiti isteniyordu.

3 üncü madde «48 Şair» isimli risalenin Bakanlar Kurulunca toplattırılmasına karar verilip verilmediğinin Başbakanlıktan sorulmasına dairdi.

Bundan sonraki iki maddede Milli Eğitim Bakanlığının o zaman bu kitabı tavsiye eden bir tamimi bulunup bulunmadığı sorulmakta ve gene bu «48 Şair» adlı risale üzerine Cumhuriyet Halk Partisi grupunda Yücel aleyhinde münakaşayı istilzam eden bir hakikatin hâdis olup olmadığının anlaşılması için Parti Genel Sekreterliğinden o günkü zaptın istenmesi rica ediliyordu. Gene bu mesele etrafında Emin Soysal tarafından ileri sürülen mütalealara dair Meclis zaptının tetkiki de lüzumlu görülüyordu.

Kenan Öner, 1939 senesinde Dil-Tarih fakültesi felsefe şubesine kimlerin profesör ve doçent olarak tayin edilmiş olduklarının tahkikini istiyor ve o zaman bu şubeye getirilmiş olan Fransız Lakonlun komünizm faaliyetinden şikâyet eden raporunu ileriye sürüyordu.

Kenan Öner, «Yurd ve Dünya» Dergisine Bakanlıkça nakdî yardım yapılıp yapılmadığını da tetkike değer bulmaktaydı.

9 üncu ve 10 uncu maddeler Hasan Âli Yücelin oğlu Can Yücelin komünistliği hakkında bir tahkikat yapılıp yapılmadığının Emniyetten sorulması ve Sami Akyolun Can Yücel hakkında bir raporu olup olmadığının tahkikına dairdi.

11 inci madde Halil Vedadla, Pertev Naili Boratavin müşterek yazdıkları bir antolojiden bâhisti.

12 nci madde Mahmudiye köy enstitüsünde emniyet teşkilâtı tarafından yapılan tahkikattan ve bunun neticelerinden bahsetmekte ve diğer maddelerde de bazı tarama teftişlerinden ve bu teftişler neticesinde sınıfları tenzil veya Vekâlet emrine alınanlardan, köy enstitüsü dergisi sayılarındaki iki tamimden, klâsikler serisinin niçin doldurulduğundan, Sabahaddin Âli ile Nihal Atsız arasındaki davaların bazı safhalarından bahsolunuyordu.

Cumhur Başkanından bir istirham

Bu arada 21 inci madde bir noktanın bir ariza ile sayın Cumhur Başkanından istirhamına dairdi. Zira gizli faaliyetlerle suçlandırılmış olan gencler hakkında son verilen kararla bu hususta 19 mayısta genclere bir hitabede bulunmuş olan Cumhur Başkanına vakanın yanlış anlatılmış olduğu tahakkuk etmiş bulunduğuna göre bu yanlış anlatanın kim olduğunun öğrenilmesini Kenan Öner rica etmekte idi.

Gene bu maddeler arasında Samsundaki bir hâdisenin tahkiki de vardı. Kenan Önere göre o sırada Samsuna gitmiş olan Hasan Âli Yücel, Samsun Lisesinde milliyetçi gencler arasındaki konuşması sırasında muallimlerden biri Bakanın yüzüne karşı: «Sen komünistsin» diye haykırmış ve bunun üzerine idareten tevkif edilmiştir. Kenan Öner bu hâdiseyi bilen bazı tanıkların isimlerini verdi.

Müdahil vekili cevab veriyor

Kenan Önerden sonra müdahil Hasan Âli Yücelin vekili Bülend Nuri Esen bu

«— Muhterem hasım vekili iddialarımı isbat için delillerimin tarafımdan ibrazı mecburiyetinden bahsederek mahkemeyi bu işe tavsitimden dolayı beni muateb tutuyor. Halbuki lâyihamda görüldüğü üzere ikame ettiğim delillerin hepsi kendi ferdî iktidarımla ele geçecek şeyler değildir. Anayasanın yalnız dava ikamesinde ve hak talebinde değil, bizzat lüzumlu gördüğü delilleri serbestçe mahkemeye ikame etmek hakkile de teçhiz edilmiş bulunuyorum. Maamafih tebşir ederim ki bunlardan bir kısmı elimde bulunmaktadır. Yeni Maarif Bakanının teşkil ettiği komisyonlarca yapılan tetkikler, eğitim teşkilâtında okutulan kitabların bazıları da nezdimdedir. Bu kitabları sadece ibraz etmekle de bir sürü hakikatler meydana çıkmakla beraber hakikati maddenin bütün kemalile izharına kâfi gelmiyecektir. Meselâ elimde rapor suretleri vardır. Fakat imzadan mahrum olmaları dolayısile ibraz etsem de böyle bir kâğıd parçasına mahkemenin itimadını istiyecek kadar hakkımı suiistimal etmek elimden gelmez. İddia makamının ifadelerine gelince, kendileri komünistlere aid delillerde müsamahakâr bulunmakla beraber, bilhassa işkence işinde mahkemenin bana verdiği ispat hakkını önlemek istiyorlar. Bu cihet esasen geçen celseye gelmeden önce bence malûmdu. Mahkemenin adilâne kararı meydanda durur ve iki cihete de şümul ifade ederken muhterem savcının bunları birbirinden ayırmasında bir isabet olamıyacağı gibi iddialarımın bir kül teşkil etmesine, bunlardan bir kısmını ispat hakkına sahib olarak diğerlerinden mahrumiyetim halinde maarifin eski Bakanı Hasan Âlinin komünistleri ne dereceye kadar himaye ettiğini umumî efkâra anlatmak ve ispat etmek imkânı bulunmamasına göre, bu yolun hakikati gizlemekten başka bir işe yaramıyacağı aşikârdır. Serdettiğim delillerin hâdise ile derecei taallûku şimdiden anlaşılmak lâzımsa, henüz vakti gelmediğini itiraf etmekle beraber hasıl olan zaruret ve müdafaamı mahkemenize arzediyorum.

Mahkemeniz bunları okumakla yorulacağından hakikaten müteessirim. Fakat bu davanın sonu cihana «Türkiyede bir adalet vardır» dedirteceği için mahkemenin bu hâdiseye yorgunluğa değer gözile bakarak şimdiden bu cihetleri tetkik buyurmasını rica ederim.»

Kenan Öner başkana 70 sahifelik müdafaanamesini verdi. Bundan başka tanık olarak dinlenmeleri için İsmet Rasin Tümtürk, Nihal Atsız, Orhan Şaik Gökyay, Samsun lisesi müdürü Ahmed, o zaman Samsun ve halen Kocaeli Valisi bulunan Rükneddin Nasuhoğlunun isimlerini verdi ve diğer bazı isimler vereceğini de kaydetti.

Cemaleddin Saracoğlunun avukatı konuşuyor

Cemaleddin Saracoğlunun avukatı Mahmud Even de söz alarak ezcümle dedi ki:

«— Bir memur, memuriyet sıfat, kudret ve salâhiyetini de suiistimal ederse, gene memuriyet vazifesini suiistimal etmiş olur. Müdahil herkes delillerini ihzarla mükelleftir, diyor. Hukuk mahkemelerinde dahi böyle değildir. İbraz edilenler yedi iktidarda bulunanlardır.»

Kenan Önerle müdahil avukatı arasında bir tartışma

Kenan Öner ve Bülend Nuri Esen bazı noktalar üzerinde söyleşdiler. Avukat Bülend Nuri, meselâ Hasan Âli Yücelin falan tarihte gittiği lokantaya tezkere yazılarak o günlerde yediği sorulsun şeklinde talebierin yersizliğinden bahsederken, Kenan Öner, «gerekirse o da sorulur» dedi. Bülend Esen bu müdafaalarda ırkçıların ortaya bir kahraman gibi atıldıklarını, eğer ırkçılar ceza görmedilerse kanunda ırkçılık diye bir suçun mevcud olmaması yüzünden kurtulduklarını kaydederek, Avrupanın bugünkü hale gelmesine, hanümanların yıkılıp, milyonlarca iskeletin dikilmesine ırkçılığın sebeb olduğunu anlattı.

Kenan Öner, kendisinin ırkçılığı müdafaa ettiği yolundaki iddianın ancak bir kasdı mahsus eseri olabileceğini, zira şimdi müdahil tarafından söylenen bu sözlerin İstanbulda fransızca İstanbul gazetesine de intikal ettirilmiş olduğunu

[illegible] ceza kanunu tatbikatında: Devamlı veya muvakkat ücretli veya ücretsiz ihtiyarî ve mecburî surette teşrifî, idarî veya adlî bir âmme vazifesi gören kimselerin memur olduklarını Türk ceza kanununun 279 uncu maddesi tasrih etmektedir. Bu tarifin milletvekillerile, Bakanlara şamil olduğu bedihidir. Bu maddenin tadiline dair Türkiye Büyük Millet Meclisi adliye encümeni mazbatasında «bu maddenin encümence tesbit olunan yeni şekline göre mebuslar da ceza kanununun tatbikatında memurdur» denildiği gibi 8/8/1941 tarihli ve 1255 sayılı Millet Meclisince kabul olunan kararda da «memurin kanunundaki tarif, o kanuna göre devlet memuru olacaklarda aranması lâzım gelen hususî vasıfları tayin ve bunların o kanuna göre haiz olacakları hukuk ve salâhiyeti tahdid maksadile yapılmış olup umumî ve şamil bir manaya göre, âmme hizmetlerinden herhangi birini ifa ile mükellef olanlar memurdur» denilmektedir.

Anayasanın 23 üncü maddesinin «milletvekilliğile hükûmet memurluğu bir işte birleşemez» emrinden ceza kanunu tatbikatında milletvekillerini memur addeden Türk ceza kanununun 279 uncu maddesini nakzeden bir hüküm çıkarmaya imkân yoktur. Ceza kanununun 266 ncı maddesinin birinci bendinde «hakaret ve taarruz asker ve jandarma efradından ve 2 nci ve 3 üncü bendlerde mezkûr memurlardan biri aleyhine» diye yazılı ve gene bu maddenin 3 üncü bendinde memur denilen kimseler «Büyük Millet Meclisi azasile temsil hakkını ve emir ve idare salâhiyetini haiz rüesa ve muhakim azası» diye gösterilmesine göre milletvekili ve Bakanların Türk ceza kanunu bakımından memur oldukları aşikârdır. Gene Türk ceza kanununun 270 inci maddesi «geçen maddelerde muharrer cürümlerin faili hakaret ve taarruz ettikleri şahıslara isnad ettiği ef'al ve evsafın şayi ve mütevatir olduğunu ispata kalkışırsa bu talebi kat'iyen kabul edilmez» hükmünü koymuş ve 485 inci maddenin dördüncü bendi de tecavüz olunan bir memurun «266, 267 ve 268 inci maddelerinde beyan olunan ahval müstesna olmak üzere kaydile» bu hükmü bir defa daha teyid ettikten sonra isnad olunan fiil icrayi memuriyete taallûk eylediği takdirde hakikat maddenin ispatı iddiasının aynı mahkemece kabul ve tetkik olunacağını emretmesile 266 ncı maddenin 3 üncü bendinde yazılı memur sayılan milletvekillerile, temsil ve idare salâhiyetlerini haiz bakanlar hakkında da 480 inci maddeye uygun ve memuriyetlerine müteallik yapılan isnadatın şayi ve tevatür veya sahih olduğunu ispat edeceği hakkındaki mütecavizin iddiasının kabul ve tetkikini bir emri zaruri kılmıştır. Yargıtay 4 üncü Ceza Dairesinin Ankara 3 üncü asliye ceza dairesinde mevcud 9859 esas sayılı 7/11/944 tarihli ilâmda Türk ceza kanunu muvacehesinde bakanların memur oldukları ve memuriyetlerine müteallik olarak mevsufen hakarete uğramalarından 480 inci maddeye tevfikan tahrik ettikleri davada mütecavizin beraet etmek için isnadını ispat yolundaki müdafaasının tesbit edilmesi lâzım, aksi halde bozmayı gerektirdiği yazılı olması da sanığın müdafaasının kabulünü teyid etmektedir. 481 inci madde hakikat maddenin ispatı iddiasının aynı mahkemece kabul ve tesbitini âmir ve bu hal müşteki ve müdahil hakkında bir takibat icrası demek olmayıp sanığın müdafaası bakımından tanınmış kanuni bir hak olmasına, suç ve cezayı müessir müdafaa ve hallerin tetkiki de mahkemenin esaslı vazifesinden bulunmasına mebni müdahil vekilinin bu hususta anayasa ve tüzük maddelerine istinaden yaptığı iddia yersizdir. Sanıklar hakkında ceza kanununun 480 inci M. sinin uygulanması istenmiş, sanık da 481 inci maddenin tatbikını taleb etmiş olmasına ve ceza kanunu tatbikatında yukarıda açıklandığı üzere milletvekili ve bakanın memur olmalarına göre müdahil vekili ile C. savcısının aksi mütaleaları mesnedsiz, icrayi memuriyete müteallik olarak müdahale yaptığı isnadların sıhhatini ispat edeceği hakkındaki Kenan Önerin isteği Türk ceza kanununun 279, 480 ve 481 inci maddelerine mutabık olmakla kabulüne ve bu hususdaki müdafaasının ve göstereceği delillerin tetkikine karar verildi.»

man bu şubeye getirilmiş olan Fransız Lakonlun komünizm faaliyetinden şikâyet eden raporunu ileriye sürüyordu.

Kenan Öner, «Yurd ve Dünya» Dergisine Bakanlıkça nakdî yardım yapılıp yapılmadığını da tetkike değer bulmaktaydı.

9 üncu ve 10 uncu maddeler Hasan Âli Yücelin oğlu Can Yücelin komünistliği hakkında bir tahkikat yapılıp yapılmadığının Emniyetten sorulması ve Sami Akyolun Can Yücel hakkında bir raporu olup olmadığının tahkikına dairdi.

11 inci madde Halil Vedadla, Pertev Naili Boratavin müşterek yazdıkları bir antolojiden bâhisti.

12 nci madde Mahmudiye köy enstitüsünde emniyet teşkilâtı tarafından yapılan tahkikattan ve bunun neticelerinden bahsetmekte ve diğer maddelerde de bazı tarama teftişlerinden ve bu teftişler neticesinde sınıfları tenzil veya Vekâlet emrine alınanlardan, köy enstitüsü dergisi sayılarındaki iki tamimden, klâsikler serisinin niçin doldurulduğundan, Sabahaddin Âli ile Nihal Atsız arasındaki davaların bazı safhalarından bahsolunuyordu.

Cumhur Başkanından bir istirham

Bu arada 21 inci madde bir noktanın bir ariza ile sayın Cumhur Başkanından istirhamına dairdi. Zira gizli faaliyetlerle suçlandırılmış olan gencler hakkında son verilen kararla bu hususta 19 mayısta genclere bir hitabede bulunmuş olan Cumhur Başkanına vakanın yanlış anlatılmış olduğu tahakkuk etmiş bulunduğuna göre bu yanlış anlatanın kim olduğunun öğrenilmesini Kenan Öner rica etmekte idi.

Gene bu maddeler arasında Samsundaki bir hâdisenin tahkiki de vardı. Kenan Önere göre o sırada Samsuna gitmiş olan Hasan Âli Yücel, Samsun Lisesinde milliyetçi gencler arasındaki konuşması sırasında muallimlerden biri Bakanın yüzüne karşı: «Sen komünistsin» diye haykırmış ve bunun üzerine idareten tevkif edilmiştir. Kenan Öner bu hâdiseyi bilen bazı tanıkların isimlerini verdi.

Müdahil vekili cevab veriyor

Kenan Önerden sonra müdahil Hasan Âli Yücelin vekili Bülend Nuri Esen bu deliller üzerindeki görüşünü anlattı. Ezcümle dedi ki:

«— Bu delillerin heyeti umumiyesinden benim anladığım şudur ki, üstad Kenan Öner, müdafaasına yarayacağını sandığı bir takım delillerin ihzarında ve toplanmasında mahkemeyi âdeta kendi hizmetinde bulundurmak istiyor. Bizim davamız şudur: Bize bir hakaret vâki olduğunu iddia ediyor ve faile ceza verilmesini istiyoruz. Buna karşı biraz önce dinlediğimiz ara kararından müsteban olduğuna göre kendilerinin isbat yolunda ileri sürecekleri delilleri dinliyeceğiz. Ancak bize hitaben yazmış olduğu açık mektuba bakılırsa üstad Kenan Önerin bu delilleri vaktile incelemiş olması gerektir ve müstahzar bir şekilde mahkemeye sunması icab ederdi. Sonra Cumhur Başkanından kendisine yanlış anlatılan bir noktanın sorulması hakkında bir beyanları var.. Açıklanmış, aleniyete vurulmuş, bir devlet reisinin kanaatini ifade eder mahiyet almış bir nutuk hakkında: «Ben bunda aldanmışım, işin içyüzü öyle değilmiş de böyleymiş» demek hakkı o nutkun asıl sahibi olan Cumhur Başkanına aiddir. Bunu sormak bendenizce kendilerini mecbur olmadığı bir hususta beyana davet etmektir. Sanığın kudsî olan müdafaa hakkına pek tabiî olarak hürmetkârız. Yalnız delillerini de gene kendi istihbar vasıtalarına ve imkânlarına uymak suretile toplaması lâzımgeldiği tabiîdir. Bu bakımdan mahkemenin resen lüzum görmedikçe ve bir kararla celbine kani bulunmadıkça dava bakımından tekmil delillerin bizzat kendileri tarafından ibrazı lâzım gelir.»

Savcının mütaleası

Savcı Abdullah Gözübüyük de davaya konu olan isnadlardan ve maddelerden işkenceye müteallik olanları Hasan Âlinin memuriyet görevile alâkalı bulunmadığından reddini, diğer hususların da birer birer mahkemece incelenerek takdire göre müdafaa için lüzumlu olanlarının tahkikına karar verilmesini istedi.

Kenan Önerin mukabelesi

Kenan Öner tekrar söz alarak dedi ki:

başka bir işe yaramıyacağı aşikârdır. Serdettiğim delillerin hâdise ile derecei taallûku şimdiden anlaşılmak lâzımsa, henüz vakti gelmediğini itiraf etmekle beraber hasıl olan zaruret ve müdafaamı mahkemenize arzediyorum.

Mahkemeniz bunları okumakla yorulacağından hakikaten müteessirim. Fakat bu davanın sonu cihana «Türkiyede bir adalet vardır» dedirteceği için mahkemenin bu hâdiseye yorgunluğa değer gözile bakarak şimdiden bu cihetleri tetkik buyurmasını rica ederim.»

Kenan Öner başkana 70 sahifelik müdafaanamesini verdi. Bundan başka tanık olarak dinlenmeleri için İsmet Rasin Tümtürk, Nihal Atsız, Orhan Şaik Gökyay, Samsun lisesi müdürü Ahmed, o zaman Samsun ve halen Kocaeli Valisi bulunan Rükneddin Nasuhoğlunun isimlerini verdi ve diğer bazı isimler vereceğini de kaydetti.

Cemaleddin Saracoğlunun avukatı konuşuyor

Cemaleddin Saracoğlunun avukatı Mahmud Even de söz alarak ezcümle dedi ki:

«— Bir memur, memuriyet sıfat, kudret ve salâhiyetini de suiistimal ederse, gene memuriyet vazifesini suiistimal etmiş olur. Müdahil herkes delillerini ihzarla mükelleftir, diyor. Hukuk mahkemelerinde dahi böyle değildir. İbraz edilenler yedi iktidarda bulunanlardır.»

Kenan Önerle müdahil avukatı arasında bir tartışma

Kenan Öner ve Bülend Nuri Esen bazı noktalar üzerinde söylediler. Avukat Bülend Nuri, meselâ Hasan Âli Yücelin falan tarihte gittiği lokantaya tezkere yazılarak o günlerde yediği sorulsun şeklinde talebilerin yersizliğinden bahsederken, Kenan Öner, «gerekirse o da sorulur» dedi. Bülend Esen bu müdafaalarda ırkçıların ortaya bir kahraman gibi atıldıklarını, eğer ırkçılar ceza görmedilerse kanunda ırkçılık diye bir suçun mevcud olmaması yüzünden kurtulduklarını kaydederek, Avrupanın bugünkü hale gelmesine, hanımanların yıkılıp, milyonlarca iskeletin dikilmesine ırkçılığın sebeb olduğunu anlattı.

Kenan Öner, kendisinin ırkçılığı müdafaa ettiği yolundaki iddianın ancak bir kasdı mahsus eseri olabileceğini, zira şimdi müdahil tarafından söylenen bu sözlerin İstanbulda fransızca İstanbul guzetesine de intikal ettirilmiş olduğunu söyliyerek, «ırkçılığın müdafii olmadığını kendilerine temin edebilirim. Benim müdafaa ettiğim bir haktır, Her hangi bir fiilin iyiliği veya kötülüğü değildir» dedi. Bundan sonra yargıç oturuma beş dakika ara vererek gereğini düşündü ve kararını bildirdi.

Mahkemenin kararı

Karara göre ,Kenan Önerin dilekçesi incelenecek, mercilerinden sorulması gerekli görülen noktalar için ve hakikat maddenin ispata müteallik vesikaların celbi için savcılığa tezkere yazılacak, İç İşleri Bakanı Şükrü Sökmensüerin komünistler hakkında Meclisteki irad ettiği nutkun zabıt sureti getirtilecek ,İstanbulda olduğu bildirilen Nihal Adsızla, Galatasarayda hoca olduğu anlaşılan Şaik Gökyayın müdafaa dairesinde tanık olarak dinlenmeleri için İstanbul asliye ceza mahkemelerinden birine talimat yazılacaktır.

Mahkeme, Kenan Önerin elindeki evrak ve vesikaları mahkemeye tevdi etmesine ve gösterdiği şahidlerin açık adreslerini bildirmesine karar vermiştir. Bu işler pek kısa bir zamanda yapılamıyacağından duruşma mayısın 12 nci pazartesi günü saat 14,30 a bırakılmıştır.

POLİTİKA

ANKARA Milletvekili ve Ulus Başyazarı olduğum için, Ankara emniyet müdürlerini tanırım. Fakat hiçbirinin resmi odası nerede olduğunu bilmem. Hiçbir Türk vatandaşı, Emniyet Müdürlüğü şubelerinden hiçbirinde bana raslamamıştır.

Bir sanık veya suçlu hangi emniyet şubesine gider, soruşturmayı kim ve nasıl yapar, bilmem.

Irkçılardan hiçbirini tanımam. Eğer ırkçılar arasında ise, çünkü ondan da haberim yok, Orhan Şaik'ı bir defa Konservatuvarda görmüşümdür, o kadar!

Nihal Atsız gibi ismi duyulmuş olanları, muharrir olarak hiç ilgilendirici bulmadığım için, şahısları ve huviyetleri üstünde bir kaç dakika bile düşünmemişimdir bile!

ÖLÜDEN şahit getirmeğe ne lüzum var? Bütün memleket dâvalarında olduğu gibi, ırkçılar dâvasında da kanaatlerimi Ulus sütunlarında yazdım ve imzaladım. Bütün yazdığım ve imzaladığım şeylerde olduğu gibi, bunda da yanılmamak için, ırkçılara dair soruşturmalardan ne netice alındığını rahmetli Ankara Valisinden öğrendim. Onun yanındaki vesikaları okudum. Bir gazeteci olarak bundan daha tabii bir vazife olamaz.

Bu vesikaları okuyuncıya kadar ırkçılık hareketinin vatan için bu kadar tehlikeli olduğunu bilmiyordum. Bütün memleketin de bilmesi için beyaz mı, sarı mı, herhangi resmî bir kitapta bu vesikaların yayınlanmasını isterdim.

EDİNDİĞİM kanaat, ırkçılığın bu vatan için en aşağı kızıllık kadar tehlikeli olduğudur: Milli birlik bakımından, dış politika bakımından!

Onların ölçülerine göre Türkiye'de bir kaç yüz bin Türk kalır mı, kalmaz mı, söylenemez. Ona Çerkes, buna Arnavut, şuna Boşnak, bir başkasına Arap kanı karışmıştır, yahut, kütüğü şüphelidir, diye milyonları eleyip, bu memlekette pek zâlim bir zorbalar diktası kurmak lâzımdır.

Irkçı vesikalarına göre, eğer fırsat ellerinde olsaydı, Almanya ile yanyana harbe girseydik ve bugün tam mânasiyle yok olup gitmiştik.

Ben Türkçülük başladığı gündenberi Türk milliyetçisiyim, ama, ırkçılığı da tıpkı kızıllık gibi, bu milliyetçiliğin düşmanı sayarım.

Satılmak, satılmamak, ajan olmak olmamak, bunlar mahkemelerde meydana çıkar: Kimsenin üstüne bilmediğim suçları yormam. Fakat bizzat ırkçılığın kendisi, fikir olarak, hareket olarak, iç ve dış politika âmili olarak Türkiye'yi mahveder. Ben bunu bilirim.

FATAY

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/30

7/5/947

Ulus

18. V. 1947

AN

A DOGRU» Fiyatı 10 Kuruş

FARMA MEYVA TUZU
EN İYİ VE EN GÜZEL
BİR MEYVA TUZUDUR
HER ECZANEDE BULUNUR

EYETI GELIYOR

lün hareket etti

YARDIM PLÂNI

Vilsonla istişareden sonra hazırlanacak rapor Dışişleri Bakanlığımıza verilecek

Plâna göre, bir kısım Türk askerinin de terhis imkânları hâsıl olacağı bildiriliyor

Londra, 17 (B. B. C.) — Birleşik Amerika Temsilciler ve Âyan meclisi tarafından kabul edilen 400 milyon dolarlık yardım tasarısı pazartesi günü de başkan Truman tarafından imza edilemiyecektir. Başkan Truman, üç ay evvel ayağı kırılan ve doksan dört yaşında bulunan annesini görmek üzere Missouri'ye gitmiştir. Bütün Truman ailesi Missouride bulunmaktadır.

İmza merasimi başkan Trumanın Vaşingtona avdetine kadar geri bırakılacaktır ve kanuna göre tasarının kongrenin tasdikından sonra on gün zarfında imza edilmesi lâzım gelmektedir.

(Devamı Sa: 3 Sü: 2 de)

Büyük Elçi Wilson Kolejde bir merasimde

İktidar Partisi endişe içinde

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 05G-79/31

Solculuk, İrkçılık cereyanları, antidemokratik hareketler bazı kimseler tarafından Demokrat Partiye mi mal edilmek isteniyor?

Ankara, 17 (Telefonla) — Son günlerin politik hâdiselerin cereyan tarzı, iktidar partisinin tek endişesinin, Demokrat Partiden ibaret olmadığını göstermektedir. İktidar partisinin bütün gayretlerini Demokrat parti prestijini çürütmeğe hasrettiği bu sıralarda, ayrıca kızıllar ve ırkçılarla da mücadele zorunda kaldığı ve bu antidemokratik hareketleri Demokrat Partiye mal

Rapor Dışişleri Bakanlığımıza verilecek

Plâna göre, bir kısım Türk askerinin de terhis imkânları hâsıl olacağı bildiriliyor

Londra, 17 (B. B. C.) — Birleşik Amerika Temsilciler ve Âyan meclisi tarafından kabul edilen 400 milyon dolarlık yardım tasarısı pazartesi günü de başkan Truman tarafından imza edilemiyecektir. Başkan Truman, üç ay evvel ayağı kırılan ve doksan dört yaşında bulunan annesini görmek üzere Missouri'ye gitmiştir. Bütün Truman ailesi Missouri-de bulunmaktadır.

İmza merasimi başkan Trumanın Vaşingtona avdetine kadar geri bırakılacaktır ve kanuna göre tasarının kongrenin tasdikından sonra on gün zarfında imza edilmesi lâzım gelmektedir.

(Devamı Sa: 3 Sü: 2 de)

Büyük Elçi Wilson Kolejde bir merasimde

İktidar Partisi endişe içinde

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/31

Solculuk, irkçılık cereyanları, antidemokratik hareketler bazı kimseler tarafından Demokrat Partiye mi mal edilmek isteniyor?

Ankara, 17 (Telefonla) — Son günlerin politik hâdiselerin cereyan tarzı, iktidar partisinin tek endişesinin, Demokrat Partiden ibaret olmadığını göstermektedir. İktidar partisinin bütün gayretlerini Demokrat parti prestijini çürütmeğe hasrettiği bu sıralarda, ayrıca kızıllar ve ırkçılarla da mücadele zorunda kaldığı ve bu antidemokratik hareketleri Demokrat Partiye mal etmeğe çalıştığı hissedilmektedir. Son hâdiselerin seyir ve inkişafı karşısında C. H. P. si Milletvekillerinin çoğu üniversite kadro kanu-

(Devamı Sa: 3, Sü: 2 de)

Arkadaşımız Güreşçi Mehmet pehlivanla görüşürken

Kırkpınar güreşleri dün başladı

Yüzelli pehlivan, tarihi er meydanında birbirlerile tutuştular

İzmir ve havalisi Muhabirliğimiz

Gazetemiz, yurt içi ve dışı istihbarat teşkilâtını takviye sırasında İzmir ve havalisi muhabirliğini esaslı bir şekle koymağa karar vermiş ve bu vazifeye istihbarat şefimiz Melih Yener'i geçirmiştir.

Arkadaşımız dünkü İzmir vapurile yeni vazifesi başına gitmiştir.

muvaffak olur. 13.2.1947 ı cağına da eminim.» 086-79/31

Iktidar partisi endişe içinde

(Başı 1 incide)

nunu vesile ederek son tehlike hakkındaki fikir ve kanaatlerini açığa vurmuşlar ve büyük bir ekseriyete tercüman olmuşlardır. Ankara üniversitesindeki sol profesör ve doçentler hakkında bugünlerde tedbirler alınacaktır. Diğer taraftan ırkçılar hakkında takip edilen muameleler de, şehrimizde büyük bir alâka ile takip edilmektedir.

Bugünkü Ulusta Falih Rıfkı Atay kızıllara ve ırkçılara karşı, zan ve şüphe üzerine dayanan, keyfi bir afarozlama sistemi kuramazdık; kursaydık istibdatların en yamanını bu milletin başına belâ etmiş olurduk...» demektedir. Irkçıların en aşağı komünistler kadar zararlı olduğunu söyliyen yazar: «Tefekkür denen şemayı belli kalıplar içinde donduramayız: Fakat rejimi gerek aşırı sağ, gerek aşırı sol tehliklerinden kormak zorundayız. Komünist denenlerden Irkçılara karşı kâfi şiddet göstermediği için Cumhuriyet hükûmetinin adamlarını Irkçılığı himaye etmekle suçlamışlardır. Daima iki taraflı hücum karşısında kaldık.» demektedir. Yazar: «Türk yargıçlarını yetkilerini istedikleri [illegible] kullnmaktan alıkoyamayız» dedikten sonra şöyle devam etmektedir: «Belki Büyük Millet Meclisi kendilerini daha iyi cihazlama çarelerini düşünmeğe sevkedebilir.»

İktidar partisinin karşılaştığı güçlükler bunlardn da ibaret değildir. Kızıllar ve Irkçılar endişesi ne bir de dinciler katılmaktadır. C. H. P. ye mensup aşırı inkılâpçılar son günlerde artan din propagandası üzerinde hassasiyetle durmakta, halkın vicdanının ve masum inanma hürriyetinin gizli maksadlı bir çok eller tarafından istismar edildiğini söylemekte, bazı vakalar saymakta ve son günlerde artan neşriyattan misaller vermektedir. Bir kısım mutedil milliyetçiler de köhne ve batıl itikatların yıkılışının yirmi beşinci yılında, artık bir dinciler tehlikesinin bahis mevzuu olamıyacğını söylemekte vicdan hürriyetinin ve lâikliğin tassuptan tamamile azade kalınarak gerçekleşmesi lüzumu üzerinde durmaktadırlar.

İktidar partisi mensupları kızıllar, Irkçılar, dinciler üzerinde zaman zaman durmakla beraber bütün dikkatlerini Demokrat Parti üzerine ve bir iki müstakil milletvekiline teksif etmiş bulunmaktadır lar. Demokrat Parti kurucuları iktidar partisinin bu stratejisini bildikleri için mücadelelerine devam etmektedirler.

Tanin gazetesinde Ahmet Şükrü Esmerin Demokrat Partinin komünistler ve Irkçılar arasında sempati yaratmağa çalıştığı, demokratların her maksada ve her menfaate hizmet vadettikleri hakkındaki yazısı Demokrat Parti mahfillerinde teessürle karşılanmıştır. Vakitte Asım Usun bizde kurulan her muhalefet partisinden sonra bir irtica hareketi başladığı şimdi de Demokrat Partinin faaliyete geçmesi üzerine dini ticarete ve siyasete âlet eden neşriyatın çoğaldığı iddiası da ayni tesiri uyandırmıştır.

Demokrat Parti mahfilleri de her ne olursa olsun kim ne söylerse söylesin Irkçılık, solculuk, dincilik gibi antidemokratik her harekete mücadeleye azmettiklerini belirtmektedirler.

...ğildir.

...yurt gezisine çıkarak bu illerimizi ziyaret edecektir.

Hasan Âli - Kenan Öner dâvası

Dün dinlenen şahitler

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/3

Hasan Âli'nin komünistleri himaye ettiğini söylediler

Dünkü muhakemede Nihal Atsız şahadette bulunurken

Eski Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel, Demokrat Parti İl İdare kurulu başkanı Kenan Öner'in Yeni sabah gazetesinde yazdığı bir yazı ile kendisine hakaret ettiğini iddia etmiş ve bu yüzden Kenan Önerle gazete sahibi aleyhine bir hakaret davası açmıştı. Bu davanın duruşması Ankara asliye ceza mahkemesinde yapılırken maznunlardan Kenan Öner, Hasan Âli Yücelin komünistlere yardım ettiğini söylemiş ve hakkında söylediği sözleri ispat edeceğini bildirmişti. Mahkeme de bu talebi kabul etmişti.

Bunun üzerine mahkeme kendisin-

(Devamı Sa: 3 Sü: 4 de)

Orhan Şahik Gökbay

Semplon Ekspresi

Ankara, 7 (Telefonla) — Semplon ekspresi İstanbuldan pazartesi, perşembe ve cumartesi günleri hareket ederek dört günde Parise varacaktır. İstanbuldan Parise ikinci mevki yolcu bileti 205 lira, birinci mevki bilet de 450 lira olarak tesbit edilmiştir.

Vatan 8/ Mayıs/ 1947

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 05G-79/32

Hasan Âlî - Kenan Öner dâvası

(Başı 1 incide)

den delillerini istemiş, Kenan Öner de bu iş için evvelâ göstereceği şahitlerin dinlenmesini talep etmişti. Mahkeme de bu talebi yerinde görmüş ve bunlardan İstanbulda bulunanların ifadelerinin İstanbul asliye yedinci ceza mahkemesinde alınmasına karar vermişti.

Bu karar gereğince Kenan Önerin İstanbulda gösterdiği 6 şahitten 5 inin ifadesi dün asliye yedinci ceza mahkemesi hâkimi Hakkı Ketenoğlu tarafından alınmıştır. Muhakemede savcı muavini Tarık Onan bulunmuştur.

Saat tam 14,30 da celse açıldığı zaman Kenan Öner, Yeni Sabah sahibi Cemalettin Saraçoğlu ve avukatı yerlerini almışlardır. Hâkim evvelâ şahitlerin yoklamasını yapmış, bundan sonra ilk şahit olarak eski Ankara Konservatuarı müdürü, halen Galatasaray lisesinde edebiyat öğretmeni bulunan Orhan Şahik Gökyayı mahkeme huzuruna almıştır.

Hâkim, Ankaradan gönderilen talimatı şahide okuduktan sonra şimdi bunu suallere ayırarak soracağım, demiş ve ilk olarak şu suali sormuştur:

«— İç İşleri Bakanının nutkunda bahsettiği komünistler kimlerdir?»

«— Millî Eğitim Bakanlığında eskidenberi tanıdığım, fikren temasa geldiğim iki şahsı bilirim ki bunlar komünisttir. Biri o zaman Konservatuarda hoca olan Sabahattin Ali, diğeri o zaman doçent, şimdi profesör olan Pertev Boratavdır. İsmen tanıdığım komünistler de Behice Boran, Niyazi Berkes ve Adnan Cemgildir. Bunların ilk ikisi Dil, Tarih - Coğrafya Fakültesinde, diğeri de Ankara Atatürk lisesinde hocadır.»

«— Bunların komünistliğini nereden öğrendiniz?»

«— Bunlardan birinci kısmı evvelce söylediğim gibi uzun arkadaşlığımdan, ikinci kısmını da yazılarından.»

«— Millî Eğitim Bakanının bunları himaye ettiğini nereden biliyorsunuz?»

«— Bunların Hasan Âli tarafından himaye edildiğini şöyle anladım:

Nihal Atsızın «Orhon» mecmuasında neşrettiği açık mektup üzerine; bu hâdise Fırka Grupunda münakaşa edilmiş ve Sabahattin Ali Vekâlet emrine alınmış diye duydum. Bu haberi aldığım gün Sabahattin Alinin evine gittim. Orada bir topluluk vardı. İçlerinde Niyazi Berkesin de olduğunu hatırlıyorum. Orada Sabahattin Alideh bu hâdisenin doğru olup olmadığını sordum. Kendisi Vekilin telefon ettiğini ve Vekâlet emrine almak zorunda olduğunu, tercümelerle bunu telâfi edeceğini bildirdiğini söyledi.

Bu hâdiseden birkaç gün evvel veya sonra da: Hasan Âlinin: Tabı bitmiş ve kapakları kırılmış, takılmış olan Yurt ve Dünya mecmuasının neşredilmemesini ve bundan doğacak ziyanın kendisi tarafından telâfi edileceğini, şayet mecmuayı neşrederlerse kapatılacağını bildirdiğini Sabahattin Ali söylemişti.

Malûm bir komünist olan Nâzım Hikmet de Hasan Âlinin himayesindedir. Nâzım Hikmet cezaevinde mahkûmdur. Buna rağmen Konservatuar opera tercümeleri yaptırırken bu tercümelerde müzisyenler yanında ona da iş vermiştir.

Meselâ adını hatırlıyamadığım bir opera tercümesi işi Hasan Ferit Alnara verilmiş ve o şahıs bu operanın hazırlanması için defalarca Çankırıya giderek Nâzım Hikmetin fikrine müracaat etmiştir. Nâzım Hikmet mahkûm olduğu için tercüme hakkı yalnız Hasan Feride verilmiş, bu şahıs da Nâzım Hikmetin payını ayırmıştır.»

«— Hasan Âlinin bu işte rolü var mıydı?»

Bu sırada Kenan Öner, şahide bazı şeyler sorduracağını söyledi ve bundan sonra Kenan Öner sordurdu, şahit cevap verdi:

Kenan Önerin ilk suali şuydu:

— Sabahattin Ali, Nihal aleyhine neşren hakaret davasını açtığını bu şahide söylediği zaman «eğer Hasan Âli beni tazyik etmeseydi bu davayı açmazdım» demiş mi?

— Böyle bir şey hatırlıyorum. Hattâ Sabahattin Ali Nihalin hücumlarına yazı ile mukabeleye karar vermişken Hasan Âli ile Falih Rıfkı, kendisini dava açmağa sevketmişler, bunu bana kendisi söylemişti. Hattâ ısrar da ettiklerini bildirmişti.

— Tanığın da dahil bulunduğu ırkçılık davasının suçluları hakkında hazırlık tahkikatı yapılırken, Hasan Âli, zabıtanın yanında bulunmuş, ve tahkikatın turancılık ve ırkçılık davası şekline inkılâp etmesine âmil olmuştur. Bunu mezkûr davada müdafi olduğum için anladım. Şahidin bundan malûmatı var mıdır?

— Ankarada dava tahkikatı başlayınca Vilâyet konağında ayrı ayrı odalarda mevkuftuk. O sıralarda Hasan Âlinin Vilâyete sık sık geldiğini otomobilinden anlıyordum. Ayrıca ben burada mevkufken içeri alınan Ahmet Feyyazoğlu, Hikmet Tanyu, Cemal Öcalden Hasan Âlinin oraya sık sık gelip bulunduğunu duymuştum.

— Şahit Orhan Şahik, ırkçılık davasında işkence görenlerden biridir. Muhakemesi cereyan ederken verdiği müdafaa kendisi tarafından mı yazılmıştır ve doğru mudur?

— Bu müdafaaname harfi harfine doğrudur.

— Turancı ve ırkçılar aleyhinde gazeteler ve mecmualarda çıkan yazıları Hasan Âli Yücel muazzam bir kitap halinde neşretmiştir. Sabahattin Alinin Nihal aleyhine dâva açtığı gün de Nihal, Ankaraya ayak basınca Hasan Âli Samsuna kadar. giderek milliyetçilik aleyhinde, dolayısile enternasyonalizm lehinde propaganda yapmış ve diğer bucak mekteplerinde de aynı harekette devam etmiştir. Bu hususta ne biliyor?

— Böyle bir kitap neşredildiğini ve neşirde Hasan Âlinin âmil olduğunu, bu kitabın dağıtılıp okutulduğunu biliyorum. Maarif Vekâletinin Tebliğler dergisinde de ilkmekteplerden üniversiteye kadar ilk derslerde turancılık aleyhinde konuşulması hakkında tâmimler de neşredilmişti. Irkçılık ve turancılık adlı bu kitap İnkılâp Enstitüsü tarafından hazırlanmıştır. Hatırladığıma göre bunda vekilin de yazısı vardır.

— Samsundaki vakadan haberi var mıdır?

— Samsundaki vakadan Ankarada müphem bir şekilde haber almıştım.

Nihal Atsızın sözleri

Orhan Şahik Gökyay'dan sonra Nihal Atsız şahit mevkiine getirildi, kendisine Ankaradan yazılan talimat okunduktan sonra hâkim aynı sualleri tekrarladı ve ilk suali şöyle sordu:

— İçişleri Bakanının komünist dediği şahıslar kimlerdir?

— Millî Eğitim Bakanlığı kadrosunda bulunanlar, Ankara Dil, Tarih - Coğrafya fakültesinde profesör Pertev Naili Boratav, doçent Niyazi Berkez, karısı ilmî yardımcı Mediha Berkez, İstanbul Edebiyat Fakültesinde Profesör Sadrettin Celâl Antel, Konservatuar öğretmeni Sabahattin Ali, Ticaret veya Ankara lisesinde öğretmen Adnan Cemgil, Amerikada profesör Muzaffer Şerif Başoğlu, doçent Behice Boran, bulunmaktadır. Bunların hepsi sabıkalı komünisttirler. Ya mahkûmiyetleri, görülen lüzum üzerine vekâlet emrine almış, komünistleri ise bitaraflığını göstermek için vekâlet emrine aldığı zaman sebep olarak siyasî makale yazdıklarını göstermiştir. Komünistler bu sayede Danıştaya başvurarak vaziyetlerini düzeltmişler ve vazifelerine dönmüşlerdir. f) Edebiyat fakültesinde Abdülbaki Gölpınarlı adında birisi vardır. Bu zat gizli komünist teşkilâtına dahil olmaktan tevkif ve belki de mahkûm edilmişti. Milliyetçi hoca ve doçentlerin hiçbirisine mevkuf kaldıkları sırada maaş verilmemişken Abdülbaki mevkufken maaşını almıştır. Hapishanede beraber mevkuftuk. Aynı zamanda hapishanede kendisine klâsik eserlerin tercümeleri yaptırılmıştır. Üniversite muhtar olurken de Hasan Âli bu şahsı kendi salâhiyetile doçent tayin ederek lâyen'azil hale sokmuştur. j) Dört yüz klâsik eserin tercümesi yaptırılmıştır. Bunların büyük bir kısmını tercüme eden komünistlerdir.

Bundan sonra hâkim, şahide üçüncü suali sormuştur:

— Sabahattin Alinin aleyhinizde açtığı dâvada Hasan Âli tarafından himaye edildiğini nereden biliyorsunuz?

— Sabahattin Alinin aleyhime dâva açması için Hasan Âli ile Falih Rıfkının kendisini tazyik ettiğini o zamanki konservatuar müdürü Orhan Şahik'den ve bir de ismini bilmediğim Ankara savcı muavinlerinden birinin Hüseyin Namık Orkun'a söylemesi üzerine işitmiştim.

— Yirmi üç gencin işkencesi hakkında neler biliyorsunuz?

— 3 mayıs 1944 de komünizm aleyhine üniversiteliler tarafından bir nümayiş yapılmıştır. Bu yüzden 300-500 genç polis karakoluna toplanmıştır. Bunların ifadeleri alınırken Hasan Âli ve Falih Rıfkının polise giderek sorguya çekilenleri dinlediklerini, sualler sorduklarını, hattâ tehdit savurduklarını işitmiştim. O sırada Ankarada hava değişmişti. Arkadaşım Orhan Şahik, Riyaseticumhur başyaveri merhum Celâle telefon etmiş, olayı hakiki cephesi ile anlatmış. Tam hatırlıyamıyorum amma, Yaver Celâl, ağır tâbirler kullanarak ve galiba: «Mel unlar, Reisicümhurun etrafını öyle sarmışlar ki hakikati duyurmak mümkün olmuyor.» demiş. Hasan Âli ile Falih Rıfkının bu tahkikatla alâkadar olduklarını ve köşke gelip gittiklerini bildiğim için bu şahısların onlar olduğuna kanaati kâmile getirmiştim. Polis nezaretinde Âlinin orta tedrisat umum müdürlüğü zamanına rastladığı için malûmudur. Buna rağmen Sabahattin Aliyi yüksek bir mektebe hoca yapmıştır. c) Profesör Sadrettin Celâl 1921 - 1924 senelerinde Aydınlık adlı komünist mecmuasını çıkartmış ve neşriyatından dolayı iki sene hapse mahkûm olmuş ve hapiste yatmıştır. Bu husus Hasan Âlinin meçhulü değilken Sadrettin Celâli doğrudan doğruya doçentlik devresi geçirmeksizin, imtihana tâbi tutmaksızın profesörlüğe çıkartmıştır. d) Ankara Dil, Tarih - Coğrafya fakültesi dekanı Şevket Aziz Kansu, Aydınlık mecmuasında milliyetçilik aleyhinde yazı yazmış, Türk gençliğini beynelmilel komünizme çağırmış, mahkûm olmuştur. Buna rağmen Şevket Aziz Kansu, en büyük ilim müessesesinin başına Hasan Âli tarafından getirilmiştir. e) Memurin kanunu gereğince Bakanlar iki şekilde memurlarını vekâlet emrine alabiliyorlar. Birincisi, sebep göstererek, ikincisi, lüzum göstererek. Birinci halde vekâlet emrine alınanlar Danıştaya başvurup iptal istemek hakkını haizdir. Görülen lüzum üzerine alınanların bu hakkı yoktur. Hasan Âli, milli

ile Tıp Fakültesi talebelerinden Mehmet Külâhlı dinlendiler. Bunlar da aşağı yukarı diğerleri gibi Hasan Âlinin komünistleri himaye ettiğini söylediler. Bu arada maznunlardan Kenan Öner bu şahitlere kendilerine ne şekilde işkence yapıldığının sorulmasını istedi. Savcı bunu yersiz görüldüğünü bildirdi. Hâkim de bu talebi reddetti.

Ondan sonra son şahit Ahmet Ellezoğlu şahit olarak dinlenmeğe başlandı. Bu şahit de diğer şahitler gibi Maarif kadrosunda çalışan ve yukarıda ismi geçen hocaların komünist olduklarından bahsetti. Irkçılık ve Turancılıktan sanık 23 kişinin değil, pek çok kimsenin tazyik gördüğünü söyledi. Hattâ bir çok yüksek tahsil gencinin son sınıfta mektepten atıldığını bildirdikten sonra sözlerine şöyle devam etti.

— Ben prevantoryuma yatmak için muamelemi yaptırıyordum. Nihal ile konuştuğum için Hasan Âli evrakımı imzalandı. Tevkif edildiğim zaman polis müdüriyetinde kendilerne dehalet etmemi istedi.

Etmedim ve istifa ettim. İstanbula gönderldiğim zaman iki ay mevkuf kaldım. Bir gün Emniyet umum müdür muavini olarak tahkikatta bulunan Kâmuran Cuhruh, Hasan Âlinin beni Atatürk düşmanı gösterdiğini söyledi. Tahliye edildiğimiz gün de o zaman Örfî İdare Komutanı bulunan Sabit Paşa, Kâmuranın hatırlatması üzerine Emniyet Müdürü Demir, tahkikat yapan Örfî İdare savcısı Kâzım Alöç, ve daha beş altı kişi yanında «Hasan Âli Beyin size atfettiği Atatürk düşmanlığı nereden geliyor» dedi. Kendisine verdiğim cevap üzerine kumandan ağır bir kelime sarfetti. Hasan Âlinin hışmına uğramış bir çocuk cevabını verdi ve o gün tahliye edildim.

Bu sırada Kenan Öner bir sual daha sordu:

— Vekâlette başka komünist var mıdır?

— Evet, İsmail Hakkı Tonguç, bu zat İlk öğretim umum müdürüdür ve köy okullarına bakar, komünist olarak tanınmıştır. «Tonguç baba başımızda» diye köy enstitülerinin bir şarkıları vardır. Galiba Şinasi Tamer adında köy enstitüleri ile meşgul birisi de «Göreceksiniz, İsmail Hakkı Tonguç, büyük bir devir yapacak, memlekette bir komünist rejim kuracak» şeklinde telkinatta bulunmuştur.

Kenan Öner, son olarak Ankara Üniversitesinde felsefe kolu açıldığı zaman buraya kimlerin getirildiğini sordu. Şahit; Emin Erişirgil ile Behice Boran ve Muzaffer Şerifin ve bir de Fransız profesörünün getirildiğini, ve bu profesörün felsefe şubesinin komünist yatağı haline getirildiğini söylediğini bildirdi.

En son olarak Cemalettin Saraçoğlu kalktı ve şu suali sordu:

— Tonguç Baba yeni Vekil gelince makamında tutuldu mu?

Şahit:

— Hayır, dedi. Çok az sonra işinden atıldı.

Hâkim mahkemeye gelmeyen şahit Mete Özgelen'in celbi için duruşmayı başka güne bıraktı.

Ortadoğuda İngiliz menfaatleri

Londra, 7 (A.P.) — İngiliz hükûmetine mensup bir kaynağın bugün bildirdiğine göre Stalin İngiltere Dış

Niyazi Berkes ve Adnan Cemgildir. Bunların ilk ikisi Dil, Tarih - Coğrafya Fakültesinde, diğeri de Ankara Atatürk lisesinde hocadır.»

«— Bunların komünistliğini nereden öğrendiniz?»

«— Bunlardan birinci kısmı evvelce söylediğim gibi uzun arkadaşlığım dan, ikinci kısmını da yazılarından.»

«— Millî Eğitim Bakanının bunları himaye ettiğini nereden biliyorsunuz?»

«— Bunların Hasan Âli tarafından himaye edildiğini şöyle anladım:

Nihal Atsızın «Orhon» mecmuasında neşrettiği açık mektup üzerine; bu hâdise Fırka Grupunda münakaşa edilmiş ve Sabahattin Ali Vekâlet emrine alınmış diye duydum. Bu haberi aldığım gün Sabahattin Alinin evine gittim. Orada bir topluluk vardı. İçlerinde Niyazi Berkesin de olduğunu hatırlıyorum. Orada Sabahattin Aliden bu hâdisenin doğru olup olmadığını sordum. Kendisi Vekilin telefon ettiğini ve Vekâlet emrine almak zorunda olduğunu, tercümelerle bunu telâfi edeceğini bildirdiğini söyledi.

Bu hâdiseden birkaç gün evvel veya sonra da: Hasan Âlinin: Tabı bitmiş ve kapakları kırılmış, takılmış olan Yurt ve Dünya mecmuasının neşredilmemesini ve bundan doğacak ziyanın kendisi tarafından telâfi edileceğini, şayet mecmuayı neşrederlerse kapatılacağını bildirdiğini Sabahattin Ali söylemişti.

Malûm bir komünist olan Nâzım Hikmet de Hasan Âlinin himayesindedir. Nâzım Hikmet cezaevinde mahkûmdur. Buna rağmen Konservatuar opera tercümeleri yaptırırken bu tercümelerde müzisyenler yanında ona da iş vermiştir.

Meselâ adını hatırlıyamadığım bir opera tercümesi işi Hasan Ferit Alnara verilmiş ve o şahıs bu operanın hazırlanması için defalarca Çankırıya giderek Nâzım Hikmetin fikrine müracaat etmiştir. Nâzım Hikmet mahkûm olduğu için tercüme hakkı yalnız Hasan Feride verilmiş, bu şahıs da Nâzım Hikmetin payını ayırmıştır.»

«— Hasan Âlinin bu işte rolü var mıydı?»

«— Opera tercümeleri Millî Eğitim Bakanlığınca yaptırılır. Hasan Ferit Konservatuarda hoca ve Riyaseticumhur orkestrasının şefidir. Yalnız başına böyle bir işe cesaret edemez.»

— Hâdiseye nasıl muttali oldunuz?

— Hasan Ferit bir gün Çankırıya gidecekti, sebebini sordum. Bir opera tercüme ediyordum. Türkçesi Nâzım Hikmet tarafından yapılacak, böyle tensip edilmiş, dedi. Tensip ona yardım içindi.

— Nihal Atsızın açık mektupları üzerine Sabahattin Ali dava açmış ve bu davada Hasan Âli Sabahattin Aliyi himaye etmiş. Bu hususta ne biliyorsunuz?

— Atsız aleyhine Sabahattin Alinin açtığı davada Sabahattin Alinin Hasan Âli tarafından himaye edildiğini bilmiyorum. Yalnız Sabahattin Alinin dava açmasını Hasan Âlinin istediğini biliyorum. Bana kendisi söylemişti.

— Yanınızda kim vardı?

— Yanımızda kimlerin olduğunu hatırlamıyorum.

— Hasan Âli, komünistlerin uğradıkları hücümlara karşı komünistleri himaye etti mi?

— Bilmiyorum. Çünkü o sırada mevkuftum.

— Hasan Âlinin bakanlığı sırasında bakanlıktan istifade ile komünistleri himayesi hakkında genel bilginiz nelerdir?

— Yukarıda söylediklerimden başka bir bildiğim yoktur.

mıştır ve doğru mudur?

— Bu müdafaaname harfi harfine doğrudur.

— Turancı ve ırkçılar aleyhinde gazeteler ve mecmualarda çıkan yazıları Hasan Âli Yücel muazzam bir kitap halinde neşretmiştir. Sabahattin Alinin Nihal aleyhine dâva açtığı gün de Nihal, Ankaraya ayak basınca Hasan Âli Samsuna kadar giderek milliyetçilik aleyhinde, dolayısile enternasyonalizm lehinde propaganda yapmış ve diğer bucak mekteplerinde de aynı hareket devam etmiştir. Bu hususta ne biliyor?

— Böyle bir kitap neşredildiğini ve neşirde Hasan Âlinin âmil olduğunu, bu kitabın dağıtılıp okutulduğunu biliyorum. Maarif Vekâletinin Tebliğler dergisinde de ilkmekteplerden üniversiteye kadar ilk derslerde turancılık aleyhinde konuşulması hakkında tâmimler de neşredilmişti. Irkçılık ve turancılık adlı bu kitap İnkılâp Enstitüsü tarafından hazırlanmıştır. Hatırladığıma göre bunda vekilin de yazısı vardır.

— Samsundaki vakadan haberi var mıdır?

— Samsundaki vakadan Ankarada müphem bir şekilde haber almıştım.

Nihal Atsızın sözleri

Orhan Şahik Gökyay'dan sonra Nihal Atsız şahit mevkiine getirildi, kendisine Ankaradan yazılan talimat okunduktan sonra hâkim aynı sualleri tekrarladı ve ilk suali şöyle sordu:

— İçişleri Bakanının komünist dediği şahıslar kimlerdir?

— Millî Eğitim Bakanlığı kadrosunda bulunanlar, Ankara Dil, Tarih - Coğrafya fakültesinde profesör Pertev Naili Boratav, doçent Niyazi Berkez, karısı ilmî yardımcı Mediha Berkez, İstanbul Edebiyat Fakültesinde Profesör Sadrettin Celâl Antel, Konservatuar öğretmeni Sabahattin Ali, Ticaret veya Ankara lisesinde öğretmen Adnan Cemgil, Amerikada profesör Muzaffer Şerif Başoğlu, doçent Behice Boran, bulunmaktadır. Bunların hepsi sabıkalı komünistlirler. Ya mahkûm olmuşlar, veya en az nezaret altına alınmışlardır.

Bu sırada Kenan Öner, söz istemiş ve:

— Bir de Giritli var, adını biliyor mu? demiştir.

Nihal Atsız, cevap vererek:

— Evet, dil kurumunda nafiz bir âza Ahmet Çevat vardır. Rusyada Türkiye aleyhine neşriyat yapmıştır.

Hâkim soruyor:

— Hasan Âlinin komünistleri himayesine dair bir şey biliyor musunuz?

— Komünistlerin Hasan Âli tarafından himaye edildiğine dair delilleri şöyle sıralayabiliriz: a) İçişleri Bakanının nutkunda Yurt ve Dünya mecmuasından bahsedilmekte ve bunun Moskovadan emir alan Şefik Hüsnü tarafından verilen direktifle çıkarıldığı bildirilmektedir. Bu mecmua Hasan Âlinin bakanlığı sırasında millî eğitim bütçesinden ayrılan para ile satın alınmış ve mekteplere dağıtılmıştır. Hasan Âlinin zamanında Millî Eğitim Bakanlığı neşriyat dairesinde çalışan Adnan Ütüker, bu mecmuaları tamamen mekteplere göndermiyerek depoda sakladığını ve okkalık kâğıtlarla beraber sattırdığını açıklamıştır. b) Sabahattin Ali, beş yıllık muallim mektebi mezunudur. Cumhuriyet devrinin iki reisicumhuruna yazdığı bir yazıda küfrettiği için 14 ay hapse mahkûm edilmiş, mahkûmiyetini çekmiştir. Bu mahkûmiyet Hasan sinde Abdülbaki Gölpınarlı adında birisi vardır. Bu zat gizli komünist teşkilâtına dahil olmaktan tevkif ve belki de mahkûm edilmişti. Milliyetçi hoca ve doçentlerin hiçbirisine mevkuf kaldıkları sırada maaş verilmemişken Abdülbaki mevkufken maaşını almıştır. Hapishanede beraber mevkuftuk. Aynı zamanda hapishanede kendisine klâsik eserlerin tercümeleri yaptırılmıştır. Üniversite muhtar olurken de Hasan Âli bu şahsı kendi salâhiyetile doçent tayin ederek lâyen'azil hale sokmuştur. 1) Dört yüz klâsik eserin tercümesi yaptırılmıştır. Bunların büyük bir kısmını tercüme eden komünistlerdir.

Bundan sonra hâkim, şahide üçüncü suali sormuştur:

— Sabahattin Alinin aleyhinizde açtığı dâvada Hasan Âli tarafından himaye edildiğini nereden biliyorsunuz?

— Sabahattin Alinin aleyhime dâva açması için Hasan Âli ile Falih Rıfkının kendisini tazyik ettiğini o zamanki konservatuar müdürü Orhan Şahik'den ve bir de ismini bilmediğim Ankara savcı muavinlerinden birinin Hüseyin Namık Orkun'a söylemesi üzerine işitmiştim.

— Yirmi üç gencin işkencesi hakkında neler biliyorsunuz?

— 3 mayıs 1944 de komünizm aleyhine üniversiteliler tarafından bir nümayiş yapılmıştır. Bu yüzden 300-500 genç polis karakoluna toplanmıştır. Bunların ifadeleri alınırken Hasan Âli ve Falih Rıfkının polise giderek sorguya çekilenleri dinledikleri, sualler sorduklarını, hattâ tehdit savurduklarını işitmiştim. O sırada Ankarada hava değişmişti. Arkadaşım Orhan Şahik, Riyaseticumhur başyaveri merhum Celâle telefon etmiş, olayı hakiki cephesi ile anlatmış. Tam hatırlıyamıyorum amma, Yaver Celâl, ağır tâbirler kullanarak ve galiba: «Mel unlar, Reisicümhurun etrafını öyle sarmışlar ki hakikati duyurmak mümkün olmuyor.» demiş. Hasan Âli ile Falih Rıfkının bu tahkikatla alâkadar olduklarını ve köşke gelip gittiklerini bildiğim için bu şahısların onlar olduğuna kanaati kâmile getirmiştim. Polis nezaretinde bulunurken de bu işlerin Hasan Âlinin başından çıktığını polisler söylerlerdi. Bunlardan küçük rütbelilerin isimlerini hatırlıyamıyorum. Fakat birinci şube üçüncü kısım şefi Hamdi ile komiser muavini de aleyhimizdeki tahkikat ve takibatın Hasan Âli nin başından çıktığını söylemişlerdir.

Yüzleştirme

Nihal Atsızın ifadesi bu suretle sona ermiş, fakat hâkim ilk şahitle Atsızı yüzleştirmeğe karar vermiş ve o zaman Şahikı huzuruna aldıktan sonra Riyaseticümhur başyaveri ile aralarında geçen muhaverenin nasıl olduğunu sormuştur. O da:

— Bu husus Nihalin aklında iyi kalmamış. Atsızı evime davet etmiştim. Bunun haber alınması üzerine Nihal Atsızın evimden çıkarılması için Celâl vasıtasile telefon ettirdiler. Böyle bir şey yapamıyacağımı bildirdim. Ertesi gün Ankara valisi Nevzat Tandoğan beni çağırarak Nihal ile beraber kalmamın doğru olmıyacağını söyledi, sövdü, saydı. Bunun üzerine oradan ayrıldım. Biraz sonra evime gelen Yaver Celâl bana gece o şekilde telefon ettiğinden müteessir olduğunu, fakat başka türlü hareketine imkân olmadığını, çünkü yanında Hasan Âli ile valinin bulunduğunu söyledi.

Nihal Atsız, Orhan Şahikin bu sözlerinn doğru olacağını bildirdi. Bunun üzerine hâkim duruşmaya beş dakika ara verdi.

Diğer şahitler

Duruşma yeniden başladığı zaman üçüncü şahit İsmet Basin Tümtürk atfettiği Atatürk düşmanlığı nereden geliyor» dedi. Kendisine verdiğim cevap üzerine kumandan ağır bir kelime sarfetti. Hasan Âlinin hışmına uğramış bir çocuk cevabını verdi ve o gün tahliye edildim.

Bu sırada Kenan Öner bir sual daha sordu:

— Vekâlette başka komünist var mıdır?

— Evet, İsmail Hakkı Tonguç, bu zat İlk öğretim umum müdürüdür ve köy okullarına bakar, komünist olarak tanınmıştır. «Tonguç baba başımızda» diye köy enstitülerinin bir şarkıları vardır. Galiba Şinasi Tamer adında köy enstitüleri ile meşgul birisi de «Göreceksiniz, İsmail Hakkı Tonguç, büyük bir devir yapacak, memlekette bir komünist rejim kuracak» şeklinde telkinatta bulunmuştur.

Kenan Öner, son olarak Ankara Üniversitesinde felsefe kolu açıldığı zaman buraya kimlerin getirildiğini sordu. Şahit; Emin Erişirgil ile Behice Boran ve Muzaffer Şerifin ve bir de Fransız profesörünün getirildiğini, ve bu profesörün felsefe şubesinin komünist yatağı haline getirildiğini söylediğini bildirdi.

En son olarak Cemalettin Saraçoğlu kalktı ve şu suali sordu:

— Tonguç Baba yeni Vekil gelince makamında tutuldu mu?

Şahit:

— Hayır, dedi. Çok az sonra işinden atıldı.

Hâkim mahkemeye gelmeyen şahit Mete Özgelen'in celbi için duruşmayı başka güne bıraktı.

Ortadoğuda İngiliz menfaatleri

Londra, 7 (A.P.) — İngiliz hükûmetine mensup bir kaynağın bugün bildirdiğine göre Stalin İngiltere Dış İşleri Bakanı Ernest Bevin'e, Rusyanın gerek İngiliz — Mısır andlaşmasının yeniden gözden geçirilmesi hakkındaki iki memleket arasındaki müzakaada ve gerek Sudan'ın gelecekteki durumu hakkında tarafsız kalacağını temin etmiştir.

İngiliz hükûmetine mensup kaynak ezcümle şunları bildirmiştir «Moskovadaki görüşmeleri sırasında iki lider umumi olarak» İngilterenin Orta — Doğudaki durumu meselesini gözden geçirmişler ve bilhassa Mısırın İngiltere aleyhindeki şikâyetlerini görüşmüşlerdir.

«Stalin İngilterenin Orta — Doğu ve Mısırdaki durumunu umumiyetle takdir eder gibi davranmış ve bundan sonra Sovyet lideri İngilterenin, Mısır veya Orta — Doğudaki menfaatlarını, Rusyanın menfaatlarına aykırı telâkki etmediğini beyan etmiştir.» »

Tenisçilerimiz Atinada galip

Atina, 7 (Hususî) — Milletlerarası Yunanistan şampiyonasına iştirak eden Türk takımı Fehmi Kızıl, Şefik Fenmen, Suat Nemli, Suzan Gürel, Bayan Muallâ ve Bayan Bahtiye birinci ve ikinci tur müsabakalarını tamamen kazanarak geçmişlerdir. Bilhassa Bayan Muallâ kuvvetli rakibini 6 - 0, 6 - 0 gibi bir açık farkla yenmiştir. Türk tenisçileri şampiyonanın en kuvvetli namzetleri arasındadırlar.

riyet

tusu: İstanbul No. 246
24299. Matbaa: 24290.

Cuma 18 Nisan 1947

GENERAL ELECTRIC
GENERATÖRLERİ

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/33

Hasan Ali Yücel - Kenan Öner davası başladı

Kenan Öner: «İfşaatım üzerine yapılacak şey, müddeinin teşriî masuniyetinin ref'i ile tahkikat açılmasıdır» dedi

Hasan Âlinin avukatı «Ortada bir hakaret suçu vardır ve bu isbatı caiz olan neviden değildir» cevabını verince Kenan Öner şöyle mukabele etti: «İddialarımın isbatına yol açılmasını istiyorum. Şuna emin olsunlar ki bu dava istedikleri şekli alsa bile elimden kurtulamıyacaklardır.»

D. P. İstanbul İl İdare Kurulu Başkanı Kenan Öner

Eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel

Eski Millî Eğitim Bakanı dün mahkemeye gelmemişti

Mahkeme, iddiaları ispat meselesindeki kararını gelecek oturumda verecek

Ankara 17 (Telefonla) — Kenan Öner - Hasan Âli Yücel davasına bugün asliye 3 üncü cezada başlandı. Mahkeme salonu küçük bir odadan ibaret olmasına rağmen kesif bir kalabalık koridorlara da taşarak Adliye Sarayının önündeki caddeye uzanmıştı. Dinleyicilerin

— Arkası Sa. 4, Sü. 5 te —

"İzmirde

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/33

Cumhuriyet
18 Nisan 1947

Hasan Âli Yücel - Kenan Öner davası başladı

— *Baştarafı 1 inci sahifede* — büyük çoğunluğunu Hukuk fakültesi öğrencileri teşkil ediyordu. Zabıtanın izdihamı önlemek için aldığı tedbirlere rağmen mahkemede müdafi ve sanıklar için geçecek yol dahi kalmamıştı. Yargıç Saffet Onan, iddia makamında da savcı yardımcısı Abdullah Gözübüyük bulunuyordu.

Sanıklar Profesör Kenan Öner, Cemaleddin Saracoğlu ve müdafi olarak da avukat Mahmud Even gelmişti, Hasan Âli Yücel yoktu. Ankara Hukuk fakültesi anayasa profesörü Bülend Nuri Esen Hasan Ali Yücelin vekili olarak duruşmaya katılmıştı.

Kenan Önerin usulen hüviyeti alındı. Babası Giyaseddin, validesi Azize, 1881 doğumlu, İstanbullu, yüksek tahsilli, bir çocuklu ve sabıkasız, Harbiyede Valikonağı caddesinde oturmakta, Cemaleddin Saracoğlunun da hüviyeti tesbit edildikten sonra müşteki Hasan Ali Yücelin dilekçesi okundu. Kenan Önerin «Yeni Sabah» ta neşrettiği açık mektubda kendisine bir çok fiiller isnad ettiğini, halkın husumetine maruz bırakıldığını söyliyerek gerek Kenan Önerin, gerek Cemaleddin Saracoğlunun cezalandırılmalarını ve ayrıca her ikisinden beşer bin lira tazminat istiyordu.

Kenan Öner dedi ki:

— Dava ikame etmek tabii herkesin hakkıdır. Eğer bize atfolunan suç 481 inci maddeye uygun ise bu maddedeki unsurları gözönünde bulundurmak mahkemenin vazifesidir.

Kenan Öner bu hususiaki düşüncelerini gösteren 4 sahifelik bir dilekçeyi mahkemeye verdi.

Cemaleddin Saracoğlu şunları söyledi:

«— Profesör Kenan Öner Hasan Ali Yücele cevab teşkil eden bir yazı gönderdi. Bu yazı tamamen kanaatlerime uygundu, «Yeni Sabah» ta bunları neşretmeği kendime bir şeref ve bir vazife bildim.»

Suç mevzuu olduğu iddia edilen ve «Evet, evet o Maarif Vekili sizsiniz..» başlığını taşıyan mektub okundu. Bunu Kenan Önerin az önce mahkemeye verdiği dilekçenin okunması takib etti. Kenan Öner işlediği fiilin 480 inci maddeye uygunluğu kabul edildiği takdirde 481 inci maddenin nazarı dikkate alınmasını ileri sürüyor ve iddialarının, Hasan Âli Yücelin ya memuriyetini icrasına veya memuriyeti nüfuzunu kötüye kullandığına temas ettiğini kabul ederek ezcümle diyordu ki:

«— Kendisi Maarif Bakanı olmasa bu gibileri umumî müdür, profesör, doçent, talim ve terbiye azası tayin ettirmek şöyle dursun bir kapıcı dahi alamaz, bakanlık tahsisatından para veremez, Millî Eğitim teşkilâtına tavsiye edemez, bazı gençler hakkında açılan hazırlık tahkikatında zabıta ile teşriki mesai edemez, hattâ Cumhur Başkanını ikna ile bu zavallılar aleyhine nutuk söyletemez. Benim ifşaatım karşısında yapılacak şey, müddeinin teşrif masuniyeti kaldırılarak hakkımda tahkikat açılması ve müddeiyatımın aksi sabit olduktan sonradır ki, ancak benim hakkımda iftira vesair davalar açılmasıdır. Halbuki Hasan Âli Yücelin bu davayı açması da radyo ve gazetelerle ilân edilerek bir tefahur vasıtası haline getirilmiştir.

İfşaatımın kuru bir isnaddan ibaret veya tam bir hakikat olduğu meydana çıkmalıdır. 480 ve 481 inci maddelerin bana verdiği salâhiyetle iddialarımın ispatına yol açılmasını diliyorum.

Bundan sonra Hasan Âli Yücelin avukatı Bülend Nuri Esen davasını uzun bir açıklama ile ve zaman zaman heyecanlı sözlerle izah etti. Bu arada müvekkiline komünist olmak, komünistlere hâmilik etmek, polise bazı vatandaşlar hakkında vur emri vermiş olmak, adlî tahkikatı istediği şekle sokmak, 23 vatandaşı işkenceler altında ezdirmek gibi fiiller isnad edildiğini anlatarak hürriyet mevzuu üzerindeki düşüncelerini kaydetti ve:

«— Vatandaşlara dilediklerini keyfî surette yapmaya müsaade verilmesi, devletin yok olması demektir.» dedi.

Bülend Nuri Esen, bir Sovyet vatandaşına komünist demenin hakaret sayılamıyacağını, ancak diğer memleketler de komünistlerin Sovyetler emrinde çalışması hasebile böyle bir isnadın hakaret olduğunu anlatarak:

«— Stalin Yoldaşın işaret ettiği demokrasi ve hürriyet yolunu burada müdafaa edenler ya bahtsız kimselerdir, yahud çok kurnaz kimselerdir.»

Dedi ve şöyle devam etti:

«— Üstad Kenan Önerin makalesini okuyanlardan müvekkilim için her halde «vay canı», «vay canavar!» iddiaları yükselmiştir.

Bülend Esen, Hasan Âlinin memurluk vasfı kabul olunsa dahi kendisine isnad olunan fiillerin memuriyet görevile ilgisi olmadığını, hakarete uğrıyanın bakan veya milletvekili olursa ispat iddiasının kabulüne cevaz bulunmadığını, hattâ Büyük Millet Meclisi iç tüzüğünün 180 inci maddesine göre, bir milletvekili kendi teşrifi dokunulmazlığının kaldırılmasını bizzat istese dahi buna Büyük Millet Meclisinin karar vermesi icab ettiğini ve nihayet Anayasanın 61 inci maddesine göre de bakanları görevlerinden dolayı yargılayacak yerin Yüce Divan olduğunu anlattı, sözlerini şöyle bitirdi:

«— Ortada işlenmiş bir hakaret suçu vardır ve ispatı caiz olan neviden değildir.»

Avukat, borçlar kanununa göre, sanıklardan her birinin müvekkiline beşer bin Türk lirası manevî tazminat ödemesini istedi ve Kenan Önerin mukabil dava açmasına kanunî imkân görmiyerek «davamız kamu davasıdır. Biz şahsî dava açmış değiliz. Kamu davasına karşı, mukabil dava açılamaz. Kaldı ki bu davada dahi usulün 351 inci maddesinde yazılı şartları haiz olması lâzımdır» dedi.

Cemaleddin Saracoğlunun müdafii Mahmud Even bir insanın biri hususi ve mahrem, diğeri harici olmak üzere iki şahsiyeti bulunduğunu izahla Hasan Âli Yücelin siyasi şahsiyetinin hücumlara maruz kaldığını kaydederek «buna daima cevaz verilir, tenkid bu şekilde etmemiz için meydan okuyan muhterem hasmım bugün hakikatin tezahüründen korkarak mı kaçıyor? Sureti kat'iyyede itimad etsinler ki bu dava istedikleri şekli alsa bile elimden kurtulamıyacaklardır. (Bu sırada dinleyiciler arasında bravo diyenler oldu ve hâkim ihtarda bulundu.)

Kenan Öner devamla:

«— O, bana istediği kadar hakarette bulunacak ve ben söylediklerimi ispat ederim dersem mesmu olmıyacak. Bu noktai nazarları varid değildir. Ben diyorum ki memuriyet sıfatlarına dayanarak yaptıkları bütün kötü işleri mahkemenizde açıklıyacağım. Dediklerı kadar namuslu ve memlekete hizmet etmiş adamlarsa benim bu açıklamamdan neden çekiniyorlar? Bu ispat hakkını kanun bana vermiştir.»

Bundan sonra savcı yardımcısı mütaleasını uzun uzadıya izah etti ve bu arada bir Bakanın memur sayılmıyacağını da anlattı.

Savcı konuşurken bir aralık Kenan Öner kalabalıktan boğucu bir hava içinde bulunan salonda rahatsızlanarak biraz dışarı çıkmak üzere yargıcdan izin aldı. Beş on dakika sonra Kenan Öner kalabalık arasından aynı müşkülâtla yerine döndü ve savcının sözlerinden sonra tekrar söz aldı, savcı yardımcısının henüz kendileri tarafından ileri sürülmemiş noktalara da uzun sahifeler okuyarak cevab vermesini «aynı keramet» olarak tavsif etti ve bu halin davaya başlanırken de bir istişare vaki olduğu şüphesini uyandırdığını kaydetti. Gerek müdafi, gerek savcının bir İtalyan hukukşinasının sözlerini ele almasını telmihan «Faşist bir hükûmetin hukukşinaslarının mütalealarile Türk adaletini bağlamağa uğraşmak fikrimce memleketimizde faşistliğe yol açmaktan başka bir mana ifade etmez. Avrupa hukukşinaslarının reyine müracaat etmeden de ceza bakımından memurun ne demek olduğu sarahaten yazılıdır. Bunlar mevcud olmasa bile bir İzmir saylavı nın veya Millî Eğitim eski Bakanının cezalandırılmasını istiyecek kadar kanuna vâkıf olmıyan insan değiliz. Evet bu yolun da zamanı gelecek, cezaî mes'uliyetin hesabları da kendisinden sorulacaktır. Kendilerine izafe ettiğim fiiller cezaî mesuliyeti istilzam eder bakımdan değil, yalnız kanunun sanıklara bahşettiği haklardan faydalanarak kendilerinin açtığı yolda yürüyerek bu fiillerin sıhhat veya ademisıhhatini ispat yolundaki arzularını yerine getirmeğe çalışmaktır.»

Avukat Mahmud Even de savcının hazırlandığından bahsettikten sonra dedi ki:

«— Türk Ceza Kanunu muvacehesinde kimlerin memur sayılacağı yazılıdır. Şu veya bu İtalyanın mütaleasından evvel kanun tetkik edilir. Haydar Rifat-Mahmud Esad davalarında Cumhur Başkanının dahi Türk Ceza Kanunu muvacehesinde memur vasfında olduğu kabul ve içtihad edilmiştir. O Cumhur Başkanı ki mes'ul sayılacağı haller tamamen kanunlar içine girmiştir. Mes'ul olduğu hal yok gibidir. Bakanlar ise her memur gibi yaptığı işten mes'uldür. Yalnız yolu ayrıdır. Binaenaleyh savcının hiçbir ilmî esasa dayanmıyan, kanunlarımıza uymıyan, içtihadlarda yer bulmıyan tamamen hissî mahiyetteki mütaleaları yersizdir.»

Cemaleddin Saracoğlu da şunları söylemiştir:

«— İstanbulda bir müşavereden bahsedilmişti. Savcı cebinden bir kâğıd çıkardı, muhtemel itirazlara cevab verdi. Yalnız bir şey nazarı dikkatimi celbetti: Bu kâğıdları da okumakta müşkülât çekiyordu.»

Yargıç sordu:

«— Bu müşavereden kasdiniz nedir?»

Cemaleddin Saracoğlu cevab verdi:

«— Hasan Âli Yücelin davasında bir takım gayrimer'i kuvvetlerin harekete getirildiğini ve müşaverede bir savcının da bulunduğunu duydum.»

Bundan sonra savcı da söz alarak, elindeki kâğıdları okumakta müşkülât

yılamıyacağını, ancak diğer memleketler de komünistlerin Sovyetler emrinde çalışması hasebile böyle bir isnadın hakaret olduğunu anlatarak:

«— Stalin Yoldaşın işaret ettiği demokrasi ve hürriyet yolunu burada müdafaa edenler ya bahtsız kimselerdir, yahud çok kurnaz kimselerdir.»

Dedi ve şöyle devam etti:

«— Üstad Kenan Önerin makalesini okuyanlardan müvekkilim için her halde «vay canı», «vay canavar!» iddiaları yükselmiştir.

Bülend Esen, Hasan Âlinin memurluk vasfı kabul olunsa dahi kendisine isnad olunan fiillerin memuriyet görevile ilgisi olmadığını, hakarete uğrıyanın bakan veya milletvekili olursa ispat iddiasının kabulüne cevaz bulunmadığını, hattâ Büyük Millet Meclisi iç tüzüğünün 180 inci maddesine göre, bir milletvekili kendi teşrii dokunulmazlığının kaldırılmasını bizzat istese dahi buna Büyük Millet Meclisinin karar vermesi icab ettiğini ve nihayet Anayasanın 61 inci maddesine göre de bakanları görevlerinden dolayı yargılayacak yerin Yüce Divan olduğunu anlattı, sözlerini şöyle bitirdi:

«— Ortada işlenmiş bir hakaret suçu vardır ve ispatı caiz olan neviden değildir.»

Avukat, borçlar kanununa göre, sanıklardan her birinin müvekkiline beşer bin Türk lirası manevi tazminat ödemesini istedi ve Kenan Önerin mukabil dava açmasına kanuni imkân görmiyerek «davamız kamu davasıdır. Biz şahsi dava açmış değiliz. Kamu davasına karşı, mukabil dava açılamaz. Kaldı ki bu davada dahi usulün 351 inci maddesinde yazılı şartları haiz olması lâzımdır» dedi.

Cemaleddin Saraçoğlunun müdafii Mahmud Even bir insanın biri hususi ve mahrem, diğeri harici olmak üzere iki şahsiyeti bulunduğunu izahla Hasan Âli Yücelin siyasi şahsiyetinin hücumlara maruz kaldığını kaydederek «buna daima cevaz verilir, tenkid bu şekilde olur. Arkadaşımızın biraz önce söylediklerini kabul etmek lâzım gelse daima susmak icab eder. Hasan Âli hakkında tahkikata müsaade edilirse işin Divanı Âliye gitmesi tabiidir.»

Dedi ve Yücelin müdafiinin bir çok yabancı mevzuattan bahsettiğini kaydederek «biz Türk mahkemesindeyiz, ecnebi kanunlar bizi takyid etmez» dedi.

Başkan Kenan Önere sordu:

— Mukabil dava açtığınızı söylemiştiniz ve Ulus gazetesinde bu davadan sonra yazı yazıldı diyorsunuz, hangi tarihli gazetededir?

Kenan Öner:

— Yazı şimdi yanımda yoktur. Fakat 22 şubat sayısında olduğunu sanıyorum.

Kenan Öner bundan sonra dedi ki:

«— Muhterem, arkadaşımızın vermiş olduğu konferanstan çok istifade ettik. Fakat saydığı hâdiselerin bizim davamıza tesiri bakımından ne kasdettiğini anlamadık. Anayasaya gelince, hepimiz için mütadır. Sarih olarak zümre ve şahıs imtiyazı lâğvedilmiştir. Kanun karşısında bir Yücel ile bir tanzifat amelesi arasında fark yoktur. Kendileri vekil olmanın bahşettiği bazı hususattan istifade ederek bir adamın mahkûmiyetine gidemezler. Demek ki kendileri mebus oldukları için hatıra gelen bütün fezayihi yapabilecekler, biz sükûtla kabul edeceğiz. Hasan Âlinin vicdanı müsaade etse de Türk adaleti buna müsaade etmez.»

Kenan Öner Yücelin müdafiinin hürriyet ve demokrasi mevzuundaki sözlerine temasla «Biz de aynı düşüncedeyiz. Şu farkla ki onlar bunu icab ettiği zaman yalnız sözle söylerler. Biz tahakkuku uğrundaki mücadeleye hayatımızı nezretmişiz» dedi.

Kenan Öner devamla:

«— Ben Yücele bir fiil isnad etmiş adam değilim. Bilâkis kendisine benden evvel namütenahi fiil isnad edilmiştir. Bunlar kendisinin hiç bir zaman haysiyetine dokunmamıştır. Fakat benim tarafımdan bunların ufacık, hattâ kıyas kabul etmiyecek kadar basit bir şekilde söylenmesi haysiyetlerine dokunmuştur ve dava açmışlardır. Radyoda aynen «Bu iddia iftira olarak kalacaktır» diyen ve bizi müfteri mevkiine sokarak ispat zalandırılmasını istiyecek kadar kanuna vâkıf olmıyan insan değiliz. Evet bu yolun da zamanı gelecek, cezai mes'uliyetin hesabları da kendisinden sorulacaktır. Kendilerine izafe ettiğim fiiller cezai mesuliyeti istilzam eder bakımdan değil, yalnız kanunun sanıklara bahşettiği haklardan faydalanarak kendilerinin açtığı yolda yürüyerek bu fiillerin sıhhat veya ademisıhhatini ispat yolundaki arzularını yerine getirmeğe çalışmaktır.»

Avukat Mahmud Even de savcının hazırlandığından bahsettikten sonra dedi ki:

«— Türk Ceza Kanunu muvacehesinde kimlerin memur sayılacağı yazılıdır. Şu veya bu İtalyanın mütaleasından evvel kanun tetkik edilir. Haydar Rifat-Mahmud Esad davalarında Cumhur Başkanının dahi Türk Ceza Kanunu muvacehesinde memur vasfında olduğu kabul ve içtihad edilmiştir. O Cumhur Başkanı ki mes'ul sayılacağı haller tamamen kanunlar içine girmiştir. Mes'ul olduğu hal yok gibidir. Bakanlar ise her memur gibi yaptığı işten mes'uldür. Yalnız yolu ayrıdır. Binaenaleyh savcının hiçbir ilmi esasa dayanmıyan, kanunlarımıza uymıyan, içtihadlarda yer bulmıyan tamamen hissî mahiyetteki mütalealarına yersizdir.»

Cemaleddin Saraçoğlu da şunları söylemiştir:

«— İstanbulda bir müşavereden bahsedilmişti. Savcı cebinden bir kâğıd çıkardı, muhtemel itirazlara cevab verdi. Yalnız bir şey nazarı dikkatimi celbetti: Bu kâğıdları da okumakta müşkülât çekiyordu.»

Yargıç sordu:

«— Bu müşavereden kasdiniz nedir?»

Cemaleddin Saraçoğlu cevab verdi:

«— Hasan Âli Yücelin davasında bir takım gayrimer'i kuvvetlerin harekete getirildiğini ve müşaverede bir savcının da bulunduğunu duydum.»

Bundan sonra savcı da söz alarak, elindeki kâğıdları okumakta müşkülât çekmediğini, telhis ederek zapta ağır ağır dikte ettiğini söyledi.

Yargıç gereğini düşündü. Müşteki Hasan Âli tarafından dava Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 344 üncü faslında yazılı olduğu üzere açılmış olması ve bu dava Matbuat Kanunu hükümlerine tevfikan savcılık tarafından iddianame ile mahkemeye tevdi edilmiş, müşteki bu oturumda müdahil hakkını almış bulunduğundan hâdisede usulün 357 nci maddesinin uygulanmasına yer olmadığına, neşren hakaret iddialarında da iddianame ile işin mahkemeye sevki Matbuat Kanunu hükümlerinden bulunduğundan Kenan Öner tarafından bu dava arzuhalinin bir suretinin kanuni gereği yapılmak üzere savcılığa verilmesine ve suç ve cezaya tesir edecek hâdiselerin tetkiki mahkemenin vazifelerinden bulunmasına mebni bu arzuhalde sözü geçen 22 şubat tarihli Ulus gazetesinin C. savcılığından celbi için müzekkere yazılmasına ve bu dilekçede bahsedilen Hasan Âli Yücelin bir yazısının radyoda yayınlanıp yayınlanmadığının Basın Yayın Müdürlüğünden sorulmasına, yayınlanmışsa bir suretinin celbi için savcılığa tezkere yazılmasına, sanıkların isnadlarını ispat edecekleri hakkındaki müdafaalarile savcının bu babdaki iddiasının tetkik edilerek gelecek oturumda karar verilmesine, duruşmanın 26 nisan cumartesi saat 10.30 a bırakılmasına karar verildi.

Üsküdar halkının dileği

Üsküdar halkı ilgili makamlara müracaatle Üsküdar halkının on beş dakikada Üsküdara gitmekte, on beş dakika da yanaşan vapurlarının boşalmasını beklemekte olduklarından şikâyet ederek Üsküdar rıhtımına konacak bir duba veyahud yapılacak yeni bir iskele ile birine Boğazdan gelen, diğerine de İstanbuldan gelen vapurların yanaşıp yolcularını süratle boşaltmalarını istemişlerdir.

Talebe Yardım Cemiyetinin vereceği konser

Yüksek Tahsil Gençliği Yardımlaşma Derneği tarafından 20 nisan pazar günü Eminönü Halkevinde bir konser tertib edilmiştir. Bu konserde Bülend Tarcan ve Halûk Tarcan muhtelif parçalar çalacaklardır.

Demokratlar ve H. Âli Yücel

D. P. Bornova kongresi, eski Bakan hakkında Meclis tahkikatı açılmasını istiyor

İzmir 23 (Telefonla) — D.P. Bornova ocak kongresi bugün toplanmış, D.P. genel merkezine şu telgrafın gönderilmesine karar vermiştir:

«Öner - Yücel davasının, Önerin be-

— Arkası Sa. 3. Sü. 1 de —

büyük bir tehlike vardır.»

Demokratlar ve Hasan Âli Yücel

— Baştarafı 1 inci sahifede —

raeti ile neticelenmesi kayfiyetinin taşıdığı mana ve hükümde Yüceli suçlu gösteren noktalar dolayısile kongremiz Büyük Millet Meclisinde Yücel hakkında kanunî takibat yapılmasına partimizce teşebbüs edilmesi temennisinde bulunmuştur»

Kongre ayrıca, Başbakana da bir telgraf göndererek «Antidemokratik kanunların mevcudiyetini topyekûn inkâr eden İstanbuldaki beyanatına karşı hissedilen umumî infial en heyecanlı şekilde belirten kongrenin, en hafif tabirile bunu demokratlara ve demokrasi davasına karşı alay telâkki ettiğini» bildirmiştir.

Kenan Öner - Yücel dâvası

15. 12. 1947 S.

Duruşma dün çok mühim bir safhaya girdi

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/35

Kenan Öner: "İdam sehpası önünde bile dâvamdan vazgeçmiyeceğim „ dedi

«Mahkemenin adaletinden emin olabilirsiniz» diyen hâkim C. H. P.nin vermediği grup zabıt suretlerinin celbine karar verdi

Ankara, 14 (Telefonla) — Kenan Öner - Hasan Âli Yücel davasına bu sabah saat 9,30 da Üçüncü Asliye ceza mahkemesinde devam edildi. Polis ve jandarma çok sıkı tedbir aldığı için, bundan evvelki oturumlarda görülen bunaltıcı izdiham yoktu. Serbestçe mahkemeye girip çıkmak mümkün oluyordu. Hâkim Saffet Ünan, Cumhuriyet savcısı Abdullah Gözübüyük yerlerini aldılar. Kenan Öner, Cemalettin Saraçoğlunun vekili Mahmut Even ve müdahil avukat Profesör Bülend Esen de gelmişlerdi.

Köy Enstitüsü dergisinden okunan parçalar

İlk olarak dinlenecek şahit Nurullah Ataç gelmemişti. Milli Eğitim Bakanlığından gönderilen beş adet köy enstitüsü dergisinden Kenan Önerin istediği parçalar okundu. İlk okunan

(Devamı Sa: 4 Sü: 3 de)

Dün yapılan duruşmada Köy Enstitüleri Dergisi okunurken

Macaristan meselesi

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 086-79/35

Kenan Öner - Yücel Dâvası

Duruşma dün çok mühim bir safhaya girdi

(Başı 1 incide)

yazı, İngiliz İşçi Partisi liderlerinden Profesör Laksi'nin, demokrasi ve sosyalizm adlı kitabın Niyazi Berker tarafından türkçeye tercümesinden ve eserin mahiyetinden bahseden bir yazı idi. Bu uzun makalede Sovyet ihtilâli, faşizm, kapitalizm, demokrasi meseleleri alınıyor, savaştan sonra yeni bir dünya görüşünün, yeni bir hayat devrinin açılacağı anlatılıyordu. İstihsal vasıtalarının toprağın enerji kaynaklarının devletleştirilmesi icap ettiği belirtiliyordu. Bu yazı şöyle sona eriyordu: «Kapitalizmin çöküşünün gürültüsünü, sosyalizmin gelişi unuturacaktır.» Bu sırada Nurullah Ataç gelmişti. Hâkim: «Siz misiniz?» dedi ve ilâve etti:

Nurullah Ataç, şehadet ediyor

— Ellerinizi cebinizden çıkarın.

Şahidin hüviyeti tesbit edildiği sırada Kenan Öner (hangi lisanları biliyor) diye sordu. Nurullah Ataç: «Türkçe ile fransızca ve biraz da ingilizce» bildiğini söyledi. Şahit Sabahattin Âli ile Burhan Şahik Gökçay arasındaki muhabereye ait bildiklerini şöyle anlattı:

«— Sabahattin Âli arkadaşımdır. Vekâlet emrine alındığını duyunca, kendisini görmeğe gittim. Orhan Şahik de orada idi. O da arkadaşımdır. Bu dava dolayısile Orhan Şahikin gazetelerde okuduğum şehadetinde Hasan Âlinin, Sabahattin Âliye telefon ettiğini, «Vekâlet emrine alındığım için üzülme, tercüme bürosunda bir iş verdirerek telâfi ederim» dediğini söyleyerek ifadede bulunduğunu gördüm. Ben de orada idim. Bu söz böyle söylenmedi. Sabahattin Âli dedi ki: «Vekâlet emrine alındığımı duyunca, vekile gittim. Çoluğum çocuğum var. Halim nice olur» dedim. O da: «Tercüme yapar geçinirsin» diye cevap verdi. Bu sırada Orhan Şahik de orada idi. Bu sözle telâfi ederim arasında fark vardır.

Kenan Öner söz alıyor

Kenan Öner, söz alarak, vekilin, şahide lâtince, yunanca tercümeler yapmak vazifesini verdiğini, halbuki şahidin bu lisanları bilmediğini itiraf etmiş bulunduğunu, memlekette lâtince ve yunanca bilenler dururken bu işin kendisine verilmesinin, kendisine iş veren davacının tarafını iltizam etmesini mucip olduğunu söyledi.

Geçen oturumda mahkemeye ibraz edilen mektup sureti ile bir şahit aleyhine takibata girişildiğini, Kocaeli valisi Rükneddinin şehadeti ketmettiğinin diğer bir şahidin ifadesinden anlaşılmış olduğu halde, iddia makamının bunlar aleyhinde muamele yapmadığını ve sadece kendi aleyhindeki delillerle meşgul olduğunu ve bunun muhtemel müdafaa şahitlerini mânevi tazyik altında bırakabileceğini bildirdi. Nurullah Ataç, Hasan Âliden iş aldığı için onun lehinde şehadet etmediğini söyledi. Savcı, şahitten bazı sualler sordu. Nurullah Ataç, bunlara cevap vererek görüşmeler esnasında Orhan Şahikin hanımının da orada bulunduğunu, Niyazi Berkeşin orada olup olmadığını hatırlıyamadığını, tarihini kati olarak bilmediğini ve Orhan Şahik ile Sabahattin Âlinin birbirlerile arkadaş olduklarını söyledi. Cumhuriyet savcısı, Kenan Önerin söz lerine cevap vererek, Cumhuriyet savcılarının hâdiselerin takdir ve anlayışlarına göre kanunları tatbikle mükellef ve tarafsız adliye unsurları olduklarını, Kenan Önerin sık sık memuriyetine ve onu temsil edenlere vâki ithamlarının yerinde olmadığını, katî surette vazifesini yerine getirmekten ibaret bulunduğunu ilâve etti. sordu. Bülent Esen de adı geçen milletvekilinin İbrahim Soyer olduğunu ve bunun Hasan Âli Yüceli görerek yakını bulunan Mustafa Soylunun affını istediğini, Yücelin de «evvelâ gelsin görüşeyim, sonra düşünürüm» dediğini, bu sırada Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirerin de oraya geldiğini, İsmail Soyerin ayni ricayı Sirere de tekrarladığını, «evvelâ Yücel effetsin, sonra düşünürüm» dediğini izah etti.

Askerî Yargıtay başkanlığının tezkeresi

Cumhuriyet savcılığından gönderilen Sarıyer orta okulu müdürü Şinasi Taner imzalı dilekçe ile Askerî Yargıtay başkanlığından gelen tezkere okunduktan sonra Kenan Öner, Orhan Şahik, Nihal Adsız, İsmet Rasin Tümtürkün ifadelerile iktifa edilebileceğini bildirdi. İşkence vukuunun tesbiti için verilen arzıhal suretile bu hususun reddi hakkındaki Sıkıyönetim mahkemesinin, gayet kısa olan karar suretini istediğini ilâve etti.

C. H. P. zabıt suretlerini göndermiyor

Mahkemenin geçen oturumda sorduğu hususlara ait C. H. P. genel sekreterliğinin cevabı okundu. Bu tezkerede C. H. P. Meclis grupunda geçen müzakereler hakkında grup başkan vekilliğinden alınan yazı bahis mevzuu ediliyor ve bu yazıda, Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücelin grupta okul kitapları ve dil işleri hakkında izahat verdiği anlatılıyor. Bu zabıtların aynen gönderilmesinin mahzurlu bulunduğu ilâve edilerek zabıt suretlerinin gönderilmiyeceği bildiriliyordu.

Sıkıyönetimin 1000 sayfalık dosyası

Cumhuriyet savcısı 1000 küsur sayfa tutan Sıkıyönetim dosyasının istenmesinin lüzumsuz olduğunu söyledi. Halk Partisi Meclis tutanağının gönderilmesini de, memleketin umumi menfaatlerini ihlâl edici mahiyette olduğu düşüncesile verilen izahatın müdafaa bakımından takdire yeter olduğunu ilâve etti. Şu noktaların tahkik edilmesini istedi:

Sabahattin Âlinin hangi tarihte ve ne sebeple bakanlık emrine alındığı, mahkûmiyeti bulunup bulunmadığı, Orhan Şahikin Sabahattini şikâyet edip etmediği, Hasan Âli Edizin mahkûmiyeti olup olmadığı, Abdülbaki Gölpınarlıya tercüme için klâsik eser verilip verilmediği ve kendisinin komünistlikten zan altına alınıp alınmadığı ve mevkufiyet sırasında maaş alıp almadığı, Sadrettin Celâl Antelin komünistlikten mahkûmiyeti olup olmadığı ve hakkında cevazı istihdam kararı verilip verilmediği, bu tayinlerin hangi Bakan zamanına tesadüf ettiği Bülent Nuri Esen, tezkerenin C. H. P. genel sekreterliğinee yazıldığını, yazıda genel sekreterliğin en salâhiyetli bakan olan Meclis grupu başkanlığının malûmatına dayandığını, Şahik ve Nihal Adsızın kendisine yapılan işkencenin, Hasan Âlinin teşvikı ile vukua geldiğini bildirdiğini anlattı ve bu hususun tahkiki için Polis Üçüncü kısım âmiri Hamdi ile komiser Suadın dinlenmesini istedi

Kenan Öner konuşuyor

Kenan Öner söz aldı:

«— Nedense savcılığın davanın başladığı günden beri hâdisenin en mühim kısmını teşkil eden işkence bahsine bir ateşmiş gibi el sürmekten çekindiğini hissediyorum.» dedi.

Şahitlerin işkence bahsinde tam şehadette bulunmadıklarını anlattı. ve savcının bu şahit aleyhine dava açtığını anlatarak sözlerine şöyle devam etti:

Gazetelerde çıkan yazılar

«— Bundan sonra ikame olunacak şahitleri mânevî tazyik altınz sokarak bunların vicdanını korkutmaktan çekinmemiş, fakat İzmitte dinlenen Samsun valisinin hakikati ifşadan çekindiği, birkaç gün evvel İstanbulda yeminle dinlenen Maarif müfettişlerinden, daha doğrusu hasım elemanlarından Ziya Karamukun şehadetile açıklanmış bulunduğu halde onun hakkında pek mülâyimane davranmış, matbuat kanununun herhangi bir davanın cereyanı üzerinde müessir olacak yazı yazılmasını ceza tehdidi altında bir suç addetmişken isnadatının sıhhatini ispata karar verilir verilmez müşterek ve nereden geldiği malûm bir direktifin tazyiki altında Halk Partisinin sayılı organlarından Ulus, Tanin ve Akşam gazetelerinin ayni günde ve ayni maksatla başmakalelerinde yer alan bu mahiyette yazılarını görmemezlikten gelmekte hiç bir mahzur görmemiştir Ahlâk selâmeti, adli vicdan ve insafı hâkimiyenin karşısında bir şey yapamıyacaklarını anlayan Halk Partisi teşkilât ve hükümeti müdafaalarının istikametini değiştirerek verdikleri cevaplarda ellerinden geldiği kadar hakikati gizlemeğe çabaladıkları gibi bu Parti grupundan istediğimiz müzakere zabıt suretini göndermemek ve daha sonra da davacının sahsını alâkadar eden bir hâdiseyi devlet sırrı haline sokarak imtinalarında ısrar eylemek suretinde kendilerinde varlık iddia edecek kadar kanun dışına çıkmışlardır.»

Kenan Öner sözlerine devamla, Hasan Âlinin İstanbuldaki dostlarına «Mesele bitmiş, artık dava parti meselesi haline girmiştir. Kenan Öner görecek ve anlayacaktır.» şeklindeki tehditkâr sözlerinin mânasının gazetelerin bu ifşaatile tezahür ettiğini anlatmış ve şöyle demiştir:

«— Sayın hâkim, iki gazetenin istihbaratına göre Halk Partisi tarafından Meclise verilen bir tasarı ile iç tüzüğün bazı maddelerinde tadilât ve eklemeler yapılacak (siyasî partiler Meclis grupunun Büyük Millet Meclisi uzuvlarından biri olduğunu ve komisyonlarda mümessil bulundurmak haklarının belirtilmek istendiğini) ve bu tadilâtın davamızda müessir bir rol oynayacağını tesbit eylemiş bulunmaktadır.

Bu tasarının mevzuata uymadığını anlatan Kenan Öner sözlerine şöyle devam etmiştir:

«— Filhakika meydana çıkmasından ödleri patlıyan bu zaptın gönderilmesi hakkındaki mükerrer emriniz karşısında ileri sürdükleri uydurma bahaneyi kendi noksan görüşlerile kanun çerçevesine bürümek istenen bu mübarek parti içinde ekseriyet temin ettikleri Millet Meclisinden kolayca alacakları bir çoğunluk kararile bu zaptın ihtiva ettiği ikrırdıları Devlet ve Meclis sırrı haline sokarak kanun ve mahkeme kararının kendilerine tahmil ettiği vecibe ve vazifeden yakalarını kurtarabilmek yolunda yeni bir tecrübe yapılmak suretile birbirini takip eden mezbuhane hareketlerinden birini daha, hem de bu sefer millet ve memleket kanunlarını oyuncak haline getirmek istedikleri aşikâr bir şekil almış bulunmaktadır. Siz, millet hakkında tek başına söz söylemek salâhiyetine malik olduğunuz halde, devlet teşkilâtında ve bütün kanunlarımızda yeni bir şıfatı olmı-

Vekâlet emrine alındığını duyunca, kendisini görmeğe gittim. Orhan Şahik de orada idi. O da arkadaşımdır. Bu dava dolayısile Orhan Şahikin gazetelerde okuduğum şehadetinde Hasan Âlinin, Sabahattin Âliye telefon ettiğini, «Vekâlet emrine alındığım için üzülme, tercüme bürosunda bir iş verdirerek telâfi ederim» dediğini söyliyerek ifadede bulunduğunu gördüm. Ben de orada idim. Bu söz böyle söylenmedi. Sabahattin Âli dedi ki: «Vekâlet emrine alındığını duyunca, vekile gittim. Çoluğum çocuğum var. Halim nice olur» dedim. O da: «Tercüme yapar geçinirsin» diye cevap verdi. Bu sırada Orhan Şahik de orada idi. Bu sözle telâfi ederim arasında fark vardır.

Kenan Öner söz alıyor

Kenan Öner, söz alarak, vekilin, şahide lâtince, yunanca tercümeler yapmak vazifesini verdiğini, halbuki şahidin bu lisanları bilmediğini itiraf etmiş bulunduğunu, memlekette lâtince ve yunanca bilenler dururken bu işin kendisine verilmesinin, kendisine iş veren davacının tarafını iltizam etmesini mucip olduğunu söyledi.

Geçen oturumda mahkemeye ibraz edilen mektup sureti ile bir şahit aleyhine takibata girişildiğini, Kocaeli valisi Rükneddinin şehadeti ketmettiğinin diğer bir şahidin ifadesinden anlaşılmış olduğu halde, iddia makamının bunlar aleyhinde muamele yapmadığını ve sadece kendi aleyhindeki delillerle meşgul olduğunu ve bunun muhtemel müdafaa şahitlerini mânevi tazyik altında bırakabileceğini bildirdi. Nurullah Ataç, Hasan Âliden iş aldığı için onun lehinde şehadet etmediğini söyledi. Savcı, şahitten bazı sualler sordu. Nurullah Ataç, bunlara cevap vererek görüşmeler esnasında Orhan Şahikin hanımının da orada bulunduğunu, Niyazi Berkeşin orada olup olmadığını hatırlıyamadığını, tarihini kati olarak bilmediğini ve Orhan Şahik ile Sabahattin Âlinin birbirlerile arkadaş olduklarını söyledi. Cumhuriyet savcısı, Kenan Önerin sözlerine cevap vererek, Cumhuriyet savcılarının hâdiselerin takdir ve anlayışlarına göre kanunları tatbikle mükellef ve tarafsız adliye unsurları olduklarını, Kenan Önerin sık sık memuriyetine ve onu temsil edenlere vâki ithamlarının yerinde olmadığını, katî surette vazifesini yerine getirmekten ibaret bulunduğunu ilâve etti.

Bundan sonra Köy Enstitüsü dergilerinden muhtelif parçalar okundu. Bunların okunması saatlerce devam etti. İstanbul asliye ceza mahkemesinde istinabe suretile dinlenen şahit Ahmet Ziya Karamuk'un da ifadesi okunduktan sonra oturum 20 dakika tatil edildi.

Celse tekrar açılınca Maraş milletvekili Emin Soysalın Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin müzakeresi sırasında Mecliste yaptığı uzun beyanatın zaptı okundu. Emin Soysal bunda, muhtelif maarif meseleleri hakkında geniş tenkitlerde bulunduktan sonra köy enstitülerindeki ve bilhassa Hasanoğlan köy enstitüsündeki komünist telkinatından acı acı bahsediyordu. Talebenin komünistler, milliyetçiler diye ikiye ayrıldığını, ismini vermek istemediği bir zatın bir gece saat 12 den sonra Hasanoğlan enstitüsünde bir bayın arkasında talebelerle toplandığını, milliyetçi talebelerin buna sinirli tepkilerini, Savaşçepe köy enstitüsünde dağıtılmakta olan Sosyal Mücadele ve Marksizm adlı kitaplara rastgeldiğini ilâve ediliyordu.

Niğde milletvekili kim?

Cumhuriyet savcısı müdahil vekilinden talimatta adı geçen şahitlerden Mustafa Soylunun Niğde mahkemesinde Hasan Âli Yücelin Niğde milletvekili vasıtasile kendisinden görüşmek talebinde bulunduğunu söylediğini ve müdahil avukattan bu Niğde milletvekilinin kim olduğunu

[illegible] hususlara dair C. H. P. genel sekreterliğinin cevabı okundu. Bu tezkerede C. H. P. Meclis grupunda geçen müzakereler hakkında grup başkan vekilliğinden alınan yazı bahis mevzuu ediliyor ve bu yazıda, Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücelin grupta okul kitapları ve dil işleri hakkında izahat verdiği anlatılıyor. Bu zabıtların aynen gönderilmesinin mahzurlu bulunduğu ilâve edilerek zabıt suretlerinin gönderilmiyeceği bildiriliyordu.

Sıkıyönetimin 1000 sayfalık dosyası

Cumhuriyet savcısı 1000 küsur sayfa tutan Sıkıyönetim dosyasının istenmesinin lüzumsuz olduğunu söyledi. Halk Partisi Meclis tutanağının gönderilmesini de, memleketin umumi menfaatlerini ihlâl edici mahiyette olduğu düşüncesile verilen izahatın müdafaa bakımından takdire yeter olduğunu ilâve etti. Şu noktaların tahkik edilmesini istedi:

Sabahattin Âlinin hangi tarihte ve ne sebeple bakanlık emrine alındığı, mahkûmiyeti bulunup bulunmadığı, Orhan Şahikin Sabahattini şikâyet edip etmediği, Hasan Âli Edizin mahkûmiyeti olup olmadığı, Abdülbaki Gölpınarlıya tercüme için klâsik eser verilip verilmediği ve kendisinin komünistlikten zan altına alınıp alınmadığı ve mevkufiyet sırasında maaş alıp almadığı, Sadrettin Celâl Antelin komünistlikten mahkûmiyeti olup olmadığı ve hakkında cevazı istihdam kararı verilip verilmediği, bu tayinlerin hangi Bakan zamanına tesadüf ettiği Bülent Nuri Esen, tezkerenin C. H. P. genel sekreterliğince yazıldığını, yazıda genel sekreterliğin en salâhiyetli bakan olan Meclis grupu başkanlığının malûmatına dayandığını, Şahik ve Nihal Adsızın kendisine yapılan işkencenin, Hasan Âlinin teşvikı ile vukua geldiğini bildirdiğini anlattı ve bu hususun tahkiki için Polis Üçüncü kısım âmiri Hamdi ile komiser Suadın dinlenmesini istedi

Kenan Öner konuşuyor

Kenan Öner söz aldı:

«— Nedense savcılığın davanın başladığı günlerdenberi hâdisenin en mühim kısmını teşkil eden işkence bahsine bir ateşmiş gibi el sürmekten çekindiğini hissediyorum.» dedi.

Şahitlerin işkence bahsinde tam şehadette bulunmadıklarını anlattı. Halk Partisinden istenen cevap hakkında da şunları söyledi:

«— Müddeiumuminin ve müdahil vekilinin Halk Partisi genel sekreterliğinden gelen cevap hakkında serdolunan ifadelerinin memleketin adlî cihazına hürmetsizlik addetmeseydim, hürmetle karşılardım Bu hâdisenin içyüzünü maalesef ilk tezkereye cevap verilmediği gün sezer gibi oldum.»»

Kenen Öner sözlerine şöyle devam etti:

«— Bugüne kadar, bu davayı adli bir çerçeve ile tahdit ederek elimdon geldiği kadar adaletle siyaseti birbirine karıştırmamağa çalıştığımı ispat etmiş bulunduğuma kaniim Buna rağmen davamızın ilk günlerindenberi sizin vicdanınız haricinde başlayan himaye fikirleri, adaleti, memleket ve millet noktasından biri olan kanunların altüst etmek mukabilinde olsa mutlaka mahkûmiyeti temin yolunda Halk Partisinin tam siyasi faaliyetile benim varlığıma sizin ve milletin vicdanına saldırmakta bir mahzur görmediğini teyit edecek bir mahiyet almış bulunmaktadır.»

Kenan Öner ilk oturumlardan evvel hasmının hukuki istisarelerinde bulunacak kadar gizli cereyanların esiri haline gelen savcının mevzuun işkence faslını karar haricinde bırakmağa çalıştığını, yeminle dinlenen bir şahidin ifadesini hususi mektup daha doğrusu tanzim kâğıtlarile yalan şehadet mahiyetine sokmak istediğini [illegible] yaptıklarını anlayan Halk Partisi teşkilât ve hükümeti müdafaalarının istikametini değiştirerek verdikleri cevaplarda ellerinden geldiği kadar hakikati gizlemeğe çabaladıkları gibi bu Parti grupundan istediğimiz müzakere zabıt suretini göndermemek ve daha sonra da davacının şahsını alâkadar eden bir hâdiseyi devlet sırrı haline sokarak imtinalarında ısrar eylemek suretinde kendilerinde varlık iddia edecek kadar kanun dışına çıkmışlardır.»

Kenan Öner sözlerine devamla, Hasan Âlinin İstanbuldaki dostlarına «Mesele bitmiş, artık dava parti meselesi haline girmiştir. Kenan Öner görecek ve anlayacaktır.» şeklindeki tehditkâr sözlerinin mânasının gazetelerin bu ifşaatile tezahür ettiğini anlatmış ve şöyle demiştir:

«— Sayın hâkim, iki gazetenin istihbaratına göre Halk Partisi tarafından Meclise verilen bir tasarı ile iç tüzüğün bazı maddelerinde tadilât ve eklemeler yapılacak (siyasî partiler Meclis grupunun Büyük Millet Meclisi uzuvlarından biri olduğunu ve komisyonlarda mümessil bulundurmak haklarının belirtilmek istendiğini) ve bu tadilâtın davamızda müessir bir rol oynayacağını tesbit eylemiş bulunmaktadır.

Bu tasarının mevzuata uymadığını anlatan Kenan Öner sözlerine şöyle devam etmiştir:

«— Filhakika meydana çıkmasından ödleri patlıyan bu zaptın gönderilmesi hakkındaki mükerrer emriniz karşısında ileri sürdükleri uydurma baheneyi kendi noksan görüşlerile kanun çerçevesine bürümek istenen bu mübarek parti içinde ekseriyet temin ettikleri Millet Meclisinden kolayca alacakları bir çoğunluk kararile bu zaptın ihtiva ettiği ikrırdıları Devlet ve Meclis sırrı haline sokarak kanun ve mahkeme kararının kendilerine tahmil ettiği vecibe ve vazifeden yakalarını kurtarabilmek yolunda yeni bir tecrübe yapılmak suretile birbirini takip eden mezbuhane hareketlerinden birini daha, hem de bu sefer millet ve memleket kanunlarını oyuncak haline getirmek istedikleri aşikâr bir şekil almış bulunmaktadır. Siz, millet hakkında tek başına söz söylemek salâhiyetine malik olduğunuz halde, devlet teşkilâtında ve bütün kanunlarımızda yeni bir sıfatı olmıyan partiler kurul veya gruplarının kendilerinde tahdit edilmez bir salâhiyet görmeleri galatı basiretin en güzel bir örneğidir. Bu sözleri, yalnız memleket adaletinin nereye doğru sürüklenmek istenildiğini, vukuundan evvel açıklamak suretile, mahkemenizle beraber beşeriyet efkârını gittikçe şerefi artan bu maznun sandalyasından tenvir etmek için söylemiş bulunuyorum. Muazzam bir kütle halinde karşıma dikilen bu efendiler, mantıklarını o kadar kaybetmiş bulunuyorlar ki, memleket kanunlarını maksatlarına uydurmağa çabalarken, kurtarmak istedikleri Yüceli, yerin dibine soktuklarını, kanun harici bir ceza ile hapse atmak istedikleri birini de miraca kadar yükselttiklerini bir türlü anlayamıyorlar ve yine hatırlamıyorlar ki bu zaptın, parti çekmecesinde kapalı kalması kendilerinin hangi siyasi gayeye doğru yürüdüklerini biraz zaman için saklı bulunduğu kadar bu hâdise hakkında isnat etmek istihtini isbat edecek deliller bundan ibaret değildir. Kilometreler uzunluğunda bir zincirin bitmek, tükenmek bilmiyen halkaları haline gelmiş bulunuyor. Sen'erdenberi bizleri bir Moskof ajanı, Mareşali bir komünist olarak millete tanıtmağa uğraşan biçareler, asıl kendilerinin tepeden tırnağa kadar komünist ruhuyla çalıştıklarını ve Hasan Âli Yücel kadar, memlekette bir komünist hâmisi bulunduğunu açıklamış bulunuyorlar.

Bu zaptı ortadan kaldırsalar bile,

(Devamı Sa: 5 Sü: 5 de)

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/35

Kenan Öner — Yücel dâvası

Duruşma, çok mühim bir safhaya girdi

(Başı 4 üncüde)

Ankara üniversitesi kadrosunun feshine dair Meclis Eğitim Komisyonu red kararı ortada dururken mahmilerini bekliyen âkıbet gecikmiyecektir.

Sayın hâkim, millet nazarında sizi de göklere çıkaracak bir fırsat elinize geçmiş bulunuyor. Bu seferki kötü ve elîm teşebbüs bana değil, benden ziyade kanunlara tevcih edilmiş bulunuyor. Henüz bu maksatlarıma erişmeğe bir kaç günlük zaman varken, bu zaptın zabıta kuvveti marifetile kendilerinden alınmasına karar verilerek muktezasının derhal bu tâdilâttan evvel memleket kanunlarının şeref ve haysiyeti namına sizden rica ediyorum.»

Reis «Bunları bırakın» dedi. Cumhuriyet savcısı «saded harici çıkmayınız» dedi. Kenan Öner cevap verdi.

«— Ben mahkemede nasıl konuşulacağını bilirim, bunu sizin hocanıza da ben öğrettim. Mesele bir memleket meselesi olmasa da bir masumun mahkûmiyetine yol açmaktır. İdam sehpası önünde bile dâvamdan vaz geçmiyeceğim.»

Reis müdahale etti. (Memlekette ki adaletten emin olabilirsiniz) dedi. Bundan sonra Kenan Önerin dilekçesi okundu. Bunda İstanbuldaki şahitlerin ifadelerinin tekrar alınmasını, Emin Soysalın şahit sıfatile celbini ve diğer hususları istiyordu.

Bülent Nuri Esen Kenan Önerin sözlerine cevap verdi.

«— Biz burada basit ceza hukuku ile meşgulüz, politika ile değil. Halk Partisi cevabına gelince, benim talebimi bir manevra zannettiler. Bu geciktirme maksadile değildir. Bu hususta memnuniyetle feragat ettiğimi, dâvayı uzatma gayretinde olmadığımı söylerim.»

Bu esnada Kenan Öner ile Bülent Nuri Esen arasında bir münakaşa geçti.

Ara tatilinden sonra hâkim kararı tebliğ etti: Bunda hülâsaten şöyle deniyordu. 2 numaralı Sıkıyönetim mahkemesine sanık Turancılar tarafından verilmiş olan dilekçe suretile bu işin mahkemece red dedilen ara kararı suretinin, Orhan Şahik Gökçe, Nihal Adsız, İsmet Rasin Tümtürk taraflarından verilen son yazılı müdafaa suretlerinin dosya askeri yargıtay dairesinde ise oradan, Sıkıyönetim mahkemesine iade edilmiş ise bu mahkemeden alınması ve duruşmadan evvel mahkememize verilmesi için C. savcılığına tezkere yazılmasına.

4-4-47 tarihli Halk Partisi müzakerelerine dair zabıt örneklerinin memleketin siyasetine zarar vereceğinden gönderilmesine imkân olmadığı hakkındaki Parti Genel Sekreterliği kararı mevzuata aykırı olduğundan ve bu zabıtların mevzuu gizli müzakerata ait olduğu anlaşılan örneklerin mahkemenin gizli bir oturumunda tetkik ettirilerek ifşa ve neşredilmeden okunacağı belirtilerek her iki zabıt örneğinin Adalet Bakanlığından mahkemeye gönderilmesinin temini için Cumhuriyet savcılığına müzekkere yazılmasına.

Bazı şahitlerin dinlenmesi ve bazı vesikaların getirilmesi yolundaki isteklerin incelenerek bu hususta kararın gelecek oturumda verilmesine ve duruşmanın 28-6-947 gününe bırakılmasına karar verildi.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 05 G-79/36

nhuriyet

KURUCUSU: YUNUS NADİ
adresi: Cumhuriyet, İstanbul — Posta kutusu: İstanbul No. 246
f Santral Numarası: 24298. Yazı İşleri: 24299. Matbaa: 24290.

Pazar 2 Şubat 1947

93 Seferine Başlangıç olan

1875 - 1876

BOSNA - HERSEK ve BULGARİSTAN İHTİLÂLLERİ

Yazan: General Halil Sedes

İç İşleri Bakanının beyanatı ve Demokratlar

"Komünistliğin çok tehlikeli bir vaziyet aldığı ileri sürülerek antidemokratik kanunlar elde tutulmak isteniyor,,

Fuad Köprülü itham ediyor: "İktidar Partisi komünistliğe karşı şimdiye kadar açık bir vaziyet alamamıştır. «Yurd ve Dünya», «Kadro» mecmualarını resmî makamlar himaye ediyorlardı. Tanınmış komünistler senelerce tedris vazifesi yaptılar,,

Ankara 1 (Telefonla) ,— Fuad Köprülü yarın «Kuvvet» te çıkacak olan ve İç İşleri Bakanının son beyanatının asıl mana ve hedefini araştıran makalesinde diyor ki:

«29 ocak günü «Ulus» un başyazısında (Antidemokratik kanunları komünistlerle mücadele için elde tutacağını» ifade eden iktidar partisi gene aynı gün Millet Meclisi kürsüsünde Dahiliye Vekilinin ağzından memleketteki komünist faaliyetinin mahiyeti hakkında uzun izahat verdirmek suretile umumî efkâr karşısında şimdiye kadar takib ettiği siyasetin, otoriter siyasetin, doğruluğunu ispat etti. Epey zamandanberi hazırlandığı hissedilen bu yeni siyasî taktik plânile iktidar partisinin ne gibi neticeler elde etmeğe çalıştığı artık iyice aydınlanmış bulunuyor. Vaziyeti büsbütün aydınlatmak ve takib edilen hakikî maksadların mahiyetini tamamile açığa vurmak için iktidar partisinin bu yeni tabiyesini tahlil ve teşrih etmeği çok lüzumlu görüyoruz.

İktidar partisi ve Demokrat Parti

Memleketin bugünkü dahilî vaziyeti ve şartları ve iktidar partisinin umumî efkâr karşısındaki zorla nazik durumu fazla izahlara lüzum göstermiyecek ka-

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/36

İç İşleri Bakanının beyanatı ve Demokratlar

— *Baştarafı 1 inci sahifede* —

dar açık ve herkesçe malûmdur:

Tek parti sisteminin yarattığı murakabesiz ve mesuliyetsiz bir idarenin maddi ve menfi baskılarından ıstırab çeken halk mühim ekseriyetle Demokrat Parti saflarına geçmiş, açıktan açığa ona katılamıyanlar da kalblerile ona bağlanmışlır. İdare makinesinin parlak zaferile neticelenen her seçim Demokrat Partiyi manen kuvvetlendirmektedir.

Vasilik zihniyeti

Hükûmetin 7 eylûl kararlarile tatbika giriştiği yeni iktisadî ve malî siyaset hazin bir iflâsla neticelenmiş ve mevcud ıstırabları bir kat daha arttırmış bulunuyor Anayasanın kendilerine temin ettiği hak ve hürriyetleri mutlaka elde etmek istiyen vatandaşların bu değişmez iradeleri karşısında iktidar partisini sevk ve idare edenler hâlâ eski vasilik zihniyetinden kurtulamıyorlar. Hele D. Partinin büyük kongresi ve orada alınan kararlar eski gidişinden ayrılmak istemiyenler üzerinde daima bir kâbus tesiri yapmaktadır.

Bahaneler

O halde örfi idare gibi fevkalâde usuller ve antidemokratik kanunlarla memleket idaresine alışanlar totaliter zihniyetin yarattığı metafizik bir otorite mefhumunu bir türlü bırakamıyanlar memlekette bir tek muhalefet sesinin yükselemediği geçmiş günleri hasretle ananlar eski vaziyeti idame ettirebilmek için nasıl bir bahane bulmalı ve ne gibi vesileler hazırlamalıdırlar? Bu hususta fazla zekâya asla hacet yoktur. Bulunacak bahaneler de meydandadır.

Birinci derecede. dünya vaziyetini kabil olduğu kadar karanlık göstermek, yeni bir cihan harbinin başlamak üzere bulunduğu korkusunu uyandırmak hiç olmazsa Türkiyenin çok yakın harici tahlikelere maruz bulunduğunu mütemadiyen tekrarlamak lâzımdır. Maamafih demokrasi cereyanını önlemek için bir yıldanberi her fırsattan istifade edilerek tatbik edilen bu plân tam bir muvaffakiyet temin edemediğinden vakıalara daha uygun ve daha doğru gibi görünen yeni bir bahane bulunmasına ihtiyac hasıl oldu ve bu da kolaylıkla temin edildi: Memlekette komünistlik cereyanının çok tehlikeli bir vaziyet aldığını ortaya atarak iktidar partisinin şimdiye kadar takib ettiği hareket hattını mazur göstermek ve bugünden böyle de her türlü muhalefeti önlemek için vatandaş haklarını baltalayan antidemokratik kanunları elde tutmaya vesile bulmak..

İç ve dış siyaset davaları

Bir memleketin millî siyaseti her türlü parti düşüncelerinin üstünde tutulmak icab ederken iktidar partisinin buna asla riayet etmemesi ve gerek dış, gerek iç siyaset davalarını sadece parti menfaati namına bir âlet olarak kullanması hiç bir zaman affedilmez bir günahtır ve memleketin yüksek menfaatlerine aykırıdır. Dahiliye Vekilinin Meclisteki son beyanatını bu iddiamızın yeni bir delili olarak gösterirken bu hazin müşahedenin bir vatandaş sıfatile kalbimizi sızlattığını da itiraftan bir türlü kendimizi alamıyoruz.

Komünist faaliyeti

«Eski bir milliyetçi sıfatile daima tekrarladığımız ve ehemmiyetini hiç bir zaman küçümsemediğimiz bir vakıayı, yani memlekette oldukça sistemli bir komünist faaliyetinin mevcudiyetini müşahede ve tesbit hususunda Dahiliye Vekilile beraberiz. Bu faaliyetin tarihçesi hakkında Meclis huzurunda verdiği malûmat da meçhulümüz değildir. Eğer sayın Vekil bu mesele hakkında şimdiye kadar C.H.P. Meclis Grupunun kapalı toplantılarında söylenilen sözlerden ve yapılmış tenkidlerden bahsetseydi çok isabetli olurdu. 1945 nisanında bir grup toplantısında biz de bu hususta bir takım tenkidlerde bulunmuştuk. Sayın Vekilin yaptığı tarihçiliği tamamlamak için şunu belirtmeliyim ki Türkiyede marksizmin yayılması hususunda unutulmaz bir faaliyet gösteren «Kadro» mecmuası doğrudan doğruya resmî makamların himayesile neşredilmişti. Gene o beyanatta adı geçen «Yurd ve Dünya» gibi mecmualar Maarif Vekâleti tarafından resmen himaye olunmuştu. Komünist o-

na bir borc bilirim. Sözün kısası şudur ki iktidar partisi ve onun hükûmetleri sair birçok işlerde olduğu gibi bu komünist propagandası hakkında da sarih bir hareket hattı tutamamış, kararsız ve zikzak hareketlerile solcuların faaliyetini kolaylaştırmış, bilhassa ona karşı alınacak manevî ve fikrî tedbirleri tamamile ihmal etmiştir.

Son iki yıl içinde

Bunun neticesi olarak son iki yıl içinde ve hele şu son aylarda solcu propaganda çok cüretlenmiş, sosyalist maskesi altında siyasî partiler kurulmuş, sırf bir meslek teşekkülü halinde kalması icab eden sendikalardan bazıları komünist nüfuzu altına alınmak istenmiştir. Hükûmetin, uzun zamandanberi komünist tahrikçisi olarak tanıdığını söylediği kimselere sosyalist partileri kurmak için nasıl müsaade verdiği de ayrıca bahis mevzuu olabilir. Biz bütün bu meselelerde iktidar partisi hükûmetlerine düşen ihmal ve müsamaha mes'uliyetinin hesabını bir tarafa bırakarak şunu tekrar ediyoruz ki memlekette bir komünist propagandasına karşı koymak için ne örfi idareye, ne de Anayasaya aykırı kanunlara ihtiyac vardır. Ne yapacağını bilen basiretli bir hükûmet Anayasaya ve Ceza Kanununa dayanarak bu meş'um faaliyetleri tamamile önliyebilir. Alacağı bir takım müspet ve manevî tedbirlerle, gençlik arasında yayılmak istenen zehirli fikirlere yanzehir bulabilir.

Çünkü Türk milletinin emsalsiz vatanperverliği, aile ve milkiyet esaslarına bağlılığı, siyasî olgunluğu, memleketin iktısadî bünyesi. komünist mikroblarının sirayet ve faaliyetine karşı en sağlam teminattır. Hakikat böyle olduğuna göre, meseleyi çok mübalâğalı bir şekilde tasvir ederek güya memlekette korkunç ve fevkalâde tedbirlerle önlenebilecek bir komünist cereyanı bulunduğu hissini uyandırmanın millî menfaate tamamile aykırı bir hareket olduğunu Dahiliye Vekiline hatırlatmak isteriz.

Son söz olarak şunu söyliyeyim: Komünistlerin, Millet Meclisine iştirak ettiğinden dolayı Demokrat Partiyi şiddetle tenkid ettikleri noktası üzerinde ısrarla duran Dahiliye Vekili bununla büyük kongrenin tesbit ettiği «Hürriyet misakı» üzerinde her hangi bir baskı yaratmak ve Demokrat Parti umumi merkezile Demokrat Parti milletvekillerini psikolojik tesir altında bırakmak istemişse de kendisini şimdiden temin edelim ki tamamile aldanmıştır. Memleketin yüksek menfaatinden başka hiç bir şey düşünmiyen ve programına tamamile bağlı bulunan Demokrat Parti şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da takib ettiği hak ve hakikat yolunda sarsılmaz adımlarla ilerliyecektir.»

Boğazlar meselesi

— *Baştarafı 1 inci sahifede* —

bütün solcu teşkilâtları Sovyet - komünist yayılmasının ileri karakolları olarak teşvik etmek niyetinde olmadıkları yolunda teminatlar vermesini taleb etmelidirler. Bu teminat acele olarak verilmemelidir ve verilmemesi de icab eder. Zira, bu teminatın herhangi bir mâna taşıması arzu ediliyorsa sıkı ve uzun vadeli bir teminat sağlanmalıdır. Böyle bir teminat elde edildikten sonradır ki bu bölgedeki İngiliz ve Rus menfaatlerini en iyi bir şekilde sağlamak için müzakerelere girişmek yolu açılmış olacaktır. Hayatî menfaatler ve bu menfaatleri ayıran mesafe karşılıklı ve esaslı bir şekilde anlaşılmadıkça şüphe devam edecektir. Böyle bir anlaşmaya varmak oldukça zor olacaktır. Fakat bu anlaşma tecrübe edilmek zahmetine değer.»

Diğer taraftan «Spectator» şunları yazmaktadır:

«İyi alâmetler belirmiştir ve M. Molotov tarafından New-York toplantılarının son günlerinde yapılan tavizlerin muvakkat sayılmıyacak bir vadesi bulunduğunu ümid etmek doğru olabilir.»

Veli Ankara

nin büyük kongresi ve orada alınan kararlar eski gidişinden ayrılmak istemiyenler üzerinde daima bir kâbus tesiri yapmaktadır.

Bahaneler

O halde örfî idare gibi fevkalâde usuller ve antidemokratik kanunlarla memleket idaresine alışanlar totaliter zihniyetin yarattığı metafizik bir otorite mefhumunu bir türlü bırakamıyanlar memlekette bir tek muhalefet sesinin yükselemediği geçmiş günleri hasretle ananlar eski vaziyeti idame ettirebilmek için nasıl bir bahane bulmalı ve ne gibi vesileler hazırlamalıdırlar? Bu hususta fazla zekâya asla hacet yoktur. Bulunacak bahaneler de meydandadır.

Birinci derecede. dünya vaziyetini kabil olduğu kadar karanlık göstermek, yeni bir cihan harbinin başlamak üzere bulunduğu korkusunu uyandırmak hiç olmazsa Türkiyenin çok yakın harici tahlikelere maruz bulunduğunu mütemadiyen tekrarlamak lâzımdır. Maamafih demokrasi cereyanını önlemek için bir yıldanberi her fırsattan istifade edilerek tatbik edilen bu plân tam bir muvaffakiyet temin edemediğinden vakıalara daha uygun ve daha doğru gibi görünen yeni bir bahane bulunmasına ihtiyac hasıl oldu ve bu da kolaylıkla temin edildi: Memlekette komünistlik cereyanının çok tehlikeli bir vaziyet aldığını ortaya atarak iktidar partisinin şimdiye kadar takib ettiği hareket hattını mazur göstermek ve bugünden böyle de her türlü muhalefeti önlemek için vatandaş haklarını baltalayan antidemokratik kanunları elde tutmaya vesile bulmak..

İç ve dış siyaset davaları

Bir memleketin millî siyaseti her türlü parti düşüncelerinin üstünde tutulmak icab ederken iktidar partisinin buna asla riayet etmemesi ve gerek dış, gerek iç siyaset davalarını sadece parti menfaati namına bir âlet olarak kullanması hiç bir zaman affedilmez bir günahtır ve memleketin yüksek menfaatlerine aykırıdır. Dahiliye Vekilinin Meclisteki son beyanatını bu iddiamızın yeni bir delili olarak gösterirken bu hazin müşahedenin bir vatandaş sıfatile kalbimizi sızlattığını da itiraftan bir türlü kendimizi alamıyoruz.

Komünist faaliyeti

«Eski bir milliyetçi sıfatile daima tekrarladığımız ve ehemmiyetini hiç bir zaman küçümsemediğimiz bir vakıayı, yani memlekette oldukça sistemli bir komünist faaliyetinin mevcudiyetini müşahede ve tesbit hususunda Dahiliye Vekilile beraberiz. Bu faaliyetin tarihçesi hakkında Meclis huzurunda verdiği malûmat da meçhulümüz değildir. Eğer sayın Vekil bu mesele hakkında şimdiye kadar C.H.P. Meclis Grupunun kapalı toplantılarında söylenilen sözlerden ve yapılmış tenkidlerden bahsetseydi çok isabetli olurdu. 1945 nisanında bir grup toplantısında biz de bu hususta bir takım tenkidlerde bulunmuştuk. Sayın Vekilin yaptığı tarihçiliği tamamlamak için şunu belirtmeliyim ki Türkiyede marksizmin yayılması hususunda unutulmaz bir faaliyet gösteren «Kadro» mecmuası doğrudan doğruya resmî makamların himayesile neşredilmişti. Gene o beyanatta adı geçen «Yurd ve Dünya» gibi mecmualar Maarif Vekâleti tarafından resmen himaye olunmuştu. Komünist olarak zikredilen bir takım kimseler yıllarca tedris vazifesinde bulunmuşlardır. Bir takım köy enstitülerinde komünizm yuvaları kurulmuş olduğu yolundaki ifadeleri, daha kaç yıl evvel grup içtimalarında defalarca söylenen sözleri teyid etmektedir.

Çıkan netice

Bütün bunlardan çıkan netice şudur: Elde her türlü istihbar vasıtaları bulunmasına rağmen iktidar partisi ve onun hükûmetleri komünist propagandasına ve onun faal ajanlarına karşı açık bir vaziyet alamamış, hattâ onlara devlet dairelerinde tedris ve propaganda sahalarında mühim vazifeler vermekten de geri durmamıştır. Bugün liselerimizde resmen okutulmakta olan türkçe kitablarını sayın Dahiliye Vekili gözden geçirmiş olsaydı tamamile solcu bir ruhla hazırlanmış olan bu eserlerin gençlik üzerinde ne yıkıcı bir tesir yapabileceğini anlar ve beyanatını bununla da teyid edebilirdi.

Ben çok eskidenberi ırkçılığın şiddetle aleyhinde bulunan bir milliyetçiyim. Lâkin lüzumundan yüz kere fazla ehemmiyet verilerek ırkçılar hakkında yapılan takibatın solcuların ekmeğine yağ sürdüğünü, onların cüret ve cesaretini arttırdığını söylemeyi de hakikat namına bir vazife sayarım.

Bütün bu meselelerde iktidar partisi hükûmetlerine düşen ihmal ve müsamaha mes'uliyetinin hesabını bir tarafa bırakarak şunu tekrar ediyoruz ki memlekette bir komünist propagandasına karşı koymak için ne örfî idareye, ne de Anayasaya aykırı kanunlara ihtiyac vardır. Ne yapacağını bilen basiretli bir hükûmet Anayasaya ve Ceza Kanununa dayanarak bu meş'um faaliyetleri tamamile önliyebilir. Alacağı bir takım müspet ve manevî tedbirlerle, gençlik arasında yayılmak istenen zehirli fikirlere yanzehir bulabilir.

Çünkü Türk milletinin emsalsiz vatanperverliği, aile ve milkiyet esaslarına bağlılığı, siyasî olgunluğu, memleketin iktisadî bünyesi. komünist mikroblarının sirayet ve faaliyetine karşı en sağlam teminattır. Hakikat böyle olduğuna göre, meseleyi çok mübalâğalı bir şekilde tasvir ederek güya memlekette korkunç ve fevkalâde tedbirlerle önlenebilecek bir komünist cereyanı bulunduğu hissini uyandırmanın millî menfaate tamamile aykırı bir hareket olduğunu Dahiliye Vekiline hatırlatmak isteriz.

Son söz olarak şunu söyliyeyim: Komünistlerin, Millet Meclisine iştirak ettiğinden dolayı Demokrat Partiyi şiddetle tenkid ettikleri noktası üzerinde ısrarla duran Dahiliye Vekili bununla büyük kongrenin tesbit ettiği «Hürriyet misakı» üzerinde her hangi bir baskı yaratmak ve Demokrat Parti umumi merkezile Demokrat milletvekillerini psikolojik tesir altında bırakmak istemişse de kendisini şimdiden temin edelim ki tamamile aldanmıştır. Memleketin yüksek menfaatinden başka hiç bir şey düşünmiyen ve programına tamamile bağlı bulunan Demokrat Parti şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da takib ettiği hak ve hakikat yolunda sarsılmaz adımlarla ilerliyecektir.»

Boğazlar meselesi

— *Baştarafı 1 inci sahifede* —

bütün solcu teşkilâtları Sovyet - komünist yayılmasının ileri karakolları olarak teşvik etmek niyetinde olmadıkları yolunda teminatlar vermesini taleb etmelidirler. Bu teminat acele olarak verilmemelidir ve verilmemesi de icab eder. Zira, bu teminatın herhangi bir mâna taşıması arzu ediliyorsa sıkı ve uzun vadeli bir teminat sağlanmalıdır. Böyle bir teminat elde edildikten sonradır ki bu bölgedeki İngiliz ve Rus menfaatlerini en iyi bir şekilde sağlamak için müzakerelere girişmek yolu açılmış olacaktır. Hayatî menfaatler ve bu menfaatleri ayıran mesafe karşılıklı ve esaslı bir şekilde anlaşılmadıkça şüphe devam edecektir. Böyle bir anlaşmaya varmak oldukça zor olacaktır. Fakat bu anlaşma tecrübe edilmek zahmetine değer.»

Diğer taraftan «Spectator» şunları yazmaktadır:

«İyi alâmetler belirmiştir ve M. Molotov tarafından New-York toplantılarının son günlerinde yapılan tavizlerin muvakkat sayılmıyacak bir vadesi bulunduğunu ümid etmek doğru olabilir.»

Veli Ankara

1947 وطن 25 تشرين

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-79/37

Yücel - Öner dâvası

Hasan Âli hakkında bir şahidin sözleri

Hasan Âli, Esat Adile Moskova'da basılmış «Stalin» adlı bir de kitap göndermiş

Hasan Âli Yücelin, Demokrat Parti İstanbul idare heyeti başkanı Kenan Öner ve Yeni Sabah gazetesi sahibi Cemalettin Saraçoğlu aleyhine açmış olduğu neşren hakaret davasının Ankaradaki son celsesinde istinabe suretile dinlenmesine karar verilen İbrahim Sürüri Ermetenin dün 3 üncü Asliye Cezada ifadesi alınmıştır.

Dünkü celsede sanıklardan Kenan Öner hazırdı. Cemalettin Saraçoğlu gelmemişti.

Şahit İbrahim Sürurî mahkeme salonuna alındıktan sonra Ankara Asliye 3 üncü ceza mahkemesinden gönderilen talimat okundu. Talimatta; Ankarada şahit olarak dinlenen Necdet Özgerenin ifadesi sırasında mevzuubahis olan bir noktanın şahitten sorulması isteniyordu. Necdet Özgeren Ankara mahkemesinde Esat Âdil Müstecaplıoğluna istifa etmesi lâzım geldiğini, aksi takdirde azledileceğini, Hasan Âli tarafından haber gönderilerek bildirildiğini İbrahim Sürüriden duydum, demiştir.

Hâkim, talimat gereğince şahide bu hususu sordu. O da hâdiseyi şu şekilde anlattı:

— Esat Adil Balıkesirlidir. Kendisini hemşeri olmak dolayısile tanırım. Esat Âdil, komünizm üzerinde çalışır ve her fırsatta idealist olduğunu söylerdi. Memleketimizin içtimai bünyesi bakımından Esat Âdilin bu şekildeki düşüncelerini doğru bulmazdım. Diğer hemşerilerimizle beraber bir çok defa tuttuğu yoldan dönmesini söylerdik. Fakat bizi dinlemedi. Tan gazetesinde yazmasını tenkit ettik. Memleketimizde bu rejim yer tutmaz, beyhude uğraşıyorsun, dedim Nihayet 945 İzmir Fuarı sırasında hapishaneler umum müdürü, kendisine yazı yazmamasını ihtar etti ise de dinlemedi ve bu yüzden vekâlet emrine alındı. İstifa etmesini söyledim. «İsterse vekâlet azletsin, istifa etmem» dedi. Günün birinde istifa edince sebebini sordum. Esat Âdil bana: «Ben Hasan Âliden malûmat aldım. Sabahattin Âli, Hasan Âli ile görüşmüş ve benim avukatlıkta kalmamın garanti ettirilmesi için istifası lüzumlu» demiş.. İşte ben bunun için istifa ediyorum» dedi.

Yine bir münakaşa esnasında Esat Âdil, Hasan Âliden bahsederken: «onun gibi dört vekil daha olsaydı, Rusya ile anlaşmak kabil olurdu» dedi Hasan Âlinin, müstakbel Başvekil olduğunu da söyledi.

Irkçılar hâdisesi münasebetile tecrit edilen Orhan Şaik ve Necdet Sancar isimli iki şahıstan Hasan Âli hakkında şunları duydum: «Bu iki zata, İstanbul Emniyet Müdürlüğü birinci şube basın servisi şefi Halil Tufan, «sizi tevkif ettiren ve komünizmi himaye eden Hasan Âli Yüceldir» demiş...

Ayrıca Esat Âdilden duyduğuma göre; Hasan Âli, kendisine Moskova da basılmış «Stalin» adlı bir kitap göndermiştir.

Şahit, ifadesini müteakip bu hususta 3 hâdise bildiğini, ancak gizli celsede söyleyebileceğini beyan etti.

Sanık Kenan Öner, bu hususlar dava ile ilgili olup olmadığının şahitten sorulmasını istedi. Soruldu. Şahit ilgisi yoktur, dedi.

Mahkeme, istinabe evrakının Ankara 3 üncü Asliye ceza mahkemesine gönderilmesine karar verdi.

Cumhuriyet
3. Ağus. 1947
TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 05g-79/38

Yücel - Öner davası

Ankara 2 (Telefonla) — Kenan Öner - Hasan Ali Yücel davasına bugün de devam edildi. Duruşma, fasılasız 6 saat sürdü.

Duruşma, başlayınca, Hasanoğlan Köy Enstitüsü sosyoloji ve psikoloji öğretmeni Salâhaddin Ertürk dinlendi. Hasan Âliyi uzaktan bir iki defa gördüğünü, dava edilenleri tanımadığını söyledi, 6 mart 947 tarihinde fakültede yapılan komünist hocalar toplantısını anlattı ve bu toplantı hikâyesinin, Hikmet Tanyu'nun naklettiğinden başka türlü cereyan ettiğini, buna sebeb, dilden dile geçerken hikâyenin değişmesi olduğunu bildirdi.

Nurullah Atacın rolü

Şahide göre, nümayişi müteakib, evvelâ Nurullah Ataç fakülteye gelmiş ve komünist doçentlerden bulabildiklerini seminerlerinde teker teker ziyaret etmiştir. Nurullah Ataç, sonra tekrar Hasan Ali ile beraber gelmiş ve bu sefer Rektör Şevket Aziz Kansu ile üçü birleşerek hararetli hararetli konuşmuşlar ve Sağlık Bakanlığına doğru gitmişlerdir. Şahid, daha sonra, fakültede dört yıl bulunmuş olmak sıfatile komünist faaliyet ve propagandasını çok iyi gördüğünü tasrih etti: vakıaları anlatmak suretile, Hasan Âli Yücelin bu meselede rolünü canlandıracağını söyliyerek ve teker teker Behice Boran, Niyazi Berkes, Nusret Hızır ve Pertev Naili Boratavdan uzun uzadıya bahsetti.

Şahid, Hasan Âliyi nasıl tanıyor?

Şahid, Hasan Âlinin yalnız komünistlere kanad germek suretile değil. Meslekleksiz ve kıymetsiz bazı kimseleri lâyık olmadıkları yüksek mevkilere çıkarmak suretile başlarını döndürerek komünistleri himayede bu gibileri kullandığını zikretti. Bu arada Necmeddin Halilden bahseyledi. Pek uzıyan şehadeti sırasında, kendisine Çingene diye hitab edilirse iftihar duyduğunu kaydettiği bir arkadaşına şiddetle hücum etmeği de ihmal etmedi.

Şahide göre diğer komünistler

Bunu müteakib şahid, Profesör Rodeden, Azra Erhattan ve Şevket Aziz Kansudan bahsetti, onların da komünist hareketlerine gerek faal, gerekse himayeci olarak katıldıklarını iddia etti.

Şahid, 2 saat konuştu

Şahidin iki saate yakın süren ve bizzat kendisinin aynen zapta geçirttiği bu ifadesinden sonra, Savcı, Hasan Âli Yücelin, fakültede komünist dediği hocalarla yaptığı toplantı hakkında Hikmet Tanyuya ne zaman, nerede, kimlerin yanında izahat verdiğini sordu. Şahid, kat'i zamanını, yerini ve kimler bulunduğunu hatırlıyamadığını söyledi. Şahid, avukat Profesör Bülend Nurinin istişare hakkındaki sualine de, «İstişarenin türkçesi danışmadır» dedi; danışmanın ise, mutlaka herkesin bir yerde ve aynı zamanda toplanmaları ve fiskos etmeleri demek olmadığını söyliyerek, Nurullah Atacı bizzat gördüğünü, fakat doçentleri dolaştığını duyduğu cevabını verdi.

Hâkimin sualine cevaben Kenan Öner ve Cemaleddin Saracoğlunun avukatı, bir diyecekleri olmadığını söylediler.

İstinabeler ve gelen cevablar

Bundan sonra gelen cevabların ve istinabelerin okunmasına geçildi. Üniversite Rektörlüğünden gönderilip okunması bu celseye bırakılan ve Baha Kantar ile iki arkadaşı tarafından tanzim edilen 45 sahifelik fezleke, Felsefe Fakültesinde hocaların yetişme şekli, tedris tarzı ve meslekî ihtilâf yüzünden «solcu» ve «sağcı» diye bir ayrılma olmadığını zikrettikten sonra, Behice Boran, Niyazi Berkes, Pertev Naili Boratav hakkında yapılan soruşturmayı teker teker izah ediyordu. Bu hocalar hakkında mevcud emniyet dosyalarını da bahis mevzuu eden ve bu dosyalarda önemli bir şey bulunmadığını teyid eden fezleke, bu zevatın neşriyat faaliyetlerini de hulâsa ediyor, fakat haklarında müsbet veya menfi bir karara varmıyordu. Fezleke, şahid Salâhaddin Ertürkün bu duruşmada ileri sürdüğü bazı iddiaları da reddediyordu.

Ferid Alnarın ifadesi

Bundan sonra Cumhur Başkanlığı Filârmonik Orkestrası Şef muavini Hasan Ferid Alnarın, Savcılığa verdiği bir ifadesi okundu. Bu ifadesinde Ferid Alnar, Hasan Âlinin Ankara Radyosunda Türk musikisi aleyhine yaptığı bir konuşmadan bahsediyordu. Ferid Alnar, Hasan Âlinin bu konuşmasını, Türk musikisini yıkmak için yapılmış bir hücum olarak telâkki ettiğini ve bu hücumu, Hasan Âlinin komünist olduğu için yaptığını söylüyordu. Ferid Alnar, bu ifadesinde, Hasan Âlinin komünist olduğunu, Nurullah Atacın kendisine söylediğini de ilâve ediyordu.

Hasan Âlinin avukatının istedikleri

Hasan Alinin avukatı da, mahkemeye bir dilekçe sundu. Avukat, bu dilekçede ezcümle, Şefik Hüsnünün raporunu, tazyik ve işkence hakkında İç İşleri ve Savunma Bakanlığı dosyalarını, Nurullah Bariman tarafından açıklanan 23189 sayılı yazıyı, işkenceye Hasan Âlinin müessir olup olmadığı hakkında Ali Rıza Türel, Ali Rıza Artunkal, Hilmi Uran, Sabit Noyan, Osman Sabri Adal, Şinasi Turga, Ahmed Demir ve binbaşı Ragıb Çaldıranın dinlenmesini istiyor, Müşkiyeden kovulan üç talebe hakkında kararın getirtilmesini, Esad Adilden, Hasan Aliyi tanıyıp tanımadığının sorulmasını, Ermetenin gizli celse isteğinin kabul edilmesini istiyordu.

Savcı, bu talebe iştirak etti. Avukat Mahmud Even bizzat işkence yaptıkları iddia edilenlere sual sorulamıyacağını kaydetti ve duruşmaya 15 dakika ara verildi.

Mahkemenin kararı

İkinci celsede mahkeme bu hususta şu kararı verdi:

1 — Ziya Ilhanın dinlenilmesi için Silifkeye talimat yazılmasına,

2 — Irkçılık ve Turancılık tahkikatının nasıl başladığı hakkındaki dosyanin İç İşleri Bakanlığından getirtilmesine lüzum olmadığına,

3 — Görüşler ve Yurd ve Dünya mecmuaları sahib ve muharrirleri hakkında bir takibat olup olmadığının sorulmasına hacet bulunmadığına,

4 — Milli Eğitim Bakanı, C. H. P. ve Matbuat Umum Müdürlüğü ileri gelenlerile Emniyet Genel müdürlüğünde yapılan toplantı hakkında İç İşleri Bakanlığına tezkere yazılmasına ve 23189 sayılı vesikanın celbine,

5 — Sabit Noyan, Kâmran Çuhruh ve Kâzım Alucun dinlenmelerine mahal olmadığına,

6 — Müfettiş Refik Gürel ve M. Doğan Ayın 15/1/946 tarihli tahkikat raporlarının, Pertev Naili, Niyazi Berkes ve Behice Boran hakkındaki kararların Danıştaydan celbi hakkında savcılığa tezkere yazılmasına ,

7 — Nabi Dincer ve Sacid Bilgicin dinlenilmelerine,

8 — Haydar Günenç, Sabahaddin Âli, Adnan Cemgil ve profesör Pertev Nailinin ifadeleri, istidalarında mevcud olduğundan dinlenmelerine lüzum kalmadığına,

9 — Müdahil vekilinin taleblerinin bilâhare teemmül edilmesine ve mahkemenin 23 ağustosa bırakılmasına karar verildi.

dettiği bir arkadaşına [illegible] etmeği de ihmal etmedi.

Şahide göre diğer komünistler

Bunu müteakıb şahid, Profesör Rodeden, Azra Erhattan ve Şevket Aziz Kansudan bahsetti, onların da komünist hareketlerine gerek faal, gerekse himayeci olarak katıldıklarını iddia etti.

Şahid, 2 saat konuştu

Şahidin iki saate yakın süren ve bizzat kendisinin aynen zapta geçirttiği bu îfadesinden sonra, Savcı, Hasan Âli Yücelin, fakültede komünist dediği hocalarla yaptığı toplantı hakkında Hikmet Tanyuya ne zaman, nerede, kimlerin yanında izahat verdiğini sordu. Şahid, kat'i zamanını, yerini ve kimler bulunduğunu hatırlıyamadığını söyledi. Şahid, avukat Profesör Bülend Nurinin istişare hakkındaki sualine de, «İstişarenin türkçesi danışmadır» dedi; danışmanın ise, mutlaka herkesin bir yerde ve aynı zamanda toplanmaları ve fiskos etmeleri demek olmadığını söyliyerek, Nurullah Atacı bizzat gördüğünü, fakat doçentleri dolaştığını duyduğu cevabını verdi.

Hâkimin sualine cevaben Kenan Öner ve Cemaleddin Saracoğlunun avukatı, bir diyecekleri olmadığını söylediler.

İstinabeler ve gelen cevablar

Bundan sonra gelen cevabların ve istinabelerin okunmasına geçildi. Üniversite Rektörlüğünden gönderilip okunması bu celseye bırakılan ve Baha Kantar ile iki arkadaşı tarafından tanzim edilen 45 sahifelik fezleke, Felsefe Fakültesinde hocaların yetişme şekli, tedris tarzı ve meslekî ihtilâf yüzünden «solcu» ve «sağcı» diye bir ayrılma olmadığını zikrettikten sonra, Behice Boran, Niyazi Berkes, Pertev Naili Boratav hakkında yapılan soruşturmayı teker teker izah ediyordu. Bu hocalar hakkında mevcud emniyet dosyalarını da bahis mevzuu eden ve bu dosyalarda önemli bir şey bulunmadığını teyid eden fezleke, bu zevatın neşriyat faaliyetlerini de hulâsa ediyor, fakat haklarında müsbet veya menfi bir karara varmıyordu. Fezleke, şahid Salâhaddin Ertürkün bu duruşmada ileri sürdüğü bazı iddiaları da reddediyordu.

Ferid Alnarın ifadesi

Bundan sonra Cumhur Başkanlığı Filârmonik Orkestrası Şef muavini Hasan Ferid Alnarın, Savcılığa verdiği bir ifade okundu. Londraya gitmeden önce verdiği bu ifadelerde Ferid Alnar, Toska operasını tercüme ederken fiilhakika Çankırı Hapishanesinde mevkuf bulunan Nazım Hikmetten istifade ettiğini, aldığı tecrüme ücretinin yarısını ona verdiğini söylüyor, fakat bunun Hasan Âli Yücelin bir himayesi şeklinde olmayıp, tercümenin zarurî ve Ali Fuad Cebesoyun delâletile vaki olduğunu tasrih ediyordu.

Şahid olarak dinlenmelerini istiyenler

Bunu müteakıb, Sabahaddin Alinin, İbrahim Ermetenin ve Nabi Dincerin de Halûk Karamağaranın ifadelerini tekzib eden istidaları okundu. Ayrıca Adnan Cemgil ve profesör Pertev Naili de, Adnan Ötükeni bazı vesikalar ibrazile tekzib ediyorlar ve âmme şahidi olarak dinlenmelerini istiyorlardı. Said Bilgiç de bir istida ile 944 nümayişleri hakkında malûmatı olduğunu kaydediyor, Haydar Günenç, Hüseyin Namık Orhunu tekzib ediyordu.

Savcının talebi

Bunların okunmasından sonra savcı, yazılı bir talebde bulundu. Ziya Elmanın dinlenmesini, ırkçılar tahkikatının açılış şekline aid dosyanın celb ve tetkikini, (Görüşler) le (Yurd ve Dünya) dergileri sahib ve muharrirleri hakkında komünistlik tahkikatı varsa, neden ibaret olduğunun sorlmasını, Kâmran Çuhruhun dinlenmesini, Nurullah Barımanın bahsettiği toplantı sonunda İç İşleri Bakanlığının Emniyet müdürlüğü önemli işler bürosunun 18 mart 944 tarihli raporunun celbini, komünist denilenler hakkındaki Danıştay kararlarının getirtilmesini, Nabi Dincer ve Haydar Günencin dinlenmelerini istiyordu.

Kenan Önerin sözleri

Bunu müteakıb Kenan Öner söz alarak, savcının taleblerine itiraz etti ve mahkemeye on üç mecmua ve kitabdan ibaret bulunan bazı vesikalar verdi. Ayrıca verdiği uzun dilekçe de şu satırlarla nihayet buluyordu: «Iddialarını ispat etmek üzere kanun dışı hareketlerle tüzük hükümleri tadil edilerek müdafaa kapıları kapatılmakta-

Yücel - Öner davası

Dünkü duruşmada bir şahid Yücelin yalnız komünistleri değil, onları koruyacak kıymetsiz kimseleri de yükselttiğini söyledi

Hasan Âli - Kenan Öner davasında taraflar muhakeme esnasında

— Yazısı 4 üncü sahifemizde —

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/38

8 Mayıs 1947 Ulus

Hasan Âli Yücel'in açtığı dâva

Nihal Atsız, Orhan Şaik ve diğer şahitler dün dinlendi

★ Yazısı 4 ncü sayfada

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 039-79/39

Hasan Âli - Yücel'in açtığı dâva

İstanbul, 7 (Telefonla) — Demokrat Partinin İstanbul İdare Heyeti Başkanı Kenan Öner'in Yeni Sabah gazetelerde neşrettiği bir açık mektupla eski Millî Eğitim Bakanı Hasan-Âli Yücel'in komünistleri himaye ettiği yolunda neşriyat yapması üzerine Hasan-Âli Yücel tarafından Kenan Öner'le gazetenin sahibi Cemalettin Saracoğlu aleyhine açtığı davaya geçen ayın 17 sinde Ankara 3 üncü Asliye Ceza Mahkemesinde bakılmış, şehrimizde bulunan bazı kimselerin istinabe yolivle ifadelerinin alınmasına karar verildiği için bugün Asliye Yedinci Ceza'da bu şahitlerden bazıları dinlenmişlerdir.

Eski Ankara Konservatuvarı Müdürü Orhan Şaik Gökbay şöyle demiştir:

"Millî Eğitim Bakanlığında eskidenberi tanıdığım iki komünist vardır. Bunlardan biri Sabahattin Alıdır. Diğeri de şimdi profesör olan Pertev Boratav'dır. İsmen tanıdığım komünistler de şunlardır: Behice Boran, Niyazi Berkes, Adnan Cemgil.."

Yargıcın "bunların komünistliğini nereden anladınız?" sorusuna tanık şu cevabı vermiştir:

"— Evvelkileri uzun arkadaşlığım sırasında tanırım, diğerlerini de yazılarından öğrendim."

Hasan-Âli Yücel'in bunları himaye edip etmediği hakkındaki malûmatı sorulunca Orhan Şaik şunları söylemiştir:

"— Nihal Adsız'ın Orhon mecmuasındaki açık mektupları üzerine Fırka Grupunda hâdise münakaşa edilmiş, bunun üzerine Sabahattin Alı vekâlet emrine alınmış, diye duydum. Evine gittiğim zaman kendisi bana Bakanın telefon ettiğini, Bakanlık emrine alınmasının zaruri olduğunu söylediğini ve uğrıyacağı zararların kendisine tercümeler yaptırılarak telâfi ettirileceğini bildirdiğini söyledi. Birkaç gün sonra da Yurt ve Dünya mecmuasının neşredilmemesi icabettiğini ve bundan doğan zararların telâfi edileceğinin gene Bakan tarafından bildirilmiş olduğunu öğrendim. Nâzım Hikmet de Hasan-Âli'nin himayesindedir. Nâzım Hikmet Çankırı Cezaevinde mahpustur. Konservatuvar için tercüme ettirilen operalardan birini Hasan Ferit Alnar Çankırı'ya giderek Nâzım Hikmet'le beraber tercüme etmiştir. Tercüme ücreti Ferit Alnar'a verilmiş, o da Nâzım Hikmet'in hissesini ayırmıştır."

Sabahattin Alı'nın Nihal Adsız aleyhine açtığı dâvada herhangi bir kimsenin tesiri bulunup bulunmadığı sualine de tanık şu cevabı vermiştir:

"— Sabahattin Alı'nın bu dâvayı açmasını kendisine Hasan-Âli'nin teklif ettiğini bana söylemişti."

"23 milliyetçinin engizisyon işkencelerine uğratıldığına dair bir şey biliyor musunuz?" sualine de Orhan Şaik "bilmiyorum" cevabını vermiştir.

Daha sonra dinlenen Nihal Adsız, "İçişleri Bakanının nutkunda bahsedilen komünistlerin kim olduğunu biliyor musunuz?" sualine şu cevabı vermiştir:

"— Ankara, Dil, Tarih - Coğrafya Fakültesinde Profesör Pertev Nail Boratav, Doçent Niyazi Berkes, karısı ilmî yardımcı Mediha Berkes, Edebiyat Fakültesinde Profesör Sadreddin Celâl, Sabahattin Alı, Adnan Cemgil, halen Amerika'da bulunan profesör Muzaffer Şerif, bunların hepsi sabıkalı komünistlerdir. Ya mahkûm edilmişler, yahut da nezaret altına alınmışlardır. Dil Kurumunda Ahmet Cevat da bu durumdadır."

Hasan-Âli Yücel'in komünistleri himaye edip etmediği sualine de tanık şu cevabı vermiştir:

"— Yurt ve Dünya mecmuası mekteplerde okutulmak üzere Bakanlık tahsisatiyle çıkartılmıştır. Sabahattin Alı 5 sınıflı muallim mektebi mezunu olduğu halde Hasan-Âli kendisini Konservatuvar hocalığına tayin etmiştir. Bu şahıs Cumhuriyet Hükümetinin iki Cumhurreisine de hakaretten dolayı 14 ay hapse mahkûm olmuş ve yatmıştır.

Profesör Sadrettin Celâl de im-

kûm olmuştur. Buna rağmen büyük kültür müessesesinin başına Hasan Âli Yücel tarafından getirilmiştir.

Hasan Âli Yücel, milliyetçi muallimleri "görülen lüzum üzerine" kaydiyle, komünist doçentleri siyasi makale yazdıkları sebebiyle vekâlet ermine almış ve bunların Danıştaydan karar alarak vazifelerine dönebilmelerini sağlamıştır. Doçent Abdülbaki Gölpınarlı bunlardan biridir. Gizli komünist teşkilâtı yüzünden tevkif edildiği halde hem

Ahmet Cevat da bu durumdadır."

Hasan-Âli Yücel'in komünistleri himaye edip etmediği sualine de tanık şu cevabı vermiştir:

"— Yurt ve Dünya mecmuası mekteplerde okutulmak üzere Bakanlık tahsisatiyle çıkartılmıştır. Sabahattin Alı 5 sınıflı muallim mektebi mezunu olduğu halde Hasan-Âli kendisini Konservatuvar hocalığına tayin etmiştir. Bu şahıs Cumhurivet Hükümetinin iki Cumhurreisine de hakaretten dolayı 14 ay hapse mahkûm olmuş ve yatmıştır.

Profesör Sadrettin Celâl de imtihana tâbi tutulmaksızın, doçentlik devresi geçirtilmeksizin profesörlüğe yükseltilmiştir.

Ankara Üniversitesi Rektörü Şevket Aziz Kansu da Aydınlık mecmuasında gençliğe beynelmilel sosyalizme çağırmış, o yüzden mahkûm olmuştur. Buna rağmen büyük kültür müessesesinin başına Hasan Âli Yücel tarafından getirilmiştir.

Hasan Âli Yücel, milliyetçi muallimleri "görülen lüzum üzerine" kaydiyle, komünist doçentleri siyasi makale yazdıkları sebebiyle vekâlet ermine almış ve bunların Danıştaydan karar alarak vazifelerine dönebilmelerini sağlamıştır. Doçent Abdülbaki Gölpınarlı bunlardan biridir. Gizli komünist teşkilâtı yüzünden tevkif edildiği halde hem maaşını almış, hem tercümeler yaptırılarak himaye edilmiştir. 400 klâsik eserin mühim kısmının tercümeleri de komünistlikten mevkuf olan şahıslara yaptırılmıştır.

Nihal Adsız, bundan sonra Ankara'daki bir nümayişten bahsetmiş, Orhan Şaik'in bu nümayişi hakiki cehresiyle Cumhurbaşkanına anlatmasını başyaverden rica ettiğini, fakat bunun mümkün olamadığını iddia etmiş, "kendi mevkufiyetim sırasında Birinci Şube İkinci Kısım Âmiri Hamdi ile komiser Suavi, aleyhimizdeki hareketlerin Hasan Âli Yücel'in başı altından çıktığını söylemişlerdi" yolunda bir ifadede bulunmuştur.

Daha sonra dinlenen Şahit İsmet Resim Tümtürk de şunları söylemiştir:

"— Komünistlerin Millî Eğitim kadrosu içine alındıklarına dair bilgim yoktur. Yalnız komünistlerin Hasan Âli Yücel'i sevdiklerini bilirim."

Müteakiben diğer şahit Mehmet Külâhlı dinlenmiş, o da mühim bir malûmat verememiştir. Diğer şahit Ahmet Elyozoğlu ise emniyette bazı tazyikler yapıldığını iddia etmiştir.

Gelmiyen diğer bir şahidin dinlenmesi için duruşma önümüzdeki cuma gününe bırakıldı.

TDV İSAM Kütüphanesi Arşivi No 056-19/39

H. A. Yücelin K. Öner aleyhine açtığı dâva

Kenan Öner'in ikame ettiği şahitler dün istinabe suretiyle dinlendiler

Hasan Ali Yücelin aleyhlerine dâva açtığı Demokrat parti İstanbul İl idare kurulu başkanı Kenan Öner dünkü mahkemede

Yazısı 6 ncı sayfamızda —

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-79/40

8 Mayıs 1947

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No. 059-78/40

TANİN

Hasan Ali Yücel'in Kenan Öner aleyhine açtığı dâva

Demokrat partisinin İstanbul idare heyeti başkanı Kenan Önerin "Yeni Sabah,, gazetesinde neşrettiği bir açık mektupla eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücelin komünistleri himaye ettiği yolunda neşriyat yapması dolayısiyle Hasan Âli Yücel tarafından, Kenan Önerle, gazetenin sahibi Cemalettin Saracoğlu aleyhine açılan dâva geçen ayın on yedisinde Ankara asliye ceza mahkemesinde rüiyet edilmiş ve mahkeme Kenan Öneri iddiasını isbata davet etmişti.

Kenan Öner de bazı şahitler ikame etmiş ve bu şahitlerden İstanbulda bulunanların istinabe yoliyle ifadelerinin alınmaları mahkemece kararlaşmıştı.

Bu istinabe şahitleri dün şehrimiz asliye yedinci ceza mahkemesinde dinlenmiştir.

Muhakeme esnasında Kenan Önerle Cemalettin Saracoğlu vekili Malmut Even de hazır bulunmuşlardır.

Yargiç İsmail Hakkı Ketenoğlu, Ankara mahkemesinin gönderdiği talimat dairesinde şahitlere sualler sordu:

ORHAN ŞAİK NELER ANLATIYOR

Sabık Ankara Konservatuvar müdürü ve halen Galatasaray lisesi öğretmenlerinden Orhan Şaik Gökyay da şöyle şahitlik etti:

— Millî Eğitim Bakanlığında iki şahıs tanırım ki bunlar komünisttirler. Bunlardan biri Konservatuvarda hoca olan Sabahattin Âlidir. Diğeri de şimdi profesör olan Pertev Borotov'dur. Sabahattin Âlinin Konservatuvarda 944 senesine kadar hocalık yaptığını biliyorum. Ondan sonra Ankaradan ayrıldığım için vazifesine devam edip etmediğinden haberdar değilim. İsmen tanıdığım komünistler de şunlardır: Behice Boran, Niyazi Berkey ve Adnan Cemgildir. İlk ikisi Edebiyat Fakültesinde doçenttirler. Adnan Cemgil de Atatürk lisesinde hocadır.

Yargıç sordu: .

— Bunların komünistliğini nereden anladınız?

Orhan Şaik şöyle cevap verdi:

— Birinci grupu teşkil edenleri uzun zaman süren arkadaşlığım sırasında tanıdım. Diğer üçünü de yazılarından öğrendim.

— Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücelin bunları himaye edip etmediği hakkında malûmatınız var mı?

— Bunların Hasan Âli tarafından himaye edildiği cihetine gelince; Nihal Adsızın Orhon mecmuasında neşrettiği açık mektuplar üzerine Fırka Grupu içtimaında hâdise münakaşa edilmiş ve bunun üzerine Sabahattin Âli Vekâlet emrine alınmış diye duydum. Haberi aldığım gün Sabahattin Âlinin evine gittim ve bir toplantı yapıldığını gördüm. Bunlar arasında Niyazi Berkezin de bulunduğunu hatırlıyorum. Sabahattin Âliden haberin doğru olup olmadığını sordum. Kendisi; Bakanın telefon ettiğini ve Bakanlık emrine alınmasının zarurî olduğunu, uğrıyacağı zararın tercümelerle telâfi ettirileceğini bildirdiğini söyledi. Bu hâdiseden bir kaç gün sonra da "Yurt ve dünya,, mecmuasının neşredilmemesi icabettiğini ve bundan doğan zararın kendisi tarafından telâfi edileceğini ve mecmua neşredil-

biliyor musunuz?

— Biliyorum. Yalnız bizden sonra cezaevine alınmış olan Hüseyin Namık ve Hikmet Tanyurt; Ankara eskâri umumiyesinin, milliyetçi şahısların muhakeme altına alınmalarına sebep Hasan Âli Yücel olduğunu kabul etmekte bulunduğunu söylemişlerdi.

KENAN ÖNERİN BİR TALEBİ

Bu sırada Kenan Öner söz alarak, Sabahattin Âlinin Nihal Adsız aleyhine dâva açması için, Hasan Âli Yücelin israr edip etmediğinin şahitten sorulmasını istedi:

Şahit de:

— Bu dâvanın açılması için Hasan Âli Yücel ile Falih Rıfkının israr ettiklerini Sabahattin Âli bana söylemişti, dedi.

Kenan Öner; Ankarada ırkçılık ve turancılık sanıkları hakkında tahkikat yapılırken Hasan Âli Yücelin müdahalede bulunup bulunmadığının da şahitten sorulmasını istedi.

Şahit:

— Ankarada ilk tahkikata başlandığı sırada Vilâyet konağında mevkuftum. Hasan Âlinin sık sık vilâyete geldiğini, bina önünde duran otomobilinden ve ayrıca o zaman bizimle beraber mahkemeye sevkedilen arkadaşlardan öğrenmiştim. dedi.

NİHAL ADSIZIN ŞAHADETİ

Orhan Şaikten sonra diğer şahit Nihal Adsız, hüviyetinin tesbiti sırasında halen hiç bir işi olmadığını beyan etmiştir.

Yargıç istinabe talimatını okuduktan sonra şu suali sordu:

— İçişleri Bakanının nutkunda bahsedilen komünistlerin kimler olduğunu biliyor musunuz?

— Millî Eğitim Bakanlığı kadrosunda bulunan Ankara Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinde profesör Pertev Naili Borotov, doçent Niyazi Berkez, karısî ilmî yardımcı Mediha, İstanbul Edebiyat Fakültesinde profesör Sadrettin Celâl, konservatuvarda öğretmen Sabahattin Âli, lise öğretmenlerinden Adnan Cemgil, halen Amerikada bulunan profesör Muzaffer Şerif, Ankara Dil Fakültesinde Behiçe Boranın komünist olduklarını biliyorum. Bunların hepsi sabıkalı komünistlerdir. Ya mahkûm edilmişler veyahut en az nezaret altına alınmışlardır. Dil kurumunda Nafiz âza Ahmet Cevat da bu meyandadır.

KOMÜNİSTLERİ HİMAYE EDEN KİM?

Yargıcın Hasan Âli Yücelin komünistleri himaye edip etmediğine sualine Nihal Adsız şu cevabı vermiştir:

— İçişleri Bakanının nutkunda, "Yurt ve dünya,, mecmuasının Moskovadan direktif alan doktor Şefik Hüsnünün direktifleri ile intişar ettiği bildirilmektedir. Bu mecmua; Hasan Âlinin Millî Eğitim Bakanlığı zamanında mekteplerde okutulmak üzere ve Bakanlık tahsisatiyle çıkartılmıştır. Adı geçenlerden Sabahattin Âli ise beş sınıflı muallim mektebi mezunu olduğu halde Hasan Âli Yücel kendisini konservatuvar hocalığına tayin etmiştir. Bu şahıs aynı zamanda Cumhuriyet

nistlikten mevkuf olan şahıslara yaptırılmıştır.

İSMET RASİNİN ANLATTIKLARI

Nihal Adsızdan sonra diğer şahit İsmet Rasin Tümtürk dinlendi. Bu da şöyle şahitlik etti:

— Millî Eğitim Bakanlığının komünistlerle dolu olduğunu ve oranın bir komünist yatağı haline getirildiğine dair bir bilgim yoktur. Yalnız komünistlerin Hasan Âli Yüceli sevdiklerini bilirim. İrkçılık suçundan zabıtada mevkuf iken bize kitap ve gazete okutulmaması üzerine birinci şube müdürü Sait Koçak nezdinde yaptığım müracaata şu cevabı aldım:

"Ben ve bizler sizlere kitap vermeğe hazırız. Fakat buna müsaade etmiyorlar. Hasan Âli Yücelle Ankara valisi Nevzat Tandoğanın tahkikatla yakından alâkadar olduklarını emniyet memurlarından duyuyordum. Fakat isimlerini bilmem ve hatırlıyamam.,,

MEHMET KÜLÂHLININ ŞAHADETİ

Müteakiben diğer şahit Mehmet Külâhlı dinlendi.

Bu da, Sabahattin Âlinin, "Yurt ve dünya,, mecmuası sahibi Pertev Naili Borotov'un Hasan Âli Yücelden himaye gördüklerini, halen Millî Eğitim Bakanı bulunan Reşat Şemsettin Sirerin Avrupada talebe müfettişi iken, Avrupada tahsilde bulunan Pertev Nailiyi komünistlik faaliyetinden dolayı tahsilini terkettirip memlekete dönmek mecburiyetinde bıraktırdığı halde Hasan Âli Yücelin bu şahsı doçentliğe almak suretiyle Millî Eğitim Bakanlığın da kendisine yer verdiğini anlattı.

Diğer şahit Ahmet Ebyazoğlu da emniyetteki bazı tazyiklerden bahsetti.

Gelmiyen diğer bir şahidin de dinlenmesi için duruşma cumartesi gününe bırakıldı.

maye edildiği cihetine gelince; Nihal Adsızın Orhon mecmuasında neşrettiği açık mektuplar üzerine Fırka Grupu içtimaında hâdise münakaşa edilmiş ve bunun üzerine Sabahattin Âli Vekâlet emrine alınmış diye duydum. Haberi al dığım gün Sabahattin Âlinin evine gittim ve bir toplantı yapıldığını gördüm. Bunlar arasında Niyazi Berkezin de bulunduğunu hatırlıyorum. Sabahattin Âliden haberin doğru olup olmadığını sordum. Kendisi; Bakanın telefon ettiğini ve Bakanlık emrine alınmasının zaruri olduğunu, uğrıyacağı zararın ter cümelerle telâfi ettirileceğini bildirdiğini söyledi. Bu hâdiseden bir kaç gün sonra da "Yurt ve dünya,, mecmuasının neşredilmemesi icabettiğini ve bundan doğan zararın kendisi tarafından telâfi edileceğini ve mecmua neşredildiği takdirde kapatılması ihtimali olduğunun da yine Bakan tarafından haber verilmiş olduğunu öğrendim. Malûm bir komünist olan Nazım Hikmet de Hasan Âlinin himayesindedir. Nazım Hikmet Çankırı cezaevinde mahpustur. Konservatuvar için tercüme ettirilen operalardan birini Hasan Ferit Alnar Çankırıya giderek Nazım Hikmetle beraber tercüme etmişlerdir. Nazım Hikmet mahkûm olduğu için tercüme ücreti yalnız Ferit Alnara verilmiş, o da Nazım Hikmetin hissesini ayırmıştır. Ferit Alnar Konservatuvarda öğretmen ve Riyaseticumhur orkestrası şefidir. Opera tercümeleri Milli Eğitim Bakanlığınca yaptırılır. Ferit Alnar tek başına böyle bir işi deruhte edemez. Bu hâdiseye de şu şekilde muttali oldum. Ferit Alnar bir gün Çankırıya gideceğini söyledi. Sebebini sordum. "Bir opera tercüme ediyorum. Türkçesi de Nazım Hikmet tarafından yapılacak. Böyle tensip edilmiştir,, dedi. Ve bu tensibin sebebinin Nazîm Hikmete yardım olduğunu söyledi. Böyle bir tensip de ancak Bakanlık tarafından yapılabilirdi.

Şahit bundan sonra Sabahattin Alinin Nihal Adsız aleyhine açmış olduğu dâvada herhangi bir tesir bulunup bulunmadığı sualine de şöyle cevap verdi:

— Sabahattin Âli, bu dâvayı açmasını kendisine Hasan Âlinin teklif ettiğini söylemişti.

— Komünistlerin uğradıkları hücumlara karşı Hasan Âlinin komünistleri himaye edip etmediğini biliyor muydunuz?

— Bilmiyorum. Çünkü o sırada Turancılık suçiyle sanık olarak mevkuf bulunuyordum.

— 23 milliyetçi şahsın engizisyon işkencelerine uğratıldığına dair bir şey

KOMÜNİSTLERİ HİMAYE EDEN KİM?

Yargıcın Hasan Âli Yücelin komünistleri himaye edip etmediğini sualine Nihal Adsız şu cevabı vermiştir:

— İçişleri Bakanının nutkunda, "Yurt ve dünya,, mecmuasının Moskovadan direktif alan doktor Şefik Hüsnünün direktifleri ile intişar ettiği bildirilmektedir. Bu mecmua; Hasan Âlinin Milli Eğitim Bakanlığı zamanında mekteplerde okutulmak üzere ve Bakanlık tahsisatiyle çıkartılmıştır. Adı geçenlerden Sabahattin Âli ise beş sınıflı muallim mektebi mezunu olduğu halde Hasan Âli Yücel kendisini konservatuvar hocalığına tayin etmiştir. Bu şahıs aynı zamanda Cumhuriyet hükümetinin iki Cumhurreisine de hakaretten dolayı on dört ay hapse mahkûm olmuş ve yatmıştır. Bu mahkûmiyeti de Hasan Âlinin orta tedrisat müdürlüğü zamanına rastlar.

Profesör Sadrettin Celâl de Hasan Âli Yücel tarafından, imtihana tâbi tutulmaksızın ve doçentlik devresi geçirtilmeksizin profesörlüğe yükseltilmiştir.

Ankara Dil Fakültesi Dekanı Şevket Aziz Kansu da "Aydınlık,, mecmuasında neşrettiği bir makale ile millet ve vatan mefhumlarının boş şeyler olduğunu söyliyerek gençliği beynelmilel sosyalizme çağırmış ve o yüzden mahkûm olmuştur. Buna rağmen Şevket Aziz Kansu büyük bir kültür müessesesi başına Hasan Âli tarafından getirilmiştir.

Memurin kanunu gereğince bir Bakan iki şekilde memurlarını vekâlet emrine alabilmektedir. Birincisi: "Sebep göstererek", ikincisi de "lüzum göstererek" dir. Birinci halde vekâlet emrine alınan bir memur danıştaya başvurmak ve kararın iptalini istemek hakkını haizdir. 'Görülen lüzum üzerine,, vekâlet emrine alınanların bu hakları yoktur. Hasan Âli; milliyetçi muallimleri "görülen lüzum üzerine,, kaydiyle vekâlet emrine almış, komünist bazı doçentleri de bitaraflığını tebarüz ettirmek için vekâlet emrine alındığı zaman "Siyasi makale yazdıklarını,, sebep göstererek salâhiyetini kullanmıştır. Komünist hocalar danıştaya başvurarak vazifelerine dönmüşlerdir. Edebiyat Fakültesi doçentlerinden Abdülbaki Gökpınarlı da bu meyandadır. Kendisi gizli komünist teşkilâtı yüzünden tevkif edilmişti. Mevkufiyeti sırasında hem maaşını almış, hem de tercümeler yaptırılarak himaye edilmiştir. Mevcut 400 kadar klâsik eserin mühim kısmının tercümeleri de komü-

Yunan toprağına sürmüşler ve ceva

Hasan Âli
eden bir şa

**Eski Cezaevi Müdürü, d
alınırken, Hasan Âli Yü
nizmin banisi olarak ta
dinlenirse bir çok şey**

Eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Â
Yücelin, avukat Kenan Öner aleyhir
açtığı neşren hakaret davasının istina
besine dün devam edilmiştir.

Dünkü celsede, geçen sefer gelmiye
eski İstanbul Cezaevi müdürü İbrahi
Süruri Ernete dinlenmiştir.

Şahid, Ankara mahkemesinden g
len suallere mi cevab vereceğini yok
bu hususta bütün bildiklerini mi anla
tacağını sorduktan sonra, Hasan A
Yüceli memleketimizde komünizmi
bânisi olarak tanıdığını söylemiş v
sözlerine şöyle devam etmiştir:

«— Esad Âdili hemşerim olmam do

Derviş EDESEN

Hasan Âli Yüceli itham eden bir şahid dinlendi

— Baştarafı 1 inci sahifede —

neler Umum müdürü, kendisine Tan gazetesinde bu yolda yazı yazmamasını ihtar etti. Esad Âdil bunu da dinlemedi. Vekâlet emrine alındığı sırada istifa etmesini söyledim. Bidayette: «İstifa etmiyeceğim, onlar beni tardetsinler» dediği halde sonradan istifa ettiğini duyarak kendisine gittim ve: «Sen, hani merd bir insandın. Neden verdiğin sözde durmıyarak istifa ettin?» dedim. Esad Âdil bana: «Ben Hasan Aliden malûmat aldım. Kendisi Sabahaddin Âli ile görüşmüş ve benim avukatlıkta kalabilmem için istifamın lüzumlu olduğunu kararlaştırmışlar. Bunun için istifa ettim.» diye cevab verdi. Gene bir münakaşada Esad Âdil, Hasan Aliden bahsederken: «Vekiller içerisinde Hasan Âli gibi dört bakan olsaydı Rusya ile anlaşabilirdik.» dedi ve Yücelin müstakbel Başbakan olduğunu ilâve etti. Ben: «Buna imkân yoktur. İnönü böyle bir şeye asla müsaade etmiyecektir.» dediğim zaman Esad Âdil: «Hasan Âli, bu uğurda muvaffak olacaktır. Hasan Ali hattâ icbar etmek mevkiine bile sahibdir.» dedi. Ben, Esad Âdilden bütün bu işittiklerimi tanık Necdete söyledim. Sabahaddin Âliyi de şahsan tanırım. Ben komünizm yolunda memleketimizin mukadderatını ilgilendiren üç mühim hâdiseye şahid oldum. Bunlardan birisi, komünist tahrikâtı yapan birisile onu koruyan diğer bir şahıs hakkındadır. Tahrikâtı yapanın kim olduğunu söyliyemem. Diğer iki hâdiseyi de gizli bir oturumda açıklarım. Esad Âdil bir gün bana Moskovada türkçe olarak basılmış «Stalin» adlı bir de kitab göstermiştir. Bir hususu daha açıklamak isterim. Irkçılardan Orhan Şaib ve Necdet Sancar, bir gün bana Hasan Âli hakkında bir şey söylediler. Bu iki şahıs, Emniyet müdürlüğünde mevkuf bulunurlarken mezkûr şubenin o zamanki Basın servisi şefliğini yapan Halil Tufan kendilerine: «Sizi tevkif ettiren ve komünizmi himaye eden Hasan Âlidir.» demiş. Bir gün Bandırmada Gönen otobüsünü beklerken bir aralık Savaştepe Köy Enstitüsünden mezun olduğunu öğrendiğim bir Gönenli ile görüştüm. Kendisine: «Siz muallim mi, yoksa müellim misiniz?» dedim. Bu şahıs: «Ben muallimim, komünist değilim.» cevabını verdi. Bu şahıs bana Hasan Âlinin 1943 yılında Enstitüye geldiğini ve bir muallimin Hasan Aliye: «İçimizde komünistlerin olduğunu gazeteler haykırıyor. Böyle kimseler varsa onları temizliyelim.» dediğini, Hasan Âlinin ise: «Sen sus» diye cevab verdiğini, başka bir muallimin «Siz komünistleri himaye ediyorsunuz.» diyince onu da susturduğunu söyledi, demiştir.

Mahkeme, alınan ifadenin Ankara Üçüncü Asliye Ceza mahkemesine gönderilmesine karar vererek oturuma son vermiştir.

1947 نیسان 25

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-79/41

YURTTA TANIN

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 086-79/42

Yurttan Notlar:

Saz şairi Aşık Veyselle bir konuşma

İki gözden âma bulunan bu yanık saz şairinin bestelediği türküler, Anadolunun dört bucağında dillerde dolaşmaktadır

Tanınmış ve sevilmiş halk şairlerimizden Şarkışlalı âşık Veysel Lâdik Akpınar köy enstitüsünden buraya gelmiş ve Erbaa çocuk esirgeme kurumu adına ve yararına Yeni Halkevi salonunda zengin bir konser vermiştir. Enstitü bandosunun da yardimiyle verilen bu konseri ilçemizde bulunan Tokat Valisi B. Cavid Kınay ve memleketin seçkin aydınları ile kalabalık bir halk kitlesi takdirle takip etmiş ve güzel bir gece geçirilmesine vesile olmuştur. Ele geçen fırsattan faydalanarak Veyselle bir konuşma yaptım.

Kendi, kendini kimseden feyiz almaksızin, yalnız yetiştiren bu Anadolu çocuğunu dinliyelim:

Şarkışlanın sivrialan köyünde doğdum. 1310 doğumluyum, yedi yaşımda geçirdiğim çiçek hastalığı sonunda gözlerim arızalandı ve alil kaldım, bunlardan birisi azıcık olsun dünyayı görebiliyordu 10 yaşında iken ahıra mallara bakmak üzere girer çıkardım, kör bir tesadüf ineğimizin boynuzunun bu azıcık gören gözüme kaçması sonunda o da elden gitti. Temelli kör ve alil kaldım.

Babam uyanık bir adamdı bana, genç yaşımda verdiği nasihatlarda: Oğlum, gözlerin sönmüş bulunuyor, bedenen çahşmak suretiyle hayatını kazanmak muhaldir. Kendini saza ver derdi. Bende bu sözleri dinledim. Genç yaşımdan itibaren saza ve şiire heveslendim çok çalıştım bugünkü duruma geldim. (Sanatkâr burada derin bir ah çekti) devamla çocukluğumda gözlerim açık iken dünyayı gördüğüm gibi şimdide tahayyülü ile avunuyorum. Kaderin çizdiği bu alın yazısına ne diyeyim. Hayatımdan ve insanlardan memnunum. Köy Enstitülerinde Halk havaları çalmak suretiyle çocuklarımıza hizmet etmeğe çahşıyorum. Devlet elbisemi, yiyeceğimi, yatacağımı teminiyle beraber ayda 100 lira da para veriyor. Şükrolsun dedi.,,

İçli Halk şairinin burada son sözünü alırken duyarak, bütün bir heyecanla söylediği şiirlerinden aziz okuyucularıma "Toprakdan ve sazıma'dan,, manzumelerinden şu parçaları naklediyorum:

Toprak'dan

Dost, dost diye nicesine sarıldım,
Benim sadık yarım kara topraktır.
Beylude dolandım, boşa yoruldum,
Benim sadık yarım kara topraktır.
Yine güzellere bağlandım kaldım .
Ne bir vefa gördüm ne faydalandım.
Her türlü isteğim topraktan aldım,
Benim sadık yarım kara topraktır.
İşkence yaptıkça bana gülerdi,
Bunda yalan yoktur herkesde gördü.
Bir çekirdek verdim dört bostan verdi
Benim sadık yarım kara topraktır.
Dileğin varsa iste Allahtan,
Almak için uzak gitme topraktan.
Cömertlik toprağa verilmiş hakdan
Benim sadık yarım kara topraktır.
Bütün kusurlarım toprak gizliyor,
Merhem çalıp yaralarım düzlüyor.
Kolun açmış yollarımı gözlüyor,
Benim sadık yarım kara topraktır.
Her kim, ki olursa bu sırra mazhar,
Dünyaya bırakır ölmez bir Eser.
Gün gelir Veysel'i bağrına basar,
Benim sadık yarım kara topraktır.

Sazıma'dan

Ben gidersem sazım sen kal dünyada
Gizli sirlarımı aşikâr etme.
Lâl olsun dillerin söyleme yade,
Garip bülbül gibi ahlızar etme.
Gizli derdlerimi sana anlattım,
Çalıştım, sesini, sesime kattım.
Bebe gibi kollarımda yaylattım,
Hayalı hatıret beni unutma.
Bahçede dut iken bilmezdin sazı,
Bülbül konarmıdı dalına bâzı.
Hangi huşdan aldın sen bu avazı?,
Söyle doğrusunu gel inkâr etme.
Benim her derdime ortak sen oldun,
Ağlarsam ağladın gülersem güldün.
Sazım bu sesleri turnadan mı aldın?
Pençe vurup sarı teli sızlatma.
Ay geçer yıl geçer uzarsa ara,
Geyin kara libası yaslan divara.
Yanından, göksünden açılır yara,
Yar gelmezse, yaraların elletme.
Sen petek misali, Veysel Arı,
İnleşir beraber yapardık balı.
Ben bir insanoğlu, sen bir dut dalı
Ben babamı, sen ustanı unutma...

Anadolu'da gezmediği şehir, kasaba, bucak, köy kalmayan âşık Veysel tamamiyle ümmi olmasına rağmen büyük bir vukuf ve ehliyetle halk türkülerimizi saziyle çalmakta ve bestelemekte maharet sahibidir.

Bilhassa, Emrahdan, İzzetiden bestelediği parçalar çok güzeldir. "Bülbül" ve "Leylâmı gördüm" türkületiyle, kendisinin bestelediklerini, kendi saziyle ve sesiyle dinlemek hakikaten bir bahtiyarlıktır.

Garip ve âşık Veysel Şatıroğlu ve arkadaşları Erbaa'dan sevgi ile uğurlanmışlardır.

Basri Ahmet

8 Mayıs 1947 Cumhuriyet
TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 08-79/43

et
8 Mayıs 1947

GENERAL ELECTRIC
Türkiye Umumî Acentası:
KOÇ TİCARET T. A. Ş.
(İstanbul - Ankara - Eskişehir)

Dost filo dün gitti

Amerikalı misafirlerimiz limandan ayrılırlarken şehri selâmladılar. Kalabalık bir halk kütlesi de gemileri, Yeşilköy açıklarına kadar tezahüratla teşyi etti, dost Amiralin demeci

Beş gündenberi misafirimiz bulunan dost Amerikan filosu dün sabah, İstanbul halkının candan tezahüratı arasında limanımızdan ayrılmıştır.

Saat tam 9 da, evvelâ Dayton kruvazörü, onu takiben Purdy ve Bristol muhribleri, kısa birer manevrayı müteakib Üsküdar önünden geçerek şehri selâmlamışlar ve limandan çıkmışlardır. Uçak gemisi Leyte, saat 9,30 da hafif yolla limanı terketmiştir.

İstanbul halkı, sevimli misafirlerini Denizyollarının tahsis ettiği Kalamış, Ülev ve Heybeliada vapurlarile Yeşilköy açıklarına kadar uğurlamıştır. Vapurlardaki halk, hep bir ağızdan «Dağ başını duman almış» şarkısını söylemiş, Amerikan gemilerinden buna el sallamalar ve hoparlörlerle yayınlanan «Hoşça kalınız, çok teşekkür ederiz» cümlelerile mukabele edilmiştir.

Denizyollarının tahsis ettiği vapurlara binemiyenler, dost filonun hareketini sahillere birikerek alâkayla seyretmişler ve misafirleri uğurlamışlardır.

Amiral Bieri'nin ayrılırken basına verdiği demeç

İstanbul 7 (a.a.) — Birleşik Amerika Akdeniz kuvvetleri komutanı Visamiral

— *Arkası Sa. 3, Sü. 3 te* —

Filistin davası

Birleşmiş Milletler Asamblesi dünkü toplantısında Arab heyetinin de siyasî komitede dinlenmesine karar verdi

Filistin Arab komitesinin siyasî komisyonda dinlenmesi hakkındaki teklif, 5 muhalif reye karşı 28 reyle kabul edildi

Irakın Birleşmiş Milletlere gönderdiği murahhası Hariciye Nazırı Fazıl Cemali Bey Arab murahhaslarile New-York'ta konuşuyor

New-York 7 (R.) — Birleşmiş Milletlerin siyasi komitesi bugün toplanarak Filistin meselesini tahkik için bir komisyon teşkiline karar vermiştir. Amerika murahhası, komisyonun yedi devletten teşekkül etmesi lehinde söz söylemiş ve bu komisyona büyük devletlerin iştirak etmemesini istiyerek Kanada, Çekoslovakya, İran, Holanda, Peru, İsveç, Uruguay devletlerinden kurulmasını teklif etmiş ve tahkik heyetinin tarafsız devletlerden olmasını istediğini belirtmiştir.

İngiltere murahhası Cadogan, Amerikan murahhasını desteklemiştir. Arab sözcüleri bunu bir hatanın tamiri olarak kabul etmektedir.

İngiltere murahhası Cadogan, Amerikan murahhasını desteklemiştir. Arab sözcüleri bunu bir hatanın tamiri olarak kabul etmektedir.

Son dakika

New-York 7 (B.B.C. nin muhabiri bildiriyor) — Birleşmiş Milletler asamblesi bugün toplanarak Filistin Arab heyetinin de tıpkı Yahudi ajanlığı gibi siyasi komite tarafından dinlenmesine karar vermiştir. Rey alındığı zaman bir

Birleşmiş Milletler Asamblesi dünkü toplantısında Arab heyetinin de siyasî komitede dinlenmesine karar verdi

Filistin Arab komitesinin siyasî komisyonda dinlenmesi hakkındaki teklif, 5 muhalif reye karşı 28 reyle kabul edildi

Irakın Birleşmiş Milletlere gönderdiği murahhası Hariciye Nazırı Fazıl Cemali Bey Arab murahhaslarile New-York'ta konuşuyor

New-York 7 (R.) — Birleşmiş Milletlerin siyasi komitesi bugün toplanarak Filistin meselesini tahkik için bir komisyon teşkiline karar vermiştir. Amerika murahhası, komisyonun yedi devletten teşekkül etmesi lehinde söz söylemiş ve bu komisyona büyük devletlerin iştirak etmemesini istiyerek Kanada, Çekoslovakya, İran, Holanda, Peru, İsveç, Uruguay devletlerinden kurulmasını teklif etmiş ve tahkik heyetinin tarafsız devletlerden olmasını istediğini belirtmiştir.

İngiltere murahhası Cadogan, Amerikan murahhasını desteklemiştir. Arjantin murahhası 11 üyeden müteşekkil bir heyet teşkilini istiyerek beş büyüklerin, üç Amerika Latin devletinin, bir Arab memleketinin ve coğrafi durumları dolayısile seçilecek iki memleketin bu komisyona dahil olması lâzım geldiğini söylemiştir.

Hindistan murahhası Asaf Ali, Birleşmiş Milletler genel kurulunun derhal olağanüstü bir toplantı yaparak Filistin Arab komitesinin siyasi komisyon tarafından dinlenmesini istemiş, komisyon bu teklifi beş muhalife karşı 28 reyle kabul etmiştir.

Arab sözcüleri bunu bir hatanın tamiri olarak kabul etmektedir.

Son dakika

New-York 7 (B.B.C. nin muhabiri bildiriyor) — Birleşmiş Milletler asamblesi bugün toplanarak Filistin Arab heyetinin de tıpkı Yahudi ajanlığı gibi siyasî komite tarafından dinlenmesine karar vermiştir. Rey alındığı zaman bir tek muhalife karşı 39 lehte rey vermiş ve 11 devlet rey vermekten istinkâf etmiştir. Rusya istinkâf edenler arasındaydı.

General Marshall da bugün Amerikanın Filistin meselesi hakkında Başkan Truman'ın geçen seneki demecine bağlı olduğunu söylemekle beraber, Birleşmiş Milletlerin çalışmaları üzerinde tesir etmek istemediğini anlatmıştır.

Eski Millî Eğitim Bakanı komünistleri korumuş mu?

Hasan Âli Yücel tarafından Kenan Öner aleyhine açılan hakaret davasında, sanığın gösterdiği müdafaa şahidleri dün şehrimizde dinlendiler ve dikkate değer şehadette bulundular

Eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel tarafından Kenan Öner aleyhine açılan ve Ankara 3 üncü asliye ceza mahkemesinde görülmekte olan hakaret davasının geçen oturumunda istinabe yolile ifadelerinin alınmalarına karar verilen şehrimizdeki şahidler dün saat 14,30 da İstanbul 7 nci asliye ceza mahkemesinde dinlenmişlerdir.

Dünkü celsede Kenan Öner, Yeni Sabah gazetesi sahibi Cemaleddin Saracoğlu ve avukatı Mahmud Even hazır bulunmuşlardır. Şahidlerden ilk olarak salona, eski Ankara Konservatuarı müdürü Orhan Şaik alınmıştır. Hâlâ Galatasaray lisesi edebiyat öğretmeni olduğunu söyliyen bu şahide Ankara asliye 3 üncü ceza mahkemesinden gönderilen talimat okunmuş, ve müteakiben yargıç Ismail Hakkı tarafından kendisine şu sual tevcih olunmuştur:

— Arkası Sa. 2, Sü. 1 de —

Dünkü duruşmada şahidler dinlenirken

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 088-79/43

Eski Millî Eğitim Bakanı komünistleri korumuş mu?

Hasan Âli Yücel tarafından Kenan Öner aleyhine açılan hakaret davasında, sanığın gösterdiği müdafaa şahidleri dün şehrimizde dinlendiler ve dikkate değer şahadette bulundular

— *Başarafı 1 inci sahifede* —

— Eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücelin, Bakanlık teşkilâtına komünistleri doldurduğu ve onları himaye ettiği iddia olunuyor, bu hususta malûmatınız nedir ve İç İşleri Bakanının nutkunda bahis konusu olan komünistler kimlerdir?

— Ben İç İşleri Bakanının nutkunu tamamen okumadım. Millî Eğitim Bakanlığında eskiden tanıdığım iki kişi vardır ki bunlarla fikren temas halindeydim. Bunlar Sabahaddin Âli ile Pertev Boratavdır ve ikisi de komünisttir.

— Vazifeleri nedir?.

— Pertev Boratav fakültede doçentti, şimdi profesördür. Sabahaddin Ali de Konservatuarda öğretmendi. Yazılarından tanıdığım komünistler de şunlardır: Behice Boran, Niyazi Berkes, Adnan Cemgil...

— Bunlar ne iş yaparlar?..

— Niyazi ile Behice Dil, Tarih, Coğrafya fakültesinde doçenttirler. Adnan da orada aynı vazifededir.

— Bunların komünistliklerini nereden anladınız?..

— Sabahaddin Âli ile Pertev Boratavla uzun zaman arkadaşlığımız vardır, fikirlerinden... ötekileri de yazılarından...

— Eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücelin bunları himaye ettiğini biliyor musunuz?.

— Evet biliyorum. Nihal Adsızın «Orhun» mecmuasında neşrettiği mektublar parti grup içtimaında münakaşa edilmiş ve bunun üzerine Sabahaddin Ali vekâlet emrine alınmıştı. Bir gün sonra Sabahaddin Âlinin evine gittim, orada bir topluluk buldum. İçlerinde Niyazi Berkes de vardı. Sabahaddin Âliden bu haberin doğru olup olmadığını sordum. Bana, Vekilin telefon ettiğini, kendisini vekâlet emrine almanın bir zaruret olduğunu, tercümelerle bu zararı telâfi edebileceğini söylediğini bildirdi. Bu hâdiseden bir kaç gün evvel veya sonra da «Yurd ve Dünya» mecmuasının neşredilmemesi hakkında Bakanın bu mecmua ilgililerile görüştüğünü ve bu yüzden doğacak maddî zararı karşılıyacağını gene Sabahaddin Âliden duydum. Malûm bir komünist olan Nazım Hikmet de Hasan Âlinin himayesi altındaydı. Nazım Hikmet Çankırı hapisanesinde mahkûm iken Konservatuar opera tercümeleri yaptırmaktaydı. Bu tercümelerde müzisyenlerle beraber türkçeye vâkıf şahıslar da vazifelendirileceklerdi. Adını şimdi hatırlıyamadığım, ancak 940 yılından sonra tercüme ettirildiğini bildiğim bir opera tercümesi işi, Hasan Ferid Alnara verilmiş ve o da defalarca Çankırıya giderek Nazım Hikmetin rey ve fikrine müracaat etmiştir. Nazım Hikmet mahkûm olduğu için tercüme ücreti yalnız Ferid Alnara verilmiş, o da onun hissesini ayırmıştır. Bunları bana bizzat Ferid Alnar anlattı.

Yargıç şahide sordu:

— Peki bu işi Nazım Hikmete kim vermiş?.

— Ferid Alnar böyle bir salâhiyete sahib değildir. Bu işleri doğrudan doğruya Bakan yapar. Ferid Alnar, böyle tehlikeli bir iştiraki başlıbaşına yapamazdı.

— 23 milliyetçi gencin işkenceye uğradıkları ve bunda Hasan Âli Yücelin bir rolü olup olmadığı iddiası etrafında ne biliyorsunuz?.

— Komünistlerin uğradıkları hücumlara karşı Hasan Âlinin komünistleri himaye edip etmediğini, 23 milliyetçi gencin işkencelere uğramasına ne gibi bir telkinde bulunduğunu bilmiyorum.

Bu sırada Kenan Öner söz alarak şahide, Sabahaddin Âlinin, Nihal Adsız aleyhine açtığı dava dolayısile Hasan Ali Yücelden direktif alıp almadığını bilip bilmediğinin sorulmasını istedi. Şahid dedi ki:

— Evet... Sabahaddin Âli bana «Eğer Hasan Ali ile Falih Rıfkı ısrar etmeselerdi Nihal hakkında dava açmıyacaktım» dedi.

Kenan Öner tekrar söz aldı ve şahide Orhan Şaik şu cevabı vermiştir:

— Evet, Samsunda böyle bir hâdise cereyan etmiştir. Irkçılık sanıkları hakkında Zekeriya Sertel tarafından kaleme alınan bir kitabda İnkılâb Enstitüsü tarafından tabolunup dağıtılmıştır. Hattâ içinde Vekilin yazıları da vardır.

Nihal Adsızın anlattıkları

Bu şahidden sonra Nihal Adsız salona alınarak dinlendi. Yargıç şahide sordu:

— İç İşleri Bakanının nutkunda bahsolunan komünistler kimlerdir?

— Millî Eğitim Bakanlığının kadrosu içinde bulunan Ankara Dil - Tarih ve Coğrafya fakültesinde profesör Pertev Nafiz, Niyazi Berkes, karısı ilmi yardımcı Meliha Berkes, İstanbul Edebiyat fakültesinde profesör Sadreddin Celâl, Konservatuar öğretmenlerinden Sabahaddin Âli, lise öğretmenlerinden Adnan Cemgil, hâlâ Amerikada bulunan profesör Muzaffer, Ankara Dil fakültesinde doçent Behice bulunmaktadırlar. Bunların hepsi komünistlerler. Ya mahkûm olmuşlardır, ya en az nezaret altına alınmışlardır.

Bu esnada Kenan Öner, yargıcdan müsaade alarak şahide sordu:

— Bir profesör daha vardır... Galiba kendisi Giridlidir?.

— Evet, Dil Kurumunun nafiz azalarından Ahmed Cevad vardır. Bu zat, Rusyada Türkiye aleyhinde neşriyatta bulunmuştur.

— Hasan Âli Yücelin bunları himaye ettiğine dair bilginiz var mı?.

— İç İşleri Bakanlığının nutkunda «Yurd ve Dünya» adlı mecmuadan bahsedilirken bunun Moskovadan talimat alan Şefik Hüsnü tarafından idare edildiği bildirilmişti. Bu mecmua Hasan Âlinin Bakanlığı zamanında Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinden ayrılan tahsisatla mubayaa edilmiş, ve okutturulmak üzere mekteblere dağıtılmıştır. Yakın zamana kadar Millî Eğitim Bakanlığı Neşriyat müdürlüğünü yapan Adnan Cahid Ötügen, bunların tamamını mekteblere göndermemiş, depoya saklamıştır. Bunu da Ankarada çıkan «Bayrak» gazetesinde okudum.

Şahid bundan sonra Sabahaddin Âlinin beş yıllık bir Muallim mektebi mezunu olmasına ve Cumhuriyet hükûmetlerinin iki başkanına da hakaret suçundan 14 ay hapse mahkûm edilmiş bulunmasına rağmen Hasan Âli Yücel tarafından Konservatuar ve yüksek bir okula öğretmen olarak tayin edildiğini, komünistlikten mahkûm olan bir çok öğretmen ve profesörleri kültür müesseselerinin başına getirdiğini bunların isimlerini sayarak söylemiş, Bakanlığın milliyetçi öğretmenleri şu veya bu sebeble vazifeleri başından bilâsebeb uzaklaştırdığını iddia ederek şunları ilâve etmiştir:

— 400 kadar klasik eser tercümesi yapılmış ve bunlardan mühim bir kısmı komünistlikle melûf kimselere yaptırılmıştır.

Yargıç sordu:

— Milliyetçi genclere yapıldığı iddia olunan işkencede Hasan Âli Yücelin bir rolü var mıdır?

— 944 yılında komünistler aleyhine yapılan nümayiş yüzünden üç yüz genç polis tarafından yakalanmıştı. Bunların ifadesi alınırken Hasan Âli Yücelle Falih Rıfkının polis dairesine giderek genclere sual sorduklarını, bizzat sorguya çektiklerini, hattâ tehdid ettiklerini duydum. Bir gün Orhan Şaiki Ankaradaki evinde ziyaret etmiştim. Riyaseticumhur eski başyaveri merhum Celâlle telefonla konuşuyorlardı. Celâl Bey merhum ikide bir:

— Mel'unlar!.. diye bir tâbir kullanıyordu.

— Başyaver kimi kasdediyordu bu sözlerile?

— Herhalde Hasan Âli ile Falih Rıfkıyı.... Hattâ, biz nezaret altında iken kapımızın önünde nöbet bekliyen polisler bile bütün bu işlerin Hasan Âli Yücelin başının altından çıktığını söylüyorlardı.

nı sordum. Bana, Vekilin telefon ettiğini, kendisini vekâlet emrine almanın bir zaruret olduğunu, tercümelerle bu zararı telâfi edebileceğini söylediğini bildirdi. Bu hâdiseden bir kaç gün evvel veya sonra da «Yurd ve Dünya» mecmuasının neşredilmemesi hakkında Bakanın bu mecmua ilgilileriyle görüştüğünü ve bu yüzden doğacak maddi zararı karşılıyacağını gene Sabahaddin Âliden duydum. Malûm bir komünist olan Nazım Hikmet de Hasan Âlinin himayesi altındaydı. Nazım Hikmet Çankırı hapisanesinde mahkûm iken Konservatuar opera tercümeleri yaptırmaktaydı. Bu tercümelerde müzisyenlerle beraber türkçeye vâkıf şahıslar da vazifelendirileceklerdi. Adını şimdi hatırlıyamadığım, ancak 940 yılından sonra tercüme ettirildiğini bildiğim bir opera tercümesi işi, Hasan Ferid Alnara verilmiş ve o da defalarca Çankırıya giderek Nazım Hikmetin rey ve fikrine müracaat etmiştir. Nazım Hikmet mahkûm olduğu için tercüme ücreti yalnız Ferid Alnara verilmiş, o da onun hissesini ayırmıştır. Bunları bana bizzat Ferid Alnar anlattı.

Yargıç şahide sordu:

— Peki bu işi Nazım Hikmete kim vermiş?.

— Ferid Alnar böyle bir salâhiyete sahib değildir. Bu işleri doğrudan doğruya Bakan yapar. Ferid Alnar, böyle tehlikeli bir iştiraki başlıbaşına yapamazdı.

— 23 milliyetçi gencin işkenceye uğradıkları ve bunda Hasan Âli Yücelin bir rolü olup olmadığı iddiası etrafında ne biliyorsunuz?.

— Komünistlerin uğradıkları hücumlara karşı Hasan Âlinin komünistleri himaye edip etmediğini, 23 milliyetçi gencin işkencelere uğramasına ne gibi bir telkinde bulunduğunu bilmiyorum.

Bu sırada Kenan Öner söz alarak şahide, Sabahaddin Âlinin, Nihal Adsız aleyhine açtığı dava dolayısile Hasan Ali Yücelden direktif alıp almadığını bilip bilmediğinin sorulmasını istedi. Şahid dedi ki:

— Evet... Sabahaddin Âli bana «Eğer Hasan Ali ile Falih Rıfkı ısrar etmeselerdi Nihal hakkında dava açmıyacaktım» dedi.

Kenan Öner tekrar söz aldı ve şahide şu suali sordurttu:

— Hasan Âli, gencler hakkında takibata girişilirken polislerle birlikte tetkikler yapmış mıdır, ve bu hâdisenin bir ırkçılık ve turancılık cereyanı almasında amil olmuş mudur?

— İlk tahkikat başladığı zaman Ankarada Vilâyet konağında ayrı ayrı hücrelerde mevkuf bulunuyorduk. Bu sırada Hasan Âli Yücel, sık sık Vilâyete geliyordu. Burada mevkufiyetimiz devam ederken ziyarete gelen arkadaşlarımdan Ahmed ve Hikmet. Tanyudan Hasan Âlinin oraya geldiğini duymuştum.

Kenan Öner bu şahide şu suali de tevcih etti:

— Bu şahid, ırkçılar hâdisesinde işkenceye uğramış bir sanıktı. Cereyan eden muhakemesi sırasında bir müdafaaname vermiş, bunda kendilerine yapılan muameleleri ve Hasan Âli Yücelin rollerini izah etmişti. Kendisi tarafından kaleme alınan bu lâyihayı bir hakikat olarak kabul eder mi?.

Şahid şu mukabelede bulundu:

— Bu müdafaaname harfi harfine doğrudur.

Sanık Kenan Öner, şahid Orhan Şaikin hâdiseleri apaçık ortaya atmaktan kaçındığını ve bu olayların tarihî birer vaka olduklarından hakikati söylemesi lâzım geldiğini söyliyerek yargıca:

— Sorun bu şahide, demiştir. Hasan Âli Yücel Samsun lisesinde milliyetçilik aleyhinde propaganda yapmış mıdır ve aynı şeyleri memleketin diğer bucaklarında ve mekteblerde tekrarlamış mıdır?

tim Bakanlığı bütçesinden ayrılan tahsisatla mubayaa edilmiş, ve okutturulmak üzere mekteblere dağıtılmıştır. Yakın zamana kadar Millî Eğitim Bakanlığı Neşriyat müdürlüğünü yapan Adnan Cahid Ötügen, bunların tamamını mekteblere göndermemiş, depoya saklamıştır. Bunu da Ankarada çıkan «Bayrak» gazetesinde okudum.

Şahid bundan sonra Sabahaddin Âlinin beş yıllık bir Muallim mektebi mezunu olmasına ve Cumhuriyet hükûmetlerinin iki başkanına da hakaret suçundan 14 ay hapse mahkûm edilmiş bulunmasına rağmen Hasan Âli Yücel tarafından Konservatuar ve yüksek bir okula öğretmen olarak tayin edildiğini, komünistlikten mahkûm olan bir çok öğretmen ve profesörleri kültür müesseselerinin başına getirdiğini bunların isimlerini sayarak söylemiş, Bakanlığın milliyetçi öğretmenleri şu veya bu sebeble vazifeleri başından bilâsebeb uzaklaştırdığını iddia ederek şunları ilâve etmiştir:

— 400 kadar klasik eser tercümesi yapılmış ve bunlardan mühim bir kısmı komünistlikle melûf kimselere yaptırılmıştır.

Yargıç sordu:

— Milliyetçi genclere yapıldığı iddia olunan işkencede Hasan Âli Yücelin bir rolü var mıdır?

— 944 yılında komünistler aleyhine yapılan nümayiş yüzünden üç yüz genc polis tarafından yakalanmıştı. Bunların ifadesi alınırken Hasan Âli Yücelle Falih Rıfkının polis dairesine giderek genclere sual sorduklarını, bizzat sorguya çektiklerini, hattâ tehdid ettiklerini duydum. Bir gün Orhan Şaiki Ankaradaki evinde ziyaret etmiştim. Riyaseticumhur eski başyaveri merhum Celâlle telefonla konuşuyorlardı. Celâl Bey merhum ikide bir:

— Mel'unlar!.. diye bir tâbir kullanıyordu.

— Başyaver kimi kasdediyordu bu sözlerile?

— Herhalde Hasan Âli ile Falih Rıfkıyı.... Hattâ, biz nezaret altında iken kapımızın önünde nöbet bekliyen polisler bile bütün bu işlerin Hasan Âli Yücelin başının altından çıktığını söylüyorlardı.

— Samsun hâdisesi hakkında malûmatınız var mı?

— Evet efendim. Hasan Âli Yücel, Samsuna gitmiş, oradaki lisede muallimleri toplamış, onlara milliyetçilik aleyhtarı fikirlerini açmış.. İşte bu sırada ismini hatırlıyamadığım bir felsefe öğretmenile aralarında sert bir münakaşa başlamış, ve bu öğretmen Hasan Âlinin yüzüne karşı:

«— Sen, bir komünistsin!!.. diye haykırmış..»

Diğer şahidlerin ifadeleri

Nihal Adsızın şehadetinden sonra yargıç, bazı ifadeleri telif etmek için Orhan Şaikle ikisini yüzleştirdi. Müteakiben Ismet Rasin Tümtürk, Mehmed Külâhlı ve Ahmed Elez adlarında 3 şahid dinlendi. Bunlardan Ahmed Elez, Ankara Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinde asistanken, ırkçılık ve Turancılık yaptığı iddiasile tevkif olunduğunu ve bu sebeble vazifesine son verildiğini söyledikten sonra demiştir ki:

«— Tevkif edilip Istanbula geldiğim zaman o vakitki Örfî İdare Komutanının başkanlığında bir tahkik heyeti tarafından sorguya çekildim. Bu işlerde hiç bir rolüm olmadığımı uzunuzadıya izah ederek Millî Eğitim Bakanının yüzünden bu hallerin başıma geldiğini söyledim. O sırada Örfî İdare Komutanı dayanamadı «Bu çocuk, Hasan Âlinin hışmına uğramış..» dedi.

İstinabe şahidlerinin ifadeleri böylece tesbit edildikten sonra yargıç, zabıtların Ankara asliye ceza mahkemesine gönderilmesi kararile duruşmayı tatil etti.

Edirnekapıda, Neslişah Sultan mahallesinin Çınarlı sokağında 35 numaralı evde oturan Ahmed Koç ile Bedri Küçükkoç adında iki arkadaş Bayrampaşa civarında içkili bir kır gazinosunda otururlarken kadın meselesi yüzünden kavgaya tutuşmuşlar, kavga sonunda iki arkadaş bıçaklarını çekerek birbirlerini ağır surette yaralamışlardır.

Fransız tiyatro sanatkârları şerefine büyük bir suvare tertib ediliyor

10 mayıs cumartesi akşamı Taksim Belediye Gazinosunda şehrimizde bulunan Fransız Komedi artistleri şerefine Şehir Tiyatromuz artistlerinin de iştirak edeceği ve sabaha kadar devam edecek büyük bir suvare tertib edilmiştir.

Suvareye misafir artistler Parisin en meşhur terzilerinin yarattığı zengin tuvaletlerile iştirak edecekler ve bazı gösteriler yapacaklardır.

Bu suvareye arzu edenler önceden masalarını ayırtmak suretile iştirak edebilecekler dir, ve herkes gece elbisesi giyecektir.

Edebiyat çayı

Edebiyat Fakültesinin senelik çayı 10 mayıs cumartesi günü zengin bir programla Taksim Belediye Gazinosunda verilecektir. Hava müsaid olduğu takdirde, toplantı yazlık kısımda yapılacaktır.

Edebiyat gün ve gecesi

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Mezunları Cemiyeti tarafından 8 mayıs 1947 perşembe günü verilecek olan Eski Edebiyat Gün ve Gecesi Şehir Tiyatrosunda Fransız heyetinin temsilleri yüzünden teknik sebeblerle 15 mayıs 1947 perşembe gün ve gecesine bırakılmıştır.

Konferans

Ord. Prof. Ali Fuad Başgil, yarın saat 18.30 da Eminönü Halkevinde «Hasta gözile hekim» mevzulu bir konferans verecektir.

Eski milletvekillerinden Tahsin Hüdaioğlu öldü

Meşrutiyet ve Cumhuriyet devirleri milletvekillerinden, Meraşın tanınmış çiftçilerinden ve eski İstiklâl mahkemesi reislerinden Tahsin Hüdaioğlunun dün Maraşta vefat ettiği teessürle haber alınmıştır. Merhuma Tanrıdan mağfiret ve kederli ailesine başsağlığı dileriz.

Müzik dünyasının ölmez yaratıcısı «GEORGE GERSHWİN» in hayatından alınan eşsiz film

Bugün AR Sinemasında

MAVİ RAPSODİ

AR

JOAN LESLİE — ROBERT ALDA'nın

bir harika olan ölmez eserleri.

TDV
Kütüphanesi Arşivi
No 058-79/44

6 Mayıs 1947

Sanat eserlerimizi tanıyalım:

Edirne gezisi

Yazan: Tahsin ÖZ

Sanat eserlerine dair yapılan etüdlerin en kıymetlisi ve verimlisi — şüphesiz gerekli bilgiler edinildikten sonra — onlarla karşı karşıya gelmektir. En ufağından başlıyarak, en yücesine kadar her sanat eserinin tetkiki bir zevk ve hattâ heyecan kaynağı olduğunda şüphe yoktur. Zaten ihtisas yapmak için mümkün olduğu kadar fazla eşya ve eser görmek ve bazan bunların tekniğine kadar nüfuz etmek bir zarurettir. Bu sebepten sanat tarihi ve eserleri üzerinde çalışanlar, konularile ilgili eserler peşinden koşmaktadırlar. Nitekim dünya durumunda, ufak bir salâh hasıl olur olmaz, birçok ilim adamları memleketimize gelmeğe başladılar. Bu meyanda Kopenhağdan gelen bir genç de, çinilerimiz üzerinde etüdler yaptı. Bu yıl tekrar gelecek.

Filhakika daha ziyade bir doğu sanatı olan çinicilikte, Türkler bilhassa 15-16 ncı yüz yıllarda öyle harikulâde eserler vermişlerdir ki bu raddeye hiç bir millet erişememiştir. Mimari eserlerimizi bir kat daha yükselten, hayranlığı arttıran âmillerin en önemlisi çinilerimiz değil midir?

İşte bu yıl, İstanbul üniversitesi edebiyat fakültesinde, Türk çinileri üzerine dersler yapmış ve resimlerini projeksiyonla göstermiştik. Fakat bunun, Türk çinilerinin güzel renklerini, çeşitli süsleme ve kompozisyonlarını belirtmeğe yetersizliği pek aşikâr. Binaenaleyh bu sanat hazinesine doğrudan doğruya girmek amaciyle, bu sömestri de İstanbuldaki çinili binaları kronolojiye göre inceliyoruz.

Gençlerimizin gösterdiği ilgi ve sevgi bu gezilerin Edirneye kadar uzatılmasını bir zaruret haline getirdi. Geçen cumartesi akşamı, edebiyat fakültesi, tarih, arkeoloji ve sanat tarihi öğrencilerinden mürekkep altmış kişilik bir kafile ile yola çıktık. Devlet demiryolları, talebeye bir vagon tahsis ettiği gibi görevli memurlar da her türlü kolaylık ve nezaketi gösterdiler. Sabahleyin erkenden Uzunköprüde hududta Polad gibi nöbet bekliyen Mehmetciği talebe, alkış tufanı ile selâmladı. Bir müddet sonra pencerelere yığılan gençlerimiz Edirneyi araştırıyordu.

Nihayet yeşillikler arasından Selimiyenin sillüeti, ince minareleri semaya ellerini kaldırmış lâhuti birer heykel gibi belirdi. Heyecan artmış, bu Türk varlığına bir an evvel kavuşmak istiyorduk, çünkü arkadaşlar bu güzel şehri ilk defa görecekler, dillere destan olan anıdları yeni tanıyacaklardı.

Trenin homurdanarak koşmasına rağmen yol epey devam etti. Karaağaca vardığımızda, Edirne belediyesinin tahsis etmek nezaketinde bulunduğu otobüsler hazırdı. Bütün günü bize refakat eden, her yardımı gösteren Edirnenin değerli müze müdürü Necmeddin Ege de bekliyordu.

Nihayet birinci Muradın, Türk milletine batıda açtığı geniş ufkun merkezi olan ve Nef'inin: "Edirne şehri mi bu yâ gülşen mevamıdır" kasidesi ile övdüğü güzel Edirnenin köprüsüne geldik. Fakat ikinci köprü son seylâptan yıkılmış olduğundan, muvakkat kurulan tahta köprüden yavaş yavaş ve ihtiyatla geçildi(1). Eski camiin önünde durduk.

Eski camiin temeli, Osmanoğulları arasında saltanat kavgalarının devam ettiği sırada 1403 yılında Emir Süleyman tarafından atılmış, Musa Çelebi duvarlarını yükselttirmiş, nihayet Mehmet Çelebi devleti sarsıntıdan kurtardıktan sonra 1414 yılında ikmal ettirmiş ve bir kadirşinashk göstererek Süludaki pencere kemerlerindeki çiniler de bir hususiyet taşımaktadır. Bu mabed de, Türk mimarlığı bir adım daha atmış ve 24,40 kutrunda merkezi bir kubbe yapılarak altı fil ayağına oturtulmuştur. Bu tedrici yürüyüş o kadar açık görülüyor ki bunların değişik şekil ve tekâmülleri olan Beyazıt, Süleymaniye ve Selimiyeler için — hem de görmediğini itiraf etmesine rağmen — Ayasofyanın plân şeması diyen bazı yabancı bilginlerin karakuşi hükümlerine esef etmemek kabil değildir.

Üçşerefelide izahat verirken dikkati çeken, bir nokta da gayet berrak bir aksi seda idi. Sözler o kadar net tekrarlanıyordu ki not tutmak istiyenlere pek sadık bir yardımcı oluyordu.

Elhasıl bu camiin kapılarını, minberini gördükten sonra, vaktiyle gerek bunun ve gerek camiin önünde birer çiçek bahçesi bulunduğunu ve yetiştirilen sünbüllerin ve diğer çiçeklerin kokusunun mabetlerin içine yayıldığını ve hattâ şükûfeadanlarla saflar arasına serpiştirildiğini düşününce, sanat, ibadette bile nasıl bir zevk ve ince vesile oluyor, tam manasiyle aydınlanıyor.

Bundan sonra kronolojiye göre Muradiye camiine gidilmesi gerekli ise de, yolun yakınlığına uyularak, gönülleri çeken Selimiyeye doğru yol aldık. Selimiyenin yanıbaşındaki arasta, bir vakitler harabe halinde iken tamirine başlanmış olduğunu sevinçle gördük. Arasta Murat III. zamanında Selimiyeye bir irad olmak üzere yaptırılmış ve o vakit bu işe memur edilen mimar kalfasına, eski binalarla yeni yapılacaklar arasında bir ahenk temin edilmesi ve ona göre hazırlanacak resimlerinin gönderilmesi emredildiği ve o suretle yapıldığı anlaşılmıştır. Bunu hatırlatınca, üniversitelilerimiz, nasıl olur da, Süleymaniyenin önüne bir tahta perde gibi, Nebatat Enstitüsünün dikildiğini sordular. Temenni edelim ki, üniversite binasının arkasına yapılması tasavvur edilmekte olan Hukuk Fakültesi de ikinci bir paravan olmasın.

Artık Selimiyenin dış avlusunda bulunuyoruz. Binanın harici güzelliğini ve nisbetlerini her adım attıkça yudum yudum tatmaktayız. Nihayet içeri girince; altmış kişi bir vücut, bir dimağ haline geldi, uzun bir hayranlık vakfesi geçirdi. Bundan evvel kubbe inkılâbı; serbest ve nisbetleri uygun bir mekân haline getirilmesi yolundaki akış burada ve İstanbulda görülmüştü. Selimiyede Mimar Sinan, artık kemalini göstermiş ve eşsiz eserini vermişti. Koca Sinan 1569 yılında bu mabedin temelini attığı sırada 84 yaşında idi. Bitirdiği zaman da, yani 1575 de 90 yaşında olması lâzım geliyor. (2)

Görülüyor ki Mimarbaşı kurduğu yüzlerle binalarda geçirdiği tecrübelerle, istediği büyüklükteki kubbeyi, herhangi bir yere oturtabilecek kudret ve emanı kazanmıştır. İşte Sinan bu kudretine dayanarak, Ayasofyadan daha büyük, daha yüksek Selimiye kubbesini âdeta açıkta durdurmuştur. Bu, milletlerarası bir sanat varlığı ve şaheserdir. Bunun önünde sanattan anlıyan her insan, ancak hürmetle eğilir. (Ayasofyanın çocuklarıdır) diyenler hakikati göremiyen bedbahtlardır.

Esas konumuz çiniler olduğundan, minberin kürsüsünden başlıyarak, mabedin her uygun kısmını süsliyen çinileri; renkleri, motifleri, sıraları yönünden şimdiye kadar gördüğümüz benzerleriyle mukayeseler yaparak inceledik, iki aydanberi devam eden gezilerimizde binlerle gördüğümüz çeşitli çiniler, burada da başka bir varlık ve olgunluk halinde, hele ilinkler mahfili bir gü-

kadar gözden geçirdik, hattâ eski kalem işlerini bile öğrendik.

Vakit hayli ilerlemiş olduğundan bu doyulmaz sanat ziyafetini tamamlamak üzere, teknik okul müdürü sayın Bay Hayda'nın hazırlattığı öğle yemeğini yiyerek, öğrencilerin başarı ile meydana getirdikleri eserleri de gördük.

Programımızda Beyazıd II. külliyesi kalmıştı. Sanat eserlerinin kıymetini bilir, Edirne milletvekili sayın Mahmut Nedim Gündüzalp'in gayretiyle onarılmakta olan Alipaşa çarşısını görerek Mimar Hayreddinin 1488 de kurduğu Beyazıd camiine geldik. Dört duvar üstüne fütursuzca oturtulan 22 metre kutrundaki muazzam kubbe cidden bir sanat ifadesi olmakla beraber konstrüksiyonun da ne kadar ilerlediğini gösteriyor. Camiin hünkâr mahfili, minberi, taş işçiliği yönünden pek nefis. Ne çare ki cami ve müştemilâtı senelerden beri Tunca taştıkça bir insan boyunu suçunde kalmaktadır. Bu; suyun yatağının zamanla dolmuş olmasından neşet ediyor. Ne elim bir tecelli, bu yüce âbideleri yaratan neslin çocukları, yer yer görülen bu toprak birikintilerini temizlemekten âciz. Hele misafirhanesi, imareti, darüşşifa ve medresesi o kadar harap ki azap duymamak kabil değil.

Bilhassa 15 inci yüz yılda akıl hastalarına mahsus kurulan bu darüşşifada, musikide kullanılmış ve ona göre vakıflar tesis edilmiştir. Binanın plânı o kadar nefis ve ortasındaki şadırvan o derece yerinde ki hiç bir tedavi tatbik edilmemiş bile olsa buranın sükûnu, kuruluşu âsabi teşkinde tesir göstereceğinden şüphe bırakmıyor. Bu plâna benzer bir hastahanenin 1888 senesinde Filadelfiyada yapılmış olduğunu doktor Rifat Osman Edirne rehnümasında da yazıyor.

Maalesef binanın durumu yıkılmağa mahkûm olduğunu belirtiyor. Halbuki bu külliye yalnız mimarî bir eser değil, kültürel ve sosyal varlığımızın büyük bir şahidi.

Genç arkadaşlarım, buradan büyük bir üzüntü ile ayrıldılar. İçten kopan temenni ve dilekleri, bu anıtın hayatının kurtarılmasıdır. Pek samimî bu sedayı ilgili makamlara duyurabilirsem ne mutlu bana.

Gezi genel müfettiş sayın Abidin Özmenin, lisede verdikleri bir çay ve onu takip eden değerli hitabeleri ile sona ermiş bulunuyor.

Sözlerime son verirken, Üniversiteli genç arkadaşlarımın bu gezide neşe yaratan durumları hiç sanat eserlerine karşı göstердikleri sevgi ve anlayışın dolayı teşekkürlerimi tekrarlarım.

---

(1) Bu köprü aslına uygun olarak tezelden yapılmalıdır.

(2) Şimdiki kanunlar o vakit cari olsaydı, Mimar Sinan Süleymaniyeyi bile tamamlamadan emekliye sevkedilmiş olacaktı..

refakat eden, her yardımı gösteren Edirnenin değerli müze müdürü Necmeddin Ege de bekliyordu.

Nihayet birinci Muradın, Türk milletine batıda açtığı geniş ufkun merkezi olan ve Nef'inin: "Edirne şehri mi bu yâ gülşen mevamıdır" kasidesi ile övdüğü güzel Edirnenin köprüsüne geldik. Fakat ikinci köprü son seylâptan yıkılmış olduğundan, muvakkat kurulan tahta köprüden yavaş yavaş ve ihtiyatla geçildi(1). Eski camiin önünde durduk.

Eski camiin temeli, Osmanoğulları arasında saltanat kavgalarının devam ettiği sırada 1403 yılında Emir Süleyman tarafından atılmış, Musa Çelebi duvarlarını yükselttirmiş, nihayet Mehmet Çelebi devleti sarsıntıdan kurtardıktan sonra 1414 yılında ikmal ettirmiş ve bir kadirşinaslık göstererek Süleymaniye adını verdirmiştir. Fakat bir müddet sonra bu mabede Ulucami ve nihayet Eskicami denilmeğe başlanmıştır. Binanın mimarimizde ehemmiyeti, olvakte kadar müteaddit kubbelerden mürekkep olan cami plânında yeni bir hareketle merkez kubbesinin ayaklar üzerine alınmış olmasıdır ki binanın mimarı Hacı Alâeddin bunu başarmıştır.

Eski camiin minarelerinde, şereefelere çıkmak üzere ayrı ikişer merdiven bulunmaktadır. Camiin yazılarını, kalem işlerini, diğer hususiyetlerini inceledik, hattâ Cennetyolu'nu da gördük. Buradan biraz yürüyünce, Üçşerefelinin renkli taşlarla bezenmiş yüce cephesinde, minarelerinde büyük bir değişiklik gözlere çarpıyordu. 1438 - 1448 yıllarında yapılan bu mabette dört minare ilk defa görülür. Üçşerefeli, Burmalı, Çubuklu ve Baklamalı isimleri verilen bu minarelerin şerefelerine üçer yoldan çıkılır. Minareleri 67,62 yüksekliğindedir ki bu irtifâ ancak Selimiyede 70,79 metreye yükselmiştir.

Yine Üçşerefelide, ilk defa, ortası şadırvanlı bir iç avlu görüyoruz. Bu av...

Görülüyor ki Mimarbaşı kurduğu yüzlerle binalarda geçirdiği tecrübelerle, istediği büyüklükteki kubbeyi, herhangi bir yere oturtabilecek kudret ve imanı kazanmıştır. İşte Sinan bu kudretine dayanarak, Ayasofyadan daha büyük daha yüksek Selimiye kubbesini âdeta açıkta durdurmuştur. Bu, milletlerarası bir sanat varlığı ve şaheserdir. Bunun önünde sanattan anlıyan her insan, ancak hürmetle eğilir. (Ayasofyanın çocuklarıdır) diyenler hakikati göremiyen bedbahtlardır.

Esas konumuz çiniler olduğundan, minberin külâhından başlıyarak, mabedin her uygun kısmını süsliyen çinileri; renkleri, motifleri, sırları yönünden şimdiye kadar gördüğümüz benzerleriyle mukayeseler yaparak inceledik, iki aydanberi devam eden gezilerimizde binlerle gördüğümüz çeşitli çiniler, burada da başka bir varlık ve olgunluk halinde, hele hünkâr mahfili bir mücevher kutusu.

Selimiyede mermer işçiliği ile bir varlık, müezzin mahfilinin altındaki fıskiyenin tatlı sesi, ters lâle, sanat kıymetini takdir edemiyen ellerin boyadığı tavan, kalem işleri bitmez tükenmez bir tetkik mevzuu. Şüphesiz bunlar böyle kısa sözlerle değil, kitap sayfalarında bile tam hakkiyle anlatılamaz, ancak görmek lâzımdır. Üniversitelilerimiz, bu sanat varlığının her köşesini gezdiler, nihayet minarelere üçer ayrı yoldan yükselmeğe başladılar. Üçüncü şerefeyi bulmak için 252 basamak çıkmışlardır.

Kısa bir istirahattan sonra karşı tepeyi süsleyen ve 1436 da yapılan Muradiye camiine — havanın sıcaklığı da inzimam ettiğinden — âdeta cebrî bir yürüyüşle vardık.

Bu mabet, plân itibariyle ortada 2 büyük ve yanlarda 2 ufak kubbeden mürekkep ve Bursa ekoluna mensuptur. Halbuki çinileri o zamanın esaslarından ayrılarak yeni bir çığıra geçmek itibariyle çok önemlidir. Çini mihrabı, yeşil türbe ayarında ve belki de üstün bir şaheserdir. Bunları mümkün olduğu

(1) Bu köprü aslına uygun olarak tezelden yapılmalıdır.

(2) Şimdiki kanunlar o vakit cari olsaydı, Mimar Sinan Süleymaniyeyi bile tamamlamadan emekliye sevkedilmiş olacaktı.

Kenan Öner - Yücel dâvasında Hâkim Saffet Onan ve Kenan Öner

Vatan 29-6-947

Yücel - Öner dâvası

Kenan Öner, adalet teşkilâtını ihdas edilen güçlüklerden kurtarmak için zabıtların getirilmesi talebinden feragat etti

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-79/45

Mahkeme, Ankara ve İstanbulda Yücel hakkında komünistlikten takibat yapılıp yapılmadığının ve dosyası bulunup bulunmadığının sorulmasına karar verdi

Ankara, 28 (Telefonla) — Hasan Âli Yücel - Kenan Öner davasının duruşmasına bu sabah Üçüncü Asliye Ceza Mahkemesinde devam edildi. Hâkim Saffet Ünan, Cumhuriyet savcı yardımcısı Abdullah Polat Gözübüyük yerlerini aldıktan sonra, Kenan Öner, Hasan Âli Yücelin vekili Profesör Bülent Nuri Esen geldiler. Yeni Sabah gazetesinin sahibi Cemalettin Saraçoğlu ve vekili Mahmut Even, bu oturuma gelmemişlerdi. Bütün dinleyiciler, büyük bir meraklə birbirlerine fısıldıyarak, acaba Parti grupu zabıtları geldi mi, diye soruyorlardı.

Oturum açıldıktan sonra, Nihal Atsızın Sıkı Yönetim mahkemesine verdiği 9.9.946 tarihli dilekçe okundu. Bunda, şehadetlerin hangi tesirler altında verildiği anlatılıyor, Cihat Perinin, yapılan tazyikler karşısında iradesini kaybettiği izah ediliyordu. Reha Oğuza yapılan tazyik hakkında da keşif yapılması isteniyordu.

Mahkeme kararında Nihal Atsızın bu talebinin karara bağlanmasına mahal olmadığı bildiriliyordu. 24.2.946

(Devamı Sa: 4 Sü: 3 de)

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 05g-73/45

VATAN

Yücel - Öner dâvası

(Başı 1 inciden)

tarihli ara kararında da sanıklardan Zeki Velidinin gösterdiği şahitlerden Fevzi Çakmak, Memduh Şevket Esendal, Hamdullah Suphi Tanrıöverin dinlenmesinden vazgeçilmesine karar verildiği bildiriliyordu.

Bundan sonra İsmet Rasin Tümtürk imzalı ve 36 sayfalı müdafaa sureti okundu. Bunda, davanın şahsî münaferetler ve kinlerden doğduğu, hükûmetle, milliyetçi gençliğin arasına mıh sokmak istendiği, türkçülük le faşistlik ve nasyonal sosyalizm arasında bir münasebet bulunmadığı, türkçülerin Atatürkü sevdikleri uzun uzun anlatılıyordu. İşkence faslında da Kâmuran Çuhruh'un yaptığı tazyikler, okutulmadan imzalatılan ifade kâğıtları anlatılıyor, ifade alınırken yapılan fena muameleden bahsediliyor, bilhassa mânevi tazyik, tazip ve tehditlerin yanında, yatırılan hücrelerdeki pislik, tahtakurusu, bit gibi maddi tazip vasıtaları uzun uzun izah ediliyordu. Zeki Velidinin 48 saat aç bırakıldığı, külâhlı Mehmede da yak atıldığı, tabancalarla ölüm tehditleri yapıldığı, savcının (biz bunları Tokatlıyanda oturtacak değiliz, ya, elbette işkence yapacağız) dediği izah ediliyordu.

Hâdisenin hükûmete, fevkalâde vahim bir tehlike karşısında imiş gibi aksettirildiği, ifadeler de maznunlar aleyhine değiştirildiği, savcı Kâzımın Cumhurbaşkanının nutkunu, polise karşı istiklâl marşının kullanılması gibi kullanmak istediği, Örfî İdare Komutanı Sabit Noyanın bu davayı başından sonuna kadar yakından takip ettiği uzun uzun anlatılıyordu.

Bundan sonra Orhan Şahik Gökbayın müdafaası okundu. Bunda, Ankara Valisi Nevzat Tandoğanın kendisine karşı hasmane bir tavır aldığı anlatılıyor, muhakeme esnasında karşılaştığı bin bir güçlük canlandırılıyor, Nihal Atsız gibi Pertev Naili Boratavı da misafir ettiği izah ediliyor, savcı Kâzımdan şikâyet olunuyordu.

Nihal Atsızın 19 sayfa tutan müdafaası da aynı şikâyetlerin bir başka türlü ifadesi idi. Bunda, ırkçılık mildafaa olunuyor, iskân kanununun tam bir ırkçı görüşle kaleme alındığı, İstiklâl marşımızın, Harbiye marşının mısralarının da ırkçılığı tebarüz ettirdiği anlatılıyor, Şükrü Saraçoğlunun Meclisteki nutkundan, Maarif Vekâletinin yayınladığı beş ciltlik tarihten, Rıza Nurun tarihinden misaller veriliyordu. Savcı Kâzım Alöç tarafından ileri sürülen, dördüncü göbek babasının Rum olduğu hakkındaki iddiasına uzun cevaplar veriliyor, Kemal Turan gibi soyadlarında da turancılık ülküsü bulunduğu anlatılıyor, Ankara nümayişini kendisinin hazırlamadığını, bunun müşterek ve devrî bir hareket olduğunu izah ediyordu. Bir kaç sabıkalı komüniste karşı yapılan bu hareketin Ankara valisi tarafından bir ihtilâl şeklinde gösterildiği, iki şahsî düşmanı olan Fatih Rıfkı Atayın ve Hasan Âlinin, hiç yoktan bir ırkçılık ve turancılık davası çıkardıkları uzun uzun anlatılıyor, işkence bahsi hakkında da geniş tafsilât veriliyordu.

Bundan sonra Büyük Millet Meclisi Başkanı Kâzım Karabekir tarafından imza edilerek Adalet Bakanlığına gönderilen 25/6/947 tarihli cevap okundu. Bunda, C. H. P. Meclis grupu zabıtlarının memleketin selâmetine zarar vermesi dolayısile gönderilemiyeceği, C. H. P. genel sekreterliğince başkanlığa daha evvel bildirildiği, bu hususta Meclisçe yapılacak bir muamele olmadığı bildiriliyordu.

Bu tezkere okunduktan sonra C. H. P. Meclis grupu zabıtlarının gelmediği anlaşıldı. Kenan Öner söz alarak yazılı istidasını okudu. Bunda şöyle diyordu:

«— Bundan evvelki oturumda bahbik sahasındaki şümulü bilmem nereye kadar gidecektir. Meselâ mevcut ve ileride doğacak partiler grupundan biri memlekette şuriş çıkarmak teşebbüsünde bulunduğu iddia olunduğu zaman da bu yeni imtiyazdan istifade ederek bunun münakaşa ve müzakeresine ait zaptını memleket kuvvei adliyesine vermemek hakkını kendisinde bulabilecek midir?»

Kenan Öner devamla, Anayasanın tüzüğe ait hükümlerini izah etti. Tâdil edilen iç tüzüğün Meclis dışındaki fertleri alâkadar etmiyeceğini, Anayasa hükümlerinin iç tüzükle değil hiç bir kanunla takyit olunamıyacağını, mahkeme kararlarını Büyük Millet Meclisinin dahi değiştiremiyeceğini, hükümlerin yerine gelmesine engel olamıyacağını anlattı. Kenan Öner, bu hususdaki mevzuat hakkında çok geniş izahat verdi. İstenilen evrakın C. H. P. Meclis grupunun Meclis cüzü haline gelmeden evvelki zamana ait olduğunu, parti gruplarının resmî dairelerden mâdut olamıyacağını anlatarak dedi ki:

«— İsnadatımın sıhhatini ispata tallûk eden hakkın, bunca oyunlara rağmen mahkemenizin kararıyle teeyyüt eylediği gibi bu grup tutanağının mahkemeye getirilmesi yolundaki talebim is'af buyurulmak suretile de bütün mülâhazalarımın isabeti tahakkuk etmiş oldu. Fakat, bu zümre evvelâ bu talebi cevapsız bıraktı, sonra gönderemiyeceğini söyledi. Şimdi de kanunlar olduğu gibi durmasına rağmen Meclis iç tüzüğünde yaptığı tadilâtla kanunun bana verdiği müdafaa hakkını çiğnemek için yeni bir engel vücuda getirmiş bulunuyor. Bu mütevali ve çeşitli imtinalar benimle Yücel arasında devam eden davanın hüviyetini değiştirerek benimle Halk Partisi arasında bir hak musaraası haline getirdiği gibi bu kaçınma bütün müddeiyatımın sıhhatini ispat eder en kuvvetli bir delil vücuda getirmiş bulunmaktadır.

Hakkımın ayaklar altında ezilmesinden dolayı hâdise fevkalâde tevessü kabiliyeti göstermiş bulunuyor. Yürüdükleri yolların aksülâmeli bu partiyi de davanın şümulü ve hududu içine sokarsa bundan doğacak mesuliyetin kendilerine ait olacağını şimdiden hatırlatırız.

El birliği ile benim aleyhimde yapılan saldırışlar ne hal alırsa alsın azim ve irademde hiç bir zaaf tevlit edecek değildir. Ben memleketimin istiklâli kadar kanun ve adaletine de hürmeti bilen bir insan olmak hasebile bu hâdisede kanunlarımızın mutlaka muzaffer çıkması için uğraşmağı vazife biliyorum. Bunun için de tek başıma kanun ve mahkemelerin adaletine sığınarak eski talebimde ısrar ediyor ve verdiğiniz kararın ismet ve katiyeti ni muhafaza ve taarruzdan siyanet için zabıtların mahkemeye getirilmesini ve bu kararınıza hürmetsizlikte ısrar edilirse Ceza Mahkemeleri kanununun 86 ve 87 inci maddelerinin tatbikini kanuni bir hak olarak mahkemenizden istiyorum.

Kenan Öner bu yazılı sözlerini okuduktan sonra bunları mahkemeye verdi, ve Reise hitaple: Zabıtları istemekten feragat ettiğini şöyle anlattı:

«— Bu istidamı veriyorum. Bunun münderecatı benim için en sarih ve en kanuni bir hak teşkil etmekle beraber, ömrümü içinde geçirdiğim ve tealisi için bir hayat sarfettiğim memleket adalet teşkilâtına bir hürmet ifade etmek ve o teşkilâtı ihdas edilen güçlüklerden kurtarmak için bu talebimden feragat ediyorum»

Salonu derin bir sükût kaplamıştı. Hâkim Saffet Ünan karar vermek üzere celseyi tatil etti. Biraz sonra gelerek kararı tebliğ etti. Bu kararda Kenan Önerin feragate uyuluyor ve hulâsaten şöyle deniliyordu:

İstanbul Emniyet Müdürlüğünde Şahit Semet ve Suavinin Irkçılık ve Turancılık takibatının Hasan Âlinin başı altından çıktığını söylemeleri üzerine ifadelerinin alınmasına ve Nihal Adsızla yüzleştirilmelerine, İstatistik Genel Müdürlüğünde kütüphane memuru Selâhaddin ile Hikmet Tanyo'nun dinlenmelerine, Sabahaddin Ali, Sadreddin Celâl, Abdülkadire sorulması icap eden noktalar açıklanmış olduğundan savcının talebinin reddine, İstanbul mahkemesinde dinlenen şahitlerin işkence bahsi için tekrar dinlenmelerinin reddine, Büyük Millet Meclisi zabıtları hakkında Milletvekili Emin Soysalın şahit sıfatile celbine, 48 şair adlı kitabın Bakanlıkça halka tavsiye edilip edilmediğinin tahkikine, Ergenekon Gazetesi sahibi Nurullah Barrıman ve Halûk Hopanın şahit sıfatile dinlenmesine, Millî talebe yurdunda Talât Giridin dinlenmesine, Millî Eğitim Bakanlığı cevaplarının noksan olması dolayısile bilir kişi tetkikatı yaptırılması talebinin reddine, Hasanoğlan Köy Enstitüsünde komünizm teşkilâtı için ziyaretler yapılıp yapılmadığının sorulmasına, Ankara ve İstanbulda Hasan Âli Yücel hakkında komünistlikten takibat yapılıp yapılmadığının ve dosyası bulunup bulunmadığının sorulmasına, Hasan Âlinin evi karşısına konan polis kulübesi hakkındaki talebin reddine, Türkçe metinler kitabının okutulup okutulmadığının sorulmasına, Üniversite adına tahkikat yapan Baha Kantar'ın tahkikat fezlekesi suretinin getirtilmesine, Yurt ve dünya ve 48 şair adlı kitap hakkında Adnan Ötüker'in dinlenmesine, Zeki Mesut Altanın şahit sıfatile celbine, Sabahaddin Âli, Nihal Adsız dosyasının celbine karar verildi. Mahkeme 12 temmuz gününe talik edildi.

Bundan sonra Büyük Millet Meclisi Başkanı Kâzım Karabekir tarafından imza edilerek Adalet Bakanlığına gönderilen 25/6/947 tarihli cevap okundu. Bunda, C. H. P. Meclis grupu zabıtlarının memleketin selâmetine zarar vermesi dolayısile gönderilemiyeceği, C. H. P. genel sekreterliğince başkanlığa daha evvel bildirildiği, bu hususta Meclisçe yapılacak bir muamele olmadığı bildiriliyordu.

Bu tezkere okunduktan sonra C. H. P. Meclis grupu zabıtlarının gelmediği anlaşıldı. Kenan Öner söz alarak yazılı istidasını okudu. Bunda şöyle diyordu:

«— Bundan evvelki oturumda bahsettiğim şayia dört gün sonra bir hakikat ve bir emrivâki haline gelmiş bulunuyor. Hükûmet partisi milletvekillerinden Cemil Barlasın Mecliste (Bu değişiklik Hasan Âli - Kenan Öner davası münasebetile yapılmamış tır) şeklinde vâki olan teminatına rağmen ilk tatbik fırsatını bu davada bulmasına göre ya sayın Barlasın aldandığı veya milleti aldattığı tarafınızdan gönderilen yazıya gelen cevapla anlaşılmış bulunuyor. Dünyanın gözü önünde haksız yere kendisine sanıklık izafe edilen bir masumu, bütün mevzuatı kanuniye hilâfına müdafaa hakkından mahrum etmek ve Hasan Âli Yücelin şahsında, İç İşleri Bakanının ifşa zorunda kaldığı memlekette komünizm faaliyetini müdafaa etmek için Meclis faaliyetine ara verilirken, maskeli mucip sebeplerle gümrükten mal kaçırır gibi tüzükte değişikler yapılması isnadatımın sıhhatini ispata kâfi bir delil vücuda getirdiği kadar cihan adalet tarihinde de görülmemiş bir dalâlet vücuda getirmiş bulunuyor. Bu böyle olmakla beraber Meclisin iç tüzüğünde vücuda getirilen bu tahavvülât, aşikâr bir imtiyaz ve himayeye sahip kılınan mutena hasmımı ne benim elimden, ne de adaletin pençesinden kurtaracak mahiyeti haiz olmadığını her şeyden evvel bildirmek mecburiyetindeyim. Ve bunu ispat edebilirsem memleketi tasavvura sığmaz bir zümre tahakkümünden kurtarmış olacağıma inanıyorum. Bu tâdillerin tat-

Foto Şahap Mete

Kenan öner - Hasan Ali Yücel dâvasına dün devam edildi

Işkence bahsi hakkında üç kişinin ifadeleri alınmasına ve sonra müvacehelerinin yapılmasına karar verildi

Ankara, 23 (Telefonla) — Kenan Öner — Hasan Ali Yücel davasına bu sabah (dün sabah) saat 9,30 dan öğleden sonra 15 se kadar devam edildi.

VESİKALAR OKUNUYOR

Duruşma başladığı zaman yargıç Saffet Önen, Kenan Öner tarafından geçen duruşmada tevdi edilmiş bulunan vesikaları aldı ve bunları okuttu. Vesikalardan ilki Türk inkilâp enstitüsü yayınlarından olup 944 yılında basılan ırkçılık ve turancılık adlı eserdir.

Yargıç bu eserin münderecatını zaptą geçirttikten sonra 15/2/947 tarihli Altın ışık gazetesinin on birinci sahifesinde (Acaba doğru mu?) başlığı altında neşredilen ve Hasan Ali Yücele Moskova ulum akademisi tarafından bir teşekkürname verildiğinden bahseden fıkrayı okuttu.

Bu yazıyı, tasvirin bir dakika sütununda (besle kargayı) serlevhasile çıkan ve Sabahattin Alinin Türk köylüsü takdir etmek şeklinin yeni zamanlar adındaki komünist dergisi tarafından iktibas edildiğini de açıklamış olan fıkranın okunması takip etti.

«Türkeyede modern teknik nasıl meydana gelebilir?» adlı eserin 100

Sonu Sahife 6 Sütun 1 de

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-79/46

1947 - نيسان . 24 ... ثلاثاء

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No DSG-79/46

Kenan Öner - Hasan Ali Yücel dâvasına dün de am edildi

Baştarafı 1 nci Sahifede

ilâ 106 ncı sahifeleri de okundu. Bu sahifelerde, liselerdeki Yunan ve lâtin tedrisatı tenkit ediliyor, Humanizmin enternasyonal hareketinden başka bir manası olamıyacağı iddia olunuyor, ahlâk disiplini, din fikri ve Allahtan yardım talebi ileriye sürülüyordu.

Daha sonra Bozkurt yayınların-(kızıl faaliyet) eserinden yarçalar okundu. Dil, tarih, coğrafya fakültesinde bir teftiş yapılmasına sebep olan bir dost imzalı mektupla Cemalettin Saraçoğlunun vekili tarafından mahkemeye verilen (millet) mecmuaları ve Orhan Seyfi Orhonun (maarif vekili Hasan Ali Yücele açık mektup) adındaki eserinin son kısımları okutturuldu.

Bundan sonra Yusuf Ayhan tarafından gazetesine gönderilmiş olan mektup da okundu.

BİR PROFESÖRÜN İDDİASI

Ankara üniversitesi ordinaryüs profesörlerinden Jorj Rodenin istidası ele alındı. Bu istidada profesör geçen durusmada Salâhattin Ertürk tarafından yapılan yeminli şahadeti red ediyor ve kendisinin 1756 dan beri nesebi malum bir Alman olduğunu kaydediyordu.

EVVELKİ İFADELERİ TEYİT

Daha sonra Abdülkadir Gölpınarının kendi ifadelerini red eden şahadetine ve İstanbul polis müdürü Ahmet Demirin işkence hakkında Cumhuriyet gazetesinde çıkan beyanatına karşı Hikmet Tanjunun mahkemeye gönderdiği dilekçe okundu.

Hikmet Tanju bu dilekçesinde evvelki ifadelerini tekrar ediyor ve Abdülkadir Gölpınarlının söylediklerinin asılsız olduğunu iddia ile kendi sözlerinin doğruluğunu teyit edecek bazı isimler veriyordu.

İÇ BAKANLIĞININ TEZKERE SURETI

Bunu müteakip iç işleri bakanlığından sureti gönderilen 23189 sayılı tezkere okundu. O zamanki iç işleri bakanı Hilmi Uranın imzasını tavsiyan bu tezkere İstanbul sıkı yönetim komutanlığına yazılmıştı ve Nihal Adsızın evinde ve üzerinde araştırmalar yapılarak hükümet aleyhinde harekete geçtiğini gösteren vesikalar bulunduğuna dairdi. Bu tezkereye ekli olduğu bildirilen iki rapor çıkmamıştı..

BİR RED

Konyadan gönderilen ifadesinde Nafi Günger, Halûk Karamağaralının kendisi hakkında verdiği ifadeyi, ezcümle Hasan Ali Yücelin başkanlığında yapılan komünist içtimalarına iştirak ettiği yolundaki iddialarını reddediyordu.

MUHTELİF İFADELER

Bursa lisesi felsefe öğretmeni Malik Adalan istinabeli ifadesinde Talat Ciridin Nazım Hikmete yardım edildiği hakkındaki sözlerini tekzip ediyordu.

Hapishaneden gönderilen ifadesinde vargıç namızedi Sait Bilgiç ezcümle diyordu ki:

«1944 yılında hukuk son sınıfında talebe iken komünistler aleyhine yapılan nümayiş dolayısiyle tevkif edildim. Bu mevkufiyetim esnasında Ankara valisi merhum Nevzat Tandoğanla bir kaç defa konuştum. Bu müddet zarfında Hasan Ali Yücelle Falih Rıfkının dört defa valiye geldiklerini gördüm.»

Sait Bilgiç, Hasan Ali Yücelin köy enstitülerini komünist yuvaları haline getirdiğini, ırkçılara yapılan işkencede müessir olduğunu ileriye sürüyordu.

HASAN ALİ YÜCELİN ŞİİRLERİ

Kenan Öner söz alarak mahkemeye Hasan Ali Yücelin bazı şiirlerini neşreden bir antolojinin bazı sahifelerini verdi. Bir parçada Hasan Ali Yücel:

« Bu Aşk
Bir kadının olur
Yaradanın olur
Vatanın olur
En geniş bir görüşle insanın olur» Diyordu.

Hasan Ali Yücelin avukatı Bülent Esen söz alarak dedi ki:

« — Bu şiir Nazım Hikmetin gayri milli bir şiirine cevap olarak yazıl-

ve Kâzım Aluçun dinlenilmeleri kaydedilmekte ise de anayasa ve ceza hukukuna göre işkence memnu olmakla buna lüzum olmadığına ve Ahmet Elezin şahadeti gönderilen ve fotoğrafları mahkemeye tevdi edilen mektuplarla tekzip edildiğinden tekrar dinlenilmelerinin icap etmiyeceğine,

6 — Ferit Almar ifadesini tesbit ettirmiş ve mahkemeye de tevdi edilmiş olmakla halen Londrada bulunan bu şahidin dinlenilmesine mahal olmadığına,

7 — Mustafa Soylunun müracaatı hakkında Niğde millet vekili İbrahim Soyer ve milli eğitim bakanı Reşat Şemsettin Sirerin dinlenilmeleri hakkındaki talebin reddine,

8— Ağır hapse ve amme hizmetlerinden mahrumiyetine hükmedilen Nazım Hikmete tercüme işleri verilemiyeceğinden bu cihetin sorulmasına mahal olmadığına,

9 — İbrahim Sururinin şahadetine atfen Esat Adilin Hasan Ali Yüceli tanıyıp tanımadığı sorulması isteğinin yersiz olduğundan reddine,

10 — İbrahim Sururinin bildiği, fakat gizli celsede söyliyeceğini ifade ettiği üç hadisenin dava ile alâkalı olmadığı bidirilmekle bu hususun sorulması icap etmiyeceğine,

11 — Zeki Sofuoğlu tarafından bilgisi olduğu ifade edilen Binbaşı Rağıp Caldıranın dinlenilmesi için talimat yazılmasına,

12 — Mülkiye okulundan muvakkat surette tard cezası verilen talebelere ait inzibat komisyonu kararlarının getirtilmesine,

13 — İbrahim Ermetenin ifadesin de işkence hususunda bilgisi olduğu kaydedilen İstanbul emniyet müdürlüğü basın masası şefi Halil Tufan ile Orhan Şahik ve Necdet Özgörenin ifadelerinin alınması ve sonra müvacehelerinin yapılması için talimat yazılmasına,

1 4— Malik Adalın gösterdiği iki şahidin ifadeleri için Bursa asliye ceza mahkemesine talimat gönderilmesine,

15 — Pertev Boratav, Behice Boran ve Niyazi Berkesin bakanlık emrine alınmalarını iptal eden danıştay kararlarının celbine,

16 — Kâzım Alucun refikasının Hasan Ali Yücel tarafından öğretmenliğe tayini hakkında bakanlıktan malumat istenilmesine,

17 — Orhan Şahik Gökyay, Nihal Adsızın refikası ve Sabahattin Alinin 1944 de bakanlık emrine alınma sebeplerinin sorulmasına ve bu hususlaki kararların getirtilmesine,

18 — Silifke asliye ceza yargıçlın dan gelen istinabe evrakının gelecek duruşmada okunmasına ve mahkemenin 6 eylüle bırakılmasına karar verildi.

İngiliz İrası

edildiği hakkındaki sözlerini tekzip ediyordu.

Hapishaneden gönderilen ifadesinde yargıç namzedi Sait Bilgiç ezcümle diyordu ki:

«1944 yılında hukuk son sınıfında talebe iken komünistler aleyhine yapılan nümayiş dolayısiyle tevkif edildim. Bu mevkufiyetim esnasında Ankara valisi merhum Nevzat Tandoğanla bir kaç defa konuştum. Bu müddet zarfında Hasan Ali Yücelle Falih Rıfkının dört defa valiye geldiklerini gördüm.»

Sait Bilgiç, Hasan Ali Yücelin köy enstitülerini komünist yuvaları haline getirdiğini, ırkçılara yapılan işkencede müessir olduğunu ileriye sürüyordu.

HASAN ALİ YÜCELİN ŞİİRLERİ

Kenan Öner söz alarak mahkemeye Hasan Ali Yücelin bazı şiirlerini neşreden bir antolojinin bazı sahifelerini verdi. Bir parçada Hasan Ali Yücel:

« Bu Aşk
Bir kadının olur
Yaradanın olur
Vatanın olur
En geniş bir görüşle insanın olur» Diyordu.

Hasan Ali Yücelin avukatı Bülent Esen söz alarak dedi ki:

« — Bu şiir Nazım Hikmetin gayri milli bir şiirine cevap olarak yazılmıştı. 1924 de bu münakaşa matbuata da aksetmişti.»

Bu sırada Cemalettin Saraçoğlunun avukatı Mahmut Even söze karışarak münakaşanın Nazım Hikmetle Hasan Ali arasında değil, Yakup Kadri arasında vuku bulduğunu söyledi.

Savcı yardımcısı bazı taleplerde bulundu. Karar için duruşmaya ara verildi.

KARARLAR

Oturum açılınca karar okundu.

1 — Yurt ve Dünya ile Adımlar dergilerini çıkaranlar hakkında iç işleri bakanının malumatına müracaat edilmesi ve Şefik Hüsnü hakkındaki raporun celbiyle okunması talebinin bakan tarafından meclis-te bu hususa dair yapılmış açıklamayı muhtevi zabıt getirtilmiş ve incelenmiş olduğundan reddine.

2 — 1944 de ırkçılara ve turancılara yapılan tazyik ve işkence hakkında iç işleri ve milli savunma bakanlıklarınca açılan tahkikat evrakının celbine lüzum olmadığına.

3 — Nurullah Bariman tarafından bahsedilen ve tezkereye eklendiği yazılı olduğu halde çıkmıyan raporların celb ve tetkikine.

4 — Irkçılık tahkikatı dolayısiyle [illegible]niyet genel müdürlüğünden iç iş[illegible]ine, baş bakanlığa yazılan ve [illegible]ra da sıkı yönetim-komutanlığı[illegible]a gönderilen tezkereler gelmiş ve [illegible]ecen celsede okunmuş olduğundan tekrar istenilmesine mahal olmadığına.

5 — Hasan Ali Yücelin işkencede müessir olup olmadığına dair Şükrü Saraçoğlu, Ali Rıza Türel Ali Rıza Artunkal, Sabit Noyan, Kâmüran Cuhruk, Şinasi Turga, Ahmet Demir

kadar vazifesi başında kalacaktır. bep olmuşlardır.

Hasan Âli - Kenan Öner dâvası

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşiv
No 0288-79/47

İstanbul Emniyet Müdürlüğündeki tabutlukların, bin mumluk lâmbaların şahitlerle isbat edilebileceği ileri sürüldü

Kenan Öner tarafından geçen oturumda verilen dilekçeye bağlı vesikalar tetkik edildi

Dünkü duruşmayı takip eden üniversiteliler

Ankara, 23 (Telefonla) — Hasan Âli Yücel Kenan Öner dâvasına bu sabah üçüncü asliye ceza mahkemesinde devam edildi. Hâkim Saffet Ünan oturumu açtıktan sonra Kenan Öner tarafından geçen oturumda verilen dilekçeye bağlı vesikalar tetkik edildi. Bunlardan birincisi Türk İnkılâp Enstitüsü yayın-

(Devamı Sa: 4 Sü: 1 de)

Yunda iltica eden ınkılâpçılarımız

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-79/47

1947 - Teşrin - 23 Vatan

Yücel - Öner dâvası

(Başı 1 incide

larından (Irkçılık ve Turancılık) adlı 236 sayfalık bir kitaptı. Bunda, Cumhurbaşkanının nutku, Saracoğlunun Meclisteki beyanatı, Hasan Âlinin 19 Mayıs nutku ve Meclisteki beyanatından bazı parçalar, Falih Rıfkının 11 makalesi, Hüseyin Cahit Yalçının, Zekeriya Sertelin muhtelif makaleleri vardı.

Altın Işık dergisindeki (Acaba Doğru mu) başlıklı yazı okundu. Bunda Pravda gazetesinin Irkçılık hareketini bastırdığı ve Türkçülük aleyhindeki yazıları bir cilt halinde neşrettiği için Hasan Âli Yücelin Moskova ilim Akademisinden teşekkürname aldığı kaydediliyor, acaba doğru mu diye soruluyordu.

Tasvir gazetesinde çıkan (Besle Kargayı) başlıklı yazıda Moskovada neşredilen Yeni Zamanlar dergisinde Türk köylüsünün aç ve sefil gösterildiği, bu yazıya Sabahattin Âlinin yazılarının ilham kaynağı olduğu anlatılıyor, Rusyada bu kabil yazı yazanları besleyen bir Marif Bakanlığı bulunmadığı ilâve ediliyordu.

(Türkiyede modern teknik nasıl meydana gelebilir) kitabından (Kızıl faaliyet) adlı kitaptan bazı parçalar okundu. Bunlarda, maarifimizin hem milliyetçi hem ümanist olamıyacağı, solcu doçentlerin sınıf tahrikleri yaptıkları, Türk köylüsünü hükûmet aleyhine kışkırttıkları misallerle anlatılıyordu. 932 tarihli Muhit mecmuasının baştan başa Sovyet Rusyayı metheden yazılarla dolu olduğu görüldü. Bundan sonra, Millet Mecmuasının 4-5 nüshasındaki çeşitli yazılar okundu. Bu mecmualarda, Hasanoğlan köy Enstitüsünde yapılan kışkırtıcı telkinlerden bahsediliyor, C.H.P. Genel Sekreteri Hilmi Urana açık bir mektupla hitap ediliyordu. Millet mecmualarında birinin kapağında Şevket Aziz Kansunun vaktile Aydınlık dergisinde çıkan bir yazısının fotoğrafı vardı. Bunda (Hudut, vatan, millet, düşman ne demek, vahşilerin esiri olmıyalım, insaniyet âlemine koşunuz) deniliyordu.

Yine ayni mecmuada (Adalet Bakanına açık mektup) başlıklı yazı ve mecmua sahibi Cemal Kutayın savcılığa gönderdiği istida okundu. Bunda, mahkûmların mahcur oldukları anlatılıyor, bunlara piyes ve senaryo yazdırılamıyacağı ilâve ediliyor, bu arada Nâzım Hikmetle, Hikmet Kıvılcımın isimleri geçiyordu. Orhan Seyfi Orhonun (Hasan Âli Yücele açık mektup) adlı kitabından bazı parçalar okunduktan sonra Demokrat İzmir gazetesindeki (C.H.P. li iki gazete münakaşaya tutuştu) başlıklı yazı okundu. Yusuf Ayhanın bu yazısında Ferit Celâl Güvenin Abidin Dino gibi bazı komünistleri Türk Sözü gazetesinde çalıştırdığı, bunların komünist propagandası yaptığı uzun uzun izah ediliyordu.

Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesi Ordinaryüs Profesörü Rode verdiği dilekçede Salâhattin Ertürkün şahadeti sırasında hakikatleri olduğundan başka şekilde gösterdiği ve kendisinin Yahudi olmadığı anlatılıyordu.

Bundan sonra Hikmet Tanyunun dilekçesi okundu. Bunda, İstanbul Emniyet Müdürlüğünün tabutluklar hakkındaki tekzibi bahis mevzuu ediliyor, tabutlukta bizzat maruz kaldığı işkencelerin ve tabutlukların inkâr edilişine hayret ediliyor, tabutlukların, burada yanan bin mumluk ampullerin hâlâ şahitlerle isbat olunabileceği anlatılıyor ve Abdülbaki Gülpınarlıya uzun cevap veriliyordu.

Emniyet Genel Müdürlüğü Birinci şubesinin ırkçı ve turancılar hakkında Örfi İdare komutanlığına yazdığı yazının ekinin gönderilmediği görüldü. Milli Eğitim Bakanlığından Adalet Bakanlığına gönderilen yazının okundu, İstanbula sevkedildiği, orada tabutluklarda işkenceler yapıldığını tekrarlıyor ve (Hasan Âli komünistleri himaye etmiştir. Irkçılara işkence yapılmasına âmil olmuştur) diyordu.

Bütün yazıların okunması saatlerce devam etti. Müdahil vekili Profesör Bülend Nuri Esen, şimdilik bir talebi olmadığını, zabıtları tetkik edeceğini söyledi. Kenan Öner, komünist hocaların vekâlet emrine alınma kararının Şûrayı Devletçe kaldırılması hakkındaki esbabı mucibenin getirtilmesini talep etti. Sıkı Yönetim savcısı Kâzım Aluçba, Hasan Âli Yücel arasında sıkı muhabereler cereyan ettiğini, Kâzım Aluçun karısının Çapa kız mektebine hoca tayin edildiğini söyliyerek bunun tahkikini istedi. Hasan Âlinin (Şair) adlı bir şiirinden bahsetti. Bunda, (Gorki, Gorkinin Gogol, sağdan sola sol) gibi acibeler bulunduğunu söyledi.

Bülend Nuri Esen, bu şiirin Nâzım Hikmetin (Üç telli saz şairi) şiirine cevap teşkil ettiğini, Nâzım Hikmetin (Bana bak hey avanak; Elindeki zırıltıyı bırak, sana üç telli saz yaramaz) şeklinde milli sanati hicveden, mısralarına tahammyül edemiyen Hasan Âlinin bu şiirine cevap verdiğini ve milli sazı müdafaa ettiğini söyliyerek, şiirin tamamını mahkemeye vereceğini bildirdi.

Avukat Mahmut Even bu münakaşanın Hasan Âli ile değil Nâzım Hikmetle Yakup Kadri arasında geçtiğini, Nâzımın Yakup Kadriye (behey kara kaşlı Apis başlı adam) diye hitap ettiğini anlattı.

Cumhuriyet savcısı Abdullah Gözübüyük, Danıştayın iptal kararına ait suretlerin celbedilmemesini, Kâzım Aluç'un karısının öğretmenliğe tayini hususunun sorulması isteğinin reddine, Nurullah Barımanın şehadetine müsteniden istenen raporların müdafaa ile alâkası olmadığından buna lüzum olmadığına karar verilmesini istedi.

Bülent Nuri Esen, raporun celbini istedi. Kenan Öner 23 gence tatbik edilen işkencenin Kâzım Aluç'un idare ve malûmatı tahtında yapıldığını, bunun Hasan Âlinin bir eseri olduğunu, bu tayinin bu bakımdan müdafaa hakkına taallûk ettiğini söyledi. Devlet Şûrasından istediği kararın ehemmiyetini belirtti. Bu, hocalara isnat olunan fiillerin kanunen suç mahiyetinde olduğunu, Maarif Vekâletine düşen vazifenin adli mercie müracaatla haklarında adli takibatın icrasını temin olduğunu, bunu yapma yarak suç teşkil eden bir fiil dolayısiyle Vekâlet emrine alma kararının verilmesinin yolsuz bulunduğunu anlattı ve dedi ki:

«— Eğer hakikaten Devlet Şûrası takibat icrasına lüzum görmüş ve Hasan Âli mecbur bulunduğu bir vazifeyi yapmamışsa bu, iddia ettiğim himayenin başka şekilde de tecellisini ispat etmiş olacaktır. Bu itibarla karar suretinin celbinde ısrar ediyorum.»

Hâkim Saffet Ünan kararı vermek üzere oturumu tatil etti. Ve saat 14,30 a doğru kararı tefhim etti. Bu karara nazaran, müekkili Milli Eğitim Bakanı işkence yapamıyacağından bu hususta Başbakan Saraçoğlu, Adalet Bakanı Ali Rıza Türel, Milli Savunma Bakanı Alı Rıza Artunkal, İç İşleri Bakanı Hilmi Uran, Sıkı Yönetim Komutanı Sabit Noyan, Emniyet Genel Müdürü Osman Sabri Adal, Kâmuran Çohruh, Ahmet Demir, Şinasi Turga, Kâzım Aluçun şahit sıfatile dinlenmeleri hakkındaki talep Anayasaca menedilen bir husus hakkında malûmata müracaat edilemiyeceğinden bu talebin reddine, Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer ve Niğde milletvekili İbrahim Soyerin şahit sıfatile dinlenmelerinin reddi-

lekçede Salahattin Ertürkün şahadeti sırasında hakikatleri olduğundan başka şekilde gösterdiği ve kendisinin Yahudi olmadığı anlatılıyordu.

Bundan sonra Hikmet Tanyunun dilekçesi okundu. Bunda, İstanbul Emniyet Müdürlüğünün tabutluklar hakkındaki tekzibi bahis mevzuu ediliyor, tabutlukta bizzat maruz kaldığı işkencelerin ve tabutlukların inkâr edilişine hayret ediliyor, tabutlukların, burada yanan bin mumluk ampullerin hâlâ şahitlerle isbat olunabileceği anlatılıyor ve Abdülbaki Gülpınarlıya uzun cevap veriliyordu.

Emniyet Genel Müdürlüğü Birinci şubesinin ırkçı ve turancılar hakkında Örfî İdare komutanlığına yazdığı yazının ekinin gönderilmediği görüldü. Milli Eğitim Bakanlığından Adalet Bakanlığına gönderilen yazının okunmasından, Pertev Naili Boratav ve arkadaşlarının Hasan Âli zamanında Bakanlık emrine alındığı ve Danıştayca bu kararın iptal edildiği anlaşıldı.

Nabi Dinçer, Konyada alınan ifadesinde Hulki Karamağaralının kendisi hakkındaki şehadetine cevap veriyor, komünist olmadığını bildiriyordu.

Gümüşhane ili yargıç yardımcısı Sait Bilgiç, Ankara nümayişi dolayısile kendisinin de nezaret altına alın-

(1)

Hâkim Saffet Ünan kararı vermek üzere oturumu tatil etti. Ve saat 14,30 a doğru kararı tefhim etti. Bu karara nazaran, müekkili Milli Eğitim Bakanı işkence yapamıyacağından bu hususta Başbakan Saraçoğlu, Adalet Bakanı Ali Rıza Türel, Milli Savunma Bakanı Alı Rıza Artunkal, İç İşleri Bakanı Hilmi Uran, Sıkı Yönetim Komutanı Sabit Noyan, Emniyet Genel Müdürü Osman Sabri Adal, Kâmuran Çohruh, Ahmet Demir, Şinasi Turga, Kâzım Aluçun şahit sıfatile dinlenmeleri hakkındaki talep Anayasaca menedilen bir husus hakkında malûmata müracaat edilemiyeceğinden bu talebin reddine, Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer ve Niğde milletvekili İbrahim Soyerin şahit sıfatile dinlenmelerinin reddine, Nâzım Hikmete tercüme mukabili para verilip verilmediğinin ağır hapse mahkûm ve kamu hizmetinden mahrum bir şahsa böyle bir teklif yapılamıyacağından bu talebin reddine, Merkez İnzibat Komutanı Ragıp Çaldıranın şahit sıfatile dinlenmesine, Orhan Şahin Gökyayla Necdet Özgelenin şahit sıfatile celp ve muvacehesine, Pertev Naili Boratav, Niyazi Berker, Behice Boran hakkındaki Danıştay kararının bir suretinin getirtilmesine, Kâzım Aluçun karısının Çapaya ne zaman öğretmen tayin edildiğinin sorulmasına, Orhan Şahikm ve Nihal Atsızın karısının Sabahattin Âlinin, Zeki Mes'udun Vekâlet emrine alınması sebeplerinin Milli Eğitim Bakanlığından sorulmasına karar verildi. Duruşma başka bir güne bırakıldı.

İstanbul Asliye Mahkemesi İkinci Ticaret Dairesi Başkanlığından: 947/338

5 / 7 / 1947 tarihinde Gerze iskelesinden kalkan Karadeniz vapuru nun 9 seferile 783 No. lu konişmen-tosile kolaylık anbarı tarafından nam larına yüklenen muhtelif marka 60 sandık yumurta ile yine muhtelif mar ka 21 çuval pirinç — mi — marka bir çuval balmumu iki kap bakır ve 22 balya deri ki ceman 106 parçada 10200 kilogram olup bir parçasının geri kaldığını ve muhtelif eşyaların konşimentosunun zayi olduğundan bahsile iptaline karar verilmesi Gerze anbarı sahibi İbrahim Gürsoy tarafından taleb edilmekle mahkemece Ticaret kanununun 638 inci madde si mucibince keyfiyetin 45 gün müddetle üç defa ilânına karar verilmiş olmakla konşimentonun 45 gün zarfında mahkemeye ibraz edilmesi aksi ta'dirde ipt.line karar verileceği ilân olunur. (R. 10877)

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No. 058-79/48

riyet

İstanbul No. 246
Matbaa: 24290.

Pazar 29 Haziran 1947

Vital
4
VİTAMİNLİ
yegâne kuvvet
GIDASI

Hasan Âli - Kenan Öner davasında dünkü celse

Meclis Başkanının "C. H. P.,, Grupu zabıtlarının gönderilmiyeceği hakkındaki tezkeresi okundu

Kenan Öner, C. H. P. ne hücum eden bir istida vererek zabıtların istenilmesinde ısrarı taleb etti, bilâhare bu talebinden vazgeçti

Ankara, 28 (Telefonla) — Hasan Âli Yücel - Kenan Öner davasına bugün asliye üçüncü ceza mahkemesinde devam edildi. Askerî Yargıtaydan gelen evrak okundu.

3/9/1946 tarihinde Nihal Adsız tarafından verilen bir dilekçede Cihad Savaşferin sözleri reddediliyordu. Nihal Adsız, şahid Savaşferin Türk adaleti için yüzkarası olan Ortaçağ zindanları halinde ziyadan ve havadan mahrum bir odaya kapatıldığını, bir çok işkenceler göre göre aklî müvazenesizliğe uğradığını iddia ederek iddiasının sola mütemayil, gayritürk ve hattâ C. H. P. ne mensub hekimler tarafından muayene edildiği takdirde tahakkuk edeceğini ileri sürmekte idi.

Bundan sonra İsmet Rasin Tümtürkün müdafaanamesindeki bazı kısımlar okundu. İsmet Rasin Tümtürk bu müdafaanamesinin bir kısmında da «Türkiyede Türk ırkçılığı suç mudur?» sualini sorarak bunu reddediyor ve bu

Kenan Öner mahkemede

red hükmünü kanunlardan, Atatürkün gençliğe hitabesinden aldığını söyliyerek, «muhtac olduğun kuvvet, damarlarındaki asîl kanda mevcuddur» misaline iktiran ettiriyordu.

Orhan Şaik Gökyayın müdafaası da okundu. Kendisinin zindana atılmasına Sanjar isminde birinin bir şiirini sebeb gösteriyor ve şöyle diyordu:

«Ben, mahalle çocukları oynasın diye çamurdan yaratılmadım. Ben, bu vatanın toprağından halkedildim ve şerefim de bundandır.»

Nihal Adsız ırkçılıkla iftihar ediyor

Bundan sonra Nihal Adsızın 19 sahifelik müdafaanamesi okundu. Adsız, yurd prensipinin tarihî seyrini, gayritürk unsurların tarihimizdeki menfi rollerini sayıyor, kanunî mevzulardan; millî marşlardan, tarihten, mecmualardan misaller veriyordu. Bu arada kendi cedleri arasında gayritürk birinin bulunduğu iddiasını şiddetle reddeden Nihal Adsız, Ankara gençliğinin 3/5/1944 nümayişini Reşad Sirer, Rebii Barkın, Behçet Kemal Çağlar ve bazı milletve-

— *Arkası Sa. 4, Sü. 1 de* —

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 088-79/48

Hasan Âli - Kenan Öner davasında dünkü celse

— Baştarafı 1 inci sahifede

killerinin teşvik ettiklerini; kendisinin bununla alâkadar olmadığını, Hasan Âlinin kendisine iftira ettiğini söylüyor, ırkçı olmakla iftihar ettiğini ve bu yolda bir mahkûmiyeti şeref sayacağını belirtiyordu.

Bu müdafaadan sonra Büyük Millet Meclisi Reisi General Kâzım Karabekir tarafından imzalanan tezkere okundu. «48 Şair» hakkındaki münakaşaları muhtevi Cumhuriyet Halk Partisi müzakere zaptının grup başkanlığınca gönderilmesinin memleket menfaatine aykırı görüldüğüne göre yapılacak bir iş olmadığı bildiriliyordu.

Kenan Önerin dilekçesi

Bunu müteakib Kenan Öner 4 sahifelik bir dilekçe okudu:

Bunda deniliyordu ki:«Evvelki oturumda bahsettiğim şayia, dört gün sonra bir hakikat ve bir emrivaki haline gelmiş bulunuyor. Hükûmet partisi, milletvekillerinden Cemil Barlasın Meclisteki: «Bu değişiklik, Kenan Öner - Hasan Âli davası münasebetile yapılmamıştır» şeklinde yaki olan beyanatına rağmen tüzükteki tadilâtın ilk tatbik fırsatını bu davada bulmasına rağmen, ya sayın Barlasın aldandığı, ya milleti aldattığı, tarafınızdan gönderilen son yazıya gelen cevabla anlaşılmış bulunuyor.

Bunun, dünyanın gözü önünde haksız yere aşikâr bir imtiyaz ve himayeye sahip kılınan bu mutena hasmımı ne benim elimden, ne de Adaletin pençesinden kurtaracak mahiyeti haiz olmadığını, her şeyden evvel belirtmek mecburiyetindeyim. Bu tadilâtın, tatbik sahasındaki şümulü, bilmem nereye kadar gidecektir? Meselâ, mevcud ve ileride olacak partiler grupundan biri, memlekette şuriş çıkarmak teşebbüsünde bulunduğu iddia olunınca, bu yeni imtiyazdan istifade edecek, bunun münakaşa ve müzakeresine aid zaptını, memleket kuvvei adliyesine vermemek hakkını kendinde bulabilecek midir?

Kendisine sanıklık izafe edilen bir masumu, bütün mevzuatı kanuniye hilâfına müdafaa hakkından mahrum etmek ve Hasan Ali Yücelin şahsında İç İşleri Bakanının ifşa zorunda kaldığı memleketteki komünizm faaliyetini müdafaa etmek için hükûmet partisinin maskeli mucib sebeblerle, gümrükten mal kaçırır gibi tüzükte değişiklikler yaptırmağa teşebbüs etmesi, isnadatımın sıhhatini ispata kâfi bir delil vücude getirdiği kadar, cihan adalet tarihinde de görülmemiş bir hâdise vücude getirmiş bulunuyor. Partilerin birer şubesi olan bu gruplar tüzük tadilâtile Meclisin cüzü halini aldıktan sonra Meclisin gizli müzakerelerinde olduğu gibi bunların münakaşaları da aynı mahiyette telâkki olunacaksa iç tüzüğün 27 nci maddesi mucibince Meclisin bir cüzü olan başka grupun üyelerine zabıtlarını gösterecekler midir?. Hattâ bu gruplara Meclisin grupları gözile bakılacaksa Halk Partisi grupunun belgeleri faraza Demokrat Parti grupu azaları tarafından görülebilecek midir?.

Bunlar kendilerinin bilecekleri şeyler olduğu için üzerinde durmak bana düşmez. Ben ancak iç tüzükle kanunlarımıza temas etmekle iktifa edeceğim.»

Kenan Öner anayasanın tüzüğe dair maddelerini, ceza kanunu muhakemeleri kanunu da dahil olmak üzere bu mesele ile alâkalı bütün mevzuatı birer birer ele alarak görüşünü uzun uzadıya teşrih ve mütalea ettikten sonra şöyle devam etti:

«—Isnadatımın sıhhatini ispata taallûk eden hakkın, bunca oyunlara rağmen mahkemenizin kararile teeyyüd ettiği gibi bu grup tutanağının mahkemeye getirilmesi yolundaki talebin is'af buyurulmak suretile bütün mülâhazalarımın ifadesi tahakkuk etmiş oldu. Fakat bu zümre, evvelâ bu talebi cevabsız bıraktı. Sonra gönderemiyeceğini söyledi, şimdi de kanunlarımızın olduğu gibi durmasına rağmen kanunun bana verdiği müdafaa hakkını çiğnemek için yeni bir engel meydana getirmiş bulunuyor. Mütevali ve çeşidli imtinalar benimle Yücel arasında devam eden davanın hüviyetini değiştirerek benimle Halk Partisi arasında bir hak musaraası haline getirdiği gibi, bu bakımdan bütün müddeiyatımın sıhhatini ispat eden en kuvvetli bir delil vücude getirmiş bulunmaktadır.

Hikmet Tanjukun yüzleştirilmeleri için celbedilmelerine,

3 — Sabahaddin Ali, Orhan Şaik Gökyay, Sadreddin Celâl Antel ve Abdülbaki Gölpınarlı hakkında C. Savcılığınca sorulması istenilen hususların reddine,

4 — Şahidlerden, işkence hakkında sual sorulmadığı için Kenan Öner tarafından, bu noktanın derinleştirilmesi hakkındaki talebin, okunan istida ve müdafaalarla anlaşılmış olduğuna göre reddedilmesine,

5 — 24/12/946 tarihli beyanatını açıklamak üzere Maraş milletvekili Emin Soysalın dinlenilmesine,

6 — «48 Şair» adlı eserin Milli Eğitim Bakanlığını neşriyat müdürlüğü vasıtasile tavsiye edilip edilmediğinin sorulmasına,

7 — Turancılık ve ırkçılık davası sanıklarından Nurullah Barımanın dinlenilmesi için talimat yazılmasına ve Halûk Hopanın celb ve dinlenilmesine,

8 — Millî Türk Talebe Yurdu eczacı kısmı talebelerinden Talât Feridin dört sene evvel Bursa Hapishanesinde şahid olduğu mesele hakkında ifadesinin alınması için talimat yazılmasına,

9 — Millî Eğitim Bakanlığı noksan malûmat verdiği için raporlar üzerinde tetkikat yapmak üzere bir heyet teşkili talebinin reddine,

10 — İki müessese talebelerinin karşılıklı ziyaret ve temasları şahidlerle tesbit edildiği halde Bakanlıkça ademi malûmat beyan edilmesine göre bu hususun Hasanoğlan Köy Enstitüsü Müdürlüğü ile, Tarih Fakültesi Dekanlığından sorulmasına,

11 — Köy Enstitüleri dergileri gelmiş ve okunmuş olmakla diğer müfettiş raporlarının celbine lüzum olmadığına,

12 — Türkçe Metinler hakkında rapor verenlerden bu raporu emirle mi yoksa kendiliklerinden mi hazırladıklarının sorulmasına mahal bulunmadığına,

13 — Hasan Âli Yücel hakkında komünistliğinden dolayı İstanbul ve Ankara Emniyet müdürlüklerince tutulmuş bir dosya olup olmadığının sorulmasına, varsa celb ve tetkikine,

14 — Hasan Âli Yücelin evine taş atılma hâdisesinin tahkikına mahal olmadığına,

15 — Büyük Millet Meclisi Millî Eğitim Komisyonunda Ankara Üniversitesi kadrosunun reddine mütedair olan zaptın getirilmesi için Meclis Başkanlığına tezkere yazılmasına,

16 — «Türkçe Metinler» kitabının halen okutulup okutulmadığının sorulmasına,

17 — Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi profesör ve doçentleri hakkında tahkikat yapan Baha Kantarın hazırladığı fezlekenin celb ve tetkikine,

18 — «48 Şair» eseri ve «Yurd ve Dünya» mecmuası hakkında Millî Kütübhane Müdürü Adnan Ötükenin celb ve istimaına,

19 — Hukuk Fakültesi profesörlerinden Zeki Mesud Alsanın dinlenmesine,

20 — Üçüncü Asliye Ceza Mahkemesince görülmüş ve hükme bağlanmış bulunan Sabahaddin Ali-Nihal Adsız davasına aid dosyanın celb ve tetkikine karar verilmiş; mahkeme, 12/7/1947 günü saat 9.30 a bırakılmıştır.

«—Isnadatımın sıhhatini ispata taallûk eden hakkın, bunca oyunlara rağmen mahkemenizin kararile teeyyüd ettiği gibi bu grup tutanağının mahkemeye getirilmesi yolundaki talebin is'af buyurulmak suretile bütün mülâhazalarımın ifadesi tahakkuk etmiş oldu. Fakat bu zümre, evvelâ bu talebi cevabsız bıraktı. Sonra gönderemiyeceğini söyledi, şimdi de kanunlarımızın olduğu gibi durmasına rağmen kanunun bana verdiği müdafaa hakkını çiğnemek için yeni bir engel meydana getirmiş bulunuyor. Mütevali ve çeşidli imtinalar benimle Yücel arasında devam eden davanın hüviyetini değiştirerek benimle Halk Partisi arasında bir hak musaraası haline getirdiği gibi, bu bakımdan bütün müddeiyatımın sıhhatini ispat eden en kuvvetli bir delil vücude getirmiş bulunmaktadır.

Hasmın ve Halk Partisinin memleket mukaddesatını ayaklar altında ezmesinden dolayı hâdise fevkalâde tevessü kabiliyeti göstermiş bulunuyor. Yürüdükleri yolların aksülâmeli, bu partiyi de davanın hududu ve şümulü içine sokarsa bundan doğacak mesuliyetin de kendilerine aid olacağını şimdiden hatırlatırım. Elbirliğile onun lehinde, benim aleyhimde yapılan saldırışlar ne hal alırsa alsın azim ve irademde bir zâf tevlid edecek değildir. Ben memleketimin istiklâli kadar kanun ve adalete hürmeti bilen bir insan olmak haysiyetile kanunlarımızın mutlaka muzaffer olması için uğraşmayı vazife biliyorum.

Bunun için tekbaşıma kanun ve mahkemelerin adaletine sığınarak eski talebimde ısrar ediyor ve verdiğiniz kararın ismet ve katiyetini muhafaza ve taarruzdan sıyanet için zabıtların mahkemeye getirilmesini ve bu kararınıza hürmetsizlikte ısrar edilirse, ceza muhakemeleri kanununun 86 ncı ve 87 nci maddelerinin tatbikını, kanunî bir hak olarak mahkemenizden istiyorum.»

Kenan Öner, bu istidasını okuduktan sonra, dedi ki:

«— Bu istidayı verdim. Bunun mündericatı benim için en sarih ve en kanunî bir hak teşkil etmekle beraber, ömrümü içinde geçirdiğim ve yükselmesi için bir hayat sarfettiğim memleket adalet teşkilâtına bir hürmet ifade etmek ve o teşkilâtı, ihdas edilen güçlüklerden kurtarmak için bu talebimden feragat ediyorum.»

Tebliğ edilen hüküm

Oturum 15 dakika tatil edildi. Duruşma açılınca, Yargıç şu hükmü tebliğ etti:

1 — Şahidlerin ifadelerinde «Bu iş Hasan Âlinin başı altından çıkmıştır» dedikleri anlaşılan, İstanbul Emniyet Birinci Şubeden Hamdi ve komiser Suavinin etraflıca dinlenilmesi ve şahidle yüzleştirilmeleri hakkında talimat yazılmasına,

2 — İstatistik Genel Müdürlüğü kütübhane memuru Salâhaddin Ertürk ile

AN | PAZAR 12 EKİM 1947

VATAN

Yıl: 8 - Sayı: 2291 «EĞRİYE EĞRİ - DOĞRUYA DOĞRU» Fiyatı: 10 Kuruş

Pazar keyfi

Yazan : YEDEKÇİ

Bugün 3 üncü sayfamızda

Grupu içtimaında Hasan Saka

...in yenilenmiyeceğini ...ti Grupuna temin etti

...Parti mahfilleri hükûmetin ...nı tatmin edici bulmuyor

...var g örüşürlerken

Ankara, 11 (Arkadaşımız Sabahattin Sönmez'den telefonla) — Cumhuriyet Halk Partisi Meclis grubunun üç gün devam eden son toplantısı demokrasi gelişmemizde tarihî bir dönüm noktası addedilecek bir ehemmiyet taşımaktadır. Çünkü grupta üç gün süren mücadele sonunda 12 temmuz beyannamesiyle açılan yeni gidişe aleyhtar olan ve dünkü gidişi devam ettirmek isteyen müfritler kat'i bir hezimete uğramışlardır. Bugün ilk havayı daha yakından öğrenmek kabil olmuştur. Buna nazaran müfritler bütün gayretlerine ve çabalamalarına rağmen bir netice alamıyacaklarını anladıktan sonra Hasan Sakaya itimat reyi vermek zorunda kalmışlardır. Bazı gazeteler bu hakikati tamamiyle ters bir şekilde aksettirmişler, alınan neticeyi müfritlerin bir zaferi halinde belirtmişlerdir. Halbuki müfritlerin üç gün süren gayretleri yeni hükûmeti 12 temmuz beyannamesi esaslarından uzaklaştırmak hedefini

(Devamı Sa: 3, Sü: 2 de)

Kudüs Müftüsü Emin-ül-Hüseyni

FİLİSTİN karışıyor

Kudüs Müftüsü, Beyrut'ta harekete geçti

Beyrut, 11 (A.A.) — İyi haber a-

...cadelelerin safhaları ...ve neticeleri

Yazan: *Ahmet Emin Yalman*

...de, olduğu tekrar ediliyordu. Fakat dil-...ar-...lerin söylediğine kalblerin iman et-mediği derhal belli ediliyor, (efkârı ...lı olduğu tarzında fikirler müdafaa ediliyordu. İsmet İnönünün 12 temmuz beyannamesile tuttuğu yola kar-

Dün geceki boks maçlarında

Açık Hava Tiyatrosu muharebe meydanına döndü

Polis ve jandarmalar, tiyatroya bedava girmek istiyenleri kaçırmak için silâh attılar

Kaçanlar, içerisini taş yağmuruna tuttu - Halk arasında bir çok kimse yaralandı

Galatasaray klubü ile dost İran boksörleri arasındaki boks maçları dün gece Açıkhava Tiyatrosunda yapılmış; bu münasebetle tiyatroda on beş kişinin yaralanmasiyle neticelenen müessif bir hâdise cereyan etmiş tir.

Öğrendiğimize göre, hâdise tiyatronun dışında bulunan yüzlerce kişinin birdenbire içeriye hücum etmesinden çıkmıştır.

Bilindiği gibi yazlık Açıkhava Tiyatrosunun etrafına henüz duvar çevrilmediğinden, çepeçevre nöbetçi kor donu vücuda getirmek icap etmektedir. Ekseriya bu imkân temin edilmediğinden temsil ve müsabakalarda birçok açıkgözler etrafa toplanmakta ve tam sahne faaliyeti başladığı sırada dört bir taraftan içeriye sızmaktadırlar.

Dün gece de müsabakaları ayni şekilde takip etmek isteyen büyük bir kalabalık tiyatroya girmeğe teşebbüs etmiş; bu âni hücum karşısında emniyet tertibatını alan jandarmalar havaya 35 el silâh atmışlardır. Kalabalık dağılır gibi olmuşsa da; biraz

(Devamı Sa: 3 Sü: 1 de)

Dünkü muhakemede Hasan Âli Yücelin Kenan Öner tarafından çekilen bir resmi

156 sayfalık bir iddia ile

H. Ali Yücel...

umumiye) denilen şeyin mevcut olmadığı, ancak, bir kaç muhalif gazetenin yarattığı havanın halkı sürüklediği, partinin varlığının şef usulüne devam edilmesine ve Devlet Başkanının Parti Başkanı kalmasına bağ- şikâyetler hiç eksik olmuyordu. Bütün zahiri nikaplara rağmen şurası belli oluyordu ki tahakküm taraftarları; yeni bir seçim ihtimalini ileri

(Devamı Sa: 3 Sü: 4 de)

Ankaradaki hâdise

Rektörle Dekan henüz istifa etmiş değildir

Maliye Bakanının, kendilerini kabul etmemesi üzerine İstanbula dönen Rektörle Edebiyat Dekanı, meseleyi Üniversite Meclisine bildirecekler

Üniversite Rektörü Sıddık Sami Onar

Dün bazı sabah gazetelerinde çıkan Ankara mahreçli bir havadiste, İstanbul üniversitesi Rektörü Ord. Prof. Sıddık Sami Onar ve Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Hâmit Ongunsunun, Başbakana istifalarını verdiklerinden bahsedilmekte idi. Bu gazetelerin yazdıklarına göre Rektör ve Dekan, bir kaç gün evvel Ankarada, Üniversite bütçesi hakkında Maliye Bakanı Halit Nazmi Keşmirle görüşmek istemişler, Bakan kendilerini kabul etmemiş ve bunun üzerine üniversite tedris heyeti temsilcileri, idari vazifelerinden feragat ettiklerini Başbakan Hasan Sakaya bildirmişlerdir.

Hâdise, dünkü gazetelerle yukarıdaki şekilde umumî efkâra arzedildikten sonra üniversite muhitinde mühim akisler yapmış ve istifalar etrafında mühim münakaşalar olmuştur. Bu meyanda, talebelerin büyük bir kısmı Rektörlüğe müracaat etmişler ve hâdisenin aydınlatılmasını istemişlerdir. Ancak, Rektö

(Devamı Sa: 4 Sü: 5 de)

Muallimler Birliği Kongresi

Dün yapılan toplantıda öğretmenler dertlerini döktüler

İstanbul muallim yardımlaşma Birliğinin senelik kongresi dün öğleden sonra saat 14,30 da Eminönü Halkevi salonunda toplanmıştır.

Profesör Fahrettin Gökay toplantıyı açtıktan sonra kongre başkanlığına Profesör Hıfzı Veldet seçilmiştir.

Riyaset divanının teşekkülünü müteakip Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemseddin Sirerin telgrafı okunmuştur. Bakan, bu telgrafında

(Devamı: Sa. 3; Sü. 1 de)

lan mahfillerde söylendiğine göre Filistin Arapları, İngilizler Filistini tahliye ettikleri takdirde, Cumhurbaşkanlığına Kudüs Müftisini seçmeğe kat'iyetle azmetmişlerdir.

Filistin Yüksek Arap komitesi üyelerinin kurulması muhtemel olan hükûmete iştirak edecekleri ayni mahfillerde ilâve olunmaktadır.

Lake Success, 11 (A.P.) — Genel Kurul Filistin komitesinin bugünkü oturumunda söz alan Amerikan delegesi Herschell Johnson, Birleşik Amerika temsilci heyetinin taksim planı ile Filistine Yahudilerin hicretine taraftar bulunduğunu bildirmiştir.

Bununla beraber Amerika plânda coğrafya bakımından bazı tâdiller ya-

(Devamı Sa: 3 Sü: 3 de)

VALLACE DİYOR Kİ

"Rusya korkuyor, harp istemiyor,,

Providence, Amerika, 11 (A.P.) — Henry Wallace dün bir gazeteciye verdiği demeçte, Rusyanın harp istemediğini, bilâkis harpten korktuğunu söylemiş ve: «Rusyanın sulh istemesi için bir çok sebep vardır.» demiştir. «Hareketlerinde de, harpten korktuğu görülüyor. Bizim hareketlerimiz de harpten korktuğumuzu göstermektedir. Fakat Rusyanın korkusu daha büyüktür.»

Wallace, daha sonra verdiği bir

(Devamı: Sa. 4 Sü. 5 de)

Arslanköylüler köylerine kavuştular

Köylüler Tarsus ve Mersinde tezahüratla karşılandı

Mersin, 11 (Hususi) — Hükûmete isyan ettikleri iddiasiyle Konya ağırceza mahkemesine sevkedilip ora mahkemesince tahliyeleri icra edilen Aslanköylülerle Konya muhakemesini takip ederek dönen Adana, Tarsus ve Mersinlilerden mürekkep gruplar

(Devamı Sa: 3 Sü 5 de)

H. Ali Yücel dün dâvasını izah etti

Eski Bakan, komünistliği ve komünistleri himaye ithamlarını reddediyor ve işkencelerden haberi olmadığını söylüyor

Vali gazetecilere izahat verirken

Ankara, 11 (Telefonla) — Öner Yücel - Saraçoğlu davasına bu sabah II. Asliye Ceza mahkemesinde devam edildi. Altı aydan fazla bir zamandanberi devam eden ve son aylardaki celselerde âdeta monoton ve sıkıcı bir hal alan bu davanın bugünkü celsesi gene alâkabahş bir şekil aldı. Bunun da sebebi dava başlayalıberi mahkemede bulunmayan davacı eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücelin mahkemeye gelmiş olmasıydı. Avukatı profesör Bülent Nuri Esenin yanında yer alan Yüceli hasmı profesör Kenan Önerle bir arada görmek oldukça enteresan bir manzara teşkil ediyordu. Bundan başka Önerle Yücelin biribirlerini süzmeleri, biribirlerine kısa hitaplar yapmaları da dinleyicileri tebessüme sevke

(Devamı: Sa. 2 Sü. 4 de)

Valinin polisi, kan kaybından mı öldü?

Kırdar, polisi kendi makam arabasile hastaneye neden götürmediğini izah ediyor.

Bir kaç gün evvel Ortaköyde Valilik makam polisinin serseri bir sarhoş tarafından Dr. Lûtfi Kırdarın önünde öldürülmesi bazı dedikodulara ve türlü tefsirlere yol açmıştır.

Bilhassa Valinin, kendisini müdafaa için ölüme sürüklenen maiyet polisi Hasibi kan içinde bırakarak vaka yerinden otomobilile uzaklaşması, halk arasında derin bir teessür bile uyandırmıştır.

Valinin, doktor olarak dahi müdahaleye mecbur olduğu böyle bir kan kaybı hâdisesinde vaka yerini terketmesi, kendi hakkında yapılan söylentileri büsbütün fazlalaştırmış ve hattâ polis memurunun, vesaitsizlik yüzünden hastaneye nakledilememesi yüzünden öldüğü bile iddia edilmiştir.

Vali otomobilinin yaralı polisi almadan hâdise mahallinden uzaklaşması ve polisin sonradan tedarik

(Devamı Sa: 4 Sü: 5 de)

Mudanya Mütarekesi yıldönümü

Mudanya, 11 (A.A.) — Mudanya mütarekesinin 25 inci yıldönümü bugün Mudanyalıların Bursa ve civardan gelen halkın coşkun gösterileriyle kutlanmıştır.

Törene, geçtiği iller ve ilçeler at letleri tarafından birbirlerine g aştı-

(Devamı Sa. 3; Sü. 5 de)

AKINTIYA KÜREK

Bu da bir metod!

Halk Partisi grupunda ilk hamlede müfritler ağır basmak istemişler. Ve hattâ Şair Behçet Kemal, bir ilham ile, - çünkü şairlerde ilham eksik değildir - Demokratların ihtilâl metodile hareket ettiklerini, buna karşı yapılan hareketlerin baskı sayılamıyacağını bile söylemiş!

Hoppala! Peki, Demokratlar ihtilâl metodile hareket ediyor idiyse; hükûmet ne güne duruyor? İhtilâl metodunu baskı değil, kanun basar...

Malûm hakikati bir defa daha tekrar edelim:

Aldanma ki şair sözü elbette yalandır!

Bir başkası, Cemil Barlas Demokratlara «Şeriatçı» demiş. Fakat 4500 Hacıya 9 milyon döviz veren de Halk Partisi iktidarıdır! — YEDEKÇİ

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-79/49

SÜTUNLAR ARASINDA

C. H. P. Grupundaki tartışmalar

Cihat Baban Tasvirdeki «Söz sırası muhalefette» başlıklı başmakalesinde C. H. P. Meclis grupunda üç gündür yapılan şiddetli tartışmalardan sonra Hasan Saka kabinesine itimat edilmiş olmasını bahis mevzuu ederek şöyle yazıyor:

Hasan Saka kabineyi kurunca Recep Pekere taraftar olanlar yeni hükûmet programının içinden 12 temmuz beyannamesine uygun olarak hareket edileceği ifade edilen sadırların çıkarılmasını istiyorlar. Ve üç gün mütemadiyen bu mevzuda konuşarak Hasan Saka kabinesini ciddi olarak tehdid ediyorlar. Bu manzarayı dışarıdan seyreden bizler, ciddi endişeler duyuyorduk. Eğer müfritler ekseriyeti teşkil edip Saka kabinesine itimatsızlık oyu verecek olurlarsa, bir kabine buhranına doğru sürüklenmek mukadder olacak ve Halk Partisi için deki grupların arasında cereyan ede tek mücadele daha hâd bir hal alaraktı.

Hükûmet krizi de bizi tabii olarak bir anayasa buhranile karşılaştıracaktı. Yani Devlet Reisile ihtilâf haline düşen Halk Partisi ekseriyeti Meclisi feshetme yoluna gitmeğe mecbur olacak, bu işi yapmazsa, Devlet Reisinin vazifesini terketmesi icap edecekti.

Çok şükür arkası nereye varacağı belli olmıyan böyle bir çıkmaza girmemiş bulunuyoruz.

Yalnız bugün artık şu vâkıayı tesbit edebilirz: Halk Partisinde memleketin hürriyete kavuşmasından korkan bir grup vardır. Bu grup kabine programı dolayısile fikrini ortaya attığı gibi, mensuplarını da kürsüde efkârı umumiyeye ayan kılmıştır. Bu grup icabında kendi genel başkanının aleyhinde de hareket edebileceğini ihsas etmiştir.

Cihat Baban, Hasan Saka kabinesinden neler beklendiğini sıraladıktan sonra yazısını şöyle bitiriyor:

Şu dakikada program elimizde değildir Hasan Sakanın tenkidlere göre, programda bazı tadilât yaptığı söylenmektedir. Eğer bu tadilât müfritlerin arzuları veçhile hükûmeti, tuttuğu demokratik yoldan ayırmış ise, Hasan Saka kabinesi de Mecisteki ekliyette kalmağa mahkûmdur.

Yok eğer Hasan Saka, bazı hafif tadiller kabul ederek müfritlerin bu dâvadaki prestijilerini kurtarmak ve onların bir izzetinefis buhranına sürüklenmelerine mâni olmak istemiş ise ve onlar da bununla tatmin edilmiş görünmüşlerse, Halk Partisinin ısla hatçı grupu bir muvaffakıyet kazanmış sayılabilir.

Programın, Fuat Sirmenin tek mu halif reyine karşı, ittifakla kabul edilmiş olması, ıslahatçıların neticeden memnun olduklarına delâlet edebilir. Şu halde müfritlerin bazı tavizlerle tatmin olunmuş gibi hareket ettikleri de yerinde bir tahmin olur.

Bakalım Demokrat Parti bu mevzuda ne diyecek? Ve bakalım program Mecliste okunduktan sonra milleti ne diyecek? Söz sırası şimdi muhalefetindir.

Son Posta başyazarı Selim Ragıp Emeç, «C.H.P. de fikri ayrılık artmaktadır» başlıklı makalesinde parti grupundaki son tartışmaları tahlil ederek şu neticeye varıyor:

Görüldüğü ve anlaşıldığı gibi C.H.P. si grup toplantısı, bir hükûmet programını tetkik ve onun üzerinde parti çoğunluğunca bir mütabakate varmak makamından ziyade, hizbi ayrı bir cereyanın mensubu bulunan kimseler arasında bir prensip ve bu prensiplerin tatbikine ait metodların mahiyeti hakkında konuşarak icap ederse bir tasfiye kararına varmak dâvasının hüzünlü bir celsesinden ibarettir.

Bütün bunlar gösterir ki hükûmetin mukadderatından evvel bugün, bizzat C.H.P. sinin mukadderatı bahis mevzuu olmaktadır. Ve hâdiselerin gelişimi, bu işin bir an evvel hakikat olmasının memleket faydasına bir şey olacağını bizlere göstermektedir

Çünkü arkasına ajan takılan bir eski C.H.P. li Bakanla onun hareketlerini bu gibi ajanlarla tarasut ettirme kararını alan bir başka partili Bakanın aynı safta aynı dâvanın müdafaasını yapabileceklerine kolay kolay akıl erdirilemez. Erdirilirse bile aralarında her hangi bir samimi kanaat ve duygu iştirâki bulunabileceğine artık inanılamaz.

Şehir haberleri

Sultanahmet cinayeti

Katil Yusufun duruşmasına dün devam edildi

Beş ay kadar evvel Sultanahmette Buhara tekkesinde korkunç bir cinayet işlenmiş Yusuf adında biri, Hacer Çıray adında 14 yaşında bir mektepli kızı bıçakla delik deşik ederek öldürmüştü. Yusufun duruşmasına dün de birinci Ağırceza mahkemesinde devam edilmiştir.

Duruşmada katil ile avukatları hazır bulunmuş maktulün annesi bulunmamıştır. Mahkeme geçen celsede verilen karar mucibince şahitleri dinlemeğe başlamış ve dün Yusuf Ala, Necmettin Türkten, Muzaffer Kavur adında üç şahidi dinlemiştir.

Bu şahitler cinayetin işlendiği sırada vaka yerinde olmadıklarını fakat hâdiseden bir kaç dakika sonra vaka yerine gelerek kızcağızın can çekiştiğini gördüklerini bildirmişlerdir.

Mahkeme Acar Baykut, Hacı Bahra, Suzan, Nazire Kandemir, Maksut Tarım ve Hacı Ali adındaki şahitleri dinlemek için duruşmayı 11 kasım saat 11 e bırakmıştır.

Fatihte bir atölye yandı

Evvelki gece sabaha karşı Fatihte Uzunyusuf mahallesinde 1/1 numaralı ve Hüseyine ait demir atölyesinde yangın çıkmıştır. Yangında atölye tamamen yanmıştır. Zarar ve ziyanın on bin lira olduğu tahmin edilmektedir.

Bina beş bin liraya sigortalıdır.

Bir cinayetin duruşmasına başlandı

Bir kaç ay evvel Kasımpaşada bir düğün evinde Ayşe adında bir kadını öldüren Turgudun duruşmasına dün ikinci Ağırceza mahkemesinde başlanmıştır. Poliste bütün suçunu itiraf eden katil dünkü duruşmada sorgusu yapılırken inkâr yoluna sapmıştır.

Mahkeme hâdisenin 17 şahidini dinlemek üzere duruşmayı başka güne bırakmıştır.

Bir motör karaya oturdu

Sürmeneden limanımıza gelen

156 sayfalık bir iddia ile
H. Ali Yücel dün dâvasını izah etti

Başı 1 ncide

diyordu.

Hasan Âli Yücelin mahkemeye verdiği matbu iddianamesinde pul bulunmadığı için lâzım gelen pulları Kenan Önerin cebinden çıkararak ve âdeta muzafferane bir eda ile vermesi, Yücelin bu harekete nezaketle teşekkürü; Kenan Önerin bir aralık cebinden bir fotoğraf makinası çıkararak iddianamesini okumakta olan davacısının resmini alması ve nihayet bir müddet dışarı çıkan Kenan Öner kapıda dururken Hasan Âlinin ona hitaben «Buyurun efendim» demesi ve Önerin de «Merak etmeyin buradan dinliyorum» diye cevap vermesi bugünkü celsenin hoş ve enteresan taraflarını teşkil ediyordu.

Bir hayli uzun süren bugünkü celsenin en enteresan tarafı Hasan Âli Yücelin beliğ bir ifade ile ve bazan yükselen ve bazan da heyecandan titreyen bir sesle okuduğu, Ulus matbaasında basılmış 156 sayfalık uzun iddianame idi.

Hasan Âli vesika ve mektuplarla tevsik ettiği bu iddianamesinde evvelâ hakaret davasının nereden çıktığını anlatıyor, sonra Kenan Önerin Yücelin avukatlarının mevki sahiplerine olan yakınlıklarına dair bir iddiasına cevap veriyordu.

Bundan sonra şahitler ve iddiaları birer birer ele alınıyor ve bunların çoğunun Hasan Âliye karşı olan durumları belirtiyordu. Hasan Âli bu arada komünist oldukları ve kendisi tarafından himaye edildikleri söylenen şahsiyetleri ele alıyor ve bu iddiaları cerhediyordu. Bu meyanda himaye etmiş olduğu iddia edilen Nâzım Hikmeti daha 1925 de nasıl yazdığı bir şiirle doğru yola gelmeye teşvik ettiğini de o şiiri alarak belirtiyordu.

Hasan Âli komünist yuvası oldukları iddia edilen Köy Enstitülerini müdafaa ediyordu.

Yücel Klâsiklerin tercümesi hakkındaki iddialara da cevap vererek 496 klâsiğin tercüme edildiğini, bu arada 63 cildin de Rus müelliflerinden olduğunu söyliyerek bu müelliflerin hepsini ayrı ayrı ele alarak bunların komünizmden evvelki devre

nu bildirmesi için Refik İnceye mektup Yazmış. Refik İnce uzun bir cevapla, fakat ilgili zatın hüviyetini bildirmesine müsaade etmediğini yazınca İç İşleri Bakanı, bu cihetten kaynağın tasrih edilemiyeceğini gördüğü için, bir Emniyet müfettişi vasıtasiyle tahkikat açmış ve ayrıca Emniyet Umum Müdürü Osman Sabri Adalı bu iş için İstanbula göndermiş. Gerek müfettişin raporu, gerek Hilmi Urandan duyduğuma göre Sabri Adalın kendisine verdiği malûmat işkence yapılmadığını gösterir mahiyette imiş.

Arzu buyurulduğu takdirde, bu muamelelerin resmi mercilerindeki dosyaları görülebilir. Benim bundan bahsedişimin sebebi; işkence sözlerinin o zaman da geçmiş olduğu ve alâkadar hükûmet mümessillerinin bu işle meşgul olduklarını arzetmek içindir. Hattâ ayrıca Milli Savunma Bakanlığında da işkence meselesiyle ilgili bir muamele geçtiğini duymuştum.

Mahkeme dosyasını tetkik ederken, Atsız'ın Sıkı Yönetim mahkemesine işkenceden şikâyet istidasını ve mahkemenin ara kararını gördüm. Bu istidanın tarihi 9 eylûl 1946, ara kararı ise 1946 nın son aylarındadır. Ben hükûmette iken işkence hususunda yaptıkları herhangi bir müracaata ve şikâyete dair belgeye dosyalarda rastlamadım.

Durum her ne olursa olsun, benim işkence işiyle en küçük bir alâkam olamıyacağı gibi, olmamış bulunduğu da meydana çıkmıştır.

Mahkemeye verilen vesikalar

Hasan Âli Yücel bundan sonra Kenan Önerin mahkemeye verdiği vesikaları tahlil etmektedir. Bunlardan Altın Işık mecmuasında çıkan yazı hakkında diyor ki:

— Altın Işık mecmuasında, Pravdanın hangi ayın hangi günü çıktığı söylenmiyen bir nüshasında benim Moskova Ulûm Akademisinden Irkçılık ve Turancılık kitabı dolayısiyle bir teşekkürname aldığım yazılmış deniliyor. Bu mecmuaya bu havadisi yazanlar, sanıktan daha az gaflet göstererek «Acaba bu yüzden bir tedialı bir hukukçunun gazete ve mecmua kupürlerini dava ispatında kullanma zaruretine düşmesi, ancak vesika denecek değerde bir belgenin bile var olmayışına delil olabilir. Demek istiyorum ki, Kenan Öner vesika diye birşey bulamamıştır ve düştüğü isnat denizinin içinde bu simsiyah yılanlara sarılmıştır.

Netice

Hasan Âli Yücel, altı aydanberi devam eden davanın mümkün olduğu kadar kısaltılmış hikâyesini anlattığını söyliyerek şu neticeyi çıkarmaktadır:

— Muhakeme olduğu günleri takip eden gazete nüshaları Yücel - Öner veya Öner - Yücel davası tanıklarının sözleriyle, sanığın sözlü, yazılı müdahaleleriyle dolup taştı. Kahvelerde, evlerde, resmi - hususi çevrelerde hep bu meseleden, çok kereler benim aleyhimde olarak, hiç değilse, şüpheyle bol bol konuşuldu. Propaganda o kadar kuvvetliydi ki, fikir ve mantık, yerini hisse terketmiş, uzun sürmüş bir iktidarın tepkisi tesiriyle Hasan Âli Yücel, kalın bir sis tabakasının arkasından seyredilmeğe başlanmıştı.

Hasan Âli Yücel, komünistmiş, Hasan Âli Yücel komünistleri himaye etmiş. Hattâ Nâzım Hikmet gibi mahkûm ve azılı komünistlere tercümeler yaptırıp paralar vermiş, Vilâyet konağında Valiyi sık sık ziyaret edip 23 milliyetçi genç aleyhine tesirde bulunmuş, onları işkenceler yaptırmış, başlarına binlerce mumluk ampuller koydurmuş, onları kollarından astırmış. Zaten Stalinle ahbapmış. Stalin ona selâmlar, kitaplar gönderirmiş. Rus radyoları ve gazeteleri hep Hasan Âli Yücelden bahsedermiş. Devletimizin içinde ne yılanlar beslemişiz de haberimiz yokmuş!

Böyle düşünenlerin bir kısmı masumdu. Onların hakikati bulmaları mümkündü. Mahkemeniz önünde saatlerdenberi söylediğim sözler ve arzettiğim resmi belgeler, bu masum, işin aslını bilmiyen vatandaşlarımı doğruya çekecektir. Arkasında kaldığım kalın sis tabakası onların, hakikaten masum olan bakışlarından ya

lenmektedir. Eğer bu tadilât müfrit lerin arzuları veçhile hükûmeti, tutuğu demokratik yoldan ayırmış ise, Hasan Saka kabinesi de Meclisteki ek seriyete rağmen millet karşısında ekalay akıl erdirilemez. Erdirilirse bile aralarında her hangi bir samimi kanaat ve duygu iştirâki bulunacağine artık inanılamaz.

G Ö R E N

ŞEHİR DRAM TİYATROSUNDA

15 Ekim Çarşamba akşamından 20 Ekim Pazartesi akşamına kadar her gece saat 20 de

Ankara Devlet Konservatuarı Opera Bölümü

ve

Cumhurbaşkanlığı Orkestrası tarafından

MADAM BATRFLAY

Opera 3 Perde

Gişeler her gün saat 13 den 19 a kadar açıktır. (R. 14195)

4 büyük aşkı bir kalbde toplıyan, en büyük heyecanla başları döndüren Film

Bugün A R Sinemasında

SUZANIN ÂŞIKLARI

(The Affairs of Susan)

JOAN FONTAİN — GEORGES BRENT'in tek başına bir sanat dünyası olan şahaserleri

Evli iseniz ?....

Evlenecekseniz ?....

Evlenmeği düşünüyorsanız ?...

Evlenmek kararında iseniz ?...

Sevimli Yıldız

JOAN FONTAINE

ve 1947 yeni Jön premiye

MARK STEVENS'in

son yarattıkları

İKİ GÖNÜL BİR OLUNCA

(From This Day Forward)

Filmini ..... SİNEMASINDA

görünüz.

Kadın neyi sever ? ?

Kadın neden kırılır ? ?

Melek nasıl düşürülür ?

ve

HER KADIN MELEK DEĞİLDİR

SUZAN HAYWORD – LEE BOVMAN

BU SALI akşamından itibaren

SÜMER Sinemasında

güne bırakmıştır.

Bir motör karaya oturdu

Sürmeneden limanımıza gelen Kaptan Tahsin Doğruyolun idaresindeki Morina motörü evvelki gün geç vakit Yeniköy önlerinde akıntıya kapılmıştır. Bu yüzden Trabyaya kadar giden ve orada iskeleye çarpan motör delinmiş ve su alarak karaya oturmuştur.

Edirne şilebi bugün geliyor

Denizyollarının Edirne şilebi bugün limanımızdan hareket edecektir. Edirne İskenderundan krom alarak Amerikaya götürecektir.

Bursada ipek vaziyeti

Bursada İpek vaziyetini tetkike giden Sanayi Birliği ve Bölge Ekonomi Müdürlüğünden seçilmiş dört kişilik heyet dün dönmüştür. Sanayi Birliği ipek vaziyeti hakkında hazırladığı raporu yakında Bakanlığa gönderecektir.

Marmara havzası kış tarifesi

Denizyollarının Marmara havzası kış tarifesinin tatbikine 13 ekimden itibaren başlanacaktır. 13 Ekimde İmroz seferi saat 19 da, 14 ekimde Karabiga saat 19 da, 15 ekimde Ayvalık saat 17 de, 19 ekimde Çanakkale saat 19 da hareket edeceklerdir. Karabigaya salı ve cuma, Ayvalığa çarşamba, cuma günü olmak üzere haftada iki sefer yapılacaktır.

İstanbul Filârmoni Derneği konseri

İstanbul Flârmoni derneği senfonik orkestrası 1947-948 mevsimi ilk konserini Cemal Reşit Rey idaresinde 20 ekim pazartesi günü Saray sinemasında şehrimize geleceğini evvelce haber verdiğimiz meşhur İtalyan keman virtüozu Pina Carmirelli'nin iştirakiyle verecektir. Programda Beethoven'in keman konsertosu, Chausson'un Poème'i Verdi ve Rossini'nin eserleri vardır.

MEVLÛT

Eczacı Kemal Cankorur refikası

FERİHA CANKORUR'un

ölümünün 40.inci gününe tesadüf eden 14 Ekim Salı günü, öğle namazı müteakip Taksimde Kazancılar camiin de mevlûdu şerif okunacağından sayın dostlarının ve arzu edenlerin teşrifleri rica olunur.

AİLESİ

MEVLÛT

Büyüğümüz

HAYRİ ARABOĞLU'nun

vefatının 2. ci senei devriyesine tesadüf eden 12 Ekim 1947 pazar günü saat 14 te Teşvikiye camiinde okunturulacak mevlûda sayın dostların ve arzu edenlerin teşrifleri rica olunur.

Hayri Araboğlu Ailesi

arada 63 cildin de Rus müelliflerinden olduğunu söyliyerek bu müelliflerin hepsini ayrı ayrı ele alarak bunların komünizmden evvelki devre mensup olduklarını ve hiç birinin komünizme haberci olmadığını belirtiyordu.

Tercüme edenlerin isimlerini de sayan Yücel bu 183 isimden hangilerinin komünist olduğunu Önerden soruyor ve «Bilmiyorsa Irkçı, Turancı tanıklardan öğrenip söylesin.»

Yücel 48 Şair adlı kitabın kendisi tarafından tavsiye edildiğini de yalanlıyordu ve bunu ispat için de Adnan Öttükenin bir mektubunu almıştı.

Hasan Âli Yücel, işkence meselesinde en ufak bir alâkası olmadığını söylüyor ve bütün iddianamesini sondaki 8 sayfalık bir neticeye bağlıyordu.

İşkence meselesi

Hasan Âli Yücel, muhakemenin dedikodulu ve mühim bir safhasını işgal eden işkence konusunda, hangi tanıkların, ne gibi şeyler söylediklerini hulâsa ettikten sonra diyor ki:

«— İşkencenin yapılıp yapılmadığı meselesiyle iştigale ne vazifem ve ne yetkim müsaittir. Bu bakımdan ve bundan gayri her bakımdan işkence konusu ile yüksek mahkemenizi meşgul edecek değilim. Esasen, işkence yapılması hususunda, davamızı aydınlatma maksadıyle, vekilimin gösterdiği şahsiyetleri tanık olarak dinlememe kararını vermeniz de, bu hareket tarzında haklı olduğunu gösterir.

Tanıkların, kendilerinden tahkikat ve işkence işlerinde tesirim bulunduklarını duyduklarını söyledikleri Kâmuran Çohruk, Demir, şube müdürü Hamdi, komiser Suavi, Sıkı Yönetim inzibat komutanı binbaşı Ragıp Çaldıran, o zaman İstanbul Emniyet müdürlüğü Basın Masası şefi Halil Tufan bütün bu isnatları reddetmişlerdir.

Bakanlıkta bulunduğum zamanlarda ve Irkçılık - Turancılık davasının Sıkı Yönetime intikali sıralarında şöyle bir meseleden haberdar olmuştum:

Eski milletvekili ve İzmir avukatlarından Refik İnce, İzmirde bir lokantada beraber yemek yediği bir hekimden Sıkı Yönetimde Irkçı ve Turancılara işkence yapıldığını duymuş; bunun önlenmesi lâzım geldiğini o zaman Başbakan bulunan Şükrü Saraçoğluna yazmış. Başbakan da bu hususi mektubu ehemmiyetle karşılıyarak işle alâkadar İç İşleri Bakanı Hilmi Urana vermiş. Hilmi Uran, b- berin kaynağı olan zatın kim olduğu-

Dahiliye Mütehassısı

Dr. A. Rıza SAĞLAR

Osmanbey Rumeli Caddesi 64

Telefon: 35012

bir teşekkürname aldığım yazılmış deniliyor. Bu mecmuaya bu havadisi yazanlar, sanıktan daha az gaflet göstererek «Acaba bu yüzden bir teşekkürname almış mıdır?» diye tered düt izhar ediyorlar. Sanığın kullandığı bir cümleyi tekrar ederek söyliyeceğim; «Altı aydır tekzip etmediğime göre bunun bir hakikat olduğunu kabul edecek kadar gaflet gösteren bu adama, husumetimize rağmen acımamak elden gelmiyor». Bu cümleyi belki benim ağzımdan çıktığını sanarak ağır bulacaksınız. Fakat sanığın, mahkeme dosyasındaki son istidasından naklen, zemine ve zamana uyduırarak, kaili hakkında tekrar ettiğimi söylersem herhalde mazur görürsünüz.

Ben böyle bir teşekkürname almadım. Niçin tekzip etmediğim noktasına gelince; ne bütün Türkiye neşriyatını takibe ve bunlar içinde şahsıma taallûk eden hususları tesbite imkânım, ne de bunlardaki yalanları tekzibe mecburiyetim vardır. Böyle asılsız yazılara ehemmiyet bile vermem ve vermemekteyim.

Hasan Âli Yücel bundan sonra bir takım gazete ve mecmualarda çıkan yazıların kendisiyle hiç bir alâkası olmadığını söylüyor ve diyordu ki:

— İşte, sanığın iddiasını ispat için size verdiği vesikalar bunlardır. İçinde benim el yazımla yazılmış bir mektup, benim komünist dostluğumu anlatır bir yazı bulup verebilseydi o zaman iddiasını ispata yarayabileceği için adına vesika diyebilirdi. Eski iddoğruya çekecektir. Arkasında kaldığım kalın sis tabakası onların, hakikaten masum olan bakışlarından yavaş yavaş, belki de birdenbire silinip kaybolacaktır. Birdenbire diyorum; çünkü hisler, tufanlar gibi birden gelirler ve birden giderler. Politika hayatına girip de bu türlü hareketler karşısında kalmayı göze almıyanlar, sabretmesini bilmezlerse temkin ve teennilerini çabuk kaybederler.

Sayın yargıç;

Fikir ve mantığı bırakıp hislerine kendini kaptırmış vatandaşlardan biri de, bana bildiğiniz açık mektubu yazan sanık Kenan Önerle, o mektubu, üzerinde durup düşünmemiş olarak neşreden ve böylece millet efkârını boş yere uzun aylar yoran ikinci sanık Cemalettin Saraçoğludur.

Sanık Kenan Öner, resmi ve hususi hayatının işitilmiş safhalariyle, heyecanlı, coşkun, ifratçı, atılgan olduğu gibi, çok neşeli ve keyifli bir insandır. Telif ettiği iki büyük eserin adları, bu son vasıfların matbu birer belgesidir. Modern Ahçılık külliyatından Dondurma ve Soğuk Tatlılar, gene ayni külliyettan Kadeh ve Bardak İçkileri.

Bu ikinci eser Dr. Mazhar Osmana ithaf edilmiştir. Eserde 48 şurup ve şerbet, 78 mütehammir içki, 8 mukattar içki, 97 likör, 98 punç, 99 koktail reçetesi vardır. Pek itinalı basılmış olan kitabın başındaki ihtiyar Bakü'sün çakırkeyif hali cidden gö-

(Devamı Sa: 4 Sü: 1 de)

Çala Kalem

İki cami arasında...

C. H. P. Meclis grupunda üç gün süren tartışmalardan sonra Hasan Saka kabinesine bir muhalif reye karşı mevcudun ekseriyetile itimat edildi. Fakat gazetelerin yazdıklarına bakılırsa kabine, programından antidemokratik kanunların ıslahı ve partilere eşit muamele yapılacağı fıkralarını kaldırdı. Halbuki diğer taraftan Hasan Saka, hükûmetinin 12 temmuz beyannamesinin esasına sadık olduğunu bildiriyor.

Böyle olunca 12 temmuz beyannamesinin ruhuna uyan fıkraları programdan çıkarmak niçin?

Çünkü, bu fıkralar programda bulunursa, şimdiye kadar antidemokratik kanunların ıslahına çalışıldığı ve partilere eşit muamele yapıldığı hakkında eski hükûmet mensupları tarafından zaman zaman söylenen sözlerin, ve-ilen teminatın bir hiçten ibaret olduğu teyit edilmiş olacaktır.

Peki öyleyse, bu fıkralar kaldırılacağına «Bundan böyle de antidemokratik kanunların ıslahına ve partilere eşit muamele yapılmağa devam edilecektir» denilemez miydi?

Hayır, denilemezdi. Çünkü o zaman da Hasan Saka kabinesi eski hükûmetin yapmadığı şeyleri yaptı gibi göstermek durumunda kalacağı gibi âmme efkârında «Demek Hasan Saka kabinesi de eski yoldan yürüyecek ve bizi oyalamağa çalışacaktır» gibi bir şüphe hasıl olacaktı.

C. H. P. müfritleri, Hasan Saka hükûmetini demokrasiyi geliştirme bahsinde işte böyle iki cami arasında kalmış bir duruma düşürdüler ve pek muhtemeldir ki hükûmet, 12 temmuz beyannamesinin ruhuna sadık kalmak kararını muhafaza etmekle beraber zevahiri kurtarmak için malûm fıkraları programından çıkardı.

Tahminimizde yanılıp yanılmadığımızı bize yakın icraat gösterecektir.

TATLISERT

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-79/49

Hasan Âli Yücel dün dâvasını izah etti

(Başı. 2. incide)

rülmeğe değer.

Bu ehlikeyif vatandaşımız resmî hayatında ayni hissî mizacının eserlerini de vermiştir. Adliye müsteşarı iken Necati merhumun gidip Mahmut Esatın gelmesi üzerine, bazı arkadaşlarını da ikna ederek velveleli bir surette istifa edip çekilişini Adliye mensupları çok iyi hatırlarlar.

Sanık, huy canın altındadır, kaidesini ihtiyarlığında da bozmamıştır. Son zamanlarda Politikaya girişinden beri sözleri ve hareketleriyle, mübalâğacı, ifratçı, heyecanlı ve atılgan üslûbunu kullanmağa devam etmektedir.

Demokrat Partiyi İstanbulda temsile yeni başladığı ilk zamanlarda kendine göre bir takım siyasî umdeler yayınlamağa kalkışması ve böylece mensup olduğu partinin kurucularını sıkıntıya düşürmesi; İnsan Haklarını Koruma Cemiyetinin kurucularından olduğu ve Vilâyete verilen istidada imzası bulunduğu halde sonradan bu imzayı tetkiksiz atmış olduğundan bahsetmesi; sanığın çabuk karar verir, teemmüle gayrimüsait, fevrî mizaçlı olduğunu anlatan hâdiselerdir.

Sanığın, hislerine kapıldığının bir başka delili de Atsız ve arkadaşlarının sözlerine kapılmasıdır. Irkçılık - Turancılık davasından tanıdığı bu zümrenin başı olan Atsızla ne kadar yakın, samimî bir arkadaş olduklarını İstanbul mahkemesinde yapılan istinabe sonundaki sok..an konuşmalariyle anlamış bulunuyorum. Neşrettiği müdafaa kitabını Atsızın, Nurullah Barımanla beraber İstanbulda tevzi ettikleri zabıta raporiyle sabit olmuştur.

Çok isterdim ki, hakkımda bildiğiniz ağır ithamları yapmadan önce ve Irkçı - Turancılardan sonra, Kenan Öner beni de zahmet edip dinlesin. Tabiî karşılıyacağım bu müracaat, kendisini ve beni yormuş olan bu davadan hepimizi tahzir edebilirdi. Fakat o, bunu yapmadı. Yapamazdı; çünkü benim hakkımda huzurunuzda sarfettiği (Rezil) kelimesini kullanacak kadar fikir selâmetini kaybetmiş; hüviyetimi lekelemek için Emniyette bir sabıkalı gibi var olduğuna inandığı dosyamı yüksek mahkemenize arattırıp sorduracak kadar, içinde gizli tezyif ve hakaret kasdını açığa vurmuş bir insandır.

Yalnız ve maalesef, dinlettiği tanıkları dinledi. 20 yi geçen bu savunma tanıklarının hemen 18 i hakikatte bir kişidir ve o bir kişi de Atsız'dır. Benim komünistliğimi ve komünist hâmiliğimi söyliyen böyle bir anonim zümredir. Beşer hukukunun itiraz götürtmez surette ortaya koyduğu ve Ceza kanunlarının istisnasız kabul ettiği (Tanıklıkta tarafsızlık) bu 21 tanığın yalnız Atsız zümresinde değil, buna dâhil olmıyanlarında da yoktur. Atsız'ın arkadaşları ölmediğime hayıflanan şeflerinin tam tesiri altındadırlar. Bunun dışında bulunanlar ise, ya Bakanlığım zamanında tecziye edilmiş, ya memuriyetinden mahrum kılınmıştır. Sururi Ermete gibi bu her iki katagoriye de girmiyen bir tanesi vardır ki, hüviyeti, tanıklığının sebebini beraberinde taşır. Menemen isyanı dolayısiyle Divanı Harbin 6 aya mahkûm ettiği Sururi Ermete, dini siyasete âlet etmiş eski ve menfi ruhlu bir politikacıdır.

Komünizm ve Hasan Âli

Sayın Yargıç;

Bu zatların sözleriyle benim komünist veya komünist hâmisi olduğuma inanılacak mıdır? Eğer size resmî belgelerle uzun uzadıya işlerin hakikatini arzetmemiş olsaydım ve ilgili resmî mercilerden gelmiş olan cevaplar ve belgeler bulunmamış olsaydı, belki «Bu kadar insan bir ya-

(Tanıklara cevaplarım) bahsinde arzettiğim veçhile, komünistlikten mahkûm olup da Millî Eğitim Teşkilâtı içerisinde öğretim vazifesi almış olan tek kişi Sadrettin Celâl, benim zamanımdan çok yıllar önce cevazı istihdam kararı almış ve şimdi bulunduğu Profesörlük vazifesine de yine benden önce tayin edilmiştir. Komünistlikten mahkûm olup öğretmen olmıyarak, sadece ücretli bir müstahdem olan Hasan Âli Ediz'in tayinine ait muameleyi arzetmiştim. Alay Kumandanının açık ve ciddî kanaate dayanmadan verilemiyecek tezkiyenamesi ve hâlâ da vazifesine devam ettirilmiş olması, bir himayeden ziyade, resmî tabiî bir muamele yapıldığını gösterir. Sabahattin Âli son vazifesi olan Devlet Konservatuarına benden önce tayin edilmiştir ve elân benim tarafımdan alındığı Bakanlık emrindedir. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde bulunup himaye ettiğim ileri sürülen öğretim üyeleri, bu Fakültedeki veya Millî Eğitim Teşkilâtı içindeki vazifelere benim Bakanlığımdan önce tayin edilmişlerdir. Nazım Hikmet'e tercüme ve devlet hazinesinden para vermediğim anlaşılmıştır.

Himaye meselesinin ispatı için, himaye anlamının tahlilini zarurî görürüm. Sanığın ve tanıklarının kullandığı mânada himaye, tabiî ve mutad sebepleriyle elde edilemiyen bir neticeyi, gayrı tabiî müdahalelerle ve koruma kasdiyle sağlama hareketidir. Meselâ; bir idadi veya lise mezununu Darülfununa Müderris veya tahsil belgesi herne sebeple bulunmıyan bir zatı bir Fakülteye Profesör tayini himayedir. Hakkında adlî takibat başlamış bir vatandaşın kurtarılması için, kanunî imkânların karşı durmasına rağmen, Adlî makamları işgal edenlere gidip ricada bulunmak veya nüfuz sahibi ise bu nüfuzu kullanarak tesir yapmak bir himayedir.

Sanığın üçüncü olarak ispata mecbur olduğu nokta budur. Benim komünist hâmisi olduğumu ispat edebilmesi için, kanun, nizâm, usul ve gelenek dışı bir hareket, bir tesir, bir müdahale ve bir rica ile komünistliği iddia edilen kimselere ne gibi muameleler yaptığımı meydana koymalıdır.

Ben 8 seneye yakın süren Bakanlığım esnasında kanunların verdiği selâhiyetleri, en saydığım, en sevdiğim insanlar hakkında bile, bir kere olsun, kötüye kullanmış bir insan değilim.

Yücel'in siyasî inanları

Sayın Yargıç;

Hakkımda daha kesin kanaat elde etmeniz için size kısaca siyasî inanlarımı da arzetmek istiyorum. Ben fert hürriyetini tanımıyan her türlü politik doktrinlerin dışındayım. Onun içindir ki Merhum Ziya Gökalp'ın «Ben yok, biz varız» düsturunu; bununla egoizmi kaldırıp altrüizmi anlatmak istediği halde, ferdi yok tanıma bakımından bir kaypaklık gösterdiği için, daha genç yaşımda iken, itirazla karşılamıştım. Türkocağında ve terhisimden sonra Darülfununda bu konuda yaptığım mücadele ve tartışmaları beni tanıyanlar bilirler.

Fert hürriyetini bu tarzda kabul edince sağa giderek faşist, sol uca vararak komünist olmak benim için mümkün değildr. Ben Anayasa'nın altı prensipinden biri olan Milliyetçiliği; Halkçılık, Cumhuriyetçilik, lâiklik ve Devrimcilik vasıflariyle birlikte kabul ederim. Devletçilik, görüşlere göre tefsir edilebilir elâstiki bir mefhumdur ve fert hürriyetini, teşebbüsü sıfır etmeksizin de gerçekleşebilir bir prensiptir. Milletlerin istiklâli prensipi mahfuz kalmak üzere, belli bir sınıfın bütün dünya üzerinde birleştirilmesi mânasına gelmiyerek, dünya milletlerinin birliklerini doğru ve mümkün görürüm. Bu mâ-

«Memurin Kanununun 9 uncu maddesi hükmü, Hükûmeti Partilere karşı tam bitaraf tutmayı emrettiği için memurların, bilhassa fikir ve kültür önderleri olan öğreticilerin herhangi bir partiye, bu arada Partimize de girmeleri kanunca yasak edilmiş demektir. Nitekm bakanlığın genelgesi okunup müzakere edilen bazı yüksek okullarda bu mesele öğreticiler tarafından ileri sürülmüş ve işin açıklanması benden istenmiştir. Bu kanun mevcut oldukça memurların Cumhuriyet Halk Partisine de girmeleri sarih olarak memnu demektir. Fakat uzun seneler Partimiz memlekette tek parti olarak kaldığından memurların bu partiye girmeleri tecviz, hattâ teşvik edilmiş; bir zamanlar memur olduklarında şüphe bulunmayan Valilere Parti Başkanlığı gibi tam siyasi bir vazife de verilmiş bulunduğuna göre mazimizi de düşünerek tezada uğramadan Hükûmetin fikrini açık olarak söyleme durumu hâsıl olmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı ile beraber, memurların mensup olduğu diğer devlet dairelerinin de bu intikâl devresini geçirmek için ne suretle hareket edecekleri düşünülüp karar alınacak önemli bir mevzudur, düşüncesindeyim. Bu husustaki emir ve direktiflerinizi beklemekte olduğumu derin saygılarımla arzederim.»

Görüyorsunuz ki Memurin Kanununun memurları siyasetten şiddetle menden 9 uncu maddesinin tatbiki için, mensup bulunduğum parti üyesi devlet memurları hakkında dahi tarafsız bir görüşüm vardır. Bu tezkere Bakanlar Kurulunda okunmuş, müzakere edilmiş ve o gün için, Bakanlar Kurulunca alınacak bir karar olmadığı neticesine varılmıştır. Tarafsızlığını bir siyasî adam olarak bu derece ispat etmiş bir devlet ve millet hizmetkârına, milliyetçilere karşı komünistleri tutmak lekesi sürülebilir mi? Ve bu, benim gibi gerçek bir milliyetçiye karşı ağır bir hakaret sayılmaz mı?

İşkence meselesini biraz önce azettim. İşkence yapılıp yapılmadığı dâvamızı ilgilendirmediğine göre, Sanığın, tanıkların sözlerine dayanıp beni. engizisyonlara rahmet okutacak mezalim yapmakla itham edebilmesi için, tanıklarının kendilerinden duyduklarını söyledikleri zatların, bu işlerin benim başımın altından çıktığına dair ifadede bulunduklarını kabul etmeleri iktiza ederdi. Halbuki isimleri söylenen bu zatlar vaki isnatların hepsini reddettiler.

Kitaplar meselesine gelince, benim, bilhassa Bakan olduktan sonra Devletçe basılmış kitaplarım hakkında ve (Orta Öğretim) eserim için 5.000 lira fazla para aldığım iddiasının ve benzerlerinin nasıl hakikate uymıyan birer isnat olduğu meydana çıkmıştır. Bakanlıkça alınan dergiler içinde sol temayülü oldukları söylenenler yanında buna zıt istikamette bulunanların da satın alınmış ve paralarının, öbürlerinden fazla olarak verilmiş bulunduğu, itiraz götürmez resmî belgeleriyle ortaya konmuştur. Sanığın, büyük gürültülerle Mahkemenize vereceğini söylediği vesikaların birer basılı dedikodudan başka bir şey olmadığı yapacağını ilân ettiği ifşaların nasıl ihtiyatsızca uçurulmuş birer tehdit balonu olduğu, her vicdan sahibinin n... a bedihi birer gerçek olarak tebeyyün etmiştir.

Sanığın Açık Mektubunda her biri ayrı ayrı hakaret olan sözlerinin vaki birer hakikat olduğunu ispat talebinde bulunması üzerine, bu talebi kabul buyurmuştunuz. Bundan çıkan mânanın şu olması lâzım gelir:

İsnatlar, hakikaten birer hakarettir. Ancak bunların (hakikat-i maddeleri) sâbit olursa, hakaret mevzuu olan bu isnatlar, doğru oldukları için, dâvacı tahkir edilmiş olmıyacaktır.

Şimdi mesele, bu isnatların ispat

den, bu haksız akıttırılmış göz yaşlarımın hakkını istiyorum.»

H. Âli Yücel iddianamesini okumağa başlarken başlangıçtaki haşince bir kelimeye Kenan Öner yerinden fırlayarak itiraz etti. Hâkim de bunda pek birşey olmadığını söyledi.

Hasan Âli Yücelin iddianamesinin okunuşu tam 7 saat sürdü. Hasan Âli Yücelin avukatı profesör Bülent Nuri Esen iddianamesini okumağa hazırlandığı sırada gerek profesör Kenan Öner ve gerekse Cemalettin Saraçoğlunun avukatı Mahmut Even bunun okunmasının savcının iddianamesini okuyacağı celseye bırakılmasını istediler. Profesör Bülent Nuri Esen evvelâ Türkiyedeki ırkçılık - Turancılık cereyanının bir teşrihini yaptı. Sonra Ankara nümayişleri münasebetiyle bu hareketin bir teşkilât halinde olduğunun meydana çıkmış olduğunu izah etti. Bülent Nuri bu davanın mebdei olan Mareşalin beyanatından bahsettikten sonra Hasan Âli Yücelin (Bu Bakan ben miyim) diye sormuş olmasına rağmen Mareşalin beyanını tavzih etmediğini ve bu mesele ile hiç alâkası olmadığı halde müdahalenin Kenan Öner tarafından geldiğini söyliyerek (Acaba Kenan Öner bu müdahaleyi neden yapmak lüzumunu duymuştu. Hasan Âli Yüceli ne şahsan ne de fikirleri itibariyle tanımıyordu.) diye sorduktan sonra bu müdahalenin politik maksatlarla yapılmış olduğunu belirtmeğe çalıştı. Bülent Nuri muhtelif partiler olmadan demokrasi olamıyacağını, Demokrat Partinin kurulmasının büyük bir inşirah uyandırdığını ve büyük bir kütlenin de tabiî olarak muhalefete meylettiğini belirttikten sonra yeni kurulan partinin tutunabilmek için teşkilât kurması ve mücadele etmesi icap ettiğini söyledi. Avukat, Demokrat Partinin mücadelesinde Mareşalden istifade ederek muvaffak olduğunu ve buna mukabil iktidar Partisinin de zaaf içinde kaldığını, bu sırada Demokrat Partinin mücadeleyi iktidar partisindeki bazı şahıslara tevcih ettiğini ve Kenan Önerin müdahalesinin de bunun bir icabı olduğunu söyledi.

Avukata göre, bütün C. H. P. liler gibi Hasan Âli Yücelin de kımıldayacak ve dava açacak hali olmadığı sanılırdı. Avukata göre Irkçı, Turancılar da bu işde rol oynamışlar, kendilerinden birini meşhur dava esnasında müdafaa etmiş olan Kenan Öneri bulup Mareşalin mahsettiği Bakanın Hasan Âli olduğunu, bunu delilleri ve şahitleriyle ispat edebileceklerini söylemişlerdir.

Bülent Nuri Esen İrkçıların böylelikle kırılmış olan itibarlarini iade edeceklerini ve belki de tahrikâtlarına yeniden devam imkânını bulacaklarını ümit ederek Kenan Önerin mevzuubahis makalesini politikacı olarak yazdığını, zira böyle olmasaydı bu meseleye karışmıyacağını, eğer bir hukukçu olarak karışmış olsaydı başka türlü yazı yazacağını söyledi. Avukat şöyle dedi:

«— Bazı kimseler yücelin bu davayı açmakla hata yaptığını söylediler. Bunlara göre Hasan Âli Yücel gerek kendisini ve gerekse C. H. P. ni zaafa uğratmağa matuf olan bu harekete aldırmamalıydı. Bazı yaşlı meslekdaşlarım da benim bu davayı neden aldığımı sordular. Fakat bence siyasî maksatla dahi olsa fertlerin haysiyetleri hücumlardan masun kalmalıdır. Ben hem meslekî bakımdan bu davayı aldım, hem de tecavüze uğramış bir ferdî haysiyeti müdafaa etmekle mânevî bir zevk, gurur ve iftihar duyuyorum.» dedi. Bülent Nuri, iddianamesinde bu davada tanık olarak Hasan Âli Yücele ve bazı hocalarına karşı cephe alan Üniversitelileri takbih etti ve dedi ki:

Komünizm ve Hasan Âli

Sayın Yargıç;

Bu zatların sözleriyle benim komünist veya komünist hâmisi olduğuma inanılacak mıdır? Eğer size resmî belgelerle uzun uzadıya işlerin hakikatini arzetmemiş olsaydım ve ilgili resmî mercilerden gelmiş olan cevaplar ve belgeler bulunmamış olsaydı, belki «Bu kadar insan bir yalanın üstünde, bu kadar ısrarla toplanabilirler mi?» deyip şüpheye düşebilirdiniz.

Sanığın ispat talebini kabul etmeniz ile hasıl olan durum, bu şüphenin izâlesi fırsatını Yüksek Mahkemelerine vermiştir.

Sanık, evvelâ şunu izah ve ispat etmelidir:

Tanıklarının, benim komünist hâmisi olduğumu ileri sürdüklerine göre, bu himayenin sebebi nedir?

Bu sualin cevabı mâkul ve müdellel olarak verilmedikçe, komünistlik hâmiliği vasıf ve hareketi dayanaksız, tutamaksız ve kanıtsız kalır. Komünistlik bir sosyal ve politik düşünce olduğuna ve mevcut kanuni mevzuat hükümlerince propagandası ve yayımı suç teşkil ettiğine nazaran benim bu düşüncede propaganda yapanları ve harekette bulunanları, himaye suretiyle desteklemem için, hiç değilse bu fikre taraftar bulunmam lâzımdır.

Bir adam komünist olmadan veya komünizm prensiplerine inanmadan, nasıl olur da bu fikrin adamlarını korumaya kalkar?

Sanığın diyeceğini tahmin ettiğim gibi «Ben Yücel'e komünist demedim, komünistleri himaye ettiğini söyledim.» şeklinde safsatalı bir kaçamak yapmak, aklımselim eshabını ikna etmekten çok uzaktır.

Himaye iddiası

İspatı lâzım gelen ikinci nokta; himaye ettiğim mevzuu bahis insanların komünistliğidir.

lik ve Devrimcilik vasıflariyle birlik te kabul ederim. Devletçilik, görüşlere göre tefsir edilebilir elâstiki bir mefhumdur ve fert hürriyetini, teşebbüsü sıfır etmeksizin de gerçekleşebilir bir prensiptir. Milletlerin istiklâli prensipi mahfuz kalmak üzere, belli bir sınıfın bütün dünya üzerinde birleştirilmesi mânasına gelmiyerek, dünya milletlerinin birliklerini doğru ve mümkün görürüm. Bu mânada Tek Dünya, Wilky gibi, benim için de bir idealdir ve bu anlayışta tam bir demokrat ruh taşımaktayım. Bu dersi Wilky'den almış değilim. Herzaman hayranı olduğum Atatürk'ün şu sözleri, bu konuda rehberim olmuştur:

«Bugün bütün dünya milletleri, aşağı yukarı akraba olmuşlardır. Bu itibarla insan, mensubolduğu milletin varlığını ve saadetini düşündüğü kadar, bütün cihan milletlerinin huzur ve refahını da düşünmeli ve kendi milletinin saadetine ne kadar kıymet veriyorsa, bütün dünya milletlerinin saadetine hâdim olmıya elinden geldiği kadar çalışmalıdır.»

Sayın Yargıç;

Bakanlığım zamanında teşkilâtımız da çıkan ve siyasî mahiyeti olan hareketlerde daima sağa ve sola aynı muameleyi ettim ve tarafsız kaldım. Yurt ve Dünya ile Adımlar dergileri nin kapanması için Başbakanlığa yazdığım tezkerenin içinde bunlara zıt temayülde olanlar hakkında da serdettiğim mütalâalar; Başbakanlığa sunulmuş neşriyat raporundaki fikirler ve tedbirler; teşkilâtımıza yaptığım müteaddit tâmimler; söz götürmez birer bitaraflık delilidir. Bu hususta ki durumumu en açık surette gösteren şu vesikayı da okumama müsaadenizi dilerim.

Memurlar ve partiler

Hasan Âli Yücel, bundan sonra 3. 1.946 da Başbakanlığa yazdığı bir yazıyı okumuştur. Bu yazıda şunlar vardır:

birer hakikat olduğunu ispat talebinde bulunması üzerine, bu talebi kabul buyurmuştunuz. Bundan çıkan mânanın şu olması lâzım gelir:

İsnatlar, hakikaten birer hakarettir. Ancak bunların (hakikat-i maddeleri) sâbit olursa, hakaret mevzuu olan bu isnatlar, doğru oldukları için, dâvacı tahkir edilmiş olmıyacaktır.

Şimdi mesele, bu isnatların ispat edilip edilmediğine bağlı kalmıştır. Delilleriyle göstermiş olduğuma kaniim ki, Sanık Kenan Öner. iddiaları nı ispat edememiştir. İspat edebildiği bir tek şey vardır:

İsnatlarını ispat edemeyince, kanun karşısında suçlu olmak...

Sayın Yargıç;

Bu uzun sözlerimi özür dileyerek bitirirken, benim için çok hazin olan bir hâdiseyi arzedeceğim. Bir akşam, alaca karanlıkta evime geliyordum. O günlerde mahkeme dolayısiyle gazeteler, tanıkların dilinden çıkmış, şahsiyetimle hiçbir noktada münasebeti olmıyan isnatlarla dolu olarak ellerde geziyordu. Bunların elem ve ıstırabiy le dolu acı bir gönülle tek mülküm olan aile yuvama akşam garipliğinde dönüyordum. Uzaktan bana yaklaştıklarını gördüğüm, yaşlarına ve halleri ne göre yüksek okullarda bulundukla rını tahmin ettiğim üç genç, benim hizama geldikleri vakit, bunlardan biri; önce galiz bir küfür savurdu ve sonra kaşımı çatıp sokaklarda gezeceğime mahkemeye gidip kendimi müdafaa etmemi söyledi.

Bu sözleri işitince birden onlara döndüm. Onlar ki bir zamanlar muhabbetle yüzüme bakarlar ve saygı ile verdikleri selâmlarının karşılığını bekler lerdi. Bilmiyorum ne için hemen koşarcasına benden uzaklaştılar. Kim bilir, kızdığımı mı zannettiler? kendilerine fena muamele edeceğimi mi sandılar? Halbuki ben, gözlerimin yaşını tutamamıştım. Zehir gibi damlalar yüzümü ıslatıyordu.

Şu ânda, Adaleti temsil eden sizleri hücumlardan masun kalmalıdır. Ben hem mesleki bakımdan bu davayı aldım, hem de tecavüze uğramış bir ferdi haysiyeti müdafaa etmekle mânevi bir zevk, gurur ve iftihar duyuyorum.» dedi. Bülent Nuri, iddianamesinde bu davada tanık olarak Hasan Âli Yücele ve bazı hocalarına karşı cephe alan Üniversiteliler takbih etti ve dedi ki:

«— Bir takım baldırıçıplaklar Üniversite ve Üniversite hocalarına iftira etmişlerdir. Bunlar kendi taassuplarında bir hırsız - polis oyunu oynamağa çalışmışlardır. Halbuki onlar Üniversiteli olmak hasebiyle ilmi olarak düşünmesini ve tahlil etmesini bilmeliydiler. Üniversite hocaları hepsi bir zaman ayni müessesede profesörlük eden Kenan Öner kadar milliyetçidirler.»

Bülen Nuri Esen saat 13,30 dan yirmiye kadar süren iddianamesi netîcesinde Kenan Önerin Türk ceza kanununun 480 inci maddesinin ikinci fıkrasına ve 80 inci maddesine tevfikan, Cemalettin Sarıoğlunun da Basın kanununun 27 nci, 30 uncu, 32 nci maddelerine göre cezalandırılmasını istedi ve dedi ki:

«— Kenan Öner bu dava neticelendikten sonra asıl kendi vicdanındaki muhakeme ile karşılaşacak ve asıl cezayı orada görecektir.»

Muhakeme savcının mütalâasını dinlemek üzere önümüzdeki cumartesi günü sabahına tâlik edildi.

İtriyat mağazasında tezgâhtarlık yapabilecek genç bir
BAYAN Aranıyor
Müracaat: Zaman Ecza deposu
İstanbul

(Devamı Sa. 5 Su. 7 de)

Suriyenin Hatay ve Adanada gözü varmış..

Adanadan bir yâr gelir bizlere.
Aman Allah gözlere bak gözlere!

Bir Dakika:

Vurdum duymaz!

Bizim bildiğimiz, bir adamın iki kere iki dört eder kabilinden sarih tarifi yapılır da, hakkında şöyle veya böyle bir şeyler söylenirse, o adam kendisini tanır.

Fakat Hasan Ali Yücel (bizim eski kuş) oralı değil. Mareşalin beyanatına karşılık: «Ben miyim?» diye soruyor.

«Evet, sensin!» diyorlar. Hazret yine tereddütte: «Hakikaten ben miyim?» deyip duruyor.

Haklıdır. Çünkü sayın Mareşal onun icraatını hikâye etti. Halbuki, üstad, öyle bir «sermestî» içinde saltanat sürdü ki ne yaptığının farkında bile değildi. Becerdiği işler şimdi anlatılınça kendisini tanıyamaması bundan olsa gerek.

Bir sarhoşun ayılışı gibi!

— D. N.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 0598-79/50

ileri sürülecek mütalealar alâka ile beklen

Dünkü duruşma esnasında Hasan Âlî ididalarını serdederken

Hasan Âli - Kenan Öner davası sona eriyor

Yücel, dün iddialarını serdetti ve komünistleri himaye etmediğini anlattı

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-79/51

Duruşma, Savcının esas hakkındaki iddiasını serdetmesi için önümüzdeki cumartesiye bırakıldı

Ankara 11 (Telefonla) — Hasan Âli Yücel - Kenan Öner davasına, bugün Asliye üçüncü ceza mahkemesinde devam edildi. Bugünkü duruşmada Hasan Âli Yücel hazır bulunuyordu. Müdahil avukat Nuri Bülend Esen, Kenan Öner, Cemaleddin Saracoğlunun avukatı Mahmud Eren de gelerek yerlerini aldılar. Yargıc Saffet Ünen, ilk olarak müdahil avukata söz verdi. Bülend Esen, önce müvekkilinin konuşacağını ve bundan sonra kendisinin davayı teşrih edeceğini söyledi.

Hasan Âli Yücel ayağa kalkarak, davasını baştan sona kadar anlatan bir konuşma yaptı. Yücel, bunu 156 sahifelik «Davam» adı altında bastırdığı kitabından okudu. Konuşması, öğle yemeği için verilen bir saat aralıktan sonra da devam ederek 17,15 te bitti. Yani tam 7 buçuk saat sürdü.

Kitabın okunması sırasında Hasan Âli Yücel, bir aralık Kenan Öner için:

«— Benim talebem olacak çağda bulunsalardı kitablarımı okur ve an-

— *Arkası Sa. 4, Sü. 1 de* —

"Rusya harb istemiyor,,

Wallace, Rusyanın harbden korktuğunu ileri sürüyor

İşçi partisinin eski başkanı diyor ki: «Rusya, korkunun tahakkümü altındadır

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşiv
No 028-79/51

Hasan Âli - Kenan Öner davası sona eriyor

— Baştarafı 1 inci sahifede —

larlardı.» diyince Öner şu cevabı verdi:

«— Kendilerine talebe olmak küçüklüğünden çok uzak olduğumu kendileri de bilirler.»

Hasan Âli Yücelin iddianamesi

Hasan Âli Yücel, iddianamesinde, uzun zamandır devam eden ve «Yücel-Öner davası» adı ile matbuatta yer alan hakaret davasının neden ve nasıl çıktığını, bütün tafsilâtile anlattıktan sonra şöyle dedi:

«— Sayın yargıçlar; işte böyle bir Anayasa ve rejim meselesi karışmış, siyasi parti kavgalarına ve böyle şahsi dedikodulara bulaşmış bir davayı görmektesiniz. Eminim ki, vicdanınız, adalet kürsüsündeki bu kadar yıllık tecrübeniz ve bilginiz; bu karmakarışık manzaranın içinden varlığıma yapıştırılmış simsiyah hakaret ahtapotunu söküp atacaktır. Ben, güya bu davada müşteki ve müdahil mevkiinde bulunuyorum. Fakat bu, sırf dış görünüşten ibarettir. Hakikatte tecavüz edilen ben olduğum gibi, dava edilen de benim! Nitekim sanık, kitabının, bir «müdafaa» dan ziyade, bir «iddia» olduğunu başlangıcda açık olarak söylemektedir. Onun için sizin yüksek adalet şuurunuza sığınıyorum. Halk huzurunda, nasıl kötü bir mevkie düşürülmek istendiğimi görüyorsunuz. Halin ve istikbalin, gelmiş ve gelecek Türk nesillerinin husumet ve bozguna uğratılmam arzu ediliyor, maddisi yapılmıyan bir suikasdin manevisi muvacehesinde bulunduğumu size arzediyorum. Komünist, işkenceler yaptıracak kadar katı yürekli bir zalim, bir müstebid, bir hunhar adam halinde tasvir edilerek bu suikasde siyasi hayatım hedef kılınıyor.»

Tanıkların hüviyetleri

Hasan Âli Yücel, devamla dedi ki:

«— Sayın yargıç, sanığın, bu hakaret davasını açmama sebeb olan yazısında (23 milliyetçi genc) diye andığı insanlar kimlerdir? Hakikatte, tahrikçi bir siyasi grup teşkil eden ve Irkçılık-Turancılık davasının sanıkları olan bu 23 vatandaşın hemen yarısı, Kenan Önerin etrafına toplanmış, davamızın müdafaa tanıklarıdır, İstisnasız aleyhimde konuşmuşlardır. Şehadetlerinin kıymetini tayine imkân vermek için onları size tanıtmalıyım ve bana karşı olan durumlarını belirtmeliyim.»

Yücel, evvelâ Nihad Adsızı ele aldı, onun öğretmenlikten niçin çıkarıldığını ve ideolojisini etrafile ve vesikalarla izah etti, onun ve karısının mektublarından bazı satırlar okudu.

Eski Milli Eğitim Bakanı, Kenan Önerin gösterdiği bütün tanıkların hüviyetlerini vesikalarla ortaya koydu ve iddialarını birer birer ele alarak gene vesikalarla bunların mesnedsizliğini ileri sürdü.

Stalin'in selâmları ve gönderdiği kitablar

Hasan Âli Yücel, komünistleri himaye etmediğini böylece anlattıktan sonra, iddianamesinin sonunda şunları söyledi

«— Altı aydanberi devam eden davamızın mümkün olduğu kadar kısaltılmış hikâyesi budur. Tanıklar, raporlar, ifşalar, vesikalar, kitablar ve dergiler, bunlardır. Muhakeme olduğu günleri takib eden gazete nüshaları, Yücel-Öner veya Öner - Yücel davası tanıklarının sözlerile, sanığın sözlü, yazılı müdahalelerile dolup taştı. Propaganda o kadar kuvvetli idi ki, fikir ve mantık, yerini hisse terketmiş, uzun süren bir iktidarın tepkisi tesirile Hasan Âli Yücel, kalın bir sis tabakasının arkasından seyredilmeğe başlanmıştı. Hasan Âli komünist imiş, Hasan Âli Yücel komünistleri himaye etmiş, hattâ Nazım Hikmet gibi mahkûm ve azılı komünistlere tercümeler yaptırıp paralar vermiş, vilâyet konağında valiyi sık sık ziyaret edip 23 milliyetçi genc aleyhine tesirlerde bulunmuş, bu gencler İstanbul Sıkıyönetimine teslim edildikten sonra, onlara işkence yaptırmış, başlarına binlerce mumluk ampuller koydurmuş, onları kollarından astırmış. Zaten Stalinle ahbabmış. Stalin ona selâmlar, kitablar gönderirmiş. Rus radyoları ve gazeteleri hep Hasan Âli Yücelden bahsedermiş. Devletimizin içinde ne yılanlar beslemişiz de haberimiz yokmuş.

rak ellerde geziyordu. Bunların elem ve ıztırabile dolu acı bir gönülle, tek mülküm olan aile yuvama akşam garibliğinde dönüyordum. Uzaktan bana yaklaştıklarını gördüğüm, yaşlarına ve hallerine göre yüksek okullarda bulunduklarını tahmin ettiğim üç genc; benim hizama geldikleri vakit, bunlardan biri; önüme galiz bir küfür savurdu ve sonra kaşımı çatıp sokaklarda gezeceğime, mahkemeye gidip kendimi müdafaa etmemi istedi. Bu sözleri işitince, birden onlara döndüm. Onlar ki, bir zaman muhabbetle yüzüme bakarlar ve saygı ile verdikleri selâmlarının karşılığını beklerlerdi. Bilmiyorum ne için, hemen koşarcasına benden uzaklaştılar. Kimbilir, kızacağımı mı zannettiler? Kendilerine fena muamele edeceğimi mi sandılar? Halbuki ben, gözlerimin yaşını tutamamıştım. Zehir gibi damlalar yüzümü ıslatıyordu. Şu anda, adaleti temsil eden sizden, bu haksız akıttırılmış gözyaşlarımın hakkını istiyorum.»

Avukatının sözleri

Hasan Âliden sonra söz alan avukatı Bülend Esenin iddianamesinin okunması 2 saat 45 dakika sürdü. Profesör Bülend Nuri, Turancılık hareketinin bugüne kadar geçirmiş olduğu safhaları uzun uzadıya izah etti. Nihal Atsız-Sabahaddin Ali davasını ele aldı; muhakeme safahatını, müekkili Yücelin isminin buna nasıl karıştığını anlattı. Mareşal Çakmağın beyanatında komünistleri himaye ettiği iddiasile bir Millî Eğitim Bakanından da bahsedilmiş olduğunu, Hasan Âlinin birkaç defa gazetelerle sorduğu suallerin cevabsız kaldığını ve neticede Yeni Sabah gazetesinde Kenan Öner tarafından yazılan bir yazıda bu adı geçen Bakanın müekkili olduğu söylenmesi üzerine açılan bu dava ile efkârı umumiyenin nasıl meşgul olduğunu ve davanın bugüne kadar geçirdiği safhaları izah etti. Bu bölümde avukat, bilhassa Mareşalın siyasî hayatını ve durumunu ele aldı.

Bülend Nuri Esen, bundan sonra tanıkların ifadelerini de birer birer ele alarak mukayeseler yaptı. Neticede bu şahidlerin ifadeleri doğru olmadığını, Hasan Âli Yücelin, Bakanlığı sırasında hiçbir tefrik yapmaksızın bütün öğretmenlere aynı muamelede bulunduğunu söyledi.

Sanıklar hakkında ceza talebi

Avukat, Hasan Âliye yapılan isnadları üç kısım olarak ele aldı; onun memlekete yaptığı hizmetleri, eserlerini ve Bakanlığı sırasındaki başarılarını izah etti ve Profesör Kenan Önerin, Türk Ceza Kanununun 480 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre cezalandırılmasını ve cezasının tayinini, 80 inci maddenin de dikkate alınması, Yeni Sabah gazetesi sahibi Cemaleddin Saracoğlunun da Matbuat kanununun 27, 30, 34 üncü ve Türk Ceza kanununun 480 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre cezalandırılmasını ve her ikisinden de tazminat alınmasını, hüküm suretinin gazetelerde neşrini istedi ve sözlerini şöyle bitirdi:

«— Hiç şüphesiz ki kanunun verdiği haklardan fazlasını istemiyoruz. Kenan Önerin birinci muhakemesi budur. Onun ikinci muhakemesi daha yapılacaktır ve bu muhakeme, onun kendi vicdanının muhakemesidir. Bu, kendisi için daha ağır olacaktır.

Cumhuriyet Savcısının esas hakkındaki iddiasını serdetmesi için duruşma 18 ekim cumartesi günü saat 9.45 e bırakıldı.

Bir çoban parçalanarak öldü

Bakırköyüne bağlı İkitelli köyünün mer'asında koyun otlatan Hasan oğlu Ali adında bir çoban, yerde bulduğu bir top mermisini kurcalamak isterken mermi patlamış ve Ali kolları, bacakları ve kafası koparak feci bir şekilde ölmüştür.

Millî Korunmaya verilen şoförler

Millî Korunma Kanununda yapılan tadilât hilâfına hareket ederek müşterilerinden fazla para almak istiyen 1861 plâkalı taksinin şoförü Mustafa Muzaffer, 2234 plâka sayılı taksinin şoförü Sami Yatmaz ve 1674 sayılı taksinin şoförü Hayati Güven, yakalanarak Millî Korunma Mahkemesine verilmişlerdir.

Bulana mükâfat

10 ekim 947 günü saat 17.45 te Anadolu-

keleri hep Hasan Âli Yücelden bahsedermiş. Devletimizin içinde ne yılanlar beslemişiz de haberimiz yokmuş.

İşin aslını bilmiyenler

Böyle düşünenlerin bir kısmı masumdu. Onların, hakikati bulmaları mümkündü. Mahkemeniz önünde saatlerdenberi söylediğim sözler ve arzettiğim resmî belgeler, bu masum, işin aslını bilmiyen vatandaşlarımı doğruya çekecektir. Arkasında kaldığım kalın sis tabakası, onların, hakikaten masum olan bakışlarından yavaş yavaş, belki de birdenbire silinip kaybolacaktır.

Kenan Önerin eserleri

Sanık Kenan Öner, resmî ve hususî hayatının işitilmiş safhalarile heyecanlı, coşkun, ifratçı, atılgan olduğu gibi, çok neş'eli ve keyifli bir insandır. Telif ettiği iki büyük eserin adları, bu son vasıfların matbu birer belgesidir. «Modern Ahlâkçılık» külliyatından «Dondurma ve Soğuk Tatlılar», gene aynı küliyatın «Kadeh ve bardak içkileri».

Bu ikinci eserde 48 şurub ve şerbet, 78 mütehammir içki, 8 muhattar içki, 97 likör, 98 punç, 99 kokteyl reçetesi vardır. Pek itinalı basılmış olan kitabın başındaki ihtiyar Baküs'ün çakırkeyif hali, cidden görülmeğe değer. Sanık, huy canın altındadır, kaidesini ihtiyarlığında da bozmamıştır. Son zamanlarda politikaya girişindenberi sözleri ve hareketlerile mübalâğacı, ifratçı, heyecanlı ve atılgan üslûbunu kullanmağa devam etmektedir.»

Hasan Âlinin gözyaşları

Hasan Âli Yücel, sözlerini şöyle bitirdi:

«Delillerile göstermiş olduğuma kaniim ki, sanık Kenan Öner, iddialarını isbat edememiştir. İspat edebildiği bir tek şey vardır: İsnadlarını isbat edemeyince, kanun karşısında suçlu olmak...

Sayın yargıç; bu uzun sözlerimi özür diliyerek bitirirken, benim için çok hazin olan bir hâdiseyi arzedeceğim: **Bir akşam, alacakaranlıkta evime geliyordum.** O günlerde mahkeme dolayısile gazeteler, tanıkların dilinden çıkmış, şahsiyetimle hiç bir noktada münasebeti olmıyan isnadlarla dolu ola-

Bulana mükâfat

10 ekim 947 günü saat 17.45 te Anadolukavağından hareketle Köprüye gelen 65 No. lı Sarayburnu vapurunda açık kahverengi evrak çantamı unuttum. Bulup aşağıdaki adreslerden birine getiren memnun edilecektir.

Neşe Sekendiz, Şehzadebaşı 16 Mart Şehidler caddesi No. 22. daire 2.

Anadolukavağı İnzibat Subaylığı.

OPERATÖR

Dr. Ertuğrul Saltuk

Basur memeleri, fistül ve barsak hastalıklarında rektoskopi, iğne kurşun vesairenin Röntgenle istisali Hilâliahmer caddesi 13 Sağlık Müd. bitişiği) Cağaloğlu Her gün 15 - 19. Telefon: 22006

Bursa Birinci Sulh Hukuk Yargıçlığından: (947/341)

Bursada Ayşe Saadet vekili avukat Seniha Altunay tarafından İsmail Kemal, Zeyneb, Mehmed Naci, Mehmed Sabri, Ayşe Nigâr, Ali, Ahmed, Nefise, Veysel ve Mustafakemalpaşanın Voyvoda köyünde iken ikametgâhı meçhul kalan ölü Zeliha oğlu Osman aleyhlerine açılan izalei şüyu davasının yapılmakta olan yargılamasında:

Davalılardan ölü Zeliha oğlu Osmanın konutunun belli olmaması hasebile Cumhuriyet Gazenesince çağrılığın ilânen yapılmışsa da mahkemeye gelmediğinden gıyabında yargılama yapılarak gıyab kararının ilânen yapılmasına ve yargılamanın 20/10/947 pazartesi saat 9 a bırakılmasına karar verildiğinden adı geçen Osmanın belli günde mahkemeye gelmediği veya bir vekil de göndermediği takdirde gıyabında yargılamaya devam ve intac olunacağından «gıyab kararı» yerine geçmek üzere ilân olunur.

Vücudü güzelleştiren yegâne spor danstır

Bilhassa bu sene büyük bir rağbet gören «Somba» ile diğer asri dansları öğrenmek istiyenlerin pazardan maada her gün: Beyoğlu, Galatasaray Yeniçarşı caddesi çeşme sırasında 25 numaraya tesrifleri rica olunur P. PANOSYAN

(Devamı Sa. 4; Sü. 1 de)

H. Ali Yücel'in bir mektubu

Eski Bakan, Hikmet Bayur'un Sabahattin Âli ile alâkalı sözlerine cevap veriyor

Eski Maarif Vekili Hasan Âli Yücelden aldığımız bir mektubu, basın kanununun hükmünce aynen aşağıya geçiriyoruz:

20 / 10 / 1947 tarihli gazetenizin üçüncü sahifesinde Bay Hikmet Bayur un Ankara'da «Kudret» gazetesinde çıkmış olan ve benim mahkemede irad ettiğim iddianameyi ilgilendiren makalesinin nakledilmiş olduğunu gördüm. Matbuat kanunu hükmünce aşağıya yazdığım cevabın gazetenizde yayımlanmasını rica eder, saygılarımı

(Devamı Sa: 4 Sü: 2 de)

Serbestliğe dair

Yazan:

A. Adnan - Adıvar

Bugün 2 inci sayfamızda

OSG-79/52
1947-12-31

tesisini temenni etmiştir.

Hasan Âli Yücel'in bir mektubu

(Başı 1 incide)

sunarım.

Bay Bayur açıklamasında «devlet reisi Gazi Mustafa Kemal paşaya» yazdığı hakaret edici bir şiirden dolayı hüküm giymiş bulunması itibariyle öğretmenlikten uzaklaştırılmış bulunan Sabahattin Ali'nin gerek kendisine «sık sık» başvurduğunu, gerekse Bay Reşat Şemsettin Sirer ile bana nasıl müracaatta bulunduğunu anlatıyor. Bu noktada hafızalarımızın iştirakini belirtirim.

Sebahattin Ali, Hikmet Bayur'a Bakan olarak nasıl müracaatlarda bulunmuşsa, Umum Müdür olarak ta Reşat Şemsettin Sirer ile bana aynı suretle ve aynı sebeple müracaat etmiştir. Bizler de bu müracaatları o vakit en büyük âmirimiz bulunan ve vereceği emir ve müsaade ile hareketimiz kanuni ve tabii olan Bakana bize yapılan dileği nakletmiştik. Bu cihet dâvamı ilgilendirmediği için, yersiz ve lüzumsuz görerek, teferruatını mat bu iddianamede tafsil etmemiştim.

Esasen Hikmet Bayur'un «eksik» olduğunu belirterek açıkladığı bu keyfiyeti; ne «yanlış bir intiba» bırakacak, ne de «yanlış bir intiba» düzeltecek «biçimde» bir şey değildir. Olaylar ve yapılıp geçmişe intikal etmiş işler, dairelerinde ve dosyalarında saklı resmi belgelerle sabit olduğuna göre fert hafızalarının ve söz lerinin kıymeti, ikinci veya üçüncü derecede kalır.

Eğer yazısının bundan sonraki parçalarında; eski Maarif Vekilimiz Bay Hikmet Bayur; dileğini «takviye» ettiğimi söylemekle Sebahattin Ali'yi himaye etmiş olduğuma işaret etmek istiyorsa, yine kendisinin açıkladığı gibi 1933 yılında komünistlik, Sebahattin Ali hakkında bahis mevzuu olmadığı için, bu ihtimal hiçbir suretle vârit olamaz. Kaldıki böyle bir suç mahkûmu Sebahattin Ali'yi himaye, yalnız Umum Müdürün değil, o günkü şartlar içinde hattâ Bakanın bile iktidarı dışında olduğunu, o devirde yaşamışlardan biri olarak Bay Hikmet Bayur da teslim eder, sanırım.

Bay Hikmet Bayur, açıklamasının son kısmında, tavsiye ve emri üzeri ne yazdığı methiye şiirini Atatürk'e takdim ettikten sonra Sebahattin Ali ye vazife verilip verilemiyeceğini sorduğunu ve cevab olarak aldığı emirde bu şahsın «kullanılabileceği işlerin tahdit» edilmediğini, Sebahattin Ali'nin tahditli olarak vazifelendirilmesi hususunda kendisinin de «kimseye emir» vermediğini yazıyor. Bay Hıkmet Bayur'un bütün açıklaması içerisinde tashih mahiyetinde olan tek nokta budur. Benim sarih olarak hatırladığım; Sebahattin Ali'nin okul dışında ve öğretmen olmıyarak vazifelendirilmesini Bay Hikmet Bayur'un söylediğidir. Bunu o zaman İlk Öğretim Umum Müdürü olan ve Sebahattin Ali'nin müracaatiyle ilgilenmiş bulunan Reşat Şemsettin Sirer ile yine o zaman orta öğretim şube müdürü bulunan halen umum müdür olan Hayri Ardıç, tıpkı benim gibi bu noktayı sarahatle hatırlamaktadırlar. Zaten kararnameler ve o devrin öğretmen ihtiyacına ve müracaatçının talebine rağmen Sebahattin Ali'nin öğretmenliğe verilmeyip neşriyat mümeyyizliğine tayini vakıası, bu hâtıralarımızı teyidetmektedir. Bay Hikmet Bayur; bir insan, hatâ ile nisyan da insan için olduğuna göre, bu cihetin hafızasında yanlış kalmış olmasını kabul etmekle kendisinin hiç bir şey kaybetmiyeceği tabiidir. Nitekim, hakikat tamamiyle kendisinin de

Bay Hikmet Bayur, açıklamasının son kısmında, tavsiye ve emri üzeri ne yazdığı methiye şiirini Atatürk'e takdim ettikten sonra Sebahattin Ali ye vazife verilip verilemiyeceğini sorduğunu ve cevab olarak aldığı emirde bu şahsın «kullanılabileceği işlerin tahdit» edilmediğini, Sebahattin Ali'nin tahditli olarak vazifelendirilmesi hususunda kendisinin de «kimseye emir» vermediğini yazıyor. Bay Hıkmet Bayur'un bütün açıklaması içerisinde tashih mahiyetinde olan tek nokta budur. Benim sarih olarak hatırladığım; Sebahattin Ali'nin okul dışında ve öğretmen olmıyarak vazifelendirilmesini Bay Hikmet Bayur'un söylediğidir. Bunu o zaman İlk Öğretim Umum Müdürü olan ve Sebahattin Ali'nin müracaatiyle ilgilenmiş bulunan Reşat Şemsettin Sirer ile yine o zaman orta öğretim şube müdürü bulunan halen umum müdür olan Hayri Ardıç, tıpkı benim gibi bu noktayı sarahatle hatırlamaktadırlar. Zaten kararnameler ve o devrin öğretmen ihtiyacına ve müracaatçının talebine rağmen Sebahattin Ali'nin öğretmenliğe verilmeyip neşriyat mümeyyizliğine tayini vakıası, bu hâtıralarımızı teyidetmektedir. Bay Hikmet Bayur; bir insan, hatâ ile nisyan da insan için olduğuna göre, bu cihetin hafızasında yanlış kalmış olmasını kabul etmekle kendisinin hiç bir şey kaybetmiyeceği tabiidir. Nitekim, hakikat tamamiyle kendisinin de diği gibi farzolunsa, bizim kaybedeceğimiz bir şey bulunmıyacağı da bedihi dir. Çünkü mesele mahkûm ve suçu mâlum Sebahattin Ali'nin devlet memuriyetine yeniden alınmasıdır. Bu da meydanda bir vakıadır.

Bay Hikmet Bayur'un yazısını; bunu yazarken kendisinin duyduğu samimi yetden herhalde az olmayan bir samimiyetle karşıladığıma inanmasını dilerim. Birçok şahısları pek çok bakımlardan ilgilendiren ve dikkatlerini çeken iddianamemin bu gibi açıklamalara vesile verecek akisleri olacağını esasen bilmekte ve pek tabii görmekteyim. Bunları içinde bulunduğumuz hürriyet havasından istifade ederek icabınca ve muktezasınca karşılayacağımı da beni kendilerine muhatap edenlerin ve edeceklerin tabii bulacaklarını ümit etmek hakkımdır sanırım.

Hasan—Âli Yücel

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-79/52

(Devamı Sa; 2, Sü; 2 de)

Rize milletvekili F. Kurtuluşun beyanatı

Komünizmle mücadele, komünistleri iş ve fikir hayatından tasfiye etmek için bir hey'et kurulmalıdır

İstanbul, İzmir ve Ankarada sırf neşriyattan mütevellid suçlara bakmak üzere tek yargıçlı mahkemeler ihdas edilmelidir

Arkadaşımız muharrir Zeki Sofuoğlu, Rize Milletvekili Dr. Fahri Kurtuluş ile konuşmuştur. Fahri Kurtuluş'un, günün siyasî, iktisadî ve içtimaî mevzuları etrafında arkadaşımıza verdiği bu mühim beyanatı aynen okuyucularımıza veriyoruz;

***

TURKÇÜLÜK TELAKKISI

— Türkçülük telâkkiniz nedir?

— Bence Türkçülük bugünkü Türk vatanının; düşüncede, savunmada, her köyünün mahrum olduğu saadet ve refahı ve medeniyet vasıtalarını ve sıhhî yaşama şartlarını bir an evvel düzenlemek ve tekâmül ettirmek ülküsüdür. Bu ülküyü ancak; Türk olanların başaracaklarında hiçbirimizin şüphesi olmamak lâzımdır.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-79/53

Bu memlekette (Türkçülük - Milliyetçilik - Turancılık - Irkçılık) bilmediğim türlü sebeplerle birbirine karıştırılmıştır. Temiz hisli bir milliyetçi hemen (ırkçı) damgasını yiyor. Damgalamak bu kadar kolay olduktan sonra eserleri, notları ve tuttukları yollar

(Devamı Sa; 3, Sü; 3 de)

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-79/53

SON HABERLER

Türkiye - Pakistan münasebatı gelişiyor

Şair Yahya Kemalin bu hususta Pakistan nezdinde memur edileceği ileri sürülüyor

Ankara 31 (TASVİR)

Bir müddettenberi şehrimizde bulunan Pakistan devleti reisinin şahsî mümessili ve Pakistan kabinesi azasından Firuzhan, gazetemize yaptığı beyanatta ezcümle şunları söylemiştir: «Pakistan halkının ve liderimiz, Başkomutanımız Mehmet Ali Cinnah'ın selâmlarını Türk milletine getiriyorum. Milletinize bütün hayatımca saadetler dilerim. 65 milyon nüfusa mâlik olan Pakistan büyüklük bakımından dünyada 5 inci gelen devlettir. Memleketim Türkiyenin üstünlüğüne bir değer verir. Bugün de yarın da her zaman Türkiyeye karşı büyük bir muhabbet beslediğimizi ve besliyeceğimizi söylemeğe lüzum görmüyorum. Türk milletine büyük bir saygı besliyoruz. Gönüllerimizde ona verdiğimiz yer pek yük sektir. Tanrı hepinizi mutlu kılsın»

Haber aldığımıza göre yakında Pakistan ile daha sıkı münasebetler tesis edileceği ve bu işe tanınmış Türk şairi ve eski elçilerden Yahya Kemal'in memur edileceği ileri sürülmektedir.

Salih Omurtak

9 kasımda Amerikadan Londraya hareket edecek

Vaşington 31 (A. A.) — Orgeneral Omurtak dün sabah Eisenhower ve Nimitz'i makamlarında ziyaret ederek kendilerine veda etmiş ve Amerikada gördüğü hüsnükabul ve nezaketten mütehassis olduğunu bildirmiştir. Omurtak dün akşam da büyükelçilikte Amerika hükûmet erkânile Hariciye ve amerikan silâhlı kuvvetlerinin yüksek şahsiyetlerine bir kokteyl parti vermiş, bu toplantı da diğerleri gibi samimî bir hava içinde geçmiştir.

Orgeneral, Amerika dahilindeki seyahatlerine devam etmek üzere Nevyork'a hareket edecektir. Yedi gün daha devam edecek olan tetkiklerden sonra, Kasımın dokuzunda Londraya hareket edecektir.

Ankara radyosunda bir ihtilâf mevzuu

Ankara 31 (TASVİR)

Cumhurbaşkanlığı Filârmonik orkestrası ile Radyo İdaresi arasında bir ihtilâf yüzünden Filârmonik orkestra üyeleri Yılbaşına kadar Radyoda çalmamağa karar vermişlerdir. Haber aldığımıza göre hâdisenin sebebi şudur. Filârmonik Orkestranın İstanbuldaki konserlerinin bir müddet uzaması üzerine Radyo İdaresi bu orkestranın konserlerini 16 Kasıma kadar programlarından çıkarmıştır. Bundan Bundan müteessir olan orkestra üyeleri de Ankaraya dönmelerine rağmen Yılbaşına kadar radyoda çalmamağa karar vermişlerdir.

4 üncü tertip millî müdafaa tahvilleri

Ankara 31 (TASVİR)

Özel Kanunu gereğince tedavüle çıkarılmış olan yüzde 7 faizli Millî Müdafaa istikrazı dördüncü

İngiliz parlamento heyeti Ankarada

Ankara 31 (A.A.) — Büyük Millet Meclisinin dâveti üzerine memleketimize bir dostluk ziyareti yapmak üzere İngiliz siyasî partilerine mensup bir parlâmento heyeti bugün özel bir uçakla saat 16 da Ankaraya gelmiştir.

İngiliz işçi partisi saylavlarından George Mathers'in başkanlığında muhafazakâr parti saylavlarından Hugh Molison, Edwar Herberd Keelling, Molson ve binbaşı Charl Mott Radolff ile Liberal parti saylavlarından binbaşı Niall Macpheran ve işçi partisinden Joseph Henderson'dan mürekkep heyet Etimesğut hava alnında büyük Millet Meclisi başkanı adına hususî kalem müdürü Orhan Conker, Dışişleri Bakanlığı adına Necdet Kent, Parlâmentolar Birliği Türk gurupu grup başkanı Tokat Milletvekili Nazım Porop, Büyük Millet Meclisi başkan vekillerinden Yahya Kemal'in memur edileceği ileri sürülmektedir.

Rize milletvekili F. Kurtuluş'un beyanatı

Komünizmle mücadeleye ve komünistleri iş ve fikir hayatından tasfiye etmek için fevkalâde salâhiyetli bir heyet kurulmalıdır

Türkçülük telâkkisi - Komünizmle mücadele ve bu mücadelede matbuat ve adliyenin rolü - Hesabını Hasan Âli versin - Üniversite muhtariyetinin yüz kızartacak tarafları - Dağ fare doğurdu - Yurt meseleleri

(Baştarafı 1 incide)

çok açık surette komünist olduklarını gösteren insanlar niçin serbestçe gezebiliyorlar Çünkü birçok zavallılara göre onlar - yani komünist temayüllü ve inançlı olanlar- ilim yapıyorlar.

Irkçılıkla alâkası olmıyan, sadece bu memleketin iyi bir zihniyetle idare edilmesini isteyen ve komünist faaliyet göstermiş olan unsurların iş başında bulunmamalarını arzu eden ve birer Türk milliyetçisi olduklarında asla şüphem olmayan bir avuç Türk evlâdını - elimdeki vesikalardan anladığıma göre - türlü bahanelerle ve ithamlarla türlü tazyikler altında bulundurmuş olmamız, demokrasi ve kanaat serbestliği ve milliyetçilik bakımından af edilecek bir olay değildir.

Türkçülük bende, bütün hücrelerime kadar, bu memleketin dâvalarına, bu köylüye her zaman her harekette lâyık olmak duygusile yaşayan bir ülkücüdür. Benim anladığım Türkçülüğün 7 göbek kanla katiyen alâkası yoktur. Lâkin, Türkçülük edebiyatı bir tarafa bırakılırsa her meselemizde bizi daima uyanık bulundurması icabeden bir ülkücüdür. Ne mutlu bu mücadelede kalem aşındırmış olanlara.

KOMUNİZM ve KOMUNİSTLERLE NASIL MÜCADLE EDILMELİDİR?

— Komünizm ve komünistlerle nasıl mücadele edilmelidir? Bu mücadelede matbuata ve adalet cihazına düşen ödev nedir?

— Bence, komünizmle mücadele her sahada çok ciddî ve devamlı olmalıdır. Esasen lâubalilik bir cemiyeti iflâsa götüren başlıca amillerden biridir. Fikir bakımından kuvvetli bir «sathı müdafaa» kurmak lâzımdır. Lâkin dünyanın her yerinde her nevi fırsat ve ıstıraplardan istifade etmesini (kendilerine mahsus isimlerle) liste de bu dâvanın peşini bırakacak değilim.

Benim kafamda (vaktile komünist olmuş, o yolda yazılar yazmış, fakat bu gün, ne yapabilir ki? Esasen tecrit edilmiş bulunuyor. Hayatında bir defa bunu düşünmemiş münevver yoktur.) gibi sudan mülâhazalarla bu adamları affetmek, munis görmek diye bir fikir yaşamıyor.

Bu memleketin 1923 yılında millî dâvamızı tutacak namuslu ve eli kalem tutan insanlara ihtiyacı varken; milletin atıldığı kurtuluş mücadelesine tamamen bigâne ve duygusuz kalıp, komünizm lehinde bir satır değil, sahifeler dolusu yazı yazanlar, bugün âmme hizmetinde, üniversite hizmetinde bulunamazlar. Bunlar üzerinde konuşacağım günler gittikçe yaklaşıyor.

MATBUATIN VAZİFESİ

Bu konuda matbuata düşen vazife ırkçılığa gitmeyen bir anlayış içinde komünizmle ilmî sahada mücadele etmek; bu çeşit yazıları yazarlarından ısrarla istemek ve komünizmle mücadele eden eserlerden muntazam fasılalarla tenkid ve tahlîller ve iktibaslar yaparak bahsetmektir.

ADALET CIHAZININ YAPACAĞI İŞLER

Adalet cihazına düşen vazife ise; İstanbul, İzmir ve Ankara gibi gazetesi ve fikir hareketi bol olan yerlerde bu kabil suçlara, matbuat suçlarına bakmak üzere, kültürü, bu kabil felsefî meslekler ve edebiyatlar ve onların şifreli ibarelerini kavramaya müsait ve mükemmel olan birer yargıçlı mahkemeler açmak ve bunların müstakillen bu suçlara bakmasını temin etmektir.

Bazan; suç unsuru olmadığı iddia edilen bir şiir veya hikâye de kullanılan komünist şifreleri bütün maksadı açıklamaya kâfi geldiği halde, musarrah maddeye Marksizmi bu memlekette hiç bir kafada, bu memleketin bünyesinde tatbik için tutunmıyacak bir hale getirmek lâzımdır.

Ancak bu sayededir ki, bizim için mel'un olan bu telâkki Türk tarihinin Türk milliyetçiliğinin kudreti karşısında pes edip yere serilir.

HESABINI HASAN ALI VERSİN

Büyük Millet Meclisinde Köy Enstitüleri hakkında sorulan bir soruya Millî Eğitim Bakanı tarafından cevap verilirken oturduğunuz yerden «Bunların hesabını Hasan Ali gelsin versin, nerede kendisini göremiyoruz?» dediğiniz matbuata aksetti, doğru mudur?

— Meclis zabıtlarına geçmiş olan bir sözümü, elbette ki, burada tasdik edeceğim. Hasan Ali kendi devrinde milliyetçilik aleyhine işlediği birçok hataların farkına zannederim ki, bugün varmıştır. Meclis parti gurupu Millî Eğitim encümeninde, kendi devrine ait olayların müzakeresi sırasında yapılan hücumlara bizzat cevap vermesi gerekirken bu sıralarda hernedense bulunmuyor. Kanaatimce mes'uliyet sandalyalarına oturanlardan - kendi devirlerine ait işlerden - hayatlarının sonuna kadar icap ettiğinde hesap sorulur. Zannederim, bir bakıma demokrasi galiba budur.

— Hasan Ali Yücel; sizin, Yurt ve Dünya ile Adımlar dergisine dair «eYni Mersin gazetesinin 21 Haziran 1943 tarihli nüshasında intişar eden (Mecmualarımıza Dair) adlı makalenizi dâvam isimli kitabına aktarmakta ve onları herseye rağmen müdafaaya uğraşarak «Bu makale de göstermiştir ki inişarından ikibuçuk yıl sonra ve kapanışından 11 ay önce, Dr. Fahri Kurtuluş gibi en ileri milliyetçi vatandaşlarımız, mevzuubahis dergileri büyük takdir-

Yine (Yurd ve Dünya) ya ve Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesine dair; Tanin'in (12, 13, 15, 16, 17, 18, 19) Şubat 947 tarihli nüshalarında (Yani Hasan Ali - Oner dâvası başlamadan evvel, bu mevzua temas ederek (Yurd ve Dünya) yayınları arasında bastırılan (Tevfik Fikret, İdeolojisi ve Felsefesi) münasebetiyle yazdığım yazılarda bu Fakülte ile Yurt ve Dünya için ağır ithamlarım olmuştur. Bu yazılarım, bugüne kadar cevapsız kalmıştır.

Ortada böyle bir seri yazım varken ve onlar da (Yurd ve Dünya) yi ve (Adımlar) ı ve Dil Tarihin bazı elemanlarını çok ağır şekilde itham etmişken; benim eski ve tamamiyle milliyetçi esaslara sadık kalarak yazılmış bir yazımdan (sadre şifa) olacağı ümidiyle istifadeye kalkışmak bay Hasan Ali Yücel için, en hafif tabiriyle, bir gaflet olmuştur.

Bay Hasan Ali Yücelin (Hitler) in (Kavgam) ına, sayın Hüseyin Cahid Yalçının (Kavgalarım) ına imtisalen çıkardığı (Dâvam) adlı kitabında benim yazım dan alınan kısım aynen Adnan Cem'in, (Yurd ve Dünya) başlıklı kâğıtlara, Yurt ve Dünya neşriyat müdürü diye imzaladığı mektubuyla, bazı milletvekili arkadaşlarıma ve Millî Eğitim Komisyonundaki azalara gönderdiği yazımdır.

Anlaşılan bundan, bir nüsha da B. Hasan Ali Yücel'e yollamış olacak... Adnan Cem bu suretle B. Hasan Aliye bir hizmette bulunabilmişse ne mutlu ona!

SON SÖZÜM

Son sözüm şudur: Bana, herkesin memleket için zararsız bir şekilde çalıştığı ve neşriyat yaptığı zaman, şahsen sevmediğim insanlar da olsalar, takdir edilecek tarafları varsa takdir ederim. Çok sevdiğim insanlar olsalar da, mem leketim ve milletim ve milliyetçilik aleyhinde yazı ve hareketler-

ŞİKÂYETLER TEMENNİLER

İşçilere verilen tulumlar hak mı, lûtuf mu?

Karabük D.D.Y. deposundan isimleri bizce mahfuz 6 işçinin müşterek imza ile bize gönderdikleri bir şikâyet mektubunu aynen yazıyoruz:

« Senelerdenberi Istanbul, Eskişehir, Sıvas gibi Cer atölyeleri ve D.D.Y. nin bütün depolarında biz emsal işçi arkadaşlarımıza, (6) altı ayda bir dağıtılagelmekte olan vazife tulumları, Karabük Cer atölyemizde 1943 ten bu yana dört yıldır işçi başına ancak (iki) defa verilmiştir.

« Bilinen ve pek ağır olan hayat şartları altında, esasen, bizler kifayetsiz kazancımızla kıt kanaat idare edinmekteyiz. Halimiz böyle iken daha da artmakta olan geçim sıkıntımız şimdi bir de iş elbisesi masraf zaruretiyle büsbütün kabarmıştır.

« Ustalarımıza, ustalarımız kanalından sayısı ve sırasiyle ilgili bütün âmirlerimize vaziyetimizi anlattık. Bizlere bugüne kadar, (daha gelmedi), (yazdık, göndermediler), (tekrar bildirdik), (bakalım, gelecek..) gibi cevaplar verdiler. Son defa, vazifeyle atölyemizi ziyarete gelen Cer başmüfettişi B. Talât Işık'tan daha tesirli ve kesin bir cevap almak ümidiyle arkadaşlarımız adına bir ustamızı bu hususta rica etmeğe gönderdik. Bizler kapının dışında ve derli toplu, hayırlı neticeyi beklerken arkadaşımız da müfettiş beye, sakin ve saygılı bir dille, müşkülümüzü arzetmeğe uğraşıyordu. Bir aralık başmüfettiş bey: vazife tulumlarının idarece verilmesinde kanuni bir mecburiyet olmadığını, işin aslında bu elbiselerin işletmece bir lûtuf, bir cemile olarak dağıtıldığını, binaenaleyh kendi paramızla tedarik etmemizin daha ziyade lâzımgeldiğini ve zaten bizlerin kendisinden çok para aldığımızı izah buyurdular. Arkadaşımız buna, mukabil bir açıklama gibi; sözü geçen tulumların evvelce muntazaman verildiğini, ve halen de diğer bütün Cer atölyeleri ve depolarında intizamla dağıtılageldiği haberini almış olduğumuzu arzetti.

« Fakat bundan sonrasını esefle gördük ve sahit olduk ki B. müfettiş bu arizamıza pek çok hiddetlendiler. Arkadaşımıza:

« — Defol.. Defolun. (ve bir de ağza alınmaz bir küfür) bir baş müfettişe işçi tulumu için şikâyete çıkılmaz. Dedi.

Mahzun ve oradan müteessir ayrıldık. Biz işçiler eksiklerimizi, müşküllerimizi yakın âmirlerimize anlatamaz, müfettiş beylere arzedemezsek kimlere açalım, kimlere dinletelim? Usuli

Milli Müdafaa istikrazı dördüncü tertibinden bu sene itfa edilecek tahvillerinin numaraları busabah kura keşidesi suretile Merkez ban kasında çekilecektir. Bu suretle numaraları tesbit edilecek olan tahvillere 30 Kasım 947 den sonra faiz yürütülmiyecek ve 10 sene içinde parası tahsil edilmediği takdirde zaman aşımına uğrıyacaktır.

Gedizde yapılan törende bir dalgınlık

Gediz, (TASVİR) — Cumhuriyet bayramı töreni büyük merasimle kutlanmıştır. Köylerden gelen demokratlar, merasimde hazır bulunmuşlardır.

Nazarı dikkati celbeden merasimde Istiklâl marşının sehven unutulmuş olmasıdır.

İstanbul Marsilyaya hareket etti

Batı Akdeniz seferine çıkan İstanbul vapuru dün Marsilyaya müteveccihen limanımızdan ayrılmıştır. Gemi 280 yolcu ve 150 ton yük götürmüştür.

Millet Meclisi başkan vekillerinden Feridun Fikri Düşensel ile İngiliz büyükelçisi Sir David Kelley, İngiliz Büyükelçiliği ileri gelenleri, yerli ve yabancı basın mensupları ile ajans mümessilleri tarafından karşılanmıştır.

Heyet başkanı George Mathers Anadolu Ajansı muharririne memleketimize ait bu ziyaretin ilk intibaları hakkında şunları söylemiştir.

«Çok iyi bir seyahat yaptık. Türkiyeye geldiğimizden çok memnunuz. Esasen bu ziyareti büyük bir sabırsızlıkla bekliyordum. Zaten Türk milleti ve Türkiye hakkında daha evvel de bilgilerimiz mevcuttu. Şimdi bu bilgilerimizi yurdunuzda ve milletinizle yakından temasa gelerek kuvvetlendireceğimizden ve Türk - İngiliz dostluğunun tezahürlerini yakından göreceğimizden ve bunun inkişafına hizmet edebileceğimiz ümidile çok bahtiyarız. Heyetimiz, ingilterenin üç büyük siyasî partisini temsil etmektedir.

(kendilerine mahsus isimlerle) çok iyi bilen komünistler fikir mücadelesinden asla ders almazlar ve yine de bildiklerini okurlar.

C. H. P. Kurultayında Komünizmle ve komünistlerle mücadele ve komünist olanları tasfiye için - Amerikada olduğu gibi - sayın Hüseyin Cahid Yalçın'ın başkanlığında bir heyet kurulmasını teklif edeceğim. Bu heyet teklifim üzere istiklâl mahkemesi salâhiyeti ile çalışacaktır.

TASVİR — Temenni edelimki Halk Partisinin sevmediği insanlara tıpkı Sökmensüer devrinde olduğu gibi, bir Komünist damgası vurularak, bu vesileden bilistifade bu mahkemelere sevk edilmesin..).

Memlekette 1919 danberi bu yolda çalışmış kim varsa, bunları, eserleri, yazıları üzerinde tesbit edecek ve bu gibilerin halk hizmetinde çalışmalarına kanuni bir hükümle mani olacaktır. (Tabii bu teklifim Kurultay âzalarınca kabul edilirse bu iş kuvveden fiile çıkacaktır). Maamafih mec-

MEŞHUR İLİM KİTABI

Genç arkadaşların, sayın Hüseyin Cahid Yalcının vaktiyle çıkardığı Fikir Hareketleri'ndeki salâhiyetli kalemlerin komünizmle yaptıkları mücadelelerin ve son günlerde bu yolda çıkan bazı kitapların ve bilhassa bir Rus kaleminden çıkan «Hürriyeti Seçtim» kitabını okumalarını tavsiye ederim. Bu kitap, Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinin sabık Profesörlerinden Muzaffer Şerif Başoğlu'unun «Irk Psikolojisi» diye yazdığı meşhur (!) ilim (!) kitabının 94 üncü sahifesindeki Dr. Vilyama atfen Rusyayı methetmesini de tekzip etmesi bakımından cidden şayanı tavsiyedir.

MEL'UN TELAKKİ NASIL YIKILIR?

Bizler için okumak, çok okumak, ve 1843 denberi tenkid edile edile paçavraya döndürülmüş olan ve iktisadî mezhepler tarihinde hakkile cemiyet içindeki itibarı ve notu tayin edilmiş bulunan geldiği halde, musarrah maddeye girmiyor diye, cezaî hükümle neticelenemiyor.

zuubahis dergileri büyük takdirlerle karşılamışlardır.» demektedir. Bu meseleyi açıklar mısınız?

— Talebeliğimden beri memleket hayatındaki fikirsizliğe, münakasasızlığa, münakaşada şahsiyetsizliğe, kültürsüzlüğe üzülüp dururdum. Sayın Yalçın'ın (Fikir Hareketleri) çıkmıyor ve 943 yılında Tarsusta olduğumdan; elime sonradan geçen, bir iki değerli mecmuayı görmemiştim. O tarihlerde (Yurd ve Dünya) da çıkan ilmî ve ağırbaşlı birkaç yazıyı beğenmis bulunmam, bugün; üzerinde durulacak ve (Yurt ve Dünya) yı müdafaa sadedinde ileri sürülecek bir mesele değildir. Zira; bundan sonra yine Tarsusta yazdığım (Yeni Mersin) gazetesinde ve (Tanin) de çıkan yazılarım, milli konular üzerindeki ilgimin derecesini açıkça gösterir.

Ötedenberi beni şahsen veya yazılarımla tanıyanlar yabancı ideolojilerle ve yabancı ideolojileri, memlekette yaymak isteyenlerle daimî bir mücadele halinde olduğumu bilirler.

leketim ve milletim ve milliyetçilik aleyhinde yazı ve hareketlerde bulunduklarında, onların düşmanıyım.

İşte; bunun içindir ki, vaktiyle komünist görünmeyen Yurd ve Dünyayı takdir ettim, sonradan maskesi düşüp işi azıtması karşısında düşmanı kesildim ve Tanin deki makaleleri yazdım.

Vaziyet benim için açıktır, kesindir. Memleketim ve milletim namına 14 senedenberi giriştiğim bu mücadelede millî idealime hizmette cesaretle, enerji ile devam edeceğim. Benim için bu mesele; bir sahıs meselesinden ziyade bir memleket meselesidir. Bunun için dâva bir memleket dâvasıdır.

Karşımdakiler şunu iyi bilmelidirler:

Ben, bu konuda, bu memlekette yalnız değilim. Şimdilik bu kadar.

ÜNİVERSİTENİN MUHTARİYETİ

— Üniversite muhtariyeti hakkında düşünceleriniz nelerdir?

— Üniversitelerimiz, muhtardırlar ve daima da muhtar kalmalıdırlar. Buralarda şu ve bu şahsın otoritesi ve günlük politikanın iğrenç tecellisi asla görülmemelidir, hissedilmemelidir. Üniversite, ilim yolunda ve memleketin yüksek menfaatları yolunda, heyecanlı nesiller yetiştirmelidirler.

Hürriyetin pahalı olduğu ve mâzisi çok derinde olmayan günlerde, İstanbul Üniversitesi muhtar olunca yaptığımız tezahüratı biz biliriz. Benim, muhtariyet aleyhinde en ufak mânada da olsa, menfi bir sözüm olamaz; ancak, üniversite de bu muhtariyet sanat ve kaidelerine, ilim, ahlâk vecibelerine daima lâyık olduğunu isbat etmelidir. Vatanın ve milletin muhtariyetini satmak isteyen bir üniversitenin muhtariyetini, tanımakta mâzurum.

Türk milleti gibi yaptığı mücadele, yaşama şartlarının güçlüğü meydanda olan bir milletin, hakları ve gayeleri karşısında, bu milletin bünyesine ve ruhuna göre avarlanması lâzım gelen üniversitenin, bir nizam, bir fikir âhengi içinde olmayıp, ilim ve millî ahlâk bakımından bir anarşi içinde bulunduğunu, yüzdüğünü görürsem, böyle bir üniversitenin muhtariyetini kabul etmek benim için imkânsızdır.

Universite, kendi oluşu ve kuruluşu içinde, zabıta vak'alarına mevzu olmuş, İçişleri Bakanlığının dosyalarına kadar yükselmiş (!) olan, elemanları üzerinde daha ciddî, daha millî ve ilmî bir düşünüşle karara varıp da, kendi meselelerini (kendi ölçülerile değil de, memleketin istediği ruh la) halletsevdi daha iyi ederdi.

Bilmem kaçıncı maddenin tefsiri için Meclise gelmek, bir senelik üniversite muhatireyinden son ra kanaatimce bir intihara teşebbüstür. Muhtariyet kanununun, memleketi ve üniversiteyi tatmin

lere arzedemezsek kimlere açalım, kimlere dinletelim? Ilgili makamlardan teessür ve esefle soruyoruz: bizler, haklı bildiğimiz bir ihtiyacımız için müracaatımızda bu haşin ve hakaret dolu muamelelere neden lâyık görülüyoruz? Insanlık haklarından mahrum muyuz?»

Karabük D.D.Y. deposundan altı işçi.

etmediği bununla da sabittir. Çünkü; bu muhtariyet kanununda daha evvelki kanunlarla bazı taarruzlar bulunduğu gibi; ideolojik suçlara ait, sarih maddeler ve cezalar yoktur.

— Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesindeki komünist hocalar hakkında yapılan tahkikatın bu kadar uzamasını tabii buluyor musunuz?

— Yabancı ideoloji telkini yapan; şahıslar üzerinde yapılan tahkikat kanaatime göre; çok lâubalî cereyan etmiştir.

Bir hukuk profesörünün, idare ettiği bu isin bu kadar sürüncemede bırakılması ve sonunda da bir hükme varılmaması ve tefsir için Meclise gelinmesi bence çok şayanı dikkattir.

Buna: (dağ bir fare doğurdu) demezler de, ne derler?

— Size göre Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinin bugünkü durumundan Rektör Şevket Aziz Kansu ne derece sorumludur?

— Bay Şevket Aziz maalesef 23 senedenberi: (Hudut, Milliyet, Vatan, Harp, Düşman) ilh... mefhumları için, bunlar neymiş? Bunlar neye yararlarmış? demeden ve bunları bütün harekâtında inkâr etmeden yaşamış olsalardı; belki bugün, idaresi altında bulundurduğu bu üniversitenin, bu bedbaht Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesindeki durum, bizi ve memleketi müteessir etmeyecek bir şekilde olurdu.

Şahsî kanaatime göre; B. Şevket Azize Rektörlük sıfatı ve makamı iyi gelmiyor ve gelmiyecektir.

YURD MESELELERİ

— İçtimaî ve iktisadî yurd meseleleri karşısında ne gibi islâh çareleri düşünüyorsunuz?

— İktisadî sahada devletçiliği fazla ileri götürdük. Devlet gazoz yapacak kadar ileri gitti. Devletçiliği kitaplarda yazıldığı ve tarif edildiği gibi, vatandaşın yapmak iktidarında olmadığı konulara inhisar ettirmek lâzımdı. Vatandaşa ticarette rekabet yapmak ve o nisbette kazanmak imkânlarını vermelidir.

Devlet müesseselerinin çoğu kârda değildir. Bu gibi ticarî müesseselerde memur, mesai saati ile çalışıp muvaffak olmak yolunu tuttuğu için, birçok müesseseler zarar halindedir. Memur adedi de fazladır. Belki hususî şirket

(Devamı Sa. 4, Sü. 6 da)

PASİFİK DENİZ SAVAŞLARI

F. Halsey, III. Filo kumandanı.
Yazan: Büyük Amiral William —48— **Nakleden: Şefik Atabey**

Japonya hakikaten teslim olmuş muydu? Herşeyden önce bunu halletmek lâzımdır

Telsizde şunlar yazılıydı: «Hükûmeti namına konuşan Amerika Harbiye Bakanı, Müttefik Ordular Başkumandanının Japonyayı imparator vasıtası ile idare etmesi şartı ile, Japonyanın teslimini kabul etmiştir.»

Bu haberin resmî olmadığını bilmekle beraber, teslime hazırlanan bir düşmana taarruz etmek istemiyordum. Hele bu haberin tasdik edilmediği şu sıralarda bile ya düşman hakikaten teslim oluyorsa diye, boşu boşuna pilotlarımın hayatlarını tehlikeye atmak istemiyordum. Fakat Japonya hakikaten teslim olmuş muydu? Başkumandanın imparator vasıtası ile memleketi idare etmesi şartı, beni düşündürüyordu. Bu meseleyi münakaşa etmek üzere kurmay heyetimi toplantıya davet ettim. Ekseriyet şerefli yolun ateş kesmek olacağı fikrinde idi. Bu kararı Slew Mc Cain'e ancak tebliğ etmek üzere idim ki, her zamanki inatçılığında sırar eden Mick Carney, yeni iddialarla ileri atıldı. Bana, şahsî mütarekemin tek taraflı olmasından ve Japonlar tarafından kabul edilmemesi ihtimalinden bahsetti. Düşman bizim şerefli usullerimizi pekâlâ tanımayabilirdi; Şimdiye kadar Japonlara hiç bir zaman itimat etmemiştik, her halde şimdiden sonra inanacak değildik.

Iddiaları beni ikna ettiğinden, Mc Cain'e şu emri gönderdim: **Düşman bizden önce davranıp süngeri fırlatmadığı takdirde, yarın Tokyo havalisine taarruz edin (1)** Slew Mc Cain, bize süngerden daha tehlikeli bir şey fırlatmalarından endişe ediyordu.. Bu sebepten dolayı filosuna hemen şu tamimi gönderdi:: **Intihar hücumlarından ve düşmanın oynayabileceği oyunlardan çekinin. Harp henüz sona ermiş değildir. Düşman belki de millî sporları olan judo (2) oyununa hazırlanıyor ve bizi gafil avlamak istiyordur!**

Ayın 12 sinde tayfun bize ziyan vermden uzaklaştığından, tayyarelerimizi uçuracağımız hücum mevzilerimizi almak üzere son süratle seyretmeye başladık. Artık ben de, harp halini muhafaza ederek mütareke şartları üzerinde pazarlığa girişebilen bir düşmana acımanın, yersiz olacağına inanmış bulunuoyrdum. Hattâ kurmay heyetimden biri, bu kararsız hareketimizde devam ettiğimiz takdirde, Japonlar bize birer Kurtuluş madalyası vereceklerini, eğlenerek söylüyordu. Diğer taraftan gittikçe uzayan mütareke müzakereleri ortaya yeni bir mesele çıkarıyordu. Ardı ardına 43 gündür denizdeydik. Mühimmatımız azalıyor ve erzak depolarımız mürettebata, ancak birer havuç salatası verebilecek kadar azalmış bulunuyordu. Harp bittiği takdirde, bulunduğumuz yerde yeni erzak ve mühimmat yükliyebilirdik. Yok eğer muhasemat devam edecek idi ise, geri çekilecek mühimmat ve erzak aldıktan sonra tekrar avdet edecektik. Diplomatlar karar verip anlaşıncaya kadar, kısa menzilli plânlarla iktifa etmek mecburiyetinde idik. **Bu çeşit plânlar bile uzun hazırlık ve ihtimama ihtiyaç gösteriyordu.**

TAARRUZA KARAR VERİYORUZ!

Ayın 13 ünde, sabah saat 10 sularında Pasifik başkumandanlığından bir telsiz aldım! Bu telsizde taarruzu iptal etmem ve Tokyo üzerine doğru ihtiyatla seyretmem emrediliyordu.

Vaziyeti hemen filoya bildirdim ve telsizimin nihayetine şunları ilâve ettim: **Vaziyet karanlık, fakat çabuk inkişaf edebilir. Bu esnada kuvvetli bir hava savaş keşif kolu bulundurun.** Bu telsizden az sonra, yeni bir emir yollayarak şunu bildirdim: **Düşman filomuzu tarassut etmeğe kalktığı takdirde, hemen taarruz emri vereceğim.**

Bu telsizim henüz verilmişti ki, Pasifik cephesi başkumandanlığından yeni bir mesaj aldım. Mesajda birinci telsiz iptal ediliyor. Taarruza gecme izin veriliyordu. Hemen tayyare gemilerine şu emri yolladım: **Ilk taarruz plânını takip edin!** Bir saat sonra hücum dalgamız Tokyo'yu bombardıman etmek üzere havalanıyordu. Bir kaç saat sonra ise, 38 inci Task Force düşman hava kuvvetine 422 uçak zayiat verdirmiş bulunuyordu. Bunlardan 254 ü yerde tahrip edilmiş, 149 u da havada hasara uğratılmıştı. 19 tanesi ise hava savaş keşif kolumuz tarafından filonun yakınlarında düşürülmüştü. Bu 19 tayyareden 10 tanesi keşif uçağıydı diğer 9 tayyarenin ise intihar uçakları - Kamikazeler olduğu şüphesizdi. Japonya teslim olmaya karar vermiş olabilirdi. Fakat bir çok yere bu mealde bir tamim gelmediği muhakkaktı.

Ayın on dördü yakıt alma günüydü. O gün düşmana karşı bir taarruza girişilmedi. Bütün gün telsizlerimizin vızıltısı ve kulaklarımızın gürültüleri eksilmedi. Fakat düşmanın teslimine dair yeni bir haber alamadık.

(Devamı var)

---

(1) Sünger atmak, boks sporunda, pes etmek mânasına gelen bir harekettir.

(2) Judo veya Jiu - Jitsu Japon güreşi olup, umulmadık hücumlarla netice almayı sağlar.

AÇIK KONUŞALIM

Polonya taarruzu ve yıldırım harbi

(Baştarafı 1 incide)

ledi. Bu kuvvetli bir nutuktu ve bu nutkun kuvvetli olması için bir çok sebepler de vardı. Avrupanın dertlerinden uzak kalmak bizim ezeli arzumuzdu. Bu arzu mütearrız milliyetciliğin Avrupa kıtasına münhasır kalmasının mümkün olabileceğini düşünmekten ileri geliyordu. Bundan başka, birinci cihan harbine iştirâkimizden sonraki hayal sukutu da hatırlardan çıkmış değildi. Bu sebeylerle millet harpten nefret ediyor ve ondan uzak kalmağı istiyordu.

ÖLÜM TUCCARLARI

Bu düşünceyi kuvvetlendiren başka âmiller de vardı: Sulh zamanında ordumuz ve donanmamıza istemiyerek yardım ederdik. Alınan vergilerin millete yardım maksadına sarfedilmesi ve millet parasının harp hazırlıklarına serfedilmemesi yolundaki fikirlerin kuvvetli olduğu senelerde bu isteksizlik âdeta bir nevi mukavemet ve mu halefet şeklini bile iktisap etmişti. Birinci cihan harbinden sonra milletlerin harpten bıkmış oldukları iddia ediliyordu. Hattâ Senatonun mühimmat komitesi bile bu fikirleri teşvik etmiş silâh imalâtcılarının kendi menfaatlerine hizmet etmek maksadiyle harpleri yarattıkları şeklindeki basit nazariyeyi kabule mütemayil görünmüştü. Harp malzemesi imâl eden fabrikaların sahiplerine ölüm tüccarları adı bile konmuştu. Bu tüccarlara yardım eden bankalara da ayni isim verilmişti.

SENATODA KARŞILAŞTIĞIM MUHALEFET

Deniz kuvvetleri için senatoya ne zaman bir tahsisat talebiyle geldimse bu sulhcuların itirazlarile karşılaştım. Bunlar orduya ve donanmaya tahsisat verilecek yer de, millete daha geniş yardımlar yapılmasını isterlerdi. Onların bu sözlerini dinlemek için ekseriyetini kadınlarla okul talebelerinin teşkil ettiği bir kalabalık senato koridorlarını doldururdu.

Senato azasından Lynn J. Frazier umumiyetle donanmaya yapılacak yardımlara karşı cephe a- ler sarfetmek, akıntıya karşı kürek çekmekle müsavi idi. Bütün dikkatler devlet dairelerinin remizlerini teşkil eden harfler üzerine toplanmıştı: W P A, P W A, A A A, C C C, N R A. Bu harfler bütün gelirleri alıyordu. Bunların aldıkları tahsisatı azaltmak imkânsızdı.

1938 de Avusturyanın ilhakı, Münih anlaşması ve neticesinde Çekoslovakyanın parçalanması Amerikan milletine ayrı ayrı birer darbe idi. Bütün bunlara rağmen kongreden ordu ve donanma için tahsisatı koparmak yine güçtü. Başkan halkın alâkasını çekmek için 1939 yılı başında kongreye bir mesaj daha gönderdi. Bu defa ordu için, deniz ve hava silâhları için yarım milyar dolar tahsisat istedi.

HULL'IN TEKLİF ETTİĞİ KANUN

27 Mayısta, Dışişleri bakanı Hull muharip bir devlete sevkedilen silâhların müsaderesi hakkındaki kanunun kaldırılması için, parlamento ve senato nezdinde taleplerde bulundu. Ve bu kanunun meriyetten kaldırılması nın, Avrupada harp başladığı takdirde bizim harp dışında kalmamıza yardım edeceğini izah etti. Bundan bir az sonra, beyaz saraydaki bir konuşma sırasında başkan Roosevelt önümüzdeki yaz ayları zarfında Hitlerin bir harp çıkarmasının kuvvetle muhtemel olduğunu ve bundan endişe duyduğunu bana anlattı. 11 Temmuzda senatonun ecnebi münasebetler komitesi muharip bir devlete sevkedilen silâhların müsaderesi hakkındaki kanunun meriyetten kaldırılmasını istiyen teklifin tetkikinin geri bırakılmasını 11 e karşı 12 reyle kabul etti. Bu kararın hem Roosevelti hem Hull'i ne kadar üzdüğü kolaylıkla tahmin olunabilir.

Bu hâdiseden üç gün sonra Roosevelt kongreye gönderdiği yeni bir mesajla teessüflerini bildirdi ve bu mesaja vakit geçirmeden harekete geçilmesi lâzımgeldiği hakkında Hull tarafından hazırlanmış olan uzun bir nota da ekledi. Bu nota, sözü geçen kanunun kaldırılmaması halinde, barışın muhafazası uğrunda kullanılması icap eden nüfuzumuzun zayıflayacağını tebarüz ettiriyordu. Bu müracaatın da bir tesiri olmadı.

YILDIRIM HARBİ

Kongre işi geciktirdi. Fakat Hitler acele ediyordu. Dışişleri bakanı Ribbentrop ile birlikte, Sovyet Rusya ile aralarında 28 Ağustos günü imzalayacakları ademi tecavüz paktını müzakere ediyordu. Bu paktın imzasından iki gün sünra Nazi orduları Polonyaya tecavüz etti ve yıldırım harbi terkibi lisanımıza yerleşti.

Bu hâdise karşısında başkan Roosevelt hemen tarafsızlığımızı ilân etti ve meriyette olan kanun hükümlerine uyarak silâh müsaderesinden de bahsetti.

Edirnede:

Alpullunun kampanyası sona eriyor

Edirne (TASVIR)

Alpullu Şeker Fabrikasının yeni yıl kampanyası sona ermek üzere dir. Fabrikanın bu ay sonuna doğ ru faaliyetini tatil edeceği umuluyor. Bu yıl bazı bölgelerde şeker pancarı mahsulü pek iyi olmamak la beraber bir çok yerlerde tahmi nin üstünde verimli olmustur.

İzmitte:

C.H.P. kongreleri ve beliren fikirler

İzmit (TASVIR)

Şehrimiz, C. H. Partisi Ocak Kongreleri sona ererek 22/10/947 tarihinden itibaren bucak kongreleri başlamıştır.

Kongreler münasebetiyle, Kocaeli ve Bolu Parti Müfettişi Mitat Aydın ve Kocaeli Milletvekillerin den Süreyya Yiğitle Ali Dikmen şehrimizde bulunmaktadırlar.

Kongrelerde yapılan dilekler; genel bakımdan mahallidir.

Bu kongrelerde, şimdilik esen

"Dâvam„ adlı bir kitap neşretmesi münasebetile

H. Ali Yücele açık mektup

B.M.Meclisinin 947 Ağustos toplantısında Millî Eğitim Bakanından 19 maddelik bir soru sordum. O gün Meclis sizi aradı, yoktunuz! - Öner dâvasında mahkeme, zabıtları istetti, niçin kürsüye çıkıp ta; Arkadaşlar, bu benim dâvamdır, dâvamı isbat ve kendimi müdafaa bakımından bu zabıtlar mahkemeye gönderilmelidir, demediniz?

Maraş Milletvekili Emin Soysal tarafından hukukunun zıyaa uğramamasını temin etmek maksadiyle gazetemiz vasıtasiyle eski Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücele verdiği cevabın ilk kısmını dünkü sayımızda yazmıştık. Bugün bu mektubun 2 nci ve son kısmını veriyoruz:

★

6 — 1947 ağustos toplantısında Büyük Millet Meclisi bir kanun çıkardı. Sizin, Millete 8.936.500 li raya mal ettiğiniz ve bu paraları kontrolsuz, düzensiz sarfettiğiniz, hesap vermeniz konuşuldu. Bu kadar milyon lirayı harman gibi savurduğunuz açıklandı, neticede de çıkan kanunla ütopyanızın ve bu sarfiyatın tasfiyesine ittifakla karar verildi. Niçin gelip te kanun çıkarken ütopyanızı müdafaa etmediniz? Ve bu paranın hesabını vermediniz? Şimdi Devletin eline bu paralardan iki milyon geçerse öpüp başımıza koyalım.

Bu parayı öyle kötü, hesapsız kontrolsüz ve faydasız bir şekilde sarfettiniz ki, hem binlerce köylü gencini müskül duruma soktunuz, hem de köylüyü, öğretmeni ve mektebi birbirine düşman ettiniz, hem Köy Enstitüleri idarelerini, Maarif Dairelerini idare makamlarını zor ve halli güç yollara sevkettiniz. Nihayet Büyük Millet Meclisi de çıkardığı 5129 sayılı kanunla sizin ve tuttuğunuz yolun iflâsını tesbit etmiş oldu. Bu neticeyi önceden size haber verenleri de o zamanlar düşman bilmiştiniz.

Bu kanunun gerekçesini lûtfen bir kerre ve dikkatle okuyun. Eğitim tarihimizde benzeri bulunmaz bir iflâs. Bu da sizin eseriniz dir. Öğünmeyin de döğünün...

7 — Zamanı Devletinizde meslekten ayrılan öğretmen sayısı sekizbini bulmuştur. Bu da sizin ebedî vukufsuzluk ve dirayetsizliğinizin şaheseri ve memleket bakımından çok acı ve pahalıya mal olan iktidar misalinizdir.

8 — Sizin bir mantık kitabınız var. Bakanlığınız zamanında bir

Kitabınızda: «İçtima salonunda bulunmadığım sırada yaptığım beyanat üzerine» diyorsunuz. Ben kürsüde bulunurken içeride idiniz. Tam mantık kitabınızı elime aldığım sırada mırıldanarak dışa

Yazan :

Emin SOYSAL *Maraş milletvekili*

rı çıktınız. Sonra tekrar içeri girdiniz. Hattâ beyanata cevap veren Millî Eğitim Bakanına da sual sordunuz. Zabıtta vardır.

Yine kitabınızda meydan okuyarak «bunlar hakkında tanığın her zaman eski ve yeni bakanları sorumlu görerek Milletvekili sıfatı ile hareketi mümkündür» diyorsunuz. Biz memleket işlerinde si zin gibilerin ikazına muhtaç değiliz. O derece ki 1947 Ağustos toplantısında yine aynı konular üzerinde Millî Eğitim Bakanına 19 maddelik bir soru sordum. Sorular ve cevapları dinlenirken Meclis sizi aradı ve sordu. Yoktunuz. Niçin o gün bulunmadınız da, ki tabınıza bunu yazdınız?

Görüyorum ki, kitabınızda yüksek perdeden konuşan bir eda var. Mademki böyle cesur ve yiğit idiniz de mahkeme, Cumhuriyet Halk Partisi Fırka Grubu toplantısına ait zabıtları istediği zaman cesaret ve kudretinizi ne diye gös termediniz. Gerek Fırka grupun da, gerek Büyük Millet Meclisi huzurunda çıkıp (hayır arkadaşlar, bu benim dâvamdır. Mademki mahkeme istiyor, bunun verilip verilmemesine dair de bir teamül kanun yoktur, sizi efkârı umumiye ve mahkeme karşısında müşkül duruma soktum, bu yönden beni affedin. Fakat dâvamı isbat ve kendimi müdafaa bakımından bu zaptın mahkemeye gönderilmesini müsaade buyurun) deme din? İşte yiğit ve cesur adam, sağlam adam böyle yapar.

VEKALET EMRİ MESELESİ

Gelelim kitabınızda yazdığınız

bulunduğu ve hakemliğini yaptığı bu konuşmaları da neşredebiliriz.

Konuşmamızı hülâseten tesbit eden mektubun sonunda zekânızı iyilik yolunda kullanmanıza dair bir de fıkra vardı. Siz, bana muhabbetim olduğunu söylüyorsunuz. Benim de size muhabbetim var. O muhabbet ile tekrar söyliyeyim ki zekânızı iyilik yolunda kullanın. Olur ki bir kere daha Vekil olursun, unutma şu sözleri: Devlet adamı, dürüst, doğru, cen tilmen ve mütevazı, vefalı, bilgili olmak gerektir. Öyle ki herhangi bir şahsa ne maksatla verirse ver sin saat gibi çocuk kandırıcı ve eğlendirici bir hediyeyi senelerce sonra orada burada söylememeli. Hem dâvan ile bunun ne münasebeti var?

Siz saat vermiştiniz, ben ise ömür vermiştim. Beş yıl, gece gün düz çalışarak, bir santim harcırah almadan ve bütün makam ücretlerimi de müessese uğrunda sarfe derek çamlara sırt verip uyuyarak..

İnsanın minarenin zirvesine çıkıp, tek ayağının üzerinde, göğe doğru uzanarak, Yarabbi bize bü yük ruh gönder diye bağıracağı geliyor, sizleri görünce ve saat hi kâyenizi dinleyince.. Şunu tebarüz ettirmeme müsaade buyurun, niçin hakkımda tahkikat ve teftiş yaptırdığınızdan dolayı şahadetimin aleyhinizde olacağını düşünü yorsunuz da saat verdiğinizden dolayı lehinizde olacağımı düşünmü yorsunuz? Bir kere daha söyliye yim. Her ikisi de benim doğru söylememe mâni değildir.

TURK MAARİF TARIHINDE MISLI GORULMEMIŞ ŞEYLER

Kitabınızda ne kadar çok adamları kötülemeğe çalışıyorsunuz. Hakikaten bütün bunlar sizin düşmanlarınızsa acınacak haldesiniz.

Acınır o adama ki, bir an için işgal ettiği makam Millet için ona rılmaz bir zarar, kendi şahsı için büyük bir bedbahtlık, mensup olduğu zümre için de taşınması çok zor bir yük olur. acınır.

Kitabınızda bahsı geçen meclis Kütüphanesindeki konuşmamızda kendi yazdığınız ve benim sözüm diye, mahkemeye bir yazı vermiş siniz. Onun içine, size söylediğim, (pek o kadar) tabirini niçin koymadınız da mahkemedeki ifadem ile aralarında mübayenet arıyor sunuz? Keza, hiç zamanınıza ait Millî Eğitim işlerinin tenkidi zatı devletlerinizin çok yüksek şahsi yetlerinin dışında olur mu? Benim bu mantıksızlığa düşeceğimi kim kabul eder? Sizin meşhur Mantık kitabınızın bile tenkidi varken içinde..

Nihayet, kitabınızda ağladığınızı, birkaç gencin size hakaret ettik lerini yazıyorsunuz. İnanın ki bu noktada benim de gözüm yaşardı. Bir Millî Eğitim Bakanına, hem de kendi, yedi yıl, yedi, ay, yedi günlük Bakanlığı zamanında yetişen memleket gençlerinin böyle hakaret etmeleri hakikaten acıklı ve hazindir.

Ne yapalım ki Hasan Ali Yücel, böyle şeyler de devri devletinizde oldu. Hakikaten Türk Maarif tarihinde misli görülmeyen şeyler oldu.

Şimdi artık, sizin bu başınıza gelenleri Kenan Öner'in kitabına ve makalelerine, açtığınız davaya atfetmeyiniz, Hasan Ali Yücel. Bütün bunlar sizin yedi yıllık Bakanlığınızın sonuçlarıdır.

Saygılarımla...

pılacak yardımlara karşı cephe alırdı. Fakat sulhcuların başı ve sözcüsü senatoda şimalî Dakotayı temsil eden Gerald P. Nye idi. Bu zatın samimiliğinden hiç bir zaman şüphe etmedim.

Bununla beraber 1935 senesinde kalabalık bir grup halinde Japonyayı ziyaret eden senato azaları arasında bulunan Nyee, daha karaya çıkmadan evvel Japon deniz komutanlığı telgrafla müracaat etmiş ve şerefine bir ziyafet çekmeği kendine teklif etmiş olduğunu da biliyordum. Heyet içinde Japonların iltifatına mazhar olmuş yegâne azanın kendisi olması sebebini bu zat kendi kendisine hiç düsünmüs müdür acaba? Diye kendi kendime kaç defa sormustum. Gerald P. Nye kendisine teklif olunan «şerefli» durumu kabul etmedi. Bu hâdiseden sonra Japonyadan dönerken, Japon donanmasının gelişmesi tarihi hakkında yazılmış ve bir Japon âmiralı tarafından vapura gönderilmiş olan kitabı yolda bana gösterdi. Eminim ki bunu yaparken büyük bir mahcupluk hissediyordu ve mahcup olması lâzımgelirdi.

ROOSEVELT HAYAL SUKUTUNA UĞRUYOR

Başkan Roosevelt, idareyi ilk ele aldığı gündenberi müdafaa tesislerimizi kuvvetlendirmeğe çalışmış fakat büyük bir muhalefetle karşılaşmıştır. Bayındırlık işleri tahsisatını deniz inşaat işlerine nakletmiş ve ordu kuvvetlerini 115 binden 165 bin kişiye çıkartmak salâhiyetini almıştı.

Başkanın Vaşingtonda söylediği nutuk halkın alâkasını çekmemis ve bu hal Roosevelti hayal sukutuna uğratmıştı. Bununla beraber bir seeBev raber, senenin gecmesini bekledi ve ayni zamanda kongreyi ve milleti ikaz edebilmek icin ciddî surette calısmağa basladı.

29 Ocak 1938 da kongreye gönderdiği hususî bir mesajda şöyle diyordu:

« Harbin bütün şiddetiyle hüküm sürdüğü memleketler de dahil olmak üzere bir çok ülkelerde halkın kısmı azami sulh içinde yaşamak istediği halde dünya nüfusunun en az dörtte birinin amansız, tahripkâr bir harbe sürüklendiği açık bir hakikattir.»

Başkan bundan sonra, deniz inşaat programının % 20 nisbetinde arttırılmasını, iki saffı harp gemisi, iki kruvazör, tecrübelik küçük tekneler inşasını ve ordunun teçhizi için 20 milyon gibi acınacak bir meblağın tahsisini istedi. O zaman muvazzaf ordumuz dünya orduları arasında 18 inci derecede idi.

AMERIKAN ORDUSU IÇIN TAHSISAT

Bununla beraber, o zaman, ordumuzun ve deniz kuvvetlerimizin arttırılması uğrunda gayret-

nin üstünde verimli olmuştur. Fabrika idaresi Edirneden başlamak üzere müstahsil pancar, bedellerini ödemeğe başlamıştır.

EDIRNENİN 948 BÜTÇESİ

Edirne (TASVİR) — Edirne İli Genel Meclisi tarafından kabul edilen Özel Saymanlık idaresi 1948 yılı bütçesi, Özel İdareler bütçelerini tetkik komisyonunun incelemesine sunulmak üzere şu günler de İçişleri Bakanlığına gönderecektir.

Edirne İlinin 948 yılı bütçesi 1.335.000 küsur lira olarak tesbit ve kabul edilmiştir.

Bu kongrelerde, şimdilik esen havaya göre; daima hararetli ve daha verimli bir çalışmaya doğru gidilmesi için kuvvetli bir cereyan vardır.

ORHAN GAZİ CAMİİNİN TAMİRİ MESELESİ

İzmit (TASVİR) — Büyük bir tarihî kıymeti olan şehrimiz Orhan Gazi camiinin tamir edilmesi için, Kocaeli Milletvekillerinden Cenap Aksu, Ankarada ilgili makamlarla temas ettiği memnunluk la haber alınmıştır. Fakat, seneler den beri devam eden bu dileğin yerine getirilmemiş olması dolayı sile yapılan vait hiçte tatmin edici görülmemektedir.

Değerli eşya sahibi olmak isterseniz Türk Eğitim Derneği Eşya Piyango biletlerinden mutlak bir tane alınız

(14476)

Bugün Matinelerden İtibaren

SÜMER Sinemasında

DEANNA DURBİN

Tom Drake - William Bendix - Adolphe Menjou

gibi emsalsiz yıldızlar tarafından yaratılan ve FRANZ MOLNAR'ın meşhur komedisinden sinemaya alınan

SENİN OLACAĞIM

(I'll by yours)

Süper filmini takdim edecektir. *DEANNA DURBİN*, bu filmde teganni edeceği birçok şarkılar meyanında meşhur *GRANADA* İspanyol romansı ile *Strauss'un SARI VALS*'ini de dinliyeceksiniz

Yerlerinizi evvelden aldırınız

var. Bakanlığınız zamanında bir müddet bir fasikülünü çıkardınız, mekteplerde okutturdunuz. Sonra ikinci fasikülünü çıkardınız ve Bakanlıktan ayrılıncıya kadar tamamlamadan millet çocuklarına ders kitabı yaptınız. Bu zamanlar bir veya iki fasikül halindeki kitabınızdan şahsî nüfuz ve otoriteniz nam ve hesabına Devlet Hazinesinden kaç bin lira aldınız?

Bu eksik ve yanlış kitap yüzünden milletin ne kadar evlâdı ikmale veya sınıfta kaldı? Size her hangi bir müellif böyle yarım veya bir parçası yazılmış kitap getirse de bunu mekteplere kabul edin ve para verin deseydi ne derdiniz? Elbette ki peşinen kitabınızı tamamlayın, yanlışlarını düzeltin, öyle getirin derdiniz. Böyle demeniz vazifenizdi. Niçin nefsinize tatbik etmediniz? İşte vazifeyi kötü istimal buna derler.

9 — Millî Eğitim Bakanlığında bir Mektepler Müzesi vardı. Bu müze kanun ve talimata müsteniden kurulmuştu. Şimdi ise bu kanunî müessesenin yerinde yeller esmektedir. Hangi kanunî salâhiyete dayanarak Devletin milyonlarca liralar sarfettiği bu müesseseyi tarumar ettirdiniz. Doğru düşüst hesaplarını vermemek için mi?

Namuslu adam geçinenler bu için hesabını vermelidirler. Ne garip ki ortada müze yok, Müdür ve memurları da hâlâ maaş almaktadırlar. Kim ne diyebilir? Zira siz hakların ve hakikatların, bu misalde olduğu gibi kanunların dahi üstünde yaşamış adamsınız.

DAHA NELERİNİZİ SAYAYIM

Bilmem ki daha nelerinizi sayayım. Şimdilik bukadar yetişir. Dönelim kitabınıza:

Gelelim kitabınızda yazdığınız Vekâlet emri meselesine: Sizin müfettişlerinizden birisiyle Bursa Halkevi altında aramızda geçen şahsî bir meseleyi Vekilliğin manevî şahsiyetine mal ederek, benim hiç bir müdafaa ve mütalâamı almağa lüzum görmeden Vekâlet emrine almıştınız. Hakikatta mesele tamamen şahsî ve mahkemelik idi. Amma siz, bu hareketinizle Köy Enstitülerinin Tarihçesi adlı kitabımın intikamını aldınız. Olur ya, mühür elinizde idi. O zaman jest yapmak ve Bursa muhitinde de haşmetinizi göstermek üzere bir iki gün sonra Bursaya geldiniz.

Sayın Fazlı Güleç'in tavassutu ile sizinle görüşmeyi temin edebildim. Bu benim hakkımdı, sizin de vazifenizdi. Görüştük. Hakemimiz Muhterem Fazlı Güleç idi. Size hakkımı teslim ettirdim; Ankaraya döner dönmez Adanaya tayin suretiyle vazifemi iade ettiniz. Her taraf karla kaplı olduğu bir sırada Ankaraya geldim ve sizi gördüm. Alay eder gibi «Memnun musunuz? diye sordunuz. Ben «hayır, yerimde kalmak istiyorum» dedim. Siz, mutadınız olduğu üzere muameleyi Müdürler Encümenine atfettiniz. Müdürler ise Vekil bey bilir diyorlardı.

Bir karşılaşmamız daha oldu. Yanınızda sivil bir taharri olduğunu söyledikleri iki şahısla, Maliyenin önünde konuştuk. Ertesi gün de yerimde, yani Bursada kalma kararnamemi elime aldım ve döndüm.

Çelikpalas'taki konuşmalarımızı bir mektup şeklinde yazıp size göndermemi söyelmiştiniz. O mektubun sureti yanımdadır. O konuşmamızın başında hemen çıkardığım ve sizin kitabınızı tenkit eden

Rize milletvekili F. Kurtuluşun beyanatı

Üçüncü Sahifadan Devam

ler aynı müesseseleri daha az memur, daha az maaş ile idare edip, ortaklarına sermayeleri nisbetinde kârlar da temin edebilirler.

KOYÜ KALKINDIRMAK LAZIM

Sosyal hayat, refah ve vatandaş sıhhati ile sıkı alâkası olan bir problemdir. Türkiyede henüz hiç bir ailenin ticaret odalarınca tanzim edilen geçim cedveline göre yaşadığı görülmemiştir. Hayat pahalıdır. Sosyal değerlerin hakikat olması için fazla gelir lâzımdır Köyü kalkındırmak, köyü her şeyi ile modern bir halde kurmak lâzımdır. Sıhhat bakımından büyük bir garanti içinde değiliz. Veremli hastalarımız çok. Diğer hastalıkların yekûnu da fazladır. Her ailenin mutlaka bir sıhhat cüzdanı olmalı ve cüzdanda bütün sıhhî vukuatı yazılı bulunmalıdır. Hepimiz kudretin ve tesadüflerin tesiri ile yaşıyoruz. Köyü modern kuralım diyorum. Lâkin 25 senedir modern Ankaranın henüz kanalizasyon işinin yapılmaya başlandığını görünce iptidailiğimiz beni inkisara sevkediyor. Bu şehir kurulurken ve paranın para olduğu devirlerde bu kanalizasyon işi acaba ne için ihmal edilmiştir. Bu gün bu iş, milyonlara malolmuştur ve olacaktır. Ilk evvel yapılacak işi en sonra yapmış olmak acaba ne mâna ifade ediyor?

— Eski Bakanlardan Şükrü Kaya Cumhuriyette yazdığı bir makalede genç neslin işbaşına getirilmesi aleyhinde bulunmuş ve tanınmamış isimler etrafında halkın sempati duymadığını ileri sürmüştür. Bu mütalâayı doğru buluyor musunuz? Halkla temasınız fazla olduğuna göre, bu hususta makale sahibinin görüşünde bir hakikat payı var mıdır?

— Bay Şükrü Kaya için fazla birşey söyliyemiyeceğim, bu konu çok sahifeler yer. Ancak, şu kadarını cevap olarak söyliyeyim:

B. Şükrü Kayanın işbaşında iken ve ayrılıncaya kadar memlekete iyilik diye yaptıklarını bugün Meclisin içinde bulunan ve beğenmediği genç milletvekillerinden herhangi biri derhal yapmıya ve daha büyük bir anlayış içinde başarmayı arzu eder. Lâkin, onun işbaşında iken yapıp ta aleyhine kaydedilen bir çok olayları hayatının sonuna kadar - Ne kadar tekâmül etseler de - yine meclisteki genç Milletvekillerinden hiçbiri yapmıya kendilerinde cesaret göremiyorlar. Bunu acı da olsa anlamasını ve vatan hizmetinde yaşlı olmanın bir meziyet farkı yaratamıyacağını kabul etmesini ve kendisi işbaşında iken rahmetli Ağaoğlu Ahmedin, kendisini tenkit eden bir yazısı üzerine Atatürkle - Ağaoğlu Ahmet arasında geçen muhavereyi lütfen hatırlamasını rica ederim.

B. Ş. Kayanın kültürü herhalde bir çoklarından iyidir. Lâkin yaşlı Milletvekili saltanatını müdafaa edeceği ve halkın tanınmış isimler etrafında, sempatik olmadığını söyliyeceği hatıra gelmezdi. Bizler. kendimizi halka tanıtmak ve sevdirmek için yeni bir Sakarya, yeni bir Dumlupınar mı yaratalım?

Icap ederse bunlar yaratılacaktır. Lâkin biz kendimizden evvel milleti düşünerek yaşıyacağız.

Hububat satışlarında himaye gören firmalar meselesi

(Baş tarafı 1 inci sayfada)

bakanlığı tarafından verilen emri üzerine bazı kimselerle hususî bir anlaşma yaparak bu kimselere menfaat temin etmeleri yolundaki iddianın ne dereceye doğru olup olmadığı hakkında toprak mahsulleri ofisinin Istanbul şubesinde salâhiyettar bir zat şöyle demiştir:

— « Biz bu işlerin kompetanı değiliz, bu hususta size de fazla tafsilât veremem, çünkü salâhiyettar değilim, yanlış beyanatta bulunurum, bu da doğru olmaz. Biz Ankaradan gelen emirleri tatbik etmekle mükellefiz ve onların yazdıkları emirleri ve gönderdikleri tamimleri harfiyen tatbik ederiz. Bunların yerinde olup olmadığının Ankaraya bildirilmesi bize düşmez.»

BİRLİKLER NE DİYOR?

Bundan sonra toprak ofisinin birlikler kanaliyle 1947 senesinde gönderdiği ihracat müsaadesinin tamimi haberi hakkında da birliklere mensup salâhiyettar bir zat demiştir ki:

— « Birliklerimizde hububat ihracat müsaadesini hatırlıyorum, biz Ticaret bakanlığının göndereceği her türlü emri tatbik etmekle mükellefiz aksini isbat etmek te bize düşmez, çünkü Ticaret bakanlığında verilen kararlar, anlaşmalar, müzakere edilir, münakaşalar yapılır, ve sonra kabul olunarak karar altına alınır. Biz bir vasıtadan başka bir şey değiliz. İşimiz tüccarlarımızın işlerini kolaylaştırmaktan ibarettir.»

KALAMIDIS ŞIRKETINDE

Bundan sonra hububat ihracatında himaye gördüğü iddia edilenlerden Kalamidis ihracat şirketi murahhas azası demiştir ki:

— « Bayım, Vatan gazetesinde okudum. Biz ister milyon kazanalım isterse kazanmıyalım, işlerimiz açıktır, hesaplarımız meydandadır. Ofisin dosyalarında mevcuttur. İcap ederse hesap da veririz.»

BEKIR KARANIN SÖZLERI

Bundan sonra yine himaye görenlerden Bekir Karayı yazıhanesinde buldum. Bu hususta fikirlerini Sordum. Bekir Kara şunları söyledi:

— « 26 - Haziran 1946 da toprak ofisinin sirküleri hububatın ihracatı için bir ilân vermişti. Bununla bütün tüccarlar mal satmak için uğraştılar, Vasil Kurdoğlu namında Ömser şirketiyle 125 bin ton, Ingiltere iaşe nezaretine karşı olarak sattılar ve ofisten % 3 komisyon üzerine mukavele yaptılar. Recep Peker hükûmeti geldikten sonra şirketin bu % 3 komisyonu verilmeyip % 2 komisyonla iş yapmak için yeni bir anlaşma yapıldı.

Bunu müteakip Italya hükûmeti piyasaya çıktı ve 100 bin ton buğday almak için Italyada münakasa açıldı. Bu münakasaya biz de iştirâk ettik. Vitoller ve Jüralar da iştirâk etti, ayni günde Italyadaki münakasaya 40 bin ton hububatı Vitollar, 20 bin ton biz ve 20 bin ton da Jüralar sattı. Ayni gün Italyada yapılan satışlar üzerine ofise müracaat ettik, Vitollerin ve Jüroların mukavelesi derhal yapıldı. Bizim mukavele ise nedense ayni gün yapılmadı. Italya hükûmetine resmen soruldu. Bizim katî satışımız olup olmadığını ve mukavele imza edilip, akreditiflerin açılıp açılmadığı soruldu.

Italya hükûmeti mukavelenin imza edildiğini ve akreditifin açıldığını bildirdi.

Işte burada görülüyor ki bu işlerde kolaylık değil, bilâkis müşkülât çıkarılmıştır. 40 bin ton mal satan diğer firmaların ismi mevzuu bahsedilmeyip de bir Türk olmama rağmen yalnız benim ismimin gazetelerde yazılması doğru mudur?

Ofisin kasden yarım milyon lira komisyon aldığı halde biz komisyonsuz iş yaptık, Vatan gazetesindeki bu neşriyat asılsızdır. Bunun için bu gazete aleyhine dâva açacağım. Iktisadî hayatta bir Türk ve namusiyle piyasada tanınmış bir ticareti afişe etmek hakkı ve salâhiyeti kendisine verilmiş değildir. Yakında bütün meseleler teferrüatiyle tenvir edilecektir.

ÖLÜM

Yedi sene merhum Mithat ve Nuri paşalarla Taif menfasında kalmış olan Ürgüplü Bekir Fikri Efendioğlu Eski Ürgüp halk partisi başkanı ve Kayseri meclisi umumî azasından Rıza Toğucu 22.10.947 de Ürgüpte vefat etmiştir. Merhumun şahsında umulan vatanî hizmetlerinden mahrum kaldığımız calibi teessürdür. Ailesine ve akrabalarına sabırlar diler beyanı taziyet eyleriz

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-79/54

31. Ekim. 1947

"Dâvam„ adlı bir kitap neşretmesi münasebetile

H. Ali Yücele açık mektup

Talebeyi hususî işlerde çalıştırma işi - Hademe tahsisatile eve alınan aşçı - Gazi Enstitüsünden eve nakledilen eşyâlar - Müfettişlere verdirilen raporlar - Heba olan 8,936,500 lira - Meslekten ayrılan 700 öğretmen - Tamamlanmadan okutulan mantık kitabı - Yok olan müze! - Mahdum beyin âlâkalı olduğu mesele - ve... daha hangilerini sayayım

Yazan:
Emin SOYSAL
Maraş milletvekili

Tasvir Gazetesi Yazı İşleri Müdürlüğüne;

Aşağıdaki mektubun, hukukumun ziyaa uğramamasını temin maksadile muhterem gazetenizde neşredilmesini bilhassa rica ederim.

Bay Hasan Ali Yücel;

İçi dedi kodularla dolu «Davam» adlı kitabınızı gördüm. Şahsıma ait yazınızı da okudum. Adımı ileri sürerek kendinizi haklı göstermek ve şehadetimi çürütme yolundaki çabalamanız, birtakım makam sahiplerinin kendi kafalarına uymıyan bir vazife adamı için tertibettikleri, fakat neticesiz kalan bir sui kasdın mahiyet ve seyrini Millet efkârı önünde açıklamama fırsat verdiği için size teşekkür ederim.

Once şu noktayı tebarüz ettirmek isterim; Siz, Köy Enstitüsünden ayrılmam meselesini ortaya atmakla güya benim size karşı şahsî garazım olduğunu ve bu sebeple şehadetimin bu garaza istinad ettiğini ileri sürmek istiyorsunuz. Şahsî garaz gütmenin cüce ruhlu insanlara has bir halet olduğunu bildiğim için size teallûk eden şehadetimde asla böyle bir zaafa düşmedim. Doğruyu söyledim ve daima da çekinmeden doğruyu söyliyeceğim .

Kızılçullu köy enstitüsüne 1937 de Sayın Saffet Arıkan tarafından tayin edildim. Tam beş yıl; kış, yaz, gece ve gündüz çalışarak müesseseyi kurdum. Ben bu işe tayin edildiğim zaman ortada ne kanun, ne talimat ve ne de kitap ve bir örnek vardı. Sadece Dr. Halil mezunu addedilmiyoruz, hakkımız verilmiyecek mi?» dediler.

Bu haber beni düşündürdü ve Vekâletinize şu mealde bir telgraf yazdım: Maarif Vekilinin Meclisteki, Müsteşarının da radyodaki nutuklarına nazaran Köy Enstitülerinin iki yıl önce kurulduğu ve üç yıl sonra ilk mezunlarını vereceği beyan edilmiştir. Işbu beyanat hilâfı hakikattır. Köy Enstitüleri beş yıl evvel kurulmıya başladı, üç ay sonra mezunlarını verecektir. Mezun olacak çocukları 3803 sayılı kanun gereğince haklarının şimdiden teminini ve beyanatın da tashihini rica ederim. Aşikâr surette anlaşılmıştı ki, siz bu beyanatla bütün işi şahsınıza maletmek ve geçmiş tecrübeleri, emekleri inkâr etmek yolunu tutmuştunuz. Bunu her ne bahasına olursa olsun reddetmek ve hakikatı korumak bizlere düşüyordu.

İlgili dairenin yetkili âmiri ki, Kızılçulluda işe başladığımız günden beri fikirler ve işler üzerinde devamlı ihtilâfta olduğumuz şahıs fırsatı ganimet bilerek bu tezkereyi size arzetti. Bir vekilin beyanatı ve sözleri nasıl tekzip edilir miş, bu ne cür'et imiş? İşte bu sırada sizin başlanmış işleri bozacağınıza o kadar kesin olarak kani olmuştum ki, artık mahut saatı- kikaten yanlış şekilde gösteren bahsi şiddetle tenkit ederek idarecisi olduğum bu müessesenin tarihî rolünü küçültücü ve başka suretle gösterici kitabınızı ve sizi açıkça tenkit etmiştim. Isterseniz o tenkidi kısmı bir kerre daha neşredeyim. Devlet hazinesinden binlerce lira aldığınız bu kitabınızdaki yanlışları ve Meclisteki hakikata uymıyan beyanatınızı meydana koyan bu küçük kitabımı okuyunca bütün haşmetinizle Gazi Terbiye Enstitüsüne giderek benim okuduğum dershaneye girip aleyhimde bir Bakana yakışmıyacak şekilde dedikodu yaptınız, küfürler savurdunuz. Zatı devletiniz, benim sizin bu hareketlerinizi bilmediğimi mi sanıyorsunuz?. Bu kitabımı neşrettikten sonra da 9/3/1943 tarihli ve yine Bursa Maarif Müdürlüğü eliyle 32 sahifelik bir yazı ile hakkımda yaptırdığınız bir teftişi ve tahkikin seyrini ve ne şekilde yapıldığını bildirmiştim.

Bu raporumun sonunda 49 uncu maddede «nihayet şahsıma karşı oynanan bu dramda iki yıl önce selâhiyetli bir şahsın da, birçok güzel şeylerine rağmen orayı yıkarım, diye bana bildirdiği hislerin ki, vesikası elimdedir, çeke memezliklerin işi ve fikri kendi yolda hareket etmediniz? Şu anlattıklarımın ne demek oldukları, başından geçen dürüst ve hassas insanlar pek iyi bilirler. Böyle bir evrak tahkikatın akabinde ve azamî üç ay zarfında hükme tevdi edilmek gerekirdi. Neden yapmadınız? Bana acıdığınızı söyliyemezsiniz!!! Askerden dönünce, evrak çok şükür mahkemede idi...

Bursadan İzmire gidip adalet huzurunda, sizin gibi daire daire dolaşıp yardım dilenmeden, tek başıma, vicdanıma ve dürüstlüğüme dayanarak 1937 den 1942 ve kadar geçmiş yedi sene evvelki hesabı verdim. Mahkeme, mütehassıs maliyecilerden üç kişilik ehli vukuf teşkil etmişti. Bir ay süren hesap ve tetkik neticesinde bu heyet bir günâ zimmet ve ihtilâsımız olmadığına dair 14/2/1944 tarihli raporunu verdi. Mahkeme de tetkik ve tahkiki bitirdi. 22/11/1944 tarih ve 39/1944, 29/1944 sayı ile zimmet ve ihtilâsımız olmadığına, men'i muhakeme kararını verdi. Üst mahkeme de bunu tasdik etti. Evrak mahkeme kararı ile böylece iade edildikten sonra inzibat komisyonu kararınız kalmıştı.

Danıştaya kanunî vakıtta müracat edemediğim için Komisyon kararınızı bozdurmak hakkını kaybettim. Zaten siz de bu gaye ile vaktinde sahsıma tebligat yapmamıştınız. Fakat, benimle beraber diğer bütün vazifedar ve mes'ullerden tecrid ederek sırf bana intisabı yüzünden işinden çıkarıp

atmakla güya benim size karşı şahsî garazım olduğunu ve bu sebeple şehadetimin bu garaza istinad ettiğini ileri sürmek istiyorsunuz. Şahsî garaz gütmenin cüce ruhlu insanlara has bir halet olduğunu bildiğim için size teallûk eden şehadetimde asla böyle bir zaafa düşmedim. Doğruyu söyledim ve daima da çekinmeden doğruyu söyliyeceğim .

Kızılçullu köy enstitüsüne 1937 de Sayın Saffet Arıkan tarafından tayin edildim. Tam beş yıl; kış, yaz, gece ve gündüz çalışarak müesseseyi kurdum. Ben bu işe tayin edildiğim zaman ortada ne kanun, ne talimat ve ne de kitap ve bir örnek vardı. Sadece Dr. Halil Fikret Kanat'ın Köy Enstitülerinin temeline ve kuruluşuna ait makaleleri ve lâyihası vardı. Kanun, talimat, müfredat, kitap ve herşey benim oradaki yönettiğim tecrübeden çıkacaktı. Kısmen de böyle oldu. Oradaki mesai ve hizmetimizle ben, arkadaşlarım evlâtlarım daima iftihar edeceğiz.

Evet, beş yıl bu müessese. Eğitim işleriyle ilgili bir çok değerli zevatın tetkik ve kritiğinden geçmişti. Siz de Bakan sıfatiyle iki defa geldiniz. Birisi 1939 daki, o zaman bu işlerin nasıl yapılacağını, ne istikamette yürütüleceğini, hatta ne demek olduğunu henüz tam manasiyle bilmediğiniz gibi yanınızda getirdiğiniz zevat da bilmiyorlardı.

Belki hatırlarsınız, bu gelişiniz de Izmir Halkevine bütün öğretmenleri bir konuşma için topladınız. Öğretmenlerin karşısına, elinizde sigara, sırtınızda palto ile çıktınız: «Elâziz'in nüfusu kaç, filân yerin nüfusu kaç? ilâ..» diye mütehakkim, müstehzi ve oradaki meslek adamlarını incitici tesirler yapan sual ve jestlerinizi de hayretle ve ibretle seyretmiştim.

SAAT HIKAYESI

Ikinci gelişiniz 1940 da oldu. Saat hikâyeniz bu tarihe rastlar. Doğrudur, bana bir saat verdiniz, aucak, ben o müesseseyi kurarken sizin saatınızla taltifinizi diğer bazı zevatın yüksek sözlerile takdir teveccühlerini; diğer taraftan da aklı ermiyenlerin müsbet ve menfî tenkitlerini daima yaptığı işe tesir ve faydası yönünden mütalâa ettim. Saatınızı verdiğiniz sırada bile sizi, işin mahiyet ve istikametini hâlâ kavramamış görmek teessürünü taşıyordum. Zira, o zaman Ankaraya dönüşünüzde 1940 haziran ayı içinde müessesenin 400 talebe ve 100 de Eğitmen mevcuduna, bazı öğretmen ve idare elemanlarının askere alınmış olmalarına rağmen, birinci sınıfa 350 talebe toplamamı Aşikâr surette anlaşılmıştı ki, siz bu beyanatla bütün işi şahsımıza maletmek ve geçmiş tecrübeleri, emekleri inkâr etmek yolunu tutmuştunuz. Bunu her ne bahasına olursa olsun reddetmek ve hakikatı korumak bizlere düşüyordu.

Ilgili dairenin yetkili âmiri ki, Kızılçulluda işe başladığımız günden beri fikirler ve işler üzerinde devamlı ihtilâfta olduğumuz şahıs fırsatı ganimet bilerek bu tezkereyi size arzetti. Bir vekilin beyanatı ve sözleri nasıl tekzip edilir miş, bu ne cür'et imiş? Işte bu sırada sizin başlanmış işleri bozaca ğınıza o kadar kesin olarak kani olmuştum ki, artık mahut saatınızı da ebediyen bir tarafa atmış tım. Beni, bunu söylemeğe mecbur ettiniz.

MUDURLUKTEN AYRILMAM

Demek istiyorum ki, ne sizin talif ve takdiriniz, ne de yukarıda yazdığım yalanı tashih hususunda ki tezkereden pek az zaman sonra le müdürlükten ayırma muamelenız, benim, hakkınızda şehadette bulunmama ve doğru söylememe asla mani değildir.

Işte böylece beyanatınızı tashih için yazdığım tezkereden birkaç saat sonra. 1942 haziranının 13 ün de müesseseyi teftişe başlattınız. Öyle ki saat gibi işleyen ve her bakımdan övünülecek ve güveni lecek bu yuvayı yıkmaya başlattınız. Öylesine bir yıkış ki, bir yıl sonra görmeğe gittiğimde Öğretmen ve öğrencilerden 350 kişi uyuz olmuştu. Çiftlik binaları uyuz hastahanesi olmuş, banyolar bozulmuş, Buca tirenleri uyuz öğretmen ve öğrencilerin hikâyeleri ile dolu idi. Bu netice sizin yüksek ve takdirkâr eserinizdir!..

Filhakika bu teşebbüsünüz neticesinde 1942 ağustosunda müdürlükten ayırdınız. Bursa Kız Öğretmen okuluna meslek dersleri öğretmeni olarak gönderdiniz. Bekledim ki tanzim ettirdiğiniz evrak üzerinde muamele cereyan etsin ve hakikat meydana çıksın. Fakat, bunu yapmadınız. Artık hakikatların ve hakların üstüne çıktığınız devriniz başlıyordu..

Dinleyin: 25/11/1942 tarihinde Bursa Maarif Müdürü eliyle 17 sahifelik bir yazı gönderdim. Bu yazının sonunda:

«2 — Hiçbir talimat ve nizam gözetmeden müfettişlerin kendi kendilerine toplayıp, zabıt tatmadan iki aydan fazla yanlarında tuttukları ve her yere götürdükleri, sonra ayrılırken yine kendi kendilerine toplayıp gittikleri, müsesesenin malî evrakının eksik ve fazla gelmesinden hiç bir mesuliyet kabul etmiyeceğimi,

3 — Depoya giren ve çıkan eşnız, küfürler savurdunuz. Zatı devletiniz, benim sizin bu hareketlerinizi bilmediğimi mi sanıyorsunuz?. Bu kitabımı neşrettikten sonra da 9/3/1943 tarihli ve yine Bursa Maarif Müdürlüğü eliyle 32 sahifelik bir yazı ile hakkımda yaptırdığınız bir teftişi ve tahkikin seyrini ve ne şekilde yapıldığını bildirmiştim.

Bu raporumun sonunda 49 uncu maddede «nihayet şahsıma karşı oynanan bu dramda iki yıl önce selâhiyetli bir şahsın da, birçok güzel şeylerine rağmen orayı yıkarım, diye bana bildirdiği hislerin ki, vesikası elimdedir, çeke memezliklerin işi ve fikri kendilerine mal etmek gibi istismarcı ve hilekâr bir zihniyetin, bu müesseseleri milliyet prensiplerinden uzak bir zihniyetle idare etmek emellerinin, bilgisizliğin de son derece ve fakat arkadan arkaya rol oynadığını da sözlerime ilâve etmeyi bir hak bilirim.

ADALETIN TECELLISI

Maamafih adalet ergeç tecelli edecektir, demiştim. Görüyorsunuz ki, sizin bugün içine düştüğünüz ve bocalayıp durduğunuz sahnenin ilk haberini de daha o zaman daireniz yoluyla size bildirmiştim. Nihayet türlü yazılarıma hareketlerime ve ısrarlarıma dayanamıyarak elinizde tuttuğunuz evrakı bir yıl sonra inzibat komisyonuna sevkettiniz. 4/6/1943 tarihli bir müdafaa kararı gönderdiniz. Bu karara verdiğim 16/6/1943 tarihli cevapta: «Meselenin yeniden tahkik ve tetkikinin bir ehli hibreye havalesini isterim ve yahut idare meclisi yoluyla mahkemeye sevkini isterim, bu hususta komisyon huzurunda şifahî müdafaada bulunmak istiyorum, komisyonda şifahî müdafaam ve bir kısım vesaik üzerinde vereceğim izahatım dinlenmedikçe verilecek her hangi bir kararı katiyyen kabul etmiyeceğimi, gün ve tarih bildirildiği takdirde derhal Ankaraya gelerek şifahî müdafaa yapacağımı arz ve istida ederim» demiştim.

Tam bu sırada askere alındım. O zaman askere gidenlerin listesi Vekâletinizce tesbit olunuyordu. Ben askere alınınca, siz de 22/7/1943 te şifahî müdafaaya çağırdınız. Bursa Maarif Müdürlüğü, 17/7/1943 tarih ve 570 sayılı telle «Emin Soysal askere gittiğinden tebliğ yapılamamıştır. Müdafaasının askerlikten dönüşüne kadar tehirini veyahut Millî Müdafaa yoluyla... tebliğini saygılarımla» diye cevap vermişti. Bu resmî cevabı nazarı itibara almadan, ki maksat benim komisyona gelmemekliğim idi, eğer gelseydim birçok meseleler halledilecekti ve bakeme de tetkik ve tahkiki bitirdi. 22/11/1944 tarih ve 39/1944, 29/1944 sayı ile zimmet ve ihtilâsımız olmadığına, men'i muhakeme kararını verdi. Üst mahkeme de bunu tasdik etti. Evrak mahkeme kararı ile böylece iade edildikten sonra inzibat komisyonu kararınız kalmıştı.

Danıştaya kanunî vakıtta müracat edemediğim için Komisyon kararınızı bozdurmak hakkını kaybettim. Zaten siz de bu gaye ile vaktinde sahsıma tebligat yapmamıştınız. Fakat, benimle beraber diğer bütün vazifedar ve mes'ullerden tecrid ederek sırf bana intisabı yüzünden işinden çıkarıp iki yıldan fazla açıkta bırakıp sefil ve perişan ettiğiniz 15 lira maaşlı memur. aynı evrak üzerinden komisyon kararınız aleyhine Danıstaya vaktinde dava açtı ve kitabınızda yazdığınız mahut kararı bozdurdu. Bu suretle hesaplarımızın tam, şahıslarımızın temiz olduğunu Danıştay da tasdik etti.

Danıstayın bu kararı makamınıza tebliğ edildiği halde o kıtlık yılında bu temiz ve çalışkan memurun memuriyetini yine aylarca iade etmediniz, Maaşlarını vermediniz. Nihayet Bursadan Ankaraya geldiğim zaman haksızlığa uğravan bu memurun hakkının verilmesi için o zamanki Umum Müdürünüze. bir çiftlik ağası gibi idare ettiği dairesinde yaptığım muameleyi hatırlarsınız. O hareketimin ertesi günü de bu memuru Izmir Lisesine tavin etmek mecburiyetinde kalmıştınız.

DEVAM EDEN KIN

Işte bu kararlara rağmen kininiz devam ediyordu. Öyle ki, sizi tenkit ettiğim kitabı çıkartmaya beni teşvik ettiğini zan ve vehmettiğiniz bir mütefekkir ve milliyetci öğretmeni yıllarca parasız yaptığı sefliğinden çıkarttınız. Selâhiyet kullanarak dört yıl kıdem zammını vermediniz. Elbette ki yapardınız. zira bu sırada hakların ve hakikatların üstüne çıktığınız günlerdi..

Siz öyle bir adamsınız ki. Millî Eğitim bütçesi dolayısiyle Meclis te verdiğim birbuçuk saatlik beyanatı da güya Millî Eğitim Bakanı sayın Resat Semsettin yazmış, hazırlamış da ben okumuşum diyecek ve orada burada. yukarda aşağıda söyliyecek kadar sözler uydurarak ve yaratan bir edebî ruha maliksiniz!

Görülüyor ki ve herkes de bilir ki, bana atfedilen ve kitabımız da yazdığınız. mahkemede söylediğiniz meseleler üzerinde kendi zorlamalarımla ve bir buçuk yıl sonra güç hal ile mahkemeye sevkettirebildiğim evrak üzerinde hesabımı açık alınla verdim. Bütün [illegible] sonra evrak elinize gel

sanoğlan Köy Enstitüsünden tirilen malzeme, talebe, Devlezinesinden para alan ustalarlarca evini tamir ve tadil ettbinlerce liralık iş yaptıran, leketin cocuklarını dersleri alıkoyarak aylarca kendi menfaatı uğrunda çalıştıran, iyetindeki müessese âmirlerin derinliğine kötü örnek olamum Müdürünüzün bu haracaba bir tahkik konusu miydi? Millet ve Devlet menfırının mes'uliyetini taşıdığını di yıl durup dinlenmeden basiz, sayın Bakan, nerede idi gözünüzün önündeki bu fgörmemezlikten geldiniz?

2 — Vekil bulunduğunuz okulların hademe kadrolar aylıklarını verdirerek eviniçı veya hizmetçi kullanıp kmadığınızı lütfen açıklar mBunlara verilmiş olan paranunun ne tuttuğunu söylerniz?

3 — Gazi Terbiye Enstitübirkac aylık Müdür Vekilliayrılırken, kanun ve talimamenine rağmen götürdüğübir kalem devlet eşyasını n

Belki hatırlarsınız, bu gelişiniz de İzmir Halkevine bütün öğretmenleri bir konuşma için topladınız. Öğretmenlerin karşısına, elinizde sigara, sırtınızda palto ile çıktınız: «Elâziz'in nüfusu kaç, filân yerin nüfusu kaç? ilâ..» diye mütehakkim, müstehzi ve oradaki meslek adamlarını incitici tesirler yapan sual ve jestlerinizi de hayretle ve ibretle seyretmiştim.

SAAT HIKAYESİ

İkinci gelişiniz 1940 da oldu. Saat hikâyeniz bu tarihe rastlar. Doğrudur, bana bir saat verdiniz, ancak, ben o müesseseyi kurarken sizin saatınızla taltifinizi diğer bazı zevatın yüksek sözlerile takdir teveccühlerini; diğer taraftan da aklı ermiyenlerin müsbet ve menfi tenkitlerini daima yaptığı işe tesir ve faydası yönünden mütalâa ettim. Saatınızı verdiğiniz sırada bile sizi, işin mahiyet ve istikametini hâlâ kavramamış görmek teessürünü taşıyordum. Zira, o zaman Ankaraya dönüşünüzde 1940 haziran ayı içinde müessesenin 400 talebe ve 100 de Eğitmen mevcuduna, bazı öğretmen ve idare elemanlarının askere alınmış olmalarına rağmen, birinci sınıfa 350 talebe toplamamı ve iki buçuk ay sonra da sınıf geçirmemi emir buyurmuştunuz. Akıl ve izanı olan bir müessese âmiri böyle saat ve saire gibi çocuk kandırıcı nesnelerle, mantıksız, görüş ve bilgi ile münasebeti olmıyan emirlere teveccüh edemezdi. Bu düşünüşledir ki, emir buyurduğunuz 350 talebeyi alamıyacağımı yazmıştım. Bunun üzerine kat'î ve kesin bir tel emri daha verdiniz. Maarif Müdürü ve Vali araya girdiler. Lâkin atölyeler müsait değil, muallim adedi, yemekhane, yatakhaneler kâfi değil ve bu talebe ancak temmuz sonuna kadar toplanabilir. Ondan sonra da iki buçuk ayda bu çocukları sınıf geçirmem emir buyuruluyor. Bu böyle olamaz, biz öğretmen yetiştireceğiz, Öğretmen ise böyle yetişmez dememe rağmen aldırttınız, ve müesseseyi böylece çıkmaza soktunuz. İşte bu misal, sizin daha o zaman, izahlarıma rağmen maalesef işi anlamamış olduğunuzun açık bir delilidir.

TAHKIKAT MESELESİ

Şimdi gelelim bahsettiğiniz tahkikat işine: 1942 yılının Nisan ayı sonlarında Büyük Millet Meclisindeki beyanatınızda «Köy Enstitüleri iki yıl önce kuruldu, üç yıl sonra mezunlarını verecek» dediniz. Ulus gazetesinde bunu okuyan son sınıf talebesi bana geldiler: «Efendim, bakın Vekil ne demiş. Biz üç ay sonra mezun olacağız. Demek ki Köy Enstitüsü men ve öğrencilerden 350 kişi uyuz olmuştu. Çiftlik binaları uyuz hastahanesi olmuş, banyolar bozulmuş, Buca tirenleri uyuz öğretmen ve öğrencilerin hikâyeleri ile dolu idi. Bu netice sizin yüksek ve takdirkâr eserinizdir!..

Filhakika bu teşebbüsünüz neticesinde 1942 ağustosunda müdürlükten ayırdınız. Bursa Kız Öğretmen okuluna meslek dersleri öğretmeni olarak gönderdiniz. Bekledim ki tanzim ettirdiğiniz evrak üzerinde muamele cereyan etsin ve hakikat meydana çıksın. Fakat, bunu yapmadınız. Artık hakikatların ve hakların üstüne çıktığınız devriniz başlıyordu..

Dinleyin: 25/11/1942 tarihinde Bursa Maarif Müdürü eliyle 17 sahifelik bir yazı gönderdim. Bu yazının sonunda:

«2 — Hiçbir talimat ve nizam gözetmeden müfettişlerin kendi kendilerine toplayıp, zabıt tatmadan iki aydan fazla yanlarında tuttukları ve her yere götürdükleri, sonra ayrılırken yine kendi kendilerine toplayıp gittikleri, müessesenin mali evrakının eksik ve fazla gelmesinden hiç bir mesuliyet kabul etmiyeceğimi,

3 — Depoya giren ve çıkan eşya ve öğrencilerden toplanan paraların nerelere ve nasıl sarfedildiğini isbat etmek için bir heyet teşkil edilmesini,

4 — Ben olmadan müessesede hiçbir tahkik ve tetkiki kabul etmiyeceğimi talebederken henüz tetkik ve tahkika meyzu olan hesabı vermeden Bursa'ya nakledilmemin kanun, adalet ve iyi takdirle kabili telif olmadığını tebarüz ettirir..» demiştim. Nitekim evrak üzerinde o zamanki Hukuk Müşavirinizin mütalâası da bu yol da olduğu halde bir netice çıkmadı. Bu sırada 1942 de «Köy Enstitülerinin Tarihçesi ve Kızılçullu Köy Enstitüsü» adlı bir kitap çıkarmıştım.

Bu kitapta sizin ve adamlarının tarihî hakikatları nasıl tahrif ettiğinizi ve asıl hakikatı meydana koymak istedim. Nitekim, siz Vekil olmadan pek az önce Orta Öğretim adlı bir kitap çıkardınız. Her ne kadar o zamanki Talim ve Terbiye Dairesinin kabul etmemesine ve azalarından birisinin de böyle yanlışlarla dolu kitap olmaz diye gayet ağır mukabele yapmasına rağmen Neşriyat Dairesine kitabınızı bastırdınız ve etek dolusu da para aldınız.

İşte bu kitabınızda 235 inci sahifede Kızılçullu Köy Enstitüsünün (o zaman adı Öğretmen Okulu idi, bunun sebebini bilmiyordunuz) tamamen uydurma ve ha 1943 tarihli cevapta: «Meselenin yeniden tahkik ve tetkikinin bir ehli hibreye havalesini isterim ve yahut idare meclisi yoluyla mahkemeye sevkini isterim, bu hususta komisyon huzurunda şifahî müdafaada bulunmak istiyorum, komisyonda şifahî müdafaam ve bir kısım vesaik üzerinde vereceğim izahatım dinlenmedikçe verilecek her hangi bir kararı katiyyen kabul etmiyeceğimi, gün ve tarih bildirildiği takdirde derhal Ankaraya gelerek şifahî müdafaa yapacağımı arz ve istida ederim» demiştim.

Tam bu sırada askere alındım. O zaman askere gidenlerin listesi Vekâletinizce tesbit olunuyordu. Ben askere alınınca, siz de 22/7/1943 te şifahî müdafaaya çağırdınız. Bursa Maarif Müdürlüğü, 17/7/1943 tarih ve 570 sayılı telle «Emin Soysal askere gittiğinden tebliğ yapılamamıştır. Müdafaasının askerlikten dönüşüne kadar tehirini veyahut Millî Müdafaa yoluyla... tebliğini saygılarımla» diye cevap vermişti. Bu resmî cevabı nazarı itibara almadan, ki maksat benim komisyona gelmemekliğim idi, eğer gelseydim birçok meseleler halledilecekti ve bana tebliğ yapmadan askerde bulunduğum bir sırada 27/7/1943 tarih ve 125 sayılı kararı verdiniz. Askere giderken de «Kızılçullu Köy Enstitüsü Sistemi II» adlı 235 sahifelik kitabı da neşrederek müessesedeki beş yıllık tecrübe ve çalışmaların manevî hüviyetini ve ilmî cephesini ortaya koymuştum.

Nihayet, yine ben askerde iken 27/10/1943 tarih ve 47 sayılı kararınızla da yani mahut tahkik muamelesinden tam 14 ay sonra evrakı adalet eline doğru sevkedebildiniz. Fakat, ne hikmet ise bu son kararları da yine bana tebliğ etmediniz. Öyle ki, 20/3/1944 tarihli bir istida ile müracaatımdan sonra kararları bana gönderdiniz. Halbuki, kararların derhal ait olduğu şahsa tebliğ edilmesi lâzımgelmez mi idi? Amma ne lâzımgelir, siz bu sırada hakikatların ve hakların üstünde idiniz.

EVRAK ZAMANINDA NIÇIN MAHKEMEYE VERILMEDI

Şunu söylememe müsaade buyurmusunuz ki, iyi ve kanunsinas bir adamdınız da niçin tahkikatın akabinde otomatik olarak evrakı mahkemeye sevketmediniz? ve niçin benim raporlarım, yazılarım, kitaplarım ve hareketlerim den sonra yaptınız? Yine neden hakikatların tecellisi yönünden mukabil tarafın söylediği noktaları nazarı itibara almadınız ve o mecburiyetinde kalmıştınız.

DEVAM EDEN KIN

İşte bu kararlara rağmen kininiz devam ediyordu. Öyle ki, sizi tenkit ettiğim kitabı çıkartmava beni teşvik ettiğini zan ve vehmettiğiniz bir mütefekkir ve milliyetçi öğretmeni yıllarca parasız yaptığı sefiliğinden çıkarttınız. Selâhiyet kullanarak dört yıl kıdem zammını vermediniz. Elbette ki ya pardınız. zira bu sırada hakların ve hakikatların üstüne çıktığınız günlerdi..

Siz öyle bir adamsınız ki. Millî Eğitim bütcesi dolayısiyle Meclis te verdiğim birbuçuk saatlik beyanatı da güya Millî Eğitim Bakanı sayın Resat Semsettin yazmış, hazırlamış da ben okumuşum diyecek ve orada burada, yukarda aşağıda söyliyecek kadar sözler uydurası ve yaratan bir edebî ruha maliksiniz!

Görülüyor ki ve herkes de bilir ki, bana atfedilen ve kitabımız da yazdığınız. mahkemede söylediğiniz meseleler üzerinde kendi zorlamalarımla ve bir buçuk yıl sonra güç hal ile mahkemeye sevkettirebildiğim evrak üzerinde hesabımı açık alınla verdim. Bütün bunlardan sonra evrak elinize geldi. Yine aylarca Vekâletinizde uyudu. Nihayet 1945 te neşrettiğim «İlk Öğretim olayları ve Köy Enstitüleri» adlı kitabımı okuduktan ve etraftaki vankılarını dinledikten sonra tekrar gazaba gelerek bir iş çıkarmak için mahut evrakı uykudan uyandırdınız.

Bu kerre de mahkeme ve Danıştay kararlarına rağmen ve asıl tahkikten üç yıl sonra Maliye müfettişine havale buyurdunuz. Maliye müfettişi atfedilen 13 maddelik töhmetten 12 sini tamamen gayri varit ve vaki bulmuş, yalnız bir maddeden güya ihmal görmüştür. Bundan sonra evrakın ne olduğunu bilmiyorum. Merak bu yurmayın. Benimle alâkası olmıyan ve ihmal zannedilen o tek maddenin de ihmalin değil, ağır bir yükün ve ifrat derecede calış manın, hüsnü niyetin ve yukarı makamatın da kasıtlarının netice si olduğu meydana çıkacaktır.

Bana iki memurla senelerce idare ettirdiğiniz müesseseyi ben ayrılır ayrılmaz sekiz memura tevdi ettiniz. Yine görüyorsunuz ki, biz mahkemede açık alınla tek başımıza ve sizlerin kasıtlarınıza rağmen hesabımızı verdik ve veriyoruz.

BU SUALERE NE CEVAP VERECEKSİNİZ?

Gelelim size:

1 — Vekilliğiniz zamanında Hasanoğlan Köy Enstitüsünden getirilen malzeme, talebe, Devlet hazinesinden para alan ustalarla ayarlarca evini tamir ve tadil ettiren, binlerce liralık iş yaptıran, memleketin cocuklarını derslerinden alıkoyarak aylarca kendi şahsî menfaatı uğrunda çalıştıran, maiyetindeki müessese âmirlerine derinliğine kötü örnek olan Umum Müdürünüzün bu hareketi acaba bir tahkik konusu değil miydi? Millet ve Devlet menfaatlarının mes'uliyetini taşıdığınız, yedi yıl durup dinlenmeden bağıran siz, sayın Bakan, nerede idiniz ki gözünüzün önündeki bu faciayı görmemezlikten geldiniz?

2 — Vekil bulunduğunuz sırada okulların hademe kadrolarından aylıklarını verdirerek evinizde aşçı veya hizmetçi kullanıp kullanmadığınızı lütfen açıklar mısınız? Bunlara verilmis olan para yekûnunun ne tuttuğunu söyler misiniz?

3 — Gazi Terbiye Enstitüsünde birkac aylık Müdür Vekilliğinden ayrılırken, kanun ve talimatların menine rağmen götürdüğünüz on bir kalem devlet esyasını ne yaptınız? Bu hareketinize ait müfettis raporunun tarihi 11/11/1936, sayısı da 117 dir. Eşyaları, götürdüğünüz yerden kim aldı ve nasıl aldı?

4 — Siz, Bakanlığınız zamanında müfettişlere istediğiniz şahıs ve müesseseler hakkında kendi arzunuza göre rapor verdirmeğe uğraşırdınız. Misalini arzedeyim: ... da bir riyaziye imtihanı netice si hakkında bir müfettiş rapor ve riyor. Siz müfettise raporunu değiştirmesini emrediyorsunuz. Değiştirmiyor, müfettişi bir lise müdürlüğüne vekâleten gönderiyorsunuz. zavallının annesi ölüm yatağında, izin istiyor, vermiyorsunuz. O sırada müfettişe, raporu değiştirsin, diyorsunuz. Müfettiş de bizzarur arzunuzu yapıyor, der hal müfettisliğe geri alıyorsunuz, izin veriyorsunuz. gidivor. ne yazık ki annesini ölmüs buluyor.

5 — Dil - Tarih Fakültesinde yapılan tahkikat evrakını, o tahkikatı yapan müfettişi niçin mahkemeye getirtmek ve çağırtmak cesaret ve doğruluğunu göstermiyorsunuz? Onun içinde tahkikata başlangıç teşkil eden bir mektup var. Zannederim mahtumu necabetpenahımızın rolü tesbit edilmiştir. Hattâ şunu da ilâve edeyim, o raporu iki müfettişe, sahife sahife kontrol ettirerek yazdırdığınızı da biliriz. *(Devamı yarın)*

Kenan Öner - Hasan Âli Yücel dâvasına devam edildi

K. Öner hasta olduğu için duruşmada bulunamadı. Cemalettin Saracoğlunun vekili Mahmud Even müdafaasını yaptı

Ankara, (TASVIR) — Hasan Âli Yücel tarafından avukat Kenan Öner aleyhine açılan hakaret dâvasının duruşmasına bu sabah üçüncü asliye ceza mahkemesinde devam edildi. Hasan Âli Yücel duruşmada hazır bulunuyordu. Müdafaasını yapacak olan Kenan Öner hasta olduğunu bildirir bir dilekçe ile bir rapor göndermişti. Cemalettin Saraçoğlunun avukatı Mahmud Even mü dafaasını yaparak davayı doğuran sebepleri, davanın açılmış olmasındaki faideleri, Hasan Âli Yüceli ne surette tanıdığını, Hasan Âlinin iddialarına cevabını müdahil vekili ve savcıya cevaplarını izah ettikten sonra müdafaasına geçerek hukukî ve kanunî mucip sebepler zikretmek suretiyle müvekkilinin beraetini istemiştir.

Duruşma, Kenan Önerin müdafaasını yapmak üzere başka güne bırakılmıştır.

(Avukat Mahmud Evenin müdafaasının hulâsası 3 ncü sahifemizdedir.)

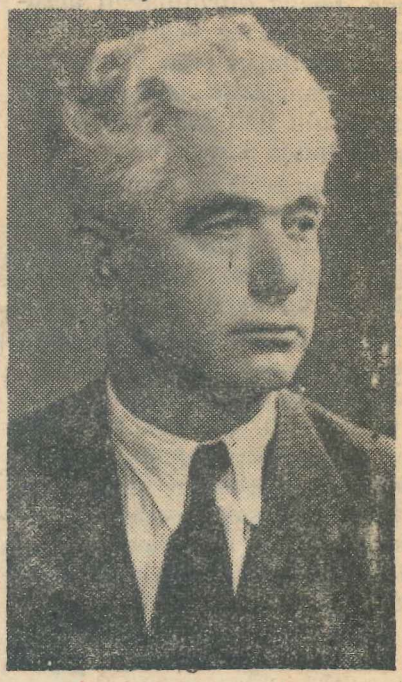

Avukat Mahmut Even

Rumen subaylarının dâvası

Savcı, Dobre'nin tecziyesini, diğerlerinin beraetini istedi

Savcının Dobra hakkında istediği ceza beş seneden başlamakta ise de hafifletici sebepler de ileri sürülmüştür

Rumanyadaki Rus teröründen ve komünistlerin vahşetinden kurtulabilmek için Bükreş - Kroyova arasında işleyen bir Rumen yolcu uçağının yolunu değiştirerek memleketimize sığınan ve bu arada uçağın makinisti Beşçotriyi öldürüp diğer pilot ve yolcuları tehdit etmekten sanık olarak idam talebiyle ikinci ağır ceza yargıçlığına verilen Dobre Aurel, Romeo Stafanesku, Zafir Baltiono adındaki 3 Rumen subayının yargılanmasına dün de devam edilmiştir.

Mahkeme salon ve koridoru yargılanmanın başlamasına 2 saat olmasına rağmen sabahın erken saatlerinden itibaren hıncahınç dolmuş bulunuyordu. Saat 10,30 da sanıklar salona alındı D. Aurel Istanbul tevkifhanesinden getirilmişti. Evvelce tahliye edilmiş olan Remeo Stafanesku, Zafir Baltiano da gelmişlerdi.

(Devamı Sa. 5 Sü. 6 da)

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-79/55

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 026 - 79/55

Kenan Öner - H. Âli Yücel dâvasına devam edildi

Cemal Saracoğlunun vekili avukat Mahmud Even müdafaasını yaparak müvekkilinin beraetini istedi ve bu taleplerine ait hukukî, kanunî mucip sebepleri izah etti

Sanık Cemalettin Saracoğlunun vekili Avukat Mahmud Even çok uzun olan müdafaasında ezcümle şöyle demiştir:

— Eski Millî Eğitim Bakanı H. A. Yücel tarafından Kenan Öner ve müvekkilim A. Cemalettin Saracoğlu aleyhine açılan bu neşren hakaret davasının umumî efkâr ve hatta Dünya müvacehesinde galip vasfının daha çok siyasî olması ve tarafların hatta Savcı yardımcısının bile dâvanın bu zahirî vasfına daha ziyade önem vererek o zaviyeden tahliline ve münakaşasına girişmeleri ve saatlerce süren iddia ve müdafaalarda bulunmaları müvekkilimi müdafaada ve müdafaamı yazmada beni çekingen bir ruh haletine maruz bırakmıştır. Zira, adalete ve bir avukat sıfatiyle dâvanın münakaşa ve müdafaasına siyaset vehminin bile karışması öz adalet için gocunducu, endişe verici olur.

Ben, sayın Yargıcım, bu müdafaamı, her şeyden beri olarak, yalnız hukukî özlüğüne sadık kalarak - elimden geldiği kadar - yapacağım.

Bu sebepledir ki müdafaanamemin değerli tarafların iddia ve müdafaaları ölçüsünden kısa kalması pek variddir.

DAVAYI DOĞURAN SEBEPLER

Hasan A. Yücele davayı açtıran hücumların sebebi benim kanaatımca 944 senesinden de eskidir.

Nitekim, Hikmet Bayurun birkaç gün evvel neşrettiği yazısında da söylediği gibi, Yücele atfedilen solcuları himaye iddiası orta tedrisat umum müdürlüğü, Avrupa talebe müfettişliği zamanına kadar geriye gider ve bu sebeplerle, hatıralarımda yanılmıyorsam, daha o vakitler bir çok neşriyat yapılmış, Peyami Safanın bir çok hücumlar yaptığı görülmüştür.

Fakat asıl dâva, bu dâvamızda, unutulmuş gibi görünmektedir. Dâvaya sebep olan Sökmensüerin komünistler hakkındaki sözleridir.

SÖKMENSÜER YINE SAHNEDE

Sökmensüer, herkesçe bilinen birkaç ismi vesile yaparak Mareşa le hücum ederken, bir takım solcu neşriyatı da zikretmiştir.

Kenan Önerin gazetede neşredilen mektubunda, daima, iç işleri eski bakanının tadad ve terkim ettiği kimselerle, tasrih eylediği neşriyatı esas tutmak suretiyle isnadın ve tenkidin yapıldığı açıktır. Yazının bel kemiğini hep bu teşkil etmektedir.

Kenan Önerin gazetede yayınlanan ve bu dâvaya konu olan cevabı - ileride de izah edileceği gibi - bir bakanın icraatını tenkitten ibarettir.

BU DAVA ÇOK FAYDALIDIR

Bu dâva memleket hesabına çok değerli hizmetler görmüştür.

A — Bu dâvada memleketin hangi derdi münakaşa ve mütalea olunmamış ve elekten geçmemiştir?

Mekteplerimizin eğitim ve okutum halleri, köylülerimizin bu zaviyeden derd ve endişeleri, aydınlarımızın alâka ve alâkasızlıkları, mektep kitaplarının değeri, değersizliği, eğitim, dil, iman ve siyasî endişe bakımlarından muhtevi bulundukları mânalar ve mânasızlıkları, Türkçenin ilerlemesi, gerilemesi, gramer ve üslûp sapıklıkları, kitaplardaki mevzu ve mâna kötülükleri..

B — Millî Eğitimin, bir aralık Millî her şeyi bir gölgeleme ve unutturma ödevi ile adeta görevlenmiş gibi bir organlaşmaya koştuğunu yine bu dâva vesilesile öğrenmiş bulunduk.

C — Mekteplerimizde, baş ders olan ve öyle olması elzem bulunan Türkçe için bir heyete yazdırılmış (Türkçe metinler) ismindeki kitabın; Hakikatle efsanevî dinle hurafeyi yanyana koyarak, imanı yıkmağa matuf bir eğitimin hâkim olduğu, millî ve güzel olan memlekete ait her şeyin bu kitapta yer almadığını ve bütün kötülüklerin, iğrençliklerin, hattâ müstehcenliklerin yer aldığını ve bu suretle, millî, güzel, faziletli varlıkların ortadan kaldırılarak yerine bir başka ideolojinin istediklerinin filizlendirilmek hamleleri ile dolu bulunduğunu yine bu dâva ile anlamış ve bu dâva yüzünden bu kitapların - inkâra rağmen - mekteplerden ve okutulmaktan çıkarılmış olduğunu id râk etmiş bulunduk.

Ç — Yine bu dâva ile bütün memleket Köy Enstitülerinde, fakültelerimizde ceza takiblerine im kân verecek derecede komünizmin faaliyet sahası ve imkânı bulunduğunu, bunların butçelerinin mec listen geri gönderilmesini icabettirecek kadar endişe verici olduğunu, hayret ve teessürle öğrendi.

D — Siyasî endişeler, parti gayreti ve belki de, iktidar ve tek parti alışkanlığı ile, resmî cevapların; hakikat, mahsusun ve şeniyetin hilâfına ve makûs olarak verildiği; Büyük Millet Meclisi iç tüzüğünde tefsirler ve değişiklikler yapmağa lüzum görüldüğünü, mahkemenin istediklerine cevap verilmediğini, yine bu dâvanın aydınlığında okuduk, seçtik ve anladık.

E — Memleketimizde evvelce maarif bakanlığı olan müessesenin adı Eğitim Bakanlığına çevrilmiş ve buna (Millî) vasfı da eklenmiştir.

Bu sıfatla eğitimin ideolojisi de vasıflandırılmışken, tersine kanaatlerle çalıştıkları iddiası müvacehesinde yeni bakanın bütün Köy Enstitülerindeki müdürleri değiştirmiş olduğu bir vakıadır.

Yine bir vakıadır ki bu enstitülerin başında gelen İsmail Hakkı Tonguç ta yerinde bırakılmamıştır.

Bu vakıalardır ki ve bu dâvadır ki Sayın Yüceli mahkemenizde boynu bükük, kendisini müdafaanamesini okuyarak müdafaaya mecbur etmiştir. Müdafaa diyorum, zira hakikî vasfı budur.

Mahkemeniz huzurunda, Hasan Ali Yücel'in hesap vermesi memleket hesabına ve demokrasi bakımından çok değerli ve faydalı olmuştur. Bu da bu dâvanın zorlamasının meyvesidir.

F — Bu dâva ile: bir kimsenin, indî mütalâalarla ve bazı tuhaf ve acıklı menfaatler ve memleket menfaatı kisvesi altında ne sıfatlarla emniyet arşivlerinde yer alabileceğini, nasıl takibe ve tazyike maruz kalabileceğini ve emniyet) dediğimiz organın bazı büyüklerinin (el şakasından hoşlanmadıklarını) söylemek lüzumunu hissettiklerini, öğrendik. Endişe, korku, hayret, heyecan ve hatta emniyetsizlik duymamak kabil mi?

G — Bu dâvanın neşterini dokundurduğu ne ufunetli yaralar gördük. Bunların açılan yaralarından çıkanları hep beraber gördük, ürktük, iğrendik ve uyandık.

Derdin aydınlanması, teşhisi, bertaraf olmasının ilk şartıdır. Mâşerî şuurun aydınlığında bütün didiklenmesine, tartılmasına ve elbette yok edilmesine yine bu dâva vesile vermiş olacaktır.

YÜCELIN ŞAHSIYETI

Bundan sonra, avukat Mahmud Even Hasan Âli Yücelin şahsiyeti hakkında bir takım mütalâalar ileri sürmüş, bakanlığa gelişini müteakip, ruhî istihaleler geçirdiğini ifade etmiş. 1944 19 mayısın daki nutkun memlekette hayretler uyandırdığını söylemiş, ve sözü Hasan Âli Yücelin iddiasına getirerek,

Yücelin tanıkları hücum ve tahkire hedef ittihaz ettiğini buna hakkı olmadığını, kendisinin bir kimseye komünist demek için o kimse hakkında kesinleşmiş bir mahkeme kararına lüzum hasıl olduğunu, halbuki ayni ölçüyü ırkçı ve turancılar hakkında kullanmadığını, bunlar hakkında kendisi de avukatı da halen en ağır ithamları yaptıklarını söylemiş, ve Hasan Âli Yücelin komünistleri hukukî mânada himaye ettiğini izah etmiş, ve Yücelin iddiasında şahitlere yalan isnat etmesine rağmen bunların söylediklerinin pek çoğunu da itiraf ettiğini anlatmış Yücelin tahkikat sırasında Tandoğanın yanına gittiğini bir defasında Falih Rıfkıyı da beraber götürdüğünü, Nazım Hikmete yapılan yardımdan malûmatı bulunduğunu, merhum Suphi Nuriyi mahkemeye verip ihracına imkân verdiği halde fakültedeki hocaları mahkemeye vermeyip, onları bu akibetten korumuş olduklarını, halbuki suçları varsa müşterek bulunduklarını itiraf ettiğini iddia etmiştir.

YÜCELIN AVUKATINA CEVAP

Hasan Âli Yücelin avukatına karsı da şu cevapları vermiştir.

Meslekdaşım, iddianamesinde, akademik bir eda ve üslûp kullanmakta ise de tarafsız değildir.

Milliyetciliği ve nazizmi tariflerinde, hislerle temayüllerin ve hatta aleyhte sahidlik edenlere karşı duyulan iğbirarın saklanamıyacak kadar hâkim olduğu görülmektedir.

Münakaşa ve mülâhazalarda - tabirimi mâzur görsünler - demagojik bir zihniyetin baskısı ve müvekkiline karşı konuşanlara amansız hücumları şiddetlendirmek ve tekrarlamak hırsının ön plânda bulunduğu açıktır.

Muhtelif telâkkilerin münakasasına taraftar olduğunu, ve mekteplerde muhtelif ideolojide kimselerin bulunmasının korkulacak değil istenilecek bir husus bulunduğunu, hatta solcu temayüllülerin mevcudiyetinde mahzur görmediğini ileri sürmesine rağmen, bu tesamühü ırkçı ve turancı diye isimlendirdiklerine gösterememekte, onları (ehlisalip) vasfı ile isimlendirerek kötülemektedir.

Yücelin yaptırılmakta olan tercümelerin şuna veya buna yaptırmasında müessir olamıyacağı, parti gurupundaki münakaşalara ait şahid ikame etmemiz, Siyasal Bilgiler Okulunda Bakanın nufuzu bulunmadığı, aleyhte şehadet eden tanıkların hepsinin yalancı bulunduğu, işkenceye sebeb, imkân verenlerle yapan ve yaptıranların tanık olarak dinlenmesinin lüzumlu bulunduğu yolundaki defi ve iddiaları tamamen indî ve cevaba değmez mahiyettedir.

Sayın refikim, iddialarını yanlış mesnedlere istinad ettirmektedirler. Tarafımızdan gösterilen ve kendi tabirlerince müdafaa tanığı denilen kimselere (yalancı) damgasını vurmak bir defi, bir taan değil tezyiftir. Gelen ve resmî diye isimlendirilen cevapların kaç tanesinin hakikat hilâfı olduğu anlaşılmıştır. Buna rağmen bunlara istinad, boşunadır.

Müdahil avukatı bu dâvayı benimsediğini söylemektedir. Bunu söylemeseler de meydandadır. O kadar ki, Yücelden de ileri gitmişler, ve: (Ben Yücelin yerinde olsam, bunların bir kısmının kendisine komünist demiş olmalarından sevinç duyarım. Sevinç duyarım, çünkü bunlara «komünistlikten ne anlıyorsunuz?» diye sorduğunuz zaman, kendileri gibi milliyetçi olmıyanları kastettiklerini ifade ederler. Onlardan olmayış, onlar gibi olmayış, Yücel gibi acizlerinin de şerefimdir, iftiharımdır) deyecek kadar kendilerinden geçmişler, dâvada vekil olduklarını unutmuşlardır.

Arkadaşımın (bir kanun milletin haklarını hiçe indirebilir) sözü ile kastettiğini tahmin eylediğim polis vazife ve salâhiyeti hakkında kanundan bu dâvada müvekkilini müdafaa sadedinde zikretmesine ben bir sürcü lisan diyeceğim. Başka türlü anlamağa gönlüm razı değildir.

Yücelin, sıfatı unvanı memuriyetini kötüye kullanarak emniyete müessir olabileceğini kim inkâr edebilir. Mümkündür. Varid mi? takdir işidir.

SAVCININ IDDIALARI KARŞISINDA

Savcıya ve iddianameye cevap veren avukat:

C. M. U. K. nun 153 üncü maddesinin son fıkrası ve 159 uncu maddesi sarahatına göre Savcı sanığın lehine olan delilleri de aramağa ve mütalâa etmeğe mecburdur. Usûl Kanununun prensipleri baştan başa bunu âmirdir.

Buna rağmen sayın savcı muavini tâ baştan beri daima aleyhimize olan delillerin toplanmasında çok titiz davranmış ve lehimizde olanların lüzumsuzluğuna iddia suretiyle ayni titizlikte hareket etmiştir.

Tahkikatta olduğu kadar, iddianamesini tanzimde de bu, taraflı olmaktan kendisini kurtaramamıştır.

Bir çok misallerden bazılarını arzedeyim:

(Türkçe metinler) adlı kitabın okutulmaktan kaldırıldığını son celsede ve iddianamelerini okumadan mahkemeye verdiğim ta-

ye maruz bırakılmıştır?

Fakat sayın savcı, Ahmet Elezoğlu hakkında yalan şahidlikten dâva açmaya lüzum görür, zira bu şahid aleyhte konuşmuştur. Elde mevcud delil de şahidin söylediğine göre işkence ve tahkirden sanık olmaları gereken kimselerin Yücele gönderdikleri mektuplardır.

İşkence yapıldığına dair yeminli şehadet ve C. M. U. K. nun 153 üncü maddesinin (... Veya herhangi bir suretle bir suçun işlendiği zehabını verecek bir hale muttali olur olmaz. ...) âmir hükmüne rağmen tahkikata ve davaya sebep ve lüzum görmemiştir.

Zehab değil, yeminli delil vardır, ya şahidler yalan söylemektedir, veya işkence vardır, her iki bakımdan da işe el koymak lâ-

İKTİSADÎ İCMAL

Tahvil ve Altın

Tatil günleri işi de artık halledilmelidir

Bu haftayı hemen hemen tatil ile geçirdiğimizden borsada tahvil üzerine mühim muamele olmamıştır. Bu arada şunu da kaydetmek doğru olur ki tatil günlerini tesbit eden kanunumuzun artık değişme zamanı gelmiştir. Bütün bir hareket dünyasında altı gün kapalı kalmak iktisadî bünyemiz için bilmem ne kadar doğrudur hele bu günlerde bütün dünyanın çalıştığı günlerde tesadüf ederse...

Bu bakımdan Isviçrede olduğu gibi bizde de her ne olursa olsun azamî tatil şu kadar günü tecavüz edemez diye bir kanuna ihtiyacımız vardır. Isviçrede galiba bu dört günü aşamaz.

★

Altın muhtelif aşağı yukarı hareketler göstermiştir. Anadolu son günlerde Istanbul piyasasından bir az mal almıştır. Ecnebi altınlar çok aranmakta ve bulunması müşkül bir hal almaktadır. Sarih olarak dışarıdan artık bir şey gelmediğini gösteriyor.

Fiatlara gelince yüzde yedili devlet borçlarından, Sıvas Erzurum birinci tertip 21 - 21,15, ikinci ilâh yedinci tertip 21,10 - 21,30 Demiryolu 1941 birinci tertip 21,25 - 21,35 ikinci tertip 20,45 - 20,85 üçüncü tertip 20,25 - 20,40 Millî Müdafaa birinci tertip 20 - 20,10 ikinci tertip 20,60 - 20,70 üçüncü tertip 20,85 - 20,95 dördüncü tertip 21,10 - 21,25 dir.

Yüzde altılı devlet borçların[da], millî kalkınma birinci tertip 96.50 - 96,60 ikinci tertip 96,60 - 96,75 demiryolu altıncı tertip 96,50 - 96,75 dir.

Yüzde beş devlet borçlarında; Ergani 22,30 - 23. 1938 ikramiyeli 21,25 - 20,25 kuponsuz millî müdafaa 20 - 20,30 demiryolu dördüncü tertip 98,20 - 98,50 beşinci tertip 98,95 — 99,25 dir. Ikramiyeli 938 tahvilinin 1-11-947 keşidesi yapılmıştır. Anadolu demir yolu grupunda bir değişiklik yoktur. Hisse senetlerine gelince, Merkez bankası 129 - 130 Iş bankası 19,25 - 19,50 Türk ticaret bankası 3,90 - 4,10 çimento 15,75-16 dır.

Aralık ayının ilk haftasında yüzde altılı olarak millî 'kalkınma' tahvili çıkarılacaktır. Bunun için bankalarda hazırlıklar başlamıştır.

A. G. S.

BORSA HARICINDE	ALTIN
Gulden	33 50
Cumhuriyet	35 80
İngiliz	56
Reşad	39 80
Külçe	5 40

dır.

PASİFİK SAVAŞLARI

dar roket yaylımına tutulduğunun ve az sonra tekrar bombalanıp, makineli tüfek ve roket yaylımına tutulmak üzere olduğunun unutulmamasını umarım. Ve en niha-

Ben, sayın Yargıcım, bu müdafaamı, her şeyden beri olarak, yalnız hukukî özlüğüne sadık kalarak - elimden geldiği kadar - yapacağım.

Bu sebepledir ki müdafaanamemin değerli tarafların iddia ve müdafaaları ölçüsünden kısa kalması pek variddir.

DAVAYI DOĞURAN SEBEPLER

Hasan A. Yücele davayı açtıran hücumların sebebi benim kanaatımca 944 senesinden de eskidir.

Nitekim, Hikmet Bayurun birkaç gün evvel neşrettiği yazısında da söylediği gibi, Yücele atfedilen solcuları himaye iddiası orta tedrisat umum müdürlüğü, Avrupa talebe müfettişliği zamanına kadar geriye gider ve bu sebeplerle, hatıralarımda yanılmıyorsam, daha o vakitler bir çok neşriyat yapılmış, Peyami Safanın bir çok hücumlar yaptığı görülmüştür.

Fakat asıl dâva, bu dâvamızda, unutulmuş gibi görünmektedir. Dâvaya sebep olan Sökmensüerin komünistler hakkındaki sözleridir.

SÖKMENSÜER YINE SAHNEDE

Sökmensüer, herkesçe bilinen birkaç ismi vesile yaparak Mareşale hücum ederken, bir takım solcu neşriyatı da zikretmiştir.

Kenan Önerin gazetede neşredilen mektubunda, daima, iç işleri eski bakanının tadad ve terkim ettiği kimselerle, tasrih eylediği neşriyatı esas tutmak suretiyle isnadın ve tenkidin yapıldığı açıktır. Yazının bel kemiğini hep bu teşkil etmektedir.

Kenan Onerin gazetede yayınlanan ve bu dâvaya konu olan cevabı - ileride de izah edileceği gibi - bir bakanın icraatını tenkitten ibarettir.

BU DAVA ÇOK FAYDALIDIR

Bu dâva memleket hesabına çok değerli hizmetler görmüştür.

A — Bu dâvada memleketin hangi derdi münakaşa ve mütalea olunmamış ve elekten geçmemiştir?

Mekteplerimizin eğitim ve okutum halleri, köylülerimizin bu zaviyeden derd ve endişeleri, aydınlarımızın alâka ve alâkasızlıkları, mektep kitaplarının değeri, değersizliği, eğitim, dil, iman ve varlıkların ortadan kaldırılarak yerine bir başka ideolojinin istediklerinin filizlendirilmek hamleleri ile dolu bulunduğunu yine bu dâva ile anlamış ve bu dâva yüzünden bu kitapların - inkâra rağmen - mekteplerden ve okutulmaktan çıkarılmış olduğunu idrâk etmiş bulunduk.

Ç — Yine bu dâva ile bütün memleket Köy Enstitülerinde, fakültelerimizde ceza takiblerine imkân verecek derecede komünizmin faaliyet sahası ve imkânı bulunduğunu, bunların butçelerinin meclisten geri gönderilmesini icabettirecek kadar endişe verici olduğunu, hayret ve teessürle öğrendi.

D — Siyasî endişeler, parti gayreti ve belki de, iktidar ve tek parti alışkanlığı ile, resmî cevapların; hakikat, mahsusun ve şeniyetin hilâfına ve makûs olarak verildiği; Büyük Millet Meclisi iç tüzüğünde tefsirler ve değişiklikler yapmağa lüzum görüldüğünü, mahkemenin istediklerine cevap verilmediğini, yine bu dâvanın aydınlığında okuduk, seçtik ve anladık.

E — Memleketimizde evvelce maarif bakanlığı olan müessesenin adı Eğitim Bakanlığına çevrilmiş ve buna (Millî) vasfı da eklenmiştir.

Bu sıfatla eğitimin ideolojisi de vasıflandırılmışken, tersine kanaatlerle çalıştıkları iddiası müvacehesinde yeni bakanın bütün Köy Enstitülerindeki müdürleri değiştirmiş olduğu bir vakıadır.

Yine bir vakıadır ki bu enstitülerin başında gelen İsmail Hakkı Tonguç ta yerinde bırakılmamıştır.

Bu vakıalardır ki ve bu dâvadır ki Sayın Yüceli mahkemenizde boynu bükük, kendisini müdafaanamesini okuyarak müdafaaya mecbur etmiştir. Müdafaa diyorum, zira hakikî vasfı budur.

Mahkemeniz huzurunda, Hasan Ali Yücel'in hesap vermesi memleket hesabına ve demokrasi bakımından çok değerli ve faydalı olmuştur. Bu da bu dâvanın zorlamasının meyvesidir.

F — Bu dâva ile: bir kimsenin, indî mütalâalarla ve bazı tuhaf ve acıklı menfaatler ve memleket menfaatı kisvesi altında ne sıfatleri sürmüş, bakanlığa genişim müteakip, ruhî istihaleler geçirdiğini ifade etmiş. 1944 19 mayısın daki nutkun memlekette hayretler uyandırdığını söylemiş, ve sözü Hasan Âli Yücelin iddiasına getirerek,

Yücelin tanıkları hücum ve tahkire hedef ittihaz ettiğini buna hakkı olmadığını, kendisinin bir kimseye komünist demek için o kimse hakkında kesinleşmiş bir mahkeme kararına lüzum hasıl olduğunu, halbuki ayni ölçüyü ırkçı ve turancılar hakkında kullanmadığını, bunlar hakkında kendisi de avukatı da halen en ağır ithamları yaptıklarını söylemiş, ve Hasan Âli Yücelin komünistleri hukukî mânada himaye ettiğini izah etmiş, ve Yücelin iddiasında şahitlere yalan isnat etmesine rağmen bunların söylediklerinin pek çoğunu da itiraf ettiğini anlatmış Yücelin tahkikat sırasında Tandoğanın yanına gittiğini bir defasında Falih Rıfkıyı da beraber götürdüğünü, Nazım Hikmete yapılan yardımdan malûmatı bulunduğunu, merhum Suphi Nuriyi mahkemeye verip ihracına imkân verdiği halde fakültedeki hocaları mahkemeye vermeyip, onları bu akibetten korumuş olduklarını, halbuki suçları varsa müşterek bulunduklarını itiraf ettiğini iddia etmiştir.

YÜCELIN AVUKATINA CEVAP

Hasan Âli Yücelin avukatına karsı da şu cevapları vermiştir.

Meslekdaşım, iddianamesinde, akademik bir eda ve üslûp kullanmakta ise de tarafsız değildir.

Milliyetciliği ve nazizmi tariflerinde, hislerle temayüllerin ve hatta aleyhte sahidlik edenlere karşı duyulan iğbiraın saklanamıyacak kadar hâkim olduğu görülmektedir.

Münakaşa ve mülâhazalarda - tabirimi mâzur görsünler - demagojik bir zihniyetin baskısı ve müvekkiline karşı konuşanlara amansız hücumları şiddetlendirmek ve tekrarlamak hırsının ön plânda bulunduğu açıktır.

Muhtelif telâkkilerin münakasasına taraftar olduğunu, ve mekteplerde muhtelif ideolojide kimselerin bulunmasının korkulacak ler. Tarafımızdan gösterilen ve kendi tabirlerince müdafaa tanığı denilen kimselere (yalancı) damgasını vurmak bir defi, bir taan değil tezyiftir. Gelen ve resmî diye isimlendirilen cevapların kaç tanesinin hakikat hilâfı olduğu anlaşılmıştır. Buna rağmen bunlara istinad, boşunadır.

Müdahil avukatı bu dâvayı benimsediğini söylemektedir. Bunu söylemeseler de meydandadır. O kadar ki, Yücelden de ileri gitmişler, ve: (Ben Yücelin yerinde olsam, bunların bir kısmının kendisine komünist demiş olmalarından sevinç duyarım. Sevinç duyarım, çünkü bunlara «komünistlikten ne anlıyorsunuz?» diye sorduğunuz zaman, kendileri gibi milliyetçi olmıyanları kastettiklerini ifade ederler. Onlardan olmayış, onlar gibi olmayış, Yücel gibi acizlerinin de şerefimdir, iftiharımdır) deyecek kadar kendilerinden geçmişler, dâvada vekil olduklarını unutmuşlardır.

Arkadaşımın (bir kanun milletin haklarını hiçe indirebilir) sözü ile kastettiğini tahmin eylediğim polis vazife ve salâhiyeti hakkında kanundan bu dâvada müvekkilini müdafaa sadedinde zikretmesine ben bir sürcü lisan diyeceğim. Başka türlü anlamağa gönlüm razı değildir.

Yücelin, sıfatı unvanı memuriyetini kötüye kullanarak emniyete müessir olabileceğini kim inkâr edebilir. Mümkündür. Varid mi? takdir işidir.

SAVCININ IDDIALARI KARŞISINDA

Savcıya ve iddianameye cevap veren avukat:

C. M. U. K. nun 153 üncü maddesinin son fıkrası ve 159 uncu maddesi sarahatına göre Savcı sanığın lehine olan delilleri de aramağa ve mütalâa etmeğe mecburdur. Usül Kanununun prensipleri baştan başa bunu âmirdir.

Buna rağmen sayın savcı muavini tâ baştan beri daima aleyhimize olan delillerin toplanmasında çok titiz davranmış ve lehimizde olanların lüzumsuzluğuna iddia suretiyle ayni titizlikte hareket etmiştir.

Tahkikatta olduğu kadar, iddianamesini tanzimde de bu, taraflı olmaktan kendisini kurtaramamıştır.

Bir çok misallerden bazılarını arzedeyim:

(Türkçe metinler) adlı kitabın okutulmaktan kaldırıldığını son celsede ve iddianamelerini okumadan mahkemeye verdiğim tamimler dergisi ile ispat ettiğim halde sayın savcı bu delili olsun lehimize zikretmeye dahi lüzum görmemiş eski yalan ve yanlış cevaba istinad etmekte devam eylemiştir.

Yeminsiz dahi olsa aleyhimize malûmat verenlerin ifadelerine inanmış, fakat yeminli olmasına rağmen lehimize olanlara en şedid hücumlarla taan eylemiştir.

«Turancılık sanıklarına hazırlık tahkikatı safhalarında ne suretle muamele yapıldığını ve yapılanın iddia edildiği gibi bir işkence olup olmadığını bilmiyoruz» diye mütalâa yürüttükten sonra, Yüceli korumak endişesi ile (Hasan Alinin tahkikata müdahaleye yetkisi yoktur, işkence de yapamaz ve yaptıramaz) demektedirler. Bu takdirde daha bidayette mevcuddu ve buna (sıfatı ve memuriyet salâhiyetini kullanarak, yani bakan olması itibarile bu bakanlık vasfının verdiği nüfuzu kullanarak işkence yaptırabilir) diye cevab verilmiş olduğunu bildikleri ve bu da varid ola bileceği için sayın savcı (sanıklara yapılan muamelenin mahiyetine ve bunun işkence olup olmadığına dair de delil elde edilememiştir) beyanı ile bir kaç satır evvel söylediklerini unutup tezada düşecek kadar taraflıdırlar.

Insaf ile düşünelim, dinlenen şahidler, muamelenin mahiyetini anlatmalıdılar mı? Bütün memleket bunu duymadı mı?

Yine bütün memleket duymadı mı ki emniyette nasıl tabutluklar vardır sanıklar nasıl işkence-ye maruz bırakılmıştır?

Fakat sayın savcı, Ahmet Elezoğlu hakkında yalan şahidlikten dâva açmaya lüzum görür, zira bu şahid aleyhte konuşmuştur. Elde mevcud delil de şahidin söylediğine göre işkence ve tahkirden sanık olmaları gereken kimselerin Yücele gönderdikleri mektuplardır.

Işkence yapıldığına dair yeminli şehadet ve C. M. U. K. nun 153 üncü maddesinin (... Veya herhangi bir suretle bir suçun işlendiği zehabını verecek bir hale muttali olur olmaz. ...) âmir hükmüne rağmen tahkikata ve davaya sebep ve lüzum görmemiştir.

Zehab değil, yeminli delil vardır, ya şahidler yalan söylemektedir, veya işkence vardır, her iki bakımdan da işe el koymak lâzımdı. Yapıldı mı? Hayır. O, halde?

Savcı, iddianamesine ilmî bir mahiyet vermek üzere ilmî ve metodlu görülen bazı tarifler ve tahliller de yapmıştır.

Himayeyi şöyle tarif buyurmaktadırlar: (Himaye, kanuna aykırı olarak bir şahsın lehinde idarî tasarrufta bulunmaktır).

Buna idarî tasarruf demezler, memuriyet vazifesini suiistimal derler, dedi.

ŞAHITLER VE ŞAHITLIK

Bu arada avukat Mahmud Even şahitlerin güç durumu hakkında Şekip Tuncun bir makalesini okudu. Şahitlik ve şahitler hakkında nazarî mütalâalar yürüttükten sonra; sözüne şöyle devam etti.

Yücel lehinde şehadet edenlerin - ki kendiliğinden ortaya çıkmışlardır - hiç bir tesire kapılmaksızın, hiç kimseden korkmaksızın, bir şey katmaksızın ve bir şey saklamaksızın konuştuklarına kim ve nasıl inanalım?

Orhan Şaik yalancıdır, Nurullah Ataç doğru söyler.

Nazım Hikmete yardım yapılmamış mıdır? Bunu bizzat Hasan Ferid Anlar da teyid etti.

Dediğim gibi savcı neticeyi evvelden kestirmek ve tahkikatı ona göre imale ve kabul ettirmek amacındadır.

Nazım Hikmete tercümeler verildiği de sabit olmuştur. Bunu tekzibe gider gibi görünen Malik Adalan ve onun gösterdiği şahidlerle teeyyüd ettiği halde Savcı

(Devamı Sa: 4. Sü: 4 de)

... tadır. Sarih olarak dışarıdan artık bir şey gelmediğini gösteriyor.

Fiatlara gelince yüzde yedili devlet borçlarından, Sıvas Erzurum birinci tertip 21 - 21,15, ikinci ilâh yedinci tertip 21,10 - 21,30 Demiryolu 1941 birinci tertip 21,25 - 21,35 ikinci tertip 20,45 - 20,85 üçüncü tertip 20,25 - 20,40 Millî Müdafaa birinci tertip 20 - 20,10 ikinci tertip 20,60 - 20,70 üçüncü tertip 20,85 - 20,95 dördüncü tertip 21,10 - 21,25 dir.

Yüzde altılı devlet borçların.., millî kalkınma birinci tertip 96.50 - 96,60 ikinci tertip 96,60 - 96,75 demiryolu altıncı tertip 96,50 - 96,75 dir.

Yüzde beş devlet borçlarında; Ergani 22,30 - 23. 1938 ikramiyeli 21,25 - 20,25 kuponsuz millî müdafaa 20 - 20,30 demiryolu dördüncü tertip 98,20 - 98,50 beşinci tertip 98,95 — 99,25 dir. Ikramiyeli 938 tahvilinin 1-11-947 keşidesi yapılmıştır. Anadolu demir yolu grupunda bir değişiklik yoktur. Hisse senetlerine gelince, Merkez bankası 129 - 130 Iş bankası 19,25 - 19,50 Türk ticaret bankası 3,90 - 4,10 çimento 15,75-16 dır.

Aralık ayının ilk haftasında yüzde altılı olarak millî kalkınma tahvili çıkarılacaktır. Bunun için bankalarda hazırlıklar başlamıştır.

A. G. S.

BORSA HARICINDE ALTIN

Gulden	33 50
Cumhuriyet	35 80
İngiliz	56
Reşad	39 80
Külçe	5 40

dır.

PASİFİK DENİZ SAVAŞLARI

—49—

Nakleden: Şefik Atabey

Hiçbir zaman itimadım olmadığı tedbirli hareket ediyordum

... boura taarruz ettiğini bildirmişti. Şimdi ise 15 Ağustos 1945 tarihinde, Missourinin güvertesinde kahvaltı ederken, artık harekât subayım olan Douglas Moulton, harbin sona erdiğini bana haber verdi. Hemen içeri dalıp elindeki telsizi uzaktan sallıyarak bana bağırdı: — Işte amiralim, harp bitti!

Elindeki telsiz Reisicumhur Trumanın resmî beyanatını ihtiva ediyordu.

JAPONYANIN TESLIMININ HAKIKÎ SEBEPLERI

Japonya atom bombasının patlayışı ve Rusyanın ilânı harbedişinden o kadar az sonra teslim oldu ki, efkârı umumiye bu iki âmile lüzumundan fazla kıymet verip, harbi bunların sona erdirdiğini sandı. Bana kalırsa, Hiroşimadaki atom bombası ve Rusyanın ilânı harbi, sadece Japonyaya teslim olmak için bekledikleri vesileyi, fırsatı vermiş oldu. Bu yoldaki kanaatimi kuvvetlendiren diğer bir âmil de, Japon donanması genel kurmay başkanı amiral Soemu Toyodanın beyanatıdır. Amerika stratejik bombardıman tetkik bürosunun, bahrî tahlil kısmının neşrettiği bu rapor şu hakikatleri açıklamaktadır:

«Rusyanın ilânı harbi ile atom bombasının harbin sona ermesinde, doğrudan doğruya âmil olduklarına ,inanmanın doğru olacağını sanmıyorum. Fakat bu iki âmil, Japonyanın içerisinde büyük bir karışıklığa sebebiyet vermeden harbi bitirmemize birer vesile olmuşlardır.»

Bu beyanatı tarihin unutmıyacağını umarım. Ve yine muhasemat sona ermeden az önce, Japonya imparatorluğunun başkentinin 3 üncü filo uçakları tarafından bombalandığının, makineli tüfek ateşine tutulup sokaklarına kadar roket yaylımına tutulduğunun ve az sonra tekrar bombalanıp, makineli tüfek ve roket yaylımına tutulmak üzere olduğunun unutulmamasını umarım. Ve en nihayet, 1 No. lı hücum dalgasından da, yedi uçucumuzun avdet etmediğinin unutulmamasını umarım!

ZAFER NEŞESI

Bu büyük havadis karşısında, ilk düşüncem şu oldu: Zafer! Ondan sonra «Allahım sana teşekkür ederim! Artık hiçbir pilotumu ölüme yollamak zorunda kalmıyacağım!» diye düşündüm. En sonra da, «Allahım, böyle bir günde üçüncü filonun başında olduğum için sana teşekkür ederim!» dedim.

Düşmanın teslim haberi alınır alınmaz, herkes deli gibi sevindi. Ben ise amiralliği filân unutup Hurraaaa, diye dağırdıktan sonra yakınımdaki herkesin omuzuna sevincten vurmağa başladım. Birdenbire 1918 deki mütareke gününü hatırladım. O sıralarda merikan filosu Atlantikte Ingilizlerle beraber ve onların kumandasında vazife görüyordu. Ingiliz anavatan filosu kumandanı Amiral Beatty gemilere gönderdiği bir emirde: Herkes zaferin şerefine içecek. Emir beşinci filo için menfidir!

(Devamı var)

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-79/55

AÇIK KONUŞALIM

Annem Elisabeth'e ithaf — III — Yazan: James F. Byrnes

Dış tehlike karşısında siyasî ihtilâflar 2 nci plâna bırakıldı

(Baş tarafı 1 incide)

ordu tahsisatını asgari nisbette tutmak taraftarlığı devam etmekte idi.

O zaman ordumuz dünya orduları arasında 18 nci derecede idi. 1938 de Avusturyanın ilhakı, Çekoslovakyanın parçalanması, Amerika için bir darbe oldu. Başkan Roosevelt biri 938 de diğeri 1939 yılı başında kongreye birer mesaj göndererek tahsisat istemişti. Sonra, muharip devletlere gönderilen silâhların müsaderesi hakkındaki kanunun kaldırılması için teşebbüslerde bulundu. Bütün bunlar neticesiz kaldı.

Nihayet Alman orduları yıldırım harbiyle Polonyaya saldırdılar. O zaman Roosevelt tarafsızlığımızı ilân etti.

★

Ayrıca, kongreyi, 21 Eylûl günü hususî toplantıya dâvet etti kanunun lâğvı meselesinin tetkikini istedi. Toplanan kongre, nihayet 4 Kasımda, Mayıs ayındanberi beklediğimiz kararı verdi.

Başkan karşılaştığı hâdisede her iki parti ile müştereken hareket etmek lüzumuna kail oldu. Ve kongreden böyle bir talepte bulunabilmek için, kongrenin açılmasından iki gün evvel beyaz sarayda bir toplantı tertip etti. Bu toplantıya, başkan muavini Garner, Hull, Alfred M. Landon, albay Frank Knox, Bankhead, senato liderlerinden Barkley ve Mc Nary ve senato azalarından Pittman, ben, Minton ve Austin, mümessillerden Bloom, Bayburn, Martın ve Mapesten ibaret olan iki siyasî partinin mümessilleri iştirâk ediyordu.

CIDDI INSANLARIN CIDDÎ TOPLANTISI

Bu ciddî insanların yaptığı ciddî bir toplantı idi.

Başkanın hali hazır durumda, iki partinin işbirliği yapmasının zarurî olduğu hakkındaki teklifi karşısında hazır bulunanların hepsi açık kalblilikle konuştular. Landon kongrenin içtima halinde kalması fikrinde idi. Çünkü kongre ile icra organlarının işbirliğinin bir tek kişinin hükmünden daha isabetli olacağı kanaatinde idi. Bir tek kişi söziyle başkan Roosevelti kasdettiği aşikârdı.

Cumhuriyetçi mümessillerden en tesirli konuşanı Frank Knox idi. O «harp yayılacaktır. Biz harp dışında kalmağa muvaffak olamıyacağımız gibi harbe girmeğe hazır bir duruma da geçemiyeceğiz» diyordu. Başkan bir iki gün sonra bu sözleri ele alarak, particilikten vaz geçerek yurdu müdafaa için birleşmemiz lâzım geldiğini söyliyecekti.

Başkan Roosevelt kabineye iki cumhuriyetçi bakan tayin etti. Bu arada bahriye bakanlığının Knoxa verildiğini görünce hiç şaşmadım. Harp bakanlığına da değerli ve cesur bir şahsı olan Henry L. Stimson'un tayinini de memnuniyetle karşıladım.

Başkan beni, Knox'un bahriye bakanlığına tayin edilmesinin senatoda Ilinoisoyı temsil eden Lucas tarafından iyi karşılanıp karşılanmadığını öğrenmekle tavzif etti. Lucasla görüştüm. Şahsen bu tayini tasvip ettiğini söyledi. Bir kaç saat sonra da, Şikagoda bulunan Kelly ile konuştuğunu söyliyerek, Kellynin şu sözlerini bana aynen nakletti: Knoxa taraftar olan gazeteler daima aleyhimde yazıyorlar fakat böyle zamanlarda siyasî ihtilâfların tamamiyle unutulması icap eder. Knoxun tayininden memnun oldum. Büyük ve siyasî bir demokrat teşekkülün başında bulunanın bu sözleri, dış tehlike karşısında siyasî ihtilâfların artık ikinci plâna düşmüş olduğunu göstermekte idi.

CUMHURIYETÇILERLE IŞBIRLIĞI

Başkan Roosevelt ile beraber, senato azaları Kapitole döndükleri zaman, senatonun cumhuriyetçi lideri Mc. Nary bana, başkana arzedilmek üzere, her türlü işbirliğine candan hazır olduğunu söyledi. Kongrenin içinde ve dışındaki cumhuriyetçilerin en değerlilerinden biri olan Mc. Nary verdiği bu sözde durdu ve başkanla tam bir işbirliği yaptı.

Ara sıra, senato usul müzakeresine göre hazırlık programiyle ilgili bir meselenin müzakeresinin gecikmesi ihtimali baş gösterdiği zaman şahsî nüfuzunu kullanır ve yapılan tekliflerin acele olarak müzakere ve kabulünü sağlardı.

NAZİLERIN ILKBAHARDA TAARRUZU BEKLENIYORDU

Nazilerin Polonyadaki muvaffakıyetlerine rağmen Amerika halkının büyük bir kısmı karşılaştığımız tehlikenin hâlâ farkında değildi. Garp cephesinde hiç bir hareket görülmediği için halk «Mikrofon harbi» nden bahsetmeğe başladı ve bu tarzdaki duygular kongreye de aksettirildi.

Ilkbaharın başlarında donanmaya ilâve edilecek saffı harp gemileriyle kruvazörlerin inşası için istenen tahsisat projesi senatoda müzakere edilirken arkadaşlarımızın sözlerinde nbu projenin tadile uğramadan kabul olunamıyacağını anladım. Bunun üzerine projenin senatoda tetkikini tehir ettirdim.

Yalnız bazı tahsisatın derhal ödenmesi kararlaştırıldı. Bahriyenin ihtiyacı çoktu ve ben, yeni inşaat tahsisatını teklif olunduğu gibi, hiç bir tadile uğramadan kabul ettirmek istiyordum.

Gizli istihbarat servisimizin raporlariyle askerî şeflerimizin beyanatından Garp cephesinde Nazilerin Ilkbaharda bir taarruza geçecekleri anlaşılıyordu. Garp cephesinde beklenen bu taarruz başlayınca tasarıyı hemen senatoya verdim. Kısa bir müzakere cereyan etti, tahsisat komitesinin raporu okundu ve üç saat içinde istenen tahsisatın verilmesi kabul edildi.

Karşılaştığımız güçlükler sade malzeme meselesinden ibaret değildi. Komuta heyeti dolayısile de bir takım güçlüklerimiz vardı. Ordunun komutanları arasında yüksek vasıflı bir çok subayları vardı. Fakat general Marshall bunları çok yaşlı ve karşılaştığımız ağır vazifeyi başaracak vasıfta yetiştirilmiş bulmuyordu.

MARSHALLIN KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR

1940 Ağustosunda memleket müdafaasına müteallik bir tahsisat projesinin müzakere olunmaıs münasebetiyle general Marshall senatonun tahsisat komitesi huzuruna çıktı ve bu sırada, karşılaştığı en büyük müşkülâtın, fevkalâde muktedir genç subayları terfi ettirmeğe salâhiyettar olmamasından doğduğunu bana söyledi. Ordunun icap ettiği şekilde tanzim olunabilmesi için kendisinin salâhiyetle teçhiz edilmesi lâzım geldiğini de ilâve etti ve bu hususta gerekli kanunun çıkarılmasını parlamento askerî komitesi başkanı Mayden bir kaç ay evvel rica etmiş olduğunu fakat bu teşebbüsünden henüz bir netice alamamış olduğunu da anlattı.

General Marshallın bu istekleri çok mühimdi. Ona, talepleri hakkında askerî mütehassıslara bir proje tanzim ettirmesini tavsiye ettim ve kendisine yardım etmeğe çalışacağımı da söyledim. Mevzuata göre bu hususta yapılacak tadilât projesi komitede tahsisat tasarısı müzakere olunurken ileri sürülemezdi. Fakat ben, tahsisat tasarısı senatoya sunulduğu zaman Marshallın istediği kanun tadilâtının yapılmasını da teklif ettim. «Harp zamanında veya başkan tarafından takdir olunacak millî bir ihtiyaç karşısında muvazzaf ordunun herhangi bir subayı esas mevkiini terketmeksizin ve muvakkaten daha yüksek bir rütbeye terfi ettirilebilir» şeklindeki tadilât hiç bir itiraza uğramadan aynen kabul edildi.

GENÇ SUBAYLARIN TERFII BAŞLADI

Bu kanuna dayanarak, harbiye bakanlığı genç subayları yüksek rütbelilerden evvel terfi ettirmeğe başladı ve bunlar ordularımızı zafere kavuşturdular. Sene sonundan evvel böylece terfi ettirilenlerin miktarı 4088 i buldu. Bu suretle ilerletilen subaylar arasında general Eisenhower, general Georgen C. Kenney, general Carl A. Spaatz, general Mark Clark ve müteveffa general George S. Patton vardı.

Halkımızı bir dereceye kadar uyandıran hâdise Dunkerk felâketidir bu vak'a herkes üzerinde ayni tesiri icra etmedi. Tepkiler muhtelif şekillerde tecelli etti. Harpten nefretimiz, ateşin sahillerimize yaklaşmakta olduğu hakkındaki kanaatlerimize karıştı. Bu sebeplerden doğan karar müdafaamız için icap eden bütün tedbirleri almak fakat harbe iştirâkten sakınmak şeklinde tezahür etti.

(Devam edecek)

Kenan Öner Yücel dâvası

(3 üncü sahifeden devam)

Talât Ciridin beyanının bunlarla mükezzep olduğunu nasıl söylemektedir.

KOMÜNISTLIĞI TELKIN EDECEK MAHIYETTEKI KITAPLAR

Avukat, komünistlerin memurin kanununun dokuzuncu maddesinin takibinden korunduğu, solcu olan ve Sökmensüerin nutkunda yer alan neşriyatın tasvip edildiği çocuklarımıza okutulacak kitapların sistemli olarak solcu zihniyeti ve komünistliği telkin edecek mahiyette bir komisyona yazdırıldığı, köy enstitülerinde komünizmi medheden neşriyatın tamim edildiği sabit olmuştur, demiş, işkence yapmak ve yaptırmak faslına gelince, bunun ceza müeyyedesi ve tehdidi altında memnu bir fiil olduğunu izah etmiş böyle olunca, bu fiili irtikâp edenlerin onun isbat edilmemesi için de bidayette her türlü tedbirleri almış olmalarının basit bir mülâhaza ile anlaşıldığını da ilâve etmiştir. Bu nevi delillerin sanıklar tarafından imha edildiğini söylemiş ve:

Irkçı ve Turancı diye tazyike maruz kalanlara yürekleri sızlatan ve yüzleri kızartan şekilde ve derecede işkence yapıldığı gün gibi sabit olmuştur. Demiştir.

Avukat Mahmud Even bu kadar isnatlara ve ihbarlara rağmen adlî makamların da bu işe el sürmemiş olmalarını tuhaf bulmuş ve sabit olan işkence için sayın savcı ile beraber ortada sabit olmuş bir işkence yoktur. demeğe cesaret edenler vardır. Demiştir.

Avukat Mahmud Even bundan sonra müdafaasına şöyle devam etmiştir. Yapılmış işkencenin Yücelin bakan olduğu zamanda yapıldığı da her halde inkâr edilmiyecektir.

Yücelin bir sözünü tamamlamak isterim. (Komünist sosyalist kapısından girer,) diyor. Bu söz yerine (komünizm, soyalizm kisvesi ile, maarif kapısından girer) cümlesini koymak lâzımdır. Müdahalenin (âmme şahsı personn publique) hedef tutulmuştur.

Mahrem şahsiyetine en ufak bi taviz dahi yapılmamıştır.

Ceza kanunu eşhas ve kimse olarak bir kimsenin mahrem şahsiyetini (personne priveè) istihdaf eder.

Bir bakanın memleketi, âmm menfaatı ve vicdanını ilgilendire işlerini fikirlerini tenkit tahlil onun âmme işleriyle alâkalı, siyasî hüviyetine yapılan hücumla hakaret fiilinin unsurlarında mahrumdur.

Demiş ve bu hususta bir temyi kararı da okumuştur.

Avukat bundan sonra, dâv mevzuunda (maddei mahsusa) unsuru olup olmıyacağını tahli etmis, bunun da varit olmadığın isbata çalımış ve müdafaa ettiğ Yeni Sabah gazetesi sahibi Ahmed Cemalettin Saracoğlu hakkında şunları söylemiştir:

NIHAYET, KISACA

Bu hale göre de müvekkilimi vaziyetini mütalâa ve münakaşa etmek lâzımdır:

Gazeteci olan müvekkilimin gazeteci olmasına ve matbuatın mevcudiyetindeki sebep ve gayesine göre bir bakanın kendisine çok evvel yazılarla atfedilen ve Mareşal tarafından atfedilen hususun muhatabı kendisi olduğunu söyledikten sonra tekrar ederek ve ısrarla soran Yücele bakanlığına ait işlerini tenkid mahiyetinde olan yazıyı neşretmesinde cürmiyet aranırsa, matbuattan beklenen gayenin kaybolacağı aşikârdır.

KISACA:

1 — Mecliste, meclis parti gurupunda, mahkemelerde, matbuatta, Mareşalın cevabında ve resmî ve siyasî mahfillerde söylenip, tenkid edilip durmakta bulunan bir hususun müdahilin isteği üzerine gazetede açıklanması, müdahilin âmme şahsiyeti hedef tutularak yapılmış bir tenkittir, bu kadar malûm olan şeyi ilâmda cürmiyet yoktur.

2 — İsnad olunan hususların sabit olduğu da meydandadır. Bu sübutu sanıkların kasdı bakımından da mütalâa lâzımdır.

3 — Maddei mahsusa isnadı yoktur. Müvekkilim gazeteci sıfatiyle âmmeye taallûk eden ve bir tenkitten ibaret bulunan bu cevabı neşirle matbuatın mevcudiyetindeki sebeb ve gayeye uygun hareket etmiştir. Tecrimi için sebeb yoktur.

4 — Müdafaamda arzettiğim faydaları ve islâhları doğuran bu dâvanın mahkûmiyete sebeb olması âmme menfaatı tenkid ... humu ve adelet kaideleri icablarına aykırı bir netice olur.

Maruz sebeplerden müvekkilim hakkında beraet kararı verilmesi ve en uzak bir ihtimalle aksi mütalâa halinde T. C. K. nun 89 uncu maddesinin tatbikinin esirgenmemesini derin saygılarımla ve vekâleten dilerim.

Cumhurbaşkanının mühim nutk

(Baş tarafı 1 incide)

Büyük Meclisin ve Cumhuriyet Hükûmetinin bu şartlar karşısında ilk kaygısı, her şeyden önce memleketin selâmet ve emniyetini, her zamanki gibi, göz önünde bulundurmak olacaktır. Bu sebepledir ki yüksek tasvibinize sunulmuş bulunan yeni yıl bütçesinde, gelirin büyük kısmının millî savunma ihtiyaçlarına ayrıldığını göreceksiniz. Millî savunmaya ayrılmış olan ödeneğin, gelecek yıl içinde bütün ihtiyaçlara yetmemesi ihtimalini de hükûmet, göz önünde tutmaktadır. Vatan bütünlüğünün ve millet bağımsızlığının dayancı olan Cumhuriyet ordu-

fazla önem verdiriyor. Bunun içindir ki tarımda, endüstride, madenlerimizde rasyonel ve makineli çalışma usullerini sağlıyacak malî ve teknik her vasıtaya başvurarak, bu alanlarda istihsali mümkün olduğu kadar fazlalaştırmak, cumhuriyet hükûmetinin en ehemmiyetli görevi olacaktır.

Endüstri ve maden işletmelerimiz verimlerini arttırmakta devam etmişlerdir. Yurttaşlara yeni iş sahaları sağlıyacak olan kalkınma programımızı sür'atle gerçekleştirmek zorundayız.

Çiftçiyi topraklandırma işine dikkatle, adaletle devam edilecektir. Cumhuriyet idaresinin temel umdelerinden

kemelerle yargıtay arasında «üst mahkemeler» kurulması, halkın adalet cihazına olan güvenini arttıracak ve ihtiyaçlarını karşılayacaktır.

Doğu ve güney illerinde başlamış olan demiryolu inşaatı ilerlemektedir. Ele alınmış olan limanların yapılması işlerine devam ediliyor. Yolların modern usullerle yapım ve bakımına ehemmiyet verilecektir.

İkinci dünya harbi yıllarında yıpranan ulaştırma vasıtalarını yenilemek için harca-

yetki genişliği ve görev ayrılığı esaslarına göre yeniden düzenlemek, mahallî idarelerimize yüklendikleri hizmetleri başarmağa imkân verecek kaynaklar sağlamak, hükûmetin, ehemmiyetle üzerinde duracağı konulardır.

İç idaremizde türlü emniyet teşkillerini birleştirerek bir Cumhuriyet zabıtası kurmak yolundaki çalışmalar önümüzdeki yıl bitecek ve gerekli tasarılar büyük meclise sunulacaktır.

fedakârlıklara göğüs geren müttefikimiz Büyük Britanya ile münasebetlerimiz, müşterek ideal ve menfaatlerin perçinlediği kuvvet ve samimîliği muhafaza ediyor. Asil İngiliz milletinin, yüksek meziyetleri sayesinde, bu savaştan da kısa zamanda muzaffer çıkacağına asla şüphemiz yoktur.

AMERİKA İLE

Amerika Birleşik Devletleriyle sıkı dostluk bağlarımız her gün daha fazla kuvvetlen-

lediğimiz yeni İtalya ha kavuşarak, mille lâyık olduğu önemli makta bulunduğunu niyetle görüyoruz.

Dost ve kardeş İra tiyle münasebetlerimi lıklı anlayış ve ahenk içinde günden güne g tedir.

Afganistanla ilk gür aramızda kurulmuş de luğun daima samimî bi içinde devam ettiğini mekle bahtiyarım.

kini istedi. Toplanan kongre, nihayet 4 Kasımda, Mayıs ayındanberi beklediğimiz kararı verdi.

Başkan karşılaştığı hâdisede her iki parti ile müştereken hareket etmek lüzumuna kail oldu. Ve kongreden böyle bir talepte bulunabilmek için, kongrenin açılmasından iki gün evvel beyaz sarayda bir toplantı tertip etti. Bu toplantıya, başkan muavini Garner, Hull, Alfred M. Landon, albay Frank Knox, Bankhead, senato liderlerinden Barkley ve Mc Nary ve senato azalarından Pittman, ben, Minton ve Austin, mümessillerden Bloom, Bayburn, Martın ve Mapesteri ibaret olan iki siyasî partinin mümessilleri iştirâk ediyordu.

CIDDI INSANLARIN CIDDÎ TOPLANTISI

Bu ciddî insanların yaptığı ciddî bir toplantı idi.

Başkanın hali hazır durumda, iki partinin işbirliği yapmasının zarurî olduğu hakkındaki teklifi karşısında hazır bulunanların hepsi açık kalblilikle konuştular. Landon kongrenin içtima halinde kalması fikrinde idi. Çünkü kongre ile icra organlarının işbirliğinin bir tek kişinin hükmünden daha isabetli olacağı kanaatinde idi. Bir tek kişi söziyle başkan Roosevelti kasdettiği aşikârdı.

Cumhuriyetçi mümessillerden en tesirli konuşanı Frank Knox idi. O «harp yayılacaktır. Biz harp dışında kalmağa muvaffak olamıyacağımız gibi harbe girmeğe hazır bir duruma da geçemiyeceğiz» diyordu. Başkan bir iki gün sonra bu sözleri ele alarak, particilikten vaz geçerek yurdu müdafaa için birleşmemiz lâzım geldiğini söyliyecekti.

Başkan Roosevelt kabineye iki dış tehlike karşısında siyasî ihtilâfların artık ikinci plâna düşmüş olduğunu göstermekte idi.

CUMHURIYETÇILERLE IŞBIRLIĞI

Başkan Roosevelt ile beraber, senato azaları Kapitole döndükleri zaman, senatonun cumhuriyetçi lideri Mc. Nary bana, başkana arzedilmek üzere, her türlü işbirliğine candan hazır olduğunu söyledi. Kongrenin içinde ve dışındaki cumhuriyetçilerin en değerlilerinden biri olan Mc. Nary verdiği bu sözde durdu ve başkanla tam bir işbirliği yaptı.

Ara sıra, senato usul müzakeresine göre hazırlık programiyle ilgili bir meselenin müzakeresinin gecikmesi ihtimali baş gösterdiği zaman şahsî nüfuzunu kullanır ve yapılan tekliflerin acele olarak müzakere ve kabulünü sağlardı.

NAZILERIN ILKBAHARDA TAARRUZU BEKLENIYORDU

Nazilerin Polonyadaki muvaffakıyetlerine rağmen Amerika halkının büyük bir kısmı karşılaştığımız tehlikenin hâlâ farkında değildi. Garp cephesinde hiç bir hareket görülmediği için halk «Mikrofon harbi» nden bahsetmeğe başladı ve bu tarzdaki duygular kongreye de aksettirildi.

Ilkbaharın başlarında donanmaya ilâve edilecek saffı harp gemileriyle kruvazörlerin inşası için istenen tahsisat projesi senatoda müzakere edilirken arkadaşlarımızın sözlerinde nbu projenin tadile uğramadan kabul olunamıyacağını anladım. Bunun üzerine projenin senatoda tetkikini tehir ettirdim.

Yalnız bazı tahsisatın derhal ödenmesi kararlaştırıldı. Bahriyenin ihtiyacı çoktu ve ben, yeni inşaat tahsisatını teklif olunduğu

TIĞI ZORLUKLAR

1940 Ağustosunda memleket müdafaasına müteallik bir tahsisat projesinin müzakere olunmaıs münasebetiyle general Marshall senatonun tahsisat komitesi huzuruna çıktı ve bu sırada, karşılaştığı en büyük müşkülâtın, fevkalâde muktedir genç subayları terfi ettirmeğe salâhiyettar olmamasından doğduğunu bana söyledi. Ordunun icap ettiği şekilde tanzim olunabilmesi için kendisinin salâhiyetle teçhiz edilmesi lâzım geldiğini de ilâve etti ve bu hususta gerekli kanunun çıkarılmasını parlamento askerî komitesi başkanı Mayden bir kaç ay evvel rica etmiş olduğunu fakat bu teşebbüsünden henüz bir netice alamamış olduğunu da anlattı.

General Marshallın bu istekleri çok mühimdi. Ona, talepleri hakkında askerî mütehassıslara bir proje tanzim ettirmesini tavsiye ettim ve kendisine yardım etmeğe çalışacağımı da söyledim. Mevzuata göre bu hususta yapılacak tadilât projesi komitede tahsisat tasarısı müzakere olunurken ileri sürülemezdi. Fakat ben, tahsisat tasarısı senatoya sunulduğu zaman Marshallın istediği kanun tadilâtının yapılmasını da teklif ettim. «Harp zamanında veya başkan tarafından takdir olunacak millî bir ihtiyaç karşısında muvazzaf ordunun herhangi bir subayı esas mevkiini terketmeksizin ve muvakkaten daha yüksek bir rütbeye terfi ettirilebilir» şeklindeki tadilât hiç bir itiraza uğramadan aynen kabul edildi.

GENÇ SUBAYLARIN TERFII BAŞLADI

Bu kanuna dayanarak, harbiye bakanlığı genç subayları yüksek rütbelilerden evvel terfi ettirmeğe başladı ve bunlar ordularımızı zafere kavuşturdular. Sene sonundan evvel böylece terfi ettirilenlerin miktarı 4088 i buldu. Bu suretle ilerletilen subaylar arasında general Eisenhower, general Georgen C. Kenney, general Carl A. Spaatz, general Mark Clark ve müteveffa general George S. Patton vardı.

Halkımızı bir dereceye kadar uyandıran hâdise Dunkerk felâketidir bu vak'a herkes üzerinde ayni tesiri icra etmedi. Tepkiler muhtelif şekillerde tecelli etti. Harpten nefretimiz, ateşin sahillerimize yaklaşmakta olduğu hakkındaki kanaatlerimize karıştı. Bu sebeplerden doğan karar müdafaamız için icap eden bütün tedbirleri almak fakat harbe iştirâkten sakınmak şeklinde tezahür etti.

(Devam edecek)

tan ve yüzleri kızartan şekilde ve derecede işkence yapıldığı gün gibi sabit olmuştur. Demiştir.

Avukat Mahmud Even bu kadar isnatlara ve ihbarlara rağmen adlî makamların da bu işe el sürmemiş olmalarını tuhaf bulmuş ve sabit olan işkence için sayın savcı ile beraber ortada sabit olmuş bir işkence yoktur. demeğe cesaret edenler vardır. Demiştir.

Avukat Mahmud Even bundan sonra müdafaasına şöyle devam etmiştir. Yapılmış işkencenin Yücelin bakan olduğu zamanda yapıldığı da her halde inkâr edilmiyecektir.

Yücelin bir sözünü tamamlamak isterim. (Komünist sosyalist kapısından girer,) diyor. Bu söz yerine (komünizm, soyalizm kisvesi ile, maarif kapısından girer) cümlesini koymak lâzımdır. Mücudiyetindeki sebep ve gayesine göre bir bakanın kendisine çok evvel yazılarla atfedilen ve Mareşal tarafından atfedilen hususun muhatabı kendisi olduğunu söyledikten sonra tekrar ederek ve ısrarla soran Yücele bakanlığına ait işlerini tenkid mahiyetinde olan yazıyı neşretmesinde cürmiyet aranırsa, matbuattan beklenen gayenin kaybolacağı aşikârdır.

KISACA:

1 — Mecliste, meclis parti gurupunda, mahkemelerde, matbuatta, Mareşalın cevabında ve resmî ve siyasî mahfillerde söylenip, tenkid edilip durmakta bulunan bir hususun müdahilin isteği üzerine gazetede açıklanması, müdahilin âmme şahsiyeti hedef tutularak yapılmış bir tenkittir, bu kadar malûm olan şeyi ilâmda cürmiyet yoktur.

2 — İsnad olunan hususların sabit olduğu da meydandadır. Bu sübutu sanıkların kasdı bakımından da mütalâa lâzımdır.

3 — Maddei mahsusa isnadı yoktur. Müvekkilim gazeteci sıfatiyle âmmeye taallûk eden ve bir tenkitten ibaret bulunan bu cevabı neşirle matbuatın mevcudiyetindeki sebeb ve gayeye uygun hareket etmiştir. Tecrimi için sebeb yoktur.

4 — Müdafaamda arzettiğim faydaları ve islâhları doğuran bu dâvanın mahkûmiyete sebeb olması âmme menfaatı tenkid mefhumu ve adelet kaideleri icablarına aykırı bir netice olur.

Maruz sebeplerden müvekkilim hakkında beraet kararı verilmesi ve en uzak bir ihtimalle aksi mütalâa halinde T. C. K. nun 89 uncu maddesinin tatbikinin esirgenmemesini derin saygılarımla ve vekâleten dilerim.

Cumhurbaşkanının mühim nutk

(Baş tarafı 1 incide)

Büyük Meclisin ve Cumhuriyet Hükûmetinin bu şartlar karşısında ilk kaygısı, her şeyden önce memleketin selâmet ve emniyetini, her zamanki gibi, göz önünde bulundurmak olacaktır. Bu sebepledir ki yüksek tasvibinize sunulmuş bulunan yeni yıl bütçesinde, gelirin büyük kısmının millî savunma ihtiyaçlarına ayrıldığını göreceksiniz. Millî savunmaya ayrılmış olan ödeneğin, gelecek yıl içinde bütün ihtiyaçlara yetmemesi ihtimalini de hükûmet, göz önünde tutmaktadır. Vatan bütünlüğünün ve millet bağımsızlığının dayancı olan Cumhuriyet ordularını modern silâh ve cihazlarla daha çok kuvvetlendirmek yolundayız. Yurt müdafaasında, kahraman ordumuzun, şanlı mazisine yakışan şekilde, vazifesini yapacağına inanımız tamdır.

Sayın Milletvekilleri,

Cumhuriyet hükûmeti bugünkü iç ve dış şartların elverdiği imkânlar nisbetinde, memleketin ekonomik işlerini ve bunların başında geçim zorluğu meselesini ön plâna almış bulunuyor. Hükûmetçe başvurulacak sürekli tedbirlerin ve milletçe gösterilecek anlayış ve yardımların bu çetin konuda verimli olacağını umuyoruz.

Harp faciasının neticeleri olarak en zengin memleketlerde dahi tazyikini arttıran ve bütün dünya milletlerini her bakımdan türlü fedakârlık ve mahrumiyetlere katlanmak zorunda bırakan eşsiz sıkıntılar, bizi de, milletçe ve devletçe hayatın her sahasında, daha ciddî tasarruf gayretlerine götürecek bir dereceye varmıştır.

Sayın milletvekilleri,

Memleketin ekonomik kalkınması, aynı zamanda dünyanın karşılaştığı çeşitli yoksulluklar, istihsalin arttırılması dâvasına her zamandan fazla önem verdiriyor. Bunun içindir ki tarımda, endüstride, madenlerimizde rasyonel ve makineli çalışma usullerini sağlıyacak malî ve teknik her vasıtaya başvurarak, bu alanlarda istihsali mümkün olduğu kadar fazlalaştırmak, cumhuriyet hükûmetinin en ehemmiyetli görevi olacaktır.

Endüstri ve maden işletmelerimiz verimlerini arttırmakta devam etmişlerdir. Yurttaşlara yeni iş sahaları sağlıyacak olan kalkınma programımızı sür'atle gerçekleştirmek zorundayız.

Çiftçiyi topraklandırma işine dikkatle, adaletle devam edilecektir. Cumhuriyet idaresinin temel umdelerinden saydığımız bu işe, gereken yerlerde başlanmıştır.

Her sahada çalışan işçilerin yaşama seviyelerinin yükseltilmesi, çalışanlarla çalıştıranlar arasında, karşılıklı menfaat istismarına meydan vermeyen âhenkli işbirliğinin sağlanması ve bu suretle Türk demokrasisinin sosyal adalet idealine doğru gelişmesi, hükûmetçe üzerinde durulması gereken esaslı tedbirlerdir.

Vergi Sistemimiz

Vergi sistemimizi, bu arada gümrük tarifesini düzeltme ve iyileştirme yolundaki çalışmalar devam edecektir. Büyük meclise sunulmuş olan gelir vergisi tasarısının, değerli incelemeleriniz neticesinde kanunlaşması, bu sahada hayırlı bir adım olacaktır.

Yurt içinde salim bir fiat seviyesine ulaşabilmek için ithalât ve ihracatımızın, dünya piyasalarının müsaadesi nisbetinde, serbest dövizle yürütülmesine, çeşitli istihsal ve ulaştırma vasıtalarının ve halk kütlelerinin ihtiyaç maddelerinin tahditsiz ithaline çalışılacaktır.

Adalet işlerinin kolaylık ve sadelikle görülmesi için usul kanunlarında gerekli değişiklikler yapılmak üzere tasarıları hazırlanmıştır. İlk mahkemelerle yargıtay arasında «üst mahkemeler» kurulması, halkın adalet cihazına olan güvenini arttıracak ve ihtiyaçlarını karşılayacaktır.

Doğu ve güney illerinde başlamış olan demiryolu inşaatı ilerlemektedir. Ele alınmış olan limanların yapılması işlerine devam ediliyor. Yolların modern usullerle yapım ve bakımına ehemmiyet verilecektir.

İkinci dünya harbi yıllarında yıpranan ulaştırma vasıtalarını yenilemek için harcanan gayretler verimini göstermeğe başlamıştır. Ulaştırma ihtiyaçlarımızı memleket içinde karşılamak için gerekli endüstrinin kurulmasına hız verilmiştir.

Halka daha iyi bir tıbbî bakım temin etmek üzere bu yıl içinde yeni hastahaneler açılmış, mevcutlara yeni yataklar ilâve edilmiştir. Koruyucu hekimliğin müsbet neticelerini köylere kadar ulaştıracak sağlık plânı ve sağlık sigortaları tasarıları yüksek meclise sunulacaktır.

Öğretim ve öğretmenler

Köylerde öğretimin yayılması faaliyeti devam ediyor. Bu yıl Köy Enstitülerinden iki bine yakın öğretmen iş başına gönderilmiştir. Okul binası inşasında güçlük çeken köylüye yardım olmak üzere genel bütçeden illere ödenek ayrıldığı gibi, öğretmenlere toprak temini yerine, yeter ücret sağlanmış, kendilerinin okullardaki uygulama bahçeleri topraklarından faydalanmaları esası kabul edilmiştir. Bütün ilk öğretim maaşlarının genel bütçeye alınması, eğitim teşkilâtı bakımından hayırlı olacaktır.

İller idaresini anayasanın yetki genişliği ve görev ayrılığı esaslarına göre yeniden düzenlemek, mahallî idarelerimize yüklendikleri hizmetleri başarmağa imkân verecek kaynaklar sağlamak, hükûmetin, ehemmiyetle üzerinde duracağı konulardır.

İç idaremizde türlü emniyet teşkillerini birleştirerek bir Cumhuriyet zabıtası kurmak yolundaki çalışmalar önümüzdeki yıl bitecek ve gerekli tasarılar büyük meclise sunulacaktır.

Dış politika

Sayın milletvekilleri,

Dış politikada başlıca amacımız, dünyada barışın gerçekleşmesine hizmet etmek, milletlerin hasretle bekledikleri müşterek güvenin yerleşmesine elimizden geldiği kadar yardımda bulunmaktır. Hiç kimseye karşı tecavüz emeli beslememekteyiz, fakat, toprak bütünlüğümüze, haklarımıza karşı her hangi bir tecavüz emeli beslenmesine de asla müsaade etmiyeceğiz. Bu bizim türlü imtihanlardan geçmiş dürüst ve açık siyasetimizdir. Bu siyaseti takip ederken, Türkiye Cumhuriyeit, milletlerarası dostluk, anlaşma ve işbirliği gayretlerine devam etmek yolunda hiçbir fırsatı kaçırmıyacaktır. Bunun içindir ki, bütün milletlerin susadıkları dünya barışını sağlamak ve medeniyeti tam bir yıkıntıdan korumak vazifesini üzerine alan Birleşmiş Milletler Kuruluna samimî olarak bağlı bulunuyoruz.

Sayın milletvekilleri,

Milletlerin hak ve hürriyetleri uğruna atıldığı harpte en ağır fedakârlıklara katlanmak yüzünden bugün çetin zorluklarla karşılaşan, bu güçlükleri yenmek için her gün yeni yeni mahrumiyet ve fedakârlıklara göğüs geren müttefikimiz Büyük Britanya ile münasebetlerimiz, müşterek ideal ve menfaatlerin perçinlediği kuvvet ve samimîliği muhafaza ediyor. Asil İngiliz milletinin, yüksek meziyetleri sayesinde, bu savaştan da kısa zamanda muzaffer çıkacağına asla şüphemiz yoktur.

AMERİKA İLE

Amerika Birleşik Devletleriyle sıkı dostluk bağlarımız her gün daha fazla kuvvetlenmektedir. Türk milletinin, dünyanın bu köşesinde, samimî ve inanılır bir barış unsuru olduğunu, ve Türkiyenin meşru müdafaa imkânlarının artmasiyle dünya sulhunun da sağlanacağını takdir eden büyük demokrasinin, bize yardımda bulunmak kararını vermesi, sulh alanındaki eşsiz gayretlerinin yeni bir delilidir. Bu yardım anlaşmasını oybirliği ile kabul buyuran yüksek heyetiniz, bütün Türk milletinin teşekkür duygularına tercüman olmuştur.

SOVYETLERLE

Aramızda iyi münasebetler bulunmasını samimî olarak dilediğimiz halde, Sovyetler Birliği tarafından haksız tarizlere uğramaktayız. Geçmiş ve bugünkü hâdiselerin doğru ve adaletli olmıyan şekillerde görülmesi ve gösterilmesi iltizam olunuyor ve hattâ memleketimize karşı aşikâr bir surette haksız olan istekler ileri sürülüyor. Bu unsurların ortadan kalkmasını temenni ederiz.

Fransa ile uzun geleneklere dayanan dostluk münasebetlerimiz, harp sonrası devrinin yeniden verdiği imkânlar sayesinde, siyaset, ekonomi ve kültür alanlarında gittikçe artan mesut bir gelişme içindedir.

Kendisiyle dostluk bağlarını sıklaştırmak arzusunu beslediğimiz yeni İtalya ha kavuşarak, mille lâyık olduğu önemli makta bulunduğunu niyetle görüyoruz.

Dost ve kardeş İra tiyle münasebetlerimi lıklı anlayış ve ahen içinde günden güne tedir.

Afganistanla ilk gür aramızda kurulmuş de luğun daima samimî bi içinde devam ettiğini mekle bahtiyarım.

Dünya barışının is bakımından, biran önce na kavuşmasını elzem rek candan dilediğimiz muz ve komşumuz Yu tanla münasebetlerimiz zamanki gibi, karşılık inan ve sevgiye dayan dır.

Asırlarca beraber ya mız bütün Arap âlemi i deşçe münasebetlerimi gün, her sahada geniş tedir. Mısır milletinin dığı âfet dolayısiyle milletinin duyduğu acı zurunuzda ifade etmeğ fe biliriz.

Hâşimi Şarkül Ürdü letinin sayın hükümda jeste Kral, bu seneki z ile memleketimize sev şeref vermişlerdir. Iki m ket arasındaki samimî sebetler, metni ilân e olan bir dostluk mua nin akdiyle bir kat dah vet ve inkişaf bulmuştı

Hindistanla Pakistanı milletler camiasına katı rını derin bir sevinçle ladık. Bu iki devletle münasebetleri süratle etmek yolundayız. Hin ve Pakistan devletlerini di huzur ve saadetleri min ederken, milletle barış ve dostluk ideall tahakkuk ettirilmesi uğ da değerli hizmetler yapa

şehrin sağlık durumu gözden geçirilmiş

Hasan Ali - Kenan Öner davası

Savcı, Kenan Öner ve Cemaleddin Saraçoğlunun cezalandırılmalarını istedi

Dünkü duruşma esnasında bir hâdise oldu, Hasan Âlinin sözlerini müteakıb yargıca hitab eden bir dinleyici susturuldu

Ankara 18 (Telefonla) — Hasan Âli Yücel - Kenan Öner davasına bu sabah Üçüncü Asliye Ceza mahkemesinde devam edilmiştir. Duruşmada Kenan Öner bulunmamış, rahatsız olduğunu, müdafaanın yapılabilmesi için duruşmanın uzunca bir mühlet verilerek başka bir güne bırakılmasını istemiştir.

Bunu müteakıb mahkemeye gönderilen dilekçeler okunmuştur. Süruri Ermete adında, evvelce tanık olarak ifadesi alınan biri, dilekçesinde Yücelin komünist hâmisi olduğunu, komünistlerin, Yüceli Bakanlar kurulunda bir mümessil olarak tanıdıklarını, buna Allaha inandığı gibi inanmakta olduğunu iddia etmekte kendisinin Serbest Fırka zama-

— Arkası Sa. 3. Sü. 5 de —

Kenan Öner mahkemede konuşurken

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 05G-79/56

1947 E: 19 -- 6
TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-79/56

Hasan Ali - Kenan Öner davası

— *Baştarafı 1 inci sahifede* —

nında Divanıharb tarafından haksız yere mahkûm edildiğini, sırası gelince bu davanın tekrar görülmesini istiyeceğini, kendisinin hak ve adalet taraftarı olduğunu bildirmekteydi.

Hasan Âlinin sözleri

Hasan Âli söz aldı ve şunları söyledi:

«— Cumhuriyet Halk Partisine, Cumhuriyet hükûmetlerine, Divanıharbe karşı, dilekçede söylenen sözlerin müdafaasını burada yapacak değilim. Şahsıma ald olan kısmına gelince, bunun için adalete müracaat edeceğim. İddiamda söylediğim hususlar resmî vesaika dayanmaktadır. Emniyet Genel müdürlüğünde Sürurî Ermetenin dosyası vardır. Mahkeme kararında dini siyasete alet ettiği kayıdlıdır. Sözlerinin ne dereceye kadar doğru olacağı bu dosyanın tetkikile anlaşılmış olacaktır.

Bundan sonra Mehmed Külâhlıoğlunun dilekçesi okundu. Külâhlıoğlu kendisinin polisle dinlendiği sırada gördüğü işkenceleri anlatmakta, falakaya yatırıldığı sırada, Ahmed Demirin memura (15 senelik memursun, hâlâ dayak atmasını bilmiyorsun) diye çıkıştığını, kendisinin bizzat onun tarafından dövüldüğünü bildirmekteydi.

Savcının iddianamesi

Bundan sonra savcı Abdullah Polat Gözübüyük iddianamesini okumuştur. Savcı iddianamesinde evvelâ hâdiseyi, davanın doğuşunu anlatmakta ve Hasan Âli Yücelin Bakanlığı sırasında himaye edildikleri iddia edilen ve sol tanılan kimselerin kimler zamanında Bakanlığa girmiş olduklarını, haklarında ne gibi muamele yapıldığını vesika ve tarihlere dayanarak izah ettikten sonra Kenan Önerin vesika olarak ileri sürdüğü delilleri inceliyerek Ankara Dil, Tarih-Coğrafya fakültesinde sol temayüllerile tanılan hocalar hakkında yapılan şikâyetten sonra bu hocaların Hasan Âli Yücelin Bakanlığı sırasında Bakanlık emrine alındıklarını, bilâhare hocaların Danıştayda açtıkları davayı kazanmaları üzerine tekrar kürsülerine iade edildiklerini söylemekte ve ırkçı-Turancılara yapıldığı iddia edilen işkence bahsine temasla bu hususta dinlenen şahidlerin ifadelerini ve bu arada şehadet meselesini tahlil etmekte ve ezcümle şöyle demektedir:

«İnsan Haklarını Koruma Cemiyeti»

«1 — Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir. Partilerin hak ve hürriyeti, kanunların himayesi altındadır. Kimsenin hak ve hürriyetine tecavüz olunamaz ve gerçek bir vakıaya dayanmaksızın ve delilleri mevcud olmaksızın herhangi bir kimseye herhangi bir suç teşkil eden fiil isnad olunamaz. Kanunlarımız aksine cevaz verseydi bizzat Kenan Önere belki de neler isnad etmek mümkün olacaktı. Ezcümle 18 ekim 946 tarihli Akşam gazetesinin ikinci sahifesinde neşredilen «İnsan Haklarını Koruma Cemiyeti» başlıklı haberde memlekette yanlış veya doğru olarak komünist tanılan Zekeriya Sertel, Cami Baykurt ve arkadaşlarının böyle bir dernek kurdukları ve umumî kâtibliği avukat Kenan Önerin üzerine aldığı yazılıdır. 19 ekim 946 tarihli Tanin gazetesinin birinci sahifesinde İnsan Haklarını Koruma Derneğinin kurucularının Karaköy Palasta avukat Kenan Önerin yazıhanesinde bir toplantı yaptıkları ve toplantıda hukuklu bir öğrencinin (burada müfrit solcular var, bunlar milletin infialini kazanmışlardır. Nasıl oluyor da bunlarla teşriki mesai ediliyor?) diye konuştuğu, bu gencle Zekeriya Sertel ve Cami Baykurt arasında çetin tartışmalar olduğu ve Kenan Önerin Üniversiteli genci teskine çalıştığı haberi yayınlanmıştır.

Gene 19 ekim 1946 tarihli Son Telgraf gazetesinin birinci sahifesinde, Insan Hakları Koruma Cemiyetini kuranlara aid bir grup fotografı basılmış ve altında Kenan Oner, Zekeriya Sertel ve Cami Baykurt'un isimleri bir araya konulmuş ve derneğe aid haberler neşredilmiştir. Şu neşriyata göre Kenan Onerin komünist tanılan kimselerle dernek kurmasından ve bürosunu bu derneğin toplantılarına tahsis etmesinden komünistlerle işbirliği yaptığı mânasını mı çıkarmak lâzım gelir.

Muhtelif gazetelerde neşredilen şu yazılar ve neşredilen fotograflardan her biri Kenan Önerin komünistlerle işbirliği yaptığını ispata yarar birer delil olarak ileri sürülebilir mi? Biz böyle bir ihtimali aklımızdan değil, hayalimizden bile geçirmiyoruz.»

Savcı, sözlerine şöyle son vermiştir:

«Isnadların her biri suç teşkil eder. Bu isnadlar memleket ölçüsünde husumete ve düşmanlığa ve nefrete mağruz kalacak sözlerdir. Zira komünistlik milletimizin nefret ettiği bir rejimdir. Bu sebeble bu rejime taraftar olanlar menfur sayılır. Işkence yaptırmak zulüm ve istibdadı ifade eden bir harekettir. Halkın bu filleri işliyenlere veya işlenmesine sebebiyet verenlere karşı derin bir nefret ve sonsuz bir husumet besliyeceklerini izaha bile lüzum yoktur. Her biri ayrı ayrı hakaret teşkil eden bu sözlerin bir yazıda müntderiç ve bir kasdin mahsulü olmaları itibarile bunları ayrı ayrı suç saymağa imkân yoktur. Yargıtayın takarrür eden içtihadı da bu merkezdedir.

İstenilen ceza

Bu itibarla sanık Kenan Önerin sıhhatini ispat edemediği madde isnadı suretile hakaretten T. C. K. nun 480 inci maddesinin 2 nci fıkrasına ve yaşı dolayısile cezasının altıda birinin indirilmesine, sanık Cemaleddin Saracoğlunun hakareti tazammun eden Kenan Önerin mektubunu şahsi fikirlerine uygun bulduğundan neşrettiğini açıkça bildirmesi itibarile cürme iştiraki sabit ve hareketi T. C. K. nun 480 - 2 fıkrası ve matbuat kanununun 27 nci maddesinin bir ve ikinci fıkralarile 49 uncu maddesine uygundur. Sanıkların sözü edilen kanunlar maddeleri hükümlerine göre mahkûmiyetlerine karar verilmesi kamu adına istenilir.

Duruşma, Kenan Öner ve Cemaleddin Saracoğlunun müdafaalarını hazırlamaları için 1 kasıma kalmıştır.

Cumhuriyet — Savcının, Kenan Oner ve Cemaleddin Saracoğlu hakkında istediği ceza, bir seneden beş seneye kadar hapis ve 200 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasıdır.

Bir hâdise

Ankara, 18 (Telefonla) — Bugünkü duruşmada şöyle bir hâdise de oldu:

Hasan Ali Yücel, Mehmed Külâhlıoğlunun dilekçesi dolayısile izahlarının sonunda:

«Davamızın mevzuu, işkencelerin yapılıp yapılmaması değil, benim bunları yaptırmış olduğum isnadıdır. Külâhlının ifadesinde ise bu hususta tek bir kelime yoktur.»

Dedikten sonra dinleyiciler arasında birinin:

«— Sayın yargıç..» hitabı ile söz istediği görüldü. Lâkırdıya karışanın, Mehmed Külâhlıoğlu olduğu anlaşıldı. Yargıç Saffet Unan, şu ihtarda bulundu:

«— Mahkemede yalnız taraflar konuşabilir.»

Bu sırada savcının emrile bu şahsın, iki zabıta memuru tarafından dışarı çıkarılmakta olduğunu gören yargıç, savcı yardımcısına şunları söyledi:

«— Duruşmayı dinlemeğe gelmiş olduğuna göre, dinlesin. Neye mâni oluyorsunuz? Herhangi bir şekilde müdahalesi görülecek olursa gereken tedbir, tarafımızdan alınır.»

Bundan sonra Külâhlıoğlu, yerinde bırakıldı.

Demiryolları Konferansı dün sona erdi

Gene 19 ekim 1946 tarihli Son Telgraf gazetesinin birinci sahifesinde, Insan Hakları Koruma Cemiyetini kuranlara aid bir grup fotografı basılmış ve altında Kenan Oner, Zekeriya Sertel ve Cami Baykurt'un isimleri bir araya konulmuş ve derneğe aid haberler neşredilmiştir. Şu neşriyata göre Kenan Onerin komünist tanılan kimselerle dernek kurmasından ve bürosunu bu derneğin toplantılarına tahsis etmesinden komünistlerle işbirliği yaptığı mânasını mı çıkarmak lâzım gelir.

Muhtelif gazetelerde neşredilen şu yazılar ve neşredilen fotograflardan her biri Kenan Önerin komünistlerle işbirliği yaptığını ispata yarar birer delil olarak ileri sürülebilir mi? Biz böyle bir ihtimali aklımızdan değil, hayalimizden bile geçirmiyoruz.»

Savcı, sözlerine şöyle son vermiştir:

«Isnadların her biri suç teşkil eder. Bu isnadlar memleket ölçüsünde husumete ve düşmanlığa ve nefrete mağruz kalacak sözlerdir. Zira komünistlik milletimizin nefret ettiği bir rejimdir. Bu sebeble bu rejime taraftar olanlar

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-79/57

riyet

u: İstanbul No. 246
99. Matbaa: 24290.

Perşembe 20 Kasım 1947

27 Kasım Perşembe
TANRI BUYRUĞU
İkinci ve son cildi çıkıyor.

Hasan Âli - Kenan Öner davasında karar verildi

Kenan Önerin yaptığı isnadlar delillerle sabit olduğundan mahkeme davanın sukutuna karar verdi

Kenan Öner mahkemeye gelmemişti, yalnız Hasan Âli Yücel vardı, karar dinleyicilerin alkışları arasında okundu

Ankara 19 (Telefonla) — Üçüncü asliye ceza mahkemesinde uzun zamandanberi devam eden, her oturumda bir çok heyecanlı safhalar arzeden ve memlekette çok geniş bir alâka uyandırmış olan Hasan Ali Yücel - Kenan Öner davası, geçen oturumda sona ermişti. Karar bugün tefhim edildi. Salon, bu sefer; fevkalâde kesif bir kalabalıkla dolmuştu. Kararı dinlemeğe gelenler, adliye koridorlarından caddeye kadar taşmakta idi. Zabıta kordonu, intizamı temin için hayli uğraştı.

Mahkeme, Saffet Unanın başkanlığında açıldı. Sanık mevkiinde olanlar bu oturuma gelmemişlerdi. Müdahil davacı Hasan Âli Yücel ile avuktı profesör Bülend Esen hazır bulunuyorlardı.

Karar

Karar, 100 sahife tutuyordu. Okunmasına saat 14.30 da başlandı ve 18.30

— *Arkası Sa. 3. Sü. 5 de* —

Hasan Âli Yücel — Kenan Öner

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-99/57

Hasan Âli - Kenan Öner davasında karar verildi

— Baştarafı 1 inci sahifede —

da sona erdi. Karârda, mahkemenin bütün safhaları; şahidlerin beyanları, istinabeler, getirilen vesikalar; tarafların iddia ve müdafaaları birer birer ele alınıp tahlil ediliyordu. Sonunda, şöyle denilmekte idi:

«Cumhuriyet Savcısının; iddianamesinde, isnadların hepsinin ayrı ayrı sübutu lâzım geldiği, şahidlerin doğru söylememiş oldukları; binnetice davacıya isnad olunan fiillerin isbat edilememiş bulunduğu yolundaki mütalesı, ayni kasidle yapılan hareketlerin bir kül teşkil ettiği hakkında müesses içtihada ve gösterilen delil ve sebeblere göre mesnedsiz olduğu gibi, dosyada bulunmıyan hayalî ve mefruz hususlar; şu veya bu türlü temayüller, cereyanlar veya bir kısım fikirlerin yargıç ve savcıyı ilgilendirmiyecek, «kanunî soruşturma dışı hususlarla alâkalı temayülleri tetkikin yersiz olduğu» şeklindeki mütaleaları da çok doğru olmakla beraber bu malûm hakikatin mahkemeye serdi yersiz görülmüştür. Ve gene şehadetin, çürük ve aldatıcı bir müessese olduğu; gerçekten samimî olan şahidin az bulunduğu ve bu sebeble şahadetlerin samimî olmadığının farzedilmesi gerektiği ve şahadetin tehlikeli bir delil olduğu yolundaki mütaleada, ka-

Müdahiller vekilinin iddiaları, gösterilen delillerle muallel, tahlil ve münakaşa edilen şahidlerin birbirini bütünleyen beyanları ve kararda gösterilen resmî cevab yazıları münderecatı, rapor ve vesaik müfadları ve bunlara munzam vicdanî kanaat, sanık Kenan Önerin «evet, o Maarif Vekili sizsiniz!» başlığı ile neşrettiği açık mektubda yazılan yazılarda, şikâyetname ve iddianamede açıklanan müdahil hakkında madde tayini suretile yapılan isnadlar, delillerle sabit olduğundan, Türk Ceza Kanununun 482/2 ve Basın Kanununun 27 nci maddesi uyarınca sanıklar hakkındaki kamu davasının, 481 inci maddenin üçüncü fıkrasının üçüncü bendi gereğince düşmesine, temyiz edilebilmek üzere karar verildi.»

Kararın uyandırdığı sevinç

Salonda ve dışarıdaki kalabalık, vaktin gecikmesine rağmen neticeyi merakla beklemekte idi. Bunların büyük bir kısmını yüksek tahsil talebesi teşkil ediyordu. Kararın son satırı okunduğu sırada dinleyiciler arasındaki bir öğrenci, pencereden, sokaktaki arkadaşlarına «— Beraet! diye bağırınca müthiş bir alkış tufanı koptu ve:

«Yaşasın Adalet!» sesleri işitildi. Bir müddet sonra da dışarıdaki kalabalığın:

«— Yargıcı isteriz! Saffet Unanı isteriz!» diye bağrıştıkları duyuluyordu. Kararın tefhimi, bu tezahürat arasında so-

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 05G-79/58

BAŞMUHARRİRİ
Ahmet Emin YALMAN
VATAN EVİ
Cağaloğlu, Molla Fenari
Sokağı 30 - 32
Telefon 24136 ve 22637
Telg. VATAN İst.

CUMA
18
NİSAN
1947

VATAN

Yıl: 7 - Sayı: 2116 «EĞRİYE EĞRİ - DOĞRUYA DOĞRU» Fiyatı 10 Kuruş

AKİF LÂTİF BOYAR
30 Senelik Boya Evi
BOYAR ve TEMİZLER
Fatih - Tramvay durağı. Tel: 23269

Kenan Öner - Yücel dâvası başladı

Öner, iddialarını ispata hazır olduğunu, eğer iddiaları tahakkuk etmezse kendisinin bir hakaretçi değil, iftiracı olarak tecziyesini istedikten sonra "elimden kurtulacak değildir, bu milletin hakkını müdafaa edeceğim„ dedi

Başmuharririmizin
Londra radyosundaki konuşması

Yeniden taarruza geçen liberalizm

Yalman " devleti esas, vatandaşı vasıta ve köle sayan totaliter rejimlere karşı şimdi ferdin hürriyetini esas tutan liberalizm yeniden taarruza geçiyor „ dedi

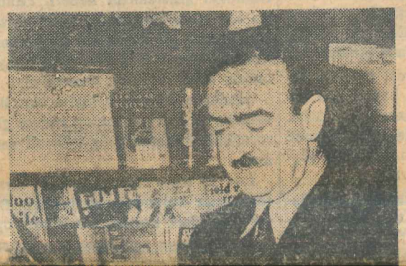

Oksford'da toplanan milletlerarası liberal konferansında, davetli olarak bulunan başmuharririmiz Ahmet Emin Yalman dün saat 18.30 da Londra B.B.C. radyosunda bir konuşma yapmış ve bu konferansın ehemmiyetini, alınan kararları kısaca vatandaşlarımıza duyurmuştur. Gerek Anadolu ajansı ve gerekse diğer resmi ulaştırma vasıtalarımız - memleket efkârı umumiyesini yakından ilgilendirmesine rağmen - ötedenberi olduğu gibi, bu konuşmaya da bigâne kalmıştır. Okuyucularımıza, ancak kendi imkânlarımız dahilinde Başmuharririmizin konferans hakkında verdiği malûmatı bildirmeğe çalışıyoruz.

«Sevgili vatandaşlarım» diye söze başlayan başmuharririmiz, vatandaşlarımızla Londradan konuşma saade-

Dün Ankarada yapılan düruşmada Prof. Kenan Öner'in şiddetli hücumuna uğrayan eski Milli Eğitim Bakanı ve İzmir milletvekili Bay Hasan Âli Yücel

Kenan Öner dedi ki:

" Yanlış bir telâkki ile, bu himayedide Bakan, dâvacı mevkiinde azamet satarken ömrü memleket hayrına geçmiş bir insan sanık mevkiini işgal ediyor„

«Şimdiye kadar benim isnatlarımdan daha çok ağırları tevcih edildiği halde dâva ikame etmemiş de benim isnadımdan sonra mı haysiyet sahibi olmuştur?»

Kenan Öner, sokaklarda halk tarafından alkışlandı

Ankara, 17 (Hususî Muhabirimizden) — Hasan Âli Yücel - Kenan Öner davasına bugün şehrimiz Üçüncü Asliye ceza mahkemesinde başlandı. Saat 14,30 da başlıyacak olan davayı takip etmek isteyen kesif bir halk yığını adliyeyi daha saat birden itibaren doldurmağa başlamıştı. Üçüncü Asliye Ceza mahkemesi, adliyenin birinci katında idi. Mahkemenin bulunduğu koridor tahta mânialarla kapatılmış, polis ve jandarma kuvvetleri bunun önünde bir kordon teşkil etmişti. Koridor kapandığı, gidip gelme ikânsızlaştığı için hâkim Saffet Onan ve Cumhuriyet Savcı yardımcısı Abdullah Kulak Gözübüyük,

(Devamı Sa: 2 Sü: 4 de)

Öner ve C. Saracoğlunun bundan evvel İstanbulda istinabeleri yapılırken

Gazetemiz Muharriri Ahmet Emin Yalman

...muharririmiz, vatandaşlarımızla Londradan konuşma saadetine erdiği için duyduğu memnunluğu ifade etmiş ve beş gündenberi devam eden milletlerarası liberal konferansa ait müşahedelerini kısaca anlatmıştır.

19 millete mensup hür fikirli insanlarm iştirak ettiği bu toplantıda elbirliği ile dünya ölçüsünde bir teşkilât kurmağa çalışıldığını ve hür fikirli bir insanın ne gibi vasıflar taşıması lâzımgeldiği mevzuu üzerinde konuşulduğunu söyliyerek ezcümle demiştir ki:

«— Devleti esas, vatandaşı vasıta ve köle sayan totaliter rejimlere karşı şimdi ferdin hürriyetini esas tutan liberalizm yeniden taarruza geçiyor..karanlıkları yaracak, nur saçacaktır. Hür fikrin yeniden kuvvet ka-

(Devamı Sa. 3; Sü. 5 de)

TEK PARTİLİ DÖRT GRUP!

Yazan: *Mümtaz Faik FENİK*

Birkaç gündür, Halk Partili gazetelerde, demokratlara karşı yapılan güdümlü neşriyatın mahiyeti hemen hemen anlaşılmış gibidir. Onlar, kararlarını vermişlerdir. Demokratlar, Büyük Millet Meclisini terkedecek olurlarsa, bu Halk Partisi için büyük bir hâdise teşkil etmiyecektir; belki memnunluk doğuracaktır. Parti içinde yeni yeni partiler, değilse dahi, yeni yeni hizipler, gruplar teşkil etmek, ve böylelikle güya tek parti ile idare töhmetinden kurtulmak için, hazırlıklara başlanmıştır. Şimdiye kadar çok gizli tutulan bu çalışmalar, nihayet ufak sızıntılar halinde ortaya dökülmüş bulunuyor. Böylelikle, son zamanlarda memleket içinde büyük bir sevgi temin etmiş, ve geniş ölçüde taraftar bulmuş olan Demokrat Partiye karşı da bir darbe vurulmuş olacaktır. Ankarada artık, birçok milletvekillerine açıktan açığa «sen hangi taraftansın?» diye sualler sorulmakta, bu suretle teşekkül edecek gruplar hakkında muhtelif sondajlar yapılmaktadır.

Tatbik edilen taktik şudur:

Kuvvetini Millî Mücadeleden alan Halk Partisi, şimdiye kadar «tek parti, tek şef» prensibine dayanarak, millî birliği nefsinde toplayabilmek için, tefekkür âleminde, sosyal hayatta, iktısatta, daha doğrusu beşerin her faaliyet sahasında ne gibi fikir ve kanaatler varsa, bunların hemen hepsine ait esaslı prensipleri nefsinde toplamağa çalışmıştır. Böylelikle halkçılarla halkçı olmuş, devletçilerle devletçi olmuş, ve herhangi bir kanaatin dışarıda kalmaması için azamî itinayı göstermiştir. Sonradan zamanla, ve bilhassa bu harp neticesinde bütün dünyada galebe çalan demokrasi umdesinin inkişafile, muhtelif fikir ve kanaatlerin, olgunlaşmış olacağını düşünerek bunları muhtelif gruplara ayırmayı, muvafık görmüştür. İşte Halk Partisinin içinde görülen yeni cereyanların tefsiri budur. Nasıl eskiden felsefe denildiği zaman, tekvvünü kâinattan itibaren riyaziye-

(Devamı Sa: 3 Sü: 4 de)

Ankara valisi aleyhine açılan dâva

Ankara, 17 (Telefonla) — Ankara valisi İzzettin Çağaparın, Konya valiliği sırasında Çumra Belediye Başkanı Ziya Yayvancıyı tokatlaması hâdisesi hakkında, vali aleyhine açılan davanın duruşmasına, Yargıtay Dördüncü Ceza Dairesinde başlanmıştır. Ziya Yayvancının müdafii Zafer Gökçe ve İzzettin Çağaparın müdafii de Saim Dora idi. Danıştay umumi heyeti, İzzettin Çağaparın bu suçundan Türk Ceza kanununun 228 inci maddesi gereğince cezalandırılmasını istiyordu. Sorgusu yapılan İzzettin Çağapar, bir su baskını hâdisesi üzerine Cumraya giderek teftişte bulunduğunu,

(Devamı Sa. 3; Sü. 5 de)

Teksastaki korkunç infilâk

1200 ölü var

Bu felâketin, bir komünist sabotajı olduğu rivayetleri dolaşıyor

Nevyork, 17 (Hususî Muhabirimiz Feridun Demokandan telsizle) — Teksas City felâketi, Nevyorkta ve bütün Amerikada heyecan ve dehşet uyandırdı. Bu nasipsiz şehirde akraba veya tanıdıkları olan Nevyorklular, bilhassa telâş içerisindeler. Gazetelerin yeni tabıları, âdeta kapışılıyor. Nevyorkta 1200 küsur insan hayatına mal olan bu beklenmedik facianın, bir komünist sabotajının neticesi olduğu rivayeti dolaşıyor.

Texas City, 17 (A.A.) — Texas City'de yüzlerce kişi ölmüş ve şehir dün akşam vukubulan misli görülmemiş bir infilâkla harap olmuştur.

Haber verildiğine göre yaralıların sayısı bini aşmaktadır. İdarî makamlar, kurtarma ameliyesini kolaylaştırmak maksadile sıkı yönetim ilân etmiş ve halkı tahliyeye

(Devamı Sa. 3; Sü. 5 de)

Millî Kalkınma Partisi kalkınıyor mu?

Millî Kalkınma Partisi, dün saat 14,30 da Nuri Demirağın Paşalimanındaki köşkünde fevkalâde kongresi yapılmış, 50 delegenin iştirakile yapılan bu toplantıda Nuri Demirağ tekrar Genel Başkanlığa seçilmiştir. Kongreye bugün de devam edilecektir.

İzmirdeki tabanca hâdisesi

İçişleri Bakanının yeni bir açıklaması

Celâl Bayara cevap veren bakan, polisin vazifesini yaptığında israr ediyor

Ankara, 17 (A.A.) — Celâl Bayarın İstanbul Demokrat Parti il merkezinde yaptığı konuşmada (İzmirde atılan silâhlar bana ve Demokrat Partinin şahsiyeti mâneviyesine müteveccih idi) şeklindeki be-

(Devamı Sa: 3 Sü: 1 de)

Kâzım Taşkent'in Konferansı

Yüksek Ticaret Derneğinin tertip ettiği konferansların ikincisi dün, Yapı ve Kredi Bankası müessisi Kâzım Taşkent tarafından verilmiştir.

«İş adamında aranılan vasıflar neler olmalıdır?» mevzulu bu akademik toplantı daha ziyade bir konuşma şeklinde yapılmış, Kâzım Taşkent bu konuşmasında, iş adamını, ayni branşta çalışanlar arasında üstün başarılı adam, olarak tarif etmiştir. Kâzım Taşkente göre, iş adamında doğuştan bulunması lâzım gelen; zekâ, irade kuvveti, duygu, heyecan ve saire yanında, adam tanımak, çabuk karar vermek gibi bazı vasıflar da vardır ki bunlar da zamanla elde edilir.

Konuşma bilhassa Yüksek Ticaret okulu talebelerinin iştirakile samimî bir hava içinde cereyan etmiş ve saat 19 da nihayet bulmuştur.

AKINTIYA KÜREK

Ha mangal tahtası ha bayram haftası

Halk Partisi kuzuların para ettiğini görerek yavrulamağa başlıyormuş! Ne zaman hâmile kaldı, ne zaman doğuracak pek bilmiyoruz...

Söylendiğine göre doğacak nevzatlardan, muhafazakârların başında Hamdullah Suphi Tanrıöver varmış! Eh buna ondan da yakışıklısı yoktur!

Milliyetperverler için Recep Peker biçilmiş kaftan!

Saracoğlu (Hayrul'umur evsatüha) prensipini gayet iyi temsil eder.

Sosyalistlere gelince, Necmettin Sadak, ne zamandanberi alın teri dökenlerle beraber; burasını pek anlayamadık...

Acaba kendisinin vaktile Sosyoloji okuttuğu gözönüne alınarak, ha Sosyoloji, ha Sosyalizm mi dediler? — YEDEKÇİ

Türk milliyetçiliğinin gaye ve istikameti

Ali Fuad Başgilin idaresindeki serbest konuşma

Milliyetçiliğin yeni târifini yapan Tanrıöver, «Şayet bir gün, millî hâkimiyetimize el uzatmak kaygusuna düşerlerse, bütün insanlık o mütecavize, dokunma, diye haykıracaktır» dedi.

Dünkü serbest konuşmada bulunanlar

Millî Türk Talebe Birliği tarafından «Türk milliyetçiliğinin gaye ve istikameti ne olmalıdır?» konusu etrafında tertip edilen akademik münakaşa dün saat 14,30 da Marmara lokalinde seçkin ve kesif bir kütlenin iştirakile yapılmıştır. Münakaşayı idare eden Ord. Prof. Ali Fuad Başgil kısa bir hıtabeyle toplantıyı açmış; 1937 yılında toplanan üçüncü tarih kongresine arzettiği Türk milliyetçiliği hakkındaki fikirlerinin, genel olarak, şimdi aynı olduğundan bahisle sözü bu etüdü okuyacak olan gence bırakmıştır. Türk milliyetçiliğinin tarihini, inkişafını, son seneler zarfındaki vaziyetini anlatan şahsi fikirlerinin okunmasını müteakıp profesör, sırayla, konuşmak isteyen gençleri kürsüye davet etmiştir. Söz alanlar arasında Kemal Gürsoy demiştir ki:

«— Hocamızın sözleri bizi ihya etti. Fakat, bu konferansta eksik olan bir nokta seziyorum. Bu da konuşmaların, siyasi sınırlarımız dışındaki Türkler hakkında hiç bir fikri ihtiva etmemesidir. Ancak, hocamızın o zamanki şartlar altında bu hususu meskût geçmesini haklı gö-

(Devamı Sa: 3 Sü: 3 de)

Ord. Prof. Ali Fuad Başgil

Hamdullah Suphi Tanrıöver

SÜTUNLAR ARASINDA

Ne olacak? Matlûp hâsıl olur

Tasvirde, Cihat Baban, «Demokratlar Meclisten çekilecek olursa» başlıklı başmakalesine şöyle başlıyor:

Birkaç gündenberi, başta Ulus olmak üzere Halk Partili gazeteler Demokrat Partinin Meclisten çekilmesi durumunu incelemekte ve şimdiden böyle bir vak'a karşısında efkârı umumiyeyi hazırlamak için tedbirlerini almaktadırlar.

Demokrat Parti Meclisten, hürriyet misakındaki umdelerin yerine getirilmemesi takdirinde çekilecektir. Bu umdeler ise, bir memlekette demokrasi var diyebilmenin ilk şartlarıdır. Halk Partisi yazarlarının şimdiden Demokrat Partinin Meclisten çekilme si ihtimalini hesaplıyarak, efkârı umumiyeyi hazırlamak yolundaki gayretleri, iptidai vatandaş hak ve hürriyetlerinin bu sefer de verilmek istenmiyeceğine alâmet olarak kabul edilebilir.

Cihat Baban biraz aşağıda, şöyle yazıyor:

Demokrat Parti Meclisten çekilirse ne olur? Ulus, Akşam ve nihayet dünkü Taninde sayın Yalçın bu suâlin cevabını vermekle meşguldürler. Ve hepsi birden, vaziyetin değişmiyeceğini, bu çekilme neticesinde hiç bir şey olmıyacağını ısrarla söylüyorlar. Biz de kendilerile ayni fikirdeyiz. Tek Parti sistemi vardı. Çok partili bir sisteme intikal ettik, bu intikal sûri ve zahirî oldu, her sûri ve zahiri şey gibi işlemeyince daha doğrusu müteaddit partili sistem için ahval ve şartlar tahakkuk etmeyince, yine tek parti sistemine dönmüş olacağız. Ve hakikaten vaziyet değişmemiş bulunacak, bilâkis müteaddit partiler sistemine gitmek istemiyen kimseler derin bir oh çekeceklerdir.

Tasvir başyazarı, biraz daha aşağıda şöyle devam ediyor:

Halk Partisi yazarları, bu muvaffakıyetsizliği muhalefete yüklemek için şiddetli bir kalem hücumuna geçecekler, belki biraz mukabele görecekler, sonra bu münakaşalar da sönecek...

Bilâhare takınacakları hattı hareket göre memleket derin bir sessizliğe kavuşarak, arzu edilen sükûn ve huzur içinde bir dört sene daha, bir dört sene daha ilh... İktidarda kalmanın çareleri aranacak... Matlup da hâsıl olacaktır.

Son Postada Ekrem Uşaklıgil de, «İnönü Bayarla görüşürse kötümserlik devri gelmiyecek» başlıklı başyazısında Demokrat Partinin hemen Meclisten çekileceği hakkındaki tahminlere iştirak etmiyor ve bunun sebeplerini saydıktan sonra Demokrat Partinin Meclisten çekilmesile meydana gelecek durumu üç maddede topluyor:

A — Demokrat Partinin teşrii hayattan çekilmesini takiben Meclisin içinde ve dışında uydurma bir parti yapamayız. Çok partili adı altında tek partili bir teşrii hayat kuramayız.

Müstakil bir parti kendiliğinden doğsa bile, hiç kimse onun samimiliğine inanmaz. Nitekim, Demokrat Parti bile ilk günlerde şüphe ile karşılanmıştı.

B — Demokrat Parti teşrii hayattan çekilince, temel hürriyetleri sağlayamadığı için çekildiği iddiasında kolay müdafaa edilecek bir dava bulabileceği halde, Halk Partisi temel hürriyetleri tehdid edildiği için vermediği mukabelesinde sağlam bir da

(1)

Yeni Bir Türk Filmi

Haber aldığımıza göre ANKARA FİLMİN çevirdiği ve Halûk Tanjunun ayni isimli romanından alınan «BÜYÜK İTİRAF» filmi iftiharla seyredeceğimiz bir eser olacaktır. Ecnebi memleketlerdeki stüdyoların imkânlarına malik olmamamıza rağmen ANKARA FİLM'in fedakâr gayretleri sayesinde «BÜYÜK İTİRAF» filmini mahallî dans ve şarkılarla süslü, ayni zamanda Avrupa filmlerdeki akışı muhafaza eden bir eser olacağı söy-

Şehir haberleri

Kartaldaki dayak hâdisesi

Kaymakamı dövdüğü iddia edilen Jandarma Komutanının duruşmasına devam edildi

Bundan bir müddet evvel Kartalda çok garip bir kavga olmuş ve iddiaya nazaran Kartal Jandarma komutanı Bahtiyar Kartal kaymakamı Arif Dayancı dövmüş ve yaralamıştı.

İkinci asliye ceza mahkemesine verilen jandarma komutanı ile jandarma komutanının meydana getirdiği suç delillerini imha ettikleri iddia edilen jandarma İsmail ve Muharremin duruşmasına dün de devam edilmiştir.

Dünkü duruşmada mahkeme, kaymakamı dövdükten sonra muayene eden iki doktoru şahit olarak dinlemiştir. Bu şahitler yaraların büyük bir ihtimalle dövülmekten meydana gelebileceğini söylemişlerdir.

Mahkeme, duruşmaya gelemiyen Üsküdar adli tabibinin celbi için muhakemeyi başka güne bırakmıştır.

Yeni otobüs hatları tesis edilecek

Önümüzdeki temmuz ayından itibaren gelmiye başlıyacak olan yeni otobüsler için İ.E.T.T. idaresi tarafından hali hazırdaki hatlardan başka şu hatların tesisi düşünülmektedir.

1 — Eminönü — Fatih — Çarşamba — Draman. 2 — Mecidiyeköy — Şişli — Bulgarçarşısı — Feriköy — Hamam — Dolapdere — Kasımpaşa — Unkapanı köprüsü — Atatürk Bulvarı. 3 — Taksim — Beşiktaş, hattının Yıldıza kadar uzatılması ve Yıldız — Ihlamur — Nişantaşı yolunun yeniden yapılmasından sonra bu mıntakada bir ring servisinin ihdası.

4 — Kasımpaşa — Sütlüce (Tersane içinden geçilmesine müsaade edilmesi ve bu yolun yapılması şartile). 5 — Eminönü — Ortaköy (Yalnız sabah ve akşam saatlerinde). 6 — Sarıyer — Taksim (Bu hattın yukardan ve sahilden veya her iki taraftan geçmesi için henüz karar verilmemiştir. 7 — Eminönü -

Kenan Öner-Yücel dâvası başladı

(Başı 1 incide)

celsenin açılmasından kırk dakika evvel yerlerini almışlardı. Dâva salonu, eski konak odalarından büyük değildi. Fakat balık istifi gibi bir kalabalıkla bütün tedbirlere rağmen koridor dahi dolmuştu.

Saat 14,30, hâkim ve savcı yardımcısı kalktılar; mahkeme kıyafetlerine büründüler. Kenan Öner, o geniş cüssesile kapıdan güç halle bir kaç dakika içinde geçerek girebildi. Arkasında Hasan Âli Yücelin vekili Bülend Nuri Esen var. Kenan Önerin açtığı geniş koridordan küçük cüssesile rahatça girdi. Bunu Cemalettin Saraçoğlu ve vekili avukat Mahmut Eren takip etti.

Oturum açıldı. Bülend Nuri Esen tarafından 17 nisan tarihli bir dilekçe verildi. Bunda, kamu davasına müdahale isteğinde bulunuluyor. Kenan Önerin ve Saraçoğlunun cezalandırılması talep ediliyor, ayrıca her birinden beşer bin lira da tazminat isteniyordu.

Hâkim sanıkların hüviyetlerini tesbit etti. Kenan Öner 1881 doğumlu olduğunu, sabıkası bulunmadığını söyledi. Cumhuriyet savcısının 19 Mart tarihli iddiası ve İzmir milletvekili Hasan Âli Yücelin dilekçesi okundu.

Dilekçede bahis mevzuu yazı ile Milli Eğitim Bakanlığının bir komünist yatağı haline geldiğinden bahsedildiği (milliyetçi gençliği ezen sizsiniz. Tam 23 genci engizisyon mezalimi ile inlettiniz) denildiği anlatılmakta, Kenan Önerin ve Cemalettin Saraçoğlunun tecziyesi istenmekte idi. Kenan Öner, dört sayfa tutan bir dilekçe verdi. Dilekçede dava mevzuu olan yazısında Hasan Âli Yücelin, Milli Eğitim Bakanlığını, komünistlerle doldurarak bir komünist yatağı haline getirdiğini, Sabahattin Âli, Nihal Adsız davasında Sabahattin Âliyi himaye etmek için milliyetçi gençliğin işkenceler altında ezildiğini yazması dolayısile 480 inci maddeye göre cezalandırılmasının istendiğini, bu kabul olunduktan sonra 481 inci maddedeki unsurların mahkemece gözönünde tutulmasının bir zaruret olduğu anlaşılmakta ve bu maddeler izah edilerek şöyle de-

siz ve ne de başka herhangi bir kimse hiç bir zaman hiç bir suretle ispata muktedir değildir. Bu iddia iftira olarak kalacaktır. Müfteriler iftiracı olmaktan kendilerini kurtaramıyacaklardır. Kenan Öneri mahkemeye vermiş bulunuyoruz. İstediğim hakkın meydana çıkmasını görmek ve her siyasi mizaçta vatandaş için tezlil edilmemesi lâzım gelen devlet adamları hakkında asılsız söylentilere onun nasıl kapılmış olduğunu Türk adaletinin huzurunda açıklamaktır.) Kenan Öner Hasan Âli Yücelin bu cümlelerine dayanarak henüz kendisinin müfteri olup olmadığının meydana çıkmadığı, bu işin ancak bu fiilleri ispat edememesine bağlı bulunduğunu anlatıyor ve şöyle diyordu:

Tefahür ilânlarile açılan dava

Tefahür ilânlarile açtığı muhakeme, kendisine isnat olunan fiilin sıhhat veya ademi sıhhatini ispata yol açmış ve dava ikamesinden maksadının dünden ahızsar değil hakikati açıklamak olduğunu, memleket efkârı umumiyesine bildirmiş, bu suret le bizzat ve sarih surette buna muvafakat eylemiştir. Komünistlik iddiasının ispatından kurtulmasa da işkence hâdisesinin ispatında kendini kurtarmağa çabalayacağı anlaşılmaktadır. Halbuki bu ifşaatım bir küldür Âmme davacısı da iddianamesinde bunu kabul ederek ikisinden dolayı da aleyhime dava açmış, hep birden 480 inci madde hükmünün tatbikını istemiştir.) Kenan Önerin istidası iddialarının ispatına imkân verilmesini dileyerek bitiyordu.

Yücelin avukatı konuşuyor

Bundan sonra, Hasan Âli Yücelin vekili Bülent Esen, Kenan Önerin iddialarına cevap verdi. Medenî memleketlerdeki hürriyet telâkkileri hakkında uzun izahatta bulundu. Hâdisede 480 inci maddenin ağırlık noktası teşkil ettiğini, yazının müvekkilini tamamile halkın husumetine maruz bıraktığını, maddei mahsusa tayini suretile hakaret edildiğini söyledi. (Komünist hâmisidir) sözünün Türkiyede bir hakaret sayılacağını izah etti. Kenan Önerin isnat ettiği suçu ispat talebinin tecviz edilemiyeceğini, aksi takdirde mahkemelerin bir skandal ve mudhike yeri halini alacağını anlattı. Bakanların memur olmaları ka-

hayatımızı nezretmiş bulunuyoruz. Bizde şahıs imtiyazı lâğvedilmiştir. Bizce Hasan Âli Yücelle bir tanzifat amelesi Hasan arasında fark yoktur. Bir adamın imtiyazlarından istifade ederek karşı tarafın mahkûmiyetine gidemeyiz. Kendisi mebus olduğu için bütün cinayeti yapacak, niçin böyle yaptın diye buna cevap veren mahkûm mu edilecek. Buna Türk adaleti müsaade etmez. Hasan Âlinin vicdanı müsaade etse de. Şimdiye kadar benim isnatlarımdan daha çok ağırları tevcih edildiği halde dava ikame etmemiş de benim isnadımdan sonra mı haysiyet sahibi olmuştur?»

Kenan Öner bundan sonra 481 inci maddeyi izah etti ve dedi ki:

«— İsteğim hakkın meydana çıkması diyordu. Şimdi bundan korkarak mı kaçıyor. Elimden kurtulacak değildir, bu milletin hakkını müdafaa edeceğim.»

Bundan sonra Cumhuriyet savcı yardımcısı Abdullah Kulak Gözübüyük dâvayı teşrih etti.

Anlaşılmaz bir keramet

Kenan Öner söz aldı, iddia makamının yazılı kâğıtları okuduğnu telmih ederek şöyle dedi:

«— Her şeyden evvel anlaşılmaz bir keramettir. İddia makamının sayfalarla yazı yazarak karşımıza çıktığını görünce dâvaya başlanırken bir istişare vâki olup olmadığında hakkile şüphelendik. Hasan Âli Yücel kanun nazarında bir kutsiyet ifade ediyorsa hiçbir duruşma ifasına hacet kalmadan mahkûmiyetimize karar verilebilirdi. Fakat biz Cumhuriyet adâlet ve hâkiminin bu kadar basit ve gayri müsavi ölçülerle millet haklarını tartacağını hatırımıza bile getirmek istemiyoruz. Türkiye Demokrat Cumhuriyetinde faşist bir hükûmetin hukukşinaslarının mütalâalarile Türk adâletini avlamağa uğraşmak fikrimce memleketimizde faşistliğe yol açmaktan başka bir mâna ifade etmez.»

Avukat Mahmut Eren, savcının evvelden hazırlandığını, bunun için keramet sahibi olmak icabettiğini, Türk ceza kanunu karşısında kimin memur olduğunun gayet sarih olduğunu söyledi ve şöyle devam etti:

«— Şu veya bu müellifin mütalâalarından evvel kanun var. Haydar Rıfat ve Mahmut Esat dâvalarında Cumhurbaşkanının dahi kanun muvacehe-

Kör Kuyu

Ağızlardaki baklalar

Demokrat Parti milletvekilleri «hürriyet misakı» nın üç unsurunu sağlamağa çalışacaklar, muvaffak olamadıkları veya muvaffak olamıyacaklarına kanaat getirdikleri takdirde Meclisten çekilecekler diye hepimizin bildiğimiz bir mesele var.

Ulus, Tanin ve Akşamın başyazarları demokratlar Meclisten çekilirlerse hiç bir değişiklik olmıyacağını açık ça veya ima yoluyla yazarak umumi efkârı böyle bir akıbete hazırlamağa başladılar.

Gazetemizin dünkü sayısında Ankaradan verilmiş bir haber vardı. Bu haberde C. H. P. nin, mürakabe vazifesi için dört kola ayrılacağı ve milliyetçi grupun başında Recep Pekerin, mutedil grupun başında Şükrü Saraçoğlunun, sosyalist grupun başında Necmettin Sadakın, muhafazakârların başında Hamdullah Suphi Tanrıöverin bulunacağı söylendiği bildirliyordu.

Diğer taraftan birkaç gün evvel Akşam'da «Halkçı» nın demokrasimizin bir buhran geçirmekte olduğundan bahseden bir yazısı vardı. Bu yazıda «Halkçı» şöyle diyordu:

Buhranın asıl çaresi C. Halk kongresinden, kuvvetli bir parti doğmasile bulunacaktır. Bakalım din dersi isteyenlerle gerçek lâisizmin taraftarları, koyu milliyetçilerle Peker'in tarif ettiği milliyetçiler, samimi devletçilerle serbest ekonomi mürevvicleri, candan muhafazakârlarla gönülden devrimciler nasıl sarih bir program etrafında tam mütecanis bir parti kuracaklar.

Buhranın seyri buna bağlıdır.

Halk Partili yazarların umumi efkârı Demokrat Partinin Meclisten çekilmesine ve dolayısile «hürriyet misakı» nın yerine getirilmiyeceğine alıştırmağa çalışmaları, Halk Partisinin dört kola ayrılacağı söylentisi etrafındaki gazetemizin haberi, «Halkçı» nın Halk Partisinde birbirine taban tabana zıt düşünce cereyanları bulunduğunu birkaç gün önce ortaya atması birer tesadüfe benzemiyor.

Ağızlarda dolaşan baklalar var. Bu baklalar ortaya çıkarıldığı zaman göreceğimiz manzaranın üç ihtimali vardır:

1 — Ya Halk Partisinde türlü türlü cereyanlar bulunduğu gerçektir. Bu takdirde Halk Partisi, kendi prensiplerine uymayan cereyanların taraftarlarını tasfiye edecektir ve bundan

kenmektedir. Dekorların tabii olması için hiç bir fedakârlıktan çekinilmediği gibi en mühim rolleri Nezihe Becerikli ve Cahit Irgat gibi sanatkârlar tarafından deruhde edilmiş olması herhalde filmin muvaffakiyetine en büyük delil sayılabilir.

«BÜYÜK İTİRAF» bu ayın 18 inden itibaren TAKSİM sinemasında gösterilmeğe başlayacaktır.

Sporcu ve Spor sevenlere

Üstün bir itina ile, büyük fedakârlıkla hazırlanmakta olan Sporcular Albümünün yakında piyasaya çıkacağını müjdeleriz

(B)

mediği mukabelesinde sağlam bir da yanak bulamaz.

C — Bu acı manzara önünde Halk Partili olsun, Demokrat olsun bütün vatandaşları, politika hayatına karşı tam soğukluk ve tam lâyakatlık duymaktan alıkoyamayız.

Son Posta başmuharriri yazısını şöyle bitiriyor:

Muhtemel neticeleri iki partinin de enine boyuna hesaplamadıklarını sanmıyalım, tam kötümserliğe kapılmanın vakti henüz gelmemiştir.

Eğer söylendiği gibi muhterem İsmet İnönü ile Celâl Bayar arasında bir mülâkat yapılacak olursa, kötümserliğe kapılmak vaktinin hiç gelmiyeceğini bile düşünebiliriz.

GÖREN

Resmî Fransız Komedi Turnesi
için aboneman bilet karnelerinin
SATIŞI
Şehir Tiyatrosu (Komedi Kısmı) gişelerinde
20 Nisana kadar devam edecektir.
DAHA BOŞ YERLER VARDİR.

KADIKÖY
OPERA
Sinemasında bu akşamdan itibaren
FEVKALÂDE BİR PROGRAM
1 — Güzeller Güzeli LİNDA DARNELL — LYNN BARİ ve JACK OAKİE'nin birlikte yarattıkları müzik ve dans şaheseri.
SWING KRALI
(Sweet And Low Down)
2 — Çöl esrarlarının en heyecanlı hikâyesi
ÇÖL ŞAHİNİ
(Desert in Hawk)
Baş Rolde: GİLBERT ROLAND

BUYUK DOGU, BUGÜN BİR HADISEDİR.

Köy Enstitüleri bayramı

Köy enstitüleri bayramı, önümüzdeki pazar merasimle kutlanacaktır.

Gümrükler ithal malı ile doldu

Eskidenberi yapılan külliyetli siparişler son günlerde gümrükleri doldurmuştur. Piyasada mevcut para darlığı yüzünden bu mallar bir türlü gümrüklerden çıkarılamamaktadır. «Credit sur Marchandise» müsaade edilmeyişi tüccarı sıkmaktadır. Bu yüzden hem gümrüklerde duran mallar yüzünden yeni gelenlere depolarda yer bulunmamakta ve hem de fiyatlar üzerinde indirici bir tesir yapacak olan bir çok mallar bir türlü piyasaya çıkamamaktadır.

ÖLÜM

Rize eşrafından Sofu Hüseyin Yardımcının oğlu Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu ikinci sınıf talebesinden

SERVET YARDIMCI

vefat etmiştir. Cenazesi bugün (18.4.947) Fatih camisinden öğle namazını müteakip Edirnekapı şehitliğindeki aile kabristanına defnedilecektir. Mevlâ rahmet eyleye. (İ)

MEVLÛD

Acısını hergün daha fazla hissettiğimiz eşim, kardeşim ve sevgili babamız emekli Binbaşı Abidin Akman ile kayın biraderi İbrahim Arının ölümlerinin birinci yılına tesadüf eden 20.4.947 pazar günü öğleden sonra Üsküdar Yenicamisinde mevlûdu şerif okutturulacağından kendilerini seven bütün akraba ve dostların teşriflerini rica ederiz.

Doğan Akman — Kâzım Arın

MEVLÛD

İstanbul Barosu avukatlarından Kıbrıslı merhum

AVUKAT CELÂL SOFUNUN

ölümünün birinci yıldönümüne tesadüf eden nisanın 18 inci cuma günü öğle namazını müteakip Eminönü Yenicamii şerifte mevlûdu nebevi okunacağından merhumun akraba, dost ve tanıdıklarının gelmeleri rica olunur. Ailesi namına

(İ) Avukat Celâl Adal

Beyazıt - Edirnekapı. 8 — Eminönü — Beyazıt — Topkapı. 9 — Cihangir mıntakası için de bir hat ihdası düşünülmekte ise de bunun nereden geçeceği henüz tesbit edilmemiştir.

mekte idi:

(Davacının memur sıfat ve salâhiyeti haiz olduğu su götürmez bir hakikattir. İzah edeceğim vâkıaların hepsi ya icrayı memuriyete taallûk etmekte veya nüfuzu memuriyeti suiistimal suretile yapıldığı muhakkak bulunmaktadır. Komünistliği iddia olunan şahısları Milli Eğitim Bakanı sıfatile maarif teşkilâtında topladığı gibi, milliyetperverler aleyhinde yapılan işkencelerin icrasına da vazife ve nüfuzu memuriyetini kötü istimal ederek sebep olmuştur.

Kendisi Maarif Vekili olmasa, bu komünistleri profesör, doçent, öğretmen, umum müdür, talim terbiye azası şöyle dursun bir kapıcı olarak da tayin etmesine imkân olmadığı gibi komünist telkinatını içinde toplayan bir sürü dergi ve kitapları da okullarda okutamaz. Bu zararlı ve kanunlara aykırı kitapların yazıcılarına, Bakanlık tahsisatından para verilmez ve bunları maarif teşkilâtına tavsiye edemez. Keza Milli Eğitim Bakanı olmasa Sabahattin Âliyi, Nihal Adsız aleyhine dava ikamesine mecbur edemez, açtırdığı bu dava dolayısile milliyetcilere hükûmet lehindeki tezahüratını bir isyan mahiyetine sokamaz, soksa da kimseyi inandıramaz.)

Hazırlık tahkikatı sırasında zabıta ile teşriki mesai edemez; hâdiseyi istediği mecraya sokamaz, hattâ yanlarına da giremezdi. Bu masum vâkıanın milli bir ihanet olduğuna, bir Cumhurbaşkanını ikna ve iğfal ederek davaya başlanırken, ona bu zavallılar aleyhinde söz söyletemez, gazetelere, belki kasden yazdırılan milliyetçilik aleyhinde ve beynelmilelcilik lehindeki yüze yakın makaleyi bir araya toplıyarak maarif hesabına bastırıp dağıtamaz, okul, okul dolaşıp memleket öğrenci ve öğretmenlerini milliyetçi türkçüler aleyhine ve komünistler lehine kış kırtamazdı, memleket zabıta ve adliye kuvvetlerini bu masumlar aleyhine tahrik edemezdi.)

Bundan sonra Kenan Öner, yazdığı makalelerdeki fiilleri ileride isbat edeceğini, ancak bugüne kadar yaptığı neşriyat üzerine, Hasan Âli Yücelin teşrii masuniyetinin kalkması icap ettiğini, eğer iddiaları tahakkuk etmezse kendisinin bir hakaretçi değil; bir iftiracı olarak tecziye etmeleri istenmekte ve yazı şöyle devam etmekte idi:

(Yanlış bir telâkki ile bu himayedide bakan davacı mevkiinde azamet satarken ömrü memleket hayrına geçen bir insan, sanık mevkiini işgal etmiş bulunuyor.

Sayın Yücel bu davayı bir tefahür vasıtası addederek radyo ve gazetelerde [illegible] yaptığını ağır ithamı ne bul edilse bile kanunun bakan ve milletvekillerine bazı haklar, imtiyazlar ve salâhiyetler tanıdığını, dokunulmazlık imtiyazından müvekkilinin de feragat edemiyeceğini söyledi ve:

«— Fiillerin icrayi memuriyete taallûk ettiği kabul edilse dahi müvekkilimin sevki icap eden merci yüksek mahkemeniz değil, yüce divan olmak icap eder. Ceza kanunu Anayasa hükümlerini değiştiremiyeceği için başka türlü harekete imkân yoktur. Kenan Önerin mukabil davasına gelince, biz şahsi davacı mevkiinde değiliz, dava kamu davasıdır. Kamu davasına mukabil dava açılamaz.»

Cemalettin Saraçoğlunun avukatı konuşuyor

Cemalettin Saraçoğlunun vekili Mahmut Eren, herkesin iki şahsiyeti bulunduğunu, arkadaşının Hasan Âli Yücelin herhalde mahrem şahsiyetin den bahsettiğini, siyasi bir şahsın siyasi şahsiyetinin daima münakaşa edilebileceğini, tenkidin de ancak böyle yapılabileceğini, aksi takdirde tenkit yapılamıyacağını anlattı.

Kenan Öner, davacı vekiline cevap veriyor

Bundan sonra Kenan Öner, davacı vekiline cevap vererek dedi ki:

«— Verdikleri konferanstan çok istifade ettik. Fakat bizim davamızla ne alâkası var anlayamadık. Biz de konferansın millet hürriyetine taallûk eden noktalarında müşterek bulunuyoruz. Şu şartla ki onlar bu mukaddes varlığı yalnız dillerinde dolaştırdıkları halde biz tahakkuk ettirmek için sinde memur addolunduğu kabul ve ittihaz edilmiştir. O Cumhurbaşkanı ki mesul sayılmıyacağı halde tamamen kanunun içine girmiştir. Bakanlarsa her yaptıkları işten memur gibi mesuldürler. Yalnız bunun yolu ayrıdır. Binaenaleyh, savcının hiçbir esasa dayanmıyan, kanunlarımıza uymayan, içtihatta yer bulmayan indi mütalâası yersizdir. Nazara alınmaması lâzımdır.»

Cumhuriyet Savcı yardımcısı bu mütalâalara cevap verdi. Sade sanıkların aleyhinde değil, lehlerindeki hususları da açıkladığını, mütalâalarının indi olmadığını izah etti ve dayandığı ilmî eserlerin sayfalarını bildirdi.

Avukat Mahmut Eren dedi ki:

«— Bizde hukuk ve kanunlar mahallidir. Doktorluk, mühendislik gibi beynelmilel değildir. Beynelmilel mütelliflerin mütalâalarile bizim kanunlarımız değiştirilemez. İçtihatlarımız bertaraf edilemez.»

Bundan sonra mahkeme kararını bildirdi. Buna göre, Kenan Öner'in mukabil dâva talebi tetkik edilmek üzere müddeiumumiliğe verildi. Mahkeme Kenan Öner'in isnatlarının sıhhatinin isbatı talebini tetkik edecektir.

Muhakeme, 26 nisan cumartesi gününe tâlik edildi.

Mahkeme ve koridorları dolduran kalabalığın dağılması epey uzun sürdü. Geniş bir halk yığını Kenan Önerin etrafını almıştı. Kenan Öner, adliyeden Anafartalar caddesinin başına kadar yürüdü ve halk tarafından alkışlandı. Burada bir otomobile bindi ve ayrıldı.

Gala Kalem

"Çarmıha mı gerileceğiz?,,

Gazetemizin dünkü sayısında çıkan Ankara haberine bakılırsa Halk Partisi «Milliyetçi», «Mutedil», «Sosyalist» ve «Muhafazakârlar» diye dört grupa ayrılacakmış.

Bu haberi okuduktan sonra, dün, adisi gibi, Demokrat Partili hiçbir tanıdığa rastlayıp fikrini soramadım.

Fakat buna karşılık, geniş düşünceli, açık konuşur, hoşsohbet ve nüktedan bir Halk Partili dostuma tesadüf ettim. Hiç olmazsa bu dostun düşüncesini anlamak istedim ve haberi tekrarlamaya başladım. O sözümü keserek:

— Biliyorum, okudum, dedi.

— Ne düşünüyorsun? diye sordum.

Şu cevabı verdi:

— Haberin ne dereceye kadar doğru olduğunu bilmiyorum. Bugünlerde bucak merkezine uğramadım. Hoş uğrasam da bu hususta bir şey öğrenebilmiş olacağımı zannetmiyorum. Zira, bunlar parti teşkilâtının daha yukarılarının meşgul olacağı yüksek siyaset işleridir. Fakat, bir an için, doğru olabileceğini kabul etsem şöyle düşünürüm: Halk Partimiz dört grupa ayrılabilir, fakat biz üyeler dörde nasıl bölünürüz. Yoksa partimiz gruplarının çarmıhına mı gerileceğiz? Başımız milliyetçi, sağ kolumuz muhafazakâr, sol kolumuz sosyalist, ayaklarımız mutedil mi olacak?

Ben gülmeğe başlayınca dostum elini alnına vurdu:

— Allah müstahakkını versin; senin gazeteci olduğunu unuttum. Maksadım lâtife, sakın yazayım filân deme ha!

Dostuma: «Hiç yazar mıyım?» dedim, fakat matbaaya gelince: «Gazetecinin işi yazmaktır» diye düşündüm ve dayanamadım.

TATLISERT

Kadıköy ile Üsküdar arasında yeni tramvay hattı

Kadıköy - Üsküdar tramvay yolunu kısaltmak için Haydarpaşa rıhtımı ile yeni köprü üzerine ray döşendiğini yazmıştık.

Ray döşeme işi bittiğinden önümüzdeki hafta içinde Vali ve Belediye Reisi Dr. Lûtfi Kırdar Ankaradan döner dönmez yapılacak açılma töreni ile tramvay seferleri bu hat üzerinden yapılacaktır.

Bir bekçi karısını bıçakladı

Kumkapıda oturan Alemdar karakolu bekçilerinden Hamit Karakuş karısı Ayşe ile geçimsizlik yüzünden mahkemeye başvurmuşlardır. Sureti haktan görünen bekçi Hamit karısından ayrılmak istememekte, sık sık Ayşeye barışma teklifi yapmaktadır. Buna daima red cevabı alan Hamit Karakuş evvelki gece âsabına hâkim olamayarak Ayşeyi beş yerinden bıçakla ağır surette yaralamıştır.

Yaralı kadın Haseki hastanesine kaldırılmış, Hamit Karakuş savcılığa verilmiştir.

TAKVİM

18 NİSAN 1947

CUMA

AY 4 — GÜN 30 — KASIM 162
RUMİ 1363 — NİSAN 5
HİCRİ 1366 — Cemaziyülevel 25

	Vasati	Ezani
SABAH	5,17	10,25
ÖĞLE	12,14	5,23
İKİNDİ	15,59	9,09
AKŞAM	18,52	12.00
YATSI	20.28	1,38
İMSAK	3,30	8,37

OSG-79/58

Kenan Öner diyor ki

(Başı 1 incide)

âkim bugünkü şartlar dahilinde bu ararı vermekle vazifesini yapmış olnakla kalmayarak memleketimizde dalet mevcut olduğunu, yalnız milete değil bütün dünyaya anlatmakla nilleti adalet âleminde bir varlık olak tanıtmış oldu. Bu dava benim değil halkın davası olduğu için kendimden fazla vatandaşlarımı şayanı tebrik görüyorum. Hasan Âli Yücel de benim gibi adaletin tahakkuk edeceğine emin olduğunu son yazılarında belirtmekle bu kararın adalet vasfını kabul etmiş olmaktadır. Bu sebeple kendisinin de bu kararı âdil bir karar olarak kabul etmek mecburiyeti vicdaniyesine kendisini atmış bulunuyor. Gazetelerde beni hareketimden nedamet etmiş farzeden bu yücel şahsiyet nedamet vazifesinin kime düştüğünü de bu kararla anlamış olacaktır. Bu itibarla verilen kararın tevlit ettiği bu nedametle bundan sonrası için olsun kendi şahsiyetinden ziyade millet ve memleketini düşünmekten başka maziyi unutturacak bir hareket olamıyacağını takdir ederse bu kararın kendisinin âtisi için hayırlı olabileceğini ümit ederim.»

Bir bir kayıp

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 088-79/59

Kurultayda dünkü heyecanlı müzakereler

— *Baştarafı 1 inci sahifede* —

görünürde bir veya iki zattır. Lâkin aslında hücum eden bu zatlar değil, onların benimsedikleri bir zihniyettir. Bu zihniyet, oklarını iki noktaya tevcih etti: Biri, muhalif gazetelere beyanatta bulunmak, diğeri beyanat ve yazılarında partinin birliğini sarsıcı fikirler öne sürmek.

Her ikisini de kısaca cevablayacağım: Sadece memleketin ve partimin hayrına saydığım fikirleri yaymak için halk efkârile en geniş teması temin eden vasıtaları aradım ve arayacağım. Eğer bir gazete Halk Partili bir milletvekilinin fikirlerini olduğu gibi memleket efkârına aksettiriyorsa, bundan, partiye zarar mı, yoksa fayda mı geleceğini yüksek takdirinize arzederim. Kaldı ki benim beyanatım, yalnız bağımsız ve muhalif tanınan gazetelerde değil, diğer parti gazetelerinde de çıkmıştır. Demokratik sistemlerde parti disiplininin ne olduğunu ben de bilirim. Sayın Hilmi Uranın pek güzel ifade ettikleri gibi C. H. P. içinde bir kışla inzıbatının hüküm sürmesi ihtimali yoktur.

Fikirlerimin muhtevası hakkındaki isnadları da karşılamak isterim. Bana hücum eden zihniyet, 24 ekim tarihinde çıkan beyanattan güya parçalar okudu. Hatırlarsınız, gazete muhabiri sormuş «İnönü C. H. P. başkanlığından ayrıldığı takdirde parti çöker diyenler var, ne dersiniz?» Ben, cevab vermişim ve cevabımdan hatib, şu manayı çıkarmış: «Çökerse, çöker.» Ben, mütecaviz zihniyetin insafsız mümessillerinin tahrif edip huzurunuza getirdiği sözlerin tamamen aksini söyledim.»

Nihad Erim, bahsi geçen beyanatını yazan gazetede o kısmı tamamen okudu. Gerçekte, bunda «Parti çökerse çöksün» temennisi mevcud olmadığı görülüyordu.

Nihad Erim, şöyle devam etti:

«— İşte ağzımdan çıkan sözler bunlardır. Bana, yüksek heyetiniz huzurunda iftira etmek istiyen zata çok ağır mukabele hakkımdır.Fakat yapmıyacağım. Günlerdenberi ince tertiblerle hazırlanmasına çalışılan tuzağa düşmiyeceğim. Kurultay havasının zehirlenmesine fırsat vermiyeceğim.«

Nihad Erim konuşmasını bitirdikten sonra Orhan Seyfi Orhun söz istedi; başkan; «sıranız geldiği zaman konuşursunuz» dedi.

Suud Kemal Yetkinin sözleri

Daha sonra kürsüye gelen Sinan Tekelioğlu; geçen oturumda yanlış akseden bazı sözlerini tashih sadedinde konuştu; onu müteakıb Urfa milletvekili Suud Kemal Yetkin kürsüye gelerek; Orhan Seyfinin perşembe günkü beyanatından muztarib olduğunu ifade ile söze başladı ve dedi ki:

«— Evvelâ şunu söyliyeyim ki burada hiç kimsenin; bir diğerinden fazla partili olduğunu iddia etmeğe hakkı yoktur. Hepimiz, partimizin kuvvetlen-

Bir jandarma neferi, hasin bir sesle beni karakola davet etti. Niçin çağırdıkarını bilmiyordum. Karakol komutanını aradım, yok. Nahiye müdürünü aradım, yok. Nihayet, beni zorla karakola götürdüler. Söyliyecekleri ne imiş, biliyor musunuz? Savcılık, bana tebligat yapacakmış: Harmanını yakanı bulamadık, diye...

Eşit muameleyi, asıl biz istiyoruz. Benim bir teklifim var: Ben, diğer partinin de memleketseverliğinden şüphe edecek kadar soysuzlaşmam. Fakat iki tarafa da namuslu adamlar alalım.»

Tahsin Banguoğlu kürsüde

Günün en güzel konuşmalarından birini yapan Tahsin Banguoğlu kürsüye geldi. Yeni bir medeniyete, yeni bir nizama ve yeni bir hayata intibak hususunda Türk milleti kadar yüksek kabiliyet gösteren bir millet bulunmadığını tarihî misallerle anlattı. Sözleri arasında grupta bazı tartışmalar olduğunu ve bazı arkadaşların, bahsi buraya getirdiklerini, gene bir kısım arkadaşların «gidin, kendi aranızda kavga edin!» dediklerini söyliyen Tahsin Banguoğlu:

«— İçinden geldiğimiz devrin bazı moral zaafları vardır» dedi. Demokrasiyi ruhlara sindirmek için nasıl çalışmak icab ettiğini uzun uzadıya anlatan ve bazı alışkanlıklardan vazgeçmemiz gerektiğini söyliyen Banguoğlu, demokratik sistemde şahısların politikası olamıyacağını, şahısların peşine takılıp yapılan politikanın hizbiciliğe varacağını izah etti:

«— Şahıs tanımıyacağız, heyet tanıyacağız. Rey, fikir ve kanaat kurultayındır. Şahıslar peşinden kurtulmak ve şahsî politikayı menetmek, bu sistemin birinci şartıdır» dedi.

İkinci itiyadın «gizli politika» olduğunu kaydeden hatib, şöyle devam etti:

«— Hükümdarlık, şeflik rejiminde her şey gizlidir: İbadet mahfi, kabahat mahfi. Demokrasi rejiminde ise Müslüman dini aşikâredir. Demokrasi devrinde politika bir sır değildir. Demokrasi devrinde şef, Sfenks gibi elini bağlayıp susmaz. Çıkar, konuşur. Milletten neyi saklıyoruz? Kapalı içtimalar hakkında bir takım zanlar hasıl oluyor. Eski itiyadlardan biri de, «kara politika» dır. Evet karaborsa gibi kara politika da vardır. Bu kara politika, kalkmalıdır.»

İzmir delegesi Muammer, gene oturduğu yerden:

«— Yapmayın öyleyse...» diye haykırdı.

Tahsin Banguoğlu, şahsî politikacılığın millî karakterimize yaraşmadığını, genc istidadları, kabiliyetleri mutlaka lekelemek ve kötülemek gibi bir yol tutan kara politikanın da yıkıcı ve çürütücü olduğunu söyledi:

«— Demokrasi devrinde kulaktan kuliğa konuşulmaz. Kürsüden konuşulur. Açık, namuslu politika budur, ve bundan başka politika da yoktur. Bir ar-

«Davam» adile parti matbaasında, parti kâğıdile basıldığı zaman, hiç olmazsa meselenin neticesi beklenmeliydi» dedi.

Asım Simav, bundan sonra milletvekillerinden bahisle şöyle konuştu:

«— Kürsüye gelince övünüyorlar; onlara çok rica ederim, bizim köylere gelsinler de orada övünsünler. Bazı politikacılar, sadece söz söylemiş olmak için, politika icabı saatlerce konuşuyorlar. Bu milletvekili arkadaşlar, bunlardan vazgeçsinler; onların söyledikleri, zafer bayramlarında kürsülerde söylenen methiyelerden ibarettir. Herhangi bir idareciye gittiğiniz zaman eğer bir şikâyetiniz varsa, «Maalesef yapamam» cevabını alıyorsunuz. «Onlarınki olsa yapar mısınız?» diye sorduğunuzda, «Yaparım. Çünkü gazetelerinde bağırıyorlar. Ama siz bizdensiniz; sizden korkmam» cevabını alıyoruz. Hakikaten eşit muamele istiyecek durumda bulunuyoruz. Sonra bir eski zihniyeti, akraba ve taallûkatı kayırma usulünü artık terketmeliyiz. Misali, işte Ankaradaki büyük müesseselerdir. İçine girecek olursanız, büyüklerimizin akraba ve taallûkatını, kardeşlerini vesairesini görürsünüz.»

Ağrı delegesi Bedri Kılıc, köylülere kendi dilleri, kendi sesi ve şivelerile hitab eden sözcüler gönderilirse o zaman onlarla kaynaşılacağını söyledi:

«— İdarî baskı yoktur; evhamdır; kimseden korkumuz yoktur. Ancak korkanlar korkutur» dedi.

Memurlardan şikâyet

Muammer Tekin: «— Baskı varid değildir. Bilâkis devlet memurlarından bir kısmı, seçimlerde olduğu gibi şimdi de partimizin aleyhindedir. Merhum Refik Saydamın dediği gibi A dan Z ye kadar ıslaha muhtac olan memurlardan dürüst vazife görmek hassasını kaybetmiş olanlar yüzünden kanunlarımızın da iyi işlemediğini kabul etmek lâzımdır.» dedi.

Necati Akagün (Gümüşhane delegesi): «— Şimdiye kadar konuşmalarım.zın yapıcı tarafları zayıftır. Kötü işler tarif edilmiştir. Fakat çaresi gösterilmemiştir. Partimizin umumî idare heyeti ve diğer organları, çok partili bir rejim içinde partimizin daha iyi gelişmesi için lâzımgelen enerjiyi gösterememiştir Meselâ Millî Şefin 12 temmuz beyannamesi, muhalefetin elinde bizi yıkmak için tecavüz silâhı olmuştur. Onlar, «karşılıklı şikâyetler arasında hakikatin hisselerini buldum.» cümlesini istismar ettiler. Bizim arkadaşlara gelince, aynı beyannamenin içinde daha kuvvetli fıkraları işliyemediler.»

Necati Akagün, kadınların bürolarda çalışmalarından bahisle aralarında kocaları doktor ve avukat gibi kazanc sahibleri bulunanların dahi 80-100 lira maaşla büro mesailerinde bulunduklarını anlattı. Maişet külfeti karşısında olmıyan bu hanımların, genclere yerlerini vermesini rica etti.

şükranla hatırlıyorum; bize karşı muhalefete geçenlere nasıl muamele yaptığımızı bin şükranla hatırlıyorum. 1937 de Moskovada, bütün dünyanın dikkatini celbeden korkunç bir muhakeme oldu; 6 general, bir mareşalı mahkemeye sevkettiler. Bunlar, «müddeiumumî o kadarını mı söylüyor? Hayır; biz daha hainiz, daha alçağız» dediler. Biz, muhalefete böyle yapmamışızdır. Onları Millet Meclisine getirdik ve hattâ kürsüde reis olarak gördük.»

Hamdullah Suphi, elini uzatarak:

«— Karabekir bu vaziyettedir» dedi ve kürsüye yakın sıralarda oturan Meclis başkanını gösterdi.

Tanrıöver; inkılâbımızın kahır ve cebir inkılâbı olmadığını; 2600 senedenberi merkez sıkletini, ufaktefek gerilemeler ve ilerlemelerle garba nakletmiş olan ismini; bayrağını; dinini, adamlarını değiştiren; fakat daima ruhu aynı kalan büyük Türk milletinin idaresinde dillerin barındığını; illerin barındığını kaydetti.

«— Sizin yaptığınız tecrübe; muhalif, muvafık fikirleri barındırmak davasıdır» dedi.

Hatib; 12 temmuz beyannamesinden bahsile; memleketin en büyük ihtiyat kuvvetini (Ismet Inönüyü) Parti Başkanı olarak harcamanın büyük bir hata olacağını söyledi ve dedi ki:

«— Biz; zümrevî bir hodgâmlıkla onu kendi başımızda tutmak istiyeceğiz. Bizim büyük zâfımız olan bu usul devam edecektir». «Oradan emir geliyor» diyecekler.»

Tanrıöver, manen büyük olmak ve hür millet olmağa muhtaç olduğumuzu anlatarak:

«— Şurada burada aşağı yukarı polis zihniyetile «vay o gazeteye gitti; vay bu gazeteye gitti! Atınız!» Fikrini bırakmalıyız. Bir yerde falan general (Sadık Aldoğanı kasdediyordu) şunu söylemiş, bir yerde bir harman yanmış... Bu ufak meseleleri bırakalım Sizleri büyük ufuklar bekliyor» dedi

Hamdullah Suphi bir seyahatindeki müşahedesini anlatarak çok yüksek bir yerde gördüğü bir kartal yavrusundan bahsederek; bunun, o irtifada nasıl bulunduğunu tahlille:

«— Yavru kartallar, mesafe hissi ile doğmuşlardır» dedi. Bu mevzuda konuşurken:

«— Kendi partimin hangi gazetesi bana geldi de hizmetimi ondan çektim? Niçin gelmedi? Çünkü 44 senedir aynı fikirle mücadele halinde idim. Bugüne kadar ayni yoldayım. Rejimin zaaflarını fırkamın kusurlarını gördüm, söyledim.»

Hatib buraya kadar zaman zaman alkışlanan nutkunun bundan sonraki kısımlarında bazı gürültüler oldu. Ilk gürültülere sebeb şu cümledir:

«— Celâl Bayarın, kötü hesablara sapacağına inanacağım gün, yemin ederim,

masını teklif etmenin manasını anlamakta mazur olduğunu, öğretmen, hekim ve hâkim olarak Türk kadınının, Anadolunun her köşesinde büyük bir sempati ile karşılandığını söyledi ve:

«— Türk kadınını bu azminden alıkoyacak hiçbir teşebbüs tanımıyoruz» dedi.

Fahri Kurtuluşun heyecanlı konuşması

Rize milletvekili Doktor Fahri Kurtuluş kürsüye geldi ve çok alkışlanan heyecanlı bir konuşma yaptı. Fahri Kurtuluş, partinin gençliğe gösterdiği alâkanın gencliği tatmin edecek şekilde olmadığını, 14 senedenberi bir yurd meselesinin halledilmemiş olduğunu, Üniversitenin muhtariyetini ilim ahlâkı bakımından ve gençliğe verilmesi gereken milliyetçilik terbiyesi bakımından pek güzel takdir etmekle beraber bütün felsefî mesleklerin de gençliğe, Türk milletinin gayesine ve bünyesine intıbak eder şekilde izahı lüzumuna işaret etti. 1,5 senedir Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde solcu profesörler hakkında Senatonun tahkikat üstüne tahkikat yaptığını ve netice olarak da 46 ncı maddenin tefsiri için Meclise geldiklerini söyledi. Gencliği her şeyden evvel kuvvetli milliyetçi olarak yetiştirmek lüzumundan bahsederken, bu milliyetçiliğin her mizaca göre yorumlanan bir dava olmaktan çıkarılmasını, kanunî tariflere bağlanmasını lüzumlu gördü:

«— En masum şekilde milliyet heyecanı taşıyanlara ırkçılık damgasile kan kusturulmuştur; envai şekilde işkenceler yapılmıştır» dedi. Komünizmle mücadelenin, şimdiye kadar ciddî surette ele alınmadığını kaydederek şunları söyledi:

«— Biz, Amerikadan daha demokrat olmak iddiasında değiliz. Şimdiye kadar kimi general, kimi profesör 13 bin Amerikalı işinden çıkarılmıştır. Bu memlekette sapıtanlar, devlet hizmetinden, Üniversite hizmetinden alınmalıdır.»

Ulus gazetesine hücum

Fahri Kurtuluş: «— Parti, cidden gazetesizdir, bu, yeni bir hâdise değildir. Ulus gazetesi, mutlaka tepeden tırnağa kadar şahsiyetini değiştirecektir. Ulusun sahifeleri, milliyetçi neşriyata açık olacaktır. 23 nisandaki nutkumun, Ulus gazetesine yalnız bir parçası girmiş, diğer tarafları neşredilmemiştir.»

Dedi ve neşredilmiyen parçayı okudu. Salonda:

«— Neden? Neden?» sesleri yükselince hatib:

«— Çünkü Ulus gazetesi, «Davam» adlı tefrikayı kitab çıktıktan sonda dahi neşretmeği meslek edinmiş bir gazetedir.» dedi; matbuat hürriyetinden bahsetti; matbuatın her ağzına geleni yazması taraftarı olmadığını, fakat doğru yazılanlara da hak verilmesi icab ettiğini söyledi:

«— Meselâ «Türk halkı fakirdir; hastanelerde tifolu ile tüberküloz ve diğer

Daha sonra kürsüye gelen Emin Kelioğlu; geçen oturumda yanlış akseden bazı sözlerini tashih sadedinde konuştu; onu müteakıb Urfa milletvekili Suud Kemal Yetkin kürsüye gelerek; Orhan Seyfinin perşembe günkü beyanatından muztarib olduğunu ifade ile söze başladı ve dedi ki:

«— Evvelâ şunu söyliyeyim ki burada hiç kimsenin; bir diğerinden fazla partili olduğunu iddia etmeğe hakkı yoktur. Hepimiz, partimizin kuvvetlenmesini, hükûmet üzerinde kuvvetli murakabe kurmasını, gelecek seçimde başarılı bir imtihan vermesini arzu ediyoruz.»

Her hatibe söz atan bir delege

Suud Kemal, muhalif gazetelere beyanatta bulunan milletvekillerinin itham olunuşuna temas etti; tüzüğün parti disiplinine aid olan hükmünü okudu:

«— Görülüyor ki; tüzükte bunun dışında ağızların ve kalemlerin susacaklarına dair bir kelime yoktur.» dedi, bu sırada; hemen her hatib konuşurken oturduğu yerden söz atmak itiyadında olduğu görülen Izmir delegesi Muammer Akar:

«— Koyarız; onu da koyarız!» diye bağırdı, fakat bu sözü de iyi karşılanmadı.

Suud Kemal Yetkin; şöyle devam etti:

«— Milletvekiline bile düşünme ve yazma hürriyeti vermiyen bir zihniyetle demokrasinin nasıl telif olunabileceğini ben bilemiyorum. Orhan Seyfi; bu meseleyi Grupa vermiş, Grupun gündemine de alınmıştı. Onu beklemeden burada sabırsızlığı nedendir? Bu hareket, parti disiplinini bozucu bir hareket değil midir?»

Bir partili milletvekilinin kendi düşünce ve kanaatlerini geniş halk kütlesine

«— Eğer muhalif matbuata bir şey olamıyacağını anlatırken; bazı sıralardan gülenler, bazı sıralardan ise «bravo!» diye bağıranlar görülüyordu. Suud Kemal:

«— Eğre muhalif matbuata bir şey söylememek esasını benimsiyecek olursak; zaman zaman basına demeçte bulunan Başbakanı; karşı gazetelere

kırdı.

Tahsin Banguoğlu, şahsî politikacılığın millî karakterimize yaraşmadığını, genc istidadları, kabiliyetleri mutlaka lekelemek ve kötülemek gibi bir yol tutan kara politikanın da yıkıcı ve çürütücü olduğunu söyledi:

«— Demokrasi devrinde kulaktan kulağa konuşulmaz. Kürsüden konuşulur. Açık, namuslu politika budur, ve bundan başka politika da yoktur. Bir arkadaşım, geçen celsede, beni de yüksek heyetinize fitledi. Başka türlü söyliyemiyorum: Fitledi. O arkadaş, partiye ihanetime kani ise bir takrir versin. Ama ne mutlu o talihe ki, bir insan, bir sultana veya müstebide jurnal edilmez de sizin gibi bir heyete jurnal edilir. Hani şu eski külâhlar var ya; çıkaralım oynıyalım, diyorlar. Bu demokrasi oyunu, külâhsız oynanır. Kötü niyet isnad etmek, tezvir yapmak kolay şeydir ama, kötü niyet taşımadığını isbat etmek güçtür. Heyetinizden rica ediyorum, eğer partinin herhangi bir hizmeti için namzedliğimi koyarsam, bana oy vermeyiniz.»

Bir delegenin ikazı: «Şahsiyata dalmıyalım»

Bundan sonra Hüseyin Köycü dedi ki:

«— Bundan sonra kürsüye geldiğimiz zaman dileklerimizi tebarüz ettirmek cihetine gitmeliyiz. Yoksa şahsiyata dalıp da heyeti umumiyeti günlerce rahatsız etmemeliyiz.»

Hasan Kiper, şöyle dedi:

«— Bizim bir köyümüz vardır; tamamen Demokrat Partiye iltihak etmiştir. Bu köyün arazisi orman bölgesine dahil. Köylüler, bize müracaat ettiler: «Aç kalıyoruz, çoluk çocuğumuz sefalet içindedir» dediler. Biz, bu sikâyeti hiçbir makama duyuramadık. Şimdi köylüler, buraya gelmişlerdir, «Bu derdlerimizin konuşulduğunu gördükten sonra D.P. ile alâkamızı kestik» diyorlar.»

Hasan Kiper şöyle devam etti:

«— Biz, şimdiye kadar eşit muamele istemedikse, hükûmeti de, memurları da kendimizden bildiğimiz içindi. Maalesef memurların bir kısmı bizden değildirler.»

«Partide ikilik vardır»

Samih Tütün (Edirne), şöyle konuştu:

«— Üzüntü içindeyim. Partimizde iki-

tismar ettiler. Bizim arkadaşlara gelince, aynı beyannamenin içinde daha kuvvetli fıkraları işliyemediler.»

Necati Akagün, kadınların bürolarda çalışmalarından bahisle aralarında kocaları doktor ve avukat gibi kazanc sahibleri bulunanların dahi 80-100 lira maaşla büro mesailerinde bulunduklarını anlattı. Maişet külfeti karşısında olmıyan bu hanımların, genclere yerlerini vermesini rica etti.

Hamdullah Suphinin konuşması

Bundan sonra Hamdullah Suphi Tanrıöver kürsüye geldi:

«— Benden evvel buraya gelen arkadaşlardan biri, «ben köylüyüm» diye söze başlıyarak uğradığı bir acı ziyanı anlattı. Ben kasabadan, şehirden gelmiş bir insanım. Yalnız hitabımın başında bana müsaade edeceksiniz, sözümü bir köylüye vereceğim.»

Tanrıöver, bundan 26 yıl önce Anadoluya geçtikten sonra geceyi bir Çankırı köyünde geçirdiğini- o zaman bu tabir mevcud olmamakla beraber - bu köyün bir sözcüsü bulunduğunu söyledi. 88 yaşında olan Omer Aga adındaki bu vatandaşla yaptığı hasbıhallerden bazı parçaları anlattı ve:

«— Ankaraya gelir gelmez, o vakit Yunus Nadi Beyin çıkardığı Yeni Gün gazetesinde bunları «Omer Ağa ile mülâkat» başlığı altında neşrettim.» dedi. Anadolunun bir yaz gecesinde, aralarındaki muhavereyi anlatırken, Omer Ağanın kendisine: «Biz biliriz. Siz başınıza birini geçirirsiniz ve damgacılık edersiniz.» dediğini ve damgacılığı şöyle izah ettiğini anlattı:

«— Birini başa geçirdiniz mi o ne söylerse siz tasdik eder, öyle çalışırsınız.»

Tanrıöver, Türk milletinin 250 senedenberi ıslahat teşebbüslerine geçmiş olduğunu, bunun muvaffakıyetli safhaları bulunduğu kadar, irticalar ve duraklamalar da görüldüğünü, 1808 de Alemdar Paşanın kumandası alında bir askerî heyetin İstanbula geldiğini, ıslahat taraftarı olan Rusçuk âyanının, ıslahata meyyal bir padişah olan Üçüncü Selimle görüştüklerini hikâye ederken:

«— Hatırası bizde aziz olan Mühendishanei Berri ve Mühendishanei Bah-

fikirle mücadele halinde idim. Bugüne kadar ayni yoldayım. Rejimin zaaflarını fırkamın kusurlarını gördüm, söyledim.»

Hatib buraya kadar zaman zaman alkışlanan nutkunun bundan sonraki kısımlarında bazı gürültüler oldu. Ilk gürültülere sebeb şu cümledir:

«— Celâl Bayarın, kötü hesablara sapacağına inanacağım gün, yemin ederim, kendimden şüphe ederim.»

Bu sırada gürültüler başladı:

«— Demokrat mısın beyahu?» sesleri işitildi. Tanrıöver:

«— O partinin başında çalışanlar, dürüstürler; imtihanlardan geçtik. Bugünkü dünya manzarası, kardeş muharebelerile acıklı bir haldedir. Bizimle beraber hududda nöbet bekliyorlar. Komünistlik meselesinde aynı düşünceyiz.»

Bu sırada, delegelerden birinin heyecanla bağırmakta olması üzerine hatib, sesini yükselterek:

«— Efendi, dinle cevabımı: Ben, kurultay önünde, Türk milleti önünde fikirlerimi müdafaa ediyorum» dedi. «Karşımızda bu parti olmadığı zaman tek parti vaziyetine düşeriz. Onların da, bizim yıkılmamızı istemediklerine inanıyorum.»

Tanrıöver, kâh gürültüler, kâh alkışlar arasında sözlerine devam etti.

Ikinci celse

Celseye yemek için ara verildikten sonra, saat 15,30 da kurultay, gene Şemseddin Günaltayın başkanlığında toplandı. Bursa delegesi Cahid Polatın teklifi üzerine program için ayrı bir komisyon teşkili kararlaştı.

Mutedil, müfrit ve ifrit

Bundan sonra Ordu delegesi Arif Onat kürsüye geldi, mutedil, müfrit hattâ ifrit tasnifinin muhalifler tarafından yapılmış olduğunu söyledikten sonra, genclik meselesi üzerinde Tahsin Banguoğlunun tenkidlerini yerinde bulmıyarak, Banguoğlunun umumî idare heyetinde Halkevleri bürosunun başında bulunduğu halde niçin çalışmamış olduğunu kaydetti ve dedi ki:

«— Hamdullah Suphi Bey arkadaşımız da, bize, aklı sıra bir tarih dersi verdi. Sanki biz buraya Demokrat Partinin idam hükmünü imzalamağa veya

«— Çünkü Ulus gazetesi, «Davam» adlı tefrikayı kitab çıktıktan sonda dahi neşretmeği meslek edinmiş bir gazetedir.» dedi; matbuat hürriyetinden bahsetti; matbuatın her ağzına geleni yazması taraftarı olmadığını, fakat doğru yazılanlara da hak verilmesi icab ettiğini söyledi:

«— Meselâ «Türk halkı fakirdir; hastanelerde tifolu ile tüberküloz ve diğer bir hasta yanyana yatırılıyor. Bu halde iken niçin 70 milyon lira harcıyarak Meclis yaptıracağız? En sonra yapacağımız şeyi en öne niçin alıyoruz?» denildiği zaman verecek cevab kalmıyacaktır.» dedi. Gazete kapatılmasının aleyhinde bulunduğunu ilâve etti.

Perşembe günü toplanılacak

Diğer bazı delegeler de konuştular. Başka söz alan kalmamıştı. Komisyonların da çalışmasına imkân vermek üzere perşembe sabahı saat 10 da toplanmak için toplantıya son verildi.

Yeniden kurulan program komisyonunun intihabı da oturumda işarî reyle yapıldı. Program komisyonunun, pazar olmasına rağmen yarın çalışmalara başlaması takarrür etti.

Sanat hareketleri

Şehrimizin ve umumiyetle memleketin bütün sanat hareketlerini gününde takib etmek, konser, sergi, tiyatro seyirci ve dinleyicilerine bu hâdiselerde bir kılavuz olmak üzere, tanınmış sanatkârların ve sanat müesseselerinin yardımile «Muhit - Sanat hareketleri» adı ile bir mecmua hazırlanmaktadır. Bu lüzumlu mecmuanın ilk sayısı 27 kasımda çıkacaktır.

Çocuk kitabları sergisi

Eminönü Halkevinden:

Türk Editörler Derneği tarafından, çocuk kitab haftası münasebetile evimizde açılan çocuk kitabları sergisi, gösterilen umumi istek üzerine 29 kasım 1947 cumartesi akşamına kadar uzatılmıştır.

MEVLİD

Babamız

YAKUB YARAR'ın

ölümünün dördüncü yıldönümüne rastlayan 23/11/947 pazar günü ruhuna ithaf edilmek üzere Şehzade camiinde öğle namazını müteakıb mevlid okunacaktır. Dostlarımızın teşrifini rica

etti:

«— Milletvekiline bile düşünme ve yazma hürriyeti vermiyen bir zihniyetle demokrasinin nasıl telif olunabileceğini ben bilemiyorum. Orhan Seyfi; bu meseleyi Grupa vermiş, Grupun gündemine de alınmıştı. Onu beklemeden burada bu sabırsızlığı nedendir? Bu hareket, parti disiplinini bozucu bir hareket değil midir?»

Bir partili milletvekilinin kendi düşünce ve kanaatlerini geniş halk kütlelerine

«— Eğer muhalif matbuata bir şey olamıyacağını anlatırken; bazı sıralardan gülenler, bazı sıralardan ise «bravo!» diye bağıranlar görülüyordu. Suud Kemal:

«— Eğre muhalif matbuata bir şey söylememek esasını benimsiyecek olursak; zaman zaman basına demeçle bulunan Başbakanı; karşı gazetelere beyanatta bulunmaktan menetmemiz icab etmez mi?» dedi ve Halk Partisinde bir hizip mevcud olduğunu, dolâmbaçlı yollarla söyliyenlerden bahisle:

«— Bundan evvelki hükûmete muhalif oy verenleri bir hizip saymak gayretkeşliği olmazsa parti içinde bir hizip mevcud değildir» dedi.

Çok alkışlanan bir hatib

Bundan sonra, oturumun çok alkışlanan hatibi Manisa delegesi Hilmi Bakırlı konuştu:

«— Köyden geldim; fakat üzüldüm. Atatürkün elile kurulmuş olan bu şerefli parti, ne yazık ki; şunun bunun birbirile dalaşması yüzünden zayıf görünüyor. Bu halin acısını en çok köylerde biz çekiyoruz. Bir ata sözü vardır, bilirsiniz. Ateş, düştüğü yeri yakar. Biz: ne yapıyoruz; nereye gidiyoruz? Herkes, uluorta partililerin sayısını arttırmağa çalışıyor. Fakat bu gayret arasında partilere kimler de giriyor, biliyor musunuz? Geçen sene bir hırsızı; zeytin toplarken yakaladılar. Sahibi, hırsıza iki tokat atmış; vay efendim, sen misin vatandaşı döven! Demokrat Parti müdafaa etti; bağrına bastı. Hırsızı al, benimse; katili al, bağrına bas! Sonra da memlekette demokrasi gelişiyor diye övün, dur. Bir de eşit muameleden bahsediyorlar. Eşit muamele istiyorlar. Hakikatte, biz mağdur mevkideyiz.

Geçenlerde harmanımı yaktılar. Köyde buğday yakmak, başka hiçbir suça benzemez; en büyük namussuzluktur. Gelip bana, kimden şüphelendiğimi sordular. Böyle ağır bir suçu kimseye isnad edemedim, «bilmiyorum» dedim. Tahkikat başladı. Bana düşen iş, elbette ki bu yarayı kapatmaktı. Tarlada çalışmağa başladım. Aradan birkaç gün geçti. Bir gün telefonla beni aradılar. [illegible] gittiğimiz. Fakat şahsiyata dalıp da heyeti umumiyeti günlerce rahatsız etmemeliyiz.»

Hasan Kiper, şöyle dedi:

«— Bizim bir köyümüz vardır; tamamen Demokrat Partiye iltihak etmiştir. Bu köyün arazisi orman bölgesine dahil. Köylüler, bize müracaat ettiler: «Açkalıyoruz, çoluk çocuğumuz sefalet içindedir» dediler. Biz, bu şikâyeti hiçbir makama duyuramadık. Şimdi köylüler, buraya gelmişlerdir, «Bu derdlerimizin konuşulduğunu gördükten sonra D.P. ile alâkamızı kestik» diyorlar.»

Hasan Kiper şöyle devam etti:

«— Biz, şimdiye kadar eşit muamele istemedikse, hükûmeti de, memurları da kendimizden bildiğimiz içindi. Maalesef memurların bir kısmı bizden değildirler.»

«Partide ikilik vardır»

Samih Tütün (Edirne), şöyle konuştu:

«— Üzüntü içindeyim. Partimizde ikilik olmadığına dair geçen oturumda verilen teminatı gayrikâfi görüyorum. Bu, vardır ve bize de sirayete başlamıştır. Müfritler, mutediller meselesi burada kökünden halledilmedikçe, bizimle beraber teşkilâta da sirayet edecektir. Bu takdirde, arifesinde bulunduğumuz seçimlere vahdet halinde çıkmamıza imkân göremiyorum. Şimdi benim, kendilerini müfrit ve mutedil görenlere bir tavsiyem var: Bundan sonra muhaliflerin karşısında mutedillerimiz, ifratçılar kadar müfrit, devlet hizmetinde ise müfritlerimiz, itidalciler kadar mutedil olmalıdırlar.»

Abdi Keçeli (Yozgad), ezcümle dedi ki:

«— Biz Yozgad delegeleri, şehirli ve köylünün müşterek bir davasını kurultaya arzetmeğe söz verdik. Bu dava, buğday davasıdır. Orta Anadolunun, şarkın, bütün Türk köylüsünündür. Sapanla, tırpanla didinerek, yağsız bir syranla buğday ziraati yapar. Yağmur olmadığı senelerde ot yemek suretile hayatını idameye çalışır. Buğday demek, Türk köylüsü demek, askerlik demek, memleket müdafaası demektir. Buğdayı silâh gibi bir millî savunma işi saymalıyız.»

Hatib, sözlerinin sonunda, Yozgadda kanallarm ıslahı ile su işlerinin düzene konulmasını istedi ve:

«— İktidar muhalefete baskı yapmıyor, muhalefet iktidara, matbuat vasıtasile ve yaygaracı neşriyatla yıldırma siyaseti takib ediyor» dedi.

Heyecanlı bir konuşma

Kütahya delegesi Asım Simav, çok alkışlanan heyecanlı bir konuşma yaptı. O da parti gazeteleri bahsine temas etti ve bu münasebetle Hasan Âli Yücelin müdafaasının günlerce neşredildiğini söyliyerek, «Hitler'in Mein Kampf'ı gibi lâkat» başlığı altında neşrettim.» dedi. Anadolunun bir yaz gecesinde, aralarındaki muhavereyi anlatırken, Omer Ağanın kendisine: «Biz biliriz. Siz başınıza birini geçirirsiniz ve damgacılık edersiniz.» dediğini ve damgacılığı şöyle izah ettiğini anlattı:

«— Birini başa geçirdiniz mi o ne söylerse siz tasdik eder, öyle çalışırsınız.»

Tanrıöver, Türk milletinin 250 senedenberi ıslahat teşebbüslerine geçmiş olduğunu, bunun muvaffakıyetli safhaları bulunduğu kadar, irticalar ve duraklamalar da görüldüğünü, 1808 de Alemdar Paşanın kumandası alında bir askerî heyetin İstanbula geldiğini, ıslahat taraftarı olan Rusçuk âyanının, ıslahata meyyal bir padişah olan Üçüncü Selimle görüştüklerini hikâye ederken:

«— Hatırası bizde aziz olan Mühendishanei Berrî ve Mühendishanei Bahriyi veren ıslahatçı padişah sonra öldürülmüştür» dedi ve tam 100 sene sonra 1908 de Selânikten genç Türk ihtilâlini tutan ordunun İstanbula yürüyüşünü anlattı. Bu 100 sene içinde yer yer isyanlar çıktığını, fakat fikrin geniş kütlelere mal olduğunu kaydetti..

Hamdullah Suphi, Sultan Mahmudun; Yeniçeri ordusunu kaldırıp Nizamiye ordusunu kurduğu zaman bununla hududları ve Hanedanı muhafaza etmeği umduğunu, fakat bu arzusu millete geçmiş olduğundan birinci, ikinci Jöntürk ve Anadolu inkılâbında o ıslahata girişildiğini; bunun bir halk inkılâbı olduğunu izah etti. Hatib, muhalif matbuat vasıtasile neşriyatta bulunmak bahsine geçerek:

«— Bir defa için söyliyeyim, bir tekinizin tasvibinze mazhar olmasa dahi ömrümün sonuna kadar ayni fikri müdafaaya devam edeceğim.» diyerek muhalif gazeteleri; zaman zaman taşkınlıkları ne olursa olsun rejime ve inkılâba faydalı gördüğü kanaatinde ısrar etti ve kendisine bir yabancının:

« Sen, bir ufak zümrenin emri altında itaate mahkûm adam mısın?» dedikleri zaman; biraz önce bazı hatiblerin şikâyet ettiği muhalefet gazetelerini gösterdiğini ve Türkiyede böyle birşey olmadığını bu suretle ispat ettiğini anlattı:

«— Muhalefet, ortaya koyduğumuz davanın namuskâr bir dava olduğunu ispat etmek için ve murakabeye razı olduğumuzun delillerini vermek için muhtaç olduğumuz vasıtalardır» dedi ve şöyle devam etti:

«— Türk inkılâbında Çeka'ya rasgelmedik; G.P.U. ya rasgelmedik; Polit Buro'ya, Gestapo'ya rasgelmedik. Bin [illegible]

İkinci celse

Celseye yemek için ara verildikten sonra, saat 15,30 da kurultay, gene Şemseddin Günaltayın başkanlığında toplandı. Bursa delegesi Cahid Polatın teklifi üzerine program için ayrı bir komisyon teşkili kararlaştı.

Mutedil, müfrit ve ifrit

Bundan sonra Ordu delegesi Arif Onat kürsüye geldi, mutedil, müfrit hattâ ifrit tasnifinin muhalifler tarafından yapılmış olduğunu söyledikten sonra, genclik meselesi üzerinde Tahsin Banguoğlunun tenkidlerini yerinde bulmıyarak, Banguoğlunun umumî idare heyetinde Halkevleri bürosunun başında bulunduğu halde niçin çalışmamış olduğunu kaydetti ve dedi ki:

«— Hamdullah Suphi Bey arkadaşımız da, bize, aklı sıra bir tarih dersi verdi. Sanki biz buraya Demokrat Partinin idam hükmünü imzalamağa veya matbuat hürriyetini kaldırmağa gelmişiz. Kaç gündür, konuşmamız arasında Celâl Bayarın adı bir defa geçmiş midir? Öyle ise Hamdullah Suphi Bey arkadaşımız, bu füzulî avukatlığı niçin yapmıştır?»

Baha Pars tekrar konuşuyor

Muhiddin Baha Pars, söz aldı; mütaleaları arasında şunları söyledi:

«— Bir genc, burada «biz çalışırken ayaklarımıza ilmik atıyorlar; mâni oluyorlar ,kara politika yapıyorlar» dedi. Bütün gencleri vekil yapamayız ya! Lâyık olan olur, sırası gelir, olur.»

Baha Pars muhalif matbuat neşriyatının memlekete demokrasi yerine anarşi getirmekte olduğundan da şikâyet etti.

Orhan Seyfinin hücumları

Diğer bazı hatibler de konuştular. Orhan Seyfi Orhon, kürsüye geldi, Nihad Erimin beyanatını ele alarak, hücumlarda bulundu ve bu neşriyatın ne gibi akisler yaptığına bir misal diye «gazetemizde en genc ve en yaşlı milletvekillerinin resimleri neşredilmiş olması, sanki büyük bir kabahatmiş gibi» Cumhuriyet nüshasını elinde tutarak resim altlarını okudu. Şimdi demeçlerde bulunduğu muhalif matbuatın nazarında Nihad Erimin de bir zamanlar «kalemşor» sayıldığını, hattâ kendisine «şalcı» lâkabını da takmış olduklarını anlattı.

Kadınlara hücum edene hücum

Diğer bazı delegeler ve Manisa milletvekili Feyzullah Uslu sıra ile konuştular. Makbule Dıblan (Seyhan), bir delegenin, bürolarda çalışan kadınlar hakkındaki mütaleasına heyecanlı bir cevab verdi. Kurultayda, köylü kadınlarımızın yaşama şartlarını kolaylaştıracak meseleler üzerinde görüşülmesi gerekirken, üç beş müreffeh kadının çalışmatün sanat hareketlerini gününde takib etmek, konser, sergi, tiyatro seyirci ve dinleyicilerine bu hâdiselerde bir kılavuz olmak üzere, tanınmış sanatkârların ve sanat müesseselerinin yardımile «Muhit - Sanat hareketleri» adı ile bir mecmua hazırlanmaktadır. Bu lüzumlu mecmuanın ilk sayısı 27 kasımda çıkacaktır.

Çocuk kitabları sergisi

Eminönü Halkevinden:

Türk Editörler Derneği tarafından, çocuk kitab haftası münasebetile evimizde açılan çocuk kitabları sergisi, gösterilen umumî istek üzerine 29 kasım 1947 cumartesi akşamına kadar uzatılmıştır.

MEVLİD

Babamız

YAKUB YARAR'ın

ölümünün dördüncü yıldönümüne rastlayan 23/11/947 pazar günü ruhuna ithaf edilmek üzere Şehzade camiinde öğle namazını müteakib mevlid okunacaktır. Dostlarımızın teşrifini rica ederiz.

Yarar ailesi

SELÂMET

Ömer Rıza Doğrulun başyazarlığı ile çıkan Selâmetin 27 nci sayısı yeni ve dolgun mündericatile çıktı. Bayilerden arayınız.

BUGÜN

ELHAMRA

Sinemasında

KALDIRIM KUŞLARI

TÜRKÇE SÖZLÜ

İki beynelmilel K O M İ K artistlerinden en eğlenceli ve kahkaha filmi.

Bugün Matineler saat 11 den itibaren

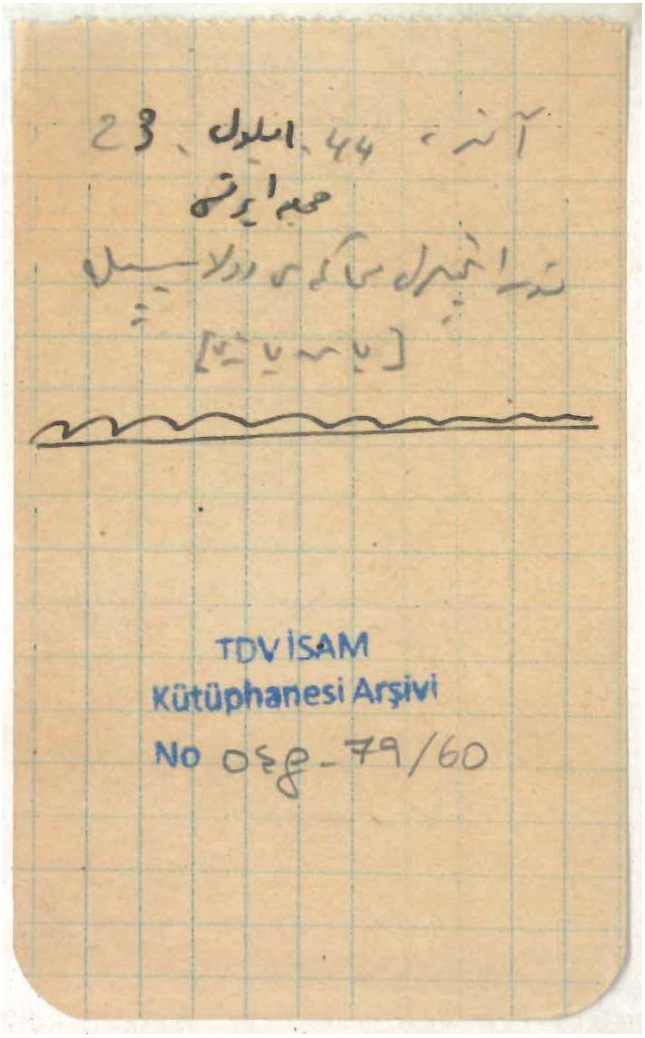

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 05ğ-79/60